www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.ir

حقانیت در اوج مظلومیت

سید قاسم علی امینی

جلد دوم

بسم الله الرحمن الرحیم

حقانیت در اوج مظلومیت : بررسی عمیق و جامع کلامی، حدیثی و تاریخی در موضوع امامت

نویسنده:

سید قاسم علی احمدی

ناشر چاپي:

دلیل ما

ناشر دیجیتالي:

مرکز تحقیقات رایانه‌اي قائمیه اصفهان

فهرست

فهرست ----- ۵

حقانیت در اوج مظلومیت: بررسی عمیق و جامع کلامی، حدیثی و تاریخی در موضوع امامت جلد ۲ ----- ۱۲

مشخصات کتاب ----- ۱۲

اشاره ----- ۱۳

تقدیم به نور دل امام هشتم ----- ۱۶

فهرست مطالب ----- ۱۷

فصل سوم : مطاعن غاصبین خلافت ----- ۳۰

اشاره ----- ۳۰

مقدّمه ----- ۳۲

باب اول : مطاعن ابوبکر بن ابی قحافه ----- ۳۶

طعن اول : تخلّف از لشکر اُسامه ----- ۳۶

طعن دوم : عزل از ابلاغ آیات سوره برائت ----- ۴۰

طعن سوم : غصب خلافت امیرالمؤمنین علیه السلام ----- ۴۴

طعن چهارم : غصب فدک ----- ۶۲

اشاره ----- ۶۲

دلایلی بر بطلان غاصب فدک ----- ۷۴

دفن شدن در مکان غصبی ! ----- ۸۸

توجیه واقعه جابر از طرف علمای عامه : ----- ۹۴

بیت المال یا هدایایی برای عایشه و حفصه ؟ ! ----- ۹۸

طعن پنجم : اعتراف عمر به عدم صلاحیت ابوبکر ----- ۱۰۰

طعن ششم : اقاله ابوبکر از خلافت ----- ۱۰۵

اشاره ----- ۱۰۵

« اقیلونی » دلیلی بر عدم وجود نص ! ----- ۱۰۷

پشیمانی، دلیل عدم استحقاق ----- ۱۰۹

طعن هفتم : تسلّط شیطان بر ابوبکر ---- ۱۱۲
طعن هشتم : آتش زدن خانه وحی ---- ۱۱۸
طعن نهم : تعیین خلیفه برای خود ! ---- ۱۲۹
طعن دهم : جهل خلیفه ---- ۱۳۶
اشاره ---- ۱۳۶
جهل ابوبکر به معنای « أب » ---- ۱۳۶
تحریف بخاری ---- ۱۴۰
علّت منع خلفاء از نقل حدیث ---- ۱۴۲
جهل ابوبکر و عمر به معنای « کلاله » ---- ۱۴۸
تعداد روایات منقول از خلیفه ! ---- ۱۵۲
جهل ابوبکر و عمر به میراث جدّه ---- ۱۵۹
طعن یازدهم : قتل مالک بن نویره ---- ۱۶۳
۱ . رضایت بر قتل و غارت مسلمین ---- ۱۶۶
توجیه قتل مالک بن نویره ! ---- ۱۶۷
۲ . تضییع حدود الهی ---- ۱۶۹
باب دوم : مطاعن ع-م-ر بن خ-طاب ---- ۱۷۶
اشاره ---- ۱۷۶
طعن اوّل : حدیث دوات و قلم (رزیّهٔ یوم الخمیس) ---- ۱۷۶
مکتوب پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم چه بود؟ ---- ۱۹۳
طعن دوّم :انکار شهادت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم ---- ۱۹۵
طعن سوّم : تحریم متعه حج و متعه نساء ---- ۱۹۸
فتاوای عجیب ! ---- ۲۰۴
طعن چهارم : عدم اجرای حدّ بر مغیره ---- ۲۰۷
طعن پنجم : انکار حکم تیمّم ---- ۲۱۱
طعن ششم : جهل به حکم مهریه زنان ---- ۲۱۵
کلّ النّاس أفقه من عمر حتّی ربّات الحجال ---- ۲۱۶

طعن هفتم : سنگسار زن حامله ---------- ۲۱۸
طعن هشتم : نماز تراویح ---------- ۲۲۲
طعن نهم : ماجرای شورا ---------- ۲۲۵
طعن دهم : حسرت در وقت احتضار ---------- ۲۳۲
طعن یازدهم : تغییر مقام ابراهیم علیه السلام ---------- ۲۳۵
طعن دوازدهم : سه طلاق در مجلس واحد ---------- ۲۳۶
طعن سیزدهم : نهی از منکر کردن خلیفه ---------- ۲۳۶
طعن چهاردهم : تقسیم ناعادلانه بیت المال ---------- ۲۳۷
طعن پانزدهم : منع خمس اهل بیت علیهم السلام ---------- ۲۳۸
مطاعن خلیفه دوّم از بیان امیرالمؤمنین علیه السلام ---------- ۲۳۸
باب سوم : مطاعن عثم-ان بن عف-ان ---------- ۲۴۳
اشاره ---------- ۲۴۳
طعن اول : مسلط کردن کافران و فاسقان بر مسلمانان ---------- ۲۴۳
طعن دوّم : باز گرداندن طرید رسول اللّه صلی الله علیه و آله به مدینه ---------- ۲۴۴
طعن سوّم : شکنجه و تبعید ابوذر ---------- ۲۴۵
طعن چهارم : قتل ابن مسعود ---------- ۲۴۶
طعن پنجم : ضرب و شتم عمّار ---------- ۲۴۷
طعن ششم : حیف و میل کردن بیت المال ---------- ۲۴۸
طعن هفتم : اجتماع صحابه بر قتل عثمان ---------- ۲۵۴
طعن هشتم : گواهی امیرالمؤمنین علیه السلام بر فسق عثمان ---------- ۲۵۶
طعن نهم : عدم تجهیز جنازه عثمان توسط مردم ---------- ۲۵۷
باب چهارم : مطاعن عایش-ه بنت ابی بک-ر ---------- ۲۶۲
اشاره ---------- ۲۶۲
طعن دوّم : قذف ماریه قبطیّه ---------- ۲۶۵
طعن سوم : خیانت و آزار پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم ---------- ۲۶۷
توبیخ و تهدید عائشه و حفصه در قرآن ---------- ۲۶۸

طعن چهارم : دشمنی با اهل بیت علیهم السلام ---------- ۲۶۹
طعن پنجم : بی توجّهی به هشدار پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم ---------- ۲۷۳
طعن ششم : جنگ با امیرالمؤمنین علیه السلام ---------- ۲۷۶
تذکّر ---------- ۲۷۹
طعن هفتم : منع دفن جنازه امام مجتبی علیه السلام و تیرباران کردن آن ---------- ۲۸۴
طعن هشتم : اباطیل عائشه ---------- ۲۸۶
طعن نهم : رضاع کبیر ---------- ۲۸۹
طعن دهم : جزع عایشه وقت احتضار ---------- ۲۹۰
باب پنجم : مطاعن مع-اویهٔ بن ابی سفیان ---------- ۲۹۳
طعن اوّل : نسب معاویه ---------- ۲۹۳
طعن دوّم : شرک معاویه ---------- ۲۹۴
طعن سوّم : معاویه در کلام پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم ---------- ۲۹۶
طعن چهارم : لعن و نفرین معاویه توسط پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم ---------- ۲۹۸
طعن پنجم : جنگ با امیرالمؤمنین علیه السلام ---------- ۲۹۹
طعن ششم : لعن و سبّ امیرالمؤمنین علیه السلام ---------- ۳۰۲
طعن هفتم : شهادت امام مجتبی علیه السلام ---------- ۳۰۶
طعن هشتم : ولیعهدی یزید ---------- ۳۰۶
طعن نهم : قتل مهاجرین و انصار ---------- ۳۱۲
طعن دهم : شرب خمر ---------- ۳۱۴
اعتراف بزرگان علمای عامه ---------- ۳۱۴
فضائل دروغین ! ---------- ۳۱۵
تکمیل بحث ---------- ۳۱۶
فصل چهارم : امامت سائر ائمه علیهم السلام ---------- ۳۲۴
اشاره ---------- ۳۲۴
مقدمه : ---------- ۳۲۶
دلائل امامت سائر ائمّه علیهم السلام ---------- ۳۲۸

اشاره ---------- ۳۲۸
دلیل اول : آیه اولی الأمر ---------- ۳۳۰
دلیل دوّم : روایات ---------- ۳۳۲
حدیث لوح ---------- ۳۳۸
دلیل سوّم ---------- ۳۴۲
دلیل چهارم ---------- ۳۴۳
دلیل پنجم ---------- ۳۴۴
دلیل ششم ---------- ۳۴۴
دلیل هفتم ---------- ۳۴۶
دلیل هشتم ---------- ۳۴۶
توضیح و تکمیل مقدمه دوم ---------- ۳۴۸
باب دوم : معجزه سائر امامان علیهم السلام ---------- ۳۵۷
باب سوم : افضلیّت سائر ائمّه علیهم السلام ---------- ۳۶۱
باب چهارم : دلائل امامت امام زمان علیه السلام ---------- ۳۷۵
اشاره ---------- ۳۷۵
پاسخ به برخی شبهات مهدویت ---------- ۳۸۱
اما تألیفات علمای خاصّه ---------- ۳۸۱
اما تألیفات علمای عامّه ---------- ۳۸۲
غیبت صغری و غیبت کبری ---------- ۳۹۰
فصل پنجم : شیعه معتقد است ---------- ۳۹۴
اشاره ---------- ۳۹۴
رجعت ---------- ۳۹۶
امکان رجعت ---------- ۴۰۰
آیات رجعت ---------- ۴۰۰
روایات رجعت ---------- ۴۰۳
پاسخ به شبهات درباره رجعت ---------- ۴۱۰

اشاره ---------- ۴۱۰
۱. استحاله اعاده معدوم ---------- ۴۱۰
۲. آکل و مأکول ---------- ۴۱۵
۳. بازگشت فعل به قوّه ---------- ۴۱۵
بازگشت فعل به قوّه و جواب کامل تر ---------- ۴۱۷
۴. تناسخ ---------- ۴۱۹
۵. اجماع منقول ---------- ۴۱۹
۶. خبر واحد ---------- ۴۲۰
۷. استبعاد ---------- ۴۲۲
۸. اجتماع دو امام ---------- ۴۲۳
۹. آثار سوء ---------- ۴۲۳
۱۰. بطلان قیامت ---------- ۴۲۵
۱۱. اوّل یوم من الآخره ---------- ۴۲۵
فصل ششم : وهابی معتقد است ---------- ۴۲۷
اشاره ---------- ۴۲۷
باب اوّل : بنیان وهّابیّون و سلفیّون ---------- ۴۲۹
اشاره ---------- ۴۲۹
منع مروان از زیارت قبر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم ---------- ۴۳۰
منع حجّاج از زیارت قبر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم ---------- ۴۳۵
زیارت و توسل و تبرک در قرآن ---------- ۴۳۸
باب دوم : تبرک ---------- ۴۴۱
اشاره ---------- ۴۴۱
ادله جواز تبرّک ---------- ۴۴۳
فتاوی علمای عامه درباره تبرک ---------- ۴۵۷
اختلاف نظر وهّابیّون در مسئله تبرّک ---------- ۴۵۹
تبرک از دیدگاه شیعه ---------- ۴۶۲

باب سوم : توسل ---------- ۴۶۵

اشاره ---------- ۴۶۵

توسل در قرآن ---------- ۴۷۲

توسل در روایات ---------- ۴۷۹

و سخن آخر اینکه ... ---------- ۴۹۰

درباره مرکز ---------- ۴۹۷

حقانیت در اوج مظلومیت: بررسی عمیق و جامع کلامی، حدیثی و تاریخی در موضوع امامت جلد 2

مشخصات کتاب

سرشناسه :احمدی، سید قاسم علی، 1345-

عنوان و نام پدیدآور :حقانیت در اوج مظلومیت: بررسی عمیق و جامع کلامی، حدیثی و تاریخی در موضوع امامت/ سیدقاسم علی احمدی.

مشخصات نشر :تهران: دلیل ما، 1398-

مشخصات ظاهری :ج.

شابک :دوره.978-600-442-201-7 : ؛ ، ج.978-600-442202-4 : ؛ ج.978-600-442-203-1 :

وضعیت فهرست نویسی :فیپا

یادداشت :کتابنامه.

عنوان دیگر :بررسی عمیق و جامع کلامی، حدیثی و تاریخی در موضوع امامت .

موضوع :امامت

موضوع :Imamate

موضوع :امامت -- احادیث

موضوع :Imamate -- Hadiths

موضوع :شیعه -- عقاید

موضوع :Shia'h -- Doctrines

رده بندی کنگره :BP223

رده بندی دیویی :297/45

شماره کتابشناسی ملی :6006360

ویراستار دیجیتالی:محمد منصوری

بررسی عمیق و جامع کلامی ، حدیثی

و تاریخی در موضوع امامت

جلد دوم

سیّد قاسم علی احمدی

ص: 1

اشاره

بِسْمِ اللّهِ الرّحْمَنِ الرّحِيمِ

ص: 3

تقدیم به نور دل امام هشتم

جوان ترین امام

که غربت و تنهایی و شهادتش در جوانی ،

یادآور مظلومیّت و تنهایی مادر بود .

به امید آن که پدر و مادرم – که بسیاری از توفیقاتم را

مدیون زحمات ارزشمند آنان می دانم – مهمان سفره

احسان آن امام هُمام باشند .

ص: 4

فهرست مطالب

فصل سوم : مطاعن غاصبین خلافت / 13

مق-دّم--ه... 15

باب اول : مطاعن ابوبکر بن ابی قحافه... 19

طعن اول : تخلّف از لشکر اُسامه... 19

طعن دوم : عزل از ابلاغ آیات سوره برائت... 23

طعن سوم : غصب خلافت امیرالمؤمنین علیه السلام... 26

طعن چهارم : غصب ف--دك... 43

دلایلی بر کفر غاصب فدك... 55

دفن شدن در مکان غصبی !... 69

عمر از عایشه اجازه دفن در خانه پیامبر صلی الله علیه و آله گرفت !!... 70

توجیه واقعه جابر از طرف علمای عامه... 75

بیت المال یا هدایایی برای عایشه و حفصه ؟ !... 79

طعن پنجم : اعتراف عمر به عدم صلاحیت ابوبکر... 81

طعن ششم : اقاله ابوبکر از خلافت... 85

« اقیلونی » دلیلی بر عدم وجود نص !... 87

پشیمانی، دلیل عدم استحقاق ... 89

طعن هفتم : تسلّط شیطان بر ابوبکر ... 92

طعن هشتم : آتش زدن خانه وحی ... 97

احراق بیت در منابع شیعی ... 105

طعن نهم : تعیین خلیفه برای خود ! ... 108

طعن دهم : جهل خلیفه ... 115

جهل ابوبکر به معنای « أب » ... 115

تحریف بخاری ... 119

علّت منع خلفاء از نقل حدیث ... 121

جهل ابوبکر و عمر به معنای « کلاله » ... 126

تعداد روایات منقول از خلیفه ! ... 130

جهل ابوبکر و عمر به میراث جدّه ... 137

طعن یازدهم : قتل مالك بن نویره ... 141

1 . رضایت بر قتل و غارت مسلمین ... 144

توجیه قتل مالك بن نویره ! ... 145

2 . تضییع حدود الهی ... 147

باب دوم : مطاعن ع-م-ر بن خ-طاب ... 153

طعن اوّل : حدیث دوات و قلم (رزیّة یوم الخمیس) ... 153

مکتوب پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم چه بود؟ ... 169

طعن دوّم : انکار شهادت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم ... 171

طعن سوّم : تحریم متعه حج و متعه نساء ... 174

فتاوای عجیب !... 180

طعن چهارم : عدم اجرای حدّ بر مغیره... 183

طعن پنجم : انکار حکم تیمّم... 187

طعن ششم : جهل به حکم مهریه زنان ... 191

طعن هفتم : سنگسار زن حامله ... 194

طعن هشتم : نماز تراویح ... 198

طعن نهم : ماجرای شورا ... 201

طعن دهم : حسرت در وقت احتضار ... 208

طعن یازدهم : تغییر مقام ابراهیم علیه السلام ... 211

طعن دوازدهم : سه طلاق در مجلس واحد ... 212

طعن سیزدهم : نهی از منکر کردن خلیفه ... 212

طعن چهاردهم : تقسیم ناعادلانه بیت المال ... 213

طعن پانزدهم : منع خمس اهل بیت علیهم السلام ... 214

مطاعن خلیفه دوّم از بیان امیرالمؤمنین علیه السلام ... 214

باب سوم : مطاعن عثم-ان بن عف-ان ... 219

طعن اول : مسلط کردن کافران و فاسقان بر مسلمانان ... 219

طعن دوّم : باز گرداندن طرید رسول اللّه صلی الله علیه و آله به مدینه ... 220

طعن سوّم : شکنجه و تبعید ابوذر ... 221

طعن چهارم : قتل ابن مسعود ... 222

طعن پنجم : ضرب و شتم عمّار ... 223

طعن ششم : حیف و میل کردن بیت المال ... 224

طعن هفتم : اجتماع صحابه بر قتل عثمان ... 229

طعن هشتم : گواهی امیرالمؤمنین علیه السلام بر فسق عثمان ... 231

طعن نهم : عدم تجهیز جنازه عثمان توسط مردم ... 232

باب چهارم : مطاعن عایش-ه بنت ابی بك-ر ... 237

طعن اوّل : مرکز فتنه و کفر خانه عایشه است ! ... 239

طعن دوّم : قذف ماریه قبطیّه ... 240

ص: 7

طعن سوم : خیانت و آزار پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم ... 242

توبیخ و تهدید عائشه و حفصه در قرآن... 243

طعن چهارم : دشمنی با اهل بیت علیهم السلام ... 244

طعن پنجم : بی توجّهی به هشدار پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم ... 248

طعن ششم : جنگ با امیرالمؤمنین علیه السلام... 250

طعن هفتم : منع دفن جنازه امام مجتبی علیه السلام و تیرباران کردن آن... 258

طعن هشتم : اباطیل عائشه... 260

طعن نهم : رضاع کبیر... 263

طعن دهم : جزع عایشه وقت احتضار... 264

باب پنجم : مطاعن مع-اویة بن ابی سفیان... 267

طعن اوّل : نسب معاویه... 267

طعن دوّم : شرك معاویه... 268

طعن سوّم : معاویه در کلام پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم ... 270

طعن چهارم : لعن و نفرین معاویه توسط پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم ... 272

طعن پنجم : جنگ با امیرالمؤمنین علیه السلام... 273

طعن ششم : لعن و سبّ امیرالمؤمنین علیه السلام... 276

طعن هفتم : شهادت امام مجتبی علیه السلام... 280

طعن هشتم : ولیعهدی یزید... 280

طعن نهم : قتل مهاجرین و انصار... 286

طعن دهم : شرب خمر... 288

اعتراف بزرگان علمای عامه... 288

فضائل دروغین !... 289

تکمیل بحث... 290

ص: 8

فصل چهارم : امامت سائر ائمه علیهم السلام / 297

مقدمه... 299

دلائل امامت سائر ائمّه علیهم السلام ... 301

باب اوّل : نص بر امامت سائر امامان علیهم السلام ... 303

دلیل اول : آیه اولی الأمر... 303

دلیل دوّم : روایات... 305

حدیث لوح... 310

دلیل سوّم... 314

دلیل چهارم... 315

دلیل پنجم... 316

دلیل ششم... 316

دلیل هفتم... 318

دلیل هشتم... 318

توضیح و تکمیل مقدمه دوم... 320

باب دوم : معجزه سائر امامان علیهم السلام ... 329

باب سوم : افضلیّت سائر ائمّه علیهم السلام ... 333

باب چهارم : دلائل امامت امام زمان علیه السلام... 347

پاسخ به برخی شبهات مهدویت... 353

اما تألیفات علمای خاصّه... 353

اما تألیفات علمای عامّه... 354

غیبت صغری و غیبت کبری... 361

فصل پنجم : شیعه معتقد است / 365

رج-ع--ت''' 367

ص: 9

امکان رجعت ... 371

آیات رجعت ... 371

روایات رجعت ... 374

پاسخ به شبهات درباره رجعت ... 380

1 . استحاله اعاده معدوم ... 380

2 . آکل و مأکول ... 385

3 . بازگشت فعل به قوّه ... 385

بازگشت فعل به قوّه و جواب کامل تر ... 387

4 . تناسخ ... 389

5 . اجماع منقول ... 389

6 . خبر واحد ... 390

7 . استبعاد ... 392

8 . اجتماع دو امام ... 393

9 . آثار سوء ... 393

10 . بطلان قیامت ... 395

11 . اوّل یوم من الآخره ... 395

فصل ششم : وهابی معتقد است / 397

باب اوّل : بنیان وهّابیّون و سلفیّون ... 399

منع مروان از زیارت قبر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم ... 400

منع حجّاج از زیارت قبر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم ... 405

زیارت و توسل و تبرك در قرآن ... 408

باب دوم : تب--رك... 411

ادله جواز تبرّك... 413

ص: 10

فتاوی علمای عامه درباره تبرك ... 427

اختلاف نظر وهّابیّون در مسئله تبرّك ... 429

تبرك از دیدگاه شیعه ... 432

باب سوم : ت-وس--ل ... 435

توسل در قرآن ... 441

توسل در روایات ... 448

و سخن آخر اینکه 459

ص: 11

فصل سوم : مطاعن غاصبین خلافت

اشاره

این فصل مشتمل بر یك مقدمه و پنج باب است

ص: 13

مقدّمه

امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمودند :

اعلموا أنّکم لن تعرفوا الرّشد حتی ترکوا الّذي ترکه ، و لن تأخذوا بمیثاق الکتاب حتی تعرفوا الّذي نقضه ، و لن تمسّکوا به حتی تعرفوا الّذي نبذه ، فالتمسوا ذلك من عند أهله ، فإنّهم عیش العلم و موت الجهل ؛(1)

بدانید که شما رشد و تکامل را نمی شناسید تا آن که (بشناسید و) ترك کنید کسی را که آن را ترك کرده است و به عهد و میثاق کتاب (خدا) چنگ نمی زنید تا آن که بشناسید کسی که آن را نقض کرده و شکسته است و به آن تمسّك نمی جوئید تا بشناسید کسی را که آن را دور انداخته است ، پس آن را از نزد اهلش بجوئید و بطلبید ؛ زیرا آن ها (سبب) حیات و زندگی علم و (باعث) نیستی و مرگ جهل هستند .

به مقتضای این حدیث می گوییم :

آنچه درباره خلفای سه گانه در منابع تاریخی شیعه و اهل خلاف ذکر شده نه تنها موجب خدشه در ایمان و عدالت است بلکه بیانگر عدم اسلام و ایمان و اثبات کفر

1- . نهج البلاغه : خطبه 145 .

و الحاد آن ها است ! و این مطاعن به قـدری زیاد است که این رساله بلکه هیـچ کتابی گنجایش توضـیح و تفصـیل آن ها را ندارد ، بلکه اگر آسمان ها کاغذ و دریاها مرکب و جنّیان حسابگر و انسان ها نویسنده باشند ، نمی توانند مطاعن و مثالب آن ها را بنویسند و احصاء نمایند .

امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند :

فمساویه و مساوی صاحبه أکثر من أن تُحصی أو تُعدّ ؛(1)

عیب ها و رفتارهای زشت عمر و رفیقش (ابوبکر) بیش از آن است که قابل شمارش باشد .

ما در این جا به قطره ای از اقیانوس آن اشاره می کنیم و وقوف بر همه آن ها بر ظهور مولای غریب و مظلوم ما حجة بن الحسن العسکری - روحی و ارواح العالمین لتراب مقـدمه الفـداء - توقّف دارد ، تا برای همگان به وضوح معلوم شود که آن ها چه ظلم هایی بر بشـریت کرده انـد و چقدر مردم را از چشـمه های زلال و شـیرین معارف آسـمانی - که حاملین آن محمدّ و آل محمّد علیهم السـلام هسـتند - محروم نمودند و زحمات فخر انبیاء صـلی الله علیه و آله را - که دعوت به ولایت امیرالمؤمنین علیه السـلام بود - از بین بردند - چنان که امام باقر علیه السلام فرمودند :

إنّ علیّاً علیه السلامآیة لمحمّد و إنّ محمداً یدعو إلی ولایة علیّ علیه السلام ؛(2)

امیرالمؤمنین علیه السـلام آیه و نشانه برای حضـرت محمّد صـلی الله علیه و آله وسـلم است ، و همانا آن حضرت به ولایت امیرالمؤمنین علیه السلام دعوت می کرد .

بلکه زحمات تمام انبیاء را هدر دادند ، همان طور که امام صادق علیه السلامفرمودند :

« إنّ اللّه جعل ولایتنا اهل البیت قطب القرآن و قطب جمیع الکتب ... ؛(3)

1- . کتاب سلیم بن قیس : 2 / 684 ، ارشاد القلوب : 2 / 400 .

2- . بصائر الدرجات : 1 / 72 ، بحار الانوار : 35 / 370 .

3- . تفسیر العیاشی : 1 / 5 ، بحار الانوار : 89 / 27 .

خداوند ولایت ما اهل بیت را قطب قرآن و قطب همه کتاب های آسمانی قرار داد .

و امام کاظم علیه السلام فرمودند :

ولایة علیّ مکتوبة فی جمیع صحف الانبیاء و لن یبعث اللّه نبیّاً إلا بنبوّة محمّد صلی الله علیه و آله وسلم و ولایة وصیّه علیّ علیه السلام (1)؛

ولایت علی علیه السلام در تمام کتاب های پیامبران نوشته شده است و خداوند هیچ پیامبری را نفرستاده مگر با دعوت به نبوّت محمّد صلی الله علیه و آله وسلم و وصیّ بودن علی علیه السلام .

تا روشن شود که آن ها خلفای غاصب و کذّاب و ظالم بر حق اهل بیت علیهم السلام بودند ، و بغض و برائت از آن ها ضروری و واجب است . ما به اندازه وسع خود و اقتضای این کتاب به برخی از مطاعن سه خلیفه اول و معاویه و عایشه اشاره می کنیم تا روشن شود کسانی که خلافت و امامت اهل بیت پیامبر علیهم السلام را نپذیرفتند به ذلّت تبعیّت از چه کسانی افتادند .

1- . بصائر الدرجات : 1 / 72 .

باب اول : مطاعن ابوبکر بن ابی قحافه

طعن اول : تخلّف از لشکر اُسامه

طعن اول : تخلّف از لشکر اُسامه(1)

تخلّف ابوبکر از سپاه اُسامه به اخبار متواتر قطعی ثابت شده است ، و نیز به اخبار متواتر قطعی ، متخلّفان از جیش اُسامه به زبان رسول خدا صلی الله علیه و آله لعن گردیدند ، چنان که فرمود :

لعن اللّه من تخلّف عن جیش اُسامة » ؛(2)

خدا لعنت کند هر که را از لشکر اُسامه سر پیچی نماید .

1- . قال أصحابنا - رضوان اللّه علیهم - کان ابوبکر وعمر وعثمان من جیش أسامه وقد کرّر رسول اللّه صلی الله علیه و آله - لمّا اشتدّ مرضه - الأمر بتجهیز جیش اُسامة ولعن المتخلّف عنه فتأخّروا عنه واشتغلوا بعقد البیعة في سقیفة بنیساعدة وخالفوا أمره وشملهم اللّعن ، وظهر أنّهم لا یصلحون للخلافة . قالوا : «ولو تنزّلنا عن هذا المقام و قلنا بما ادّعاه بعضهم من عدم کون أبي بکر من الجیش ، نقول : لا خلاف في أنّ عمر منهم و قد منعه ابوبکر من النفوذ معهم» ، وهذا کالأوّل في کونه معصیة و مخالفة للرّسول صلی الله علیه و آله . أمّا أنّهم کانوا من جیش اُسامة ، فلما ذکره السیّد الأجلّ في الشافي من أنّ کون أبي بکر في جیش اُسامة قد ذکره أصحاب السّیَر و التواریخ . قال : روي البلاذري في تاریخه - وهو معروف ثقة کثیر الضبط وبریء من ممالأة الشیعة - أنّ أبابکر و عمر کانا معا في جیش اُسامة . ثمّ ذکر العلامة المجلسی رحمه الله الأخبار الواردة من طرق العامة في ذلك . بحارالانوار : ج 30 ص 427 - 442

2- 2 . بحار الانوار : 30 / 428 الثانی : التّخلف عن جیش اُسامه ، اثبات الهداة : 3 / 371 - 372 و 413 ، منهاج البرائة فی شرح نهج البلاغة : 5 / 100 و ج 12 / 255 . ملل و نحل شهرستانی : 1 / 29 ، شرح ابن ابی الحدید ، طبع قدیم : 2 / 21 ، طبقات ابن سعد : 2 / 41 ، کامل ابن اثیر : 2 / 129 ، تاریخ طبری : 3 / 188 ، کنزالعمال : 5 / 312 .

و این مضامین در تواریخ و سِیَـر و کتب معتبره خاصّـه و عامّـه ذكـر شده است .

توضـیح مطلب این است که : رسول خـدا صـلی الله علیه و آله در واپسـین روزهای حیات مبارك خود دسـتور داد لشـکری آماده شود و « اُسامة بن زید » را – که در سنّ جوانی بود(1) – سردار آن لشکر قرار داد و جمعی از صحابه را امر فرمود که او را همراهی کرده و از حکم او پیروی کننـد و تأکیـد فرمود که متوجّه جنگ با روم شوند . ابوبکر و عمر از جمله مأمورین و از کسانی بودند که اُسامه امیر آن ها بود و باید از او تبعیت می کردند ، رسول خدا صلی الله علیه و آله چندین بار هر کسی را که از لشکر اسامه تخلّف نماید ، لعنت کرد .

ابوبکر و عمر برای غصب خلافت از لشکر اسامه تخلّف نموده و مستحق لعن رسول خدا صلی الله علیه و آله شدند و به قرائن حالیه معلوم بود که غرض آن حضـرت از این دسـتور و نفوذ جیش اُسامـة و تأکیـد در سـرعت خروج ایشان ، آن بود که مـدینه از منافقان خالی شود و خلافت حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام تثبیت شود .

ابن ابی الحدیـد از کتاب احمد بن عبد العزیز جوهری روایت کرده است از عبداللّه بن عبد الرحمن که رسول خدا صـلی الله علیه و آله در مرض موت خود ، اُسامه را امیر کرد بر لشکری

1– . از عظمت و امامت امیرالمؤمنین علیه السـلام آن است که : رسول خدا صـلی الله علیه و آله او را در هیچ لشـکری تحت فرمان کسی قرار نداد و در هر لشـکری که او را می فرسـتاد ، فرمانده بود . در سـپاهی که برای فتح خیبر ابوبکر و سپس عمر را فرمانده کرد و آن ها پا به فرار نهادنـد ، امیرالمؤمنین علیه السـلام نبود . امّـا فردا که فرمود : « عَلَم جنـگ را به کسـی می دهم که فرّار نیست و کرّار است و محبّ و محبوب خدا و رسول خدا است » و به علی علیه السـلام داد و او را فرمانده نمود ، ابوبکر و عمر را در زیر لوای آن حضـرت مأمور کرد . در سریّه اُسامة بن زید که وجوه و اعلام مهاجرین و انصار را تحت فرمان و مأمور امر اُسامه نمود ، امیرالمؤمنین علیه السـلام را مأمور نکرد ، و این بـدان جهت بود که به همه نشان دهـد اُسامه هفـده ساله – و یا هجـده ساله و یا نوزده ساله و یا بیست ساله ، و هیـچ کس بیشتر از این مقدار نگفته است – را فرمانده کرده و دیگران را از قابلیّت فرماندهی انداخته است .

که در آن مهاجرین و انصار داخل بودنـد و از جمله آن ها ابوبکر و عمر و ابوعبیده بن جرّاح و عبدالرحمن بن عوف و طلحه و زبیر بودند ... (1).

واقدی و بلاذری و محمد بن اسـحاق و زهری و بلال بن عامر و اکثر مورّخین و محدّثین عامّه گفته اند که ابوبکر و عمر داخل لشـکر اسامه بودند(2) و نقل کرده اند که چون ابوبکر خبر خلافت خود را برای اُسامه فرستاد ، اسامه گفت :

من و لشکری که با من هستند تو را ولیّ نکرده اند .(3) و حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله مرا بر شما امیر کرد و عزل نکرد و شما را بر من امیر نکرد تا از دنیا رفت . و تو و رفیقت عمر ، بی رخصت من برگشتید و امری بر حضـرت رسول صلی الله علیه و آله مخفی نبود . و مرا و شما را می شناخت ، مرا بر شما امیر کرد و شما را بر من امیر نکرد .(4)

پس از این جواب منطقی و دنـدان شـکن اُسامه ، ابوبکر (با هیاهوی ظاهری) خواست خود را از خلافت خلع کنـد ، اما عمر نگذاشت . پس اُسامه برگشت و بر در مسجد ایستاد و فریاد زد :

تعجب می کنم از مردی که حضرت رسول صلی الله علیه و آله مرا بر او امیر کرد . او مرا عزل کرده و ادعای امیر بودن بر من می کند !!(5)

1- . شرح نهج البلاغة ، ابن أبی الحدید : 6 / 52 .

2- . « ابوبکر و عمر فی جیش اُسامة » فلاحظ : الطبقات الکبری ، ابن سعد : 2 / 190 و ج 4 / 66 ، تاریخ الیعقوبی : 2 / 93 ط الغری و ج 2 / 74 ط بیروت ، الکامل ، ابن اثیر : 2 / 317 ، شرح نهج البلاغة ، ابن ابی الحدید : 1 / 53 و ج 2 / 21 ط 1 و ج 1 / 159 و ج 6 / 52 بتحقیق ابوالفضل ، کنزالعمال : 5 / 312 ط 1 و ج 10 / 570 ط حلب ، انساب الاشراف للبلاذری : 1 / 474 ، تهذیب ابن عساکر : 2 / 391 ، اسد الغابة : 1 / 68 ، السیرة الحلبیة : 3 / 234 .

3- . « اسامـة بن زیـد لم یبایع إلی أن مات و قال : إنّ رسول اللّه صـلی الله علیه و آله امّرنی علیکم فمن أمّرك عَلَیّ یا أبابکر ». نهج الحق و کشف الصدق : 276 ، غرر الاخبار : 108 .

4- . الصراط المستقیم : 2 / 297 نقلاً عن العقد الفرید ، بحارالانوار : 30 / 432 . و در کتاب احتجاج طبرسی : 1 / 114 نامه ابوبکر به اسامه و جواب اسامه به ابوبکر آمده است . و نیز زمخشری در کتاب ربیع الابرار به لفظ دیگر روایت کرده و متقی در کنزالعمال : 3 / 270 اعتراف خلیفه دوم را بر این امارت ذکر نموده است .

5- . کامل البهائی فی السقیفة : 1 / 382 ، إعلام الوری بأعلام الهدی : 139 ، الصوارم المهرقة فی ردّ الصواعق المحرقة : 290 . « فَلَمّا قَدِمَ المدینة قام علی باب المسـجد ثمّ صاح یا معشـر المسـلمین ! عجباً لرجل اسـتعملنی علیه رسول اللّه صلی الله علیه و آله فتأمّر عَلَیَّ و عزلنی ».

این واقعه از جهات متعدد دلیل بر بطلان خلافت ابوبکر و عمر و عثمان است .

1 . این افراد مأمور و تابع اُسامه بودند و اسامه امیر بر آن ها بوده و تا زمانی که غرض رسول خدا صلی الله علیه و آله در انفاذ جیش محقق نشده ، اُسامه همچنان بر آن ها امیر و رئیس بود و ابوبکر امارتی بر اُسامه نداشته است و به اتّفاق علما ، « خلافت » ریاست عامه است که متضمّن حکم بر تمام امت است ؛ پس خلافت ابوبکر با این بیان باطل شده و با بطلان خلافت ابوبکر ، خلافت عمر هم باطل می شود ؛ زیرا خلافت او به نصّ ابوبکر بود و با بطلان خلافت عمر ، خلافت عثمان هم باطل می شود ؛ زیرا خلافت عثمان مبتنی بر شورایی بود که عمر بر پا کرد .

علاوه بر این که کسی در میان امت پیدا نمی شود که خلافت ابوبکر را باطل بداند ، اما خلافت عمر و عثمان را صحیح بداند . پس با بطلان خلافت ابوبکر ، خلافت آن دو هم باطل می شود ، و گرنه ، مخالفت اجماع مرکّب لازم می آید .(1)

2 . آن سه نفر از لشکر اسامه تخلّف نمودند و هر کس از لشکر اسامه تخلّف نمود ، به فرموده رسول خدا صلی الله علیه و آله ملعون است و مستحق لعنِ رسول خدا صلی الله علیه و آله برای امامت صلاحیت ندارد و ملعون بودن با خلافت جمع نمی شود .

3 . آن ها – با بازگشت و تخلّف خود از لشکر اُسامه – عملاً انکار و اعتراض

1– . یعنی : مجموع امت مردّد میان دو قول هستند ، و قائل به غیر از این دو قول ، مخالف تمام امّت است : اول : بطلان خلافت ابوبکر و عمر و عثمان . دوم : صحت خلافت آن ها . و احدی از امت قائل نیست به بطلان خلافت ابوبکر و صحت خلافت عمر و عثمان . پس قول به تفصیل بین ابوبکر ، و بین عمر و عثمان را احدی از امت قائل نیست . تقریر دلیل اول به بیان دیگر : رسول خدا صلی الله علیه و آله اُسامه را بر آن ها امیر گردانید و عزلش نکرد و آن ها در تحت حکومت و امارت اُسامه بودند تا آن حضرت از دنیا رحلت نمودند . اگر آن سه نفر رعیت و مأمور باشند که از اُسامه اطاعت کنند ، و اُسامه هم به اتّفاق کل خلیفه نبود بلکه بر او واجب بود که از کسی که خلیفه باشد اطاعت کند ، پس خلافت و امامت آن ها باطل خواهد شد .

بر امر رسول خدا صلی الله علیه و آله کردند و هر کس چنین کند مؤمن نیست ، چنان که حق تعالی در قرآن کریم فرمود :

« وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِنْهُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُوْلَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ » ؛(1)

می گوینـد : به خدا و رسول ایمان آوردیم و اطاعت ایشان کردیم و با وجود این ، گروهی از آن ها بعد از این رو می گردانند و اطاعت نمی کنند . و این جماعت مؤمن نیستند .

و غیر مؤمن هرگز امیر و خلیفه مؤمنین نخواهد بود .

4 . ردّ کلام رسول خـدا صـلی الله علیه و آله – چنان که از ابوبکر و عمر صادر شـده – و عدم انقیاد امر آن حضـرت (با توجّه به تأکیدات فراوان پیامبر صلی الله علیه و آله) اذیت و ایذاء آن حضرت است و خداوند متعال می فرماید :

« إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالاْخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَاباً مُهِيناً » ؛(2)

کسانی که خدا و رسولش را اذیت می کنند ، خداوند در دنیا و آخرت لعنت خویش را بر آنان می فرسـتد و برایشان عذابی خوار کننده آماده می کند .

و می فرماید :

« الَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ » ؛(3)

آنان که رسول خدا را اذیت می کنند عذابی شدید خواهند داشت .

طعن دوم : عزل از ابلاغ آیات سوره برائت

طعن دوم : عزل از ابلاغ آیات سوره برائت(4)

رسول خدا صلی الله علیه و آله برخی از امور را به صحابه واگذار می کردند و هیچ امری را به

1- . النور : 47 .

2- الاحزاب : 57

3- التوبة : 61 .

4- ما ذكره أصـحابنا أنّ النبي صـلى الله عليه و آله لم يولّ أبابكر شـيئا من الأعمال مع أنّه كان يولّيها غيرَه . ولمّا أنفـذه لأداء سورة براءة إلى أهل مكة عزله وبعث عليّا عليه السلام ليأخذها منه ويقرأها على النّاس ، ولمّا رجع ابوبكر إلى النّبي صلى الله عليه و آله قال له : « لا يؤدّي عنّي إلا أنا أو رجل منّي » . والحاصل ، أنّ أبابكر ما تولّى عملاً مدّة حياة النبيّ صـلى الله عليه و آله سوى أنّه بعثه إلى خيبر فرجع منهزماً ، و أعطاه سورة برائـة و بعثه إلى الحـجّ ليقرأها فى الموسم فنزل جبرئيل عليه السـلام و أمره بردّه و عزله . فمن لم يصـلح لأداء سورة واحدة إلى

بلدة كيف يصلح للرئاسة العامّة المتضمّنة لأداء جميع الأحكام إلى عموم الرعايا في سائر البلاد . فلاحظ هذا الطعن : بحار الانوار : ج 30 ص 411 - 427 ، ج 35 ص 309 - 313

ابوبکر تفویض ننمود مگر خواندن آیات سوره برائت را برای اهل مکّه ! ![1] و چون روانه شد ، جبرئیل نازل شد و گفت : « حق تعالی می فرماید که رسالت تو را ادا نمی کند مگر تو یا کسی که از تو باشد . »[2] آنگاه بود که حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام رفت و آیات را از ابوبکر گرفت و او را بر گرداند و خود ، آیات را در موسم حج برای اهل مکه خواند .[3]

واضح است که رسول خدا صلی الله علیه و آله کاری را بدون وحی الهی انجام نمی داد .[4] پس این که حق تعالی امر کرد که آیات را به ابوبکر بدهد و بعد از او بگیرد ، حکمتی در آن ظاهر نیست به غیر آن که معلوم شود که ابوبکر صلاحیت برای هیچ امری را ندارد ، چه رسد به خلافت و امارت .

کسی که صلاحیت مأموریّت ابلاغ چند آیه از قرآن را ندارد ، چگونه صلاحیت امری بزرگ مثل مسئله امامت و خلافت از رسول که تالی مرتبه نبوت است ، را دارد ؟ !

احمد حنبل و دیگر اعلام محدثین و تاریخ نگاران اهل خلاف ، از خود ابوبکر نقل کردند[5] که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نخست او را به رفتن مکه و شرکت در مراسم حج و ابلاغ

1- . بلی فقط در خیبر ابوبکر را - بخاطر مصالحی - فرمانده قرار داد و شکست خورده بر گشت .

2- . مسند أحمد : 1 / 3 ، کنز العمال : 2 / 417 حدیث 4389 ، البیان و التعریف : 1 / 168 طبع حلب سنة 1329 ، بحار الانوار : 35 / 298 ، نقلاً عن کشف الغمة من مسند أحمد بن حنبل . « قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله فی تبلیغ البرائة : اُمِرتُ أن لا یبلغه إلا أنا أو رجل منّی ».

3- . مصادرش به زودی ذکر خواهد شد .

4- . خداوند متعال در قرآن می فرماید : « و ما ینطق عن الهوی إن هو إلا وحی یُوحی » . سوره نجم آیه 3 - 4

5- . الغدیر : 6 / 483 . « ابوبکر بن ابی قحافة قال : إنّ النبیّ صلی الله علیه و آله بعثه ببراءة إلی أهل مکة لا یحجّ بعد العام مشرك ، و لا یطوف بالبیت عریان ... فلمّا قدم علی النبیّ صلی الله علیه و آله أبوبکر بکی ، فقال : یا رسول اللّه ! حدث فیّ شیء ؟ قال : ما حدث فیك إلا خیر و لکن اُمرتُ أن لا یبلّغه إلا أنا أو رجل منّی » . (مسند احمد : 1 / 7 حدیث 4 ، کنز العمّال : 2 / 417 ، حدیث 4389 ، کفایة الطالب : 254 ، مختصر تاریخ دمشق : 18 / 6 ، البدایة و النهایة : 7 / 394 حوادث سنة 40)

تعدادی از آیات سوره برائت - مبنی بر برائت و بیزاری خدا و رسولش از مشـرکین ، ممنوعیت مشرکین از شرکت در مراسم حج ، ممنوعیت آن هـا از طواف کعبه مقـدّسه در حال عریانی و برهنگی ... - مأمور فرمود . آن گاه پس از سه روز از رفتن ابوبکر به سـمت مکه برای انجام این مأموریت ، حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله ، امیرالمؤمنین علی علیه السلام را مأمور کرد به سوی مکه برود و آیات را از ابوبکر بگیرد و عزل شدن ابوبکر را به او اطلاع دهد و خود ، آیات برائت را برای مشـرکین در مکه بخواند و چون ابوبکر برگشت و به خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله رسید ، با ناراحتی و گریه از علّت این عزل و نصب سؤال کرد ، رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود :

اُمرت أن لا یبلّغها إلاّ أنا أو رجل منّي ؛(1)

به من امر شد که مأموریت - مذکور - را کسی انجام ندهد مگر خود من یا کسی که از من باشد .

این اتفاق را غیر از ابوبکر دوازده نفر از بزرگان صحابه روایت کرده اند .(2)

بـاری ، به اعتراف خود ابوبکر ، او از یـك مـأموریت سـاده که ابلاغ آیات برائت بود ، از طرف رسول خـدا صـلی الله علیه و آله به امر الهی معزول شد و همان مأموریت به امام امیرالمؤمنین

1- . مسند احمد حنبل : 1 / 3 ، حدیث 4 . کفایة الطالب ، گنجی شافعي : 254 ، باب 62 ، به نقل از احمد حنبل و حافظ ابو نعیم و ابن عساکر . تاریخ ابن کثیر : 7 / 357 - 358 . البیان والتعریف ، سید ابراهیم حسین حنفی دمشقي : 1 / 168 ، طبع حلب ، به نقل از احمد حنبل ، ابن خزیمه ، ابوأبانه و ...

2- . قال العلامة الأمینی رحمه الله فی الغدیر : 6 / 480 - 492 : « أسلفنا ترجمة کثیر من هؤلاء الأعلام فی الجزء الأوّل : 73 - 151 ، تنتهی أسانیـدهم فی مأثرة أذان البراءة و تبلیغها إلی جمع من الصـحابة الأوّلین منهم : 1 - علیّ امیرالمؤمنین علیه السـلام ، 2 - أبوبکر بن أبی قحافة ، 3 - ابن عبّاس ، 4 - جابر بن عبداللّه الانصاری ، 5 - انس بن مالك ، 6 - ابوسعید الخدری ، 7 - ابورافع ، 8 - سعد بن ابی وقّاص ، 9 - ابوهریرة ، 10 - عبد اللّه بن عمر ، 11 - حبشی بن جنادة ، 12 - عمران بن حصین ، 13 - أبوذرّ الغفاری .

علی علیه السلام واگذار شد و آن حضرت علیه السلام هم آن را به بهترین وجهی انجام داد ، پس چگونه قبول کنیم که مسئولیت سنگین خلافت بر دوش ابوبکر قرار بگیرد ؟ !

علامه امینی رحمه الله در کتاب شریف « الغدیر » فرمودند :

حداقل 72 نفر از علما و مفسّرین و تاریخ نویسان عامّه ماجرای این عزل و نصب را ثبت و نقل کرده اند .(1) همچنین تعداد زیادی از علما و نویسندگان

عامه در کتاب «ملحقات احقاق الحق» نیز معرفی شده اند که این ماجرا را نقل کرده اند .(2)

از عجایب این است که نیابت امامت جماعت را - که ثابت نیست که به امر رسول خدا صلی الله علیه و آله بوده بلکه خلافش معلوم است و بر فرض صحت ، به اعتقاد آن ها هر فاجری می تواند امامت در نماز کند ، - دلیل بر خلافت ابوبکر می دانند . اما عزل ابوبکر و دادن آیات را به امیرالمؤمنین علیه السلام به امر خداوند نه تنها دلیل بر خلافت نمی دانند بلکه از فضائل آن حضرت نیز به شمار نمی آورند !

طعن سوم : غصب خلافت امیرالمؤمنین علیه السلام

طعن سوم : غصب خلافت امیرالمؤمنین علیه السلام(3)

مهم ترین دلیل عامه بر خلافت ابوبکر و عمر و عثمان این است که می گویند: «جمیع صحابه بر خلافت ایشان اجماع کرده اند(4) و اجماع حجّت است ؛ پس باید خلافت او حق باشد» . اما جالب اینجاست که در تعریف اجماع گفته اند :

1- . به جهت آگاهی بر تفصیل این بحث و مصادر فراوان آن به : الغدیر : 2 / 338 - 350 ، مراجعه شود ، آن مرحوم حدود 73 مورد در جلد : 6 / 477 - 480 ، ذکر نمودند .

2- . فهرست ملحقات احقاق الحق : ص 17 .

3- . در بیان ظلم و ستمی که ابوبکر با عمر و سایر منافقان بر اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام در غصب خلافت نمودند ، علامه مجلسی ماجرای غصب خلافت را از مدارك شیعی و مخالفین در کتاب « حق الیقین » بیان کرده است و برای عدم تطویل کلام ، اکنون ذکر نمی شود . حق الیقین : ص 163 - 198 .

4- . شرح المقاصد : ج 2 ص 286 ، المنهاج ابن تیمیة : ج 4 ص 231 - 230 . البدایة والنهایة : ج 5 ص 250 . الصواعق المحرقة : ج 1 ص 65 .

« اتفاق جمیع علما و مجتهدان یك عصر بر امری از امور در وقت واحد را اجماع می گویند » .(1)

اشکال این نظریّه اهل خلاف ، بسیار است از جمله :

اوّلاً : علمای عامه در کتاب های اصول خود در این مسئله اختلاف بسیار دارند که ریشه آن اختلافات به موارد ذیل منتهی می شود :(2)

1 . آیا چنین اتفاقی در طول تاریخ امکان دارد ؟ !

2 . بر فرض امکان ، آیا تاکنون در امری از امور محقق شده ؟ !

3 . بر فرض تحقق ، آیا دلیل بر حقانیت و حجّت شرعی می شود ؟ !

4 . بر فرض حجّت بودن ، آیا شرط است که به حد تواتر برسد یا نه ؟ !

5 . آیا در حجّیت اجماع شرط است آن ها که بر این رأی متفق شده اند تا موقع مرگ بر این رأی باقی بمانند یا نه ؟ !

6 . آیا اجماع به تنهایی حجّت است یا باید مستندی داشته باشد و آن مستند حجّت است ؛ و مستندی هم که ذکر کرده اند ، قیاس فقهی است که ریاست دین و دنیا را به نماز قیاس کرده اند(3) و آن هم با دلایل بسیار باطل است .(4)

1- . عرّفه الرازي في « المحصول » والاجماع اصطلاحا بأنّه : عبارة عن اتّفاق أهل الحلّ والعقد من اُمّة محمّد صلى الله عليه و آلهعلى أمر من الأمور . عرّفه الآمدي بقوله : عبارة عن اتّفاق جملة أهل الحلّ والعقد من اُمّة محمّد صلى الله عليه و آله في عصر من الأعصار على واقعة من الوقائع . وعرّفه النظام من المعتزلة بقوله : هو كلّ قول قامت حجّته حتّى قول الواحد . وعرّفه سراج الدين الأرموي في « التحصيل » بقوله : هو اتّفاق المسلمين المجتهدين في أحكام الشرع على أمر ما من اعتقاد أو قول أو فعل . تعليقة تفسير الثعلبي : 1 / 224 ، ولاحظ : البرهان ، امام الحرمين : 1 / 670 ، البحر المحيط للزركشي : 4 / 435 ، الاحكام في الاصول الاحكام ، الآمدى : 1 / 179 ، سلاسل الذهب للزركشي : 337 ، التمهيد للأسنوي : 451 ، نهاية السؤل : 3 / 237 ، زوائد الاصول : 362 ، منهاج العقول : 2 / 377 .

2- . علامه مجلسی در کتاب بحار الانوار : 28 / 360 تفصیلاً به بیان این موارد پرداخته است .

3- . برای اطلاع از جریان نماز ابوبکر مراجعه کنید به: بحار الانوار : ج 28 ص 130 .

4- . دلیل اول : علمای شیعه با احادیث بسیار از طریق خاصه و عامه اثبات کرده اند که نماز ابوبکر در مسجد با دستور رسول خدا صلی الله علیه و آله نبود! بلکه به امر عایشه بود و وقتی پیامبر صلی الله علیه و آله از این توطئه ننگین مطلع گردید با آن بیماری و ضعف در حالی که بر امیرالمؤمنین علیه السلام و فضل بن عباس تکیه داده بود از خانه به مسجد آمد و ابوبکر را از محراب دور کرد و خود نشسته با مردم نماز خواند ، چنان که در صحیح بخاری از عروه نقل کرده است . بحارالانوار : ج 28 ص 138 دلیل دوم : حجّیت «قیاس» ممنوع است چنان که علمای شیعه و ظاهریّه از عامه و جمهور معتزله، قیاس را حجت نمی دانند و دلایل کافی بر بطلان آن بیان کرده اند . دلیل سوم : بر فرض حجت بودن قیاس ، حجّیت آن در جایی است که علتی در اصل باشد و فرع با اصل در آن علت مساوی باشد . در این جا این امر مفقود است بلکه فرق واضح بین خلافت و امامت در نماز وجود دارد . زیرا آنها امامت نماز را برای هر نیکوکار و بدکار و عادل و فاسق جایز می دانند ، اما در مسئله خلافت ، عدالت و شجاعت و قرشی بودن و شرایط دیگر را شرط می دانند . همچنین امامت جماعت امری

است که در آن علم بسیار و شجاعت و تدبیرات امور رعیت در آن معتبر نیست . اما چون خلافت ، سلطنت و ریاست در امور دین و دنیا است ، در آن علم بسیار و شرایط بی شمار معتبر است که هیچ کدام در ابوبکر و عمر و عثمان وجود نداشت و جهل آنان در هر امری آشکار می شد و به حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام و سایر صحابه مراجعه می کردند . بعضی از متعصبین عامه ادعا کرده اند که حضرت رسول صلی الله علیه و آله ابوبکر را برای دین ما (یعنی نماز) اختیار کرده ، پس چرا ما او را برای امور دنیای خود (یعنی خلافت) اختیار نکنیم !! « إنّ الصلاة من اُمور الدّین والخلافة من اُمور الدنیا » که این سخن کذب و افترای محض است ؛ زیرا علمای آنان مانند قوشچی (در شرح تجرید) و غیر او ... ، امامت را به « حکومت عامه در امور دین و دنیا » تعریف کرده اند ، چنان که این چنین باید باشد . با این که اصل – که مسئله امامت نماز باشد – باطل و دروغ است چنان که گذشت . از سوی دیگر باید گفت : اگر این دلیل بر امامت قابل عرضه است ، چرا آن را در برابر انصار نگفتند و به قرابت و خویشاوندی با پیامبر صلی الله علیه و آله استدلال کردند ! دلیل چهارم : اگر قیاس حجت باشد ، در مسائل فروع دین حجت است و در مسائل اصول دین حجت نیست و بر فرض تسلیم جمیع این امور می گوییم : «این امر با خلیفه قرار دادن پیامبر صلی الله علیه و آله حضرت امیر علیه السلام را در غزوه تبوك در مدینه و عدم عزل ایشان معارض است . هر گاه حضرت امیر علیه السلام بر مدینه خلیفه باشد ، خلیفه بر همه بلاد خواهد بود ؛ زیرا کسی قائل به تفصیل نیست (یعنی کسی قائل نیست که امیرالمؤمنین علیه السلام بر مدینه امیر است اما بر غیر آن جا امیر نیست ، بلکه هر کس امیر می داند بر همه بلاد امیر می داند ، و هر کس منکر است مطلقا منکر است) . و این دلیل از دلیل آن ها قوی تر است ؛ زیرا خلافت مدینه ، خلافت در امور دین و دنیا بود . به خلاف خلافت و امامت در نماز .

در هر یـك از این موارد نزاع و مشاجره بسـیاری هست . پس اثبات امامت ابوبکر به دلیل «اجماع» ، توقف بر اثبات همه این مراتب دارد و کسانی که به این امور قائل نیستند ، چگونه به این دلیل (یعنی اجماع) می توانند استدلال کنند ؟!!

ص: 28

ثانیاً : چگونه اجماع بر خلافت ابوبکر محقق بود در حالی که سعد بن عباده و اصحابش همه خارج از اجماع بودند و مطلقا با ابوبکر بیعت نکردند و به ادّعای علمای عامه اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله و سایر بنی هاشم تا شش ماه بیعت ننمودند(1) و آن ها که ظاهرا بیعت کردند تا آتش درب خانه اهل بیت رسالت علیهم السلام نیانداختند و شمشیرهای برهنه ندیدند ، بیعت نکردند .(2)

بنا بر مبنای اهل خلاف ، هر ظالمی که مسلّط شود و جمعی از فسّاق و فجّار به طمع مال و منال و مقام و هوای نفس با او موافقت کنند ، باید خلیفه خداوند باشد و اطاعتش بر همه اهل علم و فضل و صلاح ، لازم باشد ! ! و معلوم نیست که بیعت بُخت النّصر و شدّاد و نمرود و مسیلمه کذّاب به این رسوائی شده باشد .

اگر کسی بگوید : اجماع در اوّل امر محقق نشد ، امّا بعد از شش ماه که امیرالمؤمنین علیه السلام بیعت کرد ، اجماع محقّق شد .

می گوئیم : - علاوه بر این که امیر المؤمنین علیه السلام هرگز با ابوبکر بیعت نکرد ؛ زیرا خود را خلیفه منصوص خداوند می دانست ، و تظلّمات آن حضرت از آن ها ، تا آخر حیاتش در کتب خاصّه و عامّه متواتر است .(3) و آنچه آن حضرت در جواب معاویه نوشت ، صریح است در آن که به اختیار خود بیعت نکرد(4) - این کلام هم نادرست است ؛ زیرا سعد بن عباده و اولادش هرگز در این بیعت داخل نشدند ، چنان که ابن عبدالبرّ

1- . در سقیفه هنگامی که عمر و عدّه ای از حاضران طبق برنامه قبلی با ابوبکر بیعت کردند ، مطابق نقل طبری و ابن اثیر : « فقالت الأنصار أو بعض الأنصار : لا نبایع إلا علیّا ؛ همه انصار و یا جمعی از طائفه انصار گفتند : ما جز با علی بیعت نخواهیم کرد » . (تاریخ طبری : 3 / 202 ، کامل ابن اثیر : 2 / 325 .)

2- . تاریخ طبری : 3 / 203 ، و 208 .

3- . بحار الانوار : 28 / 373 . شرح نهج البلاغة ، ابن أبیالحدید : 9 / 306 ، 307 ، و ج 10 / 286 .

4- . إنّ معاویة کتب إلی علیّ علیه السلام یؤنبه بذلك حیث یقول : إنّك کنت تقاد کما یقاد الجمل المخشوش . وکتب علیه السلام في جوابه : وقلت إنّي کنت أقاد کما یقاد الجمل المخشوش حتّی أبایع ، ولعمر اللّه لقد أردت أن تذمّ فمدحت ، وأن تفضح فافتضحت . وما علی المسلم من غضاضة في أن یکون مظلوما ما لم یکن شاکّا في دینه أو مرتابا في یقینه . وهذه حجّة علیك وعلی غیرك ... ومن الغرایب ، أنّهم اتّفقوا جمیعا علی صحّة الحدیث عن النبیّ صلی الله علیه و آله أنّه قال : « علیّ مع الحقّ والحقّ مع علیّ یدور معه حیث ما دار » . بحار الانوار : 28 / 368

در استیعاب(1) در ترجمه ابوبکر نوشت : در روزی که رسول خـدا صـلی الله علیه و آله از دنیا رفت (یعنی روز دوشـنبه) در سـقیفه بنی ساعده با ابوبکر بیعت به خلافت کردند . و روز دیگر که روز سه شـنبه بود بیعت عمومی نمودند و از بیعت او سعد بن عباده و طایفه ای از قبیله خزرج و فرقه ای از قریش تخلّف کردند .

نیز ابن عبدالبّر در کتاب استیعاب(2) و ابن حجر عسقلانی در کتاب الاصابه(3) گفته اند

که : سـعد با هیچ یك از ابوبکر و عمر بیعت نکرد و نتوانسـتند او را مجبور بر بیعت کنند ، چنان که دیگران را مجبور کردند ؛ زیرا اقوام او از قبیله خزرج بسـیار بودند و خلفا از فتنه او احتراز کردند ... (4) و اخبار دیگری که در کتب آن ها بر بیعت نکردن سـعد بن عباده و اتباعش آمده است ، بسیار است و ما فقط اشاره کردیم .

ثالثاً : بر فرض که بپذیریم که بعد از شش ماه امیرالمؤمنین علیه السلام بیعت کرد ،(5) پس چرا ابوبکر پیش از تحقق بیعت آن حضرت (و قبل از تحقق اجماع) در این مـدت طولانی بدون هیچ حجّتی در نفوس و فروج و دماء و اموال مسـلمانان ، تصـرّف می کرد و لشـکرها به اطراف و نواحی می فرستاد ؟

علاـوه بر این که آن ها در تعریف اجماع می گوینـد : « اتّفاق اهل یك زمان بر یك امر » بنابر این ، اگر در یك وقت نباشـد ، ممکن اسـت شخص متقدّم ، پیش از موافقت شخص متأخّر از رأی قبلی اش بر گردد . پس اجماع تدریجی بر خلافت ابوبکر و عمر چه نفع دارد ؟ !

از عجایب این است که : اکثر متأخرین علمای عامه ، مثل ملا سعد تفتازانی(6)

1- الاستیعاب : 2 / 655

2- الاستیعاب : 1 / 333 رقم 2337 .

3- الاصابة : 2 / 27 ط مصر

4- به بحار الانوار : 28 / 366 ، مراجعه شود .

5- . و ما بحسب ادله قطعی معتقدیم که امیرالمؤمنین علیه السلام و اصحابش بعد از شش ماه هم بیعت نکرده اند .

6- . تفتازاني می گوید : تنعقد الإمامة بطرق : أحدها : بيعة أهل الحلّ والعقد من العلماء والرؤساء و وجوه الناس من غير اشتراط عدد ولا اتّفاق الكلّ من سائر البلاد ، بل لو بايع واحـد مطاع ، كفت بيعته . ثمّ قال : طريق ثبوت الإمامـة عنـدنا وعند المعتزلة والخوارج والصّالحية خلافا للشـيعة ، اختيار أهل الحلّ والعقـد وبيعتهم من غير أن يشترط اجماعهم على ذلك و لا عـدد محـدود بل ينعقـد بعقد واحد منهم ، ولهـذا لم يتوقّف ابوبكر إلى انتشار الأخبار في الأقطار ولم ينكر عليه أحـد . وقال عمر لأبي عبيـده : ابسط يـدك لأبايعك . فقال : أتقول هذا وابوبكر حاضر ، فبايع ابابكر ... . شرح المقاصد : 2 / 271 و 272

و صـاحب مواقف و سـيّد شـريف و ديگران چون ديدنـد كه تمسّك كردن به اين چنين اجماعى موجب رسوايى است ، دست از اجماع بر داشتند و گفتند :

هر گاه حصول امامت به اختيار و بيعت ثابت شد ، پس احتياج به اجماع جميع اهل حل و عقد نيست ؛ زيرا دليلى بر آن - از عقل و نقل - قـائم نشـده ، بلكه بيعت يكى و دو نفر از اهـل حلّ و عقـد در ثبوت امامت و وجوب متابعت امام بر اهل اسـلام كافى است ! ! زيرا ما مى دانيم كه صـحابه با صلابتى كه در دين داشتند ، به همين قدر در امامت اكتفاء كرده اند . مانند بيعت عمر براى ابوبكر ، و بيعت عبدالرحمن از براى عثمان . آنان حتى

در انعقادش اجماع مردم مدينه را شرط نكردند ، چه رسد به اجماع علماى امت ، و كسى بر آن ها انكارى نكرده است ! و بر اين امر (يعنى بر اكتفا يك نفر و دو نفر در

انعقاد امامت) اهل عصرهاى بعد از آن ، تا اين زمان ، اتّفاق كرده اند ، انتهى كلامه.(1)

همچنين فخررازى در نهاية العقول(2) مى گويد :

اجماع بر خلافت ابوبكر در زمان خودش منعقد نشد بلكه بعد از فوت او در زمان خلافت عمر كه سعد بن عباده مُرد ، اجماع منعقد شد ! (3)!

1- . قـال صـاحب المواقف وشـارحه السـيّد شـريف : واذا ثبت حصول الإمامـة بالاختيـار والبيعـة ، فاعلم أنّ ذلك الحصول لا يفتقر إلى الاجماع من جميع أهل الحلّ والعقـد ؛ إذ لم يقم عليه دليل من العقل والسـمع بل الواحـد و الاثنان من أهل الحلّ والعقد كاف في ثبوت الإمامـة و وجوب اتّباع الإمام على أهل الإسـلام ؛ وذلك لعلمنا بأنّ الصـحابة مع صـلابتهم في الدين اكتفوا في عقد الإمامة بذلك ، كعقد عمر لأبي بكر وعقد عبد الرّحمن بن عوف لعثمان . ولم يشترطوا في عقدها اجتماع من في المدينة من أهل الحلّ والعقد ، فضلاً عن إجماع الأُمـة من علماء الأمصار . هـذا ولم ينكر عليهم أحـد ، و عليه أي على الاكتفاء بالواحد والإثنين في عقد الإمامة ، انطوت الأعصار بعدهم إلى وقتنا هذا . انتهى . شرح المواقف : 2 / 467 ط دارالطباعة القاهرة ، بحارالانوار 28 / 363

2- . بحار الانوار : 28 / 365 نقلاً عن كتاب نهايـة العقول . قال فخر الـدين الرازى : لم ينعقد الاجماع على خلافة أبى بكر فى زمانه ، بل إنّما تمّ انعقاده بموت سعد بن عبادة و كان ذلك فى خلافة عمر و نحن نتمسّك بهذا الاجماع » أقول : هذا منه عجيب جدّاً .

3- . علامه مجلسـى رحمه الله در بحارالانوار : 28 / 365 بعـد از نقل اين كلام از فخر رازى ، مى فرمايد : فعلى أحكام هؤلاء السـفهاء المدّعين للانخراط في سلك العلماء فليضحك الضاحكون وفي وقاحتهم وقلة حيائهم فليتحيّر المتحيّرون . أخزاهم اللّه ماذا يصنعون بعهد اللّه وكيف يلعبون بـدين اللّه ! وهل يـذعن عاقل بانّه يكفي لرياسـة الدّين والدنيا والتصـرف في نفوس جميع الأُمّة وأموالهم وأعراضـهم بيعة واحد أو اثنين من آحاد الأُمّة ممّن لا يجري حكمه على نفسه ولم يثبت عصـمته ولا تقبل شهادته في درهم ولا في نصف درهم . أقول : للّه درّه ، ونعم ما أفاد . حشره اللّه و حشرنا مع الأطياب عليهم السلام .

واقعاً تعصّب و لجاجت ، عقل شان را از آن ها گرفته و شـقاوت و کوری را نصـیب شان کرده و فقط می خواهنـد برای انحراف و الحادشان توجیهی و راه فراری پیدا کنند ، ولو ممّا یضحك به الثکلی .

هر گـاه اجمـاع محقق نشـد پس از کجـا معلوم می شود حجّت بودن این بیعت ، که بنـایش بر تعصّب و معانـده قبیله اوس و خزرج بود و توطئه ای که میان ابوبکر و عمر شـده بود که او ابوبکر را خلیفه کند و ابوبکر بعد از خود ، او را خلیفه گرداند . چنان که این مطلب از اخبار سقیفه معلوم می شود .

آیا عجیب نیست که جمعی از فُضَلا با ادّعای علم و زیرکی و انصاف و دیانت ، در تحقّق ریاست دین و دنیا و وجوب اطاعت تمام خلایق ، به بیعت یك نفر – اگر چه تمام اهل علم و فضل و صـلاح مخالفت کنند و در طرف دیگر باشند – اکتفا می کنند ! ؟ در حالی که اگر کسی شهادت دهـد که یك نفر از دیگری درهمی طلب دارد ، شـهادتش را قبول نمی کننـد ! چگونه در تحقّق امامت و خلافت پیامبر صـلی الله علیه و آله ، به بیعت یك نفر که معصوم نیست و این همه اخبار در مـذمت او رسـیده ، اکتفا می نماینـد و به همین سـبب یزیـد پلید و ولید عنید که قرآن را تیر باران کردند ،(1) خلیفه واجب الاطاعه خلق می دانند ؟

اگر می خواهید در قیامت بنا بر مضمون « یَوْمَ نَدْعُو کُلَّ أُنَاسٍ بِإِمَامِهِمْ »(2) با چنین امامی محشور شوید و در وزر و وبال او شریك باشید اختیار دارید .

1- . حق الیقین ، علامه مجلسی رحمه الله : 188 . و ناسخ التواریخ نوشته است که : ولید بن عبد الملك در تفأل به قرآن ، مسأله ای او را خوش نیامد ، قرآن را تیر باران کرد ! !

2- . الاسراء : 71 .

حاصل آن که ، در صحاح عامّه ذکر شده است که تا شش ماه احدی از بنی هاشم و اهل بیت علیهم السلام بیعت نکردند .(1) و اجماع اهل بیت علیهم السلام هم حجّت است به اعتبار آیه تطهیر : « إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً »(2) و حدیث متواتر ثقلین : « إنّي تارك فيكم الثّقلَين »(3) و حدیث مشهور سفینة : « مَثَلُ أهل بيتي كسفينة نوح » .(4)

1- . بخاری در صحیح : 5 / 82 - 83 ، می نویسد : حضرت علی علیه السلام در مدّت حیات حضرت فاطمه علیهاالسلام با ابوبکر بیعت نکرده بود و پس از شش ماه که آن حضرت وفات یافت ، علی علیه السلام به سراغ مصالحه و بیعت با ابوبکر رفت . و مطابق نقل ابن اثیر حضرت علی علیه السلام ، بنی هاشم ، زبیر ، خالد بن سعید ، و سعد بن عباده بیعت نکردند ، و همه این افراد - جز سعد - پس از وفات حضرت فاطمه علیهاالسلام بیعت کردند که شش ماه پس از وفات رسول خدا صلی الله علیه و آله بود . اسد الغابة : 3 / 228

2- . سوره احزاب : 33 . در این که مراد از اهل البیت در آیه تطهیر ، خمسه طیّبه هستند ، رجوع شود به : صحیح مسلم ، کتاب فضائل الصحابة ، باب فضایل أهل بيت النبي صلى الله عليه و آله ، حدیث 1 ، سنن ترمذی : 5 / 141 ، حدیث 3216 ، و صفحه 142 ، حدیث 3217 . در تفسیر الدرّ المنثور : 6 / 603 - 607 ، ذیل تفسیر آیه 33 سوره احزاب ، در بیش از ده طریق از روایات تصریح شده است که مراد از « اهل البیت » امیرالمؤمنین و حضرت زهرا و حسنین علیهم السلام هستند . مسند احمد : 1 / 331 ، و ج 3 / 259 ، و ج 4 / 107 ، و ج 6 / 292 ، 298 ، 304 . مستدرك حاكم : 2 / 416 .

3-) مصادر حدیث ثقلَین از کتب عامّه : صحیح مسلم ، کتاب فضائل الصحابة ، باب فضائل عليّ بن ابي طالب عليهماالسلام ، حدیث 9 ، مسند احمد : 3 / 14 ، 26 ، 39 ، و ج 4 / 367 ، و ج 5 / 182 ، و 189 ، سنن دارمی : 2 / 432 ، سنن ترمذی : 5 / 329 ، حدیث 3876 ، سنن الکبری بیهقی : 2 / 147 ، و ج 7 / 30 ، مجمع الزوائد هیثمی : 9 / 162 ، و 163 ، سنن الکبری نسائی : 5 / 51 ، صحیح ابن خزیمه : 4 / 63 ، کنز العمّال : 1 / 172 ، حدیث 870 - 872 ، و صفحه 173 ، حدیث 873 ، و صفحه 178 ، حدیث 898 ، و صفحه 185 ، احادیث 943 - 946 ، و صفحه 187 ، احادیث 951 - 953 . الصواعق المحرقة : 148 ، ابن حجر عسقلانی که تعصّب خاصّی در ردّ مناقب اهل بیت علیهم السلام دارد ، در صواعقش اعتراف می کند به این که : « حدیث لزوم تمسّك به ثقلین به طرق گوناگون از بیست و اندی از صحابه نقل شده است . و برای اطلاع از نقل این حدیث از طرق امامیّه به بحار الانوار : 23 / 106 - 147 ، رجوع شود .

4-) العمدة ابن البطریق : 306 ، ذخائر العقبی : 20 ، المستدرك ، الحاكم النيسابوری : 3 / 151 ، مجمع الزوائد الهیثمی : 9 / 168 ، المعجم الأوسط ، الطبرانی : 4 / 10 ، و ج 5 / 355 ، المعجم الصغير الطبرانی : 2 / 22 ، الصراط المستقيم : 2 / 101 ، بحار الانوار : 23 / 104 ، باب فضائل اهل البیت علیهم السلام والنّص علیهم جملة من خبر الثقلين والسفينة وباب حطّة وغیرها .

رابعاً : وقتی با احادیث بسیار و اقرار مشاهیر علمای عامّه معلوم شد که در مدّت زیادی که اقل آن شش ماه است ، میان حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام و ابوبکر و عمر در خلافت نزاع بود ، و آن حضرت آن ها را به ظلم و ستم و جور نسبت می داد ،(1) و قدح و عیب در آن ها و در خلافت شان می کرد .

از دو حال خارج نیست :

یا باید قائل شوند به آن که بنای خلافت ابوبکر بر باطل و ظلم و ستم بود و یا باید بگویند که امیرالمؤمنین علیه السلام در این مدت که بیعت نکرده بود ، بر باطل بود و عاق امام زمان خود بود و – العیاذ باللّه – از روی تعصّب ، انکار امامتِ امام حق می کرد .(2) با توجّه به دو حالت فوق ، یا حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام و یا ابوبکر باید که اهلیت خلافت را نداشته باشند . اکثر بزرگان عامّه تصریح کرده اند به صحیح بودن این حدیث که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود :

عليّ مع الحقّ والحقّ مع عليّ يدور معه حيث ما دار ؛(3)

علی با حق است و حق با علی است ، حق با او می گردد هر جا که بگردد .

1- . صحیح مسلم : 3 / 143 کتاب الجهاد باب حکم الفی ء ، بخاری : 3 / 287 کتاب النفقات باب 3 .

2- . در این جا سؤال های دیگری نیز مطرح می شود از جمله : چرا امیرالمؤمنین علیه السلام از یك امر مشروع بلکه واجب و بلکه اهم واجبات – در نظر عامّه – عقب ماند ؟ اگر آن حضرت علیه السلام وصی پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم نبود ، لااقل صحابی عادل که بود . علّت تأخیر او به مدّت شش ماه ، از این امر مشروع چه بود ؟ و نیز بیعت نکردن دختر رسول خدا صلی الله علیه و آلهتا لحظه شهادت – با توجّه به حدیث « من مات و لم یعرف امام زمانه ... » – چگونه قابل توجیه است ؟

3- روته العامّة والخاصّة متواترا عن النبي صلى الله عليه و آله وسلم بالألفاظ والتعابير المختلفة . رواه العلامة الأميني رحمه الله في الغدير : 3 / 177 و 178 عن مصادر كثيرة . ورواه في ذيل إحقاق الحقّ : 5 / 623 و 636 ، و 637 ، و ج 16 / 389 و 390 . ورواه ابن قتيبة في الإمامة والسياسة : 73 . رواه الخوارزمي في المناقب كما في كشف الغمّة : 1 / 143 و 146 . رواه الخطيب في تاريخ بغداد : 14 / 320 ، رقم 7643 . رواه ابن عساكر في ترجمة الامام عليّ بن أبيطالب عليهماالسلام من تاريخ دمشق : 3 / 153 رقم 1172 . رواه الهيثمي في مجمع الزوائد : 7 / 235 . وغيرهم . وقد ورد عن النبي صلى الله عليه و آله : عليّ مع القرآن والقرآن معه ، لا يفترقان حتّى يردا عليّ الحوض . كما رواه الخوارزمي في المناقب : 110 ، في الفصل الثاني من الفصل السادس عشر . ورواه الحاكم في المستدرك : 3 / 124 . ورواه في ذيل إحقاق الحقّ : 16 / 398 عن مصادر متعدّدة . ورواه الطبراني في المعجم الصغير : 1 / 255 . ورواه الهيثمي في مجمع الزوائد : 9 / 134 . ورواه الإربلي في كشف الغمّة : 1 / 148 . ورواه ابن حجر في صواعقه : 74 كما في فضائل الخمسة : 2 / 127 . ورواه الشبلنجي في نور الأبصار : 80 .

این حدیثِ صحیحِ متواتر ، یکی از بزرگ ترین دلائل حقانیت مذهب شیعه است که بر طبق آن ، هر کس مخالف امیرالمؤمنین علی علیه السلام باشد مخالفِ حق و بر باطل است ، پس ابوبکر باطل و ظالم و عاق امام زمانش بود .

غزّالی با آن تعصّب در کتاب احیاء العلوم می گوید :

« لم یذهب ذوبصیرة ما إلی تخطئة علی علیه السلام قطّ ؛(1)

هرگز صاحب بصیرتی علی را در هیچ امری نسبت به خطاء نداده است .

و دیگران از علما و بزرگان عامّه در جمیع صحاح و اصول خود روایت کرده اند که :

کان عليّ ديّان هذه الأُمّة بعد النّبي ؛(2)

علی بعد از پیامبر ، دیّان این امت است ، (یعنی قاضی و حاکم این امت است) .

ابن ابی الحدید در شرح نهج البلاغه از یحیی بن سعید حنبلی روایت کرده است که گفت :

من حاضر بودم نزد اسماعیل بن علی حنبلی که پیشوای حنابله بغداد بود و مردی حنبلی که مقداری پول از مردی از اهل کوفه طلب داشت به نزد اسماعیل آمد ، اسماعیل از او پرسید که با بدهکار خود چه کردی ؟ آیا طلب خود را از او گرفتی ؟ گفت : از طلب خود بیزار شدم ، من در روز غدیر به نزد قبر امیرالمؤمنین علی علیه السلام رفتم که شاید طلب خود را از او بگیرم ، از آن ها اقوال زشت و شنیع و سبّ و لعن صحابه آشکارا - بدون هیچ ترس و خوفی -

---

1- . احیاء علوم الدین ، مع تخریج الحافظ العراقی : 1 / 223 (لم یذهب إلی تخطئة علیّ ذوتحصیل اصلاً) . احیاء علوم الدین ، من کتاب قواعد : 1 / 115 ، قواعد العقائد : 1 / 104 . اختیار معرفة الرجال : 1 / 215 مع تعلیقات میرداماد ، بحار الانوار : 28 / 368 .

2- . النهایة ابن اثیر : 2 / 148 ، اساس البلاغة : 200 ، تاج العروس : 18 / 214 ، الفائق : 1 / 390 ، تهذیب اللغة : 4 / 680 ، لسان العرب : 13 / 164 . « مادة د ی ن »

مشاهده کردم که طلب خود را فراموش کردم ! اسـماعیل گفت : آن ها چه گناه دارند ، واللّه که این راه را نگشود و ایشان را بر این فضـیحت هـا و اقوال زشت ، جرأت نـداد مگر صـاحب آن قبر . آن مرد پرسـید : صاحب آن قبر کیست ؟ گفت : علی علیه السـلام . آن مرد از روی تعجّب و اسـتبعاد گفت : او ایشان را جرأت بر این امر داده است ؟ اسماعیل گفت : بلی واللّه . آن مرد گفت : اگر علی علیه السلام در این امر حق بود ، پس چرا ما اعتقاد به امامت ابوبکر و عمر داشته باشیم ؟ و اگر باطل باشد ، پس چرا او را امام بدانیم ؟

راوی گفت : چون اسـماعیل این سـخن را شـنید ، برخاست و کفش پوشـید و گفت : خـدا لعنت کند اسـماعیل ولد الزنا را اگر جواب این مسئله را بداند ، و داخل خانه خود شد ! ![1]

خامسـاً : با در نظر گرفتن این مطلب که « اجماع » مهم ترین دلیل عامّه بر خلافت خلفا است ، ما به همین احادیث که مسـتند اجماع آن هاست ، عدم استحقاق امامت آن ها بلکه کفر و نفاق شان را اثبات می کنیم ؛ زیرا به اخبار خاصّه و عامّه معلوم است که عمر به امر ابوبکر یا به رضای او قصد سوزاندن خانه اهل بیت رسالت علیهم السـلام نمود ،[2] همـان خانه ای که مهبط وحی و محلّ نزول ملائکه مقرّبین بود و امیرالمؤمنین علیه السـلام و حضـرت فاطمه علیهاالسلام و حسنین علیهماالسلام در آن خانه بودند و او ایشان را استخفاف و تهدید و ایذاء نمود و آن ها را به خشم آورد ، بلکه بنا بر روایات وارده با تازیانه[3] و غلاف

1- . شرح نهج البلاغة ، ابن ابي الحديد : 9 / 307 - 308 .

2- . الامامة و السياسة ، ابن قتيبة : 1 / 30 : « إنّ أبابكر تفقّد قوماً تخلّفوا عن بيعته عند عليّ عليه السـلام فبعث إليهم عمر فجاء فناداهم و هم فی دار عليّ(عليه السـلام) فأبوا أن يخرجوا فدعا بالحطب و قال : والذی نفس عمر بيده لتخرجنّ أو لأحرقنّها علی من فيها ، فقيل له : يا أباحفص ! إنّ فيها فاطمة ، قال : و إن ! فخرجوا فبايعوا إلا عليّاً(عليه السـلام) » . در اثبات الوصـية مسعودی : 143 نوشت : « فوجّهوا إلی منزله فهجموا عليه ... » و ديگر مصادر که به زودی ذکر خواهد شد - إن شاء اللّه تعالی - .

3- . الهدايـة الكبری : 179 و طبـع آخر : 408 ، حسـين بن حمدان خصـيبی متوفّی : 334) ، بحـار الانوار : 30 / 348 : « فأخذ عمر السوط من يد قنفذ مولی أبی بكر فضـرب به عضدی فالتوی السوط علی عضدی حتّی صار كالدُّملُج ... » ، كتاب مختصر البصائر : 449 ، بحـار الانوار : 53 / 14 : « ضـرب يـدَ صديقـةِ الكبری فاطمـةَ بالسوط ... » ، بحار الانوار : 30 / 293 : « فضـربتُ كفّيها بالسوط فألَّمها فسمعتُ لها زفيراً و بكاء ... »، كتاب سليم : 2 / 594 - 584 : « فضربها قنفذ بالسوط علی ظهرها و جنبها إلی أنهكها ... »، مؤتمر علمای بغداد : 137 - 135 ، مقاتل ابن عطيّة متوفّی : 525 ، عوالم : 11 / 582 : « فالتفت عمر من حوله و قال : اضربوا فاطمة فانهالت السياط علی حبيبة رسول اللّه ... » ، كتاب سليم : 2 / 868 - 862 ، بحار الانوار : 28 / 299 ، و ج 43 / 197 : « فرفع السوط فضرب به ذراعها فصاحت يا أبتاه ... »

شمشیر(1) به بدن مطهّر حضـرت زهرا علیهاالسلام زدند و او را مجروح نمودند و فرزند او سقط شد(2) و در اثر آن ضربت ها به شهادت رسید ،(3) و از آن ها غضبناك و دل آزرده از دنیا رفت ،(4)

1- . کتاب سلیم : 2 / 862 - 868 ، بحار الانوار : 28 / 299 و ج 43 / 197 : « فرفع السیف و هو فی غمده فوجاً به جنبها فصرخت ... فصاحت یا ابتاه ... » ، دلائل الامامة : 134 ابوجعفر محمد بن طبری ، متوفّی قرن 4 ، بحار الانوار : 43 / 170 : « و کان سبب وفاتها انّ قنفذاً مولی عمر نکزها بنعل السیف بأمره ... » .

2- . میزان الاعتدال : 1 / 139 ذهبی ، متوفّی 748 : « إنّ عمر رفس فاطمة حتّی اسقطت بمحسن ... » و نیز در لسان المیزان : 1 / 268 (ابن حجر عسقلانی متوفّی 825) مشابه همین تعبیر آمده است . در الهدایة الکبری : 392 - 407 - 417 (حسین بن حمدان الخصیبی ، متوفّی 334) و بحـار الانوار : 53 / 19 چنین آمـده : « و صاح امیرالمؤمنین علیه السـلام بفضّة یا فضّة مولاتك فاقبلی منها ما تقبله النساء فقد جائها المخاض من الرفسة و ردّ الباب فاسـقطت محسناً ... » ، در الهدایة الکبری : 417 ، عوالم : ج 11 (قسم دوم) ص 567 چنین آمده : « و لا کیوم محنتنا بکربلاء و إن کان یوم السقیفة و إحراق النار علی باب امیرالمؤمنین و فاطمة و الحسن و الحسین و زینب و امّ کلثوم علیهم السلام و فضّة و قتل محسن بالرفسة ، أعظم و أمرّ ، لأنّه أصل یوم العذاب ».

3- . اصول کافی : 1 / 458 ، مسائل علی بن جعفر علیهماالسلام : 325 : « عن علیّ بن جعفر عن أخیه أبی الحسن علیهم السـلام قال : إنّ فاطمة علیهاالسـلام صدّیقة شـهیدة ... » در من لا یحضره الفقیه : 2 / 573 و تهذیب الاحکام : 6 / 10 ، در زیارة آن حضـرت چنین آمده : « السـلام علیكِ ایّتها الصدیقة الشـهیدة » و در المزار ابن مشهدی : 82 و مهذّب قاضـی ابن برّاج : 1 / 277 چنین آمده : « السلام علی البتولة الشهیدة ابنة نبیّ الرحمة » ، مرحوم ابن شاذان در الفضائل : 10 و طبری در بشارة المصطفی : 200 - 197 و صدوق در امالی : 176 ، نوشـتند : « قال النبیّ صـلی الله علیه و آله : ... فتکون اوّل من یلحقنی من أهل بیتی فتقدم عَلَیّ محزونة مکروبة مغمومة مغصوبة مقتولة ... » و در کتاب سلیم : 151 و احتجاج : 1 / 109 آمده است : « عن سلمان و عبداللّه بن العباس : ... فلم تزل صاحبة فراش حتی ماتت من ذلك شهیدة »

4- . الإمامة و السیاسة ، ابن قتیبة : 1 / 31 : « فقال عمر لأبی بکر : انطلق بنا إلی فاطمة فإنّا قد أغضبناها ... فلم تأذن لهما ... قالت : فإنّی اُشـهد اللّه والملائکة أنّکما أسـخطتمانی و ما أرضیتمانی و لئن لقیتُ النبیَّ لأشکونّکما إلی ... » در مسند احمد بن حنبل : 1 / 6 ، صحیح بخاری : 4 / 42 حدیث 2862 ، السنن الکبری : 6 / 300 ، السیرة النبویّة : 4 / 567 ، البدایة و النهایة : 5 / 306 ، فتح الباری : 6 / 139 ، آمده است : « فغضبت فاطمة بنت رسول اللّه فهجرت أبابکر فلم تزل مهاجرته حتّی توفّیت ... »

در حالی که رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله در حق دخترش فرمودند :

فاطمة بضعة منّي فمن أغضبها أغضبني ؛(1)

فاطمه پاره تن من است ، هر کس او را به خشم آورد ، مرا خشمگین کرده است .

و فرمودند :

یا فاطمة ! إنّ اللّه یغضب لغضبك و یرضی لرضاك ؛(2)

ای فاطمه ! خدا با خشم تو خشمگین و با خشنودی تو ، خشنود می شود .

و فرمودند :

فاطمة بضعة منّي یغضبني من أغضبها و یسرّني من سرّها ، و إنّ اللّه یغضب لغضبها و یرضی لرضاها ؛(3)

فاطمه پاره تن من است هر کس او را به خشم آورد ، مرا به خشم آورده ، و هر کس او را خوشحال کند ، مرا خوشحال کرده است و به درستی که خداوند برای غضب فاطمه غضبناك می شود و برای خشنودی او خشنود می شود .

این سه حدیث از رسول خدا صلی الله علیه و آله در حق حضرت فاطمه علیهاالسلام حاکی از عصمت و طهارت او از گناه است(4) و به سبب داشتن چنین مقامی ، او بانو و سرور زنان عالم است،

1- . کنز العمال ، متقی : 6 / 220 ، فیض القدیر ، مناوی : 4 / 421 ، خصائص نسایی : 35 ، فتح الباری در شرح صحیح بخاری : 7 / 84 ، صحیح بخاری بخش علامات نبوّت : 6 / 491 ، و ج 8 / 110 در اواخر المغازی .

2- . مستدرك حاکم : 3 / 154 ، حاکم در کتاب مستدرك احادیثی را می آورد که جامع شرایطی است که بخاری و مسلم در صحّت حدیث ، آن ها را لازم دانسته اند . مجمع الزوائد : 9 / 203 ، اسد الغابة ، ابن اثیر : 5 / 522 ، الاصابة ، ابن حجر : 8 / 159 ، تهذیب التهذیب : 12 / 441 ، کنزالعمال ، متقی : 6 / 219 و ج 7 / 111 ، میزان الاعتدال ، ذهبی : 2 / 72 ، ذخایر العقبی : 39 .

3- . صحیح بخاری : 5 / 92 طبع بیروت ، و 4 / 579 با اختلاف مختصر . علامه امینی رحمه الله در کتاب فاطمة الزهرا علیهاالسلام نام 50 تن از علمای عامّه که این حدیث را ذکر کرده اند ، آورده است و در کتاب شریف « الغدیر » نام 70 نفر از آنان را ذکر نموده است .

4- . زیرا اگر معصیت از حضرت زهرا علیهاالسلام صادر شود ایذای او بلکه اقامه حد و تعزیر بر او لازم خواهد بود ، و رضای آن حضرت در آن معصیت موجب رضای خدا و رسول نخواهد بود .

چنان که رسول خدا صلی الله علیه و آله در حق او فرمود :

یا فاطمة ! ألا ترضین أن تکون سیدة نساء العالمین و سیّدة نساء هذه الاُمّة و سیّدة نساء المؤمنین ؛(1)

ای فاطمه ! آیا به این کرامتی که خدا به تو داده راضـی نمی شوی که تو ، سرور زنان جهان و سرور زنان این امّت و سرور زنان با ایمان باشی .

امّا چه کسـی حضـرت زهرا علیهاالسـلام را آزرده و اذیتش کرده است ؟ و چه کسـی بر او سـیلی زد ؟ و چه کسی به خانه اش حمله کرد و درب آن خانه را سوزاند ؟

عایشه می گوید :

فوجدتْ فاطمة علی أبي بکر في ذلك فهجرتْه فلم تکلّمه حتّی توفّیت و عاشت بعد النبي سـتة أشـهر فلمّا توفّیت دفنها زوجها عليّ لیلاً و لم یؤذن بها أبابکر ؛(2)

پس حضـرت فاطمه در آن مسـئله (میراث رسول خدا و مسئله فدك) بر ابوبکر غضبناك شد ، پس از او دوری کرد و با او سخن نگفت تا از دنیا رفت و بعد از پیامبر شش ماه زندگی کرد ، پس وقتی از دنیا رفت همسرش علی او را شبانه دفن کرد و این مطلب را به ابوبکر اطلاع نداد .

مسعودی در اثبات الوصیّة نقل می کند که :

فتوجّهوا إلی منزله فهجموا علیه و أحرقوا بابه و استخرجوه کرهاو ضغطوا سیّدة النساء بالباب حتّی أسقطت محسنا ... ؛(3)

پس به سوی خانه علی رفتند و به آن حمله کردند و درب خانه اش را

1- . مستدرك حاکم : 3 / 156 ، ولاحظ : العمدة ابن البطریق : 388 ، شرح إحقاق الحق ، السیّد المرعشی : 10 / 87 ، أخرجه الحاکم ، و شرح إحقاق الحق : 19 / 25 ، رواه البخاری و مسـلم عن فاطمة الزهراء علیهاالسـلام عن رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم ، کشف الغمة : 2 / 80 .

2- . صحیح بخاری : 5 / 177 و ج 8 / 3 .

3- . اثبات الوصیة : 142 .

آتش زدند و به زور و اکراه آن حضرت را از خانه اش بیرون آوردند و حضرت فاطمه سرور و بانوی زنان دو عالم را بین در و دیوار فشار دادند تا فرزندش محسن را سقط نمود ... .

این حدیث دلالت دارد بر این که ، عمر و ابوبکر حضرت زهرا علیهاالسلام را اذیت کردند و درب خانه اش را آتش زدند ، و آن حضرت را بین در و دیوار فشار دادند تا این که حضرت محسن علیه السلام سقط شد . و مضمون این حدیث ، به حدّ متواتر در کتب عامّه نقل شده است .(1) پس کسی که حضرت زهرا علیهاالسلام را اذیت و ایذا نموده ، خدا و رسول خدا را اذیت نموده است و خداوند در قرآن کریم می فرماید :

« إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَاباً مُهِيناً » ؛(2)

به درستی کسانی که خدا و رسولش را اذیت می کنند ، خداوند در دنیا و آخرت لعنت شان کرده و برای آنان عذابی خوار کننده مهیّا کرده است .

و در آیه دیگر می فرماید :

« وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ » ؛(3)

آنان که رسول خدا را آزار می دهند ، برای آنان عذاب دردناکی است .

1- . الامامة و السياسة : 1 / 12 ، أنساب الأشراف : 1 / 586 ، تاريخ يعقوبى : 2 / 123 ، تاريخ الأمم والملوك : 2 / 443 ، العقد الفريد : 5 / 13 - 14 ، المعجم الكبير الطبرانى : 1 / 62 ، الاستيعاب في معرفة الأصحاب : 3 / 975 ، الملل والنحل : 1 / 57 . شرح نهج البلاغة لابن أبي الحديد : 2 / 45 ، 50 ، 51 ، 56 ، 57 و ج 6 / 48 ، 51 ، و ج 17 / 164 ، 168 . و ج 20 / 16 ، 17 . در کتاب « السبعة من السلف فيروز آبادى : 16 نوشتند : المقصد الأوّل في ما ورد في أبي بكر ، باب أنّ فاطمة من أغضبها أغضب اللّه و رسوله وقد أغضبها أبوبكر و عمر ، فهجرتهما حتى توفّيت . أمّا المطلب الثالث و هو أنّ أبابكر و عمر قد أغضبا فاطمة عليهاالسلام فهجرتهما حتّى توفّيت . فقد جاء فيه أخبار كثيرة أيضا لا يبعد بلوغها حدّ التواتر » سپس پنج حديث را با ذكر مصادر آن و ابواب مناسب با اين بحث را ذكر كرد .

2- . سوره احزاب : 57 .

3- . سوره توبه : 61 .

امیرالمؤنین علیه السلام در بسیاری از خطبه ها و نامه های خویش از تعدّی و ستمی که به آن حضرت شد ، شکوه دارند و از این که نگذاشتند امر خلافت بر محور خویش قرار گیرد و به صاحب و ولیّ امر سپرده شود ، ناله می کنند و بر گمراهی این امّتِ اعراض نموده از کتاب خدا و سنّت رسول خدا صلی الله علیه و آله ، می گریند . یك جا می فرماید :

حَتَّى إِذَا قَبَضَ اللَّهُ رَسُولَهُ رَجَعَ قَوْمٌ عَلَى الْأَعْقَابِ وَ غَالَتْهُمُ السُّبُلُ وَ اتَّكَلُوا عَلَى الْوَلَائِجِ وَ وَصَلُوا غَيْرَ الرَّحِمِ وَ هَجَرُوا السَّبَبَ الَّذِي أُمِرُوا بِمَوَدَّتِهِ وَ نَقَلُوا الْبِنَاءَ عَنْ رَصِّ أَسَاسِهِ فَبَنَوْهُ فِي غَيْرِ مَوْضِعِهِ مَعَادِنُ كُلِّ خَطِيئَةٍ وَ أَبْوَابُ كُلِّ ضَارِبٍ فِي غَمْرَةٍ قَدْ مَارُوا فِي الْحَيْرَةِ وَ ذَهَلُوا فِي السَّكْرَةِ عَلَى سُنَّةٍ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ مِنْ مُنْقَطِعٍ إِلَى الدُّنْيَا رَاكِنٍ أَوْ مُفَارِقٍ لِلدِّينِ مُبَايِنٍ ؛(1)

وقتی خداوند پیامبرش را به سوی خویش فرا خواند ، گروهی به عقب برگشتند و اختلاف و پراکندگی آن ها را هلاك ساخت ، و تکیه بر غیر خدا کردند و با غیر خویشاوندان (یعنی با غیر اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله) ارتباط بر قرار کردند و از آنچه که دستور داده شده بودند که به آن مودّت ورزند ، کناره گرفتند و بناء و اساس (ولایت و) رهبری را از محل خویش برداشته در غیر آن نصب کردند . این ها معادن تمام خطاها و درهای همه گمراهان و عقیده داران به باطل هستند . آن ها در حیرت و سرگردانی غوطه ور شدند و در مستی و نادانی ، دیوانه وار بر روش « آل فرعون » فرو رفتند ، گروهی فقط به دنیا پرداختند و به آن تکیه کردند یا آشکارا از دین جدا گشتند . »

همچنین حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام در نامه ای به مالك اشتر می نویسد:

فَوَ اللَّهِ مَا كَانَ يُلْقَى فِي رُوعِي وَ لاَ يَخْطُرُ عَلَى بَالِي أَنَّ الْعَرَبَ تُزْعِجُ هَذَا الْأَمْرَ مِنْ بَعْدِهِ صلی الله علیه و آله وسلم عَنْ أَهْلِ بَيْتِهِ وَ لاَ أَنَّهُمْ مُنَحُّوهُ عَنِّي مِنْ بَعْدِهِ

1- . نهج البلاغة ، صبحی صالح : 209 خطبه 150 ، شرح نهج البلاغة لابن أبی الحدید : 9 / 132 ، بحار الانوار : 29 / 616 .

فَمَا رَاعَنِي إلاّ انْثِيَالُ النَّاسِ عَلَى فُلاَنٍ يُبَايِعُونَهُ فَأَمْسَكْتُ بِيَدِي حَتَّى رَأَيْتُ رَاجِعَةَ النَّاسِ قَدْ رَجَعَتْ عَنِ الْأِسْلاَمِ يَدْعُونَ إِلَى مَحْقِ دِينِ مُحَمَّدٍ صلی الله علیه و آله ؛(1)

به خـدا سوگند هرگز فکر نمی کردم و به خاطرم خطور نمی کرد که عرب بعد از پیامبر ، امر امامت و رهبری را از اهل بیت او بازگردانند (و در جـای دیگر قرار دهنـد و باور نمی کردم) آن ها آن را از من دور سازنـد ، تنها چیزی که مرا ناراحت کرد اجتماع مردم اطراف ابوبکر بود که با او بیعت کنند ، دست بر روی دست گذاردم تا این که با چشم خود دیدم گروهی از اسـلام بازگشـته و می خواهند دین محمّد را نابود سازند .

و در خطبه شقشقیه می فرماید :

فَرَأيتُ أنَّ الصّبرَ عَلَى هاتا أحجى فَصَبَرْتُ و فی العین قذیً و فی الحلق شجاً أری تُراثی نَهْباً ... ؛(2)

پس دیدم صبر کردن بر این شدّت ظلمت از خردمندی است ، پس صبر کرده و محاربه را رها نمودم در حالی که در چشمم خاشاك و غبار بود که آزارم می داد و در گلویم استخوان گرفته بود که عیش مرا تیره و تار کرده بود ، میراث خود که خلافت باشد را تاراج شده می دیدم .

و در احادیث متواتره نیز وارد شده است که اذیت و ایذاء حضـرت امیرالمؤمنین علی علیه السـلام ، اذیت و ایذاء حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله است و اذیت و ایذاء رسول خدا صلی الله علیه و آله ، اذیت و ایذاء خداوند است .(3)

1- . نهج البلاغه ، صبحی صالح : 451 ، نامه 62 ، بحار الانوار : 33 / 596 ، حدیث 743 .

2- . نهج البلاغة ، صبحی صالح : 48 خطبه 3 .

3- . استیعاب : 3 / 1101 ، احقاق الحق : 16 / 598 و 599 ، ترجمة الامام علیّ علیه السلام من تاریخ مدینة دمشق : 1 / 425 ، تفسیر امام حسن عسکری علیه السلام : 137 ، تحف العقول : 459 ، تأویل الآیات الظاهرة : 2 / 466 ، العدد القویّة : 248 ، مناقب ابن شهر آشوب : 3 / 244 و 245 .

پس ثـابت و معلوم شـد که عمر و ابوبکر و ... که باعث ظلم و اذیت پیامبر و اهل بیت علیهم السـلام شـده انـد در دنیا و آخرت ملعون و محارب با خدا و رسول و از اهل کفر و شقاق و نفاق هستند ، پس چگونه صلاحیت امامت را داشته باشند ؟ !

طعن چهارم : غصب فدك

اشاره

طعن چهارم : غصب ف--دك(1)

ماجرای فدك تنها مسـئله مِلك و زمین نیست بلکه مسـئله ظلم به حضـرت زهرا علیهاالسـلام ، تضییع حق و عدم احترام به او ، بلکه مسئله اذیت و به خشم آوردن آن حضرت است و با توجّه به آیات قرآن نظیر آیه « تطهیر » و حدیث متواتر « ثقلین » و « سفینه » ما شیعیان اعتقاد داریم تکـذیب حضـرت صدیقه کبری علیهاالسـلام و نپذیرفتن سـخن او ، خود به تنهایی یکی از بزرگ ترین مطاعن برای غاصبین حق آن حضرت است .

فدك از جمله بلاد و مناطقی بود که بدون جنگ به تصـرّف رسول خدا صـلی الله علیه و آله در آمد ؛ زیرا هنگامی که خیبر توسط حضـرت امیرالمؤمنین علیه السـلام فتـح گردیـد ، اهل فدك و سایر قرای اطراف آن ، دانسـتند که تاب مقاومت در برابر پیامبر صـلی الله علیه و آله را ندارنـد ، لذا خودشان و اموالشان را بدون جنگ تسـلیم کردند و آیات کریمه قرآن نازل شد که : « چون بدون جنگ گرفته اند مال حضـرت رسول است »(2) بعـد از آن ، این آیه نازل شـد : « « وَآتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ » ؛(3) به خویشاوند خود حق او را بده » . رسول خدا صـلی الله علیه و آله از جبرئیل

1- . علامه مجلسـی رحمه الله تفصیل مسئله فدك و نیز خطبه فدکیه را در حق الیقین : مطاعن ابوبکر ، طعن چهارم، ص 310 ، از طریق شیعه و مخـالفین بیـان کرده است . غصب فـدك و منع کردن حضـرت فـاطمه علیهاالسـلام از ارث پـدرش با حـدیثی بی اصل و دروغ و مخـالف بـا قرآن که مـا گروه انبیاء میراث نمی گـذاریم و هر چه از ما می مانـد صـدقه است ! مصـیبت عظما و جنایت کبرایی است که از ابوبکر و عمر بر اهـل بیت رسـالت علیهم السـلام واقع شـد ، و این خود بهترین دلیل است بر این که آن ها اسـتحقاق خلافت و امامت را ندارند ، بلکه ظالم و غاصب و کافر بودند .

2- . سوره حشر : 6 . « وَ مـآ اَفآءَ اللّه ُعَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَآ أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَ لا رِكَابٍ وَلَكِنَّ اللّه َيُسَ لِّطُ رُسُ لَهُ عَلى مَنْ يَشاءُ وَاللّه ُ عَلى كُلِّ شَى ءٍ قَدِيرٌ » .

3- . سوره اسراء : 26 .

پرسید که : ذاالقربی کیست و حقّ او چیست ؟ گفت : ذاالقری فاطمه است و حقّ او فدك است .(1) پس پیامبر صلی الله علیه و آله فدك را به امر خداوند به فاطمه علیهاالسلام داد که برای او و ذرّیه او باشد و فرمود :

این ها بدون جنگ گرفته شده و مخصوص من است و به امر خدا به تو دادم ، بگیر ، این ها از برای تو و فرزندان تو تا روز قیامت است .(2)

سیوطی در الدرّ المنثور(3) در ذیل آیه « وَآتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ »(4) می نویسد :

أخرج البزاز و ابویعلي و ابن أبیحاتم و ابن مردویه عن أبي سعید الخدري قال : لما نزلت هذه الآیة « وَآتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ » دعا رسول اللّه صلی الله علیه و آله فاطمة فأعطاها فدکا . (قال) : و أخرج ابن مردویه عن ابن عباس قال : لما نزلت « وَآتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ » أقطع(5) رسول اللّه صلی الله علیه و آله فاطمة فدکا .

هیثمی نیز از ابی سعید نقل کرد که گفت :

لما نزلت « وَآتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ »(6) دعا رسول اللّه صلی الله علیه و آله فاطمة فأعطاها فدکا . قال : رواه الطبرانی . انتهی .(7)

1- . الکافی : 1 / 543 حدیث 5 ، تهذیب الاحکام : 4 / 148 حدیث 36 ، المقنعة : 289 .

2- . تحف العقول : 430 ، عیون الاخبار : 1 / 233 ، بحار الانوار : 25 / 225 و ج 29 / 105 - 106 . « هذه فدك ممّا هی لم یُوجَف علیه بالخَیْل و لا رکابٍ و هی لی خاصّةً دون المسلمین و قد جَعَلتُها لَكِ لِما أمرنی اللّه تعالی به فخذیها لكِ و لوُلدكِ ».

3- . الدر المنثور فی التفسیر بالمأثور : 4 / 177 . همچنین حاکم ، طبَرانی ، ابن النجّار ، هیثمی ، ذهبی ، متّقی هندی و دیگران نیز از راویان این حدیث محسوب می شوند .

4- . سوره اسراء : 26 .

5- . أقطع له قطعة من المال : أي أفرزها له .

6- . سوره اسراء : 26 .

7- . مجمع الزوائد : 7 / 49 .

متّقی در کنزالعمال از ابی سعید نقل کرد که گفت :

لمّا نزلت « وَآتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ »قال النبي صلى الله عليه و آله يا فاطمة ! لكِ فدك . (قال) أخرجه الحاكم في تاريخه و ابن النجار .(1)

ذهبی در میزان الاعتدال حدیث مسند و صحیح از ابی سعید نقل کرد که گفت :

لمّا نزلت « وَآتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ » دعا رسول اللّه صلى الله عليه و آله فاطمة عليهاالسلام فأعطاها فدكا .(2)

حاصل معنای این چند حدیث این است که : وقتی آیه « وَآتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ » نازل شد ، رسول خدا صلی الله علیه و آله حضرت فاطمه علیهاالسلام را خواند و فدك را به او عطا کرد .

بسیاری از علما و بزرگان اهل خلاف اقرار دارند که فدك در زمان حیات رسول خدا صلی الله علیه و آله مِلك حضرت فاطمه علیهاالسلام بوده و به عنوان عطیّه ای از رسول خدا صلی الله علیه و آله به فاطمه زهرا علیهاالسلام شناخته می شده است .

در باره ماجرای غصب فدك - و بلکه غیر فدك - توسّط خلفای غاصب ، روایات بسیاری در منابع شیعی و اهل خلاف نقل شده که نمونه هایی ذکر خواهد شد :

هیثمی در مجمع الزوائد می نویسد :

عن عمر قال : لمّا قبض رسول اللّه صلى الله عليه و آله جئت انا و أبوبكر إلى عليّ عليه السلام فقلنا : ما تقول فيما ترك رسول اللّه صلى الله عليه و آله ؟ قال : نحن أحق الناس برسول اللّه صلى الله عليه و آله . قال : فقلت : والذي بخيبر ، قال : والذي بخيبر . قلت : والذي بفدك ، قال : والذي بفدك . فقلت : أما واللّه حتّى تخرّوا رقابنا بالمناشير ، فلا . قال : رواه الطبراني في الأوسط ؛(3)

عمر گفت : چون رسول خدا صلی الله علیه و آله از دنیا رفت ، من و ابوبکر پیش علی علیه السلام آمدیم

1- . کنز العمال : 2 / 158 .

2- . میزان الاعتدال : 2 / 228 .

3- . مجمع الزوائد : 9 / 39 .

و گفتیم نظرت در ما ترك رسول اللّه صلی الله علیه و آله (یعنی آنچه حضرت باقی گذاشته است) چیست ؟ فرمود : ما سزاوارترین اشخاص به پیامبریم . گفتم : آنچه از خیبر ماند ؟ فرمود : آنچه از خیبر ماند . گفتم : آنچه از فدك ماند ؟ فرمود : آنچه از فدك ماند .

پس گفتم : به خدا قسم (نمی گذاریم) تا گردن های ما با ارّه ها (و شمشیرها) پایین بیاید .

فخر رازی در تفسیر خود می نویسد :

هنگامی که پیامبراکرم صلی الله علیه و آله از دنیا رفت ، فاطمه مدّعی بود که پدرش منطقه « فدك » را به او بخشیده است . ابوبکر به وی گفت : تو از لحاظ احتیاج از همه کس نزد من عزیزتر و از نظر بی نیازی ، از همه محبوبتری ، اما چون یقین به درستی و صحت سخن تو ندارم ،(1) نمی توانم آن را به تو بدهم !!

سپس فخر رازی می گوید :

امّ ایمن و غلام پیامبر(2) ، دعوی فاطمه را گواهی کردند ، ولی ابوبکر از فاطمه خواست تا شاهدی اقامه کند که قبول شهادت او در شرع جایز باشد و چنین شاهدی هم نبود !(3)

ابن حجر مکّی در « الصواعق » می نویسد :

إنّ أبابکر انتزع من فاطمة فدکاً ؛(4)

ابوبکر فدك را از فاطمه گرفت .

1- . آیا واقعا بعد از ادّعای حضرت صدّیقه علیهاالسلام و گواهی امیرالمؤمنین علیه السلام و ام ایمن ، ابوبکر در صحت قول دختر رسول خدا صلی الله علیه و آله شك داشت ؟ به خدا قسم چنین نیست ! !

2- . شاهد دیگرِ حضرت زهرا علیهاالسلام که با امّ ایمن اقامه کرد ، امیرالمؤمنین علی علیه السلام بود ، و این مطلبی بود که همه می دانستند ، ولی چون فخررازی نخواسته ردّ گواهی امیرالمؤمنین علیه السلام را نقل کند ، لذا نام حضرت را به احترام او و ابوبکر ، صریحا ذکر نکرده است . لذا به طور کنایه گفته است : غلام پیامبر !!!

3- . تفسیر مفاتیح الغیب : 8 / 125 ، سوره حشر ذیل آیه شریفه : « فی ء »

4- . الصواعق المحرقة : 31 .

مخفی نماند که امامان اهل بیت علیهم السلام و شیعیان آن ها ، هیچ تردیدی نداشتند که پیامبر صلی الله علیه و آله ملك خالصه « فدك » را به دخترش فاطمه علیهاالسلام بخشید و هم چنان در تصرّف آن حضرت بود ، تا این که غاصبین از وی گرفتند .

کافی است که خواننده ، گفتار امیرالمؤنین علیه السلام را که به استاندار خود در بصره (عثمان بن حنیف) نوشته است ، به نظر آورد که می فرماید :

بلی کانت في أیدینا فدك من کلّ ما أظلّته السّماء ، فشحّت علیها نفوس قوم و سخت عنها نفوسُ قومٍ آخرین و نِعمَ الحَکَمُ اللّه؛(1)

آری ، تنها از (مجموع مال دنیا و) آنچه آسمان بر آن سایه افکنده ، فدك در دست ما بود ، ولی گروهی بر آن بخل ورزیدند و مورد طمع شان واقع شد و برخی دیگر سخاوت مندانه از آن چشم پوشیدند و رها کردند (و از دست ما خارج گردید) ، و چه نیکو حاکمی است خداوند ... .

به همین مضمون نیز روایات متواتر و مسلّمی از ائمّه اطهار علیهم السلام رسیده است .(2)

بخاری به دو طریق روایت کرد که :

حضرت زهرا میراثش را از ابوبکر خواست و او امتناع کرد ، لذا حضرت زهرا بر ابوبکر غضب کرد و با او قهر و دوری کرد و با وی سخن نگفت تا این که از دنیا رفت و امیرالمؤمنین علی او را شبانه دفن کرد و ابوبکر را بر تجهیزش دعوت نکرد .(3)

حقیر می گوید : اگر این رفتار حضرت زهرا علیهاالسلام و امیر المؤمنین علی علیه السلامصحیح نباشد ، لازمه اش این است که پیامبراکرم صلی الله علیه و آله خاندانش را به طریق صحیح و صراط مستقیم هدایت نکرده باشد ، که در این صورت باید رسول خدا صلی الله علیه و آله با امر خداوند

1- . نهج البلاغة ، صبحی صالح : 417 ، نامه 45 ، شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 16 / 208 .
2- . فلاحظ : نهج الحق و کشف الصدق : 357 ، مناواة فاطمة و غصب فدك ، بحارالانوار : 29 / 521 و ص 346 - 351 .
3- . بخاری : 5 / 177 ، و ج 8 / 3 .

« وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ »(1) مخالفت کرده باشد که امیرالمؤمنین علیه السلام و فاطمه علیهاالسلام و حسنین علیهماالسلام و هیچ کدام از بنی هاشم و زنانش و سایر مسلمانان را از ارث نگذاشتن خودش آگاه نکرده باشد . علاوه بر این که آیه تطهیر ، و حدیث متواتر ثقلَین و حدیث متواتر سفینه ، بر عصمت و طهارت و صدق و حقانیت اهل بیت علیهم السلام دلالت دارند .

از جمله دلائل واضح و محکم که از طریق عامّه بر غصب فدك وارد شده است ، خطبه مشهوره حضرت فاطمه علیهاالسلام است ، چنان که متن و علوّ مضمون آن خطبه ، شهادت بر حقّانیت آن می دهد .

ابن ابی الحدید در شرح نهج البلاغه در شرح نامه ای که حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام به عثمان بن حنیف نوشت می گوید : جمیع آنچه در این فصل ایراد می کنم از سقیفه ابوبکر احمد بن عبد الرحمن جوهری است ، پس به سه سند این خطبه را روایت کرده است از زینب دختر امیرالمؤمنین علیه السلام و از امام محمّد باقر علیه السلام و از عبداللّه بن حسن .(2)

1- . الشعراء : 214 .

2- . شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 16 / 210 ، السقیفة و فدك : 100 . قال عبد الحمید بن أبي الحدید في شرح کتابه علیه السلام إلی عثمان بن حنیف عند ذکر الأخبار الواردة في فدك ، حیث قال : الفصل الأوّل فیما ورد من الأخبار والسیر المنقولة من أفواه أهل الحدیث وکتبهم لا من کتب الشیعة و رجالهم . و جمیع ما نورده في هذا الفصل من کتاب أبي بکر أحمد بن عبد العزیز الجوهري في السقیفة و فدك . و أبوبکر الجوهري هذا ، عالم محدّث کثیر الأدب ثقة ورع أثنی علیه المحدّثون ، و رووا عنه مصنّفاته وغیر مصنّفاته . ثمّ قال : قال ابوبکر : حدثني محمّد بن زکریّا ، عن جعفر بن محمد بن عمارة ، عن أبیه ، عن الحسن بن صالح ، قال : حدّثني ابن خالات من بني هاشم عن زینب بنت علیّ بن ابي طالب علیهم السلام . قال : و قال جعفر بن محمد بن عمارة حدّثني أبي ، عن جعفر بن محمّد بن علي بن حسین عن ابیه . قال أبوبکر : و حدّثني عثمان بن عمران العجیفي ، عن نائل بن نجیح ، عن عمرو بن شمر ، عن جابر الجعفي ، عن أبي جعفر محمد بن علیّ علیهماالسلام . قال ابوبکر : و حدّثني أحمد بن محمّد بن زید ، عن عبداللّه بن محمد بن سلمیان ، عن أبیه ، عن عبد اللّه بن الحسن . قالوا جمیعا لمّا بلغ فاطمة إجماع أبي بکر علی منعها فدك ، لاثت خمارها وأقبلت في لمّة من حفدتها ونساء قومها ، تطأ ذیولها ما تخرم مشیتها مشیة رسول اللّه صلی الله علیه و آله حتّی دخلت علی أبي بکر وقد حشد الناس من المهاجرین والأنصار فضربت بینهم وبینها ریطة بیضاء ... . بحار الأنوار : 29 / 216 ، شرح نهج البلاغة ، ابن أبیالحدید : 16 / 211

و صاحب کشف الغمة نیز از کتاب جوهری روایت کرده است .(1) مسعودی در کتاب مروج الذهب اشاره به این خطبه کرده است .(2) سیّد مرتضی رحمه الله در شافی به

سندهای عامّه از عایشه روایت کرده است .(3) و سیّد بن طاووس از طریق عامّه روایت کرده است .(4) سیّد احمد بن ابی طاهر در کتاب بلاغات النساء به چندین سند روایت کرده است .(5) ابن اثیر در کتاب نهایه اکثر الفاظش را روایت کرده است .(6) و خطبه با این اشتهار را کسی نمی تواند انکار کند .(7) البتّه خطبه آن حضـرت به مسائلی فراتر از فدك مربوط است ولی مقداری از آن خطبه که متعلق به « فدك » است این است که :

چون ابوبکر عزم کرد بر آن که فـدك را از فاطمه علیهاالسـلام منع کند ، و این خبر به حضـرت فاطمه علیهاالسـلام رسـید ، مقنعه را بر سـر بست و چادر عصمت را در بر کرد و با گروهی از خدمتکاران و زنان خویشان خود به سمت مسجد روانه شد . هنگامی که

1- . کشف الغمة : 2 / 108 .

2- . مروج الذهب : 2 / 304 .

3- . الشّافي في الإمامة : 4 / 170 .

4- . طرائف : 264 .

5- . بلاغات النساء : 26 .

6- . ابن اثیر در مواضع مختلف از نهایه به مناسبت الفاظ خطبه ، آن را ذکر کرده است .

7- . خطابه حضـرت زهرا علیهاالسـلام با سندهای زیادی نقل شده است . اسنادی که تاکنون به دست ما رسیده و خطبه کامل حضرت را برای ما نقل کرده باشد ، 22 سند است که این اسناد از 17 منبع مهم اسـتخراج شده است و آن منابع عبارتند از : دلائل الإمامة : 109 - 129 ، الاحتجاج : 1 / 131 - 146 ، کشف الغمة : 2 / 105 - 120 ، الشافي في الإمامة : 4 / 69 - 78 ، شرح نهج البلاغة ابن میثم : 5 / 105 ، الطرائف : 263 - 266 ، الدّر النظیم : 465 - 483 ، الکتاب المبین : 190 ، شرح الأخبار : 3 / 34 - 40 ، أنوار الیقین في امامة امیرالمؤمنین علیه السـلام : 27 ، 276 - 278 ، امالی شـیخ طوسی : 384 ، معانی الأخبار : 2 / 295 - 296 ، و ج 1 / 384 - 385 ، شرح نهج البلاغة ابن ابي الحدید : 16 / 211 - 215 ، 233 - 234 ، بلاغات النساء : 12 - 14 ، التذکرة الحمدونیة : 6 / 255 - 259 ، حدیث 628 ، نثر الدّر : 4 / 8 - 15 ، منال الطالب : 501 - 507 ، 528 - 529 ، الفاضل في صفة الأدب الکامل : 210 - 213 ، نسـخه علامه قزوینی در کتاب فـدك : 145 ، نسـخه علامه مجلسـی رحمه الله در بحارالانوار : 29 / 311 . و مخفی نمانـد که در معانی الأخبار و امالی طوسی و نسخه علامه مجلسی در بحار الانوار قسمت هایی از این خطبه را نقل کرده است .

وارد مسجد شد خطاب به ابوبکر فرمود :

... گمان می کنی من از پدرم ارث نمی برم ؟ ... ای پسـر ابوقحافه ! آیا در کتاب خداست که تو از پدرت ارث ببری و من از پدرم ارث نبرم ؟ ! عجب افترایی به خدا بسـته ای ... . امروز فدك را بدون هیچ معارض و منازعی بگیر تا روز حشـر تو را ملاقات کنم و در مقام حساب از تو سؤال کنند که خداوند نیکو حکم کننده است ، و محمّد صلی الله علیه و آله طلب کننده حق خواهد بود و قیامت وعده گاه ماست ... .

خطبه فـدکیه بـا عبارات مختلف در منابع خاصّه و عامّه ذکر شـده است ، از جمله : حافظ ابن مردویه به اسـنادش از عایشه نقل کرده که او سخن حضرت فاطمه علیهاالسلام به ابوبکر را نقل کرد ، تا این که آن حضرت در آخر کلامش فرمود :

آیا شـما گمان می کنیـد که ما ارث نمی بریم ؟ ای پسـر ابی قحافه ! آیا در کتاب خدا آمده است که تو از پدرت ارث ببری ولی من از پدرم ارث نبرم ؟ چه دروغ بزرگی ! بـدان که مُهر این گنـاه به گردن توست تا روزی که محشور شوی و از قبرت بر خیزی که در آن هنگام ، حاکم خداست و محمّد صـلی الله علیه و آلهاقامه حکم می کند و وعده گاه قیامت است . در آن وقت است که اهل باطل ضـرر و زیان خواهند کرد .(1)

واقدی و دیگر علمای عامه در بیان ماجرای بخشـش و غصب منطقه فدك گفته اند : هنگامی که خیبر فتح شد ، رسول خدا صلی الله علیه و آله یکی از روسـتاهای آنجـا را به خود اختصاص داد . در این هنگام جبرئیل نازل شـد و آیه : « وَآتِ ذَا الْقُرْبَی حَقَّهُ »(2) را آورد . حضرت رسول صلی الله علیه و آله پرسید : « ذاالقربی » کیست و حقّش چیست ؟ جبرئیل گفت : ذاالقربی فاطمه علیهاالسلام است . آن گاه پیامبر صلی الله علیه و آله فـدك و منطقه عوالی را به فـاطمه علیهاالسـلام داد . فاطمه علیهاالسـلام نیز آن ها را تحت اختیار داشت تا این که پـدر بزرگوارش دار فانی را وداع کرد . وقتی که

1- . شواهد التنزیل : 1 / 335 .

2- . الاسراء : 26 .

با ابوبکر بیعت شد ، آن مناطق را از او گرفت ، لذا حضرت زهرا علیهاالسلام آمد و به او اعتراض کرد . ابوبکر گفت : « از آنچه که پدرت به تو داده منعت نمی کنیم » خواست چیزی بنویسد که عمر او را باز داشت و گفت : او زن است ، و باید برای ادّعای خود دلیل بیاورد ! ! ابوبکر شاهد از فاطمه علیهاالسلام خواست ، که ایشان حضرت علی علیه السلام و حسنین علیهماالسلام و امّ ایمن و اسماء بنت عمیس را به عنوان شاهد آورد . ولی ابوبکر شهادت آن ها را نپذیرفت و گفت : اما علی علیه السلام برای نفع خودش شهادت می دهد و حسنین علیهماالسلام فرزندان تو هستند . و ام ایمن و اسماء هم زن می باشند ! ! در این هنگام حضرت فاطمه علیهاالسلام بر او غضب نمود و سوگند خورد که با او سخن نگوید تا این که پدرش را ملاقات کند و از او شکایت نماید .(1)

حقیر گوید : این قضیه بر نهایت جهل ابوبکر بر احکام دلالت می کند ، آیا جایز است کسانی را که خدای تعالی به نصّ قرآن ، پاك و طاهر خوانده و از اهل بهشت بلکه سادات بهشتیان باشند ، با هم دروغ ببافند و برای جلب منافع خود هم دست شوند و اموال مسلمانان را غصب کرده باشند و ابوبکر بخواهد آنان را به راه راست هدایت کند و اموال را به بیت المال بازگرداند ؟ !

در حالی که اعاظم عامه در کتاب های شان تصریح نموده اند که حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام و حضرت زهرا علیهاالسلام و حسنین علیهماالسلام مصداق آیه « تطهیر » و معصوم می باشند ، چنان که ابن عقده کوفی به سندش از امّ سلمه – زوجه رسول خدا صلی الله علیه و آله– روایت می کند :

قالت : نزلت هذه الآیة فی بیتها : « إنّما یُریدُ اللّه لِیُذْهِبَ عنْکُمُ الرِّجْسَ أهْلَ الْبَیْتِ وَیُطَهِّرَکُمْ تَطْهیراً »(2) أمرنی رسولُ اللّه أن أرسل إلی علیّ و فاطمة و الحسن و الحسین ، فلمّا أتوه اعتنق علیّاً بیمینه و الحسن

1– . شواهد التنزیل ، حسکانی : 1 / 338 ، الدّر المنثور : 4 / 177 .

2– . الاسراء : 26 .

بشـماله و الحسـين على بطنه و فاطمة عند رجليه ، ثمّ قال : اللّهمّ هؤلاء أهلى و عترتى فاذهب عنهم الرجس و طهّرهم تطهيراً ، قالها ثلاث مرّات ، قلتُ : فأنا يا رسول اللّه ؟ فقال : إنّك على خير إن شاء اللّه ؛(1)

امّ سـلمه گفت : اين آيه (تطهير) در خانه ام نازل شد . رسول خدا صلى الله عليه و آله به من دستور داد بگو اميرالمؤمنين و حضرت زهرا و امام حسن و امام حسـين بيايند ، وقتى آن ها آمدند پيامبر به دست راسـتش حضرت على را در آغوش گرفت و با دست چپش امام حسن را در بغل گرفت و به سـينه چسباند ، و امام حسين روى شكم و حضرت فاطمه نزديك پاهايش بودند ، پس سه بار عرض كرد : خدايا ! اين ها اهـل و عترت من مى باشـند پس رجس و پليـدى را از آن هـا دور كن و آن هـا را پـاك و پاكيزه گردان . گفتم : يا رسول اللّه ! من هم از آنان هستم ؟ فرمود : تو بر خير و نيكى هستى إن شاء اللّه (اما در زمره اين گروه نيستى) .

و غير از آيه تطهير ، روايات ديگرى هم در منابع عامّه هست كه به صراحت بر عصمت حضرت زهرا عليهاالسلام دلالت دارد از جمله اين كه : مسلم در صحيح اش به دو طريق از رسول خدا صلى الله عليه و آله روايت كرده كه :

فاطمة الزّهراء بضعة منّى ، يؤذينى من آذاها ؛(2)

فاطمه پاره تن من است ، هر كس او را اذيت كند ، مرا اذيت كرده است .

1- . فضائل اميرالمؤمنين عليه السـلام ، احمـد بن محمد ابن عقدة كوفى : 209 ، حديث 217 ، ترجمة الامام الحسـين عليه السلام من تاريخ دمشق : 97 / 97 . أقول : أجمع حفّاظ و حملـة الحـديث النبوى صـلى الله عليه و آله على نزول الآيـة الكريمـة فى حق علىّ عليه السـلامو فاطمة و الحسن والحسـين عليهم السـلام خاصّة ، و رووا فى هذا الشأن أحاديث متينة الاسـناد واضحة الدلالة ، منهم : احمد بن حنبـل فى المسـند : 1 / 331 و الترمـذى فى سـننه : 5 / 351 حديث 3205 - 3207 و النسـائى فى خصـائص علىّ بن ابى طـالب عليهماالسلام : 44 / 9 و الطبرى فى تفسيره : 22 / 5 و الحاكم فى المستدرك : 3 / 158 حديث 4705 - 4709 ، و حسكانى در شواهد التنزيل مفصلاً : 2 / 18 - 139 حديث 637 - 774 ، محقق محمودى ، محمد باقر ، طبع سال 1411 .

2- . صحيح مسلم ، الجزء السابع ، باب فضل فاطمة عليهاالسلام : 140 - 141 ، العمدة ابن البطريق : 384 .

و بخاری هم در صحیح اش نقل کرده که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم فرمود :

فاطمة بضعة منّي ، من أبغضها فقد ابغضنی ؛(1)

فاطمه پاره تن من است ، هر کس او را خشمگین کند ، مرا به خشم آورده است .

این روایات دلیل بر عصمت آن حضرت است ؛ زیرا که اگر معصیت از او صادر شود ، ایذای او بلکه اقامه حدّ و تعزیر بر او لازم خواهد بود ، و رضای او در آن معصیت ، موجب رضای خدا و رسول خدا صلی الله علیه و آله نخواهد بود .

چه الحادی بدتر از این که غصب فدك از حضرت زهرا علیهاالسلام شود و با وجود این که فدك در دست آن حضرت و در تصرّف او بود ، از او شاهد خواسته شود ، و پس از آن که شاهدی مثل علی بن ابی طالب علیهماالسلام آمد و ام ایمن هم گواه آن حضرت بود ، و آیه تطهیر ، ضامن عصمت و طهارت حضرت زهرا علیهاالسلام بود ، ادعای آن حضرت را ردّ و انکار کنند و بگویند : دو شاهد مرد می خواهیم . و حدیث وضع کنند که پیامبر صلی الله علیه و آله فرموده است : « ما گروه پیامبران چیزی به میراث نمی گذاریم ، آنچه از ما بماند صدقه

و خیرات است » .(2)

1- . صحیح البخاری ، کتاب المناقب ، الباب 11 . السنن الکبری نسائی : 5 / 97 ، المعجم الکبیر طبرانی : 22 / 404 - 405 ، مسند احمد : 4 / 7 ، سنن ترمذی : 5 / 656 ، شرح الاخبار : 3 / 30 - 31 ، امالی صدوق : 92 ، کفایة الاثر : 65 ، دلائل الامامة : 46 ، و 52 ، امالی مفید : 260 ، امالی طوسی : 24 ، عیون المعجزات : 56 .

2- . این ادّعا مخالف آیات کریمه در میراث بردن حضرت یحیی علیه السلام از ذکریّا علیه السلام است « قال تعالی - فیما اقتصّ من خبر یحیی بن ذکریّا علیهماالسلام- : « فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْك ولیّاً یَرِثُنِی وَ یَرِثُ مِنْ آلِ یَعْقُوبَ وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِیّاً »مریم : 5 » و مخالف آیه میراث بردن سلیمان علیه السلام از داود علیه السلام است « قال تعالی : « وَ وَرِثَ سلیمانُ داودَ » النمل : 16 » علاوه بر این که مخالف با آیات میراث است « قال تعالی : « أُولُوا الأرحام بعضٌ هم أولی ببعض فی کتاب اللّه »الانفال : 75 » چنان که حضرت زهرا علیهاالسلام به این آیات احتجاج و استدلال نمودند . و چگونه نبوّت موجب محرومیت اقارب از میراث می گردد ؟ ! مضافا به این که شهادت ابوبکر به روایت ، متضمّن جرّ نفع است و متّهم می باشد به این جهت که می خواست این اموال در تصرّف او باشد که به هر که بخواهد بدهد و از هر که خواهد منع کند . و نیز قصدش این بود که اهل بیت علیهم السلام ضعیف گردند که مردم به طرف آن ها میل نکنند و ایشان نتوانند با او در خلافت منازعه کنند و همین برای تهمت کافی است . و این متهم بودن ابوبکر به جرّ نفع از جهتی اقوی از تهمت جرّ نفعی است که ابوبکر در شهادت دادن امیرالمؤمنین علیه السلام ذکر کرده . و بقیه تصدیق کنندگان او همه شریك در آن صدقه بوده و به عداوت اهل بیت علیهم السلام معروف بوده و تهمت در آن ها نیز ظاهر بود .

و چه رسوایی زشت تر از این که علمای عامّه که روزی به حدیث « لا نورّث »(1) استناد می کردند ، مدّعی شدند که دفن ابوبکر و عمر در حجره رسول خـدا صـلی الله علیه و آله به این دلیـل بوده که حجره از حق الاـرث عایشه و حفصه بود و به اذن ایشان دفن کردنـد ! ! که این کلام مناقض با ادّعای فوق است که پیامبران چیزی به میراث نمی گذارند . و بعضـی از آن ها هم می گویند : « صداق و مهریه عایشه بود » و یك بار هم از عایشه شاهد و بینّه ای در این باب نخواستند .

آری ، بعـد از آن که حضـرت زهرا علیهاالسـلام و امیرالمؤمنین علی بن ابی طـالب علیهماالسـلام با دلایل وافی اثبات حق خود کردنـد و ابوبکر کاغذی نوشت که فدك را به فاطمه علیهاالسلامردّ کنند ، عمر پس از مطلع شدن ، کاغذ را از دست حضرت زهرا علیهاالسلام گرفت و پاره کرد و با ضـربه سیلی (آه آه ! ای کاش برای این مصیبت جانسوز که بر قلب رسول خدا صلی الله علیه و آله و امیرالمؤمنین و حسنین و بقیه ائمّه علیهم السلام فرود آمده و اشك های شان را جاری ساخته ، جان می دادم و می مُردم و این مطلب را نمی شنیدم ! ای بشکند آن دست ناپـاك و نجس و حرامزاده و در آتش دوزخ بسوزد) به آن بـانوی بهشـتی که به فرموده پیـامبر صـلی الله علیه و آله انسـیّه حوراء بود ، جسارت کرد .(2) و حال آن که رسول خدا صلی الله علیه و آلهفرموده است که :

هر که فاطمه را اذیت کند ، مرا اذیت کرده است و هرکه مرا اذیت کند ، خدا را اذیت کرده است .

1- . با این که حدیث مذکور بی اصل و دروغ است و منافی آیات قرآن است .

2- . الاختصاص : 184 - 185 ، بحار الانوار : 29 / 192 . « قال الصادق علیه السلام : ... فخرجت و الکتاب معها فلقیها عمر ، فقال : یا بنت محمّد ! ما هذا الکتاب الذی معك ؟ فقالت : کتاب کتب لی أبوبکر بردّ فدك ، فقال : هلمّیه إلیّ فأبت أن تدفعه إلیه ... ثمّ رفسـها ... ثمّ لطمها ... ثمّ أخـذ الکتاب فخرقه ... » در اصول کافی : 1 / 543 : « ... فخرجت والکتاب معها فلقیها عمر فقال : ما هـذا معكِ یا بنت محمّد ؟ قالت : کتاب کتب لی ابن أبی قحافة ، قال : أرِینیهِ فأبَتْ فانتزعه من یدها ونظر فیه ثمّ تفل فیه ومحاهُ وخرقه ... ».

و خداوند متعال در قرآن می فرماید :

« إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالاْخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ

عَذَاباً مُهِيناً » ؛(1)

آنـان که خـدا و رسولش را اذیت می کننـد ، خداونـد آن ها را در دنیا و آخرت لعنت کرده و برای آنان عـذابی با ذلّت و خواری مهیّا ساخته است .

دلایلی بر بطلان غاصب فدك

بـا انـدك تأمّل و تفكّر در ماجرای فـدك ، می توان زوایای ناپیـدایی از این واقعه اسـفناك را متوجه شـد كه به راحتی اثبات كننـده بی ایمانی غاصبان است ، از جمله :

1 . چنـان كه از اخبار خاصّه و عامّه ظاهر می شود ، حضـرت امیرالمؤمنین و حضـرت زهرا علیهماالسـلام ، ابوبكر و عمر را در این واقعه منافق و ظالم و غاصب و عاصی می دانستند(2) و آن ها هم این دو بزرگوار را دروغ گو و مدّعیِ ناحق خلافت می دانستند . و شكی نیست كه یكی از این دو بایـد حق باشـند و دیگری باطل ، با آن كه علمای عامّه در كتب صـحاح خود به طرق بسـیار روایت كرده انـد كه : پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند :

الحق مع علیّ و علیّ مع الحق یدور معه حیث دار ؛(3)

حق با علی و علی با حق است ، حق دور می زند با علی هر جا كه او دور می زند .

1- . سوره احزاب : 57 .

2- . صحیح مسلم : 3 / 284 كتاب الجهاد باب حكم الفی ء .

3- . راجع احقاق الحق : 5 / 623 فقد خرّج مصادره و طرقه من كتب العامّة ، صحیح الترمذی : 2 / 298 ، مستدرك الحاكم : 3 / 124 ، الملل و النحل : 1 / 103 ، تاریخ بغداد : 14 / 321 ، مجمع الزوائد : 7 / 232 ، و مسند احمد : 2 / 114 ، غایة المرام : 5 / 282 ، باب چهل و پنجم . والحاصل أنّ هذا الحدیث ممّا تلقته الخاصّة و العامة بالقبول و أخرجوه فی كتبهم .

و رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند :

علی مع القرآن و القرآن معه و هو آیة الحق ؛(1)

علی با قرآن است و قرآن با علی ، و علی نشانه حق است .

و به طرق متواتر در کتب صحاح عامّه روایت شده است که :

هر کس بمیرد و در گردنش بیعت امامی نباشد به مرگ جاهلیت مرده است .(2)

و واضح است که حضرت فاطمه علیهاالسلام از ابوبکر راضی نشد و او را بر بطلان و ضلالت می دانست تا از دنیا رفت .(3)

پس هر کس به امامت ابوبکر معتقد است ، باید قائل شود که سیّده زنان عالمیان و کسی که خداوند او را از هر رجس و پلیدی پاك گردانیده است ، به مرگ جاهلیّت و کفر و ضلالت از دنیا رفته است و هیچ ملحد و زندیقی به این قول نمی تواند معتقد باشد ، و آن را بر زبان آورد !

بنا بر این ، یا باید خلافت ابوبکر باطل باشد و در اخذ فدك ، ظالم و غاصب و ستمگر بوده ، و در روایت کردن حدیث ارث از رسول خدا صلی الله علیه و آله ، دروغ گو باشد و یا - العیاذ باللّه -

---

1- . نور الابصار : 89 ، و راجع احقاق الحق : 5 / 639 - 645 ، فقد خرّج مصادره و طرقه من کتب العامّة . و در غایة المرام : 5 / 287 ، باب 46 ، یازده حدیث از طرق خاصه به این مضمون ذکر شده است .

2- . صحیح بخاری : 6 / 2588 ، صحیح مسلم : 3 / 1475 ، مستدرك حاکم : 1 / 203 - 206 و 583 و ج 3 / 112 ، سنن ترمذی : 5 / 137 ، سنن ابی داود : 3 / 246 ، مسند احمد : 2 / 180 و 410 و 642 و ج 3 / 543 و 544 و ج 5 / 214 .

3- . در صحاح شان به حدّ متواتر روایت کرده اند : « إنّها علیهاالسلام انصرفت من عند أبیبکر ساخطة و ماتت علیه واجدة ؛ حضرت زهرا علیهاالسلام از پیش ابی بکر غضبناك برگشت ، و از دنیا رفت در حالی که بر او خشمگین بود » این حدیث نزد عامّه و خاصّه مسلّم و ثابت است . مراجعه کنید به : صحیح مسلم : 2 / 72 ، مسند احمد : 1 / 6 و 9 ، تاریخ الطبری : 3 / 202 ، سنن البیهقی : 6 / 300 ، کفایة الطالب : 226 ، تاریخ ابن کثیر : 5 / 285 ، ج 6 / 333 ، مستدرك الحاکم : 3 / 163 ، أُسد الغابة : 5 / 254 ، الاستیعاب : 2 / 751 ، مقتل الخوارزمی : 1 / 83 ، الاصابة : 4 / 378 ، 380 ، تاریخ الخمیس : 1 / 313 ، الامامة والسیاسة : 1 / 14 ، رسائل الجاحظ : 300 - 301 ، اعلام النساء : 3 / 1215 ، شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 16 / 253 ، الغدیر : 7 / 77 و 174 و 226 و 227 .

حضـرت زهرا علیهاالسـلام و امیرالمؤمنین علیه السـلام با وجود عصـمت و طهارت و جدا نبودن از حق ، ظالم و عاصـی و عاق امام خود باشـند ؟ ! ! و وقتی دوّمی باطـل شـد که طبق برهـان قطعی و روایـات فراوان متفق علیه چنین است ، اوّلی اثبـات می شود که همان بطلان خلافت ابوبکر است .

2 . دشـمنی و عداوت با امیر المؤمنین علی علیه السـلام علامت کفر و نفاق است چنان که رسول خدا صلی الله علیه و آله به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود :

لا یبغضك مؤمن و لا یحبّك منافق .(1)

و ذهبی از بعضی صحابه رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل نموده که می گفتند :

ما کنّا نعرف المنافقین إلا ببغض عليّ ؛(2)

منافقین را جز به بغض علی نمی شناختیم .

کدام عداوت و دشـمنی شدیدتر است از آنچه در واقعه فدك (و غیر آن) نسـبت به آن حضـرت انجام شد ، این دشمنی چنان ظاهر و علنی شد که ابوبکر و دیگر همفکران او حتی از دشـنام دادن و تمسـخر امیرالمؤمنین و حضـرت زهرا علیهماالسلام در مجامع عمومی و مسجد پیامبر صلی الله علیه و آله هم ابا نداشتند .

حتی ابن ابی الحدید از کتاب سقیفه جوهری روایت کرده است :

وقتی ابوبکر سـخنان فاطمه علیهاالسلام را در باره فدك شنید ، بر منبر رفت و گفت : ای مردم ! این چه گوش دادن به هر سخنی است ؟ این آرزوهـا چرا در زمـان رسول خـدا صـلی الله علیه و آله نبود ؟ این قصه روباهی است که گواهش دُم او بود ! ! و او (یعنی امیرالمؤمنین علیه السـلام) ملازم جمیع فتنه هاست ، می خواهد فتنه پیر شده را جوان کند ، او از ضـعیفان اسـتعانت می جوید و از زنان یاری می خواهد ، مانند ام طحال که محبوب ترین اشخاص نزد او زناکاران بودند ... ای گروه انصار !

1- . شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 18 / 173 ، الغدیر : 3 / 262 ، احقاق الحق : 7 / 190 ، و جلد 17 / 211 ، از مصادر زیادی از طیق عامه ذکر نمودند .

2- . سیر أعلام النبلاء الخلفاء : 236 .

سخنان سفیهان شما به من رسیده است ، و من دست و زبان نمی گشایم تا کسی مستحق مجازات نشود !

ابن ابی الحدید می گوید :

من به ابوجعفر نقیب (استاد خویش) گفتم : ابوبکر این کنایه ها را نسبت به چه کسی می گفت ؟ پاسخ داد : کنایه نیست بلکه صریح است ، و مرادش علی بن ابي طالب است . من با تعجّب گفتم : آیا این گونه با وی سخن می گفت ؟ گفت : آری ، ابوبکر پادشاه بود و هر چه می خواست می گفت و می کرد . او وقتی دید انصار برخاسته اند ، ترسید که ایشان حضرت امیرالمؤمنین را یاری نمایند ، با تهدید ایشان را ساکن گردانید . نقیب گفت : امّ طحال زن زناکاری در جاهلیت بود که به زنای او مثل می زدند .(1)

ای طالب حق و یقین ! در این خبر تأمل کن و انصاف بده ، کسی که نسبت به سید اوصیاء و پسر عمّ و برادر رسول خدا صلی الله علیه و آله و صاحب آن همه مناقب و فضائل که دوست و دشمن روایت کرده اند ، و نسبت به دختر رسول خدا و سیده زنان عالمیان این طور سخن بگوید ، آیا چنین شخصی اهلیّت خلافت را دارد و از اسلام بهره ای برده است ؟

3 . چگونه می شود تکذیب حضرت زهرا علیهاالسلام و امیرالمؤمنین علیه السلام نمود و حال آن که عصمت آن ها به نصّ آیه تطهیر(2) و حدیث ثقلین(3) و حدیث سفینه(4) و ...

1- . شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 16 / 215 . ابوبکر گفت : إنّما هو ثعالة شهيدة ذنبه ، مربّ لكلّ فتنة ، هو الذي يقول كروها جذعة بعد ما هرمت ، يستعينون بالضعفة و يستنصرون بالنّساء كأمّ طحال أحبّ أهلها إليها البغي ... .

2- . ابو سعید خدری می گوید پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود : « نزلت هذه الآية في خمسة : فيّ و في عليّ و حسن و حسين و فاطمة « انّما يريد اللّه » » الآية . تفسیر طبری : 22 / 5 ، شواهد التنزیل : 2 / 769 ، فرائد السمطین : 2 / 10 حدیث 356 ، الصّواعق المُحرقة : 221 ، تفسیر ابن کثیر : 3 / 485 ، مختصر تاریخ دمشق : 7 / 13 ، مجمع الزّوائد : 9 / 67 ، درّ المنثور : 5 / 198 ، ینابیع المودّة : 294 .

3- . احادیثی که در صحاح عامه وارد شده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمود : « من در میان شما دو امانت گران بها می گذارم : کتاب خدا و اهل بیت من ، اگر از آن ها متابعت کنید گمراه نمی شوید . » مسند احمد : 3 / 59 ، سنن ترمذی : 5 / 328 ، مستدرك حاكم : 3 / 110 ، المعجم الأوسط : 1 / 135 ، نيل الأوطار : 2 / 328 .

4- . از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم نقل شده است که : « مَثَل اهل بیت من ، مَثَل کشتی نوح است ، هر که در آن سوار شود نجات یابد ، و هر که از آن تخلّف کند هلاك شود . » مستدرك حاكم : 2 / 373 ، ج 3 / 163 ، المعجم الكبير : 3 / 45 ، المعجم الصغير : 139 .

ثابت شده است ؟ واحادیث بسیار در صحاح آن ها نقل شده است که امیرالمؤمنین و حضرت فاطمه و حسنین علیهم السلام ، اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله هستند . و هر گاه متابعت ایشان موجب نجات و مخالفت ایشان سبب هلاك باشد ، پس باید گفتار ایشان حق و صدق و کردار ایشان متّبع باشد و از جمیع گناهان قولاً و فعلاً معصوم بوده باشند و مخالفت

ایشان موجب هلاکت و گمراهی و ضلالت بوده باشد .

اگر روایتی را امیرالمؤمنین و حضرت زهرا علیهماالسلام باطل و دروغ بدانند ، چگونه می شود احتمال صحت آن باشد - با وجود آیه تطهیر و حدیث ثقلین و حدیث سفینه و تصریح پیامبر صلی الله علیه و آله به این که « عليّ مع الحقّ و الحقّ مع عليّ »(1) - چه رسد به این که آن حدیث ، مخالف با نصّ کتاب خدا باشد ؟

و از اخبار مستفیض دانسته می شود که امیرالمؤمنین علیه السلام این خبر « نحن معاشر الانبیاء لا نورّث » را دروغ و باطل می دانست چنان که مسلم در صحیح(2) خود از مالك بن اوس روایت کرد که عمر بن الخطاب به امیرالمؤمنین علی علیه السلام و عباس گفت :

فلمّا توفّي رسول اللّه صلی الله علیه و آله قال أبوبکر : أنا ولي رسول اللّه صلی الله علیه و آله ، فجئتما تطلب میراثك من ابن أخیك و یطلب هذا میراث إمراءته عن أبیها ، فقال ابوبکر قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله : ما نورّث ما ترکنا صدقة ، فرأیتماه کاذبا آثما ، غادرا خائنا ، واللّه یعلم إنّه لصادق بارّ راشد تابع للحق . ثمّ توفّي أبوبکر و أنا ولي رسول اللّه صلی الله علیه و آله و وليّ أبیبکر فرأیتماني کاذبا آثما غادرا خائنا ؛(3)

1- . الغدیر : 3 / 176 - 180 .

2- . صحیح مسلم : 3 / 1377 حدیث 49 ، جامع الاصول : 3 / ذیل حدیث 1202 ، طبع الأرناووط : 2 / 702 - 703 .

3- . صحیح مسلم : 3 / 143 کتاب الجهاد ، باب حکم الفي . بخاری : 3 / 287 کتاب النفقات باب 3 حبس نفقةالرجل قوت سنته علی أهله ، و ج 4 / 262 کتاب الاعتصام بالکتاب و السنة ، باب ما یکره من التعمّق و التنازع ، و ج 4 / 165 کتاب فرائض ، باب قول النبي لا نورث ، و ج 2 / 187 ، و کتاب الخمس : 2 / 187 باب فرض الخمس . تذکّر : از این روایات استفاده می شود که حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام و عباس بن عبدالمطلب - عموی پیامبر اکرم - حکومت ابوبکر و عمر را حکومت بر اساس دروغ و خیانت ، و ظلم و نیرنگ می دانستند .

وقتی که رسول خدا صلی الله علیه و آله از دنیا رفت ، ابوبکر گفت : من ولیّ رسول خدا صلی الله علیه و آله هستم ، شما دو نفر آمدید و تو (ای عباس) میراث خود را طلب کردی و تو (ای علی) میراث همسرت از رسول خدا صلی الله علیه و آله را در خواست کردی . ابوبکر گفت : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود که : « ما ارث نمی گذاریم و هر چه از ما می ماند صدقه است » اما شما دو نفر او را دروغگو و مکّار و خائن و گناهکار دانستید و حال آن که خدا می داند که او راستگو و نیکوکار و تابع حق بود ! ! آنگاه ابوبکر مُرد ، و من ولی رسول خدا صلی الله علیه و آله و ابوبکر شدم ، پس مرا دروغ گو و مکّار و خائن و گناهکار دانستید .

در صحیح بخاری نیز مثل این را روایت کرده است(1) و ابن ابی الحدید معتزلی نیز این مضمون را به چندین سند از کتاب سقیفه « ابوبکر جوهری » روایت کرده است .(2)

و با توجّه به روایات صحیحی که از فریقین نقل شده : « عليّ مع الحقّ و الحقّ مع عليّ »(3) که حق از علیّ علیه السلام جدا نمی شود ، و آیه تطهیر و اخبار ثَقَلَین و اخبار سفینه

1- . صحیح بخاری : 4 / 178 حدیث 3 . لازم به تذکّر است که بخاری همین حدیث را در بیش از چهار موضع از کتاب خود آورده ، ولی این عبارت - دروغگو ، خائن ، پیمان شکن و گناهکار - را حذف کرده است و به جای آن عبارت : کذا و کذا ، و یا عبارت : کلمتکما واحدة ، را آورده است ، تا مخالفت اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله با حکومت ابوبکر و عمر معلوم نشود . بخاری در باب خُمس و نفقات و الاعتصام و فرائض ، روایت را نقل کرده ولی در آن تصرّف نموده و تغییر داده است، در کتاب نفقات گفته است: تزعمان أنّ أبابکر کذا و کذا. و در فرائض گفته است: ثمّ جئتماني و کلمتکما واحدة. لاحظ : صحیح البخاری کتاب الجهاد والسیر باب فرض الخمس : 5 / 3 - 10 ، جامع الاصول : 2 / 701 ذیل حدیث 1202 ، کتاب الاموال ابی عبید : 11 ، سنن البیهقی : 6 / 299 ، معجم البلدان : 6 / 343 ، تفسیر ابن کثیر : 4 / 335 ، تاریخ ابن کثیر : 5 / 288 ، تاج العروس : 7 / 166 ، الغدیر : 7 / 194 .

2- . شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 16 / 221 - 222 .

3- . الغدیر : 3 / 176 - 180 .

و غیر این ها(1) و هم چنین انکار این حدیث دروغین (که پیامبر صلی الله علیه و آله میراثی نگذاشت) توسّط حضرت زهرا علیهاالسلام حجت قاطع بر بطلان آن است .

4 . اگر حدیثی که درباره میراث جعل کردند حق و صحیح بود ، باید رسول خدا صلی الله علیه و آله این حکم را به سیده زنان عالم ، معصومه کبری فاطمه زهرا علیهاالسلام تعلیم نماید تا ادّعای ناحق نکند ، و نیز به باب مدینه علم و معدن آن و وصیّ به حق خود علیّ بن ابی طالب علیهماالسلام این حکم را بفهماند تا او ادعای ناحق نکند . و هیچ عاقلی احتمال نمی دهد که سیده نساء عالمیان این حکم را از پدرش شنیده باشد و با این حال این قدر مبالغه و تظلّم در این باب کند و به جمع مهاجر و انصار آید و به این تندی با کسی که خود را خلیفه پیامبر صلی الله علیه و آله می داند برخورد و محاجّه کند و این خطابات و عتاب های تند را به او بزند و نسبت ظلم و جور به او بدهد و مردم را تحریص و تحریك بر قتال بفرماید و این باعث شود که جمع بسیاری از مسلمانان ، ابوبکر را ظالم و غاصب بدانند و تا روز قیامت او و اعوانش را لعنت کنند !

اگر امیرالمؤمنین علیه السلام می دانست که حضرت زهرا علیهاالسلام حقّی ندارد و حق با ابوبکر است ، هرگز اجازه این امر را نمی داد و بعد از شهادت حضرت صدیقه علیهاالسلامهرگز با عباس در میراث منازعه(2) نمی کرد .(3)

آیا هیچ مسلمانی نسبت به رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم احتمال این چنین مسامحه و مساهله در امور دین و تبلیغ احکام الهی خصوصا نسبت به اهل بیت خود و برادر خود و پاره تن خود می نماید که این حکم را برای آن ها بیان نکرده باشد ؟ !

1- . الغدیر : 2 / 301 ، و ج 3 : 65 - 80 ، 297 ، و ج 10 / 278 .

2- . برای اطلاع بر منازعه امیرالمؤمنین علیه السلام با عباس در میراث رسول خدا صلی الله علیه و آله ، به بحار الانوار : 29 / 67 ، « باب 6 منازعة امیرالمؤمنین علیه السلام العباس فی المیراث » مراجعه کنید .

3- . صحیح مسلم : 5 / 152 ، شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 16 / 221 - 222 . « قال عباس : یا امیرالمؤمنین ! اقض بینی و بین هذا - یعنی علیّاً علیه السلام - تا این که عمر التفات کرد به سوی علی علیه السلام و عباس و گفت : شما گمان می کنید که : إنّ أبابکر فیها ظالم فاجر ؟ واللّه یعلم أنّه لصادق ... ».

پس همه این ها دلایل قاطع و محکم است که حدیث « نحن معاشر الأنبیاء لا نورّث و ... » افترای محض و کذب است .

از سوی دیگر ، عادت مردم بر این جاری است که امری را که خلاف معهود و متعارف باشد را بسیار روایت کنند ، و معلوم است که سنّت « میراث » بین انبیاء از زمان حضرت آدم علیه السلام تا حضرت خاتم صلی الله علیه و آله جاری بوده است و در هر عصری جمعی از انبیاء بوده اند ؛ با وجود این که مردم در ضبط احوال انبیاء و سیره آن ها و احوال اولادشان و اموری که از مختصات آن هاست اهتمام بسیار دارند ، پس چه شد که چنین امر عظیمِ غیر متعارفی در هیچ کتابی از کتب انبیاء و تاریخی از تواریخ ایشان ذکر نشده ، و به غیر از ابوبکر به تنهایی و یا دو سه منافق دیگر ، بر این امر غریب احدی مطلع نشد و احدی نقل نکرده که عصای حضرت موسی علیه السلامو یا سلاح فلان پیامبر را به صدقه به فلان شخص دادند ؟ ! پس برای هر کسی که اندك شعوری باشد واضح است که این حدیث جعلی و دروغ است .

شیعه می پرسد ...

شیعیان درباره ابعاد مختلف ماجرای فدك ، سؤالات بی جواب بسیار زیادی دارند ، از جمله :

1 . مسلَّم است که فدك در دست حضرت زهرا علیهاالسلامبود و ابوبکر آن را گرفت .(1) سؤال این است که : چرا و به چه دلیل آن را جسورانه گرفت ؟ اگر فرض کنیم ابوبکر نمی دانست که فدك مِلك حضرت زهرا علیهاالسلامبوده و رسول خدا صلی الله علیه و آلهآن را به ایشان بخشیده و وی را مالك فدك قرار داده است ، آیا پیش از گرفتن فدك از حضرت فاطمه علیهاالسلام نبایستی در این باره از وی سؤال کند ؟

1- . انظر : الصواعق المحرقة ، هیثمی : 38 ، شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 16 / 274 .

2 . اگر ابوبکر نمی دانست که حضرت فاطمه علیهاالسلام مالك فدك است ، آیا نباید شهادت شاهدین را بپذیرد ؟

3. به اتفاق همه فقهاء خواستن شاهد از حضرت زهرا علیهاالسلامخلاف قاعده و قانون « ید » است . وقتی فدك در دست حضرت فاطمه علیهاالسلاماست و مدّعی

آن ابوبکر است ، بنا بر قوانین قضا ، آیا نباید مدّعی شاهد بیاورد نه حضرت فاطمه علیهاالسلام که صاحب ید و منکر است ؟

4 . بر فرض که بتواند شاهد بخواهد ، به شهادت مسلّم تاریخ امیرالمؤمنین علی علیه السلام و ... بر مالکیّت فاطمه علیهاالسلامشهادت داده است ، پس چرا نباید شهادت او پذیرفته شود ؟

در کتب عامّه برای دفاع از ابوبکر در این مسئله گفته شد :

لعلّه من اجتهاده عدم قبول الشاهد الواحد ، و إن کان یعلم بصدق هذا الشاهد ؛(1)

شاید اجتهاد ابوبکر این بوده که شهادت یك شاهد تنها را نپذیرد گرچه علم به راستگویی این شاهد داشته باشد .

اما جواب این است که :

آیا شهادت امیرالمؤمنین علی علیه السلام از شهادت « خزیمة بن ثابت ذو الشهادتین » کمتر بود که پیامبر صلی الله علیه و آلهشهادتش را مثل شهادت دو نفر قرار داد ؟(2) علاوه بر این که در ماجرای فدك ، حسنَین علیهماالسلامو امّ ایمن نیز شهادت دادند .

علاوه بر این که در صحیح بخاری روایت کرده که رسول خدا صلی الله علیه و آله در

1- . شرح المواقف : 8 / 356 .

2- . کافی : 7 / 401 باب النوادر ، من لا یحضره الفقیه : 3 / 108 ، المجموع : 20 / 223 ، المبسوط : 16 / 114 ، بحارالانوار : 28 / 213 .

قضـیه ای که تنها شاهد آن ، عبداللّه بن عمر بود ، شـهادت او را پذیرفته است ،(1) ابن اثیر در جامع الاصول می گوید : رسول خدا صـلی الله علیه و آله به گواهی شاهدِ

تنها - که عبداللّه بن عمر بود - قضاوت کرده است .(2) آیا در نظر ابوبکر ، امیرالمؤمنین علی علیه السلام از عبداللّه بن عمر کمتر است ؟ ! با این که خودش بر منبر می گفت :

أقيلوني و لستُ بخيركم و علي فيكم ؛(3)

مرا رها کنید و بیعت بر خلافت مرا اقاله و فسخ کنید و پس بگیرید ، که من بهترین افراد شما نیستم ، در حالی که علی در میان شما است .

5 . آیا ابوبکر نمی توانست از حضـرت فاطمه علیهاالسـلام برای اثبات ادعایش مطالبه سوگنـد کنـد و با یك شاهـد (که امیرالمؤمنین علیه السلام باشد) و سوگند ، داوری را تمام کند ؟ چرا چنین نکرد ؟ !(4) در حالی که رسول خدا صلی الله علیه و آله همیشه به شاهد و سوگند قضاوت می کرد ، چنان که در صحیح ابوداود(5) و صحیح مسلم(6) روایت شده است .

صاحب مواقف و شارح آن در توجیه رفتار ابوبکر می گوینـد : « لعلّه لم یر الحکم بشاهـد و یمین ؛ شایـد ابوبکر حکم به شاهـد و قسم را قبول نداشت . » این جواب منشأش عصبیّت و تعصّب به خلیفه غاصب است ؛ زیرا اگر چنین باشد پس چرا خود ابوبکر قسم یاد نکرد ؟ که باید قسم می خورد ، و حال آن که حضرت زهرا علیهاالسلام همچنان مِلك خود را مطالبه می کرد .

1- 1 . صحیح بخاری : 3 / 143 .

2- 2 . جامع الاصول : 10 / 557 .

3- . الصواعق المحرقة : 30 ، کنزالعمال : جلد 5 حدیث 14051 ، شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 17 / 158 ، الطرائف ابن طاوس : 402 .

4- . این مطلب بر فرضـی است که ابوبکر بتوانـد در ملکیّت حضـرت زهرا علیهاالسـلامتردید کند و فرض شود که به گواهی امیرالمؤمنین علی علیه السلام نیز شك داشته باشد .

5- 5 . صحیح ابی داوود : 3 / 419 .

6- 6 . صحیح مسلم : 5 / 128 .

همه آنچه گفته شد با قطع نظر از عصـمت حضرت امیرالمؤمنین و حضرت زهرا و حسنَین علیهم السلام و بهشتی بودن امّ ایمن به شهادت رسول خدا صلی الله علیه و آله ،(1) و تحقیق بحث به عنوان یك بحث حقوقی با رعایت موازین آن در کتب قضا بوده است .

اما با توجّه به عصمت و ... برای کار ظالمانه ابوبکر (اخذ فدك و ردّ ادعا و شهادت حضرت زهرا و امیرالمؤمنین علیهماالسلام) جای هیچ توجیه و تأویلی باقی نمی ماند .

6 . آیا واقعا ابوبکر در شناخت احکام قرآن از امیرالمؤمنین علیه السلام و دختر پیامبر صلی الله علیه و آله آگاه تر بود ؟

آیا آن همه فضائل بی شـمار حضـرت زهرا علیهاالسـلام و حضـرت امیر المؤمنین علیه السـلام - مانند آیه تطهیر و حدیث ثقلین و حدیث سفینه و احادیث مربوط به علوم شان ... - نمی تواند دلیل بر حقانیت امیرالمؤمنین و حضـرت زهرا علیهاالسلام باشد ؟ و آیا خلیفه غاصب نمی دانست که این مـدّعی - از لحـاظ قـداست - در مقامی قرار دارد که مریم دختر عمران هم با او برابری نمی کنـد ، بلکه او برتر از مریم است و سـرور زنان عالم است ؟(2) آیـا نمی دانست که او و مریم و خـدیجه و آسـیه ، بهترین زنان عالم هسـتند ؟(3) آیا نمی دانست که خشنودی او خشنودی رسول خداست ؟(4)

1- . شـرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 16 / 220 ، بحار الانوار : 17 / 379 و ج 29 / 116 . راجع صحیح مسلم : 4 / 128 ، معارف ابن قتیبة : 63 ، تهذیب التهذیب : 12 / 459 ، ذخائر العقبی : 36 . « قال صـلی الله علیه و آله : من سـرّه أن یتزوّج إمرأة من أهل الجنّة فلیتزوّج أم ایمن ».

2- . ترجمـة الامام علی علیه السـلام من تاریخ دمشق : 1 / 247 ط بیروت ، مشـکل الآثار الطحاوی : 1 / 48 طبع حیـدر آباد الدکن ، الطرائف : 269 ، احقاق الحق : 15 / 52 - 53 .

3- . الاستیعاب ابن عبدالبر : 2 / 750 طبع حید آباد الدکن . در کتاب احقاق الحق : 10 / 43 مفصلاً از طریق عامه ذکر کردند .

4- . الامامة والسیاسة ابن قتیبة : 1 / 14 ، احقاق الحق : 33 / 368 .

7 . برای داوری میـان دختر پیـامبر صـلی الله علیه و آله و ابوبکر ، چرا ابوبکر داور و قاضـی شـد بـا این که او طرف دعوا می باشـد و بـاید شخص سوّمی داور و قاضی باشد ؟

8 . دختر پیامبر صـلی الله علیه و آله ، حـدیث ابوبکر را نادرست و ساختگی دانست ، با این حال ، چگونه سـخن ابوبکر بدون شاهد قبول می شود ، اما سـخن دختر رسول خدا صـلی الله علیه و آلهبا شـهادت اشخاصـی مثل امیرالمؤمنین و حسنین علیهم السلام ، پذیرفته نمی شود با آن که خداوند به صدق و پاکی دختر رسول خدا صلی الله علیه و آله در آیه تطهیر شهادت داده است ؟ و چگونه سخن این یك نفر بر آن صحابی بزرگوار مقدّم می شود ؟

9 . چرا تا آن زمان کسـی این سـخن را از رسول خدا صلی الله علیه و آله نشنیده بود ؟ و چرا کسی آن را نقل نکرده و تا آن لحظه کسی این روایت را از خود ابوبکر هم نشـنیده بود ؟ و چرا تا آن روز ، هیچ یك از اهل بیت پیامبر علیهم السلام این حدیث را نشنیده بودند ؟ و حتی باب مدینه علم رسول صلی الله علیه و آله از چنین حدیثی بی خبر بوده است ؟ ولی ابوبکر به این حدیث عالم بود ! ! ؟

فخر رازی که از علمای عامه است ، در این مورد به نکته ظریفی اشاره نموده و می گوید :

إنّ المحتاج إلی معرفـة هذه المسألة ما کان إلا فاطمة و علیّ و العبّاس ، و هؤلاء کانوا من أکابر الزهّاد و العلماء و أهل الدین . و أما ابوبکر فإنّه ما کان محتاجاً إلی معرفـة هـذه المسألة ؛ لأنّه ما کان ممّن یخطر بباله أنّه یورّث من الرسول ، فکیف یلیق بالرسول أن یبلّغ هذه المسألة إلی من لا حاجة له إلیها ، و لا یبلّغها إلی من له إلی معرفتها أشدّ الحاجة ؟(1)

دانسـتن مسـئله ارث پیـامبر مورد نیـاز کسـی جز فاطمه و علیّ و عبّاس نبوده است ، و این ها خود از بزرگان علما ، اهل دین و از زاهـدان روزگار بوده اند .

1- . التفسیر الکبیر : 9 / 210 .

ولی ابوبکر نیازمند دانستن این مسئله نبوده و به ذهنش هم خطور نمی کرده است که از رسول خدا ارث ببرد ، پس چگونه سزاوار است که رسول خدا این مسئله را به کسی که نیازمند آن نیست ، بیاموزد و به کسانی که بیشترین نیاز را به دانستن آن دارند نیاموزد ؟ !

باری ، اگر این حدیث صحیح بود چرا پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله این نکته را به عزیزترین افرادش تذکّر نداد تا این غائله عظیم رخ ندهد .

پس اگر اموال رسول خدا صلی الله علیه و آله صدقه بود ، باید پیامبر صلی الله علیه و آله طبق آیه « وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ »(1) این حکم را به دختر و داماد خود ابلاغ می کردند .

10 . آیا آنچه در روایات عامه از عایشه نقل شده که : « هیچ کس در مورد این حدیث (نحن الانبیاء لا نورث) چیزی نمی دانست جز ابوبکر »(2) ، خود شاهد و قرینه بر کذب بودن حدیث مذکور نیست ؟

علمای عامّه تصریح نموده اند که تنها ناقل این حدیث ابوبکر است .(3) در احادیث دیگر نیز شواهدی بر انفراد ابوبکر در نقل این حدیث وجود دارد(4) و متکلمین هم اعتراف کردند به این که ابوبکر در نقل این حدیث منفرد است .(5) به همین دلیل در بحث حجّیت خبر واحد ، به عنوان مثال و نمونه برای خبر واحد ، همین خبر را نقل و مطرح می کنند .(6)

1- . الشعراء : 214 .

2- . ابن حجر در صواعق ، فصل 5 باب 1 ، کنز العمال .

3- . شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 16 / 227 ، حیث قال : « إنّ أکثر الروایات : أنّه لم یرو هذا الخبر إلا ابوبکر وحده ، ذکر ذلك أغلب المحدّثین حتّی إنّ الفقهاء فی اصول الفقه اطبقوا علی ذلك فی احتجاجهم بالخبر الذی یرویه الصحابی الواحد ... » ، الغدیر علامه امینی رحمه الله : 6 / 190 نوادر الاثر فی علم عمر ، و شیخ مظفر رحمه الله در دلائل الصدق : 2 / 32 - 34 ، حدیث را در این جهت تفصیل داده است . و سیّد شرف الدین رحمه الله در کتاب « ابوهریره » : 137 - 145 ، فصل 20 طبع سوم در این باره بحث جالب نموده است فلاحظ .

4- . مراجعه شود به کنزالعمال : 12 / 605 حدیث 14071 .

5- . شرح المواقف : 8 / 355 و شرح المقاصد : 5 / 278 .

6- . مراجعه شود به المختصر فی علم الاصول ، ابن حاجب : 2 / 59 ، و المحصول فی علم الاصول ، فخر رازی : 2 / 85 ، المستصفی فی علم الاصول ، غزالی : 2 / 121 ، الإحکام فی اصول الأحکام : 2 / 75 ، 348 ، و غیر این از مصادر عامه .

ضمن این که برخی از علمای عامّه منکر صحت این حدیث شده و گفته اند که ابوبکر هم - حتی به صورت منفرد - از راویان این حدیث نیست بلکه این سخن ، حدیثی جعلی است که برخی برای دفاع از ابوبکر ساخته اند ! حافظ عبد الرحمن بن یوسف بن خَراش می گوید : این حدیث ، حدیثی باطل است که مالك بن اوس بن حدثان آن را جعل کرده است .

ابن عَدی در شرح حال حافظ ابن خَراش می نویسد :

سمعت عبدان یقول : قلتُ لابن خَراش : حدیث ما ترکناه صدقة ؟ قال : باطل ، اتّهم مالك بن اوس بالکذب ؛(1)

از عبدان شنیدم که می گفت : به ابن خراش گفتم که درباره حدیث (ما ترکناه صدقة) چه می گویی ؟ گفت : سخن باطلی است ! به نظر من ، مالك بن اوس آن را ساخته و او دروغگو است .

آری ، علمای عامه چاره ای ندارند برای تصحیح مذهب باطل و حفظ امامان غاصب و ظالم شان جز این که محکمات قرآن و سنّت قطعی و حکم بدیهی عقل را با یك حدیث جعلی - که این حافظ بزرگ آن را باطل دانسته است - کنار بگذارند !

11 . این حدیث مخالف قرآن است ؛ زیرا در قرآن برای برخی انبیاء ارث قرار داده شده است ، ولی این حدیث مجعول می گوید : « هیچ پیامبری ارث نمی گذارد » چنان که دختر پیامبر صلی الله علیه و آله این اعتراض را مطرح فرمودند .(2)

1- . الکامل فی الضعفاء : 5 / 518 .

2- . « قالت علیهاالسلام : أترث أباك و لا أرث أبی ؟ أین أنت من قوله تعالی : « وَ وَرِثَ سُلَیْمانُ داوُدَ » النمل : 16 و قوله فی زکریا : « یَرِثُنِی وَ یَرِثُ مِنْ آلِ یَعْقُوبَ » (مریم : 6) (الصراط المستقیم : 2 / 284 نقلاً عن البخاری ، شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 16 / 212 و ص 250 - 251) ، بحارالانوار : 38 / 3 - 4 .

12 . اگر اموال پیامبر صـلی الله علیه و آله به ارث نمی رسد ، به چه حقّی ابوبکر و عمر در کنار بدن مطهّر پیامبر صلی الله علیه و آله و در خانه او دفن شدند ، اما از دفن ریحانه پیامبر امام مجتبی علیه السلاممممانعت کردند ؟(1)

سوء اسـتفاده هـای شخصـی و عملکرد بعضـی از همسـران پیامبر صـلی الله علیه و آله (عایشه) در مورد دفن ابوبکر و عمر در حجره آن حضرت ، با این حدیث تناقض دارد .

دفن شدن در مکان غصبی !

روایت کرده انـد که : فضال بن حسن روزی بر مجلسـی وارد شد که ابوحنیفه با جماعت بسـیار از شاگردانش نشسـته و مشـغول افاده بود ، فضال به رفیق خود گفت : واللّه تا ابوحنیفه را خجل نکنم از این مجلس نمی روم ، پس نزدیك رفت و سـلام کرد و گفت : ای ابوحنیفه ! من برادری دارم که اعتقـاد دارد بهترین مردم بعـد از پیـامبر صـلی الله علیه و آله وسـلم حضـرت علی علیه السـلام است ، و من می گویم که بهـترین مردم بعـد از حضـرت رسـول صـلی الله علیه و آله وسـلم ابوبکر است و بعـد از او عمر ، دلیلی بگو که بر او پیروز شوم . ابوحنیفه لحظاتی سر به

زیر انداخت پس سر برداشت و گفت :

« بس است از برای کرامت و فخر ایشان آن که قبرهای آن ها در جوار قبر پیامبر صـلی الله علیه و آله است ، کـدام حجت از این واضـح تر می باشد . »

فضال گفت : من این را به برادرم گفتم ، او گفت : « اگر آن حجره از حضـرت رسول صـلی الله علیه و آله وسلم بود ، پس ایشان در مکانی دفن شدند که حقی در آن نداشتند پس مکان دفن آن ها غصبی است . و اگر از ایشان بود و به پیامبر صلی الله علیه و آلهبخشیده بودند ، بد کردند رجوع در بخشـش خود کردند و عهد را شکسـتند . » ابوحنیفه باز هم سر به زیر انداخت ، پس گفت : « ایشان به ازای مهر دخترهای خود در آن حجره مدفونند . » فضال گفت : اتفاقاً من همین مطلب را گفتم ولی برادرم گفت : تا پیامبر صلی الله علیه و آله مهر زنان

1- . تذکرة الخواص : 122 ، مروج الذهب مسعودی : 2 / 136 ، شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 4 / 18 .

را نمی داد بر او حلال نمی شدند » چنانکه حق تعالی می فرماید : « إِنّا أَحْلَلْنا لَكَ أَزْواجَكَ اللاّتِي آتَيْتَ أُجُورَهُنَّ »(1) ، ابوحنیفه گفت : « ابوبکر و عمر به میراث دخترهای خود در آنجا مدفونند . » فضال گفت : این را هم به برادرم گفتم ولی برادرم گفت : « پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم که از دنیا رفت ، نُه زن داشت و به مجموع آن ها یك هشتم آن حجره می رسید ، پس یك هشتم آن حجره (که شاید حدود یك متر است) باید میان نُه زن تقسیم شود که به هر کدام بیش از یك وجب نمی رسد پس چگونه جنازه به آن بزرگی را دفن کردند ؟ ضمن این که ایشان فاطمه علیهاالسلام را از ارث محروم کردند و گفتند : پیامبر صلی الله علیه و آله را میراث نمی باشد ؛ چه شد که عایشه و حفصه میراث بردند ؟ چون سخن به این جا رسید ، ابوحنیفه گفت : این را بیرون کنید که خود رافضی است و برادری ندارد .(2)

عمر از عایشه اجازه دفن در خانه پیامبر صلی الله علیه و آله گرفت ! !

از عمرو بن میمون نقل شده که گفت : عمر بن خطاب به پسرش عبداللّه گفت برو نزد عایشه ام المؤمنین و بگو : عمر به تو سلام میرساند ، و نگو امیرالمؤنین ؛ چون که من امروز برای مؤمنین امیر نیستم ، و بگو عمر بن خطاب اجازه می خواهد که با دو صاحب و رفیقش دفن شود .

پس عبداللّه بن عمر رفت و سلام کرد و اجازه خواست ، آنگاه داخل شد و دید که عایشه نشسته و گریه می کند ، پس گفت : عمر تو را سلام می رساند و اجازه می خواهد که با دو رفیقش دفن شود . عائشه گفت : من آن را برای خودم می خواستم ، ولی عمر را امروز بر خودم اختیار می کنم . چون عبداللّه بن عمر به سوی او آمد ، گفتند : این عبداللّه بن عمر است که می آید ، پس عمر گفت : مرا بلند کنید ، مردی

1- . سوره احزاب : 50 .

2- . الفصول المختارة : 74 ، فصل سؤال فضّال الكوفي لأبي حنيفة حول الخلافة ، الاحتجاج : 2 / 382 ، بحار الانوار : 31 / 93 - 94 ، و ج 44 / 155 .

او را به سینه خود تکیه داده و نشانید ، پس گفت : نزد تو چیست ؟ عبداللّه گفت : چیزی که امیرمؤمنین دوست دارد ، عایشه اجازه داد . عمر گفت : خدا را شکر ، در نزد من چیزی مهم تر از این خوابگاه نبود ، پس هرگاه من جان دادم مرا حمل کنید (سمت مدفن پیامبر صلی الله علیه و آله) و اگر عایشه مرا طرد کرد ، پس مرا به گورستان مسلمین برگردانید .(1)

علامه امینی رحمه الله درباره غصب حجره پیامبر صلی الله علیه و آله می نویسد :

ای کاش خلیفه به ما اعلام می کرد که جهت اجازه گرفتن از عایشه چیست ؟ آیا عایشه حجره رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را ارث برده بود ؟ پس قول آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم - که پنداشته اند - که فرمود : « نحن معاشر الأنبیاء لا نورّث ، ما ترکناه صدقة ؛ ما گروه پیامبران ارث نمی گذاریم ، آنچه از ما باقی بماند صدقه است » کجاست ؟ در حالی که با تمسّك به همین حدیث مجعول فدك را از صدیقه طاهره علیهاالسلام منع کردند و با همین حدیث موهوم ، ابوبکر عایشه و سایر همسران پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم را منع کرد وقتی که دست جمعی آمدند و مطالبه هشت یك میراث کردند .(2)

اگر خلیفه از این عقیده عدول کرده وقتی که برای او صحیح نبودن روایت معلوم شد ، پس ورثه دختر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم اولی به اذن گرفتن بودند ؛ زیرا آن ها مالك حقیقی بودند ، ولی عایشه برایش یك نهم از یك هشتم بوده ؛ زیرا که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم از دنیا رفت در حالی که دارای نُه همسر بود ؛ پس آنچه به

1- . صحیح البخاری : 2 / 263 ، 5 / 266 ، و أخرجه جمع کثیر من الحفّاظ و أئمّة الحدیث . « عن عمرو بن میمون قال : قال عمر بن الخطّاب لإبنه عبد اللَّه : انطلق إلی عائشة أُمّ المؤنین فقل : یقرأ علیك عمر السّلام ، و لا تقل : أمیر المؤنین ، فإنّي لست الیوم للمؤنین أمیراً و قل : یستأذن عمر بن الخطّاب أن یدفن مع صاحبیه . فمضی فسلّم و استأذن ثمّ دخل علیها فوجدها قاعدة تبکي ، فقال: یقرأ علیك عمر السلام و یستأذن أن یدفن مع صاحبیه . قالت : کنت أُریده لنفسي و لأوثرنَّ به الیوم علی نفسي . فلمّا أقبل قیل : هذا عبد اللَّه بن عمر قد جاء ، فقال : ارفعوني . فأسنده رجل إلیه فقال : ما لدیك ؟ قال : الذي یحبّ أمیر المؤنین أذنت ، قال : الحمد للَّه ما کان شيء أهمّ إلیّ من ذلك المضجع ، فإذا أنا قضیت فاحملوني و إن ردّتني فردّوني إلی مقابر المسلمین » .

2- . السیرة الحلبیّة : 3 / 390 .

عـایشه می رسـید ، یك نهم از یك هشـتم حجره پیامبر صـلی الله علیه و آله بوده ، و از این میراث به او جز یك وجب یا کمتر از دو وجب نمی رسید . و این مقدار گنجایش دفن بدن خلیفه را نداشت ! !

و بر فرض که عمر سـهم دخترش حفصه را نیز به آن منضم می کرد ، باز مکانی برای دفن یك جنازه نبود ، پس تصـرّف در این حجره شریفه بدون رخصت و اجازه مالکش (از خاندان پاك پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم ، و مادران مؤمنین) با شرع مقدس سازگار نیست .

سپس علاـمه امینی رحمه الله کلام جمعی از بزرگان عامّه (مثل ابن بطّال ،(1) ابن حجر ،(2) عینی ،(3) قسطلانی ،(4)) را ذکر کرده و جواب داده است .(5)

پس از جمله مطـاعن ابوبکر و عمر ، دفن آن دو در مکـان غصبی است چنان که عمر بن خطاب وصـیّت کرد که در بیت پیامبر صـلی الله علیه و آله دفن شود و ابوبکر را هم در آنجا دفن کرد ، و از عجایب این است که کسی این دفن شدن را از مناقب خلیفه بشمارد در حالی که از قانون عمومی اسلام در تصرّف اموال مردم ، غافل باشد .(6) برای تحقیق بیشتر این بحث به محلش مراجعه شود .(7)

1- . فتح الباری : 3 / 200 .

2- . فتح الباری : 7 / 66 .

3- . عمدة القاری : 15 / 29 .

4- . ارشاد الساری : 7 / 19 حدیث 3099 .

5- . الغدیر : 6 / 267 - 268 .

6- . علامه امینی رحمه الله بعد نقل کلام بعضی از علمای عامّه و جواب از آن ها ، فرمود : « والخطب الفظیع عدّ الحفّاظ هذا الاستئذان و هذا الدفن من مناقب الخلیفة ذاهلین عن قانون الاسلام العام فی التصرّف فی أموال الناس » . الغدیر : 6 / 266 - 268

7- . الغدیر : 6 / 267 ، « استئـذان الخلیفة من عائشة » ، ابهی المراد : 1 / 434 - 439 ، « الطعن السابع عشر : أنّه أوصی بدفنه فی بیت النبیّ صـلی الله علیه و آله ». مخفی نماند که : محقّق اردبیلی رحمه الله در حدیقة الشیعه ، در فصل هفتم ، بیست و شش مورد ، و علامه سیّـد شـرف الـدین رحمه الله در کتـاب « النّص و الاجتهـاد » پـانزده مورد ، از مطاعن ابوبکر را ذکر نموده است ، فمن أراد الوقوف علیها فلیراجع الیها .

13 . چرا ابوبکر زوجات رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را از تصرّف در حجره های خود متمکّن ساخت و نگفت که آن ها صدقه است ؟ و این مناقض با حکمی است که در باب فدك و میراث رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم در حق حضرت فاطمه علیهاالسلام کرد ؛ زیرا که انتقال حجره ها به آن ها یا از جهت میراث بود که این منافی با حدیث دروغی است که آن را جعل کرد و یا از جهت بخشش که محتاج به ثبوت بود ولی از ایشان گواهی نطلبید ، چنان که از حضرت فاطمه علیهاالسلامشاهد خواست . پس معلوم شد که او جز عناد و دشمنی و قصد اضرار به اهل بیت علیهم السلام هدف دیگری نداشت .(1)

14 . چرا همسران پیامبر صلی الله علیه و آله عثمان را نزد ابوبکر فرستادند و سهم ارث خود را مطالبه کردند؟(2) چرا عثمان این سخن پیامبر صلی الله علیه و آله را به آنان یادآوری نکرد ؟ و چرا عثمان نزد ابوبکر رفت و خواسته همسران پیامبر صلی الله علیه و آله را به او گفت ؟ پس معلوم است که عثمان هم مانند اهل بیت علیهم السلام و همسران رسول خدا صلی الله علیه و آله از وجود این حدیث « که پیامبران ارث نمی گذارند » بی خبر بوده است ؟ !

15 . آیا ابوبکر نمی توانست فدك یا قسمتی از آن را در اختیار دختر پیامبر صلی الله علیه و آله بگذارد همچنان که خود ابوبکر و دیگران این کار را نسبت به دیگران کردند . مثلاً ابوبکر قسمتی از زمین های بنی نضیر را با درختان آن به زبیر واگذار کرد .(3) همچنان که دیری نپائید که عثمان همین فدك را

1- . به کتاب الغدیر : 6 / 266 - 267 ، مراجعه شود .

2- . صحیح البخاری : 5 / 115 ، کتاب المغازی باب حدیث بنی النضیر ، شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 16 / 220 ، 223 . « أرسل أزواج النبی صلی الله علیه و آله عثمان بن عفان إلی أبی بکر یسأل لهنّ میراثهنّ من رسول اللّه ... ».

3- . فتوح البلدان : 31 .

در اختیار مروان ملعون قرار داد .(1) ابن ابی الحدید معتزلی می گوید : این سخنی است که جواب ندارد .(2)

16 . بخاری و مسلم از جابر بن عبداللّه انصاری روایت کرده اند : هنگامی که اموال بحرین را نزد ابوبکر آوردند ، جابر نزد او بود و به او گفت : رسول خدا صلی الله علیه و آله به من فرموده بود : « هر گاه اموال بحرین بیاید ، مقداری از آن را به تو می بخشم » ابوبکر به جابر گفت : برو هر اندازه که پیامبر صلی الله علیه و آله به تو وعده داده بود ، بردار » .(3)

اگر کسی کمترین تأمّل در این قضیّه کند ظلم و جور و عداوت ابوبکر را با آل اللّه می فهمد ؛ زیرا در حالی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در قید حیات نیست ، جابر

1- . ابن ابی الحدید معتزلی می نویسد : و أقطع عثمان مروان فدك ، و قد كانت فاطمة عليهاالسلام طلبتها بعد وفاة أبيها - صلوات اللّه عليه - تارةً بالميراث و تارةً بالنحلة فدفعت عنها . شرح نهج البلاغه : 1 / 198 قال الأميني : أنا لا أعرف كنه هذا الإقطاع و حقيقة هذا العمل فإنّ فدك إن كانت فيئاً للمسلمين - كما ادّعاه أبوبكر- فما وجه تخصيصها بمروان ؟ و إن كانت ميراثاً لآل رسول اللّه صلى الله عليه و آله كما احتجّت له الصدّيقة الطاهرة في خطبتها ، و احتجّ له أئمّة الهدى من العترة الطاهرة و في مقدّمهم سيّدهم أمير المؤنين عليه السلام ، فليس مروان منهم ، و لا كان للخليفة فيها رفع و وضع . و إن كانت نحلة من رسول اللّه صلى الله عليه و آله لبضعته الطاهرة فاطمة المعصومة عليهاالسلام كما ادّعته و شهد لها أمير المؤنين و ابناها الإمامان السبطان و أُمّ أيمن المشهود لها بالجنّة فردّت شهادتهم بما لا يُرضي اللّه و لا رسوله ، و إذا رُدّت شهادة أهل آية التطهير فبأيّ شيء يُعتمد ؟ و على أيّ حجّة يُعوّل ؟ فإن كانت فدك نحلة فأيّ مساس بها لمروان ؟ و أيُّ سلطة عليها لعثمان ؟ حتى يقطعها لأحد . و لقد تضاربت أعمال الخلفاء الثلاثة في أمر فدك فانتزعها أبوبكر من أهل البيت ، و ردّها عمر إليهم ، و أقطعها عثمان لمروان ، ثمّ كان فيها ما كان في أدوار المستحوذين على الأمر منذ عهد معاوية و هلمّ جرّا فكانت تؤذ و تعطى ، و يفعلون بها ما يفعلون بقضاء من الشهوات ، و لم يُعمل برواية أبي بكر في عصر من العصور ، فإن صانعه الملأ الحضور على سماع ما رواه عن رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم و حابوه و جاملوه ، فقد أبطله من جاء بعده بأعمالهم و تقلّباتهم فيها بأنحاء مختلفة . بل إنّ أبابكر نفسه أراد أن يبطل روايته بإعطاء الصكّ للزهراء فاطمة ، غير أنّ ابن الخطّاب منعه و خرق الكتاب كما مرّ في الجزء السابع عن السيرة الحلبيّة ، و بذلك كلّه تعرف قيمة تلك الرواية و مقدار العمل عليها و قيمة هذا الإقطاع . الغدير : 8 / 335

2- . شرح نهج البلاغه : 4 / 106 ، شرح نامه امیرالمؤمنین علیه السلام به عثمان بن حنیف فرماندار بصره . « بلى كان في أيدينا فدك ».

3- . صحیح بخاری : 3 / 58 ، صحیح مسلم : 7 / 75 .

ادّعا می کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله به او وعده داده است که « اگر اموال بحرین بیاید فلان مقدار به تو می دهم » حال که اموال بحرین رسیده است ، ابوبکر جانشین رسول خدا صلی الله علیه و آله شده است و فقط با شنیدن ادّعای جابر ، سخن او را تصدیق می کند و به گفته او ترتیب اثر می دهد و مقداری را که جابر ادّعا می کند - بدون هیچ شاهد و دلیلی - به او می پردازد .

اگر به فرض محال بپذیریم که حضرت زهرا علیهاالسلام و اهل بیت علیهم السلام معصوم نیستند و فاطمه علیهاالسلام نیز پاره تن رسول خدا علیهاالسلام نیست و فدك هم در زمان حیات رسول خدا صلی الله علیه و آله در دست او نبوده است ، در این مطلب که ایشان یکی از بزرگان صحابه بوده اند هیچ شك و تردیدی نیست ، ولی می بینیم چگونه در قضیه ای کاملاً مشابه که درباره یکی دیگر از صحابه رخ داده است ، ابوبکر سخن آن صحابی را می پذیرد و او را تصدیق می کند و به سخنش ترتیب اثر می دهد ، ولی به سخن حضرت صدیقه کبری و بضعه قلب مصطفی صلی الله علیه و آله - با وجود شاهدی چون امیرالمؤمنین صلی الله علیه و آله - هیچ وقعی نمی نهد ؟ « فما لکم کیف تحکمون » .(1)

توجیه واقعه جابر از طرف علمای عامه :

الف) کرمانی در کتاب « الکواکب الدراری فی شرح البخاری » که یکی از مشهورترین شرح های بخاری است در توجیه کار ابوبکر در پذیرش ادعای جابر درباره وعده رسول خدا صلی الله علیه و آله به او بدون مطالبه هیچ گونه شاهد و سوگندی می گوید :

و أمّا تصدیق أبی بکر جابراً فی دعواه ، فلقوله صلی الله علیه و آله : من کذب عَلَیّ متعمّداً فلیتبوّء مقعده من النار » فهو وعید ، و لا یُظنّ بأنّ مثله - مثل جابر - یقدم علی هذا ؛(2)

1- . سوره یونس : 35 .

2- . الکواکب الدراری فی شرح البخاری : 10 / 125 .

تصدیق جابر از سوی ابوبکر ، به دلیل سخن پیامبر صلی الله علیه و آله بوده است که فرمود : هر کس از روی عمد بر من دروغ ببندد ، پس جایگاهش را از آتش آماده نموده است . و این یك وعده عذاب است و گمان نمی رود که کسی مثل جابر ، اقدام به چنین کاری کند .

سؤال ما از این علمای متعصّب عامّه که در ظلم و جور بر اهل بیت علیهم السلام - مانند اسلافشان - مشی می کنند ، این است : شما که گمان نمی کنید جابر اقدام بر چنین کاری کند و به رسول خدا صلی الله علیه و آله دروغ ببندد بلکه بر عکس گمان می کنید که او در ادّعایش صادق باشد ، چگونه درباره حضرت زهرا علیهاالسلام - آن هم فقط به عنوان صحابی همانند صحابی دیگر - چنین گمانی را ندارید ؟ ! « تلك إذاً قسمةٌ ضِیزی » .(1)

ب) ابن حجر می گوید :

و فی هذا الحدیث دلیل علی قبول خبر الواحد العدل من الصحابة و لو جرّ ذلك نفعاً لنفسه ؛(2)

این حدیث دلالت دارد بر این که خبر واحد عادل صحابی مورد قبول است ، و لو موجب سود و نفعی برای آن صحابی عادل باشد .

سؤال ما این است : چگونه قول جابر مورد قبول است و لو شاهدی نداشته باشد و ابوبکر هم ادعای او را پذیرفت ، امّا ادّعای حضرت صدّیقه علیهاالسلام که فرمود :

« رسول خدا صلی الله علیه و آله فدك را به من بخشیده است و مِلك من قرار داده است » و امیرالمؤمنین علیه السلام هم بر آن شهادت داده ، توسط ابوبکر رد می شود ؟ ! به بهانه این که حضرت زهرا علیهاالسلام شاهدی ندارد ، و شهادت امیرالمؤمنین علیه السلام قابل قبول نیست به بهانه این که آن حضرت در این شهادت ذی نفع است !

ج) عینی در کتاب « عمدة القاری » می گوید :

إنّما لم یلتمس شاهداً منه - أی من جابر - لأنّه عدل ، بالکتاب و السنّة .

1- . سوره النجم : 22 ، « یعنی : این یك تقسیم غیر عادلانه و نادرستی است »

2- . فتح الباری فی شرح البُخاری : 4 / 375 .

أمّا الکتاب فقوله تعالی : « کنتم خیر اُمّة اُخرجت للناس »(1) و قوله تعالی : « وکذلك جَعَلناکم اُمةً وسطاً »(2) فمثل جابر إن لم یکن من خیر اُمّة فمن یکون ؟ و أمّا السنّة فلقوله – صلی اللّه علیه [و آله] و سلّم – : « من کذب عَلَیّ متعمّداً ... » و لا یظنّ بمسلم فضلاً عن صحابی أن یکذب علی رسول اللّه – صلی اللّه علیه [و آله] و سلّم – متعمّداً ؛(3)

چون جابر به دلیل قرآن و سنّت « عادل » است ، لذا ابوبکر از او شاهد نخواسته است . دلیل قرآنی بر این حکم ، این دو آیه شریفه است (که ذکر شد) . بنا بر این ، اگر مثل جابر از « خیر اُمّة » نباشد ، پس چه کسی چنین است ؟ و دلیل از سنّت هم روایتی است که رسول خدا – صلی اللّه علیه [و آله] و سلّم – فرمودند : « هر کس از روی عمد بر من دروغ ببندد ، پس جایگاه خود را در آتش آماده نموده است » . بنا بر این ، گمان نمی رود مسلمانی از روی عمد به رسول خدا – صلی اللّه علیه [و آله] و سلّم– دروغ ببندد تا چه رسد به یك صحابی !

از این علمای متعصّب و ناصبی سؤال می کنیم : چگونه ابوبکر ، جابر را در ادّعایش تصدیق می کند ولی حضرت زهرا علیهاالسلام را در ادّعایش تصدیق نمی کند ؟ آیا حضرت زهرا علیهاالسلام از جابر کمتر است ؟ آیا او از مصادیق « خیر اُمة » نیست ؟ آیا گمان می رود که ایشان به رسول خدا صلی الله علیه و آله دروغ ببندد ؟ در حالی که شما گفتید نسبت به هیچ مسلمانی – تا چه رسد به یك صحابی – چنین گمانی ندارید !

فرق بین ادّعای جابر و ادّعای حضرت صدّیقه علیهاالسلام صرف نظر از همه فضائل و مناقبش بلکه فقط بر اساس این که او نیز یکی از صحابه است ، چیست ؟

چگونه خبر واحد آنجا حجت است و قول جابر بدون هیچ شاهد و قَسَم می پذیرفته می شود ؟ ولی ادّعای حضرت فاطمه علیهاالسلام با وجود قاعده « ید » و شاهدهای متعدّد

1- . آل عمران : 110 .

2- . بقرة : 143 .

3- . عمدة القاری فی شرح البخاری : 12 / 121 .

و عصمت و ... پذیرفته نمی شود ؟ ![1] آیـا از این مطالب فهمیـده نمی شود که در این جا غرض دیگری در کار بود و مقصود ابوبکر چیز دیگر بود و همه این ها بهانه بود ؟ !

ابن ابی الحدیـد سـخن ظریفی در این مقام نقل کرده است از علی بن فارقی (یکی از اساتیـد مدارس عامّه در بغداد) که از او پرسـیدیم آیا فاطمه علیهاالسـلام در دعوای فدك صادق بود ؟ گفت : بلی . گفتم : پس چرا ابوبکر فدك را به او نداد ؟ تبسّم کرد و گفت : اگر آن روز فدك را به محض ادعا به او می داد ، فردا می آمـد و ادعای خلافت برای شوهرش می کرد ، و بعـد از آن ابوبکر نمی توانست عـذر بیاورد ؛ چون خودش پیش از این بدون بیّنه و شهود حکم به صدق او کرده بود . بعد از آن ابن ابی الحدید می گوید : اگر چه این

کلام را بر سبیل شوخی و خوش طبعی گفت ، اما راست گفت .[2]

بلی کسـی یاری دختر پیامبر صـلی الله علیه و آله نکرد با آن که همه ، مقام و منزلت و جلالت و حقانیت او را می دانستند ، اما وقتی دختر ابوبکر بر علیه امیرالمؤمنین علی علیه السـلام قیام کرد ، مردم ریاست طلب و دنیا طلب برای یاری او برخواسـتند و غائله جنگ جمل بر پا شده و دهها هزار نفر کشته شدند !

حاصل بحث این که : حدیث « نحن معاشر الأنبیاء لا نورّث و ما ترکناه صدقه ؛[3] ما جماعت پیامبران ارثی از خود بجای نمی گذاریم و آنچه از ما می ماند صدقه محسوب می شود (و به سایر افراد مسلمین می رسد) » خبر واحد است و راوی آن فاسق و بی دین بوده

1- . مراجعه شود به کتاب : مظلومیّت برترین بانو : 75 - 95 .

2- . شـرح نهـج البلاغة ، ابن ابی الحدید : 16 / 284 . « سألت علي بن الفارقي مـدرس المدرسـة الغربية ببغداد فقلت له أ كانت فاطمة صادقـة ؟ قال : نعم . قلتُ : فلِمَ لم يدفع إليها أبوبكر فدك و هي عنده صادقة ؟ فتبسّم ، ثم قال كلاما لطيفا مستحسـنا مع ناموسه و حرمته و قلـة دعابته ، قال : لو أعطاها اليوم فـدك بمجرّد دعواها ، لجاءت إليه غـدا و ادعت لزوجها الخلافـة ، و زحزحته عن مقامه ، و لم يكن يمكنه الاعتـذار و الموافقـة بشـيء ؛ لأنّه يكون قد أسـجل على نفسه أنّها صادقة فيها تدعي كائنا ما كان من غير حاجة إلى بينة و لا شـهود . و هذا كلام صحيح و إن كان أخرجه مخرج الدعابة و الهزل . شرح نهج البلاغة لابن أبي الحديد : 16 / 284

3- . صحیح مسلم : 12 / 66 حدیث 1758 ، مسند احمد : 1 / 10 ، فتح الباری : 12 / 6 ، شـرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 16 / 224 .

و قرآنِ ناطق ، امیرالمؤمنین علیه السلام و صدیقه طاهره علیهاالسلام آن را تکذیب کردند ، ضمن این که حکمی است بر خلاف کتاب خداوند و آنچه که انبیاء گذشته بر آن مشی نمودند ، و ...

اگر کسی بگوید : در فقه شیعه آمده است که زنان از زمین ارث نمی برند ، پس چرا حضرت صدّیقه علیهاالسلام مطالبه فدك کرد ؟ می گوییم :

اوّلاً ، فدك میراث نبود بلکه نحله و بخشش بود ، و رسول خدا صلی الله علیه و آله فدك را به امر خداوند متعال به دخترش بخشید ، و در حیات رسول خدا صلی الله علیه و آله صدیقه طاهره علیهاالسلام آن را قبض نمود .

ثانیا ، آنچه علمای شیعه ذکر کرده اند که زنان از زمین ارث نمی برند ، مقصودشان این است که : زنان فقط از زمین خانه مسکونیِ شوهر ارث نمی برند ، نه از خانه و املاكِ دیگرِ پدر و سایر بستگان .

بیت المال یا هدایایی برای عایشه و حفصه ؟ !

چرا امت اسلامی تعجب نمی کند از اینکه فدك به راحتی از حضرت فاطمه علیهاالسلام غصب شد و به عنوان نشانی از زهد خلفا انگاشته شد ، اما ابوبکر هر سال دوازده هزار درهم از بیت المال مسلمانان به عایشه می داد ، و ده هزار درهم به حفصه دختر عمر می داد ، و دیگر از زنان رسول خدا صلی الله علیه و آله هر یك را ، اندك چیزی می داد ! و چون ابوبکر مُرد ، عمر به دخترش حفصه نیز دوازده هزار درهم می داد ، چنان که به عایشه می داد ،(1) و گفت : « دختر من کمتر از دختر ابوبکر نیست » و چون عمر مُرد ، عثمان هیچ به ایشان نداد و گفت : شما به چه استحقاق ، هزار و هفتصد دینار خراجی از بیت المال بستانید ؟(2)

1- . شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 12 / 214 ، فتوح البلدان : 549 . انظر : تاریخ الکامل : 2 / 351 ، معالم المدرستین : 2 / 85 - 87 ، اخبار عمر ، للطنطاوی : 122 ، فتوح البلدان للبلاذری : 435 ، طبقات ابن سعد : 3 / 223 ، الکامل لابن اثیر : 2 / 247 ، شرح نهج البلاغه لابن ابی الحدید : 3 / 153 طبع مصر قدیم ، مستدرك الحاکم : 4 / 8 .

2- . راجع شرح منهاج الکرامة فی معرفة الامامة : 3 / 72 « المورد السادس : قال قدّس سرّه : و کان یعطی أزواج النبی صلی الله علیه و آله من بیت المال أکثر ممّا ینبغی ... ».

در کدام آیه یا روایت آمده است که عایشه و حفصه هر سال از بیت المال دوازده هزار درهم ... بستانند ، ولی فدك را که ملك دختر رسول خدا صلی الله علیه و آله ، حضرت فاطمه علیهاالسلام است ، از او بگیرند و به بیت المال دهند و درآمد آن را به دختران خویش بدهند ! آیا این جز دشمنی و عداوت با محمّد صلی الله علیه و آله و آل محمّد علیهم السلام چیز دیگری است ؟

عجیب تر آن است که ابوعبیدة بن صالح روایت می کند از لیث بن سعید از هشام بن سعید از زید بن اسلم از پدرش نقل می کند که گفت : روزی با عمر نشسته بودیم ، زنی اعرابیّه آمد و گفت : یا امیرالمؤنین ! من دختر خفّار بن اسماء هستم و پدر من در حدیبیّه با رسول خدا صلی الله علیه و آله بود . عمر گفت : نسبت نزدیك است . دستور داد که او را طعامی و چند جامه و مبلغی از زر دادند . مردی به عمر گفت : بسیار به او عطا کردی ! گفت : پدر او در حدیبیّه حاضر بود ، او را در این مال حقّی باشد ، من دختر وی را ناامید بازنگردانم و او را از این مال بدهم .(1)

لازم است که عاقل در این مطالب تأمّل و اندیشه کند و عبرت بگیرد و تعصب را ترك کند تا بفهمد که چگونه می شود که اگر عجوزه اعرابیّه ای ادّعا کند که دختر فلان شخص است و پدرش در حدیبیّه حاضر بود ، خلیفه از وی بپذیرد و گواه نخواهد و چندان از بیت المال به او بدهد که حتی حاضرین اعتراض کنند و بگویند بسیار به وی دادی ، ولی از دختر رسول خدا صلی الله علیه و آله با آن همه قدر و جلالت و عصمت نپذیرند و از او گواه طلب کنند و چون گواه حاضر کند ، قبول نکنند ؟ بر هیچ عاقل با انصافی پوشیده نیست که این کار جز ظلم و عداوت با رسول خدا صلی الله علیه و آله چیز دیگری نیست .

ابو عبیده روایت می کند از یزید بن معاذ از ابن عوف از ابن سیرین که ابوبکر در حال مرگ به عایشه گفت : من نخواستم از بیت المال چیزی بگیرم ، پسر خطّاب مرا رها نکرد تا من شش هزار دینار از بیت المال گرفتم ، و فلان بُستان که در فلان موضع قرار دارد را با آن پول خریدم ، چون ابوبکر را دفن کردند عایشه کسی را نزد عمر فرستاد

1- . تبصرة العوام فی معرفة مقالات الانام : 219 .

و این مطلب را به او خبر داد . عمر گفت : خـدا پدرت را رحمت کند که نخواست مظلمه هیچ مسـلمان نزد وی باشد ، من ولیّ امرم و من این بُستان را به تو بخشیدم .

عجب است که چگونه جایز است که ولیّ امر ، شـش هزار دینار از بیت المال که بر ذمّه دیگری است و ردّ می کنـد ، قبول نکند ، و آن را به دیگری ببخشد ولی ترکه رسول خدا صلی الله علیه و آله را به دخترش ندهد و به بیت المال ضمیمه کند .

عثمان هم وقتی به امارت نشـست « مهزور » را - که موضـعی از بازار مدینه است و رسول خدا صـلی الله علیه و آله وقف مسلمانان کرده بود - به حارث بن الحکم که برادر دامادش مروان بود ، بخشید .(1)

ابن قتیبه در کتاب « معارف » آورده است که عثمان بلاد فدك را به اقطاع به مروان داد ،(2) و مروان چهار دانگ آن را به فرزندش عبدالملك داد و دو دانگ آن را به عبـدالعزیز، و عبـدالملك از چهار دانگ خود دو دانگ را به فرزندش ولید داد ، و دو دانگ به فرزند دیگرش سـلیمان بخشید . و دو دانگ عبدالعزیز به عمر عبدالعزیز رسید ... .(3)

و این قصّه ، سر دراز دارد .

طعن پنجم : اعتراف عمر به عدم صلاحیت ابوبکر

در کتب کلامی و حدیثی عامّه و کتب لغت آن ها روایت کرده اند که : عمر در ایّام خلافت خود بر منبر رفت و گفت :

کانت بیعة أبي بکر فلتة وقی اللّه المسلمین شرّها فمن عاد إلی مثلها فاقتلوه ؛(4)بیعت ابوبکر امری بود که بی تدبیر و مشورت و ناگهانی (به عبارت دیگر : کاری نسـنجیده و بدون دقّت) واقع شد . خداوند مسـلمانان را از شـرّ آن نگه داشت پس هر کس مثل آن را تکرار کند (و به مانند آن بر گردد) او را بکشید .

در روایت دیگر آمده است که عمر گفت :

کانت بیعة الناس لأبي بکر فَلتة من فلتاتِ الجاهلیة وقی اللّه المسلمین شرّها فمن عاد إلی مثلها فاقتلوه ؛(5)

1- . شـرح نهـج البلاغه ابن ابی الحدید : 1 / 198 . « تصـدّق رسول اللّه صـلی الله علیه و آله بموضع سوق بالمدینـة یعرف بمهزور علی المسلمین فأقطعه عثمان الحارث بن الحکم أخا مروان الحکم . و أقطع مروان فدك و ... ».

2- . سنن البیهقی : 6 / 301 ، الغدیر : 7 / 195 .

3- . تبصرة العوام فی معرفة مقالات الانام : 219 - 220 .

4- . رجوع شود به : صـحیح بخاری باب رجم الحبلی : 5 / 208 ، و فی طبع آخر ج 6 / 2506 ، تاریخ یعقوبی : 2 / 158 ، شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 2 / 26 ، أنساب الأشراف : 2 / 275 ، مجمع الزّوائد : 6 / 5 ، الملل و النحل : 30 ، النهایة : 3 / 467 ، کامل ابن اثیر : 2 / 327 ، تاریخ الخلفاء للسـیوطی : 67 ، السـیرة الحلبیة : 3 / 363 ، الصواعق المحرقـة : 5 ، 8 ، 21 و قال : هذه صـحیح . وتاریخ الطبری : 3 / 210 ورد هکذا : فلتة کفلتات الجاهلیّة فمن عاد إلی مثلها فاقتلوه .

5- . شرح ابن ابی الحدید : 2 / 23 ، 26 ، ملل و نحل : 1 / 30 ، صواعق ابن حجر : 8 ، سیره ابن هشام قاهره : 4/ 336 ، صحیح بخاری : 8 / 26 .

بیعت مردم با ابوبکر یکی از کارهای ناگهانی و بی رویّه و بی تأمّل زمان جاهلیّت بود ، خدا مسلمین را از شرّ آن حفظ نماید (یا حفظ کرد) پس هر کس به سوی آن بر گردد و دوباره چنین کاری انجام دهد ، او را بکشید .

در کتاب های مخالفین واژه « فلتة » را « کار فُجْأة و ناگهانی »(1) معنا کرده اند و بعضی هم گفته اند : « فلتة » یعنی « فتنه » .

کسی که اندك انصاف و شعوری داشته باشد ، می داند که کلامی واضح تر از این در مذمّت ابوبکر و بطلان خلافت او نمی توان گفت . پس اگر عمر در این کلامش راست گفته است ، معلوم می شود ابوبکر این قدر از اهلیّت خلافت دور است که رهبری او منشأ ایجاد شرّ بین مسلمین است تا حدّی که موجب قتل او می شود و اگر دروغ گفته است پس خود عمر شایسته خلافت نیست .(2)

1- . المصباح المنير فی غريب الشرح الكبير ، الفيّومی : 2 / 480 . « فَلْتَةً : أیْ فَجْأةً حتّی كَأنّه انْفَلَتَ سَريعاً .

2- . فيلزم منه خطأ أحد الرَّجُلين لإرتكاب أحدهما ما يوجب القتل . و هذا الكلام صريح في كون البيعة له خطأ عظيمايوجب القتل أو أنّه يلزم كذب الخليفة الثاني و عليه فيسقط أحد هما عن لياقة الخلافة البته . وأيضا أنّه لو كان منصوصا عليه لما احتاج إلى البيعة ثمّ و لما كانت البيعة له فلتة ، كما هو واضح .

اگر کسی بگوید : خلافت عمر مبتنی بر خلافت ابوبکر بود ، چگونه می شود که او با حیله و مکری که داشت ، قدح و عیب بر خلافت ابوبکر وارد کند ؟

در پاسخ می گوئیم : چون امر خلافت و سلطنت او مستقرّ شده بود و هیبت و رعب او در دل ها جا گرفته بود ، می دانست که به این سخنان ، خلافت او به هم نمی خورد و کسی جرأت اعتراض بر او را ندارد، و می ترسید که خلافت بعد از او به امیرالمؤمنین علی علیه السلام برسد ، این سخن را گفت که این راه را ببندد و تدبیر شورای شوم او جاری شود .

چنان که ابن ابی الحدید از حافظ روایت کرده است که : چون عمر شنید که عمّار می گفت : « اگر عمر بمیرد من با علی علیه السلام بیعت می کنم » لهذا این سخن را گفت .(1) بخاری و غیر او روایت کرده اند که عمر درخطبه اش گفت : شنیدم که قائلی از شما گفته است : اگر امیر المؤمنین (یعنی خودش) بمیرد ، من با فلان کس(2) بیعت خواهم کرد . پس به آن مغرور نشوید که بیعت ابوبکر فلته و ناگهانی و بی خبر بود و تمام شد لکن خدا شرّ آن را دفع کرد .(3) پس معلوم شد که عداوت امیر المؤمنین علی علیه السلام او را بی تاب کرد و این سخن بر زبانش جاری شد و مطلب و مقصودش ، تهیه قتل آن حضرت بود چنان که عمر درخطبه اش به آن تصریح کرده(4) ، همان طوری که در شوری نیز چنین کرد .

باری ، مراد عمر از این عبارت : « کانت بیعة أبیبکر فلتة » چیزی جز خطا و لغزش

1- . شرح نهج البلاغة ، ابن ابی الحدید : 2 / 25 .

2- . در مقدمه فتح الباری : 337 ، به نقل از انساب الاشراف بلاذری آمده است که اصل خبر چنین است که : زبیر گفت : « لومات عمر بایعنا علیّا ؛ اگر عمر بمیرد با علی بیعت خواهیم کرد » . ر . ك : أنساب الاشراف : 1 / 581

3- . صحیح بخاری : 6 / 2505 ، أنساب الأشراف : 2 / 265 ، مسند احمد : 1 / 68 ، تاریخ طبری : 2 / 235 ، سیره ابن هشام : 2 / 658 ، الصّواعق المحرقة : 18 ، مصنّف عبد الرّزاق : 5 / 439 - 445 حدیث 9758 ، صحیح ابن حبّان : 2 / 146 - 151 .

4- . همان مصدر قبل .

نیست و قرینه بر این مطلب ، قول او « وقی اللّه المسلمین شرّها فمن عاد إلی مثلها فاقتلوه » است . و معنای فلته – همان گونه که بیان شد – یعنی از کسی کاری صادر شود که از روی اندیشه و تأمّل نباشد و فوری و با عجله و بدون تأمّل و مشورت است و از رأی صحیح نشأت نگرفته باشد .

واضح است که « فلته » با آنچه علمای عامّه ادّعا می کنند که بیعت با ابوبکر از روی تأمّل و اختیار (و یا احیانا از روی نص) بوده ، تضاد دارد بلکه با وجود تهدید به قتلِ کسی که مثل این کار از او سر بزند ، معلوم می شود که هیچ مذمّت و خطایی برای ابوبکر بالاتر از این نیست .

پس معلوم شد که نصب ابوبکر به غیر رضای خدا و رسول (یعنی به غیر نصّ) بلکه به غیر استصواب عُقَلاء و استحسان اتقیاء (یعنی به غیر بیعت) بوده است ؛ چه آن که عمر آن را شرّ گفته و امر کرد به قتل کسی که مثل این کار از او صادر شود .

قابل توجّه این که از این سخنِ عمر ، خطای او و خطای ابوبکر مشترکا لازم می آید ؛ زیرا یکی از این دو نفر چیزی را که موجب قتل است مرتکب شده اند .

نقض کلام قوشچی : با آنچه ذکر شد فساد توجیه و تأویل قوشچی دانسته می شود ، قوشچی در شرح تجرید(1) می نویسد : تقدیر عبارت این است که :

کانت بیعة أبیبکر فلتةً وقی اللّه المسلمین عن شرّ الخلاف الّذي کاد أن یظهر عندها ، فمن عاد إلی مثل تلك المخالفة الموجبة للتبدیل فاقتلوه ؛

مراد عمر این است که قبول امامت ابی بکر کار ناگهانی بود و از روی خطا و بی تدبیری واقع شد ، حق تعالی مسلمانان را از شرّ خلافی که نزدیك بود هنگام خلافت ابی بکر رخ دهد نگه داشت ، اگر کسی برگردد به مثل آن مخالفت که باعث تبدیل خلافت او باشد (و به آن قسم مخالفتی که باعث فتنه است) پس او را بکشید .

وجه باطل بودن این تأویل و توجیه آن است که اولاً : حذف و تقدیر بدون دلیل خلاف اصل است .

1- . شرح تجرید : 480 .

و ثانیاً : غلط است گفته شود : « چون آن خلافت ناگهانی و بدون تدبیر و بی وجه واقع شد ، خداوند مسلمانان را از شرّ خلاف و برگشتن از آن نگه دارد و کسی که به آن خلاف و برگشتن عود کند او را بکشید ؛ زیرا امری که بدون تدبیر و بی وجه و بی اساس واقع شد چرا خداوند مسلمانان را از خلاف آن نگه دارد ؟ و چرا کسی که از آن برگردد و به خلاف آن معتقد شود کشته شود ؟ !

و ثالثاً : اصلاً عود معنا ندارد ؛ زیرا بار دیگری از آن بر نگشته بودند تا لفظ عود صدق کند !

حاصل این که : آیا کلامی صریح تر از این می خواهید که ابوبکر مستحق امامت و خلافت نبوده و هم چنین عمر ؛ زیرا او سبب و باعث امامت ابی بکر بود و هر گاه چنین کسی را خلیفه و امام سازد و خودش برای او چنین کلامی گوید ، پس نه او صلاحیّت امامت و نیابت پیامبر را دارد و نه رفیقش .(1)

طعن ششم : اقاله ابوبکر از خلافت

اشاره

اظهار پشیمانی ابوبکر و این که خود را لایق خلافت نمی دانست و مکرّر اقاله و استعفای از خلافت می کرد ، مشهور و متواتر است و در کتب اهل خلاف به انحاء مختلف روایت شده است . ابوبکر در ابتدای خلافت خود می گفت :

أقيلوني أقيلوني فلست بخيركم و عليّ فيكم ؛(2)

1- . فإذا كانت خلافة أبيبكر فلتة فخلافة عمر كانت وليدة الفلتة فهي فلتة في فلتة ، و لهذا بقيت آثارها إلى زماننا هذا . فجميع ما جرى بين المسلمين من الحروب الدّامية و هتك الأعراض و نهب الأموال وليد لبيعة أبي بكر في سقيفة بني ساعدة . فما ذكره عمر بن الخطاب من أنّ بيعة أبيبكر فلتة و إن كان صحيحا إلاّ أنّ قوله : وقى اللّه المسلمين شرّها ، غير صحيح بل بقي المسلمون في شرّها إلى زماننا هذا . وكيف لا يخجل عمر من هذا القول و هو الذي أسّس و شيّد خلافة أبي بكر يوم السقيفة ؟ ! والمتتبّع للتاريخ يعلم أنّه لو لا عمر لما كان لإبن أبي قحافة أن يعتلي منصّة الخلافة ، فكلامه هذا اعتراف ضمني على أنّه مؤسّس للشرّ .

2- . الامامة والسياسة : 1 / 14 ، الصواعق المحرقة : 30 ، الرياض النضرة : 1 / 175 ، كنزالعمال : 3 / 132 ، شرحابن ابى الحديد : 1 / 169 ، و ج 6 / 20 ، مجمع هيثمى : 5 / 183 ، تذكرة الخواص : 62 ، تاريخ طبرى : 2 / 446 ، مجمع البحرين : 3 / 420 به نقل از غزالى . احقاق الحق : 8 / 240 ، انساب الاشراف : 2 / 273 - 274 ، كامل ابن اثير : 2 / 332 ، التمهيد باقلانى :190 ، 193 ، 195 ، منهاج البراءة للخوئى ؛ : 3 / 57 ، و رواه الحرّ العاملي عن الطبري في تاريخه والبلاذري في أنساب الأشراف والسّمعاني في الفضائل وابوعبيدة . اثبات الهداة : 2 / 366 - 367 .

مرا رها کنید ، مرا رها کنید (و دست از خلافت و بیعت من بردارید) زیرا من بهترین فرد شـما نیسـتم در حالی که علی در میان شما است (1).

وقتی ابوبکر روی منبر ، خود را از خلافت غاصـبانه معزول نمود و گفت : « أقيلوني ... » با اقرار خودش عزلش ثابت شـد و بعـد از آن هم ثابت نشـد که او را خلیفه کردند و اگر خلیفه هم می نمودند ، خلافتش درست نبود و بر باطل بود؛ زیرا خودش گفت : « فلست بخير منكم » و نیز از کلام او خلافت امیرالمؤمنین علی علیه السـلامثابت شد که گفت : « و عليّ فيكم » یعنی علی علیه السـلام که مستعدّ خلافت و صاحب حق است ، حاضر است ، او را اختیار کنید .(2)

آیا شخصی که مکرّر « سلونی »(3) گوید با کسی که « اقیلونی »(4) گوید ، در یك مرتبه و یك درجه می باشند ؟ !

1- . علامه حلّی علیه السـلام در کشف المراد می فرماید : هذا وجه آخر في الطعن على أبيبكر و هو أنّه قال يوم السـقيفة : أقيلوني فلسـت بخيركم و عليّ فيكم . و هذا الإخبار إن كان حقا لم يصـلح للإمامة لاعترافه بعدم الصّلاحية مع وجود عليّ عليه السلام ، و إن لم يكن حقا فعدم صلاحيته للإمامة حينئذ أظهر . أقول : لإشتراط العصمة - فلااقلّ من العدالة - في الإمامة كما لايخفى .

2- . فيمكن أن يسـتدلّ على عدم جواز تفضـيل المفضول بقول أبيبكر : « أقيلوني أقيلوني فإنّي لست بخيركم وعلي فيكم . » و با این اعترافِ ابوبکر ، نقض می شود آنچه ابن ابی الحدید معتزلی در خطبه کتابش شرح نهج البلاغة : 1 / 3 ادّعا کرد که خداوند تقدیم مفضول بر افضل - به خاطر مصـلحت - نموده است ، و گفت : « الحمـد للّه ... قدّم المفضول على الافضل » چنان که خودش در موضع دیگر از کتابش (شرح نهج البلاغة : 9 / 175) اعتراف به قبیح بودن تقدیم مفضول بر افضل نموده است .

3- . امیرالمؤمنین علی علیه السلام می فرمود : « سلوني فواللّه لا تسئلوني عن شيء إلا أخبرتكم ... ؛ یعنی سؤال کنید از من ، به خدا قسم که از هیچ چیز سؤال نکنید مگر آن که شما را خبر دهم و هر چه بپرسید بگویم » . احقاق الحق : 7 / 586 ، 587 ، 591

4- . یعنی اقاله کنید و بیعت مرا فسخ کنید که من خود را قابل این مرتبه نمی دانم و شما مرا به زور به این کار داشته اید .

کسـی که می گوید : « سؤال کنید از من از کتاب خدا که به خدا قسم هیچ آیه ای نیست مگر این که می دانم ... » .(1) با کسی که گوید : « همه زن های در خانه ها مسائل واجب ضروری را از من بهتر می دانند »(2) آیا با هم برابرند ؟ !

جاهلان فرومایه و غاصـبان حق امیرالمؤمنین علیه السـلام را قابل خلافت و جانشینی رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم دانستن ، کمتر از آن نیست که مسـیلمه کذّاب را لایق مرتبه نبوّت و مسـند پیامبری دانند ، و شـمر و یزید و ابن زیاد را لایق مرتبه خلیفة اللّهی و جانشـینی رسول خدا بدانند .(3)

« اقیلونی » دلیلی بر عدم وجود نص !

« اقیلونی » دلیلی بر عـدم وجود نص !(4) این کلاـم « أقیلونی » دلیل دیگری است بر فقـدان نصّ در مورد ابی بکر ، و چگونه کسـی که به نصّ رسول – به زعم شـما – اسـتحقاق امامت و خلافت را پیـدا کرده از آن اقاله می کند و می گوید : مرا از این مقام بردارید و بیعت با مرا فسخ کنید و پس بگیرید ! ؟(5)

1- . امیرالمؤمنین علیه السـلام فرمود : اسـألوني عن کتاب اللّه فواللّه ما من آیـة إلا و أنا أعلم أبلیل نزلت أم بنهار أم في سـهل أم في جبل ، یعنی : سؤال کنید از من از کتاب خدا که به خدا قسم هیچ آیه ای نیست مگر این که می دانم که در شب نازل شد یا در روز ، و در کوه نازل شد یا در دشت ... . احقاق الحق : 7 / 586 ، 587 ، 591

2- . عمر بن الخطاب می گفت : کلّ النساء أفقه من عمر . (شـرح نهـج البلاغه ابن ابی الحدید : 12 / 208 ، سنن الدارمی : 2 / 141 ، سنن ابی داود : 1 / 328 ، تفسیر ابن کثیر : 1 / 467)

3- . یقول الغزالي – و هو مورد الاعتمـاد عنـد العامـة – في کتـاب سـرّ العـالمین : لو لاحظتم کلتا العبارتین حیث یقول أحـدهما – و هو الخلیفـة الأوّل – « أقیلوني فإنّي لا علم لي » و الآخر – و هو علي علیه السـلام – « سـلوني قبل أن تفقـدوني » فعند ما تقارن بین الجملتین سیتّضح لکم من هو نائب الرّسول و وارث علمه .

4- . نصّی که بعضی از علمای عامّه برای خلافت ابوبکر ادعا می کنند .

5- . یمکن أن یقال – کما قیل – إنّ مقالة أبیبکر تلك : « أقیلوني فلست بخیرکم وعليّ فیکم » فیها إشارة أیضا إلی تحریض المسـلمین علی قتـل أمیرالمؤمنین عليّ علیه السـلام بمعنی أنّ اسـتقالته الأـمر بقتل الإمام عليّ علیه السـلام أي مادام عليّ فیکم موجودا فأنا لست بخیرکم فاقتلوه حتّی أکون خلیفة بلا منازع . منهاج البرائة في شرح نهج البلاغة للخوئي رحمه الله : 3 / 57

چنان که ابوبکر در روز سقیفه نیز به عُمَر و ابوعبیده اشاره کرده و گفت :

بایعوا أي الرّجلَین شئتم ؛(1)

بیعت کنید به هر یك از این دو مرد که خواستید .

و ابوبکر در روز مرگش گفت :

وَدَدْتُ أنّي کنتُ سألتُ رسول اللّه صلی الله علیه و آله عن هذا الأمر فیمن هو فکنّا لا ننازعه أهله ؛(2)

دوست داشتم که از رسول خدا صلی الله علیه و آله سؤال می کردم از امر خلافت و امامت که در چه کسی است (و مستحق آن کیست ؟) تا با اهل آن اختلاف و نزاع نمی کردیم .

و نیز عمر بن خطاب گفت :

کانت بیعة أبیبکر فلتة وقی اللّه المسلمین شرّها فمن عاد إلی مثلها فاقتلوه ؛(3)

بیعت ابوبکر امری بود که بی تدبیر و مشورت (و کاری نسنجیده و بدون دقّت) واقع شد ، خداوند مسلمانان را از شرّ آن نگه داشت پس هر کس به مثل آن عود کند و بر گردد ، او را بکشید .

و عمر در روز مرگش گفت :

إنْ أسْتَخْلِفْ فقدِ استَخْلَفَ مَن هو خیرٌ منّي - یعني أبابکر - و إن أتْرُكْ

1- . صحیح البخاری باب فضل أبی بکر ، تاریخ الطبری : 3 / 201 و صفحه 209 ، مسند احمد : 1 / 56 ، الإمامة والسیاسة : 1 / 7 ، 10 ، و بهذا المضمون في سیرة ابن هشام من حدیث السقیفة و تاریخ الخلفاء للسیوطی و الصواعق لابن حجر .

2- . تاریخ الطبری : 3 / 431 حوادث سنة 13 ، العقد الفرید : 2 / 254 ، مروج الذهب المسعودی : 1 / 141 .

3- . رجوع شود به : صحیح بخاری باب رجم الحبلی : 5 / 208 ، و فی طبع آخر ج 6 / 2506 ، تاریخ یعقوبی : 2 / 158 ، شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 2 / 26 ، أنساب الأشراف : 2 / 275 ، مجمع الزّوائد : 6 / 5 ، الملل والنحل : 30 ، النهایة : 3 / 467 ، کامل ابن اثیر : 2 / 327 ، تاریخ الخلفاء للسیوطی : 67 ، السیرة الحلبیة : 3 / 363 ، الصواعق المحرقة : 5 ، 8 ، 21 و قال : هذه صحیح . وتاریخ الطبری : 3 / 210 ورد هکذا : فلتة کفلتات الجاهلیّة فمن عاد إلی مثلها فاقتلوه .

فقد تَرَكَ مَن هو خيرٌ منّي – يعني رسول اللّه صلى الله عليه و آله – ؛(1)

اگر خلیفه معیّن کنم ، کسی که بهتر از من بود ، (یعنی ابوبکر) خلیفه تعیین کرد ، و اگر تعیین نکنم ، کسی که بهتر از من بود (یعنی رسول خدا صلی الله علیه و آله) خلیفه تعیین نکرد .

و احدی از صحابه بر او اعتراض نکرد . این عبارات و کلمات ، همه دلالت واضح دارند بر این که نصّی در مورد خلافت ابوبکر وجود نداشت (چنان که ثابت کردیم که خلافتش به اجماع و اختیار مردم هم نبود) .

علاوه بر این که قبلاً گذشت که امام باید معصوم باشد و امکان ندارد که رسول خدا صلی الله علیه و آله تصریح به امامتِ کسی کند که این صفت (عصمت) در او وجود ندارد .

پشیمانی، دلیل عدم استحقاق

ابوبکر از قبول خلافت و امامت پشیمان بود و این دلیل است بر این که او مستحق خلافت نبوده و در قبول خلافت ظالم و ستمگر بود و این مطلب از اعترافات خود او استفاده می شود . در روزهای اول خلافت بر منبر رفت و گفت : « أقيلوني فلست بخيركم و عليّ فيكم » و این سخن دلالت بر ندامت او دارد ، چنان که در روزهای آخرِ عمرش هم گفت :

ليتني كنت في ظلّة بني ساعدة ضربتُ على يد أحد الرّجلين فكان هو الأمير و كنتُ الوزير ؛(2)

ای کاش در سقیفه بنی ساعده ، دست بر دست یکی از آن دو کس زده بودم (و با او بیعت کرده بودم) و او امیر می بود و من وزیر (مقصود از دو کس عمر بن الخطاب و ابوعبیده جراح است) .

1- . صحیح البخاری : 8 / 129 کتاب الاحکام باب الاستخلاف ، کنزالعمال : 5 / 734 ، شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 1 / 185 ، و جلد : 17 / 220 ، مسند احمد : 1 / 322 ، الامامة والسیاسة ابن قتیبة : 1 / 23 .

2- . الإمامة والسّیاسة ابن قتیبه : 1 / 18 و 19 ، شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 2 / 46 ، و ج 17 / 165 ، 20 / 24 ، تاریخ الطبری : 4 / 52 ، مروج الذهب : 2 / 302 ، العقد الفرید : 2 / 254 ، تاریخ الیعقوبی : 2 / 127 .

چنان که عمر بن خطاب هم از بیعت با ابوبکر و از خلافت و امامت او پشیمان بود ، چنان که گفت : « کانت بیعة أبي بکر فلتة وقی اللّه المسلمین شرّها فمن عاد إلی مثلها فاقتلوه »(1) و عمر در این کلامش اقرار می کند که من با بیعت کردن با ابوبکر مرتکب گناه بزرگی شدم .

همچنین سخنانی که عمر بن خطاب - در روایت طولانی که مشتمل بر نقص ابوبکر است - به مغیرة بن شعبه و ابوموسی اشعری گفت :

کان واللّه أحسد قریش کلّها و أعقّ و أظلم » ثمّ قال : « والهفاه علی ضئیل(2) بني تیم بن مرّة لقد تقدّمني ظالما و خرج إليّ منها آثما ... (3)؛

به خدا سوگند ، ابوبکر از همه قریش حسودتر و بدتر و ظالم تر بود ، ای وای بر او ، که ظالما بر من جلو افتاده (و خلافت را گرفته) و در حال گناه و معصیت از آن خارج شده است ، (چون بعد از یأس و نومیدی آن را به من واگذار کرد) .

عمر در این کلامش به عدم استحقاق ابوبکر ، اعتراف می کند و خودش را سزاوارتر از او می داند ، و معتقد است که ابوبکر با مکر و نیرنگ خلافت را به دست گرفت .

عمر معتقد بود که « حسد » ده جزء است ، نُه جزء آن در ابوبکر و یك جزء دیگر آن در تمامی قریش است ، و ابوبکر در آن جزء نیز شریك است .(4)

1- . صحیح بخاری باب رجم الحبلی : 5 / 208 ، تاریخ یعقوبی : 2 / 158 ، شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 2 / 26 ، أنساب الأشراف : 2 / 275 ، مجمع الزّوائد : 6 / 5 .

2- . الضئیل : النحیف و هذه کنایة عن أبیبکر ؛ لأنّه کان نحیفا .

3- . شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 2 / 32 ، الشافی : 4 / 132 ، تلخیص الشّافی : 3 / 165 ، بحار الانوار : 30 / 453 ، اشراق اللاهوت : 522 ، المسترشد : 251 .

4- . شرح ابن ابی الحدید : 1 / 30 .

لذا ابوبکر خودش در استحقاق خلافت و امامتش شك داشت و در موقع مرگش می گفت :

ليتني كنتُ سألتُ رسول اللّه صلى الله عليه و آله هل للأنصار في هذا الأمر حق ؟(1)

ای کاش من از رسول خدا صلی الله علیه و آله پرسیده بودم که آیا انصار را در این امر (خلافت) حقی هست یا نه ؟

معنای این کلام این است که شك دارم در امر خلافت و امامتی که برای من واقع شده آیا صحیح است یا باطل ؟

حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام در خطبه شقشقیه که خاصّه و عامّه روایت کرده اند فرمود :

فيا عجبا بينا هو يستقيلها في حياته إذ عقدها لآخر بعد وفاته لَشدَّ ما تشطّر ضَرعَيْها ... ؛(2)

چه بسیار عجب بود از ابوبکر که در حال حیات طلب اقاله از بیعت می کرد و اظهار پشیمانی می نمود ، و در وقت مردن برای دیگری خلافت را عقد کرد .

خلاصه و محصّل کلام این است که : ابوبکر چندین بار از خلافتِ خود اظهار پشیمانی نمود و مکرّر می گفت : « أقيلوني أقيلوني ؛ بار خلافت را از گردن من بر دارید ... » . و بدون اذن خدا و رسول خلیفه خلق بود ، و باید به او گفت : اگر خلافت را که ربودی به امر خداوند بود ، چگونه می خواهی رها کنی ؟ و اگر به امر خدا نبود چرا ربودی ؟

این جاست که مانند کلافِ سر درگم متحیّر می شود ؛ چون از طرفی قدرت تحمّل این بار را ندارد ، و از طرف دیگر هم دلش نمی آید که از آن بگذرد تا صاحبش بر دارد ،

1- . تاریخ الطبری : 3 / 431 ، العقد الفرید : 2 / 254 ، الإمامة والسیاسة : 1 / 18 ، مروج الذهب : 2 / 302 ، الصراط المستقیم : 2 / 301 ، الغدیر : 7 / 170 ، کنزالعمّال فی کتاب الخلافة : 3 / 135 .

2- . نهج البلاغة : 48 ، خطبه شقشقیه ، معانی الاخبار : 361 ، ارشاد مفید : 1 / 288 ، امالی طوسی : 373 ، احتجاج : 1 / 453 ، الغدیر : 7 / 82 - 85 ، تذکرة الخواص : 124 .

« أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُجِّيٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكَدْ يَرَاهَا وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُوراً فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ » .(1)

سؤال دیگر این است که آیا اقاله امام (یعنی فسخ بیعت و رها نمودن آن) جایز است یا نه ؟ اگر جایز نیست پس چرا ابوبکر اقاله کرد ؟ و اگر جایز است پس چرا عثمان با وجود اضطرار اقاله نکرد تا کشته شد و گفت : نمی کَنم پیراهنی را که خدا بر

من پوشانیده است و حال آن که اختلافی نیست در این که اظهار کلمه شرك و خوردن مردار و گوشت خوك با ضرورت و اضطرار جایز است ، بنا بر این ، قدح و عیب و باطل بودن در یکی از این دو خلیفه لازم می آید .

هر کس اندك درك و فهمی داشته باشد می فهمد که همه این ها از شدّت نفاق و محض مکر و حیله و توطئه با یکدیگر بود تا مردم را در این باطل محکم تر کنند ، چنان که آن فقره خطبه شقشقیّه - که ذکر شد - شاهد حق بر این مطلب است .(2)

طعن هفتم : تسلّط شیطان بر ابوبکر

ابوبکر بعد از بیعت گفت :(3)

إنّ لي شيطانا يعتريني فإن استقمت فأعينوني و إن زغت فقوّموني .(4)

1- . النور : 40 . « یعنی همچون ظلماتی در یك دریای عمیق و پهناور که موج آن را پوشانده و بر فراز آن موج دیگری ، و بر فراز آن ابری تاریك است ، ظلمت هایی است یکی بر فراز دیگری ، آن گونه که هر گاه دست خود را خارج کند ممکن نیست آن را ببیند ! و کسی که خدا نوری برای او قرار نداده ، نوری برای او نیست .

2- . قال امیرالمؤمنین علیه السلام : « فیا عجبا بینا هو یستقیلها في حیاته إذ عقدها لآخر بعد وفاته لَشدَّ ما تشطّر ضَرعَیْها ... » .

3- . در حدیقة الشیعة : 1 / 342 فصل هفتم ، مطاعن ابوبکر آمده است : مطاعنی که اهل سنّت در باب ابی بکر نقل کرده اند : اوّل : ابوبکر بر سر منبر می گفت : إنّ لي شیطانا یعتریني فإن استقمت ... . دوّم : ابوبکر مکرّر بر منبر می گفت : اقیلوني فلست بخیرکم ... . مخفی نماند که : که مورد اوّل و دوّم ، دو طعن علی حده است .

4- . تذکّر : در حقیقت ، این دلیل ، غیر از دلیل قبل یعنی : طعن ششم است . برای روشن شدن آن به دلائل الصدق : 3 / 7 ، و کشف المراد ، مراجعه کنید . چنان که محقّق طوسی رحمه الله و علامه حلّی رحمه الله در کشف المراد فرمودند : « قال : و لقوله أقیلوني فلست بخیرکم و علي فیکم » أقول : هذا وجه آخر في الطعن علی أبي بکر و هو أنه قال یوم السقیفة : أقیلوني فلست بخیرکم و علي فیکم ، و هذا الإخبار إن کان حقا ، لم یصلح للإمامة لاعترافه بعدم الصلاحیة مع وجود علي علیه السلام و إن لم یکن حقا فعدم صلاحیته للإمامة حینئذ أظهر . « قال : و لقوله إنّ له شیطانا یعتریه » أقول : هذا دلیل آخر علی عدم صلاحیته للإمامة و هو ما روي عنه أنه قال مختارا : ولیتکم و لست بخیرکم فإن استقمت فاتبعوني ، و إن اعوججت فقوّموني ، فإنّ لي شیطانا عند غضبي یعتریني ، فإذا رأیتموني مغضبا فاجتنبوني لئلا أوثر في إشعارکم و إبشارکم . و هذا یدلّ علی اعتراض الشیطان له في کثیر من الأحکام و مثل هذا لا یصلح للإمامة . حقیر می گوید : بعبارة أُخری : لا یخلو إمّا أن یکون صادقا فیه أو کاذبا ، فإن کان کاذبا فلایکون معصوما ، وإن کان صادقا فقد ثبت أنّه کان یعصي فلا یکون معصوما أیضا . الإمامة والسیاسة في ضمن خطبة أبیبکر : 1 / 16 ، الصواعق المحرقة ، لإبن حجر في ضمن خطبة أبیبکر :

12 ، شرح نهج البلاغة ابن ابيالحديد : 1 / 20 ، السبعة من السّلف فيروز آبادى : 9 - 12

و به روایت دیگر گفت :

ولّيتكم و لست بخيركم فإن استقمت فاتبعوني ، و إن اعوججت فقوّموني ، فإنّ لي شيطانا عند غضبي يعتريني ، فإذا رأيتموني مغضبا فاجتنبوني لئلا أوثر في إشعاركم و إبشاركم ؛(1)

من والی و حاکم شما شدم ، اما بهترینِ شما نیستم ، اگر راست و در مسیر صحیح رفتم از من پیروی کنید ، و اگر کج بروم و در مسیر نادرست قدم گذارم ، هدایتم کنید و به راه راستم بدارید ؛ به درستی که هنگام غضب ، مرا شیطانی هست که بر من عارض می شود ، و هر گاه مرا غضبناك بیابید ، از من اجتناب کنید تا در موهای شما و پوست های شما تأثیر نکنم .

این کلام دلالت دارد بر این که ابوبکر خود را قابل امامت نمی دانست .

ابن سعد نقل می کند :

لما بويع ابوبكر قام خطيبا ... . أمّا بعد فانّي ولّيت هذا الأمر و أنا كاره ... و إنّما أنا بشر و لست بخير من أحد منكم فراعوني فإذا رأيتموني استقمت فاتبعوني و إن رايتموني زغت فقوّموني و أعلموا أنّ لي شيطانا

1- . تاریخ طبری : 2 / 245 ، الامامة و السیاسة : 16 ، کنز العمال : 5 / 590 .

يعتريني فإذا رأيتموني غضبت فاجتنبوني ؛(1)

وقتی با ابوبکر بیعت کردند ، ایستاد در حالی که خطبه می خواند ... اما بعد پس به درستی که من والی شما شدم در حالی که کراهت دارم ... و همانا من بشـری هستم و بهترین شما نیستم پس مراقب من باشید اگر دیدید مرا که درست رفتم ، از من پیروی کنید . و اگر دیدید کج رفتم ، مرا به راه راست بر گردانید و بدانید به درستی که مرا شـیطانی هست ، عارض من می شود ، پس وقتی دیدید که عضـبناك شدم از من اجتناب و دوری کنید .

هیثمی به سندش نقل می کند :

قام ابوبکر الغد حین بویع فخطب فقال : أیها الناس إنّي قد أقلتکم رأیکم إنّي لست بخیرکم فبایعوا خیرکم ... . إنّ لي شـیطانا یحضرني ... . فان استقمت فاتبعوني و إن زغت فقوّموني ؛(2)

ابوبکر فردای روزی که با او بیعت کردنـد ایسـتاد و خطبه خواند ، پس گفت : ای مردم ! به درستی که من اقاله کردم رأی شـما را (دست از بیعت من بردارید و مرا رها کنید) من بهترین شـما نیسـتم ، پس با بهترین تان بیعت کنید ... به درستی که برای من شیطانی است پیش من حاضر می شود ... . پس اگر راست رفتم از من پیروی کنید و اگر کج رفتم مرا به راه راست بدارید .

در مقام استدلال به ابوبکر می گوئیم :

اوّلاً : این که می گوئی : « اگر از من نیکی سر زد از من پیروی کنید و اگر بدی سر زد مرا هدایت کنید » حال که میزان صحّت و عمل خود را به دست ما سپردی و ما را در جرح و تعدیل آن مخیّر ساختی ، ما امام تو هستیم نه تو امام ما !

علاوه بر این ما خوبی و بدی را از کجا تشخیص دهیم ؟ اگر از پیش خود و با عقل

1- . الطبقات ابن سعد : 3 / 129 قسم 1 . و به این مضمون روایات بسیار وارد شده است ، از جمله آن ها : تاریخ ابن جریر الطبری : 2 / 440 ، الامامة والسیاسة ابن قتیبه : 34 ، کنز العمّال : 3 / 136 .

2- . مجمع هیثمی : 5 / 183 . و متقی در کنز العمّال : 3 / 135 با اختلاف کمی و قال : رواه الطبراني في الأوسط .

خود تمییز دهیم ، دیگر محتاج به خلیفه نیستیم ، و اگر امام به حق بایـد به ما بفهماند در این صورت همه ما و تو تابع آن امام باید باشـیم و تابع اوامر او گردیم .

مضافاً به این که می گویی : « من شیطانی دارم که سراغ من می آید ، و اگر آمد از من دوری کنید » چه امامی که شیطان در وجود او حاکم باشد .(1)

ثانیا : ما در معالم دین به امام و مربّی و هادی احتیاج داریم ، و بایـد اوامر و نواهی خـدا و رسول را از تعالیم او بیاموزیم. از کجا بـدانیم که این عمل تو طاعت است و آن عمل معصیت ؟ جز آن که باید امام و هادی و عالم به احکام و شرایع وجود داشته باشد .

ثالثـا : فرضا بخواهیم تو را هـدایت کنیم ، مگر تو هـدایت می شوی ؟ تو که راضـی نمی شوی دست از خلافت غاصـبانه ات برداری ، در صورت مخالفت امر خدا و رسول خدا نیز ایستادگی خواهی کرد !(2)

مگر امیرالمؤمنین علیه السـلام برای هـدایت نمودن تو ، مؤاخذه ات نکردند و هنگامی که هنوز جنازه رسول خدا صـلی الله علیه و آله دفن نشـده بود ، توبیخت ننمودنـد ؟ مگر در مسـجد از فضائل و مقامات خود بازگو ننمودنـد ؟ مگر حضـرت صدّیقه علیهاالسـلام با آن خطبه غرّاءشان موارد انحراف تان را بیان نفرمودند ؟ مگر نفرمودند : « یا أبابکر ! ما أسرع ما أغرتم علی أهل بیت رسول اللّه » ؟(3)

1- . من الضـروري أنّه لا یمکن أن یکون من یعتریه الشـیطان خلیفة للرّسول المعصوم الذي لا ینطق عن الهوی بشـهادة ربّه تعالی : « وَمَا یَنْطِقُ عَنِ الْهَوَی إِنْ هُوَ إِلاَّ وَحْيٌ یُوحَی عَلَّمَهُ شَدِیـدُ الْقُوَی » سوره نجم : 3 - 5 إذ یجب أن یکون خلیفة الرّسول مماثلاً له من حیث العلم و العمل و الاخلاق بحیث لو رآه أحـد فکأنّما رأی الرّسول صـلی الله علیه و آلهفخلیفة الرّسول یجب أن یکون من المعصومین . و لا یعقل أن یکون خلیفة الرّسول ممّن اتّبع الشـیطان و کان للشـیطان علیه سلطان کما قال تعالی : « إِنَّ عِبَادِي لَیْسَ لَكَ عَلَیْهِمْ سُلْطَانٌ إِلاَّ مَنِ اتَّبَعَكَ مِنْ الْغَاوِینَ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِینَ » . سوره حجر : 42 - 43

2- . فلاحظ روایـة تکلّم محمّد بن ابی بکر مع أبیه و وعظه له عند موته ، کما روی فی کتاب سـلیم بن قیس ، و قد ورد فی کتب اهل السـنّة أیضاً فقد أورد الغزالی فی أوائل کتابه « سرّ العالمین » : 11 و سبط بن جوزی فی « تذکرة خواصّ الامّة ، الباب الرابع : 62 .

3- . شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 2 / 57 و ج 6 / 49 ، بحارالانوار : 28 / 322 .

مگر از رسول خدا صلی الله علیه و آله بارها و بارها نشنیدی که فرمود : « عليّ يقضي ديني ؛(1) علی است که دِیْن مرا ادا می کند » و از عهده بار رسالت و ابلاغ آن بر می آید ؟ مگر خودت از رسول خدا صلی الله علیه و آلهروایت نکردی که : « علي مع الحقّ و الحق مع عليّ » ؟(2) مگر در روز غدیر خمّ به امیرالمؤمنین علیه السلام تحیّت بر ولایت نگفتی ؟(3) تو که نمی توانی بار رسول خدا صلی الله علیه و آله را بر دوش بگیری ، به چه مجوّزی به جای آن حضرت نشستی و حق مسلّم مقام خلافت را غصب کردی ؟

حاصل مطلب این که : چگونه می تواند امامت و پیشوائی کند کسی که از مردم راه راست را طلب می کند و مدد می جوید و می گوید : « شیطان مرا می فریبد » پس او در این گفتار یا صادق بود و یا کاذب ، به هر تقدیر ، صلاحیت امامت را نداشت .

ملاعلی قوشچی برای توجیه این اعتراف(4) ابوبکر گفته است : « این سخن ابوبکر از باب تواضع و هضم نفس است » !!!(5)

پاسخ این که اولاً : ابوبکر خودش اعتراف به اغراء و جدا نبودن از شیطان و مسلّط بودن شیطان بر او کرده ، و این ها دخلی در تواضع ندارد ، و او در این کلامش یا راست می گوید و یا دروغ ، در هر دو صورت استحقاق خلافت را نخواهد داشت .

ثانیاً : هضم نفس و تواضع در امر دین وجیه نیست ؛ زیرا در این صورت ، وثوق و اطمینانی به کلام او باقی نمی ماند ؛ چون علم به قصد او نداریم .

ثالثاً : معقول نیست امام و خلیفه حق در امور دین و دنیا به مردم بگوید : این بیعت بر خلافت را رها کنید که من بهترین شما نیستم و بهتر از من در میان شما وجود دارد

1- . تاریخ ابن عساکر : 1 / 130 ، و مجمع الزوائد : 6 / 121 .

2- . غاية المرام : 539 و 540 . مرحوم سیّد هاشم بحرانی پانزده روایت از طریق عامّه و یازده روایت از طریق خاصه نقل کرده مبنی بر این که : « علیّ علیه السلام با حق است و حق با علیّ علیه السلام است » .

3- . الغدیر : 1 / 269 - 283 ، علامه امینی رحمه الله داستان تبریك گفتن عمر و ابوبکر را از شصت نفر از اعاظم علمای عامّه ذکر کرده است .

4- . این توجیه مربوط به طعن ششم است و در کلمات بعضی از عامه ، شامل طعن هفتم نیز می شود .

5- . شرح تجرید العقائد : 371 .

و او لیاقتش از من بیشتر است ... چون - در صورت ادعای نص بر خلافت ابوبکر - موجب دروغ بر خدا و رسول خواهد بود .

رابعاً : این کلامش زمانی از او صادر شد که امیرالمؤمنین علی علیه السلام امامت او را انکار کرده و او به مردم تعریض می زد که با وجود امیرالمؤمنین علی علیه السلام ، لیاقت این مقام را ندارد . با این که اگر مقصودش هضم نفس و تواضع بود ، خیریّت را مختص به علی علیه السلام نمی کرد بلکه می گفت : « اقیلونی فإنّ کلّ واحد منکم خیر منّی » .

خامساً : اتفاق بین خاصه و عامه است که عقل و عدالت هر دو در امام شرط است ، اگر این شیطانی که عارض او می شد ، او را از عقل و تکلیف بیرون می برد و مصروع می شد ، پس شرط اوّل که عقل است مفقود بوده ، و اگر او را از عقل و تکلیف بیرون نمی برد ولی نمی توانست خود را حفظ کند و ضبط نفس خود کند ، پس فاسق بود و شرط دوّم مفقود بود .(1)

طعن هشتم : آتش زدن خانه وحی

سوزاندن خانه حضرت زهرا علیهاالسلام ، در آن هنگامی که امیرالمؤمنین علیه السلام همراه امام حسن و امام حسین علیهماالسلام در خانه نشستند و از بیعت با ابوبکر خود داری کردند ، یکی از دهشتناك ترین وقایع تاریخ است و به دو نحو نقل شده است :

اول : عدّه ای از علماء عامه فقط به سوء نیت خلیفه و یاران او اشاره کرده اند و نخواسته و یا نتوانسته اند فاجعه بزرگ و جنایت عظمای احراق البیت را به طور روشن منعکس کنند مانند :

1 . بلاذری نقل می کند :

إنّ ابابکر أرسل إلی علیّ یرید البیعة فلم یبایع ، فجاء عمر و معه فتیلة

1- . و الحاصل ، أنّ الکذب لا یجامع العصمة التی لابدّ منها فی الخلافة الالهیة علی ما عرفت . ثمّ بعد استقالته کیف ظلّ منتصباً للإمارة و دعوی الخلافة ؟ و أعجب من ذلك عقدها عند وفاته لصاحبه کما قال امیرالمؤمنین علیه السلام فی بعض خطبه : « فیا عجباً بینا هو یستقیلها فی حیاته إذ عقدها لآخر بعد وفاته » . نهج البلاغة ، الشقشقیة : خطبه 3

فلقيته فاطمة على الباب . فقالت فاطمة : يابن الخطاب ، أتراك محرِقا علَيّ بابي ؟ قال : نعم ، و ذلك أقوى فيما جاء به ابوك ... ؛(1)

ابوبکر سراغ علی فرستاد تا بیعت کند ، ولی او امتناع ورزید ، سپس عمر همراه با فتیله آتشین به سمت منزل علی حرکت کرد و فاطمه را کنار درب خانه ملاقات کرد ، فاطمه به او فرمود : ای فرزند خطّاب ! می خواهی درب خانه مرا بسوزانی ؟ عمر گفت : بلی ، و این کار برای هدفی که پدرت برای آن آمده ، بسیار لازم است !

2 . ابن قتیبه می نویسد :

إن ابابكر تفقّد قوما تخلّفوا عن بيعته عند عليّ كرّم اللّه وجهه فبعث إليهم عمر فجاء فناداهم و هم في دار عليّ ، فأبوا أن يخرجوا فدعا بالحطب و قال : والّذي نفس عمر بيده لتخرجنّ أو لأحرقنّها على من فيها ، فقيل له : يا أباحفص إنّ فيها فاطمة ، فقال : و إن ! ؛(2)

ابوبکر سراغ کسانی را گرفت که از بیعت با او امتناع کرده و در خانه (امیرالمؤمنین) علی گرد آمده بودند ، و عمر را سراغ آنان فرستاد ، او درِ خانه (امیرالمؤمنین) علی آمد و همگان را صدا زد که بیرون بیایند ، آنان از خروج امتناع کردند ، آنگاه عمر هیزم طلبید و گفت : به خدایی که جان عمر در دست اوست ، بیرون بیایید وگرنه خانه را با شما آتش می زنم . گفته شد : ای اباحفص ! (کنیه عمر است) در این خانه ، فاطمه است ! گفت : هر چند که او هم باشد ! ... .

فاطمه کنار درِ خانه ایستاد و گفت : « من هیچ قومی را بدتر از شما سراغ ندارم که جنازه رسول خدا را رها کردید و دنبال کار خود رفتید ، امارت و فرمانروایی ما رانپذیرفتید و حق را به ما ندادید » عمر نزد ابوبکر برگشت و گفت : « آیا نمی خواهی این مرد متخلّف از بیعت (اشاره به علی علیه السلام است) را مؤاخذه کنی ؟ ! ... .

1- . أنساب الاشراف (احمد بن يحيى بن جابر بلاذرى م 270) : 1 / 586 ، چاپ دار معارف ، قاهره .

2- . الامامة و السياسة (عبد اللّه بن مسلم بن قتيبه دنيورى 212 - 276) : 12 ، چاپ مكتبة تجارية كبرى ، مصر .

ابن قتیبه دنباله این داستان را سوزناك تر و دردناك تر نوشته است ، او می گوید :

ثمّ قام عمر فمشی معه جماعة حتی اَتوا فاطمة ، فدقّوا الباب فلمّا سمعت أصواتهم نادت بأعلی صوتها یا أبتاه ! یا رسول اللّه ! ماذا لقینا بعدك من ابن الخطّاب و ابن أبي القحافة ، فلمّا سمع القوم صوتها و بکائها انصرفوا و بقي عمر و معه قوم فأخرجوا علیّا فمضوا به إلی أبی بکر فقالوا له : بایع ، فقال : إن أنا لم أفعل فمه ؟ فقالوا : إذا واللّه الذي لا إله الاّ هو ، نضرب عنقك ... ؛(1)

(این بار) عمر با گروهی حرکت کردند و به منزل فاطمه آمدند ، درِ خانه را زدند ، هنگامی که فاطمه صدای آنان را شنید با صدای بلند گفت : ای رسول خدا ! پس از تو چه مصیبت هایی به ما از فرزند خطّاب و فرزند ابی قحافه رسید ! گروهی از آن جماعت هنگامی که صدای حضرت زهرا و گریه او را شنیدند برگشتند ، ولی عمر با گروهی باقی ماند ، و علی را از خانه بیرون آوردند و او را نزد ابی بکر بردند و به او گفتند : بیعت کن ، علی گفت : اگر بیعت نکنم چه می شود ؟ گفتند : به خدایی که جز او خدایی نیست ، گردن تو را می زنیم !!!

3 . طبری در تاریخ خود در این مقام چنین می نویسد :

أتی عمر بن الخطّاب منزل عليّ و فیه طلحة و الزّبیر و رجال من المهاجرین ، فقال : واللّه لأحرقنّ علیکم أو لتخرُجنّ إلی البیعة فخرج علیه الزّبیر مُصلِتا بالسّیف فعثر فسقط السّیف من یده ، فوثبوا علیه فاخذوه ؛(2)

عمر بن خطّاب به خانه علی آمد در حالی که طلحه و زبیر و گروهی ازمهاجران در آنجا حاضر بودند ، عمر گفت : به خدا سوگند خانه را بر سر شما

1- . الامامة و السیاسة : 13 چاپ مکتبة تجاریة کبری ، مصر . تذکر : این قسمت از تاریخ بسیار برای عامّه و پیروان مکتب سقیفه گران است لذا در صدد تحریف بر آمدند و بخشی از مطالب آن را به هنگام چاپ حذف کردند ، در حالی که همان مطالب در شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید آمده است .

2- . تاریخ طبری محمد بن جریر طبری ، م 310 : 2 / 443 چاپ بیروت .

آتش می زنم مگر این که برای بیعت بیرون بیایید . زبیر از خانه بیرون آمد در حالی که شمشیر کشیده بود ، پایش لغزید و شمشیر از دستش افتاد . بر سر او ریختند و او را گرفتند .

این قسمت از تاریخ نشان می دهد که اخذ بیعت برای ابوبکر با تهدید و ارعاب صورت می پذیرفت و چنین بیعتی هیچ اعتباری ندارد .

4 . ابن عبد ربّه در کتاب « العقد الفرید » در تاریخ سقیفه بحث کرده و تحت عنوان کسانی که از بیعت با ابوبکر تخلّف جستند ، می نویسد :

فأمّا عليّ و العبّاس و الزّبير فقعدوا في بيت فاطمة حتّى بعث إليهم أبوبكر عمربن الخطّاب ليُخرِجهم من بيت فاطمة و قال له : إن أبَوا فقاتلهم فأقبَل بقبس من نار أن يُضرِم عليهم الدار فلقيته فاطمة ، فقالت : يا ابن الخطّاب أجئت لتحرق دارنا ؟ قال : نعم أو تدخلوا فيما دخلت فيه الأمّة ! ؛(1)

علی و عباس و زبیر در خانه فاطمه نشسته بودند که ابوبکر ، عمر بن خطاب را فرستاد تا آنان را از خانه فاطمه بیرون کند و به او گفت : اگر بیرون نیامدند با آنان جنگ کن ! عمر بن خطّاب با مقداری آتش به سوی خانه فاطمه رهسپار شد تا خانه را بسوزاند ، اما ناگهان با فاطمه رو برو شد ، دختر پیامبر به او گفت : ای فرزند خطّاب ! آمده ای خانه ما را بسوزانی ؟ او در پاسخ گفت : آری مگر این که در آن چه امّت وارد شدند ، شما نیز وارد شوید ! .

5 . ابن ابی شیبه مولّف کتاب « المصنّف » به سندی صحیح چنین نقل می کند :

إنّه حين بويع لأبيبكر بعد رسول اللّه كان عليّ و الزّبير يدخلان على فاطمة بنت رسول اللّه ، فيشاورونها و يرتجعون في أمرهم فلمّا بلغ ذلك عمر بن الخطّاب ، خرج و دخل على فاطمة ، فقال : يا بنت رسول اللّه !

1- . العقد الفرید (شهاب الدین احمد معروف به ابن عبد ربه اندلسی ، م 463) : 4 / 93 چاپ مکتبة هلال .

واللّه ما أحـد أحبّ إلينا من أبيك و ما من أحد أحبّ إلينا بعد أبيك منك ، وأيم اللّه ما ذاك بمانعي إن اجتمع هؤلاء النّفر عندك أن أمرتهم أن يحرق عليهم البيت ، قال : فلمّا خرج عمر ، جاؤوها ، فقالت : تعلمون أنّ عمر قد جاءني ، و قد حلف باللّه لئن عُدتم ليحرقنّ عليكم البيت ، ايم اللّه ليمضينّ لما حلف عليه ؛(1)

هنگامی که پس از رسول خدا برای ابوبکر بیعت گرفته شد ، علی و زبیر به محضـر فاطمه می رسـیدند و با آن حضـرت به گفتگو و مشورت می پرداختنـد ، این خبر به گوش عمر بن خطّاب رسـید . او به خانه فاطمه آمد و گفت : ای دختر رسول خدا ! به خدا قسم محبوب ترین فرد برای ما پـدرت و بعـد از او ، تو هستی ، ولی سوگنـد به خـدا این محبّت مانع نمی شود که اگر این افراد (که با ابوبکر بیعت نکرده انـد) در خانه تو جمع شونـد ، من دسـتور دهم خانه را بر آن ها بسوزاننـد !!! عمر این جمله را گفت و بیرون رفت . وقتی امیرالمؤمنین علی و زبیر به خانه باز گشـتند ، حضـرت زهرا به آن ها گفت : عمر نزد من آمد و سوگند یاد کرد که اگر اجتماع شما تکرار شود ، خانه را هنگامی که شما در آن هستید آتش می زنم . آن گاه فاطمه زهرا افزود : به خدا سوگند ، آنچه را که قسم خورده ، انجام خواهد داد ! .

شما چگونه قضاوت می کنید ، آیا بیعت اختیاری ، هجوم و حمله و تهدید و آتش زدن خانه را لازم دارد ؟

دوّم : عـده زیادی از مورّخین و محـدّثین علمای عامّه به اصل این جنایت بزرگ یعنی هجوم به خانه حضـرت فاطمه علیهاالسـلام و هتك حرمت آن بانوی دو جهان اعتراف و اقرار نمودند :

1 . طبری که ذهبی وی را معتبر می داند ،(2) در احوالات ابوبکر می نویسد :

ابوبکر هنگام مرگ، اموری را تمنّا کرد و گفت : ای کاش سه کار را انجام نمی دادم،

1- . مصنّف ابن ابي شيبه ابوبكر بن ابى شيبه ، م 159 - 235 : 8 / 572 ، كتاب المغازي .

2- . ميزان الاعتدال : 2 / 195 .

و سه کـار را انجـام می دادم ، و سه چیز را از رسول خـدا صـلی الله علیه و آله سؤال می کردم : « امّـا الثلاث اللاّئي وددت أنّي لـم أفعلهنّ فوددت أنّي لـم أكن أكشف بيت فاطمـة و تركته ... ؛(1) آن سه کـار که آرزو می کنم که ای کـاش انجام نمی دادم : آرزو می کنم ای کاش حرمت خانه فاطمه را هتك نمی کردم (و آن را نمی گشودم) و آن را به حال خود واگذار می کردم ».

از این تعبیرات فهمیده می شود که تهدیدهای عمر ، عملی شد و درِ خانه را به زور (یا با آتش زدن) گشودند .

2 . ابن عبد ربّه اندلسی از عبد الرحمن بن عوف نقل می کند :

من در بیماری ابی بکر بر او وارد شـدم تا از او عیادت کنم ، او گفت : آرزو می کنم که ای کاش سه کار را انجام نمی دادم و یکی از آن سـه کار این است : « وددت أنّي لـم أكشف بيت فاطمة عن شـيء و إن كانوا أغلقوه على الحرب ؛(2) ای کاش خانه فاطمه را نمی گشودم ، هر چند آنان برای نبرد و جنگ درِ خانه را بسته بودند » .

3 . مسعودی می نویسد :

آن گـاه که ابوبکر در حـال احتضـار بود چنین گفت : سه چیر انجام دادم و تمنّا می کردم که ای کاش انجام نمی دادم ؛ یکی از آن سه چیز این بود : « فوددت أنّي لـم أكن فتّشت بيت فاطمـة و ذكر في ذلـك كلاما كثيرا ؛(3) آرزو می کردم که ای کـاش حرمت خانه زهرا را هتك نمی کردم . وی در این مورد سخن زیادی گفته است » .

مسعودی در این کلامش با کنایه رد شده است و از بازگویی سخن خلیفه خودداری کرد .

1- . المعجم الكبير طبرانی (ابوالقـاسم سـليمان بن احمـد طبری ، 260 - 360) : 1 / 62 ، حديث 34 ، تحقيق حمـدی عبدالمجيد سلفی .

2- . العقد الفريد : 4 / 93 ، چاپ مكتبة الهلال .

3- . مروج الذهب م 345 : 2 / 301 ، چاپ دار الاندلس ، بيروت .

4. مبرّد در کتاب « الکامل » از عبدالرحمن بن عوف داستان آرزوهای خلیفه را چنین می نویسد :

وددت إنّي لم أكن كشفت عن بيت فاطمة و تركته و لو اغلق على الحرب .(1)

5 . ابوعبید در کتاب « الاموال » که مورد اعتماد فقهای عامّه است ، قریب به همین بیان - با مختصر تحریفی - آورده است .(2)

6 . نظّام می نویسد :

إنّ عمر ضرب بطن فاطمة يوم البيعة حتّى ألقت المحسن من بطنها ؛(3)

عمر در روز اخذ بیعت برای ابی بکر ، بر شکم فاطمه زد ، او فرزندی که در رحم داشت و نام او را محسن نهاده بود ، سقط کرد .

7 . ذهبی از محمد بن احمد کوفی حافظ نقل می کند که در محضر احمد بن محمّد معروف به ابن ابی دارم ، محدّث کوفی (م 357) این خبر خوانده شد :

إنّ عمر رفس فاطمة حتّى أسقطتْ بمحسن ؛(4)

عمر لگدی بر فاطمه زد و او فرزندی که در رحم به نام محسن داشت سقط کرد .

8 . عبد الفتّاح عبد المقصود در مورد هجوم به خانه حضرت زهرا علیهاالسلام چنین می نویسد :

إنّ عمر قال : والذي نفس عمر بيده ، ليخرجنّ أو لأحرقنّها على من

1- . شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 2 / 46 و 47 ، چاپ مصر ، لاحظ الکامل : 1 / 11 ، تحقیق الدکتور محمد احمد الدّالی ، مؤسسة الرساله ، بیروت ، و یظهر من محقق الکتاب أنّه وجد النص فی الکامل حیث نقل شیئا منه حول هذا النص إلا أنّ الید الأمینه علی التراث حرفت الباقی فلم تذکر الروایة برمتها حسب ما نقله ابن ابی الحدید عن الجوهری عن الکامل للمبرّد .

2- . الأموال (ابوعبید قاسم بن سلام ، م 224) : 174 ، نیز صفحه : 144 ، چاپ بیروت .

3- . الوافی بالوفیات (ابراهیم بن سیّار نظام معتزلی ، 160 - 231) : 6 / 17 ، شماره 2444 ، ملل و نحل شهرستانی : 1 / 57 ، چاپ دار المعرفة .

4- . میزان الاعتدال (شمس الدین محمد بن احمد ذهبی متوفی 830) : 1 / 139 ، شماره 552 .

فيها ... . قالت له طائفـة خافت اللّه و رعت الرّسول في عقبه ؟ يا أباحفص ! إنّ فيها فاطمـة ... فصاح : لايبالي و إنْ ... و اقترب و قرع الباب ثم ضربه و اقتحمه ... و بداله عليّ ... و رنّ حينذاك صوت الزّهراء عند مَدخل الدار ... فإن هي إلاّ طنين استغاثه ... ؛(1)

عمر گفت : قسم به کسـی که جان عمر در دست اوست ، یا بایـد بیرون بیاییـد یا خانه را بر ساکنانش آتش می زنم . عدّه ای که از خدا می ترسـیدند و پس از پیامبر رعایت منزلت او را می کردنـد ، گفتنـد : ای اباحفص ! فاطمه در این خانه است . بی پروا فریاد زد : باشد ! نزدیك شد ، در زد ، سـپس بر در کوبید و وارد خانه شد . علی پیدا شد ... طنین صدای حضـرت زهرا در نزدیکی مدخل خانه بلند شد ... این ناله استغاثه او بود ... .

9 . مقاتل بن عطیّه می نویسد :

إنّ أبابكر بعد ما أخذ البيعة لنفسه من النّاس بالإرهاب و السّـيف و القوّة ، أرسل عمر و قنفذا و جماعة إلى دار عليّ و فاطمة عليهماالسلام و جمع عمر الحطب على دار فاطمة و أحرق باب الدار ... ؛(2)

هنگامی که ابوبکر از مردم با تهدید و شمشـیر و زور بیعت گرفت ، عمر و قنفذ و جماعتی را به سوی خانه علی و فاطمه فرستاد . عمر هیزم جمع کرد و درِ خانه را آتش زد ... .

این مقدار ، اشاره به بعضـی از مدارکی بود که از طرق عامّه (یعنی مخالفین مذهب شیعه که خودشان را سُنّی و اهل سنّت رسول می نامند !!) نقل شده است که نشان دهنده ایناست که هجوم به خانه وحی و تهدید و ارعاب برای بیعت ابوبکر از مسلّمات است.(3)

1- . کتاب « الامام علی علیه السلام » عبد الفتاح عبد المقصود : 4 / 276 - 277 .

2- . الامامة والخلافة مقاتل بن عطية : 160 - 161 ، چاپ بیروت ، مؤسّسة البلاغ .

3- . مراجعه شود به کتاب « آتش در خانه وحی » و « الهجوم علی بیت فاطمة علیهاالسلام » و بعضی از مدارك عامّه در این باره در اشکال پنجم از طعن سوّم ، گذشت .

با تورّق تاریخ ، انگشت حیرت بر دهان می مانیم و تعجّب می کنیم که چگونه امکان دارد کسی که خود را جانشین پیامبر صلی الله علیه و آله می داند اینگونه به هتك حرمت خانه ای بپردازد که خود محدّثان عامه روایت کرده اند :

قرأ رسول اللّه الآیة : « فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ »(1) فقام إليه رجل ، فقال : أيّ بيوت هذه يا رسول اللّه صلى الله عليه و آله ؟ قال : بيوت الأنبياء . فقام إليه أبوبكر ، فقال يا رسول اللّه صلى الله عليه و آله أهذا البيت منها ؟ مشيرا إلى بيت عليّ و فاطمة ، قال : نعم ، من أفاضلها ؛(2)

پیامبر این آیه را تلاوت کرد که خداوند می فرماید : (خانه هایی است که خداوند رخصت داده که قدر و منزلت آنان رفعت یابد و نامش در آن ها یاد شود) ، در این هنگام شخصی برخاست و گفت : ای رسول خدا ! مقصود از این خانه های با این اهمیّت کدام است ؟ حضرت فرمود : خانه های پیامبران . ابوبکر برخاست در حالی که به خانه علی و فاطمه اشاره می کرد ، گفت : آیا این خانه از همان خانه هاست ؟ پیامبر صلی الله علیه و آله در پاسخ فرمود : بلی از برجسته ترین آن هاست .

عامّه خود نقل کرده اند که : رسول خدا صلی الله علیه و آله مدّت نُه ماه بر در خانه دخترش می آمد ، بر او و بر همسر بزرگوارش سلام می کرد و این آیه را می خواند : « إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ

عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً »(3) .(4) خانه ای که خدا و رسولش این چنین آن را ستوده اند آن گونه مورد هتك و جنایت واقع شود ؟ !

احراق بیت در منابع شیعی

ما برای احتجاج و اتمام حجّت بر خصم ، روایاتی را از مدارك خودشان نقل کردیم

1- . النور : 36 .

2- . درّ المنثور : 6 / 203 تفسير سوره نور . روح المعاني : 18 / 174 .

3- . سوره احزاب : 33 .

4- . درّ المنثور : 6 / 606 .

تا معلوم شود که مسئله هتك حرمت خانه وحی به دست ابوبکر و عمر امری مسلّم و واضح در تاریخ است .

امّا آنچه از طریق شیعه در این مسئله نقل شده است ، بسیار است و هتك حرمت بیت امیرالمؤمنین علیه السلام از واضحات و مسلّمات اخبار و تاریخ است .(1) غرض از نقل روایات مربوط به هجوم به خانه اهل بیت علیهم السلام از طریق عامّه برای این است که متعصّبی نگوید که این احادیث منحصر به کتب شیعه است و در کتب عامّه نیست !

رسول خدا صلی الله علیه و آله وقتی از آینده دختر خود خبر می دهد ، ماجرای حمله و هجوم به خانه آن حضرت را نیز بازگو می کند .

روایت عجیب : ابن عباس می گوید : امام حسن و امام حسین و حضرت زهرا و امیرمؤمنان علیهم السلام یکی پس از دیگری خدمت پیامبرخدا صلی الله علیه و آله رسیدند ، نگاه پیامبر صلی الله علیه و آله که به هر یك می افتاد ، می گریست . یاران از علّت این کار سؤال کردند ، آن حضرت در ضمن گفتاری طولانی فرمودند :

قسم به خدایی که مرا بر تمام خلق پیامبر گرداند ! من و این چهار نفر عزیزترینِ خلق نزد خدا هستیم ، و من هیچ کس را مانند این ها دوست نمی دارم . اما علی بن ابی طالب علیهماالسلام ، او برادر من ، شقیق(2) من و پس از من عهده دار امر ولایت و خلافت است ، او پرچمدار من در دنیا و آخرت می باشد ...

هنگامی که او را دیدم به گریه افتادم ، زیرا به یاد آوردم که امت من با او تزویر کرده و او را از جایگاه من که خداوند به وی اختصاص داده است ، کنار می زنند ... « و أمّا ابنتی فاطم-ة فإنّها سیّدة نساء العالمین من الأوّلین و الآخرین و هی بضعة منّی و هی نور عینی و هی ثمرة فؤادی و هی روحی الّتی بین جَنْبَیّ و هی الحوراء الإنسیّة ؛ اما دخترم فاطمه ، سرور زنان عالم

1- . به کتاب بحارالانوار جلد : 28 ، و هم چنین به کتاب شریف « الهجوم علی بیت فاطمه علیهاالسلام » مراجعه نمایید ، تا روشن شود که این مسئله احراق بیت فاطمه علیهاالسلام از طریق خاصّه و عامّه ثابت و مسلّم است .

2- . شقیق : هر یك از دو نیمه چیزی که به دو قسمت مساوی تقسیم شده باشد ، و در عرب به برادر تنی ، و به معنای مثل و نظیر نیز آمده است .

از پیشـینیان و آیندگان است ؛ او پاره تن من ، روشـنی دیده من و میوه قلب من است ؛ او روحِ در میان دو پهلوی من و حوریه ای است در سیمای انسان » هنگامی که برابر پروردگار در محراب عبادت می ایسـتد ، نور او برای فرشـتگان آسمان چنان می درخشد که ستارگان برای اهل زمین پرتو می افکننـد ، خداوند به عبادت او مباهات کرده و می فرماید : «ای ملائکه من ! بنده ام فاطمه را ببینید که چگونه در برابر من ایسـتاده و از خوف من شانه هایش به لرزه افتاده و با قلب خویش به عبادت من روی آورده است ؛ گواه باشـید که شیعیان او را از آتش ایمن گردانیدم .

« إنّي لمّا رأيتها ذكرت ما يُصـنَع بها بعـدي ، كأنّي بها و قـد دخل الذّلّ بيتها ، و انتهكت حرمتها ، و غصب حقّها ، و منعت إرثها ، و كُسـر جنبها ، و اُسـقطت جنينها ، و هي تنادي يا محمّداه ! فلا تُجاب ، و تستغيث فلا تُغاث ؛ زمانی که فاطمه را دیدم ، به یاد صحنه ای افتادم که پس از من ، رخ خواهـد داد . گویا می بینم که ذلّت وارد خانه او شـده ، حرمتش پایمال گردیـده ، حقّش غصب شده ، از ارث خود ممنوع گشته ، پهلویش شکسته ، جنینش سقط شده و او در آن حال فریاد می زند : یا محمّداه ! ولی کسی به او پاسخ نمی دهد و استغاثه می کند ، امّا کسی به فریادش نمی رسد » .

پس از من پیوسـته غمناك و گریان خواهد بود . گاه بر قطع شدن وحی الهی از خانه خود می گرید و گاه از فراق من می نالد . چون شب فرا رسد ، وحشت سراپای وجودش را فراگیرد ، زیرا زمزمه قرآن در عبادت شبهایم را نمی شنود . پس از آن همه عزت و سربلندی در زمان پدر ، خود را خوار و ذلیل می یابد ؛ از این رو خداوند فرشتگان را برای انس او مأمور می نماید و آن ها وی را بانگ می دهند ، آن گونه که مریم را می خواندند و می گویند :

«ای فاطمه ! خداوند تو را برگزید و پاك و پاکیزه قرارت داد و تو را از میان زنان جهان گلچین نمود و برتری بخشید .

ای فاطمه ! به عبادت پروردگارت مشغول باش ، سجده کن و رکوع به جای آور همراه با رکوع کنندگان .»

ص: 107

پس آنگاه مریضی او شروع گردد و به بستر بیماری افتد ؛ خداوند مریم دختر عمران را برای پرستاری و انس ، نزد وی فرستد ، پس فاطمه گوید : پروردگارا ! از زندگانی به ستوه آمده ام و از مردم دنیا ملول گردیدم ، مرا به پدرم ملحق ساز . خدای عزّوجلّ نیز (دعایش را مستجاب کرده و) او را به من ملحق خواهد نمود . از خاندان من او اولین کسی است که نزد من خواهد آمد ؛ در حالی که اندوهگین و غمناك از حق غصب شده خود است و او را به شهادت رسانده اند ، بر من وارد خواهد شد . من هنگام مشاهده این حالت به درگاه خداوند عرض خواهم نمود :

خداوندا ! لعنت نما کسی را که بر فاطمه ستم نمود و مجازات کن کسی را که حقّش را ربود و خوار و ذلیل ساز کسی که او را خوار کرد و در دوزخ جاوید گردان کسی را که بر پهلویش زد و فرزندش را کشت . آنگاه فرشتگان آمین خواهند گفت .(1)

یکی از سخنان مشهور پیامبر صلی الله علیه و آله خطاب به اهل بیت خود این است :

أما إنَّكُمُ المَقْهُورُونَ وَالْمُسْتَضْعَفُونَ بَعْدِي ؛(2)

پس از من شما مغلوب واقع شده و شما را ضعیف و خوار می شمارند .

طعن نهم : تعیین خلیفه برای خود !

چون ابوبکر آثار مرگ را در خود دید ، می دانست که غیر عمر کسی نمی تواند مانع برگشتن حق امیرالمؤمنین علیه السلام بشود ، لذا عمر را برای خلافت بعد از خودش تعیین کرد ، و چون وزر و وبالی که برای عذاب خود در ایّام خلافت تحصیل کرده بود ،

1- . فرائد السمطین ، جوینی شافعی : 2 / 35 ؛ از کتب شیعه نیز : امالی شیخ صدوق : 113 - 114 ؛ بشارة المصطفی صلی الله علیه و آله : 198 - 199 ؛ ارشاد القلوب : 295 - 296 ؛ فضائل شاذان قمی : 109 ؛ المحتضر : 109 ؛ بحارالانوار : 28 / 38 و 43 / 172 .

2- . طبقات ابن سعد : 8 / 278 ؛ مسند احمد : 6 / 339 ؛ أنساب الأشراف : 2 / 224 ؛ شواهد التنزیل : 1 / 551 ، 555 ، 559 ؛ مجمع الزوائد : 9 / 34 ؛ الخصائص سیوطی : 2 / 135 ؛ کنزالعمّال : 11 / 177 .

ناقص می دانست ، لذا خواست وزر و وبال اعمال شـنیع عمر را هم به آن ضـمیمه کند . و نیز خواست به آن عهدی که با عمر بسته بود وفا کند .

ابن ابی الحدیـد روایت می کنـد که ابوبکر در وقت جـان کنـدن ، عثمان را طلب کرد و گفت وصـیت مرا بنویس : « این عهـدی است که عبـداللّه بن عثمـان (یعنی ابوبکر) به سوی مسـلمانان می کنـد ، امّا بعـد (این را گفت و بیهوش شـد) عثمان نوشت : « به تحقیق خلیفه نمودم بر شما پسر خطاب را » چون ابوبکر به هوش آمد ، گفت : بخوان ، چون خواند ، ابوبکر گفت : اللّه اکبر ، ترسیدی که اگر من در این غش بمیرم ، مردم در باب خلافت اختلاف کنند . عثمان گفت : بلی . ابوبکر گفت : خدا تو را از اسلام و اهل اسلام جزای خیر دهد . پس وصـیت را تمام کرد ، و دسـتور داد که وصـیّت را برای مردم بخوانند ، پس به عمر وصـیت ها کرد ، سپس طلحه داخل شد و گفت : از خدا بترس و عمر را بر مردم مسـلط نکن . ابوبکر گفت : مرا به خـدا می ترسانی ، اگر خـدا بپرسد خواهم گفت : بهترین امت را بر ایشان خلیفه کردم .(1)

متقی هندی در کنزالعمال می نویسد : مردم از تعیین عمر به خلافت توسط ابوبکر ناراضی بودند و توسط طلحة بن عبیداللّه نارضایتی خود را از یك فرد تندخو و خشنی همچون عمر ، اظهار داشتند .(2)

1- . أحضر أبوبکر عثمان وهو یجود بنفسه فأمره أن یکتب عهدا و قال اُکتب : بسم اللّه الرّحمن الرّحیم ، هذا ما عهد عبداللّه بن عثمان إلی المسـلمین ، أمّا بعـد ، ثمّ اُغمي علیه ، و کتب عثمان : قـد اسـتخلفتُ علیکم عمر بن الخطاب ، وأفاق أبوبکر ، فقال : إقرأ فقرأه فکبّر أبوبکر وسـرّ وقال : أراك خفتَ أن یختلف النّاس إن متّ في غشیتي . قال : نعم ، قال : جزاك اللّه خیرا عن الإسلام وأهله ... شرح نهج البلاغة ابن ابي الحدید : 1 / 165 ، تاریخ الطبری : 2 / 618 - 619 طبع استقامت ، و ج : 3 / 429 طبع دارالمعارف ، الریاض النضرة : 3 / 66 با تعلیقه محمد مصطفی ابوالعلاء ، بحارالانوار : 29 / 520 ، الیعقوبی : 2 / 115 ، الکامل : 2 / 163 ، الامامة والسیاسة : 1 / 19 ، تاریخ الخلفاء : 55 ، الملل والنحل : 1 / 298 .

2- . کنزالعمّال : 5 / 678 . نصّ عبـارتش این است : « عن عثمـان بن عبیـداللّه بن عبـداللّه بن عمر ، قال : لمّا حضـرت أبابکر الوفاة دعا عثمـان فـأملی علیه عهـده ، ثمّ أغمي علی أبیبکر قبـل أن یملی أحـدا ، فکتب عثمان : عمر بن الخطاب . فأفاق أبوبکر فقال لعثمان : کتبت أحـدا ، فقـال : ظننت لما بك و خشـیت الفرقـة فکتبتُ عمر بن الخطاب . فقال : یرحمك اللّه أما لو کتبت نفسك لکنت لها أهلاً . فـدخل علیه طلحة بن عبیداللّه . فقال : أنا رسول مَن ورائي إلیك ، یقولون : قد علمت غلظة عمر علینا في حیاتك فکیف بعد وفاتك إذا أُفْضِـیَتْ إلیه اُمورنا واللّه سائلك ، فانظر ما أنت قائل ؟ ... ».

اشکالات زیادی بر ابوبکر - در این تعیین خلیفه - وارد است ، از جمله آن ها :

1 . به اعتقاد اهل خلاف ، پیامبر صلی الله علیه و آله خلیفه ای برای خودش معیّن نکرد و تأسّی

به رسول خدا صلی الله علیه و آله به نصّ قرآن واجب است .(1) ابوبکر در این تعیین خلیفه و امام ، مخالفت با رسول خدا صلی الله علیه و آله نموده است ، و حق نداشت امام و خلیفه برای مردم معین کند .

2 . طبق احادیث متواتر قطعی از شیعه و مخالفین ، امیرالمؤمنین علی علیه السلامبهترین امت است ، و خود ابوبکر هم اعتراف به همین مطلب نموده و گفت : « لستُ بخیرکم و عليّ فیکم »(2) و با این که علی علیه السلام در میان امت بوده ، چگونه ابوبکر در لحظات احتضار ، خلافت غاصبانه اش را به عمر تفویض کرده و گفته است : « عمر بهترین امت است ؟ ! ».

3 . رسول خدا صلی الله علیه و آله در امور جزئی ، چند روز منتظر وحی می ماند و به رأی کامل خود سخن نمی گفت ،(3) آیا عثمان از آن حضرت اکمل و افضل بود که چنین امر عظیمی (یعنی خلافت و امامت) را به رأی خود برای عمر بن خطاب تعیین نماید و مستحق تحسین و تشویق شود ؟ بلکه باید ابوبکر او را از ارتکاب چنین عملی منع و زجر نماید . و از اینجا لازم آید که دلسوزی ابوبکر و عثمان ، نسبت به امت از رسول خدا صلی الله علیه و آله که رحمةٌ للعالمین بود ، زیادتر باشد .

به عقیده اهل خلاف ، پیامبر صلی الله علیه و آله به رأی کامل خود خلیفه معین نکرد ، چگونه آن ها خلیفه معین کردند ؟ !

1- . « لَقَدْ کانَ لَکُمْ فِی رَسُولِ اللّهِ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ کانَ یرجُوا اللّهَ-والیَوْمَ الآخِرَ » . سوره احزاب : 21

2- . شرح قوشچی بر تجرید : 480 ، شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 17 / 155 .

3- . « وَما یَنْطِقُ عَنِ الْهَوی إنْ هُوَ إلا وَحْیٌ یُوحی » . سوره نجم : 3 - 4

هر عاقلی با توجّه به این همه تناقض در گفتار و کردار دشـمنان اهل بیت علیهم السلام در می یابد که آن ها در همه این احوال غرض شان اجرای صحیفه ملعونه ،(1) و محروم گردانیدن اهل بیت رسالت علیهم السلام از خلافت بود .

عثمان در این کار منّتی بر عمر نهاد و بدین وسـیله میخ خلافت خود را کوبید ، و عمر برای این گونه خدمات او و منظور اصـلیِ خود ، او را به خلافت افراشت و بنی امیّه را که سـدّ عظیم راه بنی هاشم بودنـد ، بیش از یك قرن بر رقاب مسـلمین مسـلّط نمود و شاهـد بر این که در زمان حیات عمر ، معلوم بود که عثمان خلیفه اوست ، بسیار است ، از جمله : ابوالعباس احمد مشهور به محبّ الدین طبری از عبداللّه بن عمر روایت کرده است که او گفت :

لمّا طعن عمر قلت : یا أمیرالمؤمنین ! لو اجتهدت بنفسك و أمّرت علیهم

1- . اصحاب صحیفه ملعونه اوّل ، عبارت اند از : ابوبکر و عمر و معاذ بن جبل و ابوعبیدة بن جراح و سالم مولی ابی حذیفه ، که در حجة الوداع پیمان نامه ای امضا کردنـد که پس از پیامبر صـلی الله علیه و آله نگذارند خلافت به اهل بیت علیهم السـلام برسد . و نیز اصـحاب صحیفه ملعونه دوّم ، عبارت انـد : از چهارده تن اصـحاب عقبه ، که عبارت انـد از : ابوبکر ، عمر ، عثمان ، معاویه ، عمرو عاص ، طلحه ، سعد بن ابی وقّاص ، عبد الرحمن بن عوف ، ابوعبیده بن جرّاح ، ابوموسـی اشعری ، ابو هریره ، مغیرة بن شعبه ، معاذ بن جبل ، سالم مولی ابی حـذیفه به اضـافه بیست تن دیگر ، که در منع خلافت حضـرت امیرالمؤمنین علی علیه السـلام با یکـدیگر هم پیمان شدنـد و در میان خودشان صحیفه ای در این موضوع نوشتند . (لاحظ : الکافی : 8 / 179 - 180 ، الصراط المستقیم : 3 / 153 ، ارشاد القلوب : 333 - 336 ، بحار الانوار : 28 / 99 - 105) أقول : هذا هو السرّ فی ما قاله عمر قبل وفاته : « لو کان أبوعبیدة حیّاً استخلفته ... لو کان سالم حیّاً استخلفته ... » و فی بعض المصادر ذکر معاذ بن جبل أیضاً ، فلاحظ : مسند احمد : 1 / 18 ، الامامة والسیاسة : 1 / 28 ، تاریخ الطبری : 4 / 277 ، الکامل لابن الاثیر : 3 / 65 ، شرح نهج البلاغة لابن أبی الحدید : 1 / 190 و ج 16 / 265 ، تاریخ الاسلام للذهبی : 3 / 56 ، 172 . و إلی هذا أشار أُبي بن کعب فی کلمته المشهورة : « ألا هلك أهل العقدة واللّه ما آسی علیهم إنّما آسی علی من یضلّون » فلاحظ : سنن النسائی : 2 / 88 ، مسند أحمد : 5 / 140 ، المستدرك للحاکم : 2 / 226 ، شرح نهج البلاغة : 20 / 24 ، النهایة لابن الأثیر : 3 / 270 . و قد ذکر فی کتاب : « الهجوم علی بیت فاطمة علیهاالسلام : 57 » سبعة شواهد علی وجود هذه المعاهدة و الصحیفة فی کلماتهم ، فلاحظ .

رجلاً ؟ ! قال : أقعـدوني ، قال عبـداللّه : فتمنّيت لو أنّ بيني و بينه عرض المدينـة فرقا منه حين قال : أقعـدوني ، ثمّ قال : و الّذي نفسـي بيده لأردّنها إلى الّذي دفعها إليّ أوّل مرّة . خرّجه أبوزرعة في كتاب العلل ؛(1)

چون عمر را خنجر زدنـد من به او گفتم : ای امیرمؤمنان ! ای کاش با بـذل مساعی و سـعه انـدیشه خود ، همّت خود را اعمال می کردی و برای امّت امیری را پس از خود معیّن می نمودی ! عمر گفت : بنشانیـد مرا ! پسـرش عبـداللّه می گوید : وقتی عمر گفت مرا بنشانید ، چنان ترسـی مرا گرفت که آرزو کردم کاش بین من و او به اندازه عرض شـهر مدینه فاصله می افتاد ، و سپس عمر گفت : سوگند به آن که جان من در دست اوست ، من خلافت را بر گردانم به همان کسی که در وهله اوّل به من رسانیده است !!

از این روایت معلوم می شود که عثمان در خلافت عمر نقش اساسی داشته است ، و سبب انتقال خلافت به عمر ، عثمان - در مرض موت ابوبکر - بوده است . هم چنین محبّ الدین طبری از حذیفه روایت کرده است که :

قیل لعمر ، و هو بالموقف : من الخليفة بعدك ؟ قال : عثمان بن عفان ؛(2)

در وقتی که عمر در موقف (عرفات) بود از او پرسیدند : خلیفه پس از تو کیست ؟ گفت : عثمان بن عفان .

و نیز محبّ الدّین طبری از حارثة بن مضرب نقل می کند که گفت :

حججتُ مع عمر فكان الحادي يحدو : إنّ الأمير بعده عثمان ؛(3)من با عمر حج بجا آوردم و اعلان کننده با آواز خوش اعلام می کرد که امیر پس از او عثمان است .

1- . الرّياض النّضرة : 2 / 182 ، طبع دوّم .
2- . الرّياض النّضرة : 3 / 66 طبع دوّم .
3- . همان .

متّقی هندی هم در کنزالعمال می نویسد :

چون در مدینه از عمر بن خطاب ، پرسیدند : خلیفه بعد از تو کیست ؟ ! گفت عثمان است .(1)

4 . از عجائب این است که اهل خلاف(2) بر خلافت عمر بن خطاب به آنچه که ابوبکر در وصیّت نامه اش ذکر نموده است ، استدلال می کنند ، و احدی از عامّه هم احتمال ندادند که ابوبکر در این وصیت خطا کرده و هذیان گفته باشد و به جهت غلبه درد و بیماری آن را گفته باشد ، با این که او در وسط نوشتن وصیت (که کاتب وصیت عثمان بود) بیهوش شد .

اما در مورد وصیّت رسول خدا صلی الله علیه و آله - العیاذ باللّه - نسبتِ خطا و هذیان و غلبه درد و مرض را دادند . آیا انصاف و عدالت است که در مورد رسول خدا صلی الله علیه و آله که قرآن در مورد او می گوید : « مَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى إِنْ هُوَ إِلاَّ وَحْيٌ يُوحَى »(3) این نسبت را بدهند ولی ابوبکر و عمر را - با این که هیچ دلیل عقلی و نقلی بر برائت این دو از خطا و لغزش و هذیان وجود ندارد بلکه دلائل قطعی بسیار بر صدور خطا و لغزش و گناه از آن ها وجود دارد که مخالفین خودشان هم به آن اعتراف دارند - از هذیان و خطا منزّه بدارند .

پس برای پیروان این دو خلیفه غاصب که برای تصحیح کلام عمر بن خطاب ، نسبت خطا و لغزش و هذیان را به خاتم انبیاء صلی الله علیه و آله تجویز می کنند ، سزاوار این است که در امامت عمر بن خطاب تردید و تشکیك کنند و آن را به وصیّت ابوبکر استناد ندهند ؛ زیرا که : « إنّ الرّجل ليهجر »(4) یعنی ابوبکر به جهت غلبه مرضش ، خطا کرده و هذیان گفته است ، پس قولش هیچ اعتباری ندارد .

1- . کنزالعمّال : 3 / 158 طبع اوّل .

2- . یا به اصطلاح سنّی ها ، و چون ما اهل سنّت واقعی هستیم از آن ها تعبیر به « اهل خلاف » و « مخالفین » و « عامه » و ... کرده ایم .

3- . النجم : 3 - 4 .

4- . صحیح بخاری : 2 / 118 ، صحیح مسلم : 5 / 75 - 76 .

علاوه بر این که از آنان سؤال می کنیم : چگونه برای انتخاب خلیفه و گرفتن بیعت ، به سوی سقیفه بنی ساعده سرعت گرفتید و آن را از دفن سیّد خلائق مهمتر دانستید ، با این که قول عمر بن خطاب که در مقام ردّ بر رسول خدا صلی الله علیه و آله گفت : « حسبنا کتاب اللّه »(1) دلالت واضح دارد بر این که مطلقا احتیاج به خلیفه نیست ؟ !

امیرالمؤمنین علی علیه السلام در مورد حکومت عمر فرمود :

پس ابوبکر خلافت را در محلّ سنگلاخ و ناهمواری قرار داد که سنگ های آن غلیظ و درشت بود ، و دست زدن به آن زبر و خشن (یعنی مردی تندخو و بی رحم) ، لغزش و خطایش بسیار و عذر خواهی اش فراوان و برخورد با این مردِ خشن و سنگ دل ، همانند سواری بر شتر سرکش بود که اگر انسان زمام آن را به طرف خود می کشید تا تند نرود ، بینی او پاره می شد و اگر او را آزاد و رها می کرد ، چنان تند می رفت که یکباره خود و صاحبش را در مهلکه می انداخت .

سوگند به خدا که مردم در سال های حکومت او به اعوجاج و انحراف و سرکشی و عدم تمکین و دگرگونی و حرکت و سیر در غیر راه مستقیم ، مبتلا و گرفتار شدند . آری من با وجود طول مدّت و شدّت محنت و سختی های وارده صبر کردم تا این که او نیز راهش را طیّ کرده و درگذشت ، و خلافت را در میان جماعتی قرار داد که می پنداشت من هم یکی از آن ها هستم (و مرا مساوی آن ها قرار داد) خداوندا به فریاد ما برس از شورا ، در آن شورائی که درباره من و اوّلین آن ها (ابوبکر) شكّ آوردند و او را برگزیدند ، و اینك در این شورا مرا نظیر و شبیه این افراد (سعد وقّاص ، عبد الرّحمن بن عوف ، عثمان بن عفّان ، زبیر بن عوّام ، طلحة بن عبیداللّه) دانستند و لیکن من برای مصلحت اسلام و مسلمین در همه مراحل ، در پستی ها و بلندی ها همچون پرنده ای با ایشان هم آهنگ بودم وقتی می خواستند خود را به زمین نزدیك کنند ، نزدیك می شدم ، و وقتی به هوا پرواز می کردند من هم پرواز می کردم ... .(2)

1- . صحیح بخاری : 6 / 9 طبعة 1314 هجری.

2- . « فَصَبَّرْتُ بَرْهاء تَغْلُظُ كَلْمُها كلامُها و يَخْشُنُ مَسُّها و يَكْثُر الْعثارُ فِيها و الاعْتذارُ مِنْها فَصاحِبُها كَراكِبِالصَّعْبَةِ إِنْ أَشْنَقَ لَها خَرَمَ و إِنْ أَسْلَسَ لَها تَقَحَّمَ فَمُنِيَ النَّاسُ لَعَمْرُ اللَّهِ بِخَبْطٍ و شِماسٍ و تَلَوُّنٍ و اعْتِراضٍ فَصَبَرْتُ عَلى طُول الْمُدَّةِ و شِدَّةِ الْمِحْنَة ؛ حَتّى إذا مَضى لِسبيلِهِ ، جَعلَها فِي جماعةٍ زعمَ أنّي أحدهم ، فياللّهِ وللشورى ، متى اعترض الريبُ فيّ مَعَ الأوّل منهم ؟ حَتّى صرتُ أقرنُ إلى هذهِ النظائر ، لكنّي أسففتُ إذ أسفّوا، وطرتُ إذ طاروا ... » . (نهج البلاغة ، صبحی صالح : 48 ، خطبه 3)

طعن دهم : جهل خلیفه

اشاره

ابوبکر به بسیاری از احکام دین و تفاسیر الفاظ قرآن جاهل بود ، مثل جهل به معنای « أب » که به معنای گیاه و مرعای حیوانات است ،(1) و جهل به معنای « کلاله » که برادران پدری و مادری یا پدری تنها یا مادری تنها است ،(2) و بریدن دست چپ دزد به عوض دست راست ،(3) و جهل به میراث جدّة(4) و غیر این موارد که ما به برخی از روایات در این مورد اشاره می کنیم .

جهل ابوبکر به معنای « أب »

شیخ مفید رحمه الله نقل کرده است که از ابوبکر درباره آیه « وَفَاكِهَةً وَأَبّاً »(5) سؤال شد ،

1- . مدارك این خبر از طرق عامّه بسیار است از جمله آن ها : تفسیر ابن جریر : 3 / 38 ، تفسیر کشّاف : 3 / 253 ، الدرّ المنثور : 6 / 317 ، مستدرك حاکم : 2 / 514 ، و آن را صحیح دانسته و ذهبی در تلخیصش به آن اقرار نموده است . تاریخ بغداد : 11 / 468 ، الرّیاض النّضرة : 2 / 49 ، الموافقات : 1 / 21 ، 25 ، ابن جوزی در سیره عمر : 120 ، النهایه ابن اثیر : 1 / 10 ، در مقدّمه اصول تفسیر ابن تیمیّه : 30 ، تفسیر ابن کثیر : 4 / 473 ، و آن را صحیح دانسته . تفسیر خازن : 4 / 374 ، کنزالعمّال : 1 / 227 ، ارشاد الساری : 10 / 298 ، عمدة القاری : 11 / 468 ، فتح الباری : 13 / 230 ، ابوالسعود در تفسیرش - در هامش تفسیر رازی - : 8 / 389 ، « وقال : روي مثل هذا لأبيبكر بن أبي قحافة أيضا » ، تمام این مصادر در کتاب الغدیر : 6 / 144 - 145 ، آمده است .

2- . سنن دارمی : 2 / 282 ، تفسیر کشّاف : 1 / 486 ، و نیز به کتاب الغدیر : 7 / 104 - 105 ، مراجعه کنید .

3- . علامه حلی رحمه الله در شرح تجرید نوشتند : قطع یسار سارق وأحرق بالنّار . المنهاج ابن تیمیّة : 3 / 124 ، اثبات الهداة : 2 / 368 قال ابن ابی الحدید فی شرح نهج البلاغة : 20 / 27 : « كان أبوبكر يقضى بالقضاء فينقضه عليه أصاغر الصحابة كبلال و صهيب و نحوهما و قد روي ذلك في عدّة قضايا .

4- . قد روی خبر جهل الخلیفة بهذه المسئلة أكابر محدّثيهم مثل : مالك بن أنس فی الموطأ : 1 / 335 ، و ابی داود فی السنن : 2 / 17 ، ابن ماجه فی السنن : 3 / 163 ، احمد فی المسند : 4 / 224 .

5- . عبس : 31 .

او معنای « أبّ » را نمی دانست و گفت :

أيّ سماء تظلّني أم أيّ أرض تقلّني أم كيف أصنع ، إن قلت في كتاب اللّه تعالى بما لا أعلم ؟ ! أمّا الفاكهة فنعرفها ، وأمّا الأبّ فاللّه أعلم به (1)؛

اگر من از روی رأی خود در کتاب خدای تعالی سخنی بگویم که نمی دانم ، در این صورت کدام آسمان بر سر من سایه می افکند ؟ یا کدام زمین مرا بر روی خود می کشد ؟ یا چه چاره اندیشم ؟ اما معنای « فاکهة » را می دانم و معنای « أبّ » را خدا داناتر است .

وقتی سخن او را در این باب به امیرالمؤمنین علی علیه السلام رساندند ، حضرت فرمود :

يا سبحان اللّه أما علم أنّ الأبّ هو الكلاء و المرعى ... ؛(2)

سبحان اللّه ! آیا او ندانست که « أبّ » عبارت است از علف و گیاه چهارپایان ... ؟

بزرگان علمای تفسیر از خاصّه و عامّه در تفسیر معنای « أبّ » از سوره « عبس » این روایت را در مورد جهل ابوبکر به معنای آن روایت کرده اند ، از جمله : زمخشری(3) و ابن کثیر(4) و خازن(5) و أبوالسعود(6) و سیوطی(7) روایت نموده اند که علاوه بر آن که ابوبکر معنای « أبّ » را نمی دانست ، عمر نیز معنای آن را نمی دانست و در فراز منبرچون این آیه را قرائت کرد ، اعتراف به جهل خود نموده و تصریح کرد : « دنبال معنای « أبّ » گشتن ، تکلّف در قرآن است ، و ما مأمور نیستیم که معنای آن را بدانیم ، آنچه از قرآن که معنایش را می دانید عمل کنید و آنچه را که نمی دانید به خدا واگذار کنید . »

1- . الارشاد : 1 / 200 ، بحار الانوار : 40 / 223 .

2- . الارشاد : 1 / 200 ، مناقب : 2 / 357 - 358 .

3- . تفسیر کشاف : 2 / 525 طبع اوّل ، مطبعه شرقیّة .

4- . تفسیر ابن کثیر : 7 / 216 و 217 ، طبع دار الفکر .

5- . تفسیر خازن : 7 / 176 طبع مطبعه مصطفی محمد ، مصر .

6- . تفسیر ابوالسعود : 5 / 482 طبع مکتبه ریاض .

7- . تفسیر الدّرّ المنثور : 6 / 317 .

عبـارت سـیوطی چنین است : ابوعبیـده در کتـاب فضائل و عبـد بن حمیـد از ابراهیم تمیمی روایت کرده انـد که از ابوبکر درباره فرمایش خداوند تعالی : « وَأَبّاً » سؤال شد ، او گفت : « أيّ سماء تظلّني و أيّ أرض تقلّني إذا قلت في كتاب اللّه ما لا أعلم ؟ » .(1)

و سـعید بن منصور و ابن جریر و ابن سـعد و عبـد بن حمید و ابن منذر ، و ابن مردویه و بیهقی در « شـعب الایمان » و خطیب و حاکم با تصحیحی که از حدیث کرده است (یعنی آن را صحیح شمرده) از انس نقل کرده اند که :

عمر در بالای منبر این آیه را قرائت کرد : « فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبّاً وَعِنَباً وَقَضْباً وَزَيْتُوناً وَنَخْلاً وَحَدَائِقَ غُلْباً وَفَاكِهَةً وَأَبّاً »(2) قال : كلّ هذا قد عرفناه ، فما الأبّ ؟ ثم رفض عصا كانت في يده فقال : هذا لعمراللّه هو التكلّف فما عليك أن لا تدري ما الأبّ ، اتّبعوا ما بيّن لكم هداه من الكتاب فاعملوا به و ما لم تعرفوه فكلوه إلى ربّه !(3)

« آنگـاه حبوبات و انگور و سبزیجات (تر و تازه ای که مرتّبا چیـده می شونـد ، و پس از آن دوباره می رویـنـد) و درخت زیتون و درخت خرما و باغ هائی که از درختان انبوه سرشار شده است ، و میوه جات و علف و گیاه بهائم را در آن رویاندیم » .

پس از قرائت این آیات ، عمر گفت : تمام این هایی که خداوند نام برد ، ما آن ها را فهمیدیم ، امّا أبّ چه معنا دارد ؟ سپس عصائی را که در دست داشت به زمین پرت کرد و گفت : سوگنـد به خـدا ، دانسـتن معنای « ابّ » تکلّف است ، مؤاخذه و تعهّدی بر تو نیست که معنای « أبّ » را نـدانی ! شـما مردم از کتاب خـدا آنچه را که هـدایتش بیان شـده بـدان عمل کنیـد ! و آنچه که معنی و واقعیتش را نمی دانید و نمی شناسید به پروردگارش بسپارید!

1- . تفسیر الدرّ المنثور : 6 / 317 ، تفسیر القرطبی : 1 / 29 .

2- . عبس : 27 - 31 .

3- . تفسیر ابن جریر : 3 / 38 ، کنزالعمال : 1 / 287 ، مستدرك حاکم : 2 / 14 ، تفسیر کشاف زمخشری : 3 / 253 .

سیوطی از عبد بن حمید از عبد الرحمن بن یزید نقل کرده است که : مردی از عمر از آیه « وَأَبّاً » پرسید ، و سپس چون عمر دید ایشان در این باره گفتگو دارند ، با تازیانه دستی به آن ها حمله کرد .(1)

دفاع از جهل خلیفه : ابن حجر عسقلانی در کتاب « فتح الباری » برای دفاع از حریم شیخین ، و تنزیه دامان آن ها از لوث جهل به کتاب خدا - حتی الفاظ آن - می گوید : گفته

شده که « لفظ أبّ عربی نیست و مؤیّد این مطلب آن است که معنای آن بر مثل ابوبکر و عمر پنهان بوده است » !!(2)

جواب : این کلام واهی و سست است و خود او هم با کلمه « قیل » آورده است و شاید خجالت می کشید این احتمال را به خودش نسبت دهد و دلیل بر واهی بودنش اموری است :

1 . قرآن که فصیح ترین و بلیغ ترین عبارات را آورده است ، چرا و بدون جهت در این جا یك کلمه خارجی را استعمال نموده است که به حدّی از اذهان دور بوده که حتّی به ذهن دو خلیفه رسول خدا صلی الله علیه و آله (به زعم باطل آن ها) نیز معنای آن نامعلوم و نامفهوم مانده است ؟

2 . اگر این لفظ از لغت عرب بیرون بود ، چرا صاحبان لغت و مصنّفان و مؤلفان بزرگ این فن ، این لغت را مانند سایر لغات عربی در کتب خود ذکر کرده اند و اشاره ای به أجنبی بودن آن ننموده اند ؟

3 . بر فرض که « أبّ » عربی نباشد ، آیا قول حق تعالی در تفسیر آن و ما قبل آن : « مَتَاعاً لَكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ »(3) نیز عربی نیست ؟ پس ابوبکر و عمر با این حال چه عذری در مخفی بودن معنی آن بر خود دارند ؟

1- . الدّر المنثور : 6 / 317 . تذکّر : حمله کردن با شلاق بر آن ها ، مبتنی بر منعی است که آن ها از بحث در معارف کتاب خدا نموده بودند حتی از تفسیر قرآن .

2- . فتح الباري في شرح صحيح البخاری : 13 / 230 .

3- . عبس : 32 . « خوراك برای شما و چهارپایان شما »

4 . روایات بسیاری در معنای « أبّ » از طرق عامّه در تفسیر « الدّرّ المنثور » و تفسیر « ابن کثیر » و دیگران ... . ذکر شده است که معنای أبّ ، گیاه و علفی است که

خوراك حیوانات است ، بدون آن که به عجمی بودن آن اشاره ای داشته باشد .(1)

5 . « أبّ » ریشه عربی دارد و در اشعار عرب وارد شده است . چنان که سیوطی روایت می کند که : نافع بن ازرق از ابن عباس پرسید که أبّ چیست ؟ ابن عباس گفت : آنچه چهارپایان از آن تغذیه می کنند . نافع پرسید : آیا عرب هم این کلمه را می داند ؟ ابن عباس گفت : آری ، آیا گفتار شاعر را شنیده ای ؟تری به الأبّ والیقطین مختلطا

علی الشریعة یجري تحتها العذب(2)« در آن مکان سبز و خرّم می بینی که علف و گیاه با کدو درهم آمیخته شده و در کنار آبشخور و شریعه رودی قرار دارد که در آن آب شیرین جاری است . »(3)

تحریف بخاری

بخاری از نواصب و دشمنان اهل بیت علیهم السلام است - چنان که قبلاً به این مطلب اشاره شد - و در حذف و تغییر احادیث به نفع مذهبش بسیار کوشا است تا عیبی بر امامانش وارد نشود .

1- . در تفسیر الدّرّ المنثور : 6 / 317 و تفسیر ابن کثیر : 7 / 216 طبع دار الفکر ، روایات بسیاری در مفاد و معنای أبّ ذکر شده است .

2- . الدّرّ المنثور : 6 / 316 .

3- . در تفسیر کشّاف زمخشری ذکر کرده و فخر رازی هم از او نقل نموده است که : « الأبّ : المرعی ؛ لأنّه یؤبّ أي یؤمّ و ینتجع ، و الأبّ و الأم أخوان ... ؛ یعنی : أبّ عبارتست از گیاه و علفی که در چراگاه می روید و أبّ را أبّ گویند به جهت آن که قصد آن را می کنند و برای طلب گیاه به سوی آن می روند . و أب و أم یك معنا دارد . شاعر می گوید ... . » تفسیر کشّاف : 2 / 525 طبع اوّل ، تفسیر فخررازی : 8 / 477 حقیر گوید : أبّ و أمّ ماضی مضاعف و اصل آن : أبب و أمم بوده است و أبّ و أمّ با فتحه همزه و تشدید باء و میم به معنای علف روئیده شده در چراگاه است . هم چنین ابن اثیر در ماده « أبب » پس از بیان عمر و اعتراف او به جهل خود و نهی از تکلّف در قرآن ، می گوید : « أبّ » چراگاهی است که برای چریدن و قطع شدن علف آن ، آماده شده است . و گفته شده است : « أبّ » برای چریدن چهارپایان همچون فاکهة برای انسان است . (النهایة في غریب الحدیث والأثر : 1 / 13 .)

در این جا هم دست به تحریف و تغییر زده و در صحیح خود به کلی صدر حدیث را - که سؤال از ابوبکر و عمر درباره « أبّ » شد و آن ها ندانستند - اسقاط کرده و فقط

ذیل حدیث عمر را آورده است که أنس از او روایت می کند :

کنّا عند عمر فقال : نهینا عن التکلّف ؛(1)

ما در نزد عمر بودیم که گفت : ما را از تکلّف نهی نموده اند .

دفاع زمخشری : زمخشری نیز در صدد دفاع از حریم دو امامش - ابوبکر و عمر - بر آمده تا بتواند دامان شان را از جهل به کتاب خدا بزداید . او در تفسیر خود - همان طوری که ذکر نمودیم - هر دو روایت را در عدم فهم معنای « أبّ » از شیخَین و نهی عمر را از عدم تکلّف در قرآن آورده است و پس از آن می گوید : « اگر اشکال کنی که این کلام عمر به نهی از تتبّع در معانی قرآن و بحث از مشکلات آن ، شباهت دارد » .

در جواب می گوئیم : مراد او این نبود و لکن بزرگترین اهتمام آن قوم بر عمل بوده است ، و اشتغال به بعضی از علومی که در آن عمل نبوده در نزد آن ها تکلّف شمرده می شده است !!! بنا بر این مراد عمر این بود که : این آیه در مقام امتنان به انسان در خوراکش وارد شد و از او استدعای شکر آن را دارد و از فحوای آیه دانسته شده است که مراد از « أبّ » بعضی از چیزهایی است که خداوند برای خوراك انسان و یا انعامش (شتر و گاو و گوسفند) رویانیده است ، بنا بر این ، عمر می گوید : به عهده توست که به امر مهم تری قیام کنی و آن شکر خدا است (در چیزهایی که برای تو روشن است و مورد اشکال نیست) از آن نعمت هایی که آن ها را برای تو شمرده است ! و لذا خود را مشغول مدار در طلب معنای « أبّ » و شناخت گیاه مخصوصی که نامش « أبّ » است و بر شناخت اجمالی آن اکتفا کن تا وقتی که مفهوم آن روشن گردد . پس از آن مردم را سفارش نموده

1- . صحیح بخاری : 9 / 95 ، طبع مطبعه امیریه ، بولاق ، کتاب الاعتصام ، باب ما یکره من کثرة السّؤال و تکلّف ما لایعنیه . و این حدیث را از سلیمان بن حرب از حمّاد بن زید از ثابت از انس روایت می کند .

است که در تمام مشکلاتی که برای آن ها در قرآن پیش می آید به این روش عمل کنند.(1)

غلط و باطل بودن این جواب واضح است ؛ زیرا – علاوه بر این که جهل عمر و ابوبکر را به معنای « أبّ » نفی نکرده است ، و عبارت شیخَین صریح در جهل و نادانی بوده مثل : أيّ سماء تظلّني و أيّ أرض تقلّني إذا قلت في كتاب اللّه ما لا أعلم ؟ و عبارت : كلّ هذا قد عرفناه ، فما الأب ؟ – معلوم نشد که چگونه سؤال از معنای ظاهری و بسیط لفظی از ألفاظ قرآن ، تکلّف است ؟ به طوری که حتی مردم عرب هم نباید از الفاظ و معنای ظاهری آن سؤال کنند با وجود این که قرآن برای تدبّر و تأمّل و تفکّر آمده است ؟

علّت منع خلفاء از نقل حدیث

خداوند متعال در سوره نحل می فرماید : « وَ أَنْزَلْنا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنّاسِ ما نُزِّلَ إِلَيْهِم وَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ » ؛(2) ما به سوی تو قرآن فرستادیم تا برای مردمان بیان کنی آنچه (از احکام قرآن) به سوی آن ها فرستاده شد ، تا این که آن ها در آن تأمّل کنند (و به حقائق و معارف آن معرفت پیدا کنند) خداوند متعال پیامبر صلی الله علیه و آله را مبیّن کلام خودش معرّفی کردند . ولی خلفای غاصب به غرض جدایی قرآن از عترت به این فکر افتادند که به احادیث رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بی توجّه و بی اعتنا باشند ، تا بتواند قرآن را آن طور که دلخواه خود ایشان بوده ، تفسیر و تأویل کنند و لذا ابوبکر تنها به سوزاندنِ احادیثِ جمع آوری شده خود ، اکتفا نکرده بلکه با کمال جرأت صریحا فرمان داد که از نقل احادیث از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم شدیدا جلوگیری شود ، چنان که ذهبی – که از علمای عامه است – در کتاب « تذكرة الحفاظ » نقل می کند که ابوبکر گفت :

... لا تحدّثوا عن رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم شيئا فمن سألكم فقولوا : بيننا و بينكم كتاب اللّه ؛(3)

1- . تفسیر کشاف : 2 / 525 ، طبع اوّل .

2- . سوره نحل : 44 .

3- . تذكرة الحفاظ : 3 .

از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم حدیثی نقل نکنید ، و هر کس (چیزی) از شما پرسید ، بگوئید : کتاب خدا در بین ما هست (به آن رجوع کنیم) .

در همین کتاب از قاسم بن محمد نقل می کند که گفت : عایشه می گوید :

جمع أبي الحديث عن رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم و كانت خمسمأة حديث ، فبات ليلة يتقلّب كثيرا ، قالت : فغمني ، فقلت : أتتقلّب لشكوى ، أو لشيء بلغك ؟ فلمّا أصبح قال : أي بنيّة هلمّي الأحاديث الّتي عندك ، فجئته بها فدعا بنار فحرقها ... ؛(1)

پدرم پانصد حدیث از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم گرد آورده بود ، شبی بسیار به خود می پیچید ، این حالت وی مرا اندوهناك نمود ، گفتم : آیا این ناراحتی به علت بیماری است یا چیز دیگری که به تو رسیده است ؟ چون صبح شد ، گفت : دخترم ! احادیثی که نزد توست پیش من بیاور ، چون آوردم ، آتشی طلبید و همه را سوزانید ... !!

و علّت منع شیخَین از بررسی در آیات قرآن و شأن نزول آن ها و تأمّل و تفکّر در آن ها و منع از نقل احادیث رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و نهی شدید توأم با عقوبت و شکنجه ، جز تخدیر و خام گذاردن اذهان عامه مردم از ولایت امیرالمؤمنین علیه السلام و آیات وارده در شأن آن حضرت ، نبوده است .

ذهبی می گوید :

هكذا هو كان عمر ، يقول : اقلّوا الحديث عن رسول اللّه ، و زجر غير واحد من الصّحابة عن بثّ الحديث . و هذا مذهب لعمر و غيره ؛(2)
آری عمر چنین بود ، او می گفت : از پیامبر کمتر حدیث نقل کنید و چندین صحابی را نسبت به نشر احادیث توبیخ کرد . آری این شیوه و مذهب و ایده عمر و غیر عمر بود .

1- 1 . تذكرة الحفاظ : 5

2- 2 . سير اَعلام النبلاء : 2 / 601 .

طبری می گوید :

هر وقت خلیفه ، حاکم و یا استانداری را برای نقطه ای اعزام می کرد ، به او چنین سفارش می کرد : فقط قرآن بخوانید و از محمّد صلی الله علیه و آله وسلم کمتر روایت نقل کنید و من هم با شما هم صدا هستم .(1)

قرظة بن کعب انصاری می گوید :

أردنا الکوفة فشیّعنا عمر إلی « صرار » و قال : تدرون لِمَ شیَّعتکم ؟ فقلنا : نعم ، نحن أصحاب رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم ، فقال : إنّکم تأتون أهل قریة ، لهم دویّ بالقرآن کدویّ النّحل ، فلا تصدّوهم بالأحادیث فتشغلوهم ، جرّدوا القرآن . وأقلّوا الرّوایة عن رسول اللّه صلی الله علیه و آله وأمضوا ،

وأنا شریککم ؛(2)

هنگامی که قصد عزیمت به کوفه را کردیم ، عمر بن خطاب تا منطقه « صرار » به بدرقه ما آمده و گفت : می دانید چرا شما را بدرقه کردم ؟ گفتیم : لابد به خاطر این که ما از صحابه رسول اللّه صلی الله علیه و آله هستیم ؟ گفت : شما وارد آبادی و روستایی می شوید که قرآن می خوانند ، مبادا آنان را با خواندن و قرائت احادیث پیامبر صلی الله علیه و آله از خواندن قرآن باز دارید ! تا می توانید از پیامبر صلی الله علیه و آله کمتر حدیث نقل کنید .

ذهبی می نویسد :

عمر سه نفر (از صحابه رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم) به نام های ابن مسعود و ابوالدرداء و ابو مسعود انصاری را زندان کرد و به آنان اعتراض کرد که چرا از پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم زیاد حدیث روایت کردید ؟ !(3)

و به نقل دیگر از حاکم و ذهبی : عمر ابن مسعود و ابوالدرداء و ابوذر را زندانی کرد

1- . تاریخ الأُمم والملوك : 3 / 273 .

2- . الطبقات الکبری : 6 / 7 ، المستدرك علی الصحیحین : 102 .

3- . تذکرة الحفاظ : 1 / 7 .

و آنان را به جرم اشاعه دادن و نقل احادیث پیامبر صلی الله علیه و آله توبیخ نمود ، و آنان را تا آخر خلافتش محکوم به اقامت اجباری در مدینه کرد .(1)

عمر به همه شهرها نوشت : نزد هر کس حدیث هست باید نابودش کند .(2)

محمد بن ابی بکر می گوید :

در زمان عمر احادیث زیاد شد ، وقتی به نزدش آوردند ، دستور داد آن ها را سوزانیدند .(3)

این مکر و حیله برای این بود که مردم از فضائل و مناقب امیرالمؤمنین علیه السلام و اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام مطلع نشوند و نیز برای فهم قرآن به در خانه آن ها نروند ، نظیر همان حیله معاویه که به ابن عباس گفت : « قرآن بخوان ولی از معنی کردن آن بپرهیز ، و تأویل قرآن را برای مردم بیان نکن »(4) چون می دانست که بسیاری از آیات قرآن در فضائل و مناقب اهل بیت علیهم السلام نازل شده ، و نیز مفسّر حقیقی قرآن و قرآن ناطق ، محمّد و آل محمّد صلی الله علیه و آله وسلم می باشند .

این حقیر (یعنی تراب اقدام شیعیان امیرالمؤمنین علیه السلام) می گوید : با این حال علمای عامّه و پیروان مکتب سقیفه با بی شرمی تمام خود را اهل سنّت پیامبر صلی الله علیه و آله و شیعیان امیرالمؤمنین علیه السلام را اهل بدعت می خوانند و حال آن که اهل سنّت واقعی و پیروان راستین سنّت رسول خدا صلی الله علیه و آله شیعیان امیرالمؤمنین علیه السلام می باشند .

این سیاست بهترین حربه بود برای سوق دادن امت ، به تفسیر به رأی نمودن قرآن کریم ، و دنیاطلبان از این راه هر چه اراده می نمودند به نام تفسیر قرآن ، بیان می داشتند .(5)

1- . مستدرك حاكم : 1 / 110 ، سير اعلام النبلاء : 7 / 206 .

2- 2 . كنزالعمال : 5 / 237 .

3- 3 . طبقات ابن سعد : 5 / 140 .

4- . كتاب سليم بن قيس : 199 و چاپ سه جلدى : 2 / 782 - 784 ، العوالم ، امام حسن عليه السلام : 26 ، به نقل از احتجاج .

5- . نيز اين عمل خائنانه موجب شد كه جماعتى هواپرست ، به جعل احاديث همّت گمارده و تا آنجا كه مى توانستند ، در نشر اكاذيب مى كوشيدند . چنان كه ابوهريره كه از اصحاب صفّه و از فقرا بود و براى امرار معاشش دائما در خدمت اين و آن بوده ، و در سال هفتم هجرى مسلمان شده ، و به تصريح « بخارى » در صحيحش ، او پس از اسلامش سه سال پيامبر صلى الله عليه و آلهرا بيشتر درك نكرده است و تمام اين مدّت را غالبا در فكر سير كردن شكم و تأمين معيشت خود بوده است ، با اين حال ، ابن حجر عسقلانى در كتاب « الاصابة : 4 / 205 » مى نويسد : ابوهريره از جهت نقل حديث گوى سبقت از همه صحابه ربوده است و بعضى منقولات او را به پنج هزار و سيصد 5300 حديث تحديد كرده اند ! و بخارى ، از آن ها فقط 446 حديث را انتخاب و نقل نموده است . و اين تعداد حديث كه از ابوهريره نقل گرديده ، بيش از سه برابر نسبت به احاديثى است كه عامّه از اميرالمؤمنين على عليه السلام و از ابوبكر و عمر و عثمان نقل كرده اند ؛ زيرا مجموع احاديث منقوله از اميرالمؤمنين عليه السلام و از سه خلفاى غاصب ، 1411 حديث است ، كه 586 حديث از اميرالمؤمنين عليه السلام ، و 142 حديث از ابوبكر ، و 537 حديث از عمر ، و 146 حديث از عثمان ، نقل كرده اند . چگونه ممكن

است ابوهریره که حدود سه سال بیشتر رسول خدا صلی الله علیه و آله را درك نکرده ، آن هم با آن وضع رقّت باری که از نظر معیشت داشته ، مجموع احادیث عامّه به نسبتِ ثلث احادیث ابوهریره نشود ، با وجود این که امیرالمؤمنین علی علیه السلامباب مدینه علم رسول بوده ، و همیشه با رسول خدا صلی الله علیه و آله بوده است . و خلفا نیز سال ها پیش از ابوهریره – به حسب ظاهر – اظهار اسلام نموده اند ، و با رسول خدا صلی الله علیه و آلهمعاشرت زیادتری داشته اند . برای اطلاع بر تفاصیل قضایا به کتاب « ابوهریره » سیّد شرف الدین رحمه الله و دیگر کتب رجوع کنید . و مؤیّد وجود احادیث جعلی بسیار در منابع عامّه این است که : ابن جوزی در کتاب « الموضوعات : 1 / 49 » از ابي شیبه نقل نموده که می گوید : « کنت أطوف بالبیت و رجل من قدّامي یقول : أللهمّ اغفر لي و ما أراك تفعل ، فقلت : یا هذا قنوطك أکثر من ذنبك ، فقال لي : دعني ، فقلت له : أخبرني ، فقال : إنّي کذبت علی رسول اللّه صلی الله علیه و آلهخمسین حدیثا ، و طارت في النّاس ما أقدر أن أرد منها شیئا . » و از ابی لهیعه نقل نموده که گفت : « دخلت علی شیخ و هو یبکي ، فقلت ما یبکیك ؟ فقال : وضعت أربعمأة حدیث أدخلتها في تاریخ النّاس فلا أدري کیف أصنع » .

پس از او در زمـان خلاـفت عمر بن خطاب و عثمان بن عفان ، این بـدعت ویران گر ، شدیـدتر مورد عمل قرار گرفت ؛ زیرا در این زمان ، کسـی جرأت نقل حتی یك حـدیث را هم از رسول خـدا صـلی الله علیه و آله وسـلم نـداشت و کم کم بدعت ها آغاز شد و اسـلام رنگ دیگری به خود گرفت ، و آن عدالت و انصاف و مواسات و نوع دوستی و تحفظ ناموسی که با زحمات طاقت فرسای پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله وسـلم پایه گذاری شده بود ، به تدریج صورت دیگری پیداکرد ! و خلفاء برای تثبیت مقام و حکومت و خود مختاری و رسیدن به امیال و هوس های خود از هر دسـتبردی به ذخائر اسـلامی دریغ نکردنـد ! احکام خـدا را تغییر دادند ، بیت المال را هدر دادند ، و یاران و اصـحاب با وفای رسول خدا صـلی الله علیه و آله وسـلم را به انواع بلاها مبتلا ساختند ، بعضـی را کشـتند و بعضی را تبعید نمودند ! زنان مسلمان

را پرده دریدند حتی فاجعه عظمائی که در تاریخ بشری فراموش شدنی نیست ، پدید آورده و دل عزیزترین عزیزان خدا و رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را خون کرده ، پهلویش بشکستند ! تا آنجا که امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیهماالسلام را در محراب عبادت ، و حسنش علیه السلام را که نور چشم رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بود ، به زهر جفا شهید نمودند ، و حسینش علیه السلام را از دم شمشیر گذراندند ! و اهل بیت گرامیش را به اسارت به شهرها بردند ! و کردند آنچه کردند ! ! و همین اوان بود که دست های خائنانه غارتگران به بیت المال مسلمانان دراز گردیده ، و با ذخائری که می بایست صرف نیازمندان و ارباب حاجت شود ، عناصری را بر انگیختند تا با نشر اکاذیب و جعل احادیث در فضائل خود و تنقیص اهل بیت علیهم السلام ، آتش کینه خویش را فرو نشانند ! که به راستی اگر کسی این وقایع رقّت بار را در تاریخ اسلام ببیند ، به یقین قلبش می سوزد ، و از دیدگانش اشك جاری می گردد .

جهل ابوبکر و عمر به معنای « کلاله »

جهل ابوبکر و عمر به معنای « کلاله »(1)

چنان که موافق روایات اهل بیت علیهم السلام و مستفاد از آیات سوره نساء است ، « کلاله » همان اولاد پدر و مادر هستند (که برادران پدری و مادری یا پدری تنها یا مادری تنها باشند) .

مرحوم شیخ مفید در کتاب ارشاد نقل کرده است که از ابوبکر درباره معنای « کلاله » پرسیدند ، در پاسخ گفت :

« أقول فيها برأيي فإن أصبتُ فمن اللّه و إن أخطاتُ فمن نفسي و من الشّيطان ؛

من در این باره آنچه نظر و رأی من است می گویم ، اگر درست بوده از خداست ، و اگر خطا و نادرست بود ، از نفس من و از شیطان است .

1- . طعن مشترك ابوبکر و عمر . کلاله به معنای اولاد پدر و مادر است که برادران پدری و مادری یا پدری تنها یا مادری تنها باشند .

چون پاسخ او را به امیرالمؤمنین علیه السلام رساندند فرمود :

چقدر او بی نیاز است از اعمال رأی و نظر که در این جا بدهد ؟ (یعنی مسئله نظری نیست که احتیاج به رأی باشد بلکه مسئله لغوی است و به علم لغت نیاز دارد) آیا او ندانسته است که کلاله به برادران و خواهران پدر و مادری می گویند ؟ ! و نیز به خصوصِ برادران و خواهران پدری می گویند ؟ ! و هم چنین به خصوصِ برادران و خواهران مادری می گویند ؟ ! خداوند عزّوجلّ می فرماید : « ای پیامبر ! چون از تو بپرسند ، بگو : خداوند درباره میراث کلاله این طور حکم می کند که اگر مردی بمیرد و فرزندی نداشته باشد و از برای او فقط یك خواهر پدر و مادری و یا یك خواهر پدری بوده باشد ، او باید نصف ما ترك از اموال آن مرد متوفّی را ببرد » و نیز خداوند عزّوجلّ می فرماید : « اگر مردی و یا زنی ، برادر و یا خواهرِ مادری متوفّی باشد ، در صورتی که فقط یك نفر باشد و زیادتر نباشد ، یك ششم از ارثیه را می برند و اگر از یك تن بیشتر باشند ، همگیِ ورّاث در یك سوّم از اموال و ما ترك متوفّی شریك خواهند بود .(1)

بنا بر این ، لفظ « کلاله » در قرآن دارای معنای مشخص است که اوّلاً به خواهران و برادران پدر و مادری ، و ثانیا به خصوص پدری ، و ثالثا به خصوص مادری گفته می شود . و این حکم برای این موضوع در قرآن منصوص است (چنان که در سنّت هم از طریق اهل بیت علیهم السلام تصریح به آن شده است) و در این صورت ، نظر و رأی در این جا وجهی ندارد . لذا آن حضرت فرمود : چقدر او از اعمال رأی و نظر در این

1- . الارشاد : 1 / 200 . ما أغناه عن الرّأي في هذا المكان ! أما علم أنّ الكلالة هم الإخوة و الأخوات من قبل الأب و الأمّ و من قبل الأب على انفراده و من قبل الأمّ على انفرادها . قال اللّه عزّ و جلّ : « يَسْتَفْتُونَكَ قُلْ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلاَلَةِ إِنْ امْرُؤٌ هَلَكَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتٌ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ » النساء : 176 . و قال عزّ قائلاً : « وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلاَلَةً أَوْ امْرَأَةٌ وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ » . (سوره نساء : 12) خداوند برای کلاله در آیه اوّل که شامل خواهر پدر و مادری و خواهر پدری تنها می شود ، نصف از ما ترك میت را ارث قرار داده است و برای کلاله که در آیه دوّم فقط اختصاص به برادر و یا خواهر مادری دارد ، سدس و یا ثلث را در فرض انفراد و یا اجتماع مقرّر نموده است .

مسـئله بی نیاز است ، و این مسـئله ، مسئله نظری نیست تا محتاج به نظر باشد ، بلکه مسئله لغوی است و آیه قرآن حکمش را صریحا بیان کرده است .

خاصّه و عامّه روایت کرده اند که از ابوبکر معنای « کلاله » را پرسیدند ، ندانست . و بعد از آن گفت : « به رأی خود می گویم ، اگر صواب باشد از خداست ، و اگر خطا باشد از من و از شیطان است ، و خدا از آن بری است . کلاله ما سوای والد و ولد است » .(1)

در حقیقت ، این جریان حاوی دو طعن برای خلیفه است ، اول : ندانسـتن معنای قرآن . دوّم : تفسـیر به رأی آن . در حالی که عامه به طرق بسـیار روایت کرده اند که : هر کس در قرآن به رأی خود سخن بگوید ، جای خود را در آتش مهیا داند .(2) و به روایت دیگر : اگر صواب گوید ، خطا کرده است .(3)

و به روایت دیگر : رسول خدا صـلی الله علیه و آله جمعی را دید که به رأی خود قرآن را تفسـیر می کردند ، فرمود : که جمعی پیش از شما بودنـد به همین هلاك شدنـد که کتاب خـدا را بر هم زدنـد ، هرگاه به رأی خود بگوییـد ، در کتاب الهی اختلاف به هم می رسد که رأی ها مختلف است . و حکم خداوند خلافی ندارد و همه با هم موافق است .

هر چه را می دانید بگوئید و هر چه را نمی دانید به کسی که می داند واگذارید ، دوای ندانستن پرسیدن است .(4)

علاوه بر این که ابوبکر در این کلامش : « أقول فيها برأيي فإن أصبتُ فمن اللّه و إن أخطاتُ فمن نفسي و من الشّيطان » خود را قرین شیطان کرده و ممکن است که مرادش از شیطان عمر باشد .

1- . الکشف والبیان عن تفسـیر القرآن أی تفسـیر الثعلبی : 3 / 269 ، جامع البیان المشـهور بتفسـیر ابن جریر الطبری : 4 / 192 ، الدرّ المنثور : 2 / 250 .

2- . بحارالانوار : 3 / 223 حدیث 14 ، سـنن الترمذی : 5 / 199 رقم 2950 و 2951 ، اصول السرخسـی : 2 / 121 ، المنخول من تعلیقات الاصول : 427 .

3- . الفوائد المجموعة ، الشوکانی : 317 ، وسائل الشیعة : 27 / 205 ، تفسیر الصافی : 1 / 8 ، 36 .

4- . حق الیقین علامه مجلسی رحمه الله : 217 .

ملا علی متّقی در کنزالعمّال روایاتی را ذکر کرده که : ابوبکر و عمر معنای کلاله را نمی دانستند ، از جمله بعد از آن که نظیر صدر همین روایتی که از ارشاد مفید آوردیم (که ابوبکر گفت نمی دانم) را ذکر کرده ، این جمله را اضافه دارد که ابوبکر گفت : « أراه ما خلا الوالد و الولد ؛ رأی من این است که کلاله غیر از پدر و فرزند است » . و چون عمر به خلافت رسید گفت : کلاله ، غیر از خصوص فرزند است و در عبارتی دارد : « من لا ولد له ؛ کسی که فرزند ندارد » . و وقتی که با خنجر ابولؤلؤ مجروح شد ، گفت : من از خدا شرم می کنم که در این مسئله خلاف رأی ابوبکر را بدهم ، رأی من همان است که کلاله ، غیر از پدر و فرزند است .(1)

عجب از کسی که شرم از رسول خدا صلی الله علیه و آله نکرده و سخن او را به هذیان نسبت داده ولی از ابوبکر شرم کند و برای رعایت او از رأی خود برگردد .(2)

حاکم در مستدرك از محمد بن طلحة از عمر بن خطاب روایت کرده است که او گفت :

لأن أكون سئلت رسول اللّه صلى الله عليه و آله عن ثلاث أحبّ إليّ من حُمر النعم : من الخليفة بعده ؟ و عن قوم قالوا : نقرّ بالزّكاة في أموالنا و لا نؤديّها إليك ، أيحلّ قتالهم ؟ و عن الكلالة ؛(3)

اگر من درباره سه موضوع از رسول خدا صلی الله علیه و آله سؤال می کردم برای من از شتران سرخ مو بهتر بود : 1 . خلیفه بعد از او کیست ؟ 2 . درباره قومی که می گویند

1- . کنزالعمّال : 11 / 75 و 76 ، حدیث 323 ، کتاب الفرائض ، طبع حیدر آباد سال 1346 ، از سعید بن منصور در « سنن » خود و از عبدالرّزّاق در « جامع » و از ابن ابی شیبة و از دارمی و از ابن جریر و از ابن منذر ، و از بیهقی در « سنن » خود روایت کرده است . بیهقی در « سنن » خود صدر این روایت را که راجع به ابوبکر است در جلد : 6 / 223 و ذیل آن را که راجع به عمر است در صفحه 224 از شعبی روایت نمود . و دارمی در « سنن » خود جلد : 3 / 365 صدر آن را نیز ذکر کرده است .

2- . اگر قول اوّل بدون مستند بود ، وای به حال او که بدون مستند کلام خدا را تفسیر کرده است و اگر مستند داشته است ، وای به حال او که به جهت رعایت ابوبکر در وقت مردن از آن بر گردد .

3- . المستدرك : 2 / 303 ، الدّرّ المنثور : 2 / 249 ، تفسیر ابن کثیر : 2 / 464 طبع دار الفکر ، تفسیر قرطبی : 6 / 29 .

ما به دادن زکات در اموال خودمان اقرار و اعتراف داریم و لکن زکات را به تو نمی دهیم ، آیا جنگ با این جماعت جایز است ؟ 3 . از کلاله .

پس معلوم شد که آنچه در باب کلاله می گفتند ، همه به رأی و خواهش نفس بود ، بدون این که هیچ مستندی داشته باشند . و از این جا ظاهر می شود که بنای جمیع امور آن ها بر هواهای باطله و مصالح دنیوی بوده بدون این که مستند به دلیل و حجّتی باشد .

تعداد روایات منقول از خلیفه !

از جمله ادله برای اثبات جهل ابوبکر این است که با وجود این که او را از جمله مخصوصان و مصاحب غار پیامبر صلی الله علیه و آله می دانند ،(1) و می گویند که او اسبق

1- . بعضی از محقّقین نوشته اند که همان راهنما و دلیل پیامبر صلی الله علیه و آله یعنی : عبداللّه بن بکر بن اریقط یار غار پیامبر صلی الله علیه و آله بود نه ابوبکر ، و این تشابه و تقارب اسمی سبب این اشتباه شد که گمان کنند آن شخص ابوبکر بود . دلیل بر این مطلب اموری است : الف) ابوبکر در هیچ جا به این فضیلت اعتراف نکرده است ، در حالی که در روز سقیفه به کمتر از آن هم اشاره کرد و گفت : « نحن عشیرة رسول اللّه و أوسط العرب أنسابا و لیست قبیلة من قبائل العرب إلا و لقریش فیها ولادة ». (البدایة والنهایة : 6 / 205) ب) به گفته عسقلانی ، ابوجعفر مؤمن طاق - که از تابعین است - منکر ارتباط داشتن آیه غار با ابوبکر بودند . (لسان المیزان : 5 / 115) ج) عایشه خودش تصریح کرد که هیچ آیه ای در حق ما نازل نشده است ، پس آیه غار به مصاحبت کسی غیر از ابوبکر اشاره دارد . « لم ینزل اللّه فینا شیئا من القرآن ». (صحیح بخاری : 6 / 42 ، تاریخ ابن اثیر : 3 / 199 ، البدایة والنهایة : 8 / 96) د) مشهور است که ابوبکر در مدینه به استقبال پیامبر صلی الله علیه و آله آمد ، پس ابوبکر همراه آن حضرت نبود . ه-) روایت صحیح وارد شد که پیامبر صلی الله علیه و آله به هنگام هجرت به غار ، تنها بود . (البدایة والنهایة : 6 / 205) و) آن قیافه شناس فقط آثار و جای پای پیامبر را دید ، و هرگز سخن از ابوبکر به میان نیاورد . (فتوح البلدان : 1 / 64) و از یحیی بن معین تشکیك در آن فهمیده می شود . (تهذیب الکمال : 29 / 26) ز) طبق روایت بخاری و دیگران ، ابوبکر جزء اولین گروه از مهاجرین بوده و قبل از پیامبر صلی الله علیه و آله وارد مدینه شده و در نماز جماعت گروه اول از مهاجرین شرکت می کرد . (صحیح بخاری : 1 / 128 ، کتاب الأذان ، جلد 4 / 240 ، کتاب الأحکام باب استقصاء الموالي واستعمالهم ، سنن البیهقی : 3 / 89 ، فتح الباری : 13 / 179 ، جلد 7 / 261 و 307)

در اسلام است ،(1) در مدّت بعثت آن حضـرت ، زیاده از صد و چند حدیث ، روایت نکرده ، با آن که بسـیاری از آن ها دروغ و مجعول است ! ! مثل حـدیث میراث انبیاء و نظیر آن ، بلکه احادیث پیامبر صـلی الله علیه و آله را آتش می زد ! چنان که متّقی هندی و غیر او به آن اعتراف کرده اند .(2)

احمد بن حنبل در مسند خود فقط « هشتاد » حدیث از ابوبکر نقل می کند و از این هشتاد حدیث ، بیست مورد تکراری است که با حذف این ها ، فقط شصت حدیث از ابوبکر نقل شده است .

ابن کثیر نیز با زحمت زیاد ، توانسته « هفتاد و دو » حدیث از خلیفه جمع کند و اسم آن را « مسند صدّیق » نهاده است .

این احادیثی که علمای عامّه برای خلیفه جمع نموده انـد اگر با احادیثی که از پیامبر صـلی الله علیه و آله صادر شده است سـنجیده شود ، مثل قطره ای است در مقابل اقیانوس بی کران .

ابوهریره فقـط سه سال نزد پیامبر صـلی الله علیه و آله بود ، با این حال « ابن مخلـد » در مسـند خود ، « پنـج هزار و سـیصد » حـدیث از ابوهریره نقل می کند که از پیامبر صلی الله علیه و آله شنیده است .(3)

1- . مورّخین عامه اعتراف کردند که ابوبکر اولین کسـی نبود که مسلمان شد ، بلکه : « لقد أسلم قبله أکثر من خمسین ؛ قبل از او بیش از پنجاه نفر مسلمان شدند » . تاریخ طبری : 1 / 540 و عمر پس از چهل و اندی از مرد و زن ، اسلام آورد . (طبقات ابن سعد : 3 / 269 ، تاریخ الاسلام ، السیرة النبویّة : 180 ، صفة الصفوة : 1 / 274)

2- . متقی هندی در کنزالعمال : 10 / 285 ، می نویسد : « إنّ الخلیفة أبابکر أحرق خمس مأة حدیث کتبه ؛ یعنی ابوبکر پانصد حدیثی را که از پیامبر صلی الله علیه و آله نوشته بود ، به آتش کشید » از عایشه روایت کردند که می گوید : « جمع أبي الحدیث عن رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسـلم و کانت خمسـمأة حدیث ، فبات لیلة یتقلّب کثیرا ، قالت : فغمني ، فقلت : أتتقلّب لشـکوی ، أو لشـيء بلغك ؟ فلمّا أصـبح قال : أي بنیّـة هلمّي الأحادیث الّتي عندك ، فجئته بها فدعا بنار فحرقها ... ؛ تذکرة الحفاظ : 5 « پدرم پانصد حدیث از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسـلم گرد آورده بود ، شبی ، بسـیار به خود می پیچیـد ، این حالت وی مرا انـدوهناك نمود ، گفتم : آیا این ناراحتی به علت بیمـاری است یـا چیز دیگری که به تو رسـیده است ؟ چون صـبح شـد ، گفت : دخترم ! احـادیثی که نزد توست پیش من بیار ، چون آوردم ، آتشی طلبید و همه را سوزانید ... ! ! »

3- . الاصابة : 4 / 205 .

احمـد بن فرات ، « یك ملیون و پانصـد هزار » حـدیث از پیامبر صـلی الله علیه و آله نقل می کنـد و از بین آن ها « سـیصد هزار » حدیث انتخاب می کند .(1)

ابوزرعه ، « صد هزار » حدیث حفظ بوده است و بعضی می گویند : هفتصد هزار حدیث حفظ بوده است . و بعضی ها یك ملیون و برخی صد هزار حدیث از پیامبر صـلی الله علیه و آله حفظ بوده اند که در تاریخ نوشته شده و علامه امینی رحمه الله در کتاب شریف « الغدیر » اسامی آنان را ذکر کرده است .(2)

حال شـما قضاوت کنید که با این گستردگی علوم و معارفی که در زمینه های مختلف از رسول خدا صـلی الله علیه و آله بیان شده ، چگونه سزاوار است که جانشـین پیامبر صـلی الله علیه و آله فقط حـدود « صـد و چهار »(3) حـدیث از آن حضـرت یاد گرفته باشد ؟ آیا عقل و انصاف قبول می کنـد که خلیفه با این معلومات انـدك از معارف آسـمانی ، بتوانـد جای خالی پیامبرخـدا صـلی الله علیه و آله را پر کنـد و پاسـخگوی امّت باشد ؟ ! چرا خلیفه (ابوبکر) این قدر کم حافظه و جاهل بود ؟ چگونه انسان آزاد و عاقل ، این چنین شخصی را به عنوان نماینده خدا و خلیفه رسول خدا می پذیرد ؟ امّا باب مدینه علم رسول و صاحب « سلونی قبل أن تفقدوني »(4) و کسی که تورات و انجیل را از اهل کتاب و صاحبانش بهتر می داند ، و گوینده « یَنْحدر عنّي السّیل و لا یرقی إليّ الطّیر »(5) ، را رها می کند و از علوم

1- . خلاصة التهذیب : 1 / 27 ، رقم 104 .

2- . الغدیر : 7 / 115 - 117 .

3- . یا مقداری کمتر و بیشتر .

4- . یعنی : ای گروه مردمان ! از من هر نوع سؤال (که در خاطر ضـمایر خود مسـتتر) داریـد قبل از آن که مرا از دست بدهیـد (و مفقود یابید) بپرسـید . (ینابیع المودة : 104 باب 30 ، مناقب خوارزمی : 46 و 47 ، تفسیر ابن کثیر : 4 / 231 ، الریاض النضرة : 2 / 198 ، تاریخ الخلفاء : 171 ، تهذیب التهذیب : 7 / 337 ، مناقب ابن مغازلی : 430 ، فتح الباری : 8 / 485)

5- . نهج البلاغة : 1 / 26 ، الخطبة الشقشـقیة . یعنی : سیل و باران رحمت از اطراف و جوانب من فرو می ریزد و هیچ مرغ و عنقای بلند پروازی نمی تواند بر فراز سـر من اوج بگیرد . یا این چنین معنا شود : « سیل علم از کوه سینه منِ علیّ سرازیر می شود و عقل هیچ عاقل و وهم هیچ واهمی نمی تواند به قله علم من پر بزند

و معارف زلال و آسمانی او بی بهره می شود ، و بلکه شقاوت و ضلالت و تعصّبش به جایی می رسد که حرف از اعلمیّت کسی می زند که ترجمه ظاهر قرآن را نمی داند و از معارف و علوم رسول خدا صلی الله علیه و آله فقط « صد و چهار » حدیث یاد گرفته باشد ، آن هم احادیثی که نوشتن آن ها جز شرم و رسوایی چیزی به دنبال ندارد ![1]

غیر از خلیفه اوّل ، خلیفه دوّم نیز نسبت به معنای کلمه « کلاله » جاهل بود و شاهد آن این است که ملاعلی متّقی هندی از سعید بن مسیب روایت کرده است که عمر از رسول خدا صلی الله علیه و آله از کیفیت ارث کلاله پرسید ، رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمود : « أو لیس قد بیّن اللّه ذلك ؟ ؛ آیا خداوند آن را روشن نساخته است ؟ » پس از آن این آیه کریمه را قرائت فرمود : « وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلاَلَةً أَوْ امْرَأَةٌ ... . »[2] ولی عمر باز هم نفهمید و به دخترش حفصه گفت : هر وقت دیدی که رسول خدا صلی الله علیه و آله دارای نشاط است از معنای آن از او بپرس ! و چون حفصه از رسول خدا صلی الله علیه و آله پرسید ، حضرت فرمود : آیا پدرت گفته است که بپرس ؟ « ما أری أباك یعلمها أبدا ؛ من نمی بینم که پدرت تا ابد این مسئله را بفهمد ! » و عمر خودش می گفت : « ما أراني أعلمها أبدا و قد قال رسول اللّه صلی الله علیه و آلهذلك ؛[3]

گمان نمی کنم که هیچ وقت بتوانم معنای کلاله را بفهمم ، در صورتی که رسول خدا صلی الله علیه و آله درباره من

1- . به عنوان نمونه به یکی از احادیث خلیفه غاصب اشاره می کنیم : « قال أبوبکر : إنّ رسول اللّه أهدی جَمَلاً لأبي جهل ؛ رسول خدا صلی الله علیه و آله به ابوجهل یك شتر هدیه کرد . این حدیث را با سخنان امیرالمؤمنین علیه السلام و خطبه های نهج البلاغه بسنجید تا میزان علم و آگاهی ابوبکر واضح تر شود . به خاطر همین کمی علم خلیفه است که میمون بن مهران می گوید : اگر کسی منازعه یا مسئله ای پیش خلیفه می برد ، اگر چیزی از قرآن یا سنّت پیامبر می دانست ، طبق آن قضاوت می کرد . و اگر چیزی نمی یافت ، بیرون می آمد و جواب مسئله را از مسلمین می پرسید . گاهی می شد که گروهی نزد او جمع شده و هر کدام نظریّه ای می دادند ... و اگر چیزی یافت نمی شد ، سران و نیکان مردم را جمع می نمود و در خصوص مسئله با آنان مشورت می نمود . سنن دارمی : 1 / 58

2- . سوره نساء : 12 .

3- . کنزالعمال : 11 / 73 و 74 حدیث 320 ، از ابن راهویه و از ابن مردویه روایت کرده است و گفت : این حدیث صحیح است . و تفسیر الدّرّ المنثور : 2 / 249 و فضل بن شاذان در ایضاح : 325 ذکر نموده اند .

این عبارت را گفته است ! » و این خود سند واضح و محکم بر حماقت او به نصّ رسول خدا صلی الله علیه و آله است .

عمر بن خطاب در روز جمعه ای خطبه خوانـد و از رسول خدا صـلی الله علیه و آله یاد کرد سـپس از ابوبکر یاد کرد و پس از آن گفت : « من پس از خودم چیزی را که نزد من اهمّ از کلاله باشـد نمی گذارم ، من در هیچ مسـئله ای به اندازه مسـئله کلاله به رسول خدا صـلی الله علیه و آله مراجعه نکردم و آن حضـرت در هیـچ امری مثل این مسـئله با من تند نشد و خشونت و غلظت ننمود ، تا به جایی که با انگشـت خود به سـینه من زد و گفت : « یا عمر ! ألا یکفیك آیة الصّیف الّتي في آخر سورة النساء ؟(1) ای عمر ! آیا آیه صیف که در آخر سوره نساء است ، برای تو بس نیست » و عمر گفت : اگر زنـده بمانم در مسـئله کلاله ، حکم می کنم که هر کس قرآن خوانـده باشـد و هر کس قرآن نخوانده باشد مطابق حکم من حکم می کند » .(2)

سیوطی نقل کرد که مسـروق می گویـد : من از عمر بن خطّاب درباره اقربای خودم که به عنوان کلاله ارث می برند پرسـیدم ، عمر گفت : الکلالـة ، الکلالـة ، و دست برد و ریش خود را گرفت و گفت : اگر می دانسـتم برای من بهتر بود از آن که تمـام اشـیاء روی زمین ملك من باشد ! و من از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم پرسیدم ، سه بار فرمود : آیا آیه ای را که در صیف نازل شد نشنیده ای ؟(3)

حاکم نیز در ضـمن روایتی از حذیفه بن یمان روایت کرده است که چون آیه « یَسْتَفْتُونَكَ قُلْ اللَّهُ یُفْتِیکُمْ فِي الْکَلاَلَةِ ... . »(4) نازل شد ، رسول خدا صلی الله علیه و آله آن را به حذیفه

1- . نام آیه کلاله ، آیه صـیف است ؛ چون در حجّة الوداع که موسم تابستان بود نازل شده است . و آن آیه 176 است که آخرین آیه سوره نساء می باشد .

2- . صحیح مسلم : 3 / 1236 حدیث 9 کتاب الفرائض ، تعلیقه محمد فؤاد عبد الباقی ، طبع دار احیاء التراث العربی . سـنن ابن ماجه : 2 / 910 حدیث 2726 باب الکلاله ، همین تعلیقه با همین طبع ، سنن بیهقی : 6 / 224 و در ذیلش اضافه دارد که عمر گفت : « و هو ما خلا الأب کذا احتسب » ، و مسند احمد حنبل : 1 / 48 ، تفسیر قرطبی : 6 / 29 طبع دار الکاتب العربی سنه 1387 ، تفسیر طبری : 6 / 43 طبع مصطفی البابی سنه 1373 .

3- . تفسیر الدّرّ المنثور : 2 / 251 ، تفسیر طبری : 6 / 44 .

4- . سوره نساء : 176 .

تعلیم کرد و حذیفه هم آن را به عمر تعلیم نمود ، بعد از این قضیّه ، باز عمر از حذیفه در این باره پرسید ، حذیفه گفت :

واللّه انّك لأحمق إن كنت ظننت ! انّه لرقّانيها رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم فلقّيتكها كما لقّانيها رسول اللّه ! واللّه لا أزيدك عليها شيئا أبدا ؛(1)

سوگند به خدا من چنین می پندارم که تو مرد احمق و نادانی هستی ! زیرا که این آیه را رسول خدا صلی الله علیه و آله به من یاد داد و من هم آن را همان طور که رسول خدا صلی الله علیه و آله به من یاد داد به تو یاد دادم ! سوگند به خدا که ابدا از آنچه به تو یاد داده ام - که طبق تعلیم رسول خدا صلی الله علیه و آله به من بوده است - چیزی را بر آن نمی افزایم .

مرحوم علامه امینی رحمه الله در الغدیر بعد از ذکر شانزده حدیث از مصادر عامّه در جهل خلیفه به معنای « کلاله » می فرماید : چه اندازه « کلاله » بر خلیفه مشکل شده و چه مقدار آن را پیچیده دانسته و سر بسته حکم آن نزد او بوده است ، در حالی که دین اسلام آئینی آسان و همگانی است . و آیا او وقتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بسیار سؤال کرد ، پیامبر صلی الله علیه و آله به او پاسخ داد یا نه ؟ اگر پاسخ داد ، پس چرا حفظ نکرد ، و یا چرا درك و فهم او از شناخت آن کوتاه آمده ، و حال آن که دانستن آن برای او از شتران سرخ موی یا از دنیا و آنچه در آن است و یا از قصرهای شام محبوب تر بوده است .

و اگر پاسخ نداده پس محال است که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم تأخیر بیان از وقت حاجت کند و حال آن که می داند که به زودی او بر اَریکه خلافت ، تکیه می زند و مسائل و مرافعات را نزد او می آوردند ، با وجود این که مسئله « کلاله » امری عمومی و مبتلابه بوده است . لکن حقیقت آن چیزی است که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم به حفصه فرمود :

ما أرى أباك يعلمها ؛

من نمی بینم که پدرت آن را بیاموزد .

1- . المستدرك : 2 / 303 ، تفسير ابن كثير : 2 / 466 ، تفسير طبرى : 6 / 42 .

و یا فرمود :

ما أراه یقیمها ؛

نمی بینم که آن را اقامه کند .

و این کشف از واضح بودن حال می کند ، و خواننده را بر واقع و حقیقت حال مطلع می گرداند ، البتّه اگر هوای نفس او را گمراه نکند .(1)

و مصیبت بزرگ این است که بعد از اعتراف خود او که : « معنی کلاله برای من روشن نشد » از حکم دادن در آن دوری نکرد و به رأی خودش حکم کرد ، غافل از این که حق تعالی فرمود :

« وَلاَ تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُوْلَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولاً »(2)

پیروی نکن از چیزی که به آن علم نداری ، به درستی که هر کدام از گوش و چشم و دل مورد سؤال قرار می گیرند .

و نیز حق تعالی فرمود :

« وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ »(3)

اگر او سخنی دروغ بر ما می بست ، ما او را با قدرت می گرفتیم ، سپس رگ قلبش را قطع می کردیم ، و هیچ کس از شما نمی توانست از (مجازات) او مانع شود .

آنچه ابن حجر می گوید که اختلاف در معنای کلاله(4) سبب شده که عمر گفت : « من

1- . الغدیر : 6 / 181 - 186 . « قال الامینی رحمه الله : ما أعضل الکلالة علی الخلیفة و ما ابهمها و أبهم حکمها عنده ، و هی شریعة مطّردة سمحة سهلة ، و هل هو حین أکثر السؤال عنها أجاب عنه رسول اللّه صلی الله علیه و آله أو لم یجب ؟ ... ».

2- 2 . الاسراء : 36 .

3- 3. الحاقه :44 - 47 .

4- 4. به معانی : 1) من لیس له الوالد و الولد . 2) انّها من سوی الوالد . 3) من سوی الوالد و ولد الولد . 4) من سوی الولد . 5) الإخوة . 6) المال . 7) الفریضة . 8) بنو العمّ و نحوهم . 9) العصبات و إن بعدوا .

در کلاله چیزی نمی گویم »(1) و این را عذری برای خلیفه در گرفتاری و پریشانی او در معنای کلاله می بیند ، کلامی باطل و مردود است ؛ بـا وجـود این که معنـای آیه واضـح است و حق تعـالی آن را بیـان نموده است ، پس چگونه خلیفه می گویـد برای من بیـان نشـد ، و این اختلافات از کجا آمده است در حالی که آیه روشن و مبیّن است و رسول خدا صـلی الله علیه و آله وسلم آیه صیف را در بیان آن کافی می داند .

جهل ابوبکر و عمر به میراث جدّه

جدّه میّتی از ابوبکر پرسید که از میراث ، چه چیز به من می رسد ؟ گفت : در کلام خدا و رسولِ او ، نمی یابم که تو را حقّی باشد ، تا آن که مغیرة بن شعبه و محمد بن مسلم به او گفتند :

أنّ الرسول أعطاها السدس ؛(2)

رسول خدا صلی الله علیه و آله ، یك ششم از ما تَرَك را به جدّه می داد .

شعبی گوید :

از اجتهاد و رأی ابوبکر و عمر این بود که جـدّ را در میراث ، اولی از برادر قرار دادنـد ، و عمر ناخوش داشت که در آن حرفی زده شود . پس چون عمر جدّ شد(3) گفت : « این کاری بود که واقع شد و چاره ای برای مردم از شناخت آن نیست » پس به سوی زید بن ثابت فرستاد و از او پرسید ، زید پاسخ داد : « رأی ابوبکر این بود که ما جدّ را اولی از برادر قرار دهیم » ...(4)

1- . فتح الباری در شرح صحیح بخاری : 8 / 215 .

2- . سنن ابی داود : 3 / 167 .

3- . یعنی وقتی خودش پدر بزرگ شد .

4- . مصنّف عبدالرزاق : 10 / 265 حدیث 19058 ، سنن کبری : 6 / 247 ، الغدیر : 6 / 165 . « قال الشعبی : کان من رأی أبی بکر و عمر أن یجعلا الجدّ أولی من الأخ ، و کان عمر یکره الکلام فیه ، فلمّا صار عمر جدّاً قال : هذا أمر قد وقع لابدّ للناس من معرفته ... ».

دارمی از شعبی نقل کرده :

اوّلین جدّی که در اسلام وارث شد ، عمر بود که مالش را گرفت . پس علی و زید نزد او آمده و گفتند : این مال تو نیست و تو مانند یکی از برادران هستی .(1)

سعید بن مسیب از عمر نقل می کند که گفت :

از پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم پرسیدم که سهم جدّ چگونه است ؟ فرمود : « این سؤال تو برای چیست ؟ ای عمر ! من گمان می کنم که تو بمیری پیش از آن که این را بدانی » سعید بن مسیب گفت : پس عمر مُردْ پیش از آن که میراث جدّ را بداند .(2)

بیهقی از عبیده نقل کرده که می گوید :

من از عمر درباره جدّ ، صد داستان حفظ کرده ام که تمامش با هم مخالفت دارند و بعضی از آن ها برخی دیگر را نقض و باطل می کند .(3)

ابن ابی الحدید گوید :

بسیار اتفاق می افتاد که عمر فتوایی می داد سپس آن را ابطال می کرد و به ضد آن فتوا می داد ، مثلاً در میراث جدّ با برادران ، حکم های زیادی داد که مخالفبا هم بودند ، آن گاه ترسید از حکم در این مسئله پس گفت : « من أراد أن یقتحم جراثیم جهنّم فلیقل فی الجدّ رأیه ؛ هر کس می خواهد خودش را در عذاب های بزرگ و شدید جهنم بیاندازد پس درباره جدّ به رأی خود فتوا دهد » .(4)

1- . سنن دارمی : 2 / 354 ، بیهقی نیز در سنن کبری : 6 / 247 ، نقل می کند که اوّلین جدّی که در اسلام وارث شد ، عمر بن خطاب بود ... پس عمر خواست که میراث و مال او را به تنهایی بگیرد ، و به برادران آن مرده چیزی ندهد ، پس علی علیه السلام و زید به او گفتند : این کار برای تو نیست ...

2- . طبرانی در اوسط ، سیوطی در جمع الجوامع ، و هیثمی در مجمع الزوائد : 4 / 227 « و می گوید : تمام راویان آن ، مردان صحیح هستند . » بیهقی در سنن : 6 / 247 ، الغدیر : 6 / 166 . « سألت النبی صلی الله علیه و آله کیف قسّم الجدّ ؟ قال : ما سؤالك عن ذلك یا عمر ؟ إنّی أظنّك تموت قبل أن تعلم ذلك ».

3- . السنن الکبری : 6 / 245 ، الغدیر : 6 / 166 .

4- . شرح نهج البلاغه ، ابن ابی الحدید : 1 / 61 ، الغدیر : 6 / 167 .

مرحوم علامه امینی می فرماید : من نمی دانم که این قضای ضد و نقیضی که عدد آن به صد می رسد در یك موضوع ، آیا تمام آن ها موافق بـا واقع است ؟ که این معقول نیست . یـا این که بعضـی از آن هـا موافق بـا واقع است ؟ که در این صورت ، چرا در تمام موارد به آن رجوع نکرده است ؟

آیا همه آن ها از اجتهاد خلیفه بوده یا این که آن ها را از صحابه گرفته است ؟ و آیا صحابه از عقائد و آراء خودشان این فتوی را می دادند ، یا آن ها را از پیامبر صـلی الله علیه و آله وسـلم گرفته بودند ؟ اگر از پیامبر صـلی الله علیه و آله وسـلم شـنیده بودند ، فتوای در آن مختلف و مخالف با هم نمی شد ، به ویژه با نزدیك بودن آنان به عهد رسول خدا صـلی الله علیه و آله وسـلم . و اگر از اجتهاد ایشان بود ، آیا برای ما هم حق تأمّـل و نظر در آنچه که اجتهـاد کرده انـد و به آن اسـتناد نموده انـد ، هست یا نه ؟ اصـلاً آیا دلیلی بر حجّت بودن چنین اجتهادی هست یا نه ؟

چگونه جایز است برای خلیفه مسـلمین جهل و نادانی به آنچه پیامبر خدا صـلی الله علیه و آله وسلم تشریع فرموده اند ، تا این که نادانی و جهل ، او را در تناقض گویی گیج و سر در گم کند ؟ و چه اندازه این مسئله بر خلیفه مبهم بوده که در تمام عمرش نتوانسته آن را یاد بگیرد ؟ و پیامبر صلی الله علیه و آله هم خبر دادند که عُمَر می میرد پیش از آن که آن را بیاموزد ، و او هم مُرد و میراث جدّ را ندانست !

جهل خلفای غاصب به اخبار و سـنّت رسول خدا صلی الله علیه و آله و احکام شرع ، محدود و منحصر به میراث جدّه و ... نمی شود ، از جمله این که مرحوم امینی در کتاب « الغـدیر » آورده است که : ابوموسـی اشـعری سه بار اجازه خواست تا بر عمر وارد شود و گویا چنان یافت که او مشـغول است لذا برگشت ، عمر گفت : آیا صدای عبداللّه بن قیس را نشنیدید که به او اجازه ورود دهید ؟ ابوموسی را صدا زدند و آمد ، عمر به او گفت : چه شد که برگشتی ؟ گفت : ما از جانب رسول خدا صلی الله علیه و آله امر شده ایم که اگر استیذان نمودیم و اذن داده نشد ، برگردیم . عمر گفت : بر این سـخنت باید اقامه بیّنه کنی (و شاهد بیاوری که این دستور از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بوده است) وگرنه تو را حدّ می زنم .

ابوموسی از مجلس عمر خارج شد و به سوی مجلسی از انصار روان گشت . انصار گفتند : گواهی بر این مطلب نمی دهد مگر کوچك ترین ما ، سپس ابوسعید خدری برخاست و به عمر گفت : ما از جانب رسول خدا صلی الله علیه و آله ، به این مطلب امر شده ایم . عمر گفت :

خفي عَلَيّ هذا من أمر رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم ألهاني عنه الصّفق بالأسواق ؛(1)

این امرِ رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بر من پنهان بود ، سرگرم بودن به معاملات در بازارها در زمان رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم مرا از فراگیری این سنّت ها و دستورات باز داشت .(2)

مسلم در صحیح آورده است که اُبیّ بن کعب به عمر گفت :

یا بن الخطّاب فلا تکوننّ عذابا علی أصحاب رسول اللّه ؛ ای پسر خطّاب ! تو بر اصحاب رسول خدا صلی الله علیه و آله عذاب نباش .

عمر گفت : سبحان اللّه ، من چیزی را شنیدم و خواستم در ثبوت آن تحقیق نموده باشم .(3)

باری ، خلیفه اوّل هر بار که در حکم خدا اشتباه می کرد ، می گفت :

إن أصبتُ فمن اللّه و إن أخطأتُ فمن الشيطان ؛(4)اگر در حکمی از روی اتفاق تیری بر نشانه خورد و درست گفتم از جانب خداوند است و اگر خطا کنم از جانب شیطان است (و مرا معذور بدارید) .

و هم چنین در بسیاری از احکام ، ابوبکر و عمر خطا می کردند و صحابه آن ها را

1- . صحیح مسلم : 2 / 234 کتاب آداب ، صحیح بخاری : 3 / 637 طبع هند ، مسند احمد : 3 / 19 ، سنن دارمی : 2 / 274 ، سنن أبی داود : 2 / 340 ، مشکل الآثار : 499 .

2- . الغدیر : 6 / 158 .

3- . صحیح مسلم : 4 / 362 حدیث 37 ، الغدیر : 6 / 223 . نووی در شرح صحیح مسلم : 14 / 131 الغدیر : 6 / 224 گوید : معنای این کلام این است که : این حدیث ، خبر مشهوری است در میان ما ، معروف است در بین بزرگان ما و کوچکان ما ، حتی آن که کوچك ترینِ ما ، آن را حفظ دارد و از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم شنیده است .

4- . سنن الدارمی : 2 / 366 باب الکلالة ، سنن البیهقی : 6 / 223 ، شرح العقائد النسفیة : 112 .

خبر دار می نمودند و چون مشت نمونه خروار است پس به همین مقدار از بیان جهل آن ها اکتفا می کنیم .

طعن یازدهم : قتل مالك بن نویره

طعن یازدهم : قتل مالك بن نویره(1)

هنگـامی که ابوبکر بر منصب خلافت غاصبانه تکیه زد ، در پی تـأمین منـابع مـادی نیازمنـد دریافت زکات بود ، اما بسـیاری از قبایل از پرداخت زکات به او امتناع می کردند که قبیله « بنی یربوع » از آن دسته بود .(2)

لـذا خالـد بن ولیـد را به سوی مالك بن نویره فرسـتاد و به او امر کرد که مالك را به قتل برسان ، پس خالد رفت و مالك را کشت و در همان شب با زوجه اش هم بستر شد و جماع کرد ، در حالی که مالك بن نویره مسلمان بود ،(3) و ابوبکر صریحا از خالد بن

1- . مالـك بن نویره تیمی یربوعی از شـیعیان امیرالمؤمنین علیه السـلام و از بزرگـان شـجاعان و فارسان و شاعران بوده و در بنی یربوع در زمان جاهلیّت و اسـلام بزرگ و سالار بود . ماجرای قتل مالك از مطالبی است که زبان از گفتن و قلم از نوشتن آن شرم دارد ، ولی ما برای اقامه دلیل و اتمام حجت آن را ذکر می کنیم .

2- . حضـرت رسول خدا صـلی الله علیه و آله وسـلم مالك بن نویره را فرسـتاده بود که زکات این قبیله را جمع کند ، و چون خبر شهادت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم به او رسید ، دست از گرفتن زکات کشید و گفت : « دست نگاه دارید تا معلوم شود که امر خلافت بر چه کسـی قرار خواهد گرفت . » و موافق روایات شـیعه ، سـببش آن بود که مالك از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم از حقیقت ایمان سؤل کرد ، پیامبر صـلی الله علیه و آله در ضمن بیان اصول دین فرمود : این وصی من است و به امیرالمؤمنین علی علیه السلام اشاره کرد . اثبات الهداة : 3 / 200 حدیث 936 ، بحارالانوار : 30 / 343 حدیث 163 ، صراط المستقیم : 2 / 280 با شهادت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم مالك با قبیله بنی تمیم به سوی مدینه آمد ، و ابوبکر را بر منبر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم دید ، پیش آمد و گفت : « چه کسی تو را بر این منبر بالا برد ، و حال آن که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم علی علیه السلام را وصی خود گردانید ، و امر به موالات او کرد ! » ابوبکر امر کرد مالك بن نویره را از مسـجد بیرون کننـد . منقـذ و خالـد او را بیرون کردند ، پس ابوبکر خالد را فرسـتاد و گفت : دانستی چه گفت !! من ایمن نیستم از آن که در کار ما رخنه ای اندازد که اصلاح نتوان کرد ، مالك را به قتل برسان !

3- . علامه حلّی رحمه الله در شرح تجرید : 377 ، می فرماید : وقتل خالد بن الولید مالك بن نویرة و واقع امرأته لیلة قتله وضاجعها ، فلم یحـدّه علی الزّنا و لا قتله بالقصاص ، وأشار علیه عمر بقتله و عزله ، فقال : « لا أغمـد سـیفا شـهّره اللّه علی الکفّار ». به تاریـخ طبری : 2 / 272 ، و ج 3 / 242 - 243 ، شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 4 / 183 ، و ج 17 / 206 ، تاریخ یعقوبی : 2 / 110 ، تاریخ ابی الفداء : 1 / 158 ، الإصابة ابن حجر در ترجمه مالك ، وفیات الاعیان ابن خلکان در ترجمه مالك بن نویره ، کامل ابن اثیر : 2 / 357 ، الصواعق المحرقة : 21 ، و نیز به کتاب الغدیر : 7 / 158 - 165 ، مراجعه کنید . قال الزمخشـري في أساس البلاغة : أقتله و عرضه للقتل کما قال : مالك بن نویرة لامرأته حین رآه خالـد بن الولیـد : أقتلتني بامرأة ؟ یعني سـیقتلني خالـد بن الولید من أجلك . و قال ابن الأثیر في النهایة في حدیث خالد : إنّ مالك بن نویرة قال لامرأته یَوْمَ قَتْلِهِ خَالِدٌ : أَقْتَلْتِنِي ... ؟ ! أي عرّضتني للقتل بوجوب الدّفع عنك و المحاماة علیك و کانت جمیلة تزوّجها خالد بعد قتله .

ولید پشتیبانی کرد و نه تنها از قصاص او و از حدّ زدن به او در باره زنای محصنه با همسر مالك خود داری نمود ، بلکه صریحا او را سیف اللّه معرفی کرد ، و گفت : « لا أشیم سیفا سلّه اللّه علی الکافرین » .(1)

تفصیل مطلب این است که : چون ابوبکر غصب خلافت کرد ، خالد بن ولید را به سوی قبیله بنی یربوع فرستاد که زکات اموال ایشان را بگیرد ، چون خالد وارد قبیله مالك شد ، دیدند آن قبیله اذان گفتند و نماز کردند و اظهار اطاعت و انقیاد کردند ، چنان که لشکر خالد بر این امر (که آن قوم اذان می گفتند و نماز می کردند) شهادت می دادند . چون شب شد آثار حیله از خالد ظاهر شد . قبیله مالك احتیاط کردند و اسلحه با خود برداشتند ، اصحاب خالد گفتند : ما مسلمانیم چرا اسلحه برداشتید ؟ ایشان گفتند : ما نیز مسلمانیم ، چرا شما اسلحه برداشتید ؟ ایشان گفتند : شما اسلحه بیاندازید تا ما بیاندازیم ، چون قبیله مالك اسلحه را دور کردند ، لشکر خالد ایشان را اسیر کردند و دست های ایشان را بستند و به نزد خالد آوردند . خالد دستور داد مردان ایشان را به قتل برسانند و زنان و اطفال را اسیر کرد و در میان لشکر خود قسمت کرد و همسر مالك را برای خود برداشت و در همان شب با او جماع کرد .

چون خالد برگشت و داخل مسجد شد ، با هیئت و شمایل جنگاوران که تیرها را به

1- . کامل ابن اثیر : 2 / 242 - 243 من الطبعة الثانیة ، بحارالانوار : 30 / 492 . لا أشِیمُ : أی لا أغمده ، و الشَّیْمُ من الأضداد ، یکون سلاًّ و إغماداً . النهایة : 2 / 521

عمامه آویزان می کنند ، نزد ابوبکر آمد ، عمر بن خطاب تیرها را از سرش کشید و شکست و گفت : « ای دشمن خدا ! مرد مسلمانی را کشته ای و با زنش زنا کرده ای ، و اللّه تو را سنگ باران خواهم کرد » ، خالد ساکت بود و هیچ نگفت و می دانست که ابوبکر او را تایید خواهد کرد . خالد به نزد ابوبکر رفت و عذرهای ناموجه گفت ، و ابوبکر هم قبول کرد ، پس از آن خالد خوشحال بیرون آمد و در حالی که کنایه هایی به عمر گفت ، رفت .(1)

برادر مالك ، عمر را شفیع کرد و نزد ابوبکر رفت و از خالد شکایت کرد و عمر گفت : باید خالد را قصاص کرد . اما ابوبکر گفت : « ما رفیق و همراه خود را به خاطر یك عرب بیابانی به قتل نمی رسانیم ! » و به روایت دیگر ابوبکر گفت : « خالد شمشیر خدا است ، و من در غلاف نمی کنم شمشیری را که خدا بر مشرکان کشیده است . » !!(2)

عمر بن خطاب سوگند یاد کرد که اگر من به قدرت برسم ، خالد را به قصاص مالك بکُشم و آنگاه مقداری از غنایم که به وی داده بودند را تصرف نکرده و ضبط کرد تا وقتی که خلیفه شد ، پس آنچه کنار گذاشته بود از حصّه خود ، و هر چه از زنان و دختران و پسران و اموال قبیله مالك بن نویره در پیش مردم باقی مانده بود ، همه را گرفت و به قبیله « بنی یربوع » باز گرداند ، و این در حالی بود که اکثر زنان و دختران باردار بودند .

و چون خالد از وعده کشتن او ترسان و همیشه از او گریزان بود ، پیش عمر آمد و گفت : به عوض کشتن به ناحق مالك ، می روم و سعد بن عباده (که یکی از سرسخت ترین مخالفان حکومت غاصبان بود) را به قتل می رسانم . و رفت و سعد را کشت ! عمر از او راضی شد و پیش خود طلبید و پیشانیش را بوسید.(3)

1- . تاریخ الأُمم والملوك : 3 / 279 حوادث سنه 11 هجری ، الغدیر : 7 / 215 ، « رأی الخلیفة فی قصّة مالك ».

2- . النهایة فی غریب الحدیث : 2 / 521 ، لسان العرب : 12 / 330 .

3- . الاستغاثة فی بدع الثلاثة : 33 ، بحارالانوار : 30 / 494 از تاریخ طبری نقل کرده است .

و چون برادر مالك آمـد و به عمر گفت به وعده ات وفا کن ، و خالد را بکش . گفت : من خلاف آنچه مصاحب رسول اللّه (یعنی ابوبکر) انجام داده عمل نخواهم کرد ![1]

از احادیث عامه ظاهر می شود که یکی از دلایل کشـته شدن مالك بن نویره ، آن بود که خالد عاشق زن او شده بود ، چنانچه مؤف روضـة الاخبار نقل کرده است که :

چون مالك را آوردنـد بکشـند ، زنش که ام تمیم دختر منهال بود ، و مقبول ترین اهل زمان خود بود ، آمد و خود را به روی مالك انداخت ؛ مالك گفت : دور شو ! من کشته نشدم مگر به سبب تو ! ![2]

ابوبکر در این واقعه ، به چند جهت مرتکب جرم و گناه شده ، و در بعضی از این جهات ، عمر نیز با او شریك است :

1 . رضایت بر قتل و غارت مسلمین

ابوبکر لشکری بر سر قبیله ای از مسلمین بی گناه و بدون تقصیر شرعی ، فرستاد و به قتل و غارت این جمع کثیر از مسلمانان رضایت داد .

1- . و در روایات شـیعه وارد شـده است که چون اسـیران را نزد ابوبکر آوردنـد ، مادر محمد حنفیّه در میان آن ها بود ، چون چشـمش به ضریح منوّر حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله افتاد ، صدا به گریه و افغان بلند کرد و گفت : « السّلام علیك یا رسول اللّه » صلوات فرستد خـدا بر تو و اهل بیت تو ، این ها امّت توانـد و ما را اسـیر کردند مانند کافران بویه و دیلم ، و به خدا سوگند که گناهی نداشتیم به غیر آن که تخم محبّت اهل بیت تو را در سینه خود سرشتیم ، و اقرار به فضل ایشان نمودیم . پس نیکی را بد انگاشتند و بدی را نیکی پنداشتند ، انتقام ما را از ایشان بگیر . پس به مردم خطاب کرد و گفت : ما را چرا اسـیر کردید ؟ ما اقرار به وحدانیّت خدا ، و رسالت رسول او داریم . گفتند : گناه شـما آن است که زکات را نـداده ایـد . گفت : اگر راسـتگوئید ، مردان ما نـداده اند ، گناه ما زنان و اطفال چیست ؟ ... . الخرائج : 2 / 589 ، بحارالانوار : 30 / 489

2- . تاریخ الطبری : 3 / 241 حوادث سنة 11 هجری ، تاریخ ابن الاثیر : 3 / 149 ، اُسد الغابة : 4 / 295 ، تاریخ ابن عساکر : 5 / 105 ، 112 ، تاریـخ ابن کثیر : 6 / 321 ، تاریخ الخمیس : 2 / 233 . و زمخشـری در اساس البلاغـة و ابن اثیر در نهایه در لغت « اقیله » این مضمون را روایت کرده اند .

توجیه قتل مالك بن نویره !

توجیهاتی که علمای عامه برای این موضوع گفته اند :

توجیه اول : عذری که برای این عمل شنیع آورد آن است که : « به سبب منع زکات مرتد شدند ! »

پاسخش آن است که : اوّلاً : همه لشکر خالد شهادت دادند که آن قبیله اقامه شهادت نمودند ، و اذان گفتند ، و نماز کردند ؟ و مگر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم نفرمود : هر که شهادتین بگوید (و نماز بخواند) مسلمان است .(1) قبیله « یربوع » منکر زکات نشدند و منع زکات نکردند ، بلکه گفتند : زکات را به ابوبکر (خلیفه غاصب) نمی دهیم ، بلکه به وصی حقیقی پیامبر صلی الله علیه و آله می دهیم ، یا خود به فقرا می دهیم .

ثانیاً : طبری - از علمای عامه است - در تاریخ روایت کرده است که : مالك قوم خود را از اجتماع بر ندادن زکات منع کرد ، و ایشان را متفرق کرد و نصیحت کرد که با ولات اسلام ، منازعه نباید کرد .(2)

ثالثاً : صاحب منهاج از خطائی نقل کرده است که : مانعان زکات هرگاه به اصل دین قائل باشند ، کافر نیستند . و به معنی لغوی اطلاق کفار بر ایشان کرده اند . پس حکم کفار بر ایشان و اولاد و نساء ایشان جاری نیست .(3)

1- . صحیح مسلم : 7 / 121 ، ترجمة الإمام علی علیه السلام : 1 / 159 حدیث 222 ، خصائص امیرالمؤمنین علیه السلام : 57 . « قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله لعلیّ علیه السلام : قاتل أهل خیبر حتی یشهدوا أن لا إله إلا اللّه و أنّ محمّداً رسول اللّه ، فإذا فعلوا ذلك فقد منعوا منك دماءهم و أموالهم ... » نیز شافعی در کتاب « الأُم » : 6 / 4 ، موسوعة الإمام الشافعی : 7 / 241 ، از ابوهریرة روایت می کند : « إنّ رسول اللّه قال : لا أزال أُقاتل النّاس حتّی یقولوا : لا إله إلا اللّه ، فإذا قالوا : لا إله إلا اللّه فقد عصموا منّی دماءهم و أموالهم ... » بلی در بعضی روایات صحیح بخاری : 1 / 9 کتاب الایمان اقامه نماز و اعطاء زکات ... وارد شده است ، که آن ها را از مقوّمات اسلام نمی دانند . « عن عبد اللّه بن عمر ، قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله : بنی الاسلام علی خمس ، شهادة أن لا إله إلا اللّه و أنّ محمّداً رسول اللّه و إقام الصلاة و إیتاء الزکاة و الحجّ و صوم رمضان ».

2- . تاریخ طبری : 2 / 272 .

3- . صحیح مسلم بشرح النووی : 1 / 204 .

و ایضـاً شارح وجیز در بحث یاغیان گفته است که : « ابتـداء به قتال ایشان نبایـد کرد تا ایشان ابتـداء کننـد ، و بایـد امام ، امینِ ناصـحی را بفرستد که از ایشان علت بغی شان را سؤل کند ... .(1)

توجیه دوّم : بعضی از عامه گفتند : « در اثنای گفتگو خالد نام حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم را برد ، مالك گفت : صاحب شما چنین گفت . خالد گفت : رسول خدا صـلی الله علیه و آله صاحب ما است و صاحب شـما نیست » و به این سـبب حکم به ارتداد ایشان کرد و او را کشت ! !

بطلان این وجه از وجه اول ظاهرتر است ؛ زیرا اولاً : در هیچ روایتی این مطلب مذکور نیست . ثانیاً : اگر چنین اتفاقی رخ داده بود ، حتماً خالد در برابر عمر این عذر

را می گفت و ابوبکر نیز در برابر اعتراض های عمر (و مبالغه در قصاص خالد) بایستی این را می گفت .

ثالثاً : بر فرض وقوع این اتفاق ، این عبارت صریح در ارتداد او نیست ، و برای دفعِ حدود ، شبهه کافی است .

رابعاً : بر فرض که مالك مرتد شده باشد ، سایر قبیله چه گناه داشـتند و زنان و فرزندان و اطفال ایشان - که هنوز به حد بلوغ نرسیده بودند و پدران ایشان کافر اصلی نبودند که اولادشان در حکم ایشان باشند - چه تقصیر داشتند که همه را مثل

1- . بحار الانوار : 30 / 484 . حقیر گوید : حکم به ارتداد مالك بن نویره و مدح و ثنای خالد جز عناد و عصبیّت چیزی نبود ، وگرنه چرا ابوبکر و عمر و ... که به حسب اخبار متواتره ، نقض عهد خدا و رسول کردند و غصب حق سیّد اوصیاء علی مرتضی علیه السلام ، و سیده نساء علیهاالسـلام و ردّ شهادت خداوند و رسول بر طهارت و عصمت اهل بیت نبوت نمودند و بنای ظلم و جور بر ایشان کردند ، و عایشه و معـاویه و اعوان شـان که با حضـرت امیر علیه السـلاممقاتله و محاربه نمودنـد و آن همه ظلم و جور و قتل و غارت کردنـد ، با احادیث متواتره که « سـلمك سـلمي و حربك حربي » و امثال این ها مرتـد نیسـتند ! بلکه خلفای خدا و رسول ، و ائمه مسـلمین اند و اطاعت شان واجب و مخالفت شان کفر است ! ! امّا مالك بن نویره به محض این که گفت که : أبوبکر خلیفه نیست ، یا چون رسول اللّه صـلی الله علیه و آله وسـلم نفرمود که زکات به او بدهم ، نمی دهم ، مرتد و مسـتحق قتل است . و خالد با آن اعمال قبیحه ، مسـتحق یك زجر و ملامتی نبود ، بلکه باید او را مدح کنند ، و سیف اللّه بگویند !

کفار اسیر کردند و به بندگی به مردم دادند تا بدون تزویج و نکاح با زنان و دختران مباشرت کردند و اولاد از ایشان بهم رسیدند .

علامه مجلسی رحمه الله می فرماید :

بـدان که حـال از دو شق بیرون نیست : یا همه این جماعت در واقع مرتـد و مسـتوجب قتل و اسارت و غارت نبودنـد ، پس ابوبکر که این جماعت کثیر از مسـلمانان را بی گناه کشت و اسـیر کرد و به بنـدگی مبتلا کرد ، و باعث زناهای بسـیار شد ، و هتك حرمت اهل اسـلام و سبب به وجود آمـدن اولاـد زنا شـد ، ظالم و فاسق بلکه کافر باشـد که بر خلاف حکم خـدا ، حکم کرد . یا اگر همه این جماعت مرتـد و مسـتحق این انواع عـذاب ها و عقوبت ها بودنـد ، پس عمر - که این جمع کثیر از زنان و دختران و مردان و پسـران که بنـده مسـلمین شده بودند و اولاد مسـلمانان که از ایشان بهم رسیده بودند ، و اموال ایشان را پس گرفت و پس داد ، بر مسلمین ظلم نموده و مخالفت امام خود نموده و نسبت خطا به او داده - فاسق و کافر خواهد بود .

پس این ظلم و کفر و فسق بر یکی از این دو امـام البته لازم آیـد و خلافتش باطل شود . و چون خلافت یکی باطل شود ، خلافت هر سه به اجماع مرکب باطل شود .(1)

2 . تضییع حدود الهی

ابوبکر چند حد از حدود الهی را تضییع نمود :

یك . خالد را به خاطر قتل مالك بن نویره قصاص نکرد .

دو . حد زنا - که خالد با زن مالك مرتکب شد - اقامه ننمود .

سه . خون سایر مقتولین را ابطال کرد و قصاص و دِین آن ها را تعطیل نمود ، که در همه این کارها عمر با او شریك بود .

در تضییع قصاص خالد ، عمر از دو جهت ، شریكِ غالب است :

اول : قسم خورده بود که خالد را بکشد و خلف قسم کرد .

1- . حق الیقین : 215 .

دوم : به قتل سعد بن عباده بی گناه راضی شد ، و قتل او را در عوض قتل مالك قبول کرد و از این معلوم می شود که انکار اوّلیه عمر به خاطر دین داری نبوده ، بلکه برای این بود که عمر از دوستان و هم سوگندان مالك بن نویره در جاهلیّت بود ، (و لذا به غضب آمد و نزد ابوبکر رفت و اصرار کرد که باید خالد را بکشی و سنگسار کنی ؛ زیرا مسلمانی را کشته است و با زن او زنا نموده است) و گرنه باید به طریق اولی این تدین را در باب ظلم به حضرت فاطمه علیهاالسلام و سایر اهل بیت علیهم السلام بکار برد .

دکتر هیکل در دفاع از عمر در این واقعه اسفبار می نویسد :

عمر بن خطاب نظریه خود را درباره عملی که خالد مرتکب شده بود ، از یاد نبرد . وقتی ابوبکر مُرد و با عمر به عنوان جانشین وی بیعت کردند ، یکی از نخستین کارهایی که انجام داد این بود که خبر مرگ ابوبکر را به اطلاع سربازان اسلام در شام رسانید و با همان پیکی که حامل این خبر بود ، فرمان عزل خالد را از فرماندهی سپاه صادر نمود . همه مورّخان اسلامی اتفاق دارند که عمر ، همچنان در اندیشه عمل خالد نسبت به « مالك بن نویره » و هم بستر شدن او با زن وی باقی بود و همین نظریه بود که بعدها در عزل خالد مؤّر واقع شد .(1)

در پاسخ می گوییم : آیا در مکتب شما قصاص خون هایی که به ناحق ریخته شد و مجازات هتك نوامیس مسلمین با عزل از فرماندهی محقّق می شود .

واقعا عجیب است که این خون ها و نوامیس مسلمین به هدر رود و محرّمات الهی مباح گردد و احکام شرعی تعطیل شود ، تا این که خالد بن ولید از مقام فرماندهی خود معزول گردد ! ! و طبق این مبنا ، در طول آن مدت باید خالد از اختیارات وسیعی برخوردار باشد و آزادانه هر کاری که می خواهد انجام دهد تا این که خلیفه اول بمیرد ، و همین که خلیفه دوم روی کار آمد او را عزل کند ! !

1- . دکتر محمد حسنین هیکل در کتاب « الصدیق ابوبکر ! »

دکتر هیکل در دفاع از ابوبکر می نویسد :

ابوبکر می دید موقعیّت جهان اسلام ، بزرگ تر از آن است که وقوع این گونه امور ، تأثیری در روند آن داشته باشد ؛ زیرا کشته شدن یك نفر یا چند نفر به واسطه خطای خالد در تأویل و اجتهاد در مقابل نصّ یا علت دیگر ، نسبت به خطری که دولت را فرا گرفته بود ، و شورش و انقلابی که در سراسر نقاط عرب نشین جریان داشت ، چندان مهم نبود !! »(1)

در پاسخ می گوییم : این کلام خالی از مبالغه نیست ؛ زیرا (با فرض قبول موقعیت حسّاس) این امکان وجود داشت که لا اقل ابوبکر ، خالد را بخاطر این جنایت ، عزل کند و افراد دیگری امثال عمر ، ابو عبیده ، معاذ بن جبل ، سعد بن ابی وقّاص و غیره را – که مورد قبول خلیفه بودند – به جای او منصوب دارد و محاکمه خالد را در اولین زمان ممکن ، آغاز کند و آنچه نصوص و احکام شرعی اقتضا داشت ، درباره او اجرا سازد ، نه این که او را شمشیر کشیده خدا بر کافران بخواند !!

علاوه بر این ، مسلمان بودن مالك بن نویره هنگامی که به فرمان خالد کشته شد ،

موضوعی بود که نه خالد و نه ابوبکر در آن شك نداشتند ؛ هم چنین نزدیکی با زن او که در « عدّه » بود ، به اجماع مسلمانان موجب اجرای حد و سنگسار کردن خالد بود ، به همین دلیل عمر خود را مهیّا ساخته بود تا در صورت امکان آن را عملی سازد .

این که می گوئید : (کشته شدن یك نفر یا چند نفر به واسطه خطای خالد در تأویل ...) این سخن بی ارزش نمودن قتل است که خداوند می فرماید : « هر کس فردی را به قتل برساند ، مثل این است که همه مردم را کشته است »(2) و می فرماید : « هر کس مؤنی را عمدا بکشد ، کیفرش جهنّم است که همیشه در آن خواهد بود » .(3)

و می فرماید : « بندگان خدا کسانی هستند که جز خداوند یکتا را نمی خوانند و فرد

1- . کتاب « ابوبکر الصدیق !! » : 144 .

2- . سوره مائده : 32 .

3- . سوره نساء : 93 .

محترمی را جز به حقّ نمی کشند و زنا نمی کنند ؛ هر کس چنین کند کیفر خواهد دید و روز قیامت عذابش دو برابر خواهد شد و تا ابد با خواری در دوزخ خواهد بود » .(1)

علاوه بر این که نادیده گرفتن عمل منافی عفت خالد با همسر مالك بن نویره است .

توجیه سوّم : ملا علی قوشجی در توجیه زنای خالد گفته است : « زن مالك مطلقه بود و عده اش منقضی شده بود » .(2)

پاسخ این است که : این دروغ را غیر او کسی نگفته و در هیچ روایتی مذکور نیست . اگر چنین بود بایست خود خالد آن وقتی که عمر او را تهدید به سنگسار می کرد ، این عذر را بگوید .

باری ، قصّه مظلومیّت مالك بن نویره از اوّل امر مورد بحث و احتجاج بین علمای ما و مخالفین بوده است و در کتب کلامیّه و تواریخ از جمله « تاریخ الأُمم و الملوك » طبری ، « الکامل » ابن أثیر جزری ، « روضة الأحباب » عطاء اللّه ، « نهایة العقول » فخر رازی ، « شرح نهج البلاغه » ابن أبی الحدید ، « الاستیعاب » ابن عبدالبرّ ، « عقد الفرید » ابن عبد ربّه ، « المغنی » قاضی عبد الجبّار و کتب تفتازانی و قوشجی و شریف جرجانی و « شافی » سیّد مرتضی رحمه الله و کتب علاّمه حلّی رحمه الله و کتب علاّمه مجلسی رحمه الله و کتاب « الغدیر » علامه امینی رحمه الله ، و کتاب « النص و الاجتهاد »(3) سیّد شرف الدین عاملی رحمه الله و غیرهم مذکور است . غرض در این جا فقط اشاره به این جنایتِ بزرگ خلیفه غاصب اول بود .(4)

1- . سوره فرقان : 68 .

2- . شرح تجرید العقائد ، القوشچی : 373 طبع القدیم . « قال : و کانت زوجته مطلقة منه و قد انقضت عدّتها ».

3- . در این کتاب ، مؤلف بزرگوار صد مورد از موارد برجسته ای را که خلفای سه گانه ابوبکر ، عمر و عثمان با نصّ صریح ، مخالفت نموده اند ، و بر خلاف حق اظهار نظر کرده اند ، با ذکر مصادر و منابع از خاصّه و عامّه بیان نموده است ، و نیز بدعت هایی که خلفای یاد شده در دین گذاشته اند ، بر شمرده است .

4- . بعضی عبارات علمای عامه را در توجیه قتل مالك ، به دست خالد و زنا کردن او با همسر مالك ، اشارهمی کنیم تا معلوم شود که اگر اشکالی متوجه ابوبکر و عمر شود و لو اشکال کننده خداوند و رسول او صلی الله علیه و آلهباشند ، آن ها قبول نخواهند کرد . اما در قتل مالك : ابن عبدالبرّ : « فقتل خالد بن الولید مالکا یظن أنه ارتد ، و أراه - و اللّه أعلم - قتله خطأ » الاستیعاب : 3 / 1362 و قاضی عبدالجبّار در « المغنی » : 1 / 355 ، می نویسد : « کان الأولی أن لا یستعجل و أن یکشف الأمر عن ردته حتی یتّضح » (نقله في الشافی : 4 / 162) و بعضی چون دیدند این توجیهات بی فائده است ، اصل قضیّه را انکار کردند تا خودشان را راحت کنند : « و قد قیل إنّ خالدا لم یقتل مالکا بل قتله بعض أصحابه خطأ لظنّه أنه ارتد » (شرح القوشجي علی التجرید : 389) وبعضی دیگر گفتند : « إنّ خالدا لم یقتل مالکا و إنما قتله بعض قومه خطأ لأنّهم أسروا علی ظن أنّهم ارتدّوا و کانت لیلة باردة ، فقال خالد : ادفئوا أساراکم أو لفظا غیره معناه معنی أدفئوا ، و کان ذلك اللفظ في لغة المخاطب بمعنی اقتلوهم ، فظنّ ذلك الشخص أنه أمره بقتل الأساری فقتل مالکا » (شرح المواقف : 8 / 358) اما مسئله زنا با همسر مالك : چنان که در تاریخ طبری از عمر نقل می کند که به خالد گفت : « قتلت امرأ مسلما ثمّ نزوت علی امرأته ! واللّه لأرجمنّك بأحجارك » (تاریخ طبری : 2 / 503 حوادث سنة 11 ، الکامل فی التاریخ ، ابن الاثیر : 2 / 359 ، اسد الغابة : 4 / 295) ، و در وفیات الاعیان و غیره آمده است که عمر به ابوبکر گفت : « إنّه قد زنا فارجمه ، فقال أبوبکر : ما کنتُ لأرجمه ، تأوّل فأخطأ »

(وفيات الأعيان : 5 / 66 – 67 ، كنزالعمال : 5 / 619) اسلام ازدواج با زنی را که شوهرش مرده باشد قبل از اتمام عدّه ، حرام دانسته و اگر با وی ازدواج نمود و در حال عدّه با وی نزدیکی کرد ، برای همیشه بر او حرام می شود . اگر فرض کنیم که خالد زن مالك را اسیر می دانسته ، نزدیکی با زن اسیر موقعی حلال است که استبراء شرعی شده باشد . و در مورد همسر مالك ، هنوز استبرایی واقع نشده بود بلکه شوهر وی به قتل رسید و خالد در آن حال ، با همسر او همبستر شد ! ! در این مسئله نیز کلمات شان در توجیه کار خالد و حد نزدن ابوبکر مضطرب است : بعضی گفتند : « و أما تزوّجه امرأته فلعلّها كانت مطلّقة قد انقضت عدّتها إلاّ أنّها كانت محبوسة عنده » (شرح المواقف : 8 / 358) قوشچی نیز می نویسد : « لا نسلّم أنه وجب على خالد الحد و القصاص ، لأنه قد قيل إنّ خالدا إنما قتل مالكا لأنّه تحقّق منه الردّة و تزوّج بامرأته في دار الحرب ، لأنّه من المسائل المجتهد فيها بين أهل العلم . و قد قيل : إن خالدا لم يقتل مالكا بل قتله بعض أصحابه خطأ لظنّه أنّه ارتدّ و كانت زوجته مطلقة منه و قد انقضت عدتها » (شرح التجريد : 389) و ابن حجر می گوید : « و تزوّجه امرأته لعلّه لانقضاء عدتها بالوضع عقيب موته أو يحتمل أنّها كانت محبوسة عنده بعد انقضاء عدّتها عن الازدواج على عادة الجاهلية . و على كلّ حال ، فخالد أتقى للّه من أن يظنّ به مثل هذه الرذالة التي لا تصدر من أدنى المؤنين فكيف بسيف اللّه المسلول على أعدائه »(الصواعق المحرقة : 34) ابن خلکان می گوید : « و قبض خالد امرأته ، فقيل : إنّه اشتراها من الفيء و تزوّج بها . و قيل : « إنّها اعتدت بثلاث حيض ثمّ خطبها إلى نفسه فأجابته ، فقال لابن عمر و أبي قتادة يحضران النكاح فأبيا ، و قال له ابن عمر : تكتب إلى أبيبكر و تذكر له أمرها فأبى و تزوّجها ... . و لمّا بلغ الخبر أبابكر و عمر ، قال عمر لأبي بكر : إنّ خالدا قد زنى فارجمه . قال : ما كنت لأرجمه فإنه تأوّل فأخطأ » (وفيات الاعيان : 5 / 66 – 67) و ابن حجر عسقلانی می گوید : « و كان فيه تقدّم على أبى بكر يفعل أشياء لا يراها أبوبكر ، أقدم على قتل مالك بن نويرة و نكح امرأته ، فكره ذلك أبوبكر ، و عرض الدية على متمّم بن نويرة ، و أمر خالدا بطلاق امرأة مالك ، و لم ير أن يعزله ، و كان عمر ينكر هذا و شبهه على خالد » (الإصابة : 1 / 414 ، ترجمة خالد) ولی در سقوط همه این توجیهات کافی است اصرار عمر بر این که : « إنّه زنا فارجمه » و قول ابوبکر « تأوّل فأخطأ » سپس دیه را بر او عرضه کرده و به خالد دستور داد که زن را طلاق دهد چنان که ابن حجر عسقلانی ذکر کرده است . أقول : هذه طائفة من كلمات القوم في المقام ... . و تلك هي الوجوه التي ذكروها لتوجيه فعلة خالد و موقف أبي بكر منها و هي كما ترى متضاربة و كلّها « لعلّ » و « يحتمل » و « قيل » إلا أنّ ابن حجر المكي يصرّح بالباعث على كلّ هذه المحاولات فيقول : « و على كلّ حال ، فخالد أتقى للّه من أن يظنّ به مثل هذه الرذالة التي لا تصدر من أدنى المؤنين فكيف بسيف اللّه المسلول على أعدائه » ! لكن الذي نسب إلى خالد هذه الرذالة ، عمر بن الخطاب و جماعة من أكابر الصحابة ، فماذا نفعل ؟ فظهر أن لا جدوى لتلك التعليلات و الاحتمالات ، و لعلّه من هنا اضطرّ صاحب (التحفة الاثنى عشرية : 263) إلى إنكار أصل القضيّة ! !

باب دوم : مطاعن ع-م-ر بن خ-طاب

اشاره

پس از بیان مطاعن خلیفه اوّل و برخی از مطاعن مشترك میان دو خلیفه اول و ثانی ، نوبت به مطاعن اختصاصی عمر بن خطاب می رسد . همان طور که در مطاعن ابوبکر گذشت ، دو خلیفه غاصب در تخلّف از سپاه اُسامه(1) ، غصب خلافت از امیرالمؤمنین علیه السلام(2) ، هجوم به خانه وحی و آتش زدن آن(3) و جهل به احکام خداوند(4)

مشترك هستند و امّا برخی از مطاعن اختصاصی عمر عبارتند از :

طعن اوّل : حدیث دوات و قلم (رزیّة یوم الخمیس)

شهرستانی می نویسد :

اوّل مخالفتی که در عالم شد مخالفت شیطان از امر الهی به سجده بر حضرت آدم علیه السلام بود و اوّل خلافی که در اسلام شد ، منع عمر از کاغذ و قلم بود .(5)

1- . این بحث در طعن اول بر ابوبکر گذشت .

2- . بحث بیعت عمر بن خطاب با ابوبکر ، از اخبار سقیفه و طعن سوّم و هفتم بر ابوبکر گذشت .

3- 3 . این بحث در طعن هفتم بر ابوبکر گذشت .

4- . این بحث در طعن نهم بر ابوبکر گذشت .

5- . ملل و نحل : 1 / 23 و 29 . شهرستانی که از علمای متعصّب عامّه است می نویسد : « إنّ منشأ الفساد بعد إبليس شبهة الاختلافات الواقعة في زمن النبي صلى الله عليه و آله وسلم فأوّل تنازع وقع في مرضه فيما رواه البخاري بإسناده إلى ابن عباس ، قال : لمّا اشتدّ بالنبي صلى الله عليه و آله وسلم مرضه الذي توفي فيه ، قال : ائتوني بدواة و قرطاس لأكتب لكم كتابا لا تضلوا بعدي فقال عمر: إنّ صاحبكم ليهجر، حسبنا كتاب اللّه و كثر اللغط، فقال رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم : قوموا عنّي و لا ينبغي عندي التنازع ».

این قضـیه از جمله متواترات و مسـلّمات است که شـیعه و مخالفین آن را روایت کرده اند و احدی آن را انکار نکرده است ، حتی بخاری با آن همه تعصّب در چند موضع از صـحیح خود آن را نقل کرده است(1) و مسـلم و سایر محدّثان عامّه نیز به طرق بسیار آن را روایت کرده اند(2) و آن یکی از بزرگترین ظلم ها و جنایات و سخت ترین مصیبتی است که بر دین اسلام وارد شده است .

مضـمون مشترك همه روایات چنین است : ابن عباس گفت : پنجشـنبه ! چه پنجشـنبه ای (دردناك) ؟ ! سـپس آن قـدر گریست که قطرات اشك چشمش سنگریزه ها را تر کرد .(3) گفتند : جریان روز پنجشـنبه چیست ؟ گفت : وقتی که بیماری پیامبر صلی الله علیه و آله شدّت یـافت ، فرمود : (کتفی یـا) لوح و دواتی بیاوریـد که نـامه ای برای شـما بنویسم که هرگز بعـد از من گمراه نشویـد . پس عمر گفت : « إنّ الرّجل لیهجر » یعنی : این مرد هذیان می گوید .(4) درد و بیماری بر او غالب شده است ، نزد ما

1- . صحیح بخاری ، کتاب العلم ، باب 39 باب کتابة العلم حدیث 4 ، کتاب الجهاد و السیر ، باب 175 حدیث 1 ، کتاب الجزیة ، باب 6 حدیث 2 ، کتاب المغازی ، باب 84 (باب مرض النبي و وفاته) حـدیث 4 ، همان باب ، حدیث 5 ، کتاب المرضی ، باب 17 (باب قول المریض قوموا عنّي) حدیث 1 .

2- . صـحیح مسـلم ، کتاب الوصیة ، باب 6 حدیث 6 . همان باب ، حـدیث 7 . همان باب حـدیث 8 . صـحیح مسلم : 3 / 1257 - 1259 ، حدیث 1637 ، مسند حمیدی : 1 / 241 ، السنن الکبری نسائی : 3 / 433 - 435 ، معجم کبیر طبرانی : 11 / 352 ، و برای اطلاـع بیشتر از مصادر عامّه ، رجوع شود به کتاب النّص و الاجتهاد : 148 ، و المراجعات : 352 ، و سبیل النجاة في تتمة المراجعات : 262 .

3- . صـحیح بخاری ، کتاب الجزیة ، باب 6 حدیث 2 . و شبیه این مضـمون در چند جای دیگر نیز آمده است : صـحیح بخاری ، کتاب الجهاد و السیر ، باب 175 ، حدیث 1 ، کتاب المغازي ، باب 84 ، حدیث 4 . صحیح مسلم ، کتاب الوصیة ، باب 60 ، حدیث 6 و 7 .

4- . و به روایت دیگر ، گفت : رسول خدا صـلی الله علیه و آله وسـلم هذیان می گوید . و به روایت دیگر گفت : چه می شود این مرد را ، آیا هذیان می گوید ؟ استفهام کنید چه می گوید ؟ صحیح بخاری ، کتاب المغازی ، باب 84 حدیث 4 . و صحیح مسلم ، کتاب الوصیة ، باب ، 6 حدیث 6

کتاب خدا هست که ما را بس است .(1) ابن عباس گفت : پس صداها بلند شد ، بعضی گفتند : دوات و قلم را حاضر کنید و بعضی گفتند : دوات و قلم را نباید آورد ، و نزاع بسیار شد ، در این حال ، رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : برخیزید و از نزد من بیرون روید ، نزاع کردن نزد من سزاوار نیست .(2)

ابن عبّاس پیوسته در زمان حیات خود می گفت :

الرّزیّة کلّ الرّزیّة ما حال بین رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم و بین أن یکتب لهم ذلك الکتاب من اختلافهم و لغطهم ؛(3)

مصیبت بزرگ ! تمام مصیبت در وقتی بود که میان رسول خدا صلی الله علیه و آله و میان آن نامه ای که می خواست بنویسد مانع شدند و با اختلاف و بلند کردن صدا نگذاشتند آن مکتوبی را که در نظر داشت بنویسد .

علّت گریه و حزن ابن عباس هم واضح است ؛ زیرا عمر جسارت و اهانت به اشرف انبیاء و نخبه اصفیا کرد و نیز باعث اختلاف و گمراهی این امّت تا روز قیامت شد .(4)

1- . صحیح بخاری ، کتاب المرضی ، باب 17 باب قول المریض قوموا عنّي حدیث 1 . و کتاب المغازی ، باب 84 حدیث 5 ، و کتاب العلم ، باب 39 (باب کتابة العلم) حدیث 4 ، و صحیح مسلم ، کتاب الوصیة ، باب 6 حدیث 8 .

2- . صحیح بخاری کتاب العلم ، باب 39 حدیث 4 قوموا عنّي و لا ینبغي عندي النزاع

3- . صحیح البخاری : 8 / 516 حدیث 7366 ، طبقات ابن سعد : 1 / 244 .

4- . در مورد مدارك این قضیه جانسوز ، مرحوم سیّد شرف الدین در کتاب المراجعات چنین می نویسد : اصحاب و نویسندگان سُنَن ، همه این جریان را نقل کرده اند و نویسندگان تاریخ سِیَر و اخبار همگی آن را آوردند . مناسب است در این جا به جهت فائده بیشتر ، اصل چند حدیث را نقل کنیم : 1) رَوَی الْبُخَارِيُّ فِي بَابِ إِخْرَاجِ الْيَهُودِ مِنْ جَزِيرَةِ الْعَرَبِ مِنْ كِتَابِ الْجِهَادِ وَ السِّيَرِ ، وَ مُسْلِمٌ فِي كِتَابِ الْوَصَايَا ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ سُلَيْمَانَ الْأَحْوَلِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ : يَوْمُ الْخَمِيسِ وَ مَا يَوْمُ الْخَمِيسِ ! ثُمَّ بَكَى حَتَّى بَلَّ دَمْعُهُ الْحَصَى ، قُلْتُ : يَا ابْنَ عَبَّاسٍ ! مَا يَوْمُ الْخَمِيسِ ؟ . قَالَ : اشْتَدَّ بِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله علیه و آله وسلم وَجَعُهُ ، فَقَالَ : ائْتُونِي بِكَتِفٍ أَكْتُبْ لَكُمْ كِتَاباً لاَ تَضِلُّوا بَعْدَهُ أَبَداً ، فَتَنَازَعُوا وَ لاَ يَنْبَغِي عِنْدَ نَبِيٍّ تَنَازُعٌ ، فَقَالُوا : مَا لَهُ أَهْجَرَ ؟ ! اسْتَفْهِمُوهُ ؟ 2) وَ فِي بَابِ جَوَائِزِ الْوَفْدِ مِنَ الْكِتَابِ الْمَذْكُورِ ، عَنْ سُلَيْمَانَ الْأَحْوَلِ ، عَنِ ابْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّهُ قَالَ : يَوْمُ الْخَمِيسِ وَ مَا يَوْمُ الْخَمِيسِ ؟ ! ثُمَّ بَكَى حَتَّى خَضَبَ دَمْعُهُ الْحَصْبَاءَ ، فَقَالَ : اشْتَدَّ بِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله علیه و آله وسلم وَجَعُهُ يَوْمَ الْخَمِيسِ ، فَقَالَ : ائْتُونِي بِكِتَابٍ أَكْتُبْ لَكُمْ كِتَاباً لَنْ تَضِلُّوا بَعْدَهُ أَبَداً ، فَتَنَازَعُوا وَ لاَ يَنْبَغِي عِنْدَ نَبِيٍّ تَنَازُعٌ ، فَقَالُوا : هَجَرَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله علیه و آله وسلم ؟ ! 3) رَوَى الْبُخَارِيُّ فِي بَابِ كِتَابَةِ الْعِلْمِ مِنْ كِتَابِ الْعِلْمِ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : لَمَّا اشْتَدَّ بِالنَّبِيِّ صلى الله علیه و آله وسلم وَجَعُهُ ، قَالَ : ائْتُونِي بِكِتَابٍ أَكْتُبْ لَكُمْ كِتَاباً لاَ تَضِلُّوا بَعْدَهُ . قَالَ عُمَرُ : إِنَّ النَّبِيَّ غَلَبَهُ الْوَجَعُ وَ عِنْدَنَا كِتَابُ اللَّهِ ... حَسْبُنَا ، فَاخْتَلَفُوا وَ كَثُرَ اللَّغَطُ ، فَقَالَ : قُومُوا عَنِّي وَ لاَ يَنْبَغِي عِنْدِيَ التَّنَازُعُ ، فَخَرَجَ ابْنُ عَبَّاسٍ يَقُولُ : إِنَّ الرَّزِيَّةَ كُلَّ الرَّزِيَّةِ مَا حَالَ بَيْنَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله علیه و آله وسلم وَ بَيْنَ كِتَابِهِ . 4) و من روایتهم في ذلك مَا ذَكَرَهُ الْحُمَيْدِيُّ فِي الْجَمْعِ بَيْنَ الصَّحِيحَيْنِ فِي الْحَدِيثِ الرَّابِعِ مِنَ الْمُتَّفَقِ عَلَيْهِ فِي صِحَّتِهِ مِنْ مُسْنَدِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ : لَمَّا احْتُضِرَ النَّبِيُّ صلى الله علیه و آله وسلم وَ فِي بَيْتِهِ رِجَالٌ فِيهِمْ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ- ، فَقَالَ النَّبِيُّ : هَلُمُّوا صلى الله علیه و آله وسلم أَكْتُبْ لَكُمْ كِتَاباً لَنْ تَضِلُّوا بَعْدَهُ أَبَداً . فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ : إِنَّ النَّبِيَّ صلى الله علیه و آله وسلم قَدْ غَلَبَهُ الْوَجَعُ وَ عِنْدَكُمُ الْقُرْآنُ ، حَسْبُكُمْ

كِتَابُ رَبِّكُمْ . 5) وَ فِي رِوَايَةِ ابْنِ عُمَرَ- مِنْ غَيْرِ كِتَابِ الْحُمَيْدِيِّ- ، قَالَ عُمَرُ : إِنَّ الرَّجُلَ لَيَهْجُرُ . أقول : الهجر : الهذيان . الهجر - بالفتح - : الهذيان ، و هو النطق بما لا يفهم ، يقال : هجر فلان إذا هذى ، و أهجر : نطق بالفحش ، و الهجر - بالضم - : النطق بالفحش .

واضـح است که وصـیت و عهدی که مناسب آن وقت و آن حالت است و امری که آن حضـرت می خواست در این وقت کم ، در کتفی و اسـتخوان شانه گوسفندی بنویسد ، وصایای مفصّل و جمیع شرایع دین نبود ، بلکه باید امر مجملی باشد که مشتمل بر مصالح جمیع امّت تا روز قیامت باشد و آن جز وصـیت به خلافت و جانشـینی عالِم عادل و معصوم نبود .(1) و اهتمـام بر این امر به این جهت بود که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم می دانست که سفارش هایی را که در حال حیات به خلافت امیرالمؤمنین علیه السلام کرده بود ،(2) نادیده می گیرند و انکار می کنند ، می خواست حجّت را بر آن ها با نوشـتن نوشـته صـریحی ، بیش از پیش تمام کند تا نتوانند آن را انکار نمایند . عمر بن خطاب وقتی این مطلب را فهمید ، گفت : مرض بر آن حضرت غالب شد و – العیاذ باللّه – هذیان می گوید !

1– . که به جمیع مصالـح امّت و تمام مسائل دین ، عالم باشد و خطا بر او روا نباشد ، و همه امت را بر یك طریقه بدارد و قرآن را چنان که نازل شده – لفظا و معنا – برای شان بیان کند تا طریق ضلالت و جهالت به کلی مسدود گردد .

2– . مثل احادیث : ثقلین ، سفینه ، غدیر ، یوم الدّار ، منزلت ، طیر مشوی ، سدّ الابواب ، اُخوّت ، و ... .

پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم (1) دیـد که آن بی حیا ، در حال حیاتِ آن حضـرت ، فرمایش او را انکار می کند و منافقان با او موافقت می کنند ، دانست که اگر در این باب اصرار کند و چیزی

هم نوشته شود ، عمر خواهد گفت : پیامبر هذیان گفته و نوشته او اعتباری ندارد ! لذا رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم به نصوص سابقه که اتمام حجّت بر ایشان کرده بود ، اکتفا کرده و آن ها را از حجره خود بیرون کرد ، علاوه بر این که چون نزاع آن منافقان را در حضور

خود مشاهـده کرد ، ترسـید که مبادا بعـد از نوشـتن نامه نزاع و اختلاف شان شدید شود و کار به جنگ و جدال منتهی شود و منافقان راهی برای نابودی اساس اسلام بیابند ، به همین دلیل از نوشتن نامه صرف نظر کرد و به همین علت امیرالمؤمنین علیه السلام را – با عدم

وجود اعوان و انصار – از جنگ نهی و به صبر امر کردند .(2)

و می شود علّت عدم اصـرار آن حضـرت بر نوشـتن را چنین تقریر کرد : پیامبر صـلی الله علیه و آله وسـلم خود را بین دو خطر بسیار مهم دیدنـد : اول ، خطری که در اثر ننوشـتن به وجود می آیـد ، که اتفـاق افتـاد . دوم ، خطری که در اثر نوشـتن به وجود می آمـد ، چنان که با مراجعه به روایات خاصه و عامّه فهمیده می شود که وقتی عمر این کلام کفرآمیز را گفت ، اصـحاب در مجلس پیامبر صـلی الله علیه و آله وسـلم دو دسـته شدنـد . عده ای گفتند : قلم و دوات بیاورید تا پیامبر صـلی الله علیه و آله وسـلم بنویسد . عده ای دیگر به تبعیت از عمر گفتند : نیاورید ؛ چون پیامبر « غَلَبَه الوَجع » – العیاذ باللّه – هذیان می گوید . پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم خود را در میان این

1– . جواب از این سؤال که چرا پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم اصرار بر نوشتن نکرد تا نوشته شود که اگر نوشته می شد امت هدایت می شدند ؟

2– . أقول : قد صـرّح أمیرالمؤمنین علیه السـلام بقلّة ناصریه فی غیر واحد من خطبه و کلماته ، من أشهرها الخطبة الشقشقیّة حیث قال علیه السـلام : « و طفقتُ أرتأی بین أن أصول بید جذّاء أو أصبر علی طخیة عمیاء » نهج البلاغه : خطبه 3 ، تذکرة الخواصّ : 117 « بید جذّاء » یعنی دست قطع شده و مقصود کمی اعوان و انصار بود . (تاج العروس : 5 / 354) چنان که فرمودند : « اللهمّ إنّی استعدیك علی قریش أفنظرتُ فإذا لیس لی رافد و لا ذابّ و لا مساعد إلا أهل بیتی ... و صبرت من کظم الغیظ علی أمر من العلقم و آلم للقلب من حزّ الشفار » (بحار الانوار : 33 / 569 ، شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 11 / 109) و فرمودند : « لو وجدتُ اربعین ذوی عزم لناهضت القوم » (بحار الانوار : 29 / 470 ، شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 2 / 47 ، صفّین ، نصر بن مزاحم : 182)

دو خطر مهم دید . خطر ننوشتن که این امر محقق شده است و خطر مهم تر که نوشتن باشد ؛ که اگر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم می نوشتند ، می گفتند : در حال مرض نوشته و - العیاذ باللّه - هذیان گفته و اصل نبوّت را زیر سؤال می بردند . رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم برای دفع خطر بسیار بزرگ تر ، خطر بزرگ را پذیرفتند تا لااقل اصل اسلام و اساس نبوت باقی مانده و زیر سؤال نرود .

خلاف هایی که عمر بن خطاب در این اعتراض وقیحانه مرتکب شد بسیار است از جمله :

1 . او نسبت خطا و هذیان به رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم داده و حال آن که به اتفاق خاصّه و عامه آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم از خطا و غلط و انحراف معصوم است .(1) چنان که شارحان صحاح عامّه در شرح این احادیث تصریح کرده اند که پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم در سلامت و بیماری معصوم است و همیشه سخنش عین حقیقت است .(2) و حق تعالی در قرآن مجید می فرماید : « وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى إِنْ هُوَ إِلاَّ وَحْيٌ يُوحَى » ؛(3) یعنی : رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم از روی خواهش نفس خود سخن نمی گوید ، و سخن او غیر از وحی که از جانب خدا به او می رسد ، نیست .

2 . این سخن نشانه نهایت بی ادبی و بی حیایی بلکه دلیل بر کفر و نفاق گوینده است که می گوید : « این مرد هذیان می گوید » یا « واگذارید او را که هذیان می گوید » یا « چه شده است او را که هذیان می گوید ؟ » هر کس اندك حیا و ادبی داشته باشد ،

1- . رسائل الغزالی : 132 - 133 ، الباب السادس عشر في الرّد على من أجاز الصغائر على الأنبياء صلّى اللّه عليهم وسلّم ، فصل فيما يجب على الأنام من حقوق النبي عليه أفضل الصّلاة والسلام . قال : واعلم : إنّ الأُمّة مجتمعة على عصمة النبي ... . في جميع حالاته من رضى و غضب ، و جدّ و هزل ، و صحة و مرض ، و كذا استحالة السّهو و النسيان ، و الغفلة و الغلط عليه في الاخبار و الأقوال ... . و لاحظ أيضا شرح الشفاء ، الملاّ على القاري : 2 / 214 .

2- . فتح الباری : 7 / 739 - 740 ، عمدة القاری : 12 / 388 دار الفکر ، بیروت ، چاپ اوّل و نووی در شرح صحیح مسلم : 4 / 257 ، و رجوع شود به بحار الانوار : 30 / 568 .

3- . النجم : 3 - 4 .

نسبت به کمترین کس چنین سخنی نمی گوید ، چه رسد به خاتم الانبیاء صلی الله علیه و آله که حق تعالی در قرآن مجید با القاب شریف آن حضرت را مورد خطاب قرار داده مثل : « یَا أَیُّهَا النَّبِیُّ »(1) و « یَا أَیُّهَا الرَّسُولُ » .(2)

و نیز فرموده :

« لاَ تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَیْنَکُمْ کَدُعَاءِ بَعْضِکُمْ بَعْضاً » ؛(3)

قرار ندهید خواندن (و مورد خطاب قرار دادن) آن حضرت را در میان خود مثل خواندن و ندا کردن بعضی از شما بعضی را .

و در آیه دیگر می فرماید :

« لا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَکُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِیِّ » ؛(4)

صدای خود را بلندتر از صدای آن حضرت نکنید .

3 . او بـا این کـار حکم خداونـد را ردّ کرده است که فرمـود : « أَطِیعُوا اللَّهَ وَأَطِیعُوا الرَّسُولَ »(5) و فرمود : « مَـا آتَاکُمْ الرَّسُولُ فَخُـذُوهُ وَمَا نَهَاکُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا »(6) و فرمود : « وَمَـا کَـانَ لِمُؤْمِنٍ وَلاَـ مُؤْمِنَـةٍ إِذَا قَضَـی اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْراً أَنْ یَکُونَ لَهُمُ الْخِیَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ »(7)و هیچ جا نفرموده است که میان صـحت و بیماری آن حضرت فرق هست و یا آن که در حال بیماری از رسالت معزول است ! ! در جای دیگر فرمود : « و کسی که حکم نکند به آنچه خدا فرستاده است پس فاسق و ظالم و کافر است »(8)

1- .المائدة : 41 .

2- الانفال : 64 .

3- سوره نور : 63

4- سوره حجرات : 2 .

5- . سوره نساء : 59 ، « یعنی اطاعت کنید خدا را و اطاعت کنید رسول را ».

6- . سوره حشر : 7 ، « یعنی آنچه را رسول خدا برای شما آورده بگیرید و اجرا کنید و از آنچه نهی کرده خود داری نمایید ».

7- . سـوره احزاب : 36 ، « یعنی هیـچ مرد و زن با ایمانی حق نـدارد هنگامی که خـدا و پیامبرش امری را لازم بداننـد ، اختیاری در برابر فرمان خدا داشته باشد ».

8- . سوره مائده : 47 ، 45 ، 44 . (یعنی در آیه 44 لفظ «الکافرون» و در آیه 45 لفظ «الظالمون» و در آیه 47 لفظ «الفاسقون» آمده است .

4 . ابن ابی الحدید نقل می کند که :

عمر خود اعتراف کرد که حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم در آن وقت خواست تصریح به اسم علی کند ، ولی من مانع شدم .(1)

خداوند متعال می فرماید :

« وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَى وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّى وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيراً » ؛(2)

کسی که بعد از آشکار شدن حق ، با پیامبر مخالفت و معارضه کند و از راهی

1- . شرح نهج البلاغة ، ابن ابی الحدید : 12 / 20 - 21 ، و صفحه 78 ، 79 . کشف الغمة : 2 / 47 . ابن ابی الحدید می نویسد : روی ابن عباس قال خرجت مع عمر إلى الشام في إحدى خرجاته فانفرد يوما يسير على بعيره فاتبعته ، فقال لي : يا ابن عباس ! أشكو إليك ابن عمّك ، سألته أن يخرج معي فلم يفعل و لم أزل أراه واجدا فيم تظن موجدته ، قلت : يا أمير المؤنين ! إنك لتعلم . قال : أظنه لا يزال كئيبا لفوت الخلافة ، قلت : هو ذاك ، إنّه يزعم أنّ رسول الله أراد الأمر له . فقال : يا ابن عباس و أراد رسول الله صلى الله عليه و آله وسلم الأمر له ، فكان ما ذا إذا لم يرد الله تعالى ذلك . إنّ رسول الله صلى الله عليه و آله وسلم أراد أمرا و أراد الله غيره فنفذ مراد الله تعالى و لم ينفذ مراد رسوله . أو كلّما أراد رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم كان ، إنّه أراد إسلام عمّه و لم يرده الله فلم يسلم . و قد روي معنى هذا الخبر بغير هذا اللفظ و هو قوله : إنّ رسول الله صلى الله عليه و آله وسلم أراد أن يذكره للأمر في مرضه فصددته عنه خوفا من الفتنة و انتشار أمر الإسلام ، فعلم رسول الله ما في نفسي و أمسك ، و أبى الله إلا إمضاء ما حتم. شرح نهج البلاغة لابن أبی الحدید : 12 / 78 - 79 و روى ابن عباس رضي الله عنه قال دخلت على عمر في أول خلافته و قد ألقي له صاع من تمر على خصفة فدعاني إلى الأكل فأكلت تمرة واحدة ، و أقبل يأكل حتى أتى عليه ، ثم شرب من جر كان عنده و استلقى على مرفقه له ، و طفق يحمد الله يكرّ ذلك ، ثمّ قال : من أين جئت يا عبد الله ؟ قلت : من المسجد ، قال : كيف خلّفت ابن عمك ؟ فظننته يعنى عبد الله بن جعفر ، قلت : خلفته يلعب مع أترابه . قال : لم أعن ذلك إنما عنيت عظيمكم أهل البيت . قلت : خلّفته يمتح بالغرب على نخيلات من فلان و هو يقرأ القرآن . قال : يا عبد الله عليك دماء البدن إن كتمتنيها ، هل بقي في نفسه شيء من أمر الخلافة ؟ قلت : نعم . قال : أيزعم أنّ رسول الله صلى الله عليه و آله وسلم نص عليه ؟ قلت : نعم ، و أزيدك ، سألت أبي عمّا يدّعيه فقال : صدق . فقال عمر : لقد كان من رسول الله صلى الله عليه و آله وسلم في أمره ذرو من قول لا يثبت حجة و لا يقطع عذرا ، و لقد كان يربع في أمره وقتا ما ، و لقد أراد في مرضه أن يصرّح باسمه فمنعتُ من ذلك إشفاقا و حيطة على الإسلام ، لا و ربّ هذه البنية لا تجتمع عليه قريش أبدا و لو وليها لانتقضت عليه العرب من أقطارها . فعلم رسول الله صلى الله عليه و آله وسلم أنّي علمت ما في نفسه فأمسك و أبى الله إلا إمضاء ما حتم . شرح نهج البلاغة لابن أبی الحدید : 12 / 20 - 21

2- . سوره نساء : 115 .

جز راه مؤمنان پیروی نماید ، ما او را به همان راه که می رود می بریم ، و به دوزخ داخل می کنیم ، و سرانجام بدی است .

5 . عمر بن خطاب با این اعتراض ، پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم را اذیت کرد و آن حضرت را به غضب آورد به حدّی که با آن سعه خُلق که خداوند او را به خُلق عظیم وصف فرموده ،(1) و او را رحمت برای عالمیان دانسته است ،(2) از ایشان روی گردانید و فرمود :

قوموا عنّي و لا ينبغي عندي التنازع ؛(3)

از نزد من برخیزید و دور شوید که در محضر من نزاع و اختلاف سزاوار نیست .

و حق تعالی در قرآن کریم می فرماید :

« وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ » ؛(4)

برای آن ها که رسول خدا را آزار می کنند ، عذابی دردناك است .

و نیز فرمود :

« إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالاْخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ

عَذَاباً مُهِيناً »(5)

به درستی آن ها که خدا و رسول او را اذیت می کنند ، خداوند ایشان را در دنیاو آخرت لعنت کرده و از برای آن ها عذاب خوار کننده ای مهیا کرده است .

و همین معنا در احادیث متواتره نیز وارد شده است .(6)

1- . سوره قلم : 4 .

2- . سوره انبیاء : 107 .

3- . صحیح بخاری ، کتاب العلم ، باب 39 ، حدیث 4 . و ملاحظه شود : صحیح بخاری ، کتاب المغازی ، باب 84 ، حدیث 5 ، و کتاب المرضی ، باب 17 ، حدیث 1 . صحیح مسلم ، کتاب الوصیة ، باب 6 ، حدیث 8 .

4- . سوره توبه : 61 .

5- . سوره احزاب : 57 .

6- . در احقاق الحق : 9 / 510 نقلاً عن الصواعق المحرقة : 185 طبع عبداللطیف بمصر و غیره من العامه« قال صلی الله علیه و آله : من آذی شعرة منّی فقد آذانی و من آذانی فقد آذی اللّه » و نیز در احقاق الحق : 6 / 418 نقلاً عن مصادر العامة « من آذی علیاً فقد آذانی و من آذانی فقد آذی اللّه » و در جلد 10 / 12 : « فمن آذاها (ای فاطمة علیهاالسلام) فقد آذانی و من آذانی فقد آذی اللّه »

پس به اقرار عمر که گفت : « حسبنا کتاب اللّه ؛ قرآن ما را بس است » . او ملعون است ، (یعنی خودش می گوید : مرا لعنت کنید) ؛ چون قرآن ، اذیّت کننده خدا و رسول را ملعون می داند ، و عمر با اهانت به پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم باعث اذیت و آزار آن حضرت شد .

6 . عمر بن خطاب با بیان جمله « حسبنا کتاب اللّه » به پیامبر صلی الله علیه و آله نسبت خطا یا جهل داده است ؛ زیرا اگر حضرت نمی دانست که کتاب خدا بس است ، پس اظهار جهل آن حضرت کرده است و اگر می دانست و باز خواست وصیت کند ، خطا و فعل لغوی کرده است . لذا عمر در این کلامش خود را اعلم از رسول خدا صلی الله علیه و آله قلمداد کرده است .

7 . آیاتی که احکام از آن ها استنباط می شود تقریبا 500 آیه است و هزاران مسائل صوم و صلوة و حج و ... و جزئیات فقهی - که شیعه و مخالفین به آن ها ملتزم هستند - در ظاهر قرآن نیست و آنچه از قرآن استنباط می شود در غایت اجمال و تشابه است ، و اختلاف عظیم در فهم آیات آن وجود دارد .

بعضی گفته اند : « محکم ترین آیات ، آیه وضوء است که نزدیك به صد تشابه در آن هست »(1) و در قرآن ناسخ و منسوخ ، محکم و متشابه ، ظاهر و مؤوّل ، عام و خاص ، مطلق و مقیّد و غیر این ها است ، با این حال ، چگونه کتاب خدا برای رفع اختلاف کافی می باشد ؟ و از کجای قرآن این همه احکام و مسائل دین که در هر عصر و زمانی از صد هزار هم بیش تر است و روز به روز هم زیادتر می شود را باید فهمید ؟ و این یعنی عمر بن خطاب یا کمترین آشنایی را با قرآن نداشته است و یا عمداً قصد کنار زدن معلّم و مفسّر حقیقی قرآن(2) و اختلاف افکنی بین امت را داشته است .

1- . حق الیقین علامه مجلسی رحمه الله : 225 .

2- . به سوره نحل آیه 44 و 64 مراجعه کنید . « وَ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ ».

8 . اگر کتاب خـدا کافی بود پس چرا خود عمر وقتی در مسـئله ای حیران می شـد به دیگران رجوع می کرد و در موارد بسـیاری که از علوم امیرالمؤمنین علیه السلام بهره می برد

خود اعتراف کرده است که : « لو لا علي لهلك عمر »(1) و مکرّر اقرار به جهل می کرد و می گفت : « همه کس از عمر اعلم اند حتی زن های مستوره و پرده نشین » .(2)

9 . اگر کتاب خدا کافی بود ، رسول خدا صـلی الله علیه و آله وسـلم در حدیث « ثقلین » کتاب خدا را به اهل بیت علیهم السـلام مقرون نمی کرد و نمی فرمود که : « از یکدیگر جدا نمی شوند تا در حوض کوثر بر من وارد شوند » .

پس کتاب خدا با امامی که مفسّر کتاب است کافی است نه کتاب به تنهایی . و لذا امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود :

أنا کلام اللّه الناطق ؛(3)

10 . چگونه وقتی رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم می خواهد نصب خلیفه کند ، او را به هذیان نسبت می دهند و ترس از وقوع فتنه و اختلاف ندارنـد و می گوینـد : کتاب خـدا ما را بس است ، اما وقتی خودشان برای غصب خلافت و تعیین خلیفه ناحق اقدام می کنند ، به صلاح امّت است ، و برای خوف فتنه و دفع ضرر است و کتاب خدا بس نیست ؟

و نیز چگونه ابوبکر در مرض موتش وصـیت کرد که عمر خلیفه باشـد و وصـیت ش نافـذ بود ، چرا او را به هذیان نسـبت ندادند ، با این که بیهوش شـد و چرا « حسـبنا کتاب اللّه » را در آن جا نگفتند ؟ و خود عمر در وقتی که امر خلافت را به شوری واگذار کرد ، چرا کتاب خدا بس نبود ؟ !

11 . این که عمر در دنباله این سخن ، گفت : « حسبنا کتاب اللّه » یعنی قرآن ما را

1- . عمر بیش از هفتاد مورد کفت : « لولا علي لهلك عمر » اگر علی علیه السلام نبود عمر هلاك می شد . فصول المهمّة ابن صبّاغ : 35 ، ابن ابی الحدید : 1 / 18 ، مناقب خوارزمی : 39 ، و بسیار مدارك دیگر

2- . بحث جهل ابوبکر و عمر به احکام خداوند ، در طعن نهم بر ابوبکر گذشت .

3- . مرآة العقول : 2 / 318 ، و ج 5 / 135 ، نور البراهین : 1 / 382 .

بس است و به هیچ چیز دیگری احتیاج نداریم ! اگر درست است پس تألیف کتاب صحیح بخاری و مسلم و ... . کار غلط و باطل بود ، و بخاری و مسلم و ... . صریحا با عمر بن خطاب مخالفت کردند .

اگر بگویی : این کلام غلط و نادرست است و به عمر نسبت دادند ، می گوئیم : با توجه به این که خود این دو کتاب این کلام را به خلیفه نسبت داده اند پس چرا می گوئید آنچه در کتاب بخاری و مسلم و ... . روایت شده صحیح و درست است ؟

12 . رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم قصد داشت چیزی بنویسد که تا قیامت امت گمراه نشوند و اختلافی بین شان پیش نیاید ، عمر مانع نوشتن رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم شد(1) که اگر نوشته می شد ، هیچ گونه گمراهی و اختلافی محقق نمی شد . پس می شود با استدلال به این حدیث (دوات و قلم) اثبات کنیم که سبب تمام گمراهی های اعتقادی و اخلاقی

1- . تذکّر : در بعضی از مواضع صحیح بخاری « غلبه الوجع » ذکر شده است . اگر مقصود عمر از این کلام ، نفس درد داشتن باشد ، واضح است که این امر ، مانع از قبول قول رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم نمی شود . ولی اگر مقصود او این است که : « درد بر او غالب شده و او مغلوب درد است و به حدّی درد دارد که - العیاذ باللّه - نمی فهمد چه می گوید و مشاعرش گرفته شده » پس فرقی بین این عبارت ، با عبارت « إنّ الرجل لیهجر » نخواهد بود . بخاری در چند جای کتابش این مطلب را به عنوان « غلبه الوجع » از عمر ذکر کرده ، و در بعضی از جاها اسم عمر را نمی برد و می گوید : بعضی گفتند : « پیامبر هذیان می گوید . » و قطعا گوینده این کلام جز عمر نیست . پس معلوم می شود که بخاری در جایی که اسم عمر را می آورد تعبیر را تحریف و تغییر می دهد که « غلبه الوجع » و لو به نظر ما فرقی بین این دو عبارت « هذیان و غلبه الوجع » نیست . کفر و الحاد گوینده این سخن با توجه به آیات قرآن در سوره نجم که فرمودند : « وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى إِنْ هُوَ إِلاَّ وَحْيٌ يُوحَى » النجم : 3 - 4 روشن می شود . پس این که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمود : « برای شما چیزی بنویسم که گمراه نشوید » وحی الهی است . خداوند فرمودند : « هر چه رسول خدا بفرماید وحی الهی است » ولی عمر می گوید : « هذیان است » پس این کلام عمر ردّ قرآن و تکذیب آن است . خود عمر گفت : « حسبنا کتاب اللّه ؛ کتاب خدا ما را بس است . به مقتضای کلام عمر که گفت : « کتاب خدا ما را بس است » حکم می کنیم به گمراهی و ضلالت عمر ؛ چون کتاب خدا فرمود : « إِنْ هُوَ إِلاَّ وَحْيٌ يُوحَى » علاوه بر این که قرآن به صراحت می فرماید : دروغگو است کسی که می گوید : « من به تنهایی برای او کافی هستم » و عمر به گفته خودش که « حسبنا کتاب اللّه » ترتیب اثر نداده ؛ چون کتاب خدا او را تکذیب می کند و می فرماید : « اطاعت من و رسول من هر دو کنید و کلام رسول کلام من است » عمر می گوید : « کلام خدا بدون کلام رسول خدا کافی است . »

و غیره که در طول تاریخ – بعد از زمان رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم – رخ داده است ، و منشأ و باعث شهادت حضرت زهرا علیهاالسلام و امیرالمؤمنین علیه السلام و همه ائمه علیهم السلام و وقایع عاشورا و هر خونی که به ناحق ریخته شد و هر گناه و ظلم و کفری که محقق شد و علّت غیبت حضرت حجت علیه السلام و ... . عمر بن الخطاب است که مانع از نوشتن پیامبر صلی الله علیه و آله شد . و یکی از ضلالت های این کلام کفرآمیز عمر ، تشکیل سقیفه است و سقیفه – که ریشه تمام مصائب و ضلالات است(1) – مولود جمله : « إنّ الرجل لیهجر » است . و شورای سقیفه هم بعد از جمله « إنّ الرّجل لیهجر » تشکیل شد .

مرحوم سیّد بن طاوس رحمه الله در کتاب الطرائف کلامی دارد – که خلاصه اش این است – : پیامبر صلی الله علیه و آله وقت وفاتش خواست نامه ای بنویسد که تا قیامت کسی گمراه نشود ، ولی عمر بن خطاب مانع شد ، پس هر کسی از امت که گمراه شد و هر خونی از آن ها که ریخته شد و هر مالی که تلف گشت و هر اختلافی که در شریعت بین مسلمین حاصل شده و هلاکت هفتاد و دو فرقه از فرق مسلمین بلکه هر کسی از این امت که در آتش جهنّم مخلّد گردد ، سبب آن عمر بن الخطاب گشته است ... »(2) حاصل سخن این که : حادثه روز پنجشنبه ریشه تمام بدبختی ها و گرفتاری ها و گمراهی هاست .(3)

1- . حضرت زینب علیهم السلام وقتی کنار نعش برادر می آید ، این واقعه را نشأت گرفته از سقیفه می داند ، و می گوید : « بأبي من عسکره فی یوم الإثنین نهبا ؛ پدرم فدای کسی که در روز دوشنبه روز تشکیل سقیفه لشکرش غارت شد » . (بحارالانوار : 45 / 59)

2- . الطرائف : 2 / 431 . « من أعظم طرائف المسلمین أنّهم شهدوا جمیعا أنّ نبیّهم أراد عند وفاته أن یکتب لهم کتابا لا یضلّون بعده أبدا و أنّ عمر بن الخطاب کان سبب منعه من ذلك الکتاب ، و سبب ضلال من ضلّ من أمّته ، و سبب اختلافهم و سفك الدماء بینهم ، و تلف الأموال ، و اختلاف الشریعة ، و هلاك اثنتین و سبعین فرقة من أصل فرق الإسلام ، و سبب خلود من یخلد في النّار منهم ، و مع هذا کلّه فإنّ أکثرهم أطاع عمر بن الخطاب ، الذي قد شهدوا علیه بهذه الأحوال في الخلافة و عظّموه و کفّروا بعد ذلك من یطعن فیه و هم من جملة الطاعنین – و ضلّلوا من یذمّه – و هم من جملة الذامّین – و تبرّءوا ممّن یقبّح ذکره و هم من جملة المقبّحین . »

3- . بنا بر آنچه استدلال شد ، عمر از ابوبکر و از همه اشقیاء بدتر است چنان که احادیث متعددی به خصوص بر این مطلب دلالت دارد ، اما روایات خاصّه بسیار است : مثل : روایت سنگ زدن امام باقر علیه السلام در ایام موسم حج به عمر و ابوبکر است که حضرت به عمر سه سنگ زدند و به ابوبکر دوتا . و امام علیه السلام در ذیل آیه : « فَیَوْمَئِذٍ لاَ یُعَذِّبُ عَذَابَهُ أَحَدٌ » می فرماید : مقصود عمر است . و احادیث بسیار دیگر که الآن مجال بحث در آن نیست . و برای اطلاع بر احادیث برائت از اعدای دین ، به کتاب ارزشمند « اساس الایمان ، عبدالرضا مهدوی » مراجعه کنید .

همه این احوال و اقوال متناقض دلالت روشن دارنـد که او در منع از وصـیّت رسول خدا صـلی الله علیه و آله ، مقصد و هدفی جز محروم کردن اهل بیت رسالت علیهم السـلام از خلافت نداشـته است . البته بایـد توجّه داشت که این اولین مخالفت خلیفه غاصب با رسول خدا صلی الله علیه و آله نبوده است بلکه او در جریان صـلح حـدیبیه نیز با پیامبر اکرم صـلی الله علیه و آله مخالفت کرد و مورّخان و محدّثان عامّه اعتراض و شـکایت و خشم و مذمّت و تکذیب عمر نسبت به رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را در صلح حدیبیّه نوشته اند .(1) عمر در مورد آن روز گفت : « هیچ روزی مثل روز صـلح حدیبیه در پیامبریِ رسول خدا صـلی الله علیه و آله شك نکردم !!!(2) و حال آن که حق تعالی می فرماید :

« فَلاَ وَرَبِّكَ لاَ يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لاَ يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجاً مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيماً » ؛(3)

به پروردگارت سوگنـد که آن ها مؤمن نخواهند بود مگر این که در اختلافات خود ، تو را به داوری طلبند ، و سـپس از داوری تو در دل خود احساس ناراحتی نکنند و کاملاً تسلیم باشند .

اعتراضات و مخالفات و نسـبت خطا و غلط دادن و بی شـرمی و بی ادبی عمر نسـبت به رسول خـدا صـلی الله علیه و آله وسـلم در موارد زیادی در اخبار و احادیث خاصّه و عامّه وارد شده است

1- . صحیح بخاری : 2 / 977 ، و ج 3 / 1162 ، و ج 4 / 1822 ، صحیح مسلم : 3 / 1409 ، شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 12 / 59 ، مسند احمد : 3 / 590 و ج 4 / 402 ، معجم کبیر طبرانی : 6 / 90 و ج 20 / 9 ، تاریخ طبری : 2 / 122 - 125 ، سیره ابن هشام : 2 / 316 .

2- . جامع البیان : 11 / 360 ، معجم کبیر طبرانی : 20 / 14 ، مجمع البیان : 5 / 119 ، طرائف : 441 ، مناقب ابن شهر آشوب : 1 / 256 ، الاحکام ابن حزم ، الباب التاسع عشر ، فی افعال رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم .

3- . سوره نساء : 65 .

و اگر چه بعضی از این احادیث مخالف با روایات شیعه است ، امّا با آن ها می توان خصم را ملزم کرد .(1)

از این اخبار مختلفه و وقایع متعـدده ظاهر می شود که صـدور این افعال از او به خاطر عـدم ایمان و کفر و نفاق باطنی او بوده اسـت(2) و واضـح می شود که مخالفت خـدا و رسول ، طریقه و عادت او بود و این مخالفت هایش باعث حدوث فتنه ها تا روز قیامت شد ، همچنان که منع دوات و قلم باعث ضلالت امّت تا روز قیامت شد .

قطب محیی الدین شیرازی که از علمای مشهور شافعی است در مکاتیب خود می گوید :

راه بی راهنمـا نمی توان رفت و گفتن این که : « چون کتـاب اللّه و سـنّت رسول اللّه در میان هست به مرشـد چه حاجت است » ماننـد آن است که مریض بگوید : « چون کتب طب که اطبا نوشـته اند موجود است ، به اطباء مراجعت نباید کرد » ؛ این سخن خطا است ؛ زیرا هر کس را فهم کتب و اسـتنباط از آن میسـر نیست و بایـد به اهل اسـتباط مراجعه نمودد ، « وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَى أُوْلِي الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ »(3) کتاب حقیقی سینه های

1- . رجوع شود به : شـرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 12 / 55 ، صحیح مسلم : 1 / 59 ، صحیح بخاری : 1 / 427 ، 459 ، و ج 4 / 1715 و 1716 ، صحیح مسلم : 4 / 1865 ، سنن کبری نسائی : 1 / 638 و ج 6 / 357 ، صحیح بخاری : 3 / 1095 ، و ج 4 / 1557 ، و ج 5 / 2309 ، و ج 6 / 2542 ، شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 2 / 266 - 267 ، فتح الباری : 12 / 298 ، مسند احمد : 3 / 20 ، حلیة الاولیاء : 3 / 226 ، مسند ابی یعلی : 4 / 150 ، و ج 6 / 341 ، و ج 7 / 156 ، العقد الفرید : 2 / 403 - 404 ، سنن دار قطنی : 2 / 41 ، الاصابة : 2 / 341 ، مجمع الزوائد : 6 / 225 ، الصراط المستقیم : 3 / 8 ، اصول کافی : 3 / 188 ، تهذیب الاحکام : 3 / 196 .

2- . برای روشن تر شـدن مطلب ما به کتاب های : شـرح نهـج البلاغه ابن ابی الحدیـد : 12 / 60 ، تفسیر قرطبی : 16 / 278 ، صحیح مسلم : 3 / 1412 ، صحیح بخاری : 3 / 1162 ، مسند احمد : 3 / 590 ، مراجعه کنید .

3- . سوره نساء : 83 . یعنی : اگر آن را به پیامبر و به اولی الامر ائمه علیهم السـلام باز گردانند (و به آن ها رجوع کنند) هر آینه کسانی از آن ها (ائمه علیهم السلام) که می توانند آن را بجویند (و حقیقت را به دست آورند) آن را می دانند .

اهـل علم است ، « بَلْ هُوَ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ فِي صُدُورِ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ »(1) نه بطون دفـاتر ، چنان که امیرالمؤمنین علیه السـلام فرمود : « انا کلام اللّه الناطق و هذا کلام اللّه الصّامت » .(2)

قاضی عیاض می گوید :

اگر کسـی بگویـد پیامبر در حال جهاد فرار کرده است ، چنین شخصـی بایـد توبه کنـد ، وگرنه باید کشـته شود ؛ چون شخصـیّت پیامبر را تنقیص کرده است .(3)

قرطبی می گوید :

هر کس یکی از صـحابه را نکوهش کند و یا او را در روایتش مورد طعن قرار دهد ، خدای متعال را رد کرده و شرایع مسلمانان را باطل کرده است .(4)

واقعا اگر نکوهش و توهین به صـحابه موجب ارتداد و ابطال شـریعت باشد ، آیا نسـبت دیوانگی و هذیان به رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم

1- . سوره عنکبوت : 49 .

2- . مکاتیب ، ورق : 74 ، جامع الاسرار ، سیّد حیدر آملی : 358 ، کتاب آثار احمـدی استرآبادی از علمای قرن دهم ه- ق : 457 . تا این جـا کلاـم قطب بود که خداونـد حق را بر قلمش جـاری کرد و چنین ردّی بر امـام جاهـل و باطل خود نموده است . ذهبی که یکی از بزرگان علمای مخالفین است ، « حسبنا کتاب اللّه » را شعار خوارج دانسته و در اظهار نظرش در باره ابوبکر می کوید : « و لم یقل حسبنا کتاب اللّه کما تقوله الخوارج ؛ او هم چون خوارج خود را از احادیث پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم بی نیاز نمی دانست . » (تذکرة الحفاظ : 1 / 9 ، شرح حال ابوبکر ، ش 1 / 1) مفتی بزرگ عربسـتان (بن باز) نیز در همین باره ، کلام مفصّـلی ایراد کرده و قائلین به « حسبنا کتاب اللّه » را تکذیب بلکه تکفیر نموده و می گوید : « من جحدها (أي السنّة) أو أنکرها أو زعم أنّه یجوز الإعراض عنها و الاکتفاء بالقرآن فقط ، فقد ضلّ ضلالاً بعیدا و کفر کفرا أکبر ، و ارتدّ عن الإسلام بهذا المقال ... . » (بن باز ، مجموع فتاوی و مقالات متنوّعة : 8 / 132 ، فوائد مهمّة تتعلّق بالعقیدة ، الفائدة الخامسة) .

3- . المواهب اللدنیّة : 1 / 98 . قسطلانی .

4- . تفسیر قرطبی : 16 / 297 .

توهین شمرده نمی شود و گوینده ی به صراحت می گوید : « قال عمر : دعوا الرجل فإنّه لیهجر » .(1)

در توجیه جسارت عمر بن خطاب برخی از عامه گفته اند : اجتهاد خلیفه اگر صحیح باشد دو پاداش دارد و اگر غلط باشد یك پاداش خواهد داشت ، اجتهاد خلیفه در این جریان اشتباه بود لذا او پاداش اجتهاد خود را خواهد داشت .

در جواب این افراد می گوییم : کلام پیامبر صلی الله علیه و آله هیچ گونه اجمال و ابهامی نداشت تا نیاز به اجتهاد باشد ، و خلیفه اجتهاد در برابر نصّ کرده است که ممنوع و باطل است .

برخی هم گفته اند : عمر از روی دلسوزی برای رسول خدا صلی الله علیه و آله در آن شرایط این تصمیم را گرفته است تا پیامبر صلی الله علیه و آله اذیت نشود و سختی نوشتن را متحمّل نگردد . در جواب می گوییم : جسارت و توهین عمر ، آن هم با تعبیر رکیك و زننده که موجب اذیت آن حضرت شده ، بر خلاف نص قرآن است و با دلسوزی منافات دارد .

مکتوب پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم چه بود؟

بسیاری از مطالعه کنندگان تاریخ دوست دارند بدانند رسول خدا صلی الله علیه و آله تصمیم داشت چه مطلبی را بنویسد که فرمودند : « أکتب لکم کتابا لن تضلّوا بعدي » چیزی بنویسم تا هرگز بعد از من گمراه نشوید ! این عبارت را در حدیث شریف ثقلین هم می بینیم آنجا که رسول خدا صلی الله علیه و آله می فرماید :(2) « اگر به این دو ثقل (کتاب و عترت) تمسّك کنید (نه بیش تر و نه کم تر) هرگز گمراه نشوید « لن تضلّوا أبدا » و هدایت همیشگی را در پی دارد .

پس معلوم می شود که « لن تضلّوا » در این حدیث در وقت احتضار رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم

1- . سرّ العالمین : 40 ، دار الآفاق قاهره ، 1421 ه- ق ، الطبقات الکبری : 2 / 243 و 244 ، مسند احمد : 3 / 346 ، مجمع الزوائد : 4 / 390 و 391 .

2- . « إنّی تارك فیکم الثقلین ، کتاب اللّه و عترتی ، ما إن تمسّکتم بهما لن تضلّوا و إنّهما لن یفترقا حتّی یردا علیّ الحوض و إنّی سألت اللّه عزّ و جلّ أن لا یفرّق بینهما حتّی یوردهما علیّ الحوض » صحیح مسلم : 7 / 122 ، سنن ترمذی : 2 / 307 ، سنن دارمی : 2 / 432

همان « لن تضلّوا » در حدیث ثقلین است ؛ چون اگر مطلب جدیدی بود امر سوّمی می شد و در این صورت ، حدیث ثقلین درست و تمام نبود .

علاوه بر این که بر طبق آیه اکمال دین ،(1) دین در وقت نزول آیه ، کامل و تمام شد لذا اگر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم می خواستند مطلب جدیدی بنویسند (که نوشته نشده بود) این آیه و حدیث ثقلَین خلاف می شد ، پس می شود ادعای قطع کرد که پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم نمی خواستند مطلب تازه ای بنویسند .

علاوه بر این که ابن ابی الحدید معتزلی در شرح نهج البلاغه روایت نقل می کند از عمر که می گوید :

پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم چیزهایی در مورد علی گفته بود ، ولی خیلی واضح نبود و در وقت مرگ می خواستند به اسم علی تصریح کنند من مانع شدم(2) چون ... .(3)

1- . « الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلاَمَ دِيناً » ؛ امروز دین تان را کامل کردم و نعمتم را بر شما تمام گردانیدم . المائدة : 3

2- . شرح نهج البلاغة : 12 / 20 - 21 . « قال عمر : ... و لقد أراد فی مرضه أن یصرّح باسمه فمنعتُ من ذلك إشفاقاً وحیطةً علی الاسلام » و ج 12 / 78 - 79 . « إنّ رسول اللّه صلی الله علیه و آله أراد أن یذکره للأمر فی مرضه ، فصددتُه عنه خوفاً من الفتنة و انتشار أمر الإسلام ».

3- . اما نقل این مطلب از طریق شیعه : در غیبت نعمانی : 81 ، باب 4 حدیث 11 رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند : می خواستم 12 امام معصوم را به عنوان وصایت بیان کنم که عمر مانع آن شد . نصّ حدیث این است : بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ قَالَ حَدَّثَنَا مَعْمَرُ بْنُ رَاشِدٍ عَنْ أَبَانِ بْنِ أَبِي عَيَّاشٍ عَنْ سُلَيْمِ بْنِ قَيْسٍ إِنَّ عَلِيّاً عليه السلام قَالَ لِطَلْحَةَ فِي حَدِيثٍ طَوِيلٍ عِنْدَ ذِكْرِ تَفَاخُرِ الْمُهَاجِرِينَ وَ الْأَنْصَارِ بِمَنَاقِبِهِمْ وَ فَضَائِلِهِمْ يَا طَلْحَةُ أَ لَيْسَ قَدْ شَهِدْتَ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله وسلم حِينَ دَعَانَا بِالْكَتِفِ لِيَكْتُبَ فِيهَا مَا لاَ تَضِلُّ الْأُمَّةُ بَعْدَهُ وَ لاَ تَخْتَلِفُ فَقَالَ صَاحِبُكَ مَا قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ يَهْجُرُ فَغَضِبَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله وسلم وَ تَرَكَهَا ، قَالَ بَلَى قَدْ شَهِدْتُهُ قَالَ فَإِنَّكُمْ لَمَّا خَرَجْتُمْ أَخْبَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله وسلم بِالَّذِي أَرَادَ أَنْ يَكْتُبَ فِيهَا وَ يُشْهِدَ عَلَيْهِ الْعَامَّةَ وَ إِنَّ جَبْرَئِيلَ أَخْبَرَهُ بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَدْ عَلِمَ أَنَّ الْأُمَّةَ سَتَخْتَلِفُ وَ تَفْتَرِقُ ثُمَّ دَعَا بِصَحِيفَةٍ فَأَمْلَى عَلَيَّ مَا أَرَادَ أَنْ يَكْتُبَ فِي الْكَتِفِ وَ أَشْهَدَ عَلَى ذَلِكَ ثَلاَثَةَ رَهْطٍ سَلْمَانَ الْفَارِسِيَّ وَ أَبَا ذَرٍّ وَ الْمِقْدَادَ وَ سَمَّى مَنْ يَكُونُ مِنْ أَئِمَّةِ الْهُدَى الَّذِينَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِطَاعَتِهِمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ فَسَمَّانِي أَوَّلَهُمْ ثُمَّ ابْنِي هَذَا حَسَنٌ ثُمَّ ابْنِي هَذَا حُسَيْنٌ ثُمَّ تِسْعَةٌ مِنْ وُلْدِ ابْنِي هَذَا حُسَيْنٍ كَذَلِكَ يَا أَبَا ذَرٍّ وَ أَنْتَ يَا مِقْدَادُ قَالا نَشْهَدُ بِذَلِكَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله وسلم فَقَالَ طَلْحَةُ وَ اللَّهِ لَقَدْ سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله وسلم يَقُولُ لِأَبِي ذَرٍّ مَا أَقَلَّتِ الْغَبْرَاءُ وَ لاَ أَظَلَّتِ الْخَضْرَاءُ ذَا لَهْجَةٍ أَصْدَقَ وَ لاَ أَبَرَّ مِنْ أَبِي ذَرٍّ ، وَ أَنَا أَشْهَدُ أَنَّهُمَا لَمْ يَشْهَدَا إِلاَّ بِالْحَقِّ وَ أَنْتَ أَصْدَقُ وَ أَبَرُّ عِنْدِي مِنْهُمَا .

طعن دوّم :انکار شهادت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم

طعن دوّم :(1) انکار شهادت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم

بخاری در صحیح خود می نویسد :

إن رسول اللّه مات و ابوبکر بالسُّنح ؛(2)

رسول خدا از دنیا رفت ، در حالی که ابوبکر در سنح (محلّی خارج از مدینه) بود.

مطابق نقل ابن کثیر ، سالم بن عبیده برده آزاد شده حُذَیفه به سراغ ابوبکر در سُنح رفت و او را از رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم مطلع ساخت ،(3) امّا تا رسیدن ابوبکر به شهر ، اتفاقات غیر منتظره ای افتاد که حکایت از توطئه ای برنامه ریزی شده برای غصب خلافت داشت .

شیعیان و مخالفین به طرق متواتره روایت کرده اند : وقتی رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم به شهادت رسید ، ابوبکر در شهر حضور نداشت ، و عمر در میان مردم ندا می کرد : به خدا قسم که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم نمرده است و باز می گردد و دست ها و پاهای کسانی که به او نسبت مرگ داده اند را قطع خواهد کرد !! تا آن که ابوبکر حاضر شد و گفت : آیا نشنیده ای این آیه را : « إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ » ؛(4) تو خواهی مُرد و ایشان خواهند مُرد . و این آیه را : « وَمَا مُحَمَّدٌ إِلاَّ رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِيْن مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ » ؛(5) محمّد صلی الله علیه و آله وسلم فقط فرستاده خداست ، و پیش از او ، فرستادگان دیگری نیز بودند ، آیا اگر او بمیرد و یا کشته شود ، شما به عقب بر می گردید (و مرتد خواهید شد ؟) عمر بن خطاب با شنیدن این آیات گفت : گویا این آیات را هرگز از کتاب خدا نشنیده بودم !(6)

1- . برای تحقیق این بحث به بحار الانوار : 30 / 582 - 594 ، مراجعه نمایید .

2- . صحیح بخاری : 4 / 193 ، یعقوبی می نویسد : سُنح خارج مدینه است : تاریخ یعقوبی : 2 / 127 .

3- . البدایة و النهایة : 5 / 244 .

4- . سوره زمر : 30 .

5- . سوره آل عمران : 144 .

6- . رجوع شود به تفسیر قرطبی : 4 / 223 ، الدرّ المنثور : 2 / 81 ، تاریخ ابن خلدون : 2 / 63 ، صحیح بخاری :3 / 1341 ، طرائف : 451 ، الشافی : 4 / 176 ، شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 2 / 40 . و در کتاب های دیگر هم اصل این واقعه را ذکر کردند مثل : صحیح بخاری : 4 / 194 ، مسند احمد : 6 / 219 - 220 ، انساب الأشراف : 1 / 563 و 566 ، البدایة و النهایة : 5 / 241 - 243 . تاریخ ابن خلدون : 2 / 286 - 287 ، تاریخ الاسلام ذهبی : 1 / 563 - 565 ، تاریخ یعقوبی : 2 / 114 ، الطبقات الکبری : 2 / 205 - 206 .

در حدیث دیگر آمده است : عمر با شمشیر کشیده برخاست و گفت : « هر کس بگوید رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم مرده است ، او را با این شمشیر می زنم » .(1) و مطابق نقل دیگر ،

هنگام وفات رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم ابوبکر در مدینه نبود ، وقتی که به مدینه آمد ، دید عمر بن خطاب ایستاده و مردم را می ترساند و می گوید : « إنّ رسول اللّه حيّ لم يمت » ؛(2) رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم زنده است و رحلت نکرده است . و مطابق نقل دیگر : وی مردمی را که معتقد بودند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم از دنیا رفت ، به کشتن تهدید می کرد « و كان عمر يقول : لم يمت، و كان يتوعّد الناس بالقتل في ذلك »(3) ابوبکر که سخنان عمر را شنید ، خطاب به او این

آیه را خواند :

« إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ »(4) و « وَمَا مُحَمَّدٌ إِلاَّ رَسُولٌ ... . »(5) و عمر با شنیدن این آیات و سخنان ابوبکر ، آرام گرفت و دست از سخنان خود برداشت .(6) در حدیث دیگر نقل شده : هنگامی که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم وفات یافت ، عمر بن خطّاب برخاست و گفت : عدّه ای از منافقین گمان می کنند که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم وفات یافت ، به خدا سوگند ! رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم وفات نکرد ، بلکه همان گونه که موسی به مدّت چهل روز از قوم خویش غایب شد ، رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم نیز به سوی پروردگارش رفته و غایب شده است و پس از مدتی بر می گردد . آنگاه مردم را تهدید کرد و گفت :

واللّه ليرجعنّ رسول اللّه فليقطعنّ أيدي رجال و أرجلهم يزعمون أنّ رسول اللّه مات ؛(7)

1- 1 . اسد الغابة : 2 / 158 .

2- 2 . تاریخ طبری 3 / 202 .

3- 3 . تاریخ طبری : 3 / 201 .

4- 4 . الزمر : 30 .

5- 5 . آل عمران : 144 .

6- . تاریخ طبری : 3 / 202 .

7- . تاریخ طبری : 3 / 200 ، سیره ابن هشام : 2 / 655 ، کامل ابن اثیر : 2 / 323 .

به خدا سوگند ! رسول خدا بر می گردد و دست و پای آنان که گمان می کنند رسول خدا وفات کرده را قطع می کند !

اما سؤال این است که : چه انگیزه ای موجب شد عمر رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را انکار کند و معتقد به آن را منافق بنامد ، در حالی که انبیاء گذشته نیز از دنیا رفته اند و مرگ برای همه انسان هاست و رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم هم در مواضع متعدّد از رحلت خود خبر داده بود . مانند حجة الوداع و در حدیث دوات و قلم ، و مکرّر می فرمود : بعد از من چنین و چنان می شود . مثل این که فرمود : « علی بعد از من ولی هر مؤمن است . »(1) و فرمود : « یا علی ! بعد از من با ناکثان و قاسطان و مارقان مقاتله خواهی کرد . »(2) و در حجّة الوداع فرمود : « رفتن من نزدیك شده است و در میان شما دو شی ء گران بها می گذارم . »(3) و نیز آیات قرآنی که از ارتحال آن حضرت گواهی می دهد .

منشاء این انکار از دو حال خارج نیست :

الف) یا آن قدر جاهل بود به آیات قرآنی و اخبار نبوی که چنین امری که از بدیهیّات بود و برای هر مسلمانی روشن بود که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم نیز از دنیا خواهد رفت ، را خبر نداشت .

ب) یا غرض و انگیزه اش از انکار ، مکر و حیله بود که مبادا تا آمدن ابوبکر ، مردم با حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام بیعت کنند ، لذا این سخن را در میان انداخت تا ابوبکر حاضر شود ، چنان که ابن ابی الحدید به این مطلب اشاره نمود .(4)

واضح است که عمده دلیل این انکار ، آن است که هنگام رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم

1- . سنن ترمذی : 5 / 591 ، مسند احمد : 4 / 535 ، سنن کبری نسائی : 5 / 45 ، 133 ، مسند ابوبکر محمد بن هارون الرویانی : 1 / 62 .

2- . کفایة الطالب : 167 ، مستدرك حاکم : 3 / 150 ، تاریخ بغداد : 8 / 340 و ج 13 / 187 .

3- . سنن دارمی : 2 / 322 ، معجم کبیر طبرانی : 5 / 182 ، 183 ، فضائل الصحابه نسائی : 22 ، مسند احمد : 4 / 448 .

4- . شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 2 / 44 .

ابوبکر در مـدینه نبود و خوف آن بود که در این فرصت ، کسـی به خلافت مسـلمین برگزیـده شود که مورد رضایت عمر نبوده باشد ، لذا با طرح این مسائل و تهدید مسـلمانان ، توجّه آنان را از خلافت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم منصرف ساخت و پس از آن که ابوبکر آمد و آن آیات را خواند ، عمر پذیرفت !

طعن سوّم : تحریم متعه حج و متعه نساء

عمر بن خطاب صـریح حکم خـدا و رسول خـدا صـلی الله علیه و آله را تغییر داده و متعه حج (یعنی حجّ تمتع) و متعه نساء را حرام کرد چنان که خاصّه و عامّه به طرق متواتره روایت کرده اند که عمر بر منبر به صدای بلند می گفت :

متعتان کانتا محلّلتان علی عهد رسول اللّه و أنا اُحرّمهما و اُعاقب علیهما : متعة النساء و متعة الحجّ ؛(1)

دو متعه بودند در عهد رسول خدا حلال بودند و من هر دو را حرام می کنم و بر هر دو عقاب می کنم : یکی متعه زنان ، و دیگری حجّ تمتّع .

این عبارت عمر ، صریح است در مشاقّه (یعنی مخالفت) و معارضه با خدا و رسول و ردّ حکم ایشان ، پس از مصادیق این آیه است :

« وَمَنْ یُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَیَّنَ لَهُ الْهُدَی وَیَتَّبِعْ غَیْرَ سَبِیلِ الْمُؤْمِنِینَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّی وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِیراً » ؛(2)

کسی که بعد از آشکار شدن حق ، با پیامبر مخالفت کند ، و از راهی جز راه

1- . رجوع شود به تفسـیر فخر رازی : 10 / 52 ، احکام القرآن جصّاص : 2 / 191 ، شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 1 / 182 ، و ج 12 / 251 و 252 ، سنن کبری بیهقی : 7 / 335 ، کنزالعمّال : 16 / 519 و 521 ، کتاب الحیوان جاحظ : 4 / 276 ، نهج الحق : 128 و 525 . نیز به کتاب فصول المهمّه مرحوم سـیّد شرف الدین : 53 به بعـد مراجعه کنید . در بعضـی از روایات به این لفظ آمده : « متعتان کانتا علی عهد رسول اللّه و أنا أنهی عنهما و اعاقب علیهما ، متعة الحج و متعة النساء ».

2- . سوره نساء : 115 .

مؤمنان پیروی نماید ، ما او را به همان راه که می رود می بریم ، و به دوزخ داخل می کنیم ، و سرانجام بدی است .

در میان امّت اختلافی نیست در این که اصل متعه در زمان حضـرت رسول صـلی الله علیه و آله وسـلم مقرّر شد و اختلافی که هست در این است که آیا نسخ شده یا حکمش باقی است ؟

اجماع اهل بیت علیهم السـلام بر این است که حکمش باقی است و نسخ نشده است و این آیه بنا بر اکثر و اصحّ تفاسیر(1) در حکم متعه نساء نازل شده است : « فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ

فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً » .(2)

فخر رازی در تفسیرش گفته است که :

اتفاق کرده اند امّت بر آن که متعه در صدر اسـلام مباح بود ،(3) و روایت کرده اند از حضـرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم که چون حضـرت در عمره به مکه آمد ، زنان مکّه زینت کردند ، پس اصحاب رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم از دوری همسران خود شکایت کردند ، پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود : از این زنان متعه کنید .(4)

در صـحیح بخاری و مسـلم و جامع الاصول از قیس و جابر و غیر ایشان روایات بسـیار نقل شده که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم رخصت متعه داد .(5) عبارت بخاری و مسلم از جابر و دیگر صحابه این است که نقل کرده اند :

کنّا نستمتع بالقبضة من التّمر و الدّقیق علی عهد رسول اللّه و أبی بکر

1- . جامع البیان : 4 / 14 ، زاد المسیر : 2 / 34 ، الدرّ المنثور : 2 / 139 ، تفسیر بغوی : 1 / 413 ، تفسیر عیاشی : 1 / 233 و 234 ، تفسیر قمی : 1 / 136 ، تفسیر تبیان : 3 / 165 ، مجمع البیان : 2 / 32 ، تفسیر جوامع الجامع : 1 / 290 ، تفسیر نور الثقلین : 1 / 467 و 468 . مخفی نماند که ، ذکر تفاسـیر مخالفین مذهب ما برای الزام خصم و مخالفان است و گرنه برای ما تفاسـیر شیعه ارزش دارد و مورد اعتماد است .

2- . سوره نساء : 24 .

3- . تفسیر فخر رازی : 10 / 52 .

4- . تفسیر فخر رازی : 10 / 49 .

5- . صحیح بخاری : 5 / 1967 ، صحیح مسلم : 2 / 1022 ، جامع الاصول : 12 / 132 .

حتّی نهانا عنها عمر ؛(1)

ما در عهد پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم و ابوبکر ، با یك مشت خرما یا آرد می توانستیم متعه کنیم تا این که عمر ما را منع نمود .

طبری می گوید :

عمران بن سواده به عمر گفت :

ذکروا أنّك حرّمت متعة النساء و قد کانت رخصة من اللّه نستمتع بقبضة و نفارق عن ثلاث ؛(2)

مردم می گویند : تو متعة النساء را تحریم کرده ای در حالی که از جانب خداوند یك نوع رخصتی بود که با پرداخت مبلغ ناچیز و ثمن بخس (یك مشت گندم) متعه می کردیم و پس از سه روز جدا می شدیم .

احمد بن حنبل از عمران بن حصین نقل کرده است که :

نزلت متعة النساء في کتاب اللّه و عملناها و فعلناها مع النّبي صلی الله علیه و آله وسلم و لم ینزل قرآن بحرمتها و لم ینه عنها حتّی قبض رسول اللّه ؛(3)

متعه زنان در کتاب خدا نازل شد و ما در عصر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم به آن عمل کردیم و هیچ آیه ای بر حرمت آن نیامد و رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم هم از آن نهی ننمود تا این که از دنیا رفت .

عامّه به طرق متعدد از ابن عباس و امیرالمؤمنین علیه السلام روایت کرده اند که اگر پسرخطّاب از متعه نهی نمی کرد ، زنا نمی کرد مگر اندکی از مردم .(4)

1- . صحیح مسلم : 4 / 131 ، السنن الکبری البیهقی : 237 ، فتح الباری ابن حجر : 9 / 182 ، مسند احمد : 3 / 380 ، کنز العمال المتقی : 16 / 523 ، التمهید ابن عبدالبر : 10 / 112 .

2- . تاریخ طبری : 2 / 579 .

3- . مسند احمد : 4 / 436 .

4- . تفسیر قرطبی : 5 / 130 ، جامع البیان : 4 / 15 ، الدرّ المنثور : 2 / 140 و 141 ، تفسیر فخر رازی : 10 / 50 ، تفسیر ماوردی : 1 / 471 ، تفسیر غرائب القرآن : 2 / 392 .

ترمذی می نویسد :

سئل ابن عمر عن متعة النساء ، فقال : هي حلال فقيل له : إنّ اباك قد نهى عنها و قال : دعوا نكاح هذه النساء فإنّي لن اوتي برجل نكح إمرأة إلى أجل إلاّ رجمته بالحجارة ! فقال : سبحان اللّه ! إن كان أبى حرّمها فقد سنّها رسول اللّه فتترك سنّة رسول اللّه و تتبع قول أبي ؟(1)

از عبداللّه بن عمر درباره متعه زنان پرسیدند ، گفت : حلال است . گفتند : پدرت از آن نهی کرده و گفت : ازدواج با این زنان را ترك کنید ، اگر نزد من مردی را بیاورند که مدّت معیّنی با زنی ازدواج کرده باشد ، سنگسارش می کنم . ابن عمر گفت : سبحان اللّه ! اگر پدرم آن را حرام کرده باشد ، رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم آن را سنّت قرار داده است . آیا سنّت پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم را ترك می کنید و از سخن پدرم پیروی می نمایید ؟ !

فخررازی نیز از عمران بن حصین روایت کرده است که : متعه در کتاب خدا نازل شد و بعد از آن آیه ای نازل نشد که آن را نسخ کند ، و رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم ما را به آن امر کرده ، و متعه کردیم و مردمان را از آن نهی نکرد ، بعد از آن گفت مردی برای خود آن چه خواست !!(2)

بزرگان صحابه و تابعین و ائمه مذاهب عامه ، متعه را جایز و بعضا به آن عمل می کردند ، چنان که ابن حزم در این خصوص نام جمعی از صحابه و تابعین را آورده است که از جمله آن ها به این صحابه اشاره شده است : عمران بن حصین ، ابوسعید خدری ، جابر بن عبداللّه انصاری ، زید بن ثابت ، عبداللّه بن مسعود ، سلمة بن الأکوع ، امیرالمؤمنین علی علیه السلام ، عمرو بن حریث ، معاویة بن أبی سفیان ، سلمة بن اُمیه ، ربیعة بن اُمیة ، عمرو بن حوشب ، اُبي بن کعب ، أسماء دختر ابی بکر که فرزندش عبداللّه بن

1- . صحیح ترمذی : 3 / 185 .

2- . تفسیر فخر رازی : 10 / 53 ، رجوع شود به صحیح بخاری : 2 / 569 و ج 4 / 1642 ، تفسیر غرائب القرآن : 2 / 392 .

زبیر از متعه بود ،(1) امّ عبداللّه دختر أبی خثیمه ، ابن عباس ، سمرة بن جندب ، أنس بن مالك ، عبداللّه بن عمر .(2)

و اما از تابعین و محدّثان : مالك بن أنس ، احمد بن حنبل ، سعید بن جبیر ، عطاء بن رباح ، طاووس یمانی ، عمرو بن دینار ، مجاهد بن جبر ، سدّی ، حکم بن عتیبه ، ابن ابی ملکیه ، زفر بن اوس .(3)

جالب این جاست که ذهبی در مورد عبدالملك بن جریج - که درباره او می گویند : وثاقت او مورد اجماع است و تمامی صحاح از او حدیث نقل می کنند - می نویسد :

تزوّج نحوا من سبعین امرأة نکاح متعة ؛

او هفتاد زن متعه داشت .

و شافعی گوید :

استمتع ابن جریج بتسعین إمرأه ؛(4)

او نود زن متعه داشت .

حاصل آن که ، مسلمانان به دستور قرآن و پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم تا زمان عمر و حتی مقداری از زمان عمر به این احکام عمل می کردند ،(5) اما وقتی عمر آن را حرام کرد ، زنا و فجور بین مسلمانان زیاد شد و با این کار ، حکم خدا و سنّت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را تعطیل نمود ، و باعث ترویج زنا و بی بند و باری و فحشای جنسی شد .(6) و مشمول این آیه

1- . المحلّی : 9 : 519 ، مسند الطیالسی : 227 حدیث 1637 ، العقد الفرید : 4 / 13 .

2- . المحبّر : 289 ، التفسیر الکبیر : 10 / 53 ، شرح الزرقانی : 3 / 153 ، المحلّی : 9 / 519 ، صحیح مسلم : 1 / 623 ، مصنّف عبد الرزاق : 7 / 499 .

3- . مبسوط سرخسی : 5 / 152 ، شرح زرقانی : 3 / 155 ، الهدایة في شرح بدایة المبتدی : 1 / 190 ، المغنی : 6 / 644 ، المحلّی : 9 / 519 ، مصنّف عبد الرزّاق : 7 / 497 ، جامع البیان : 4 / 18 ، الدرّ المنثور : 2 / 140 ، تفسیر ابن کثیر : 1 / 474 ، الحاوی الکبیر : 11 / 449 ، البحر الرائق : 3 / 115 .

4- . سیر اعلام النبلاء : 4 / 321 ، تذکرة الحفاظ : 90 ، میزان الاعتدال : 2 / 659 .

5- . مسند احمد حنبل : 2 / 95 ، و ج 3 / 22 ، 304 . مسند ابی داود : 7 / 227 .

6- . مسند احمد حنبل : 2 / 95 ، 103 ، طحاوی ، شرح معانی الآثار ، کتاب نکاح المتعة .

مبارکه گردید : « وَمَنْ لَمْ یَحْکُمْ بِمَا أَنزَلَ اللّهُ فَأُوْلَئِکَ هُمْ الْکَافِرُونَ »(1) ، «وَمَنْ لَمْ یَحْکُمْ بِمَا أَنزَلَ اللّهُ فَأُوْلَئِکَ هُمْ الظَّالِمُونَ »(2) ، « وَمَنْ لَمْ یَحْکُمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُوْلَئِکَ هُمْ الْفَاسِقُونَ » ؛(3) هر کس به آنچه خدا فرستاده است حکم نکند پس ایشان اند کافران و ظالمان و فاسقان .

آیا چنین شخصی استحقاق امامت و خلافت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را دارد ؟ !

حج تمتع :(4) مشروعیت آن اجماعی مسلمانان است و حکمش باقی است و آیه « فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ »(5) دلیل مشروعیّت آن است (6).

بخاری و مسلم از مروان بن حکم روایت کرده اند که :

در منطقه عسفان بین علی و عثمان نزاع شد ؛ زیرا که عثمان مردم را از حج تمتّع منع می کرد ، علی این را شنید ، صدا به تلبیه بلند کرد برای عمره و تمتّع و گفت : « لبّیك بعُمرة و حِجَّة » عثمان گفت : من مردم را منع می کنم از حج تمتّع

1- . سوره مائدة : 44 .

2- . همان : 45 .

3- . همان : 47 .

4- . أقول : « متعة الحجّ الّتی حرّمها عمر بن الخطّاب فهی الفترة الواقعة بین العمرة و حجّ التمتع و انعقد الاجماع علی حلیة متعة الحجّ و استمرارها و دوامها عدا فریق من المسلمین لم یعملوا إلا برأی سیّدهم عمر فحرّموها طبقاً لتحریم عمر لها فخالفوا سنّة رسول اللّه و اتّبعوا بدعة عمر . و علی سنّة رسول اللّه یأتی المکلّف بالعمرة ثمّ یحلّ من إحرامه فیحلّ له کلّ ما حرّم علیه ثمّ یأتی بإحرام جدید لحجّ التمتّع فکان هدف عمر أن یفصّل بین العمرة و حجّ التمتّع فتکون اولی فی غیر اشهر الحج . » باری ، علّت آن که این « حجّ » را به « تمتّع » اضافه نموده و « حجّ تمتّع » می گویند ، این است که : در این حجّ « متعه » هست . متعه ، به معنای لذّت است ، چون در مدّت فاصل بین دو احرام احرام عمره و حجّ محظورات احرام ، مباح و حلال می گردد و شخص عامل به آن ، می تواند در این مدّت از آنچه در احرام عمره حرام بود ، و در احرام حجّ نیز حرام می گردد ، لذّت و تمتّع ببرد . و این همان معنایی بود که عمر و بعضی از اتباعش ، ناخوش می داشتند به طوری که مردی گفت : « آیا به قصد حجّ خارج شویم و سرهای ما (از آب غسل جنابت) تر باشد ؟ و پیامبر صلی الله علیه و آله به او فرمود : تو هیچ گاه به این احکام ایمان نمی آوری ! » (تفسیر مجمع البیان در ذیل آیه : « فمَنْ تَمَتَّعَ بالعمره ») .

5- . سوره بقره : 196 .

6- . علامه مجلسی رحمه الله در بحارالانوار : 30 / 628 - 638 ، این قضیّه را با جواب از شبهات آن ، مفصّلاً بیان نموده اند .

و تو تصریح به خلاف من می کنی ؟ حضرت فرمود : من به خاطر گفته احدی از سنّت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم دست بر نمی دارم .(1)

مسلم از عمران بن حصین روایت کرد : رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم طایفه ای از اهل خود را تا دهم ذی الحجّه امر به عمره کرد و آیه ای نازل نشد که این حکم را نسخ کند ، و پیامبر هم نهی از آن نکرد تا از دنیا رفت و بعد از آن ، مردی از برای خود آن چه خواست گفت !!(2)

فتاوای عجیب !

باید چشم حیرت گشود بر مذاهبی که ازدواج موقّت (نکاح متعه) در مذهب شیعه را زنا می دانند ، اما با نیم نگاهی به احکام و فتاوی صادره از علمای آنان به موارد

عجیبی برمی خوریم که فقط و فقط باید نگریست !!(3)

اول : در کتاب تبصرة العوام آمده است : نزد ابوحنیفه اگر کسی - با علم به خویشاوندی و قرابت - با مادر یا خواهر یا دختر یا دختر برادر یا عمّه یا خاله عقد نکاح کند ، و پس از آن وطی کند ، حدّ بر او نباشد . و اگر حریر بر عورت بپیچد و با مادرش وطی کند ، حدّ بر او نباشد .

و نزد مالك ، لواط با غلام خویش جایز است .

و نزد شافعی ، اگر به حرام دختری آورده باشد ، و زن خود قرار دهد ، جایز باشد .

1- . صحیح بخاری : 2 / 567 و 569 ، صحیح مسلم : 2 / 896 ، جامع الاصول : 3 / 454 ، تذکرة الحفاظ : 3 / 786 ، سنن نسایی : 5 / 162 . حج تمتّع اجماعی مسلمانان است و فقهای عامّه خلافی که کرده اند در این است که آیا بهترین انواع حجّ است یا نه ؟

2- . صحیح مسلم : 2 / 898 . و بر این مضامین روایات بسیار در صحیح مسلم روایت کرده است . صحیح مسلم : 2 / 898 - 900 .

3- . حقیر گوید : امروز بعد مشاهده فتاوی مفتیان عربستان و بسیاری از علمای عامه به « جهاد نکاح » حتی با محارم و ... و جنایات وحشتاکی که گروه « داعش و سلفی ها و وهّابی ها » نسبت به فروج و دماء مسلمانان - به استناد این فتاوی - مرتکب می شوند ، استبعاد و تعجّب از آنچه ذکر شده ، بر طرف می شود .

و اگر خواهر یـا دختر برادر و یا دختر خواهر یا خاله یا عمّه در ملك وی باشـند و ایشان را به ملك الیمین وطی کنـد ، نزد شافعی و ابوحنیفه حدّ لازم نشود .

و نزد ابوحنیفه و محمّـد بن حسن اگر زنی کسـی را دوست دارد و شوهرش طلاقش ندهد ، زن با دو کس مواضـعه(1) کند که زن آن کس است که می خواهد ، و ارباب مواضعه گواهی دهند ، قاضی قبول کند و حکم فرماید که زن او نیست ، و بدین حکم ، زن ، زن مدّعی باشد ظاهرا و باطنا ، و اگر چه قاضـی و گواهان بدانند که آن زن ، زن او نیست ، و بدین حکم بر شوهر اوّل حرام است . و این مسأله را محمّد بن شجاع از شاگردان محمّد بن حسن روایت کند .

و در شرح طحاوی و کرخی مسطور است که : نزد ابوحنیفه اگر کسی به سفر رفته باشد و در نزد قاضی گواهی دهند که او مُرد ، و زن بعد از عـدّه شوهری کنـد و از این شوهر چند فرزند بیارد ، و بعد از چند سال ، شوهر اوّل از سـفر باز آید ، آن فرزندان از این شـخص باشد که از سفر باز آمده باشد ، و از او میراث گیرند ، و از پدر حقیقی خود میراث نگیرند .

و هم ابوحنیفه گوید که : شخصـی از چین و شخصـی از اندلس در بغداد به هم رسـند ، و یکی را دختری و دیگری را پسری کوچك باشد ، دختر به پسر آن شخص دهند ، و بالغ شود و دختر در اندلس فرزند آورد و پسر در چین باشد ، و هیچ یك از شهر خود بیرون نیامده باشند ، این فرزند که در اندلس به وجود آمده فرزند آن کس بود که در چین است ، و جز از ابوحنیفه و اصـحابش هیچ کس این نکته را نگفته اسـت (2).

ابن حزم اندلسی فتوای ابوحنیفه را این چنین نقل می کند :

قال أبوحنيفة : لا حدّ عليه في ذلك كلّه و لا حدّ على من تزوّج اُمّه الّتي ولدته ، و ابنته ، و اُخته ، و جدّته ، و عمّته ، و خالته ، و بنت أخيه ، و بنت

1- . المواضعة : المراهنة ، الموافقة فی الامر ، أو أضعك الرأی أطلعك علی رأیی و تطلعنی علی رأیك .

2- . تبصرة العوام : 270 - 271 ، با تلخیص و تصرّف در عبارت .

أُخته ، عالما بقرابتهنّ منه ، عالما بتحريمهنّ عليه ، و وطئهنّ كلّهنّ ، فالولـد لاحق به ، والمهر واجب لهنّ عليه ، و ليس عليه إلا التعزير دون الأربعين فقط ، و هو قول سفيان الثوري ، قالا : فإن وطئهنّ بغير عقد نكاح فهو زنا ، عليه ما على الزاني من الحدّ ؛(1)

کسـی که بـا علم به قرابت و خویشاونـدی ، بـا مـادر ، دختر ، خواهر ، مـادر بزرگ ، عمّه ، خاله ، دخترِ برادر ، و دخترِ خواهرِ خود پس از خوانـدن عقـد نکاح نزدیکی کنـد ، هر چنـد بدانـد که چنین ازدواجی در دین مقـدّس اسـلام حرام است ، مرتکب زنا نشده و حد زنا بر او جـاری نمی شود ، و فرزنـدی که متولـد می شود ، فرزنـد اوست و مهریه را نیز بایـد بپردازد . چنین شخصـی به خاطر این ازدواج حـدّ زنا نخواهـد خورد و تنها تعزیر – کمتر از چهل شـلاق – خواهـد شـد . ابن حزم در ادامه سـخنش ، سـفیان ثوری را نیز با نظر ابوحنیفه موافق دانسته و می گوید : ابوحنیفه و سفیان ثوری معتقدند که اگر شخصی بدون عقد ازدواج با محارم خود نزدیکی کند ، مرتکب زنا شده و حدّ زنا بر او واجب خواهد شد .

و نیز فتوای ابوحنیفه این است که : اگر شخصی زنی را برای زنا کردن اجاره کند ، زنا شمرده نمی شود و حدّ زنا ندارد .

ابن حزم اندلسی فتوای ابوحنیفه را این گونه بیان کرده است :

قد ذهب إلى هذا أبوحنيفة و لم ير الزنا إلا ما كان مطارفة . و أمّا ما كان فيه عطاء أو استئجار فليس زنا و لا حدّ فيه ؛(2)

ابوحنیفه قائـل است که اگر کسـی زنی را برای زنا کردن اجاره کرده باشـد ، و با او زنا کنـد ، این عمل زنا محسوب نمی شود ، و حـد زنا نیز جاری نمی شود .ابوحنیفه معتقد است که در جایی زنا صادق است که زن چشم چران باشد .(3)

1- . ابن حزم ، المحلى : 11 / 253 ، مسأله 2215 ، « من وطى ء إمرأة أبيه أو حريمته بعقد زواج أو بغير عقد ».

2- . ابن حزم ، المحلى : 11 / 250 ، مسأله 2213 ، المستأجرة للزنا أو للخدمة و المخدمة .

3- . و نیز محمّد بن احمد قفّال ، فتاوای علماء را در این باره ذکر کرده و به فتوای ابوحنیفه نیز اشاره نموده است .« فإن اسـتأجر إمرأة ليزني بها ، فزنى بها ، وجب له الحـدّ ، و كـذلك إذا تزوّج ذات رحم محرم ، و وطئها و هو يعتقـد تحريمها ، وجب عليه الحـد . قال ابوحنيفة : لا حدّ عليه في الموضعين » (قفال ، حلية العلماء في معرفة مذاهب الفقهاء : 8 / 15 ، كتاب الحدود)

آیا دیدید که علمای عامه بخاطر این فتوا ابوحنیفه و هم مسلکان او را تفسیق یا تکفیر کرده باشند ؟ ! و با وجود این که ، جواز بلکه رجحان ازدواج موقت با کتاب و سنت و اجماع ثابت شده است ، چگونه آن را زنا می دانند و مخالفین شان را تفسیق و تکفیر می کنند ؟ !

دوم : امام عامّه ابن حزم در آنجا که سخن از امام جماعت شدن ولد الزنا به میان آورده و امامت او را جایز می شمارد ، از زهری نقل می کند که بعضی از رهبران و امامان و فقهای عامه و سلفیّون ، حرام زاده و اولاد زنا هستند ![1]

« شعبة » پس از دو سال و « هرم بن حیّان » پس از چهار سال و امام عامه « مالك » بیش از سه سال و « شافعی » پس از چهار سال از مرگ پدر متولّد شدند .[2]

ذهبی در باره « هرم بن حیّان » می گوید :

یکی از عبّاد است ، او فرماندهی لشکر در جنگ های فارس را در زمان خلافت عمر و عثمان به عهده داشت و مدّتی نیز از طرف عمر ، استان دار و ثقه بود و چون سال ها در رحم مادر بوده و دندان در آورده بود ، او را هرم نامیدند .[3]

أقول : فاعتبروا یا اولی الأبصار !!!

طعن چهارم : عدم اجرای حدّ بر مغیره

مغیرة بن شعبه از جمله رؤسای منافقان و دشمنان امیرالمؤمنین علیه السلام بود ، در

1- . المحلّی : 4 / 213 ، مصنّف ابن ابی شیبة : 2 / 120 باب 27 حدیث 1 ، دار الفکر . ابن حزم می گوید : « عن الزهري قال : کان أئمّة من ذلك العمل ، قال وکیع : یعنی من الزنا ؛ زهری می گوید : امامانی - از اهل خلاف و به اصطلاح ، سنّی ها - از زنا بوده اند » .
2- . سیر أعلام النبلاء : 8 / 132 ، المعارف : 594 ، خزائن : 217 . « ولد الضحاك لستّة عشر شهرا و شعبة ولد لسنتین ، و هرم بن حیان ولد لأربع سنین و مالك بن انس ، حُمِلَ به أکثر من ثلاث سنین ، و الشافعي حُمِل به أربع سنین . »
3- . سیر اعلام النبلاء : 4 / 50 .

روایات متعدد وارد شده است که : پنج نفر بودند که بر صحیفه ملعونه اتفاق کردند تا نگذارند خلافت به اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم بر گردد . یکی از آن ها مغیرة بن شعبه است که سال ها بر منبر سبّ امیرالمؤمنین علیه السلام می کرد .

ابن ابی الحدید می نویسد :

اصحاب بغدادیّون ما گفته اند : « کسی که اسلامش چنان باشد که در کتب مذکور است (که از ترس و به جهت مصلحت بود) و خاتمه امرش آن بود که - در اخبار متواتر وارد شده است که - پیوسته بر منبرها لعن بر علی می کرد تا به جهنّم واصل شد و میان عُمْرش ، عملش زنا و شرب خمر بود و از خواهش فرج و شکم نمی گذشت و معاونت فاسقان می کرد و پیوسته عمرش را در غیر طاعت خدا صرف می نمود ، چنین کسی را چرا ما دوست بداریم و چرا فسق او را بر مردم ظاهر نکنیم ؟(1)

اخبار بسیار وارد شد است که آن ملعون سبّ امیر المؤمنین علیه السلام را بر منبرها می کرد و مردم را به این امر می نمود . و همچنین ابن ابی الحدید اعتراف کرد که مغیرة در جاهلیّت و اسلام ، مشهور به زنا بود .(2) امّا عمر ، مغیره را با این خباثت ها والی بصره کرد ! !(3)

طبری روایت کرده است که :

در بصره خانه ابوبکره و خانه مغیره نزدیك به یکدیگر بود ، و مسکن شان در دو غرفه مقابل یکدیگر بود و هر یك از غرفه ها روزنه ای داشت که به سوی دیگری مفتوح می شد ، روزی ابوبکره در غرفه خود نشسته بود و با جمعی صحبت می کرد ، ناگاه بادی وزید و درِ روزنه را گشود ، ابوبکره برخاست که در را ببندد، نظرش بر غرفه مغیره افتاد و او را دید که در میان پای زنی نشسته است.

1- . شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 20 / 10 . « قال أصحابنا البغدادیّون : من کان إسلامه علی هذا الوجه و کانت خاتمته ما قد تواتر الخبر به من لعن علی علیه السلام علی المنابر إلی أن مات علی هذا الفعل ... ».

2- . شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 12 / 239 .

3- . در تاریخ طبری : 492 ، شرح ابن ابی الحدید : 12 / 231 ، نوشته اند : در بصره زنی بود از قبیله بنی هلال که او را ام جمیل می گفتند ، و مغیرة پنهان به خانه او تردّد می کرد و چون اهل بصره بر آن مطلع شدند ، این را بسیار بزرگ شمردند .

پس ابوبکره به آن جماعت گفت : برخیزیـد و نظر کنیـد و ببینیـد . چون نظر کردند ، گفت گواه باشـید . گفتند : این زن کیست ؟ گفت : ام جمیل دختر افقم ، ایشان گفتند: ما

زنی را دیـدیم امّا روی او را ندیدیم . پس ایشان صبر کردند و مشاهده حرکات آن ها می نمودند تا فارغ شدند ، چون برخاسـتند ، شـناختند که ام جمیل است .

پس از آن مغیره آمـاده شـد تا به اتفاق منافقان مثل خودش نماز جماعت اقامه کنـد ، ابوبکره آمـد و مانع نماز او شـد و این واقعه را به عمر نوشـتند و مغیره نیز دروغی چنـد در این بـاب به عمر نـوشت . چـون نوشـته هـا به عمر رسـید ، ابوموسـی اشـعری را که دشـمن حضـرت امیرالمؤمنین علیه السلام بود والی بصره کرد ، و مغیره را با گواهان به مدینه طلبید .(1)

ابن ابی الحدید از کتاب أغانی ابوالفرج اصـفهانی - که یکی از معتبرترین کتاب های عامّه و مخالفین است - روایت کرده از عمر بن شـیبه که عمر نشست و مغیره را با گواهان طلبید ، پس اوّل « ابوبکره » را طلبید و پرسید : آیا دیدی مغیره در میان ران های ام جمیل است ؟ گفت : بلی واللّه ... . عمر گفت : نه واللّه تا شـهادت نـدهی که مانند میل در سـرمه دان دیده ای که داخل می کرد و بیرون می کشـید قبول نمی کنم . ابوبکره گفت : بلی واللّه چنین شـهادت می دهم . در این وقت رنـگ عمر متغیّر شـد و امیرالمؤمنین علیه السـلام فرمود : ای مغیره ! ربع عُمْر تو رفت . پس عُمَر « نافع » را طلبید و از او پرسید ، گفت : گواهی می دهم به مثل گواهی ابوبکره ، و عمر گفت : نه واللّه تا گواهی نـدهی که ماننـد میـل در سـرمه دان دیـده ای ، فایـده نـدارد . نافع گفت : چنین گواهی می دهم . پس تأثیر عظیمی در عمر ظاهر شـد . و امیرالمؤمنین علیه السـلام به عمر گفت : نصف عمر مغیره رفت . پس « شـبل بن معبـد » را طلبید که گواه سوّم بود و او هم چنین شـهادت داده و امیرالمؤمنین علیه السلام به عمر فرمود : سه ربع عمر مغیره رفت و رنگ عمر چنان متغیّر شد که گویا خاکستر بر رویش ریختند .

« زیاد » که گواه چهارم بود هنوز داخل مدینه نشده بود و مغیره می گریست و به نزد

1- . تاریخ طبری : 2 / 493 ، شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 12 / 232 .

مهاجرین و انصار می رفت و استغاثه می کرد که ایشان در باب او شفاعت کنند و نزد زوجات پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می رفت و می گریست .

از سوی دیگر ، عمر بن خطاب (که در پی راهی برای عدم اجرای حکم الهی بود) دستور داد هیچ یك از شاهدان با احدی از اهل مدینه سخن نگویند ، تا زمانی که « زیاد » نزد او حاضر شود و چون زیاد حاضر شد ، عمر نشست و ایشان را طلبید و رؤساء مهاجران و انصار حاضر شدند .

چون زیاد پیدا شد ، عمر بن خطاب (برای آنکه به او بفهماند و تعلیم کند که نباید شهادت را تمام و کمال بگوید) گفت : من مردی را می بینم که هرگز خدا بر زبان او مردی از مهاجران را خوار نخواهد کرد !!

چون نزدیك رسید ، دید جوان مغروری است و دست ها را حرکت می دهد و می آید . به خاطر عمر رسید که او را باید تهدیدی هم بکند ، مهابت عمر با وجود نامردی ، میان عرب و عجم معروف است .

به صدای بلند و درشتی گفت : « چه گواهی نزد توست ای کهلوله عقاب »(1) و گویا مدح و ذم هر دو در این عبارت هست . راوی حدیث گفت که : چون ابوعثمان روایت عمر را نقل می کرد خواست صدای خود را شبیه به صدای ناهموار عمر کند ، چنان نعره زد که نزدیك شد من غش کنم .(2) ابوالفرج اصفهانی گفته است که : بسیاری از راویان روایت کرده اند که « زیاد » گفت : دیدم مغیره را که پاهای ام جمیل را برداشته بود و خصیه های او را دیدم که تردّد می کرد در میان ران های او ، و صدای بلند و نفس تندی می شنیدم .(3)

1- . آن که سن او تقریبا بین سی تا چهل یا پنجاه سال باشد .

2- . شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 12 / 235 ، الاغانی : 16 / 106 - 108 .

3- . الاغانی : 16 / 109 ، شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 12 / 237 . « رأیته رافعاً برجلیها و رأیت خُصیتیه متردّدتین بین فخذیها و سمعت حفزاً شدیداً و سمعت نفساً عالیاً . فقال عمر : أرأیتَه یدخله و یخرجه کالمیل فی المکحلة ؟ قال : لا ، فقال عمر : اللّه اکبر ! قم یا مغیرة إلیهم فأضربهم ... » خلاصه این که : شهادتش به همان نحوی بود که سه شاهد دیگر شهادت دادند .

ابو الفرج گفته است :

عمر را گفته « زیاد » و تغییر شـهادت دادن و رفع حـدّ از مغیره ، بسـیار خوش آمـد ، و دسـتور داد سه شاهد دیگر را حدّ زدند . « ابوبکره » همچنان پس از حـد گفت : « گواهی می دهم که مغیره زنا کرد ! » عمر خواست بار دیگر او را حـدّ بزنـد ، علی [علیه السـلام] او را از آن نهی کرد و فرمود : اگر او را حدّ بزنی من مغیره را سنگسار می کنم .(1)

ابوالفرج اصفهانی گفت :

عمر بعد از این به حج رفت و ام جمیل و مغیره هر دو به حج رفتند ، عمر به مغیره گفت : وای بر تو آیا تجاهل می کنی بر من ؟ به خدا قسم که من گمان نـدارم که ابوبکره بر تو دروغ گفته باشـد ، و هیچ وقتی تو را نمی بینم مگر آن که می ترسم که از آسـمان مرا به خاطر تو سـنگ باران کنند ، و علی [علیه السلام]می فرمود که اگر بر مغیره ظفر یابم او را سنگ بارانش خواهم کرد .(2)

با تأمّل در این اخبار معلوم می شود که زنای مغیره نزد حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام و نزد عمر نیز ثابت بود ، و عمر با علم به این مطلب و رعایت مغیره ملعون ، حدّ الهی را در حق او تعطیل کرد و بر چند بی گناه به ظلم و جور اقامه حدّ کرد .(3)

طعن پنجم : انکار حکم تیمّم

بخاری می نویسد :

مردی نزد عمر آمد و گفت : من جنب شدم و آب پیدا نکردم . عمر گفت : نماز

1- . الاغانی : 16 / 108 ، شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 12 / 237 .

2- . الاغانی : 16 / 109 ، شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 12 / 238 .

3- . علامه بزرگوار مجلسی رحمه الله در کتاب حق الیقین : 377 - 381 و بحارالانوار : 30 / 639 - 654 ، مفصّل این قضیّه را نقل کردند .

نخوان ! عمار بن یاسر (که حاضر بود اعتراض کرد و) به عمر گفت : به خاطر نداری که من و تو در سفری بودیم و جنب شدیم و تو نماز نکردی و من در خاك غلطیدم و نماز خواندم ، پس برای رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم واقعه را ذکر کردیم ، پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود : تو را کافی بود که چنین کنی ، و دستها را بر زمین زد و فوت کرد و صورت و دست ها را مسح نمود .(1)

به روایت مسلم : چون عمار این را گفت ، عمر گفت : « اتق اللّه یا عمّار ؛ از خدا بترس ای عمّار ! » پس عمّار گفت : « إن شئت لم أحدث به ؛(2) اگر می خواهی من این حدیث را نقل نمی کنم ! ».

بخاری از شقیق بن سلمه نقل می کند که گفت :

من نزد ابن مسعود و ابوموسی بودم ، ابوموسی گفت : اگر کسی جنب شود و آب نیابد چه کند ؟ ابن مسعود گفت : نماز نخواند تا آب بیابد ! ابوموسی گفت : قول عمّار را چه می کنی ؟ ابن مسعود گفت : مگر ندیدی که عمر به این قانع نشد ؟ ابوموسی گفت : قول عمّار را بگذار ، آیه را چه می کنی ؟(3) ابن مسعود نتوانست جواب دهد ... .(4)

صاحب جامع الاصول بعد از آن که روایت بخاری و مسلم را نقل کرد ، می نویسد : در روایت ابی داود چنین است که عبدالرحمن گفت : « من نزد عمر بودم ، مردی آمد

1- . بخاری : 1 / 129 . « جاء رجل إلی عمر بن الخطّاب ، فقال : إنّي أجنبت فلم أصب الماء . فقال عمر : لا تصلّ . فقال عمّار بن یاسر لعمر بن الخطّاب : أما تذکر أنّا کنّا في سفر أنا و أنت ، فأمّا أنت فلم تصلّ ، و أمّا أنا فتمعّکت فصلّیت ، فذکرت للنبي صلی الله علیه و آله وسلم فقال النبي صلی الله علیه و آله وسلم إنّما کان یکفیك هکذا . . فضرب النّبي صلی الله علیه و آله وسلم بکفّیه الأرض و نفخ فیهما ، ثمّ مسح بهما وجهه و کفّیه ».

2- . صحیح مسلم : 1 / 281 .

3- . آیه 6 از سوره مائده : « فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيداً طَيِّباً » .

4- . صحیح بخاری : 1 / 133 . نیز مراجعه کنید به جامع الاصول : 8 / 147 ، صحیح مسلم : 1 / 280 ، صحیح بخاری : 1 / 132 ، 133 ، سنن ابی داود : 1 / 129 . « کنت عند عبداللّه و أبی موسی ، فقال له ابوموسی : أرأیت یا ابا عبدالرحمن إذا أجنب فلم یجد ماء کیف یصنع ؟ فقال عبداللّه : لا یصلّی حتی یجد الماء . فقال ابوموسی : کیف تصنع بقول عمّار حین قال له النبي صلی الله علیه و آله وسلم کان یکفیك . . قال : ألم تر عمر لم یقنع بذلك ، فقال ابوموسی : فدعنا من قول عمّار ، کیف تصنع بهذه الآیة ، فما دری عبداللّه ما یقول ... ».

و گفت : ما در مکانی یك ماه و دو ماه می باشیم و آب نمی یابیم ، عمر گفت : اگر من باشم نماز نمی کنم تا آب بیابم . عمار گفت : آیا به خاطر نداری که من و تو در میان شتران

بودیم و جنب شدیم و من در خاك غلطیدم پس آمدم به خدمت حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم و عرض کردم ، و حضرت کیفیّت تیمّم را به من تعلیم نمود ؟ پس عمر گفت : ای عمّار از خدا بترس ، عمّار گفت : اگر می خواهی واللّه این حدیث را ذکر نخواهم کرد . عمر گفت : ما تو را به گفته خودت وا می گذاریم . » سپس چهار روایت از ابی داود در این باره ذکر نمود ، و اخباری هم که قریب به همین مضامین است از نسائی ذکر نمود .(1)

این یکی از طعن های عظیمی است که در مخالفت با کتاب خدا و سنّت رسول خدا صلی الله علیه و آله از خلیفه دوّم صادر شده است و این احادیث از کتب صحاح عامّه نقل شده که صحّت آن ها را نمی توانند انکار کنند ، این فتوای خود ساخته و انکار نص صریح کلام الهی توسط عمر بن خطاب از دو حال بیرون نیست :

یا عمر به حکم تیمم و آیه قرآن در این مورد آگاه بود - چنان که ظاهر اکثر احادیث همین است - و با این حال باز هم مخالف آن حکم کرد که در این صورت باید گفت : کسی که بنای مخالفت با احکام قرآن و دستورات پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم دارد را نمی توانیم خلیفه پیامبر بدانیم .(2)

و یا عمر به فرموده خدا و رسول جاهل بود و اطّلاعی از آیه و حدیث نداشت ! که در این صورت هم می گوییم : کسی که در مدت زیادتر از بیست سال که در خدمت

1- . جامع الاصول : 8 / 150 . « کنت عند عمر فجاءه رجل ، فقال : إنّا نکون بالمکان الشهر و الشهرین ، فقال عمر : أمّا أنا فلم أکن أصلّي حتّی أجد الماء . قال : فقال عمّار : یا أمیرالمؤمنین أما تذکر إذ کنت أنا و أنت في الإبل فأصابتنا جنابة ، فأمّا أنا فتمعّکت ، فأتیت النبي صلی الله علیه و آله وسلم فذکرت ذلك ، فقال : انّما یکون یکفیك أن تقول هکذا . . و ضرب بیدیه الأرض ثمّ نفخهما ثمّ مسح بهما وجهه و یدیه إلی نصف الذراع ، فقال عمر : یا عمّار اتّق اللّه ، فقال یا أمیر المؤمنین : إن شئت واللّه لم أذکره أبدا . فقال عمر : کلاّ واللّه لنولینّك من ذلك ما تولیّت ... ».

2- . انکار حکم تیمّم - که به گمان فاسد خلیفه این حکم مستلزم مفسده است - علاوه بر این که ردّ صریح خدا و رسول است ، نسبت جهل و امر به قبیح ، به خدا و رسول دادن است و کفری از این قبیح تر و ظاهرتر نمی باشد .

آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم بود ، چنین امر مبتلابه را نمی داند چگونه چنین شخصی صلاحیّت ریاست عامّه دین و دنیای جمیع مسلمانان را دارا می باشد ، خصوصا وقتی که در میان مردم شخصی عالم به جمیع علوم نبوی و صاحب « سلوني قبل أن تفقدوني » موجود است ؟(1)

علامه بزرگوار مجلسی رحمه الله - در این مقام - می فرماید :

از غرایب آن است که در وقت مرگ عمر به او گفتند : چرا عبداللّه ، پسر خود را خلیفه نمی کنی ؟ او - چون می دانست که عبداللّه قدرت معارضه و رویارویی با حضرت امیر علیه السلام را ندارد ، و امامت زود به حضرت بر خواهد گشت - قبول نکرد و چنین عذر آورد : کسی که نداند چگونه طلاق زن خود را بگوید قابل امامت نیست !

پیروان او ، جهل به چنین حکمی (تیمّم) را که میان آن و طلاق از جهات مختلفی فرق هست ، مانع امامت او نگردانیده اند . حال آن که پسرش بعد از متوجّه شدن ، متذکّر شده و از سخن خود برگشت . اما عمر مصرّ بر انکار ماند و حتی بعد از کلام عمار ، به سایر صحابه رجوع نکرد تا این حکم را معلوم کند !

از این جا معلوم می شود که آنچه عامّه در اکثر مواضع به آن متمسّك می شوند که : « چون کسی فعل خلفای خود را انکار نکرد ، باید که حق باشد » باطل است ؛ زیرا که چنین امر واضح بیّنی را که خلاف کتاب و سنّت و اجماع امت بود حکم کرد . حتی نقل نکرده اند که احدی از صحابه با او معارضه کرده باشند مگر عمار ، که بعد از اظهار حق همچنان در هراس بود و گفت : اگر می خواهی ، من این حدیث را دیگر روایت نکنم !

هرگاه در این امور جزئیّه - که چندان غرض دنیوی به آن متعلق نیست - کسی قدرت بر انکار نداشته باشند ، در امور خلافت و سلطنت چگونه یارای انکار داشتند ! ؟

1- . به بحارالانوار : 30 / 665 - 675 ، مراجعه شود .

طعن ششم : جهل به حکم مهریه زنان

طعن ششم : جهل به حکم مهریه زنان(1)

ابن ابی الحدید که از علمای عامّه است روایت کرد که :

روزی عمر در خطبه خود گفت : اگر بشنوم زنی در مهریّه خود زیادتر از مهر زنان پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم تعیین کرده ، آن را پس خواهم گرفت :(2) پس زنی برخاست و گفت : خداوند به تو اجازه چنین کاری را نداده است و می فرماید : « اگر مال بسیاری مهر یکی از زنان خود کرده اید ، نباید چیزی از مهر او بگیرید »(3) عمر گفت : آیا تعجّب نمی کنید از امامی که خطا کرد و زنی که حق را یافت و با امام شما معارضه کرد و بر او غالب شد .(4)

فخر رازی می نویسد :

روزی عمر بن خطاب در خطبه اش گفت : مهریه زنانتان را بالا و سنگین نگیرید ، زنی برخاست و گفت : ای پسر خطّاب ! خدا چیزی را به ما عطا کرده و تو از ما منع می کنی ؟ و این آیه را خواند : « اگر مال بسیاری مهر یکی از زنان خود کرده اید ، نباید چیزی از مهر او بگیرید »(5) پس عمر به خود خطاب کرد که : همه مردم از تو داناتر و فقیه تر هستند ، و از گفته خود برگشت .(6)

1- . مستدرك حاكم : ج 2 ص 177 . تاريخ خطيب بغدادى : ج 3 ص 257 . الغدير : ج 6 ص 95 - 99 شماره 5 . بحار الانوار : ج 30 ص 655 - 660 . شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد : ج 1 ص 182 .

2- . و به روايت ديگر : در بيت المال خواهم گذاشت . (الدرّ المنثور : 2 / 133 ، تفسير ابن كثير : 1 / 402 ، سنن بيهقى : 7 / 380)

3- . سوره نساء : 20 .

4- . شرح نهج البلاغة ابن ابى الحديد : 1 / 182 ، ج 12 / 17 . « لا يبلغني أنّ إمراة تجاوز صداقها صداق زوجات رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم إلاّ ارتجعت ذلك منها ، فقامت إليه إمراة فقالت : واللّه ما جعل اللّه ذلك لك . إنّه تعالى يقول : « وَآتَيْتُمْ إِحْدَاهُنَّ قِنطَاراً فَلاَ تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئاً ... » . سوره نساء : 20 فقال عمر : لا تعجبون من إمام أخطأو امراة أصابت ، ناضلت إمامكم فنضلته ».

5- . سوره نساء : 20 .

6- . تفسير فخر رازى : 10 / 13 ، و نيز رجوع شود به تفسير ابن كثير : 1 / 401 ، تفسير قرطبى : 5 / 99 ، مجمع الزوائد : 4 / 284 ، تفسير نسفى : 1 / 242 ، تفسير خازن : 1 / 357 ، عوالى اللئالى : 3 / 360 ، طرائف : 471 ، نهج الحق : 349 . « إنّ عمر بن الخطّاب قال على المنبر : « ألا لا تغالوا في مهور نسائكم ، فقامت إمراة ، فقالت : يا ابن الخطّاب ! اللّه يعطينا و أنت تمنعنا ؟ و تلتْ قوله تعالى : « وَآتَيْتُمْ إِحْدَاهُنَّ قِنطَاراً ... . » فقال عمر : كلّ النّاس أفقه منك يا عمر ، و رجع عن كراهة المغالاة ».

در بعضـی روایـات وارد است که عمر گفت : « کلّ أحـد أفقه من عمر ؛(1) تمـام مردم از عمر داناتر و به مسائل شـرعیّه آشـناترند » و این جمله را دو بار و یا سه بار تکرار نمود . و در بعضی روایات است که بعد از این جمله به اصحاب خود گفت :

تسمعونني أقول مثل القول ، فلا تنكرونه عليّ حتّى تردّ عليّ امرأة ليست من أعلم النّساء! ؛(2)

شما می شنوید آنچه را من گفتم و اشتباه مرا نمی گیرید ، تا کار به جائی برسد که زنی که او داناترین زنان هم نیست بر من خرده بگیرد !

و بعضی نوشته اند که عمر این جمله را گفت : « إنّ امرأة خاصمت عمر فخصمته ؛(3) زنی با عمر در مقام محاجّه به پا خاست و نزاع کرد و در اسـتدلال خود ، عمر را به زمین زد و بر او غلبه کرد » . و در بعضی روایات وارد است که عمر گفت : « كلّ أحد أعلم من عمر »(4) و در روایت دیگر است که گفت :

كلّ النّاس أفقه من عمر حتّى ربّات الحجال

كلّ النّاس أفقه من عمر حتّى ربّات الحجال ؛(5)

1- . تفسیر ابن کثیر : 1 / 467 ، مجمع الزوائد هیثمی : 4 / 284 ، الدرّ المنثور : 2 / 133 .

2- . تفسیر کشاف : 1 / 491 ، ارشاد الساری : 11 / 492 .

3- . تفسیر ابن کثیر : 1 / 401 .

4- . تفسیر کشاف : 1 / 357 ، ارشاد الساری فی شرح صحیح البخاری : 8 / 57 .

5- . شـرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 1 / 182 ، الدر المنثور : 2 / 133 ، تفسـیر ابن کثیر : 1 / 368 ، تفسیر کشّاف زمخشری : 1 / 357 . حقیر می گویـد : حـاکم نیشابوری طرق این روایت را که به عمر منتهی می شود - همانطور که در کتاب مسـتدرك : 2 / 177 گفته است - در جزوه بزرگی جمع آوری کرده و گفته است : سندهای صحیحه بر تواتر این خطبه از عمر بن خطّاب دلالت دارد . و ذهبیّ در « تلخیص المستدرك » گفتار حاکم را تثبیت و تقریر نموده است . و خطیب بغدادی در کتاب (تاریخ : 3 / 257) خود با طرق متعددی این حـدیث را تخریج و حکم به صـحّت آن نموده است . علامه مجلسـی رحمه الله در بحار الانوار : 30 / 655 - 660 آن را طعن ششم از مطاعن عمر شـمرده، و در این بحث خوض کرده و اقوال بسـیاری از علماء عامّه همچون فخررازی و ابن ابی الحدید را آورده است، علامه امینی رحمه الله در کتاب الغدیر : 6 / 95 - 99 ، شماره 5 ، باب نوادر الأثر في علم عمر ، آن را ذکر نموده است .

همگی مردمان از عمر فقیه ترند ، حتّی زن های پرده نشین که در اطاقها و حجله ها پرورش یافته اند .

از این روایات نهایت جهل عمر به کتاب و سنّت ظاهر می شود و چنین کسی - که به اعتراف خودش ، زنان پرده نشین از او داناتراند - آیا قابلیّت ریاست عامّه مسلمانان را دارد ؟ خصوصا وقتی که عالم به تمام علوم یعنی امیرالمؤمنین علیه السلام در میان امّت باشد .

اگر کسی بگوید : همچنان که بر امام حفظ واجبات لازم است ، حفظ مستحبات نیز لازم است و چون مهرالسنّة مستحب است ، پس عمر نهی از زیاده نمود و این که گفت : « کلّ النّاس أفقه من عمر » از باب تواضع بود .(1)

جواب گوییم : حفظ مستحبات لازم است به نحوی که منجر به فعل حرام نشود و امر کردن به سنّت به نحوی که متضمن تحریم حلال باشد و مشتمل بر تهدید و تخویف مسلمانان باشد حرام صرف است .

از سوی دیگر ، چگونه جایز است که زاید از مهرالسنّة - با وجود این که مال غیر است - گرفته شود و داخل بیت المال شود ؟ ! اگر آن مهر زاید نامشروع است ، باید مال شوهر باشد . و اگر مشروع است ، چگونه داخل بیت المال می توان نمود ؟ پس اگر عمر در این قول که : « آن مال را داخل بیت المال می کنم » صادق بود ، صریح مخالفت حکم خدا را کرده است و اگر کاذب بود ، باز به جهت کذب باید فاسق باشد . و اگر این کذب از روی مصلحت بود و در گفته خود حق داشت ، پس باید گفته آن زن خطا باشد ،

1- . و اعتذار قاضي القضاة بأنه طلب الاستحباب في ترك المغالاة ، و التواضع في قوله : كل الناس أفقه من عمر ؛ خطأ فإنه لا يجوز ارتكاب المحرم و هو أخذ المهر و جعله في بيت المال لأجل فعل مستحب . و الرواية منافية لأن المروي أنه حرمه و منعه حتى قالت المرأة كيف تمنعنا ما أحل اللّه لنا في محكم كتابه . و أما التواضع فإنه لو كان الأمر كما قال عمر لاقتضى إظهار القبيح و تصويب الخطإ و لو كان العذر صحيحا لكان هو المصيب و المرأة مخطئة ، كما أفاده بعض المحقّقين .

پس تواضع نمودن عمر و قبول این که او بر خطـاست ، و زن بر صواب ، تصویب بر حرام است ، و این عمـل بلاـ خلاف نامشـروع و حرام است .

لازم به یاد آوری است که : اگر بر فرض ، خداوند متعال تمام ذرّیّه هفتاد و سه گروهِ امّتِ پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم (1) را یکباره (با لوح ساده و دل بی نقش) می آفرید و از همه آیات و احادیثِ شـیعه و مخالفین هم تا آخر عمر بی خبر می ماندند و برای آن ها معلوم نمی شـد مگر دو مطلب بدیهیِ مسـلّم بین شـیعه و مخالفین ، یکی علم امیرالمؤنین علیه السـلامو یازده فرزند طاهرین او با معجزات و کرامات ایشان ، و دیگری نادانی و گمراهی(2) ابوبکر و عمر و عثمان ، واللّه ِ که احدی غیر از مذهب شیعه ، مذهبی اختیار نمی کرد و همه دشمن آن سه نفر می شدند و آن ها را مسـتحقّ لعن ابدی و عذاب سـرمدی می دانسـتند، لکن بیچاره آن که از دین آباء و از تقلید گذشـتگان نمی تواند بگذرد ، و لوح دل و سینه را از اعتقاد طفولیّت شستن و از نقش کودکی پاك کردن برای او مشکل است .(3)

« الحمد للّه الّذی هدانا لهذا و ما کنّا لنهتدی لو لا ان هدانا اللّه ».

طعن هفتم : سنگسار زن حامله

عمر بن خطاب در وقایع بسیار ،(4) حکم های نادرست و خطا می کرد و سایر صـحابه او را تنبیه می کردند و برمی گشت چنان که حکم کرد زن حامله ای را سـنگسار کننـد ، معاذ گفت : تو را بر زن حکم هست و بر فرزندی که در شـکم او است ، حکمی نیست . او از حکم خود برگشت .(5)

1- . آن هایی که در گذشته بودند و الآن هم هستند و در آینده می آیند .

2- . بقولهم : « أقیلوني أقیلوني . . . » و « کلّ النّاس أفقه من عمر حتّی المخدّرات ... » و ... .

3- . آیات قرآنی و احادیث داله بر این که تکذیب پیامبران به واسـطه تقلید پدران بوده بسـیار است . « بَلْ قَالُوا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَى أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَى آثَارِهِمْ مُهْتَدُونَ » . الزخرف 22

4- . مقداری از این قضایا در بحث « بیان افضلیّت امیرالمؤمنین علیه السلام در علم » در ذیل دلیل نهم گذشت ، فلاحظ .

5- . سنن کبری بیهقی : 7 / 729 ، تفسیر قرطبی : 9 / 288 ، شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 12 / 204 ، سنن دارقطنی : 3 / 222 .

در مناقب خوارزمی روایت کرده است که :

در ایّام خلافت عمر بن خطاب زن حامله ای متّهم به زنا را آوردنـد ، عمر از او سؤال کرد و او به زنا اعتراف کرد ، پس عمر دسـتور داد که او را سـنگسار کننـد ، و هنگامی که برای اجرای حکم می بردند ، علی [علیه السـلام]ایشان را ملاقات کرد و از او واقعه را سؤال نمود ، چون مطلع شـد ، فرمود : او را بر گردانیـد ، و نزد عمر آمـد و فرمود : امر کرده ای که این زن را سـنگسار کننـد ؟ عمر گفت : بلی ، نزد من به زنا اعتراف کرد . حضـرت فرمود : تو بر او سـلطنت داری ، بر آنچه در شکم او است سلطنت نداری . پس حضرت فرمود : شاید او را پیش از اقرار تهدید کرده باشی یا ترسانیده باشی ؟ گفت : بلی چنین بود . حضرت فرمود : مگر نشنیده ای که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمود : بر کسـی که بعـد از حبس کردن یا قیـد کردن یا تهدیـد کردن ، اعتراف کند ، حدّ نمی باشد . پس عمر گفت : آن زن را رها کردند . پس گفت : عاجزند زنان از آن که مثل علی از ایشان متولّد شود ، اگر علی نبود عمر هلاك می شد .(1)

مناقب خوارزمی و مسند احمد بن حنبل نیز روایت کرده اند که :

زن دیـوانه ای را به سـوی عمر آوردنـد که زنـا کرده است ، عمر خواست او را سـنگسار کنـد ، علی [علیه السـلام] فرمود : ای عمر ! مگر نشنیدی که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم چه

فرمـود ؟ عمر گفت : چه فرمود ؟ علی [علیه السـلام] فرمودنـد : رسول خـدا صـلی الله علیه و آله وسـلم فرمود : قلم تکلیف از سه کس برداشته شد : از دیوانه تا عاقل شود ، از طفل تا بالغ شود و ازکسی که در خواب باشد تا بیدار شود ، پس عمر از آن زن دست برداشت .(2)

1- . مناقب خوارزمی : 39 . « أتي عمر في ولايته بإمرأة حاملـة فسألها عمر فاعترفت بالفجور ، فأمر بها عمر أن ترجم ، فلقيها عليّ بن أبي طالب عليه السـلام ، فقال : ما بال هـذه ؟ فقالوا : أمر بها عمر أن ترجم ، فردّها عليّ عليه السـلام ، فقال : أمرت بها أن ترجم ، فقال : نعم ، اعترفت عندي بالفجور . فقال : هذا سلطانك عليها ، فما سلطانك على ما في بطنها . ثمّ قال له عليّ عليه السلام : فلعلّك انتهرتها أو أخفتها . فقال : قد كان ذاك . قال : أو ما سمعت رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم يقول : لا حدّ على معترف بعد بلاء ، إنّه من قيّدت أو حبست أو تهدّدت فلا إقرار له . فخلّى عمر سبيلها ، ثمّ قال : عجزت النساء أن يلدن مثل عليّ بن أبيطالب عليه السلام ، لو لا عليّ لهلك عمر »

2- . مناقب خوارزمی : 38 ، مسند احمد : 1 / 193 . « إنّ عمر بن الخطّاب أتي بإمرأة مجنونـة قـد زنت ، فأراد أن يرجمها ، فقال له عليّ عليه السـلام : يا عمر ! أما سـمعت ما قال رسول اللّه صـلى الله عليه و آله وسلم ، قال : و ما قال ؟ قال : قال رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم : رفع القلم عن ثلاثة عن المجنون حتّى يبرأ ، و عن الغلام حتّى يدرك ، و عن النائم حتّى يستيقظ ، قال : فخلّى عنها ».

این قضـیّه را قاضـی القضاة و ابن ابی الحدیـد ، تلقّی به قبول کردند . و مرحوم فیروز آبادی در « فضائل الخمسة من الصّـحاح السّـتة » بابی منعقد کرده و احادیث زیادی از طرق عامّه ذکر نموده که عمر بن خطاب در حل مشـکلاتش به امیرالمؤمنین علیه السلاممراجعه می کرد و از آن حضرت کمك می گرفت .(1) چنان که در بیش از هفتاد مورد گفت :

لولا عليّ لهلك عمر ؛(2)

اگر علی نبود عمر هلاك می شد !

علاـمه امینی رحمه الله نیز در کتـاب شـریف الغـدیر ، تعابیر بسـیاری که دلالت بر جهل و حماقت و ... او دارد را از طرق عامّه نقل کرده است .(3)

و نیز از طریق خاصّه محمد بن یعقوب کلینی رحمه الله با سـند متّصل خود از حضرت صادق علیه السلام روایت نموده است که در زمان خلافت ابوبکر مردی شراب نوشیده بود ، او را به نزد ابوبکر آوردند ، ابوبکر پرسید آیا تو خمر نوشیده ای ؟ گفت آری ، ابوبکر گفت : خمر نوشیدن حرام است .

مرد گفت : من اسلام اختیار کرده ام و اسلام من قوی است ، لکن منزلگاه من در جائیست که همه مردم خمر می نوشند و آن را حلال می شمرند ، من اگر می دانستم که نوشیدن خمر حرام است ، البته اجتناب می نمودم .

ابوبکر روی به عمر نمود و گفت : رأی تو درباره این مرد چیست ؟

1- . فضائل الخمسة من الصّحاح السّتة : 2 / 273 ، باب في رجوع عمر إلى على عليه السلام ، و قوله المعروف : لولا علي لهلك عمر .

2- . فصول المهمّة ابن صبّاغ : 35 ، شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 1 / 18 ، مناقب خوارزمی : 39 ، الاستیعاب : 3 / 1103 ، تذکرة الخواص : 147 .

3- . الغدیر : 6 / 326 - 328 .

عمر گفت : راه حلّ آن جز در نزد ابوالحسن علیه السلام پیدا نشود ، علی علیه السلام را بخوانید و سپس عمر گفت : حکم و قضاء در خانه علیّ علیه السلام قرار دارد .

ابوبکر و عمر برخاستند و آن مرد را با خود آوردند و جماعتی که حاضر بودند همگی به نزد امیرالمؤنین علیه السلام آمدند ، ابوبکر و عمر داستان را عرض کردند ، و آن مرد نیز قصّه خود را بازگو کرد .

حضرت فرمودند : بفرستید با او کسی را در مجالس مهاجرین و انصار تا تفحّص کند که آیا تا به حال از آنان کسی آیه حرمت خمر را بر آن مرد خوانده است ؟ و اگر خوانده است بر خواندنش شهادت دهد . همین دستور را اجرا کردند و هیچکس از مهاجرین و انصار گواهی بر قرائت و تلاوت آیه تحریم خمر درباره وی نداد . حضرت امیرالمؤنین علیه السلام او را آزاد نموده و فرمودند : از این پس اگر خمر بنوشی ما بر تو حدّ جاری خواهیم ساخت .(1)

با این اوصاف آیا چنین اشخاصی که در ساده ترین مسائل و مشکلات علمی هم محتاج به باب مدینه علم پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم بوده اند و خود و پیروان شان نیز مکرّراً به این مطلب اعتراف کرده اند ، می توانند در جایگاه امامت و پیشوایی جامعه باشند و افرادی مثل امیرالمؤمنین و حسنین علیهم السلام مأموم و پیرو آنان گردند ؟ آیا چنین اشخاصی استحقاق خلافت رسول صلی الله علیه و آله وسلم و ریاست عامّه در امور دین و دنیای مسلمانان را دارند ؟!

طالبین تفصیل مطالب ، به « کتاب الغدیر باب نوادر الأثر في علم عمر »(2) مراجعه نمایند ، علامه امینی رحمه الله صد (100) مورد از موارد جهل و خطا و اجتهادات خلاف کتاب و سنّت عمر را ذکر نمودند و ما در این رساله به چند مورد اشاره نمودیم .(3)

1- . کافی : 7 / 216 « باب ما یجب فیه الحدّ فی الشّراب » حدیث 16 ، طبع الاسلامیة .

2- . الغدیر : 6 / 120 - 461 .

3- . لازم به یاد آوری است که : مرحوم امینی رحمه الله جهل خلیفه به معنای « أبّ » را در مورد ششم ذکر نموده (الغدیر : 6 / 142 - 145) و جهل او به معنای « کلاله » را در مورد بیست ونهم (الغدیر: 6 / 181 - 186) و جهل او به « میراث جدّ » را در مورد بیستم (الغدیر : 6 / 164 - 168) از این صد مورد ذکر نموده است و جهل به ... فلاحظ إن شئتَ .

طعن هشتم : نماز تراویح

از جمله بـدعت هـای عمر ، نمـاز تراویـح بود و آن نمـاز جمـاعت مسـتحبی در شب های ماه رمضان است . خداونـد نماز مسـتحبی به جماعت ، غیر از نماز استسقاء (نماز برای طلب باران که باید بطور جماعت خوانده شود) را تشریع نفرمود .

فقـط نمازهای واجب است که مسـتحب است در پنـج نوبت به طور جماعت به جا آورده شود و نماز عیـد فطر و قربان و نماز آیات و نماز میت و نماز طواف است که مشروع است به جماعت خوانده شود .

رسول خدا صـلی الله علیه و آله وسـلم نمازهای مسـتحبی ماه رمضان را بدون جماعت می خواند و مردم نیز به همان گونه که پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم به جا می آورد ، انجام می دادند .

در زمـان ابوبکر هم تـا سـال سـیزدهم هجرت - که از دنیـا رفت - نیز چنین بود و چون عمر بن خطـاب به جـای ابوبکر نشـست ، در ماه رمضان سال چهاردهم با گروهی از صـحابه به مسجد آمد و دید که مردم نمازهای مستحبی بجا می آورند ، عدّه ای در حال قیام و عدّه ای در حال سـجود و جمعی در حال رکوع و گروهی هم نشسـته انـد و جمعی هم تسبیـح می گوینـد و یا قرآن تلاوت می کنند و یا تکبیر می گویند و یا سلام می دهند ،

عمر این منظره را خوش نـداشت و تصـمیم گرفت آن را به وضع بهتری در آورد . پس نمـاز تراویـح را برای آن هـا در شب های ماه رمضان تشـریع کرد و دسـتور داد همگی در آن شـرکت کننـد . سـپس به شـهرها و کشورها هم بخش نامه کرد و در مـدینه دو نفر گماشت که امام جماعت نماز تراویح باشند ، یك نفر پیش نماز مردان و دیگری پیش نماز زنان و روایات در این باره به حدّ تواتر رسیده است .(1)

بخاری در کتاب « تراویح » در حدیث صحیح از عبدالرحمن بن عبد القاری روایت می کند که گفت :

در یکی از شب های ماه رمضان با عمر به مسجد رفتیم ، دیدیم که مردم دسته

1- . الکامل في التاریخ : 3 / 31 ، الطبقات الکبری ابن سعد : 3 / 281 ، ملل و نحل شهرستانی : 1 / 78 ، ط 1368 ه .

دسته و پراکنده هستند ، تا آنجا که گفت ، عمر گفت : به نظر من اگر این ها به یك پیشنماز اقتدا می کردند بهتر بود . سپس دستور داد ابی بن کعب پیشنماز آن ها باشد . شبی دیگر با او به مسجد می رفتیم ، دیدیم مردم نمازهای مستحبی را به جماعت می گذارند ، عمر گفت : این بدعت خوبی است ... .(1)

علامه قسطلانی در توضیح این عبارت خلیفه : « نعمت البدعة هذه » می گوید :

« سمّاها بدعة ؛ لأنّ رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم لم یسنّ لهم ، و لا کانت في زمن

الصدیق ، و لا أوّل اللیل و لا هذا العدد ... الخ ؛(2)

این که آن را بدعت دانست به علّت آن است که پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم دستور نداد که نمازهای مستحبی ماه رمضان را به جماعت بخوانند ، در زمان ابوبکر هم سابقه نداشت ، در اوّل شب هم نبود و این تعداد رکعات هم نداشت .

ابوالولید محمّد بن شحنه حنفی در تاریخ خود « روضة المناظر » می نویسد :

هو (عمر) أوّل من جمع النّاس من إمام یصلّي بهم التراویح ... ؛(3)

عمر نخستین کسی است که دستور داد مردم نماز تراویح را به جماعت بخوانند ... .

سیوطی نیز در « تاریخ الخلفاء » به نقل از ابوهلال عسکری ، نخستین کارهای عمر را می شمارد و می گوید :

هو أوّل من سنّ قیام شهر رمضان بالتراویح ... ؛(4)

1- . صحیح بخاری ، کتاب تراویح ؛ 2 / 252 ، موطأ : 1 / 114 ، الطرائف : 445 عن الجمع بین الصحیحین . « خرجت مع عمر لیلة في رمضان إلی المسجد فاذا النّاس أوزاع متفرّقون ... إلی ان قال : فقال عمر : إني أری لو جمعت هؤلاء علی قاری ء واحد کان أمثل ، ثمّ عزم ، فجمعهم علی أبي بن کعب . قال : ثمّ خرجت معه لیلة أخری والنّاس یصلّون بصلاة قارئهم . قال عمر : نعمت البدعة هذه ... ».

2- . ارشاد الساری ، شرح صحیح بخاری : 5 / 4 . نظیر همین مطلب را در کتاب « تحفة الباری » و غیر آن از شرح های صحیح بخاری نیز آورده اند .

3- . روضة المناظر ، لابن الشحنه ، و هو مطبوع فی هامش ابن الاثیر ط قدیم : 11 / 122 .

4- . تاریخ الخلفاء ، السیوطی : 135 ، منشورات الشریف الرضی ، المصابیح فی صلاة التراویح ، السیوطی : 9 ، اوائل ابوهلال العسکری : 112 - 113 ، الکامل في التاریخ : 3 / 31 ، النهایة ابن اثیر : 1 / 106 ، شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 12 /75 .

او نخستین کسی است که دستور داد نماز تراویح را در ماه رمضان به جماعت بخوانند .

ابن سعد نیز می گوید :

عمر نخستین کسی است که دستور داد نمازهای شب های رمضان (یعنی تراویح) را به جماعت بجا آورند و به شهرها و کشورها نوشت و بخش نامه کرد و این در ماه رمضان سال چهاردهم هجری بود ، خلیفه دو نفر را در مدینه تعیین کرد که امام جماعت مردان و زنان باشند (1).

باری ، به اجماع مسلمین نماز تراویح بدعت است . حتّی خود عمر گفته است : « بدعة ، و نعم البدعة ؛(2) این بدعت است چه بدعت خوبی است » در حالی که در احادیث متواتره از طرق خاصّه و عامّه وارد شده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند :

کلّ بدعة ضلالة و کلّ ضلالة سبیلها إلی النّار ؛(3)

هر بدعتی گمراهی است و هر گمراهی راهش به سوی جهنم است .

از نصوص صریح استفاده می شود که هر امری را که در دین احداث کنند که

1- . الطبقات ، ابن سعد : 3 / 281 ، تاریخ طبری : 3 / 22 ، ط الحسینیّة ، الکامل ، ابن اثیر : 3 / 31 ، ط دار الکتاب العربی ، شرح نهج البلاغه ، ابن ابی الحدید : 12 / 75 . و مراجعه شود : الاستیعاب لابن عبد البرّ بهامش الاصابة : 2 / 460 ط 1 . « هو أوّل من سنّ قیام شهر رمضان بالتّراویح و جمع النّاس علی ذلك ، و کتب به إلی البلدان و ذلك في شهر رمضان سنة أربع عشرة ، و جعل النّاس بالمدینة قارئین قارئا یصلّي التراویح بالرجال ، و قارئا یصلّي بالنساء ... ».

2- . النهایة : 1 / 106 ، و رجوع شود به صحیح بخاری : 2 / 707 ، الموطأ : 1 / 91 .

3- . مسند احمد : 3 / 310 ، حلیة الأولیاء : 3 / 189 ، معجم کبیر طبرانی : 9 / 97 ، السنن الکبری نسائی : 1 / 550 ، و ج 3 / 450 ، کافی : 1 / 56 ، 57 ، امالی شیخ مفید : 188 ، خصال شیخ صدوق : 606 ، بحار الانوار : 74 / 203 . و مراجعه شود به : صحیح مسلم : 2 / 592 ، سنن کبری بیهقی : 3 / 292 ، مسند احمد : 3 / 453 .

در شـریعت به طور عموم یا خصوص وارد نشـده باشد ، بدعت و حرام است و هر کاری را که بر وجه عبادت واقع سازند و از دلیل شـرعی عامی یا خاصـی اسـتفاده نشده باشد ، بدعت و تشـریع است ، خواه فعل مسـتقلی باشد یا صفت عبادتی باشد که اصلش از شارع رسیده ، مثل آن که واجب را به قصد سنّت بجا آورند یا سنّت را به نیّت واجب به عمل آورند ، یا وصف خاصّی را در عبادتی اختراع کنند مثل آن که طواف را به جماعت بیاورند یا عدد خاصّی از عبادت را در وقت مخصوص ، سنّت قرار دهند .

کسـی که در دین خدا بدعت بگذارد ، رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم او را گمراه و مسیرش را به سوی جهنّم دانسته است ، آیا چنین شخصی استحقاق امامت و خلافت الهی را دارد ؟

طعن نهم : ماجرای شورا

از جمله اقدامات عمر بن خطاب این بود که در وقت مرگ ، امر خلافت را به شورایی واگذار کرد که افراد آن شـش نفر بودند ، امیرالمؤمنین علی علیه السـلام ، عثمـان بن عفـان ، زبیر ، طلحه ، عبـدالرحمن بن عوف و سـعد بن ابی وقـاص و سـفارش کرد که این عـدّه به مشورت بپردازند و یکی را در میان خود انتخاب کنند ، بعد از آن ، ابوطلحه انصاری را طبید و گفت :

پنجـاه نفر از مردان انصـار را انتخـاب کن و این شـش نفر را در خـانه ای جمع کن و همگی بـا شمشـیرهای برهنه بر درِ آن خانه بایستیـد و تعجیـل مکن و بیش تر از سه روز (بعـد از مرگ من) هم مهلت نـده ، تـا ایشان با هم مشورت کننـد و یکی از همین افراد را برای خلافت انتخاب کننـد . اگر پنج نفر درباره یکی توافق کردند و یك نفر مخالفت کرد ، گردن آن یك نفر را بزن و اگر چهار نفر توافق کردند ، و دو نفر مخالفت نمودند ، سـر آن دو را بزن و اگر دو دسته سه نفری شدند ، خلیفه در دسته ای است که عبد الرحمن بن عوف در میان آن هاست و سه نفر دیگر را چنان که مخالفت نمودند بکشید ! و اگر سه روز بگذرد و بر یکی اتفاق نکنند ،

گردن هر شش نفر را بزنید و بگذارید خود مسلمانان شور کنند و هر کس را خواستند برای خود انتخاب نمایند(1) .(2)

این ماجرا از جهات مختلف دلیل بر کفر و ضلالت و ظلم عمر بن خطاب است :

1 . به اتّفاق خاصّه و عامّه عمر در این قضیّه با سنّت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم مخالفت کرد ؛ زیرا به عقیده امامیّه ، پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم امیرالمؤمنین علی علیه السلام را پس از خود به امامت نصب فرمود و به عقیده عامّه ، رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم امر خلافت را به مردم واگذار کرد و شخص خاصّی را انتخاب نکرد . حتّی به طریق ابوبکر هم رفتار نکرد ؛ زیرا او هم پس از خودش عمر را خلیفه ساخت و به مردم معرّفی کرد . اما این که شش نفر را در خانه ای گرد آورند و گروهی مسلّح را بر آن ها بگمارند که تا مدّت سه روز از میان خود خلیفه انتخاب کنند و گرنه آن ها را به قتل رسانند ! این رأی هیچ گونه جایگاهی در کتاب خدا

و سنّت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم ندارد .

2 . چرا خلیفه ، سلمان و ابوذر و عمّار را که به اخبار صحیح خاصه و عامه از جمله اهل بیت و راستگوترین اهل زمین و ملازم حق و به امر الهی محبوب رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و از شیعیان حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام بودند و عبّاس عموی پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم را در شورا داخل نکرد ؟ ! آری ، عمر با توجه به این که نمی خواست تحت هیچ شرایطی امیرالمؤمنین علیه السلام رأی مثبتی برای خلافت داشته باشد ، جمعی را که به اقرار خودش معیوب به همه عیوب و معدن نفاق و شقاق بودند(3) را در کنار امیرالمؤمنین علیه السلام

1- . مراجعه شود به : تاریخ طبری : 4 / 230 ، تجارب الأمم : 1 / 418 ، کامل ابن اثیر : 3 / 67 ، الإمامة والسیاسة : 1 / 43 ، أنساب الأشراف : 5 / 500 ، کنز العمّال : 5 / 743 .

2- . این خلاصه دستور تشکیل شورا از جانب عمر بود و دستور شورا به این گونه که ذکر شد به نحو تواتر نقل شده است . ابن اثیر آن را در حوادث سال 23 ، جلد سوّم کامل و طبری در حوادث آن سال در « تاریخ الأُمم والملوك » و ابن ابی الحدید در شرح خطبه شقشقیه ، در جلد اول شرح نهج البلاغة و سایر محدثین و مورّخین عامه در کتب خود آن را نقل کرده اند .

3- . شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 12 / 258 - 260 ، صراط المستقیم : 3 / 23 . « ... و أمّا أنت یا عثمان ! فواللّه لروثة خیر منك ، و أمّا أنت یا عبدالرحمن ! فإنّك رجل عاجز تحبّ قومك جمیعا ... » ثمّ قال ابن ابی الحدید : فوصف کماتری کلّ واحد من القوم بوصف قبیح یمنع من الامامة ثمّ جعلها فی جملتهم ... ».

عضو شورا کرد تـا آنـان خود صـاحب اختیار و مرجع این کار گردنـد و ضـمن حفظ ظاهر ، امیرالمؤمنین علیه السـلام را نیز از رسـیدن به خلافت منع کنند !!

3 . داخل کردن امیرالمؤمنین علی علیه السلام در شورا فقط یك نیرنگ و حیله بود ، ولی نقشه را جوری طرّاحی کرد که هرگز خلافت به آن حضرت نرسد و این مطلب واضح است .

ابن ابی الحدید می نویسد :

شعبی در کتاب شورا و جوهری در کتاب سقیفه روایت کرده اند از سهل بن سعد انصاری که گفت : چون در روز شورا علی [علیه السلام] و عباس از مجلس برخاسـتند من دنبال ایشان بودم ، شنیدم که آن حضرت به عباس فرمود : به این تدبیرِ عمر ، خلافت از دست ما بیرون رفت . عباس گفت : چگونه ؟ حضرت فرمود :

مگر نشـنیدی که می گفت : خلیفه در جانبی است که عبـدالرحمن در آن جانب است ؟ و سـعد مخالفت عبد الرحمن نمی کند ؛ زیرا که پسر عمّ اوست ، و عبد الرحمن داماد عثمان است و هر گاه این ها در یك طرف جمع شوند ، اگر آن دو نفر دیگر (طلحه و زبیر) هم با من باشند فایده ای نخواهد داشت ![1] و حال آن که من امیدی به هر دو بلکه به یکی از آن دو نیز ندارم و غرض عمر هم در تدبیر این بود که به مردم بفهمانـد که عبـدالرحمن بن عوف از ما افضل است . به خـدا سوگنـد که اوّل ایشان که ابوبکر بود بر ما فضـیلت نـداشت چه رسـد به عبدالرحمن ... ![2]

اگر کسی بگوید : امیرالمؤمنین علیه السلام که می دانست خلافت به او نمی رسد چرا داخل

1- . در کتاب انساب الأشراف : 5 / 505 ، و تاریخ طبری : 4 / 229 - 230 ، نیز همین ماجرا به طور مفصّل تر نقل شده است .

2- . شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 9 / 50 ، السقیفه و فدك : 82 - 83 .

شورا شد ؟ جوابش آن است که :

اولاً : چون ابوبکر و عمر در روز اوّل آن حدیث دروغین را جعل کردند که : نبوّت و خلافت در یك سلسله جمع نمی شود »(1) و عمر نیز مکرّر این را می گفت و در خاطر مردم جای گرفت ، اگر حضـرت داخل شورا نمی شـد ، هرگز احتمال خلافت به بنی هاشم نمی دادنـد و حـق به او بر نمی گشت و چون امیرالمؤمنین علیه السـلام به امر عمر داخـل شورا شـد ، معلوم گشت که آن روایت دروغ و بی اصـل بوده است .

چنان که شـیخ صدوق رحمه الله از امام صادق علیه السـلام روایت کرده است که چون عمر نامه شورا را نوشت ، در اوّل نامه نام عثمان را نوشت و امیرالمؤمنین علی علیه السلام را در آخر همه نوشت ، عباس به حضرت گفت : تو را بعد از همه نوشته است و تو را بیرون خواهند کرد . از من بشـنو و داخل شورا مشو ! حضـرت جواب نفرمود . چون با عثمان بیعت کردند ، عباس به حضـرت علیه السلام گفت : نگفتم چنین خواهند کرد ؟ حضرت فرمود : ای عمو ! داخل شدن من علّتی داشت که بر تو مخفی بود ، مگر نشنیدی که عمر بر منبر گفت که : « خدا برای اهل بیت ، نبوّت و خلافت را جمع نخواهد کرد » من خواستم که او به زبان خود تکذیب خود بکند و مردم بدانند که آن چه پیش تر می گفت ، باطل و دروغ بود و ما صلاحیت خلافت داریم ، عباس ساکت شد .(2)

ثانیاً : در صورت عدم شـرکت ممکن بود گفته شود که او چون خود را لایق این مقام نمی دید ، در آن شـرکت نکرد و یا می گفتند : اگر می آمد ، ما او را خلیفه می کردیم .

ثالثـاً : اگر آن حضـرت داخل در شورا نمی شـد ، او را بر بیعت کردن با یکی از آن ها مجبور می کردنـد ،(3) و ممکن بـود که مردم توهّم کنند که آن حضرت به رضایت

1- . شـرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 1 / 189 ، و ج 11 / 113 ، و ج 12 / 9 و 53 و 84 ، کتاب سـلیم بن قیس : 631 ، احتجاج الطبرسی : 1 / 84 . « إنّ اللّه لا یجمع لنا النبوّة و الخلافة فشهد له بذلك اربعة نفر عمر و ابوعبیدة و معاذ بن جبل و سالم مولی حذیفة ».

2- . علل الشرایع : 171 .

3- . برای روشن تر شدن این که بیعت کردن امیرالمؤمنین علیه السـلام با عثمان به جبر و تهدید به قتل و ... بود، مراجعه نمایید به : انساب الاشراف : 5 / 508 ، تاریخ طبری : 2 / 583 ، 586 ، تاریخ المدینة المنوّرة : 3 / 930 ، شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 12 / 264 - 265 ، الشافی : 4 / 210 .

و رغبت ، ترك خلافت كرده و با آن ها بيعت نموده است ، به خلاف آن كه داخل شورا شود و طلب حق خود بكنـد و حجّت بر آن ها تمام كند كه اصلاً توهّم رضايت و اختيار بر طرف مى شود .

سيـد مرتضـى از بلاـذرى - كه از مورّخين عامّه است - روايت كرده است كه : چون عبـدالرحمن با عثمان بيعت كرد ، اميرالمؤمنين عليه السـلام ايستاده بود ، نشست . عبد الرحمن گفت : بيعت كن و اگر نكنى گردنت را مى زنم ، و در آن روز به غير از او كسى شمشير نداشت ، پس على عليه السـلام غضـبناك بيرون رفت ، اصـحاب شورا از پى او رفتنـد و گفتنـد : بيعت كن و گرنه جهاد مى كنيم ، پس برگردانيدند حضرت را تا بيعت كرد ،(1) بيعتى كه هيچ رضايت و اختيارى در آن نبود و با تهديد به قتل همراه بود .

رابعاً : در امور و افعال ايشان عليه السلام مصالح بسيار است كه عقول ناقصه ما به آن ها نمى رسد.

4 . عمر بن خطـاب در چهـار صورت امر به قتل اين جماعت نمود ، و حال آن كه هيـچ كـدام از اين وجوه معصـيت نبود كه اينان بخاطر ارتكاب يا عدم ارتكاب مسـتحق قتل شوند ! امر و رأى عبدالرحمن و ديگران به چه دليل حجّت بود ؟ كدام امر خدا و رسول خدا صلى الله عليه و آلهـدلالت بر وجوب اطـاعت ايشان داشت كه مخالفت ايشان موجب قتل جمعى از مسـلمين كه به نصّ قرآن قتل آن ها حرام و از اكبر كبائر است ، بشود ؟ ! و واضـح است كه اين نوع تشـكيلات نه از قسم مراجعه به آراى عمومى است و نه مراجعه به خُبرگان امّت ؛ زيرا در اين صورت بايد ديگر بزرگان مهاجر و انصار نيز مورد مشورت قرار بگيرند و محدوده آن در شش نفر خلاصه نمى شد .

علاوه بر اين كه چه دليلى بر حجّيت شورا آن هم در مسـئله خلافت كبرى (يعنى امامت) وجود دارد ؟ و بر فرض تسـليم اين كه حجيت شورا مبتنى بر مشروعيّت

1- . الشافى : 4 / 210 ، شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد : 12 / 265 .

اجتهاد باشد ، چه دلیلی بر ترجیح اجتهاد بعضی بر بعض دیگر وجود دارد ؟ و چرا خود عمر بن خطاب اجتهاد نکرد که یکی را تعیین کند ، و رجوع به اجتهاد دیگران کرد که محتاج به امر به قتل و آن همه تقسیم و تهدید و توعید شود ؟ ! حال آن که اگر به اجتهاد و امر خود اکتفا می نمود چنان که ابوبکر در خلافت کرد ، از فتنه و آشوب سالم تر بود .

در حقیقت منشأ جنگ جمل و صفین و نهروان چیزی جز شورای عمر نبود ! چنان که ابن ابی الحدید از معاویه نقل کرده است که :

« امر مسلمانان را هیچ چیز پراکنده نکرد و خواهش های ایشان را متفرّق نگردانید مگر شورایی که عمر در میان شش نفر قرارداد » ؛ زیرا که این امر باعث شد که هر یك از آن ها و قوم آن ها خواهش و داعیه خلافت پیدا کنند . و اگر عمر یك کس را خلیفه می کرد چنان که ابوبکر کرد ، این اختلاف ها به وجود نمی آمد ![1]

5 . عمر - چنـان که از حیله تقسـیم ظاهر می شود - زمینه قتل امیرالمؤمنین علیه السـلام را فراهم آورد ؛ چون می دانست آن حضـرت به خلافت هیچ کدام از اعضای شورا راضـی نمی شود و مخالفت می کند ، با آن که از مسلّمات خاصّه و عامّه است و به سندهای صحیح از طریق مخالف و موافق ثابت شده است که پیامبر صـلی الله علیه و آله فرمود : « محبّت علی علیه السلام ایمان و بغض او کفر است »[2] و « جنگ با او جنگ با رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم است » .[3]

1- . مخفی نمانـد ، عمر بـا به طمع انـداختن معـاویه و عمرو عاص در خلافت ، فتنه ها را برانگیخت ؛ زیرا که معاویه را والی شام کرد ، و عمرو بن عاص را والی مصـر نمود ؛ برای آن که عداوت آن ها را نسـبت به امیرالمؤمنین علیه السلاممی دانست ، پس آن ها را والی کرد ؛ تا اگر روزی خلافت به آن حضرت بر گردد ، آن ها اطاعت نکنند . و چون عمر ، مجروح شد و از حیات مایوس گردید ، گفت : ای اصحاب محمـد ! خیر خواه یکـدیگر باشـید ، وگرنه ، عمرو و معاویه در خلافت ، بر شـما غالب می شوند . چون این سـخن به آن ها رسـید ، داعیه خلافت به هم رسانیدند ، و در زمان حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام سر بر آوردند .

2- . مناقب ابن مغازلی : 185 .

3- . مناقب ابن مغازلی : 240 ، 241 ، مناقب خوارزمی : 211 ، فرائد السمطین : 2 / 36 - 40 .

امیرالمؤمنین علیه السلام را - با آن همه مناقب و فضائل که به روایات صحاح عامّه ثابت است : « کسی که از حق و قرآن جدا نمی شود »(1) و « باب مدینه علم و حکمت است »(2) و « امام حق و حجّت بر جمیع خلایق است »(3) و « سفینه نجات » و « اعلم امت » است و ... . - امر کرد که اطاعت از عبدالرحمن بن عوف کند که از همه مناقب و فضائل عاری است و خودش می دانست که عبدالرحمن جانب عثمان را - که پسر عمو و دامادش بود - می گیرد و رأی او را بر رأی امیرالمؤمنین علیه السلام ترجیح داد و اطاعتش را بر او واجب نمود تا حدّی که اگر مخالفت رأی عبدالرحمن بکند ، کشته شود ! ! آیا عناد و کفر و نفاق و ضلالتی بالاتر از این وجود دارد ؟(4)

حقیر (گرد و غبار پای شیعیان امیرالمؤمنین علیه السلام) با دل سوخته و چشمان پر از اشك که از اعماق قلب و جانم بر خواسته می گویم : « السلام علیك یا اوّل مظلوم و اوّل من غصب حقّه ... ».

خود آن حضرت - روحی و ارواح العالمین لتراب مقدمه الفدا - در باره شورا چنین فرمودند :

حتّی إذا مضی لسبیله جعلها في جماعة زعم أنّي أحدهم ، فیا للّه و للشّوری ! متی اعترض الرّیب فيّ مع الأوّل منهم حتّی صرت أُقرن إلی هذه النظائر ! لکنّي أسفَفْتُ إذ أسفوا و طِرتُ إذا طاروا ، فضغا رجل منهم لضغنه ، و مال الآخر لصهره ، مع هنٍ و هنٍ ؛(5)

1- . تاریخ بغداد : 14 / 321 ، تفسیر فخر رازی : 1 / 205 ، مستدرك حاکم : 3 / 134 ، و سبیل النجاة في تتمة المراجعات : 169 ، 170 .

2- . مستدرك حاکم : 3 / 137 ، 138 و 146 ، مناقب ابن مغازلی : 115 - 120 .

3- . مستدرك حاکم : 3 / 140 و 148 ، مناقب ابن مغازلی : 130 ، 131 ، مناقب خوارزمی : 210 .

4- . اشکال دیگر آن که : بر فرض وجوب اطاعت رأی این جماعت و این که مخالفت آن ها موجب قتل است - ولو معصومی مثل حضرت امیر علیه السلام مخالفت کند - کدام دلیل دلالت دارد بر خصوص مدّت سه روز که اگر از سه روز بگذرد واجب القتل شوند ؟

5- . نهج البلاغه : خطبه 3 .

وقتی که عمر در حال احتضار افتاد و در آستانه مرگ بود ، خلافت را در گروهی گذاشت که به گمانش من نیز یکی از آنان بودم . پناه بر خدا از شورا ! کـدام زمان بود که در مقایسه من با اوّلی آنان (ابوبکر و برتری من بر او) تردیـدی وجود داشـته باشـد ؟ تا چه رسـد به این که مرا همسـنگ امثال این افراد (اعضای شورا) قرار دهنـد ! ولی من (به خاطر مصالحی) هنگامی که آن ها پایین آمدند ، پایین آمدم و هنگامی که پرواز کردنـد ، پرواز نمودم . سـر انجام یکی از آن ها بخاطر کینه اش از من روی برتافت(1) و دیگری خویشاوندی را بر حقیقت مقدّم داشت(2) و به خاطر دامادی اش به دیگری (عثمان) تمایل پیدا کرد ، علاوه بر جهات دیگر که ذکر آن خوشایند نیست .(3)

طعن دهم : حسرت در وقت احتضار

از جمله مطاعن عمر بن خطاب آن است که(4) در حال احتضار می گفت :

ليتني كنت كبشا من القوم فسـمّنوني ثمّ جاءهم أحبّ قومهم إليهم فذبحوني و جعلوا نصـفي شواء و نصـفي قديدا و أكلوني فأكون عذرة لم أكن بشرا ؛(5)

1- 1 . سعد بن ابی وقاص .

2- 2 . عبد الرحمن بن عوف .

3- . مطاعن این خلیفه غاصب در مسئله شوری بیش تر از آن است که بتوانیم ذکر کنیم . علامه بزرگوار مجلسی رحمه الله در بحارالانوار : 31 / 60 ، الثامن عشـر : ما وقع منه فی قصـة الشوری و کتاب حق الیقین : 252 ، (طعن دهم از مطاعن عمر) مفصّـلاً به نقـد و ردّ آن پرداخته است و مفاسد شوم شورا را در تاریخ ، بیان نموده اند ، حتما به آنجا مراجعه کنید .

4- . ابوبکر هم گفت : « واللّه لوددتُ أنّي كنت شـجرة إلى جانب الطريق ، مرّ عليّ بعير ، فأخـذني ، فأدخلني فاه ، فلاكني ثمّ ازدَرَدَني ثمّ أخرجني بعرا و لم أكن بشـرا . قـال : فقـال عمر : يا ليتني كنت كبش اهلي سـمّنوني ... . قريب ما ذكر هنا » ابن ابی شـیبه ، المصـنّف في الأحاديث والآثار : 8 / 144 ، كتاب الزهد ، باب 7 كلام ابی بكر حديث 2 ، بيهقی : شعب الايمان : 1 / 485 ، باب في الخوف من اللّه ، حديث 787 ، سيوطي تاريخ الخلفاء : 112 ، الخلفاء الراشدون ، عمر بن الخطاب ، نبذ من أخباره و قضاياه . و متّقی هندی ، كنزالعمال : 12 / 529 حديث 35703 .

5- . الطبقات الكبری : 3 / 274 - 275 ، كنزالعمال : 12 / الحديث 35912 ، المطالب العالية : 4 / 49 . منهاج الكرامة : 102 ، اثبات الهداة : 3 / 369 ، حلية الأولياء : 1 / 52 .

ای کاش من گوسفندی از قبیله ای بودم و مرا فربه می کردند تا آن که محبوب ترین قوم شان به دیدن ایشان می آمد ، مرا ذبح می نمودند و نصف مرا بریان می کردند ، و نصف مرا خشك می کردند که وقت دیگر بخورند ، چون می خوردند عذره (یعنی نجاست) می شدم ، و آدمی نمی شدم (که بر من بازخواستی و حسابی باشد .

و این کلام او که در آن حال بر زبانش آمده ، قریب است به آنچه حق تعالی در قرآن مجید می فرماید ، بلکه همان معنی است که :

« یَقُولُ الْکافِرُ یا لَیْتَنِي کُنْتُ تُراباً » ؛(1)

کفار چون نظر به حال و عاقبت خویش کنند خواهند گفت کاش ما خاك می بودیم و آدم نمی شدیم .

بلکه از قول کافر زشت تر است و این قول منافات با نفاقش ندارد ؛ زیرا که در حالت احتضار ، آنچه برای محتضر مهیّا شده به او نشان می دهند ، و او از آن مطلع می شود . عبداللّه بن عمر در باره لحظات آخر و کفر پایدار پدرش می گوید :

پدرم را در حالت احتضار به بدترین حال دیدم ، و از پی علی فرستادم و به او التماس نمودم که نزد او حاضر شود ، چون آن حضرت آمد ، پدرم گفت : التماس دارم که مرا حلال کنی . آن حضرت پاسخ داد : دو مرد عادل را بطلب و نزد ایشان اقرار کن که بر من ظلم و تعدّی کردی و به ناحق مرتکب این امر شدی تا تو را حلال کنم ! دیدم که پدرم روی به دیوار کرد و ساعتی ساکت شد ، و سپس متوجه امیرالمؤمنین علی شد و بار دیگر از او طلب حلیت نمود ، امیرالمؤمنین نیز همان سخن را اعاده کرد و پدرم جواب نگفت . بعد از آن امیرالمؤمنین برخاست و از آن خانه بیرون رفت . سپس ، جمعی از یاران آمدند و پدرم را به بهشت و به جنّات عدن بشارت می دادند اما او چنان آهی کشید که نزدیك بود روحش با آن بر آید ! پس گفت : « لو أنّ لي ملأ الأرض

1- . سوره نبأ : 40 .

ذهبا و مثله معه لافتديت به من هول المطلع ؛(1) اگر دو برابر تمام زمین پر از زر

می بود و همه برای من بود ، از خوف آنچه می بینم همه را به فقرا می بخشیدم! ».

و این کلام عمر بن خطاب همان مضمون آیه است که حق تعالی فرموده :

« وَ لَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ما فِي الْأَرْضِ جَمِيعاً وَ مِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهِ مِنْ سُوءِ الْعَذابِ » ؛(2)

اگر برای آنانی که بر دیگران ظلم کرده انـد تمامی آنچه در زمین است (از زر و نقره و مال و منال) باشد ، و باز مثل آن (یعنی دو برابر آن) از برای ایشان باشد ، حاضرند همه را فدا کنند تا از عذاب شدید روز قیامت رهایی یابند .

در تواریخ مسطور است که در آن وقت که جناب ابولؤلؤ را مجروح نموده و در بستر مرگ افتاده بود ، عثمان آمده سرش را در کنار گرفت و گفت : بشارت باد تو را به بهشت ! آهی کشید و گفت :

دعني ويلي ويلي من النّار ؛(3)

رها کن مرا ، وای بر من وای بر من از آتش دوزخ ، (وای بر من از آتشی که افروخته می بینم) !

پس آهی دیگر کشید و گفت :

الآن لو كانت الدّنيا لي افتديت بها من النّار و لم أرها ! ؛(4)

الآن اگر تمام دنیا برای من بود ، البته فدا می کردم همه را تا مگر از آتش دوزخ خلاص می شدم !

1- . صـحیح بخـاری ، بـاب منـاقب عمر بن خطـاب ، بـا مختصـر تفاوت در الفاظ ، شـرح نهـج البلاغه ابن ابی الحدیـد : 12 / 125 ، المسترشد : 327 ، اثبات الهداة : 3 / 370 . و لاحظ : ربیع الابرار زمخشری : 1 / 96 ، الصراط المستقیم : 3 / 25 .

2- 2 . سوره زمر : 47 .

3- . کامل بهایی : 378 نقلا عن الواقدی .

4- . انظر : صـحیح بخاری ، باب مناقب عمر بن خطاب ، با مختصـر تفاوت در الفاظ ، شـرح نهـج البلاغه ابن ابی الحدید : 12 / 125 ، ربیع الابرار زمخشری : 1 / 96 ، الصراط المستقیم : 3 / 25 .

و در وقت مردن آه و وا ویلاه می گفت ، و آنچه در مردن ابی بکر هذیانش نام می کرد ، خودش صد برابر آن هذیان می گفت ، تا به ابی بکر ملحق شد .(1)

طعن یازدهم : تغییر مقام ابراهیم علیه السلام

طعن یازدهم : تغییر مقام ابراهیم علیه السلام(2)

مقام ابراهیم علیه السلام در زمان حضرت ابراهیم و بعد از او به دیوار خانه کعبه متصل بود، تا آن که کفار قریش در زمان جاهلیت از آن جا برداشتند و در موضع فعلی قرار دادند .(3)

وقتی رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم مکه را فتح کردند ، مقام را به همان جای اصلی آن - که در زمان حضرت ابراهیم علیه السلام بود - برگرداندند . اما وقتی عمر غصب خلافت کرد ، به حج رفت ، پرسید : آیا کسی هست که بداند مقام در زمان جاهلیت در کجا بود ؟ بعد از معلوم کردن آن ، مقام را در همان موضع که در جاهلیت در آن جا بود گذاشت .(4) و تا حال در آن موضع قرار دارد تا امام زمان علیه السلام ظهور کند و آن را به مکان اول و اصلی آن بر می گرداند .(5)

علامه مجلسی رحمه الله(6) بعد از نقل این مطلب می فرماید : این قضیّه از جمله مشهورات بلکه متواترات است .(7)

1- . حدیقة الشیعة : 385 - 386 .

2- . به چند طعن دیگر در این جا اشاره می کنیم و برای تحقیق آن به کتب مفصّل رجوع نمایید .

3- . بحارالانوار : 31 / 28 ، 33 ، المسترشد فی إمامة أمیرالمؤمنین علیه السلام : 521 ، انظر شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 12 / 75 ، و فیه : « و هو الّذی أخّر المقام إلی موضعه الیوم و کان ملصقاً بالبیت ».

4- . الطبقات الکبری لابن سعد : 3 / 204 ، تاریخ الخلفاء للسیوطی : 128 طبع بیروت .

5- . الارشاد : 2 / 383 ، إعلام الوری بأعلام الهدی : 461 الطبعة القدیمة ، روضة الواعظین : 2 / 265 طبع القدیم ، اثبات الهداة : 5 / 149 حدیث 433 . عن الصادق علیه السلام : « إذا قام القائمُ هدم المسجدَ الحرام حتّی یَردَّه إلی أساسه وحوّل المقام إلی الموضع الذی کان فیه ».

6- . حق الیقین : 241 .

7- . طبقات ابن سعد در احوال عمر : 3 / 204 ، تاریخ الخلفاء در احوال عمر : 53 ، شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 3 / 113 ، و ج 12 / 75 ، ابن جوزی در تاریخ عمر : 60 ، دمیری در حیاة الحیوان در ماده « دیك » . و رجوع شود به تفسیر کشاف : 1 / 185 ، اخبار مکه : 2 / 33 ، الفائق : 2 / 254 ، کافی : 4 / 223 ، من لایحضره الفقیه : 2 / 243 ، تفسیر نور الثقلین : 1 / 367 .

طعن دوازدهم : سه طلاق در مجلس واحد

طعن دوازدهم : سه طلاق در مجلس واحد(1)

در زمان رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و زمان ابوبکر ، طلاق پشت سر هم را - که رجوعی در بین آن نباشد - یك طلاق حساب می کردند . اما در زمان عمر بعد از آن که سه سال از خلافت او گذشت ، آن را سه طلاق حساب کرد . چنان که صاحب جامع الاصول از صحیح ابوداود و نسائی به چند طریق از ابن عباس روایت کرد . و عذری که عمر در این قضیه آورد ، این بود که : « مردم بر طلاق جرأت نکنند » .(2) اگر این علت اجرای سه طلاق باشد ، چرا خداوند که به همه چیز عالم است این دستور را نفرمود ؟ عجب است که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم با عقل کامل خودش حکم نمی کرد و در همه امور منتظر وحی می شد ، ولی عمر هر چه دلش می خواست انجام می داد ! !

عناد با خدا و رسول خدا صلی الله علیه و آله واضح تر از این نیست که احکام خدا را این چنین تحریف کند و تغییر دهد و بدعت در دین خدا بگذارد ! ؟

طعن سیزدهم : نهی از منکر کردن خلیفه

طعن سیزدهم : نهی از منکر کردن خلیفه(3)

از جمله مطاعن عمر بن خطاب این است که : او از دیوار خانه ای بالا رفت و عدهٔ ای را دید که مشغول کار منکر و خلاف شرع اند . آن افراد به عمر اعتراض کردند و گفتند : « از چند جهت مرتکب اشتباه شده ای ، یکی : تجسّس که خداوند از آن بر حذر داشته است .(4) دوّم : از در وارد نشدی ، که این گونه ورود از بالای دیوار را

1- . بحارالانوار : 31 / 26 - 27 به تحقیق شیخ عبدالزهراء علوی . و علامه مجلسی رحمه الله روایات متعددی از طریق عامه ذکر نمود .

2- . جامع الاصول : 8 / 373 ، و رجوع شود به کتاب : النص و الاجتهاد : 244 ، و السبعة من السلف : 78 .

3- . بحارالانوار : 30 / 661 - 665 ، الطعن السابع ، تحقیق الشیخ عبدالزهراء العلوی . « ما رواه ابن ابی الحدید و غیره : « أنّ عمر کان یعسّ لیلة فمرّ بدار سمع فیها صوتاً فارتاب و تسوّر فوجد رجلاً عنده إمرأة و زقّ خمر ... » مصادر زیادی از طرق عامّه ذکر شده است .

4- . الحجرات : 12 .

خداوند نهی کرده است .(1) سوّم : این که بدون اذن وارد شدی که خداوند از آن نیز نهی کرده است ! در این هنگام عمر خجالت کشید و از رفتار ناپسند خود شرمگین شد .(2)

طعن چهاردهم : تقسیم ناعادلانه بیت المال

طعن چهاردهم : تقسیم ناعادلانه بیت المال(3)

عمر بن خطاب به عایشه و حفصه در هر سال ده هزار درهم از بیت المال می داد(4) و خود نیز از بیت المال برداشت .(5) وقتی صحابه به او اعتراض کردند ، گفت : به عنوان قرض برداشتم !!

با این که این کار جایز نبود ؛ زیرا غنائم و فی ء و امثال این امور ، از اموال مباحی نیست که برای هر کس تصرّف در آن به هر نحوی جایز باشد بلکه آن ها از حقوق مسلمین است که باید در مصالح آن ها بر طبق قانون شرع صرف شود ، و تصرف در آن ها جایز نیست مگر بر وجهی که دلیل شرعی بر آن قائم است . و برتری دادن بعضی ها و عطا کردن شان بیشتر از دیگران در تقسیم ممکن نیست مگر با غصب

1- . البقره : 189 .

2- . به شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 1 / 182 ، ج 12 / 17 ، احیاء علوم الدین : 2 / 219 ، الدرّ المنثور : 6 / 93 ، کنزالعمال : 3 / 803 ، نهج الحق : 278 مراجعه نمایید . « قد روی أنّ عمر دخل من السطح دار رجل فوجده علی حالة منکرة فأنکر علیه ، فقال : یا أمیرالمؤمنین ! إن کنتُ قد عصیتُ اللّه من وجه ، فقد عصیت اللّه من ثلاثة أوجه ، فقال الرجل : قد قال اللّه : « ولا تجسّسوا » و قد تجسّستَ و قد قال : « وَأْتُوا الْبُیُوتَ مِنْ أَبْوابِها » و قد أتیتَ السطحَ و قد قال اللّه تعالی : « لا تَدْخُلُوا بُیُوتاً غَیْرَ بُیُوتِکُمْ حَتّی تَسْتَأْنِسوا و تُسَلِّمُوا علی أَهْلِها » و ما سلمتَ ، فترکه عمر ».

3- . بحارالانوار : 33 / 44 ، « الطعن الخامس عشر : أنّه کان یُعطی من بیت المال ما لا یجوز ، فأعطی عایشة و حفصة عشرة آلاف درهم فی کلّ سنة ... » علامه مجلسی رحمه الله مفصلا این طعن را بحث و تحقیق نموده است .

4- . شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 12 / 214 ، 332 ، تاریخ طبری : 3 / 614 ، طبقات ابن سعد : 3 / 223 ، فتوح البلدان بلاذری : 435 ، بحارالانوار : 31 / 44 ، الصراط المستقیم : 3 / 20 . « أنّه کان یعطی عائشة و حفصة کلّ سنة من بیت المال عشرة آلاف درهم و منع أهل البیت خمسهم و منع فاطمة إرثها و نحلتها ».

5- . قد نقل ابن ابی الحدید فی شرحه : 4 / 528 قول عمر لابنه : « یا عبداللّه بن عمر ! انظر ما عَلَیّ من الدین ؟ فحسبوه فوجدوه ستة و ثمانین الف درهم » و بنفس هذا المضمون رواه المتّقی فی کنزالعمال : 6 / 362 فی وفاة عمر ، و أورد اصل الاقتراض الطبری فی تاریخه : 5 / 22 و ابن الاثیر فی الکامل : 3 / 29 و غیرهما .

حق دیگران و تصرّف در مال غیر و آن جایز نیست ،(1) با این که سنّت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بر تقسیم ، برابری و مساوات بوده است .(2)

طعن پانزدهم : منع خمس اهل بیت علیهم السلام

طعن پانزدهم : منع خمس اهل بیت علیهم السلام (3)

عمر بن خطاب به جهت عداوت و بغض با اهل بیت علیهم السلام و نیز به جهت این که قادر نباشند بر ادعای خلافت و گرفتن حق خود از غاصبین ، از پرداخت خمس به اهل بیت علیه السلام - که خداوند برای آن ها قرار داد - منع نمود .(4)

مطاعن خلیفه دوّم از بیان امیرالمؤمنین علیه السلام

در کتاب « سلیم بن قیس » آمده است : امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند :

شگفتا از این که عمر ، خانه برادرم جعفر را ویران کرد و آن را جزء مسجد قرار داد و هیچ از پولش را به فرزندان جعفر نپرداخت ، مردم وی را بر این کار سرزنش نکردند و مورد اعتراض قرار ندادند ، گویی که خانه فردی غیر مسلمان را گرفته است !

و شگفتا از نادانی او و نادانی امت ! عمر به همه کارگزارانش نوشت که شخص

1- . بلی ممکن است تفضیل برخی بر دیگران بسبب جهاد و غیر آن از اموری که نفع آن به مسلمین برگردد . « و کونهنّ اُمهات المؤمنین لا یصح زیادة الإنفاق لأنّهنّ أولی بأن یساوین أبنائهنّ و أولی بأن یساوین أیامی المؤمنین لیکنّ اُسوة لغیرهنّ کما فی حیاة النبیّ ، فما بال عمر یرید أن یدخلهنّ فی زیّ الثراء و ابهة الملوك و ترفهم و یدخل الحسرة فی قلوب الفقراء و الایامی » کما اُفید .

2- . اوّل من فضّل قوماً فی العطاء هو عمر بن الخطاب کما اعترف به ابن ابی الحدید و غیره من علمائهم ، فلاحظ شرح نهج البلاغة : 12 / 214 - 215 .

3- . فراجع بحارالانوار : 31 / 15 ، 19 ، 44 .

4- . شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 12 / 214 ، تفسیر النسفی : 2 / 616 ، تفسیر المنار : 1 / 15 ، کتاب الأموال ابی عبید ، حدیث 40 و 842 ، تاریخ یعقوبی : 3 / 48 ، الدرّ المنثور : 3 / 186 ، تاریخ الخلفاء للسیوطی : 53 . علامه مجلسی رحمه الله در بحارالانوار : 31 / 14 می نویسد : و کان الباعث علی ذلك أی منع الخمس إضعاف جانب بنی هاشم ، والحذر من أن یمیل الناس إلیهم لنیل الحطام فینتقل إلیهم الخلافة فینهدم ما أسّسوه یوم السقیفة و شیّدوه بکتابة الصحیفة .

جنب هر گاه آبی نیافت ، نبایـد نماز بخواند و نباید که با خاك تیممّ کند تا آب بیاید و اگر تا به هنگام مرگ هم آب نیافت باکی نیست ! مردم این سخن را از او پذیرفتند و به آن خشنود شدند ، حال آن که او و مردم می دانند که رسول خدا صلی الله علیه و آله به عمّار و ابوذر فرمود : به جای غسل جنابت تیمّم کنند و نماز گذارند . این دو و دیگران نزد عمر به این فرموده رسول خدا صلی الله علیه و آلهگواهی دادند ، آن را نپـذیرفت . شـگفتا که هر دو نفر (عمر و ابوبکر) نـا آگاهـانه و از روی جهل و غرور ، مسائل گوناگون شـرع ، پیرامون ارث جـدّ را در هم آمیختند و از روی گستاخی بر خدا و کم تقوایی چیزی را ادّعا کردند که نمی دانستند ، این دو ادعا کردند که رسول خدا صلی الله علیه و آله درگـذشت و حکم میراث جـدّ را بیان نفرمود ! و کسـی هم پیدا نشد که بگوید جدّ چقدر ارث می برد . مردم هم در این موضوع از این دو پیروی کردند و تصدیق شان نمودند .

و شگفت آن که حکم به رها کردن ام ولد آبستن کرد و مردم هم حرف او را پذیرفتند و دستور رسول خدا صلی الله علیه و آله را رها کردند .

و شگفت از آنچه با نصر بن حجاج(1) و جعده(2) از قوم سلیم و ابن وبره کرد .

و شگفت تر این که ابوکنف عبدی نزد عمر آمد و گفت : « در حالی که غایب بودم زنم را طلاق دادم و خبر طلاق به او رسید ، بعد که هنوز در عدّه بود به او رجوع کردم و این جریان را به او نوشتم ، ولی نامه ام به او نرسید و ازدواج کرد » .

عمر گفت : « اگر مردی که با او ازدواج کرده به وی دخول نموده ، آن زن همسر آن مرد است و اگر به او دخول نکرده آن زن همسر تو است » .

عمر این حکم را داد در حـالی که من حاضـر بودم ، امـا در این مورد با من مشورت نکرد و از من نپرسـید . می خواست نشان دهـد که در دانش از من بی نیاز است ! خواستم او را از این حکم باز دارم ، با خود گفتم : مرا چه باك

1- . نصـر بن حجاج شاعری زیباروی بود که در مدینه شـعر می سرود ، عمر او را به جرم زیبایی ، از مدینه تبعید کرد و متهمّش نمود که با اشعار خود زنان را وسوسه می کند . ابن سعد ، طبقات : 3 / 385

2- . جعده نیز شاعری بومی بود که اشعاری سروده بود و عمر را خوش نیامد ، او را فراخواند و بر او تازیانه زد . طبقات : 3 / 285

که خداوند رسوایش کند . مردم هم او را سرزنش نکردند بلکه کارش را تحسین نمودند و آن را به عنوان سنّت گرفتند و از او پذیرفتند و آن را درست یافتند . این قضاوتی است که اگر فردی دیوانه و سبك عقل هم قضاوت می کرد بیش از این نمی گفت !

و دیگر از کارهای شگفت او ، حذف کردن جمله « حیّ علی خیر العمل » از اذان بود که مردم آن را به عنوان سنّت پذیرفتند و از آن پیروی کردند .

و نیز او در مورد فرد گم شده چنین قضاوت کرد که همسر او باید چهار سال انتظار بکشد و بعد ازدواج کند ، اگر شوهرش آمد ، باید که میانِ گرفتن زنش یا گرفتن مهرِ او مخیّر باشد ، و مردم از روی نادانی و بی اطلاعی از کتاب خدا و سنّت پیامبر صلی الله علیه و آله ، او را تحسین کردند و آن را سنّت گرفتند و از او پذیرفتند .

و از کارهای شگفت او بیرون راندن عجم ها از مدینه بود و فرستادن ریسمانی به طول پنج وجب برای کارگزارش در بصره به همراه این دستور که : « هر کس از عجم ها را که گرفتید ، اگر قدّش به طول این ریسمان رسید ، گردنش را بزنید ! » و برگرداندن زنان اسیر شوشتر که همه آن ها از مردان مسلمان حامله شده بودند و فرستادن ریسمانی به بصره برای کودکانی که دزدی می کردند و دستور داد « اگر کودكِ دزدی قدّش به اندازه این ریسمان بود ، دستش را قطع کنید ! »

و شگفت تر از آن این که دروغ گویی ، دروغی گفت و عمر آن را پذیرفت ، مردم نادان هم آن را پذیرفتند و پنداشتند که فرشته ای بر زبان عمر سخن می راند و به او تلقین می نماید .

و از اشتباهات دیگر عمر ، رها کردن اسرای یمن و سرپیچی وی و ابوبکر از پیوستن به سپاه اُسامة بن زید بود ، با این که هر دو ، فرماندهی اُسامه را پذیرفته بودند .

و شگفت تر از همه این ها این که خدا می داند و مردم نیز می دانند ، کسی که رسول خدا صلی الله علیه و آله را از نوشتن وصیّت بر استخوان کتفی که خواسته بود ، باز داشت ، عمر بود و این کار ، وی را نزد مردم خدشه دار نساخت و از قدر او چیزی نکاست ! !

وی کسی است که به صفیّه دختر عبدالمطلب آن سخنان تحقیرآمیز را گفت

که رسول خ-دا صلی الله علیه و آله خشمگین شد و در پاس-خ ، آن سخنان را به او گف-ت .(1)

او و رفیقش ابوبکر همان دو نفری هستند که از دستور رسول خدا صلی الله علیه و آله مبنی بر کشتن فردی از دشمنان که حضرتش آن دو را به اجرای آن مأمور ساخته بود ، خودداری کردند . که پس از آن دو ، مرا مأمور کرد ،(2) و سپس سخنانی در این باره فرمود .(3)

پیامبر صلی الله علیه و آله به ابوبکر دستور داد در میان مردم ندا دهد : « هر کس خداوند را موحّد ملاقات کند و ذرّه ای شرك نورزد ، وارد بهشت می شود » عمر او را باز داشت ، و ابوبکر هم اطاعتش کرد و رسول خدا صلی الله علیه و آله را نافرمانی نمود و دستور حضرتش را اجرا نکرد ، رسول خدا صلی الله علیه و آله هم درباره اش فرمود آنچه را که فرمود .

اشتباهات او و رفیقش بیش از آن است که به حساب در آید و شمرده شود ، اما این خطاها و اشتباهات چیزی از شخصیت و آبرو و احترام آنان نزد عوام و مردم نادان نکاست ، و این دو را بیش از پدر و مادر خودشان دوست می دارند و به خاطر آن دو به خشم می آیند و دشمنی می ورزند در حالی که برای رسول خدا صلی الله علیه و آله چنین به خشم نمی آیند و با مخالفی دشمنی نمی ورزند ... .(4)

محقّق اردبیلی رحمه الله در حدیقة الشیعه ، در فصل هشتم ، بیست و پنج (25) مورد ، و علامه سیّد شرف الدین رحمه الله در کتاب « النّص و الاجتهاد » پنجاه و پنج (55) مورد ، از مطاعن عمر بن الخطاب را ذکر نموده است ، فمن أراد الوقوف علیها فلیراجع الیها .

آنچه علمای عامه در مطاعن ابوبکر و عمر نوشته اند و خود اقرار به آن را دارند ، بیش از آن است که در این مختصر بتوان آن را احصاء کرد و به شمارش آورد ولی ما به همین مقدار اکتفا می کنیم و طالبین تفصیل مطلب را به کتاب های مفصّلی که در این باره نوشته شده است ارجاع می دهیم .

1- . لاحظ سیره ابن هشام : 2 / 143 ، بحار الانوار : 8 / 200 ، 196 .

2- . مقصود : امیر المؤمنین علی علیه السلام است .

3- . بحار الانوار : 8 / 229 ، الغدیر : 7 / 216 .

4- . تاریخ سیاسی صدر اسلام ترجمه کتاب سلیم بن قیس هلالی : 291 - 294 .

باب سوم : مطاعن عثم-ان بن عف-ان

اشاره

باب سوم : مطاعن عثم-ان بن عف-ان(1)

طعن اول : مسلط کردن کافران و فاسقان بر مسلمانان

هنگامی که عثمان غاصبانه بر اریکه خلافت تکیه زد ، جمعی از کافران و منافقان و فاسقان و شاربان خمر از بستگان خود را که صلاحیت هیچ امری را نداشتند ، حاکم و والی مسلمانان کرد و بر نفوس و فروج و اموال ایشان مسلّط گردانید ؛ چنان که ولید بن عُقْبَه را که برادر مادری او بود والی شهر کوفه گردانید و انواع فسق و فجور و معاصی از آن پلید صادر شد ، و مدارش بر شرب خمر بود ، که خداوند متعال در آیه : « أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِناً كَمَنْ كَانَ فَاسِقاً لاَ يَسْتَوُونَ »(2) و آیه : « إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوا »(3) او را فاسق خوانده است .(4)

1- . اگر چه مطاعن او بسیار زیاد است اما برای عاقل منصف تفکّر و دقّت در هر یك از آن ها برای ابطال خلافت او و خلافت دو خلیفه قبلش کافی است ، و لذا برای اتمام حجت و تتمیم فائده چند مورد از آن ها را یاد آوری می کنیم .

2- . سوره سجده : 18 (آیا کسی که مؤمن است مانند کسی است که فاسق است . نه مساوی نیستند) .

3- . سوره حجرات : 6 (اگر شخص فاسقی خبری برای شما بیاورد درباره آن تحقیق کنید) .

4- . الدر المنثور : 7 / 555 - 558 و ج 6 / 553 ، الکشاف : 3 / 245 ، الریاض النضرة : 3 / 178 ، لاحظ بحار الأنوار : 31 / 153 و 154 .

اکثر مورّخان روایت کرده اند که : ولید روزی مست به مسجد آمد و نماز صبح را با مردم چهار رکعت خواند ، پس در اثنای نماز به آن ها گفت : اگر می خواهید زیادتر از چهار رکعت هم می خوانم ![1] ابن عبدالبرّ در کتاب « الاستیعاب » بعد از این می گوید : این قصّه از مشهورات است و ثقات از اهل حدیث و اخبار روایت کرده اند ، سپس می گوید : خلافی میان اهل علم نیست که آیه کریمه : « إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوا » در شأن ولید بن عُقْبَة نازل شده است و حق تعالی او را فاسق نامیده است .[2]

صاحب مروج الذهب و دیگران روایت کرده اند که فسق او به حدّی شیوع پیدا کرد که بر منبر او را سنگباران کردند و او را به مدینه آوردند ، حضرت امیرالمؤمنین علیه السلاماو را حدّ شرب خمر زد اگر چه عثمان راضی نبود ! ![3]

همچنین عثمان ، عبداللّه بن ابی سرح را امیر و والی مصر کرد و چون اهل مصر از او شکایت کردند و به فریاد آمدند ، « محمّد بن ابی بکر » را به جای او فرستاد و در پنهان به عبداللّه بن ابی سرح نوشت که محمّد بن ابی بکر را به قتل برساند ! ! اهل مصر ، نامه مخفیانه عثمان را در میانه راه از نامه رسان گرفتند و به مدینه برگشتند و این حرکت باعث محاصره و قتل عثمان شد .[4]

طعن دوّم : باز گرداندن طرید رسول اللّه صلی الله علیه و آله به مدینه

عثمان ، طرید (رانده و تبعید شده)[5] رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم یعنی حکم بن ابی العاص و پسرش مروان بن حکم را به مدینه باز گرداند .[6]

1- . استیعاب : 4 / 1554 ، 1555 ، السنن الکبری نسائی : 3 / 248 ، أسد الغابة : 5 / 190 ، الاغانی : 5 / 138 ، 139 ، 143 ، مروج الذهب : 2 / 335 ، الکامل ابن اثیر : 2 / 42 .

2- الاستیعاب : 4 / 1553

3- مروج الذهب : 2 / 335 .

4- . اسد الغابة : 3 / 173 ، البدایة والنهایة : 7 / 250 ، الکامل ابن اثیر : 3 / 114 ، الغدیر : 9 / 168 - 217 .

5- . الغدیر : 10 / 272 : « إنّ مروان بن الحکم طرید رسول اللّه و ابن طریده ، الوزغ بن الوزغ ، اللعین ابن اللعین علی لسان النبي العظیم ».

6- . شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 1 / 198 ، طبقات ابن سعد ، 5 / 447 ، الاستیعاب : 1 / 118 .

بعد از شهادت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم ، عثمان از ابوبکر و بعد از او از عمر خواست که اجازه دهند که حکم بن ابی العاص و پسرش مروان به مدینه باز گردند ، ولی آن ها این حرکت را مصلحت ندانستند و اجازه ندادند .(1)

اما هنگامی که او غاصبانه بر مسند خلافت تکیه زد ، بلافاصله « حکم بن ابی العاص » و پسرش « مروان بن حکم » را – که توسط پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم از شهر مدینه تبعید و رانده شده بودند – به مدینه باز گرداند . حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام و طلحه و زبیر و بزرگان صحابه آمدند و او را از این کار نهی کردند و از خدا ترساندند ، ولی

نپذیرفت(2) و مروان بن حکم منافق را (که داماد عثمان و شوهر دخترش بود) در خلافت خود دخیل کرد و او را کاتب و وزیر خود(3) قرار داد که هر جور و ستمی که خواست ، انجام داد .(4)

طعن سوّم : شکنجه و تبعید ابوذر

جناب « ابوذر » صاحب فضائل بسیار و مناقب بی شمار و از بزرگان صحابه و اهل سوابق است که ترمذی و غیر او در شأن او روایت کرده اند که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمود :

ما أظلّت الخضراء و لا أقلّت الغبراء من ذي لهجة أصدق و لا أوفى من أبي ذرّ ، شبه عیسی بن مریم ؛(5)

1- . انساب الأشراف للبلاذری : 5 / 27 ، الغدیر : 8 / 343 . « فلمّا قبض رسول اللّه کلّم عثمان أبابکر فیهم و سأله ردّهم فأبی ذلك و قال : ما کنتُ لآوی طرداء رسول اللّه ، ثمّ لمّا استخلف عمر کلّمه فیهم فقال مثل قول ابی بکر ، فلمّا استخلف عثمان أدخلهم المدینة ... ».

2- . شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 3 / 30 ، الشافی فی الامامة : 4 / 269 ، تلخیص الشافی : 4 / 91 ، بحارالانوار : 31 / 170 .

3- . الاستغاثة : 91 ، کامل بهایی : 167 .

4- . شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 2 / 11 – 69 ، انظر البدایة و النهایة : 8 / 257 – 260 ، الاصابة : 3 / 477 – 478 .

5- . سنن الترمذی ، کتاب المناقب عن رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم ، باب مناقب أبي ذر الغفاري ، حدیث 3827 ، 3828 ، مجمع الزوائد : 9 / 327 ، الغدیر : 8 / 312 – 314 .

آسمان سایه نیافکنده و زمینِ غبار آلود بر نداشته کسی را که راستگوتر از ابوذر باشد ، و او شبیه عیسی بن مریم است .

احدی از خاصّه و عامّه در فضیلت و سبق اسلام و بزرگواری ابوذر شك ندارند و صاحبان صحاح عامّه در کتب خود احادیث بسیاری در فضیلت او روایت کرده اند .(1)

کسی که با مثل ابوذر با آن همه فضائل و مناقب ظلم ها روا دارد و او را کتك بزند و از مدینه خارج کند و به ربذه تبعید نماید(2) و انواع اذیت و اهانت به او کند ،(3) او را مسلمان نمی توان شمرد چه جای آن که مستحق خلافت باشد ! !

طعن چهارم : قتل ابن مسعود

عثمان ، عبداللّه بن مسعود را که عامه از اکابر صحابه و صاحب فضائل بسیار می دانند ،(4) آن قدر زد(5) که دو استخوان پهلویش شکست و سه روز بعد از آن رحلت کرد و وصیت کرد که عثمان بر او نماز نخواند .(6) به جهت آن که عثمان تصمیم داشت

1- . سنن ابن ماجه : 1 / 99 ، صحیح ترمذی : 5 / 594 و 628 ، أسد الغابة : 1 / 562 ، حلیة الأولیاء : 1 / 154 ، صحیح مسلم ، باب من فضائل أبي ذر .

2- . انساب الاشراف بلاذری : 5 / 52 - 54 ، طبقات ابن سعد : 4 / 232 ، مروج الذهب : 2 / 339 ، فتح الباری : 3 / 213 ، تاریخ یعقوبی : 2 / 148 طبع الغری .

3- . شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 2 / 316 ، تقریب المعارف : 272 . « ذکر الواقدی فی تاریخه : رایت اباذر یوم دخل به علی عثمان علیه عباءة مدرعا ... فقال : انت الذی فعلت و فعلت ... ».

4- . سنن الترمذی ، کتاب المناقب عن رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم ، باب مناقب عبد اللّه بن مسعود ، حدیث 3831 ، 3832 ، 3833 ، 3836 ، صحیح بخاری ، کتاب فضائل أصحاب النبي صلی الله علیه و آله وسلم ، باب مناقب عبد اللّه بن مسعود ، حدیث 3760 ، 3762 ، 3763 ، صحیح مسلم ، کتاب فضائل الصحابة ، باب من فضائل عبداللّه بن مسعود ، حدیث 6219 به بعد .

5- . اصل ضرب و شتم ابن مسعود توسط عثمان را شهرستانی در کتاب ملل و نحل و صاحب روضة الاحباب و صاحب کتاب لطایف المعارف روایت کرده اند و شارح مقاصد و دیگران نیز تصدیق نموده اند . ملل و نحل : 59 ، طرائف : 496 به نقل از لطائف المعارف

6- . تاریخ یعقوبی : 2 / 171 ، انساب الاشراف : 6 / 148 ، الغدیر : 9 / 5 .

قرآن عبداللّه بن مسعود را از او بگیرد و تغییر دهد ، و او راضی نمی شد ، و آخر الامر عثمان مصحف ابن مسعود را گرفت و سوزاند ، یا در آب جوشاند .(1)

قبل از آن نیز او را ضرب و شتم کرد و چهل تازیانه بر او زد ؛ به جرم آن که او ابوذر را دفن کرده بود .(2)

طعن پنجم : ضرب و شتم عمّار

عمّار یاسر از صحابه بزرگوار و از جمله اعاظم و در مرتبه سلمان و ابوذر بود ، و کتب خاصّه و عامّه مملوّ از فضائل او است . چنان که در صحیح ترمذی از انس روایت کرده که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمود :

إنّ الجنّة تشتاق إلی ثلاثة : عليّ و عمّار و سلمان ؛(3)

بهشت مشتاق سه نفر است : علی و عمّار و سلمان .

ابن عبد البرّ از عایشه روایت کرد که گفت : « احدی از اصحاب رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم نیست مگر آن که اگر بخواهم می توانم در حق او سخنی بگویم مگر عمّار بن یاسر که از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم شنیدم که گفت : عمّار مملوّ از ایمان است حتی کف پاهای او » ،(4) و به روایت دیگر : « از کف پاهای او تا نرمه های گوش او از ایمان پر است » .(5) و از خالد بن ولید روایت کرده است که پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم فرمود : « هر که عمّار را دشمن دارد خدا او را دشمن دارد ... »(6) و از انس روایت کرده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمود : « بهشت به سوی علی و عمار و سلمان و بلال مشتاق است » .(7)

1- . شرح المقاصد : 5 / 285 ، عبقات الانوار : 21 / 438 نقلا از دیاربکری در خمیس . انظر : تاریخ المدینة المنورة : 3 / 1004 ، المغنی قاضی عبدالجبار : 20 / ق 2 / 38 - 44 .

2- . انظر : شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 3 / 44 . « انّ عثمان ضرب ابن مسعود اربعین سوطاً فی دفنه اباذر ».

3- . صحیح الترمذی ، کتاب المناقب عن رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم ، باب مناقب سلمان الفارسی ، حدیث 3822 .

4- . استیعاب : 3 / 1137 .

5- استیعاب : 3 / 1138

6- استیعاب : 3 / 1138

7- . همان .

عثمان ، عمّار یاسر را آن قدر ضرب و شتم کرد و کتك زد که موجب فتق او شد ،(1) فقط به این جهت که عمّار او را از بعضی منکرات نهی کرده بود .

در تأیید این برخوردهای خشن عثمان با خواص اصحاب رسول خدا صلی الله علیه و آله مثل عبداللّه بن مسعود و ابوذر و عمّار می توان به کلام زید بن ارقم اشاره کرد ؛ وقتی از او پرسیدند که چرا شما عثمان را کافر می دانید ؟ گفت : به سه دلیل ، یکی قرار دادن اموال در دست اغنیا و ثروتمندان ، دوّم مهاجران و انصار از اصحاب رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را مثل دشمنان خدا و پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم قرار داد ، سوّم به غیر کتاب خدا عمل کرد .(2)

اگر کسی خوب به کتب اخبار و سِیَر مراجعه کند ، و عقل و وجدان خود را نادیده نگیرد ، حکم می کند که عمده سبب عداوت عثمان با عمّار و ابوذر ، پذیرش ولایت امیرالمؤمنین علیه السلام بود .(3)

مخفی نماند که عمّار همراه محمّد بن ابی بکر از تحریك کنندگان بر قتل عثمان بودند و می گفتند : « قتلناه کافرا ؛ ما او را کافر کشتیم » و هم چنین عمّار می گفت : « اگر سه

نفر به کفر عثمان شهادت دهند ، من چهارمی آن ها هستم ، و هر کس به آنچه خدا نازل کرده حکم نکند ، از کافران است » .(4)

طعن ششم : حیف و میل کردن بیت المال

مال دوستی و ثروت اندوزی عثمان و خاندان او شهره تاریخ است . عثمان و خاندان او به محض دستیابی به ثروت و قدرت ، همچون زالو اموال جامعه را مکیدند و تا جایی که توان داشتند انباشتند ! ! عثمان بسیاری از اموال بیت المال و سایر اموال مسلمانان را به اولاد و اقارب خود داد .(5)

1- . انساب الاشراف : 5 / 49 ، شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 1 / 239 .
2- . شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 3 / 51 .
3- . شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 9 / 10 - 11 .
4- . شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 3 / 50 - 51 ، الشافی : 4 / 291 ، نور الثقلین : 1 / 635 .
5- . علامه سیّد شرف الدین رحمه الله در کتاب « النّص و الاجتهاد » بذل و بخشش عثمان به خویشاوندان خود را از مصادر عامه مفصّل ذکر نمودند ، فلاحظ إن شئت . در کتاب « الغدیر : 8 / 391 » آمده است که : یعقوبی در تاریخ خود جلد 2 / 145 می نویسد : عثمان دختر خود را به همسری عبداللّه بن خالد بن اسید در آورد و دستور داد که 000/600 درهم به او داده شود و به عبداللّه بن عامر نوشت که این مبلغ را از بیت المال بصره به او بپردازد . عثمان یك پنجم از غنائم افریقا را به برادر رضاعی اش - عبد اللّه بن سعد بن ابی سرح - بخشید . و به گفته ی ابن کثیر : پنج یك از یك پنجم را به او بخشید. و به گفته ی ابو الفدا که آن پنج یك را 000/500 دینار طلا حساب کرده ، یك پنجم از یك پنجم 000/100 دینار طلا می شود که به گفته ی ابن اثیر در اسد الغابة (ج 3 / 173) و ابن کثیر در تاریخ خود (ج 7 / 152) بهره ی هر یك از سوار کاران از آن غنیمت گزاف 3000 درهم نقره می شود ، و بهره ی پیادگان 1000 درهم . و به گزارش بلاذری از طریق موسی بن طلحه ، عثمان در روزگار خلافتش 000/200 دینار طلا به طلحه داد . باری ، بخشش های خلیفه مسلمین از

بیت المال به خویشاوندانش این است : 000/500 دینار طلا به مروان ، و 000/100 دینار طلا به ابن ابی سرح ، و 000/200 دینار طلا به طلحه ، و 000/560/2 دینار طلا به عبدالرحمن ، و 000/500 دینـار طلا به یعلی بن امیه ، و 000/100 دینار طلا به زید بن ثابت ، و 000/150 دینار طلا برای خود خلیفه (عثمان) و نیز 000/200 دینار طلا برای خود خلیفه بار دیگر و 000/500/30 برای خود خلیفه (بار سوم) و 000/300 درهـم به حکم ، و 000/020/2 درهم به خـانواده حکم ، و 000/300 درهم به حـارث ، و 000/100 درهم به سعید ، و 000/100 درهم به ولید ، و 000/300 درهم به عبداللّه ، و 000/600 درهم به عبداللّه ، و 000/200 درهم به ابوسفیان ، و 000/100 درهـم بـه مروان ، و 000/200/2 درهـم بـه طلحه ، و 000/000/30 درهـم بـه طلحه ، و 000/800/59 درهـم به زبیر و 000/250 درهم به ابن ابی وقـاص و ... . این حقیر - خاك پای نعلِ سُمّ اسبِ قنبر غلام امیرالمؤمنین علیه السـلام - می گویـد : داسـتان عقیل و آهن داغ شده ، و ماجرای اشعث بن قیس منافق و هدیه ای که برای امیرالمؤمنین علیه السلام آورده ، و جواب آن حضرت به عقیل و اشعث فراموش نشود - که قبلاً گذشت - .

ابن ابی الحدید می نویسد :

و صحّتْ فیه فراسة عمر ، فانّه أوطأ بني اُميّة رقاب الناس ، و ولاّهم الولایات و أقطعهم القطائع ، وافتُتِحت إفریقیة في أیامه ، فأخذ الخمس کلّه فوهبه لمروان ؛(1)

فراست عمر درباره عثمان درست بود ؛(2) زیرا عثمان بنی امیّه را بر گردن مردم

1- . شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 1 / 198 ، « نتف من أخبار عثمان بن عفان » در شرح خطبه شقشقیّه ، الغدیر : 8 / 257 - 267 .

2- . عمر در مرض مرگ در زمان طرح شورا گفت : « أمّا انت یا عثمان فواللّه لروثة خیر منك و لئن ولیتها لتحملنّ بنی معیط علی رقاب الناس ؛ اما تو ای عثمان ! واللّه سرگین بهتر از تو است و اگر خلیفه شوی خویشان خود را بر مردم مسلط گردانی و همه اموال بیت المال را به ایشان دهی » . الصراط المستقیم : 3 / 23

مسلّط کرد و شهرهای قلمرو اسلامی را در اختیار آن ها گذاشت ، و املاك و ضیاع(1) و عقار زیادی را به آن ها واگذار کرد و بخشید . و آفریقا در زمان او فتح شد ، و خمس غنائم آن را گرفت و همه را یك جا به مروان (پسر عمو و دامادش) بخشید .

ابن ابی الحدید در جای دیگر می نویسد :

طلب منه عبداللّه بن أسید صلة ، فأعطاه أربعمائة ألف درهم .(2) و أعاد الحکم بن أبي العاص ، بعد أن کان رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم قد سیّره ثمّ لم یردّه ابوبکر و لا عمر ، و أعطاه مأئة الف درهم .(3) و تصدّق رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم بموضع سوق بالمدینة یعرف بمهزور علی المسلمین ، فأقطعه عثمان الحارث بن الحکم أخا مروان بن الحکم .(4) و أقطع مروان فدکا و قد کانت فاطمة طلبتها بعد وفاة أبیها رسول اللّه تارة بالمیراث ، و تارة بالنحلة ، فدفعت عنها ... ؛(5)

عبداللّه بن اسید از عثمان بخششی خواست و عثمان چهار صد هزار درهم به او داد ! حکم بن ابی العاص را که پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم تبعید کرد و ابوبکر و عمر هم حاضر نشدند او را بر گردانند ، به مدینه باز گردانید و صد هزار درهم به او عطا کرد ! پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم نقطه ای در بازار مدینه به نام « مهزور » را وقف مسلمانان کرده بود ،

1- . الضَّیْعَة : عقار ، مزرعه و زمین و اموال . العَقَار : اموال غیر منقول مانند زمین و خانه .

2- . امینی رحمه الله در الغدیر : 8 / 276 ، العقد الفرید : 2 / 261 ، المعارف ، ابن قتیبه : 84 .

3- . الغدیر : 8 / 241 به بعد ، مصادر زیادی نقل کرد .

4- . الغدیر : 8 / 268 ، العقد الفرید : 4 / 238 .

5- . این مسئله (دادن عثمان فدك را به مروان) را بسیاری از مورّخان و محدّثان عامّه نوشتند ، از جمله آن ها : المعارف ، ابن قتیبه : 195 ، تاریخ أبي الفداء : 1 / 169 ، و در چاپ دیگر : ج 1 / 232 ، سنن بیهقی : 6 / 301 ، العقد الفرید : 4 / 283 ، وفاء الوفاء : 3 / 1000 ، فدك في التاریخ : 20 ، الطبقات ابن سعد : 5 / 388 . الغدیر ، امینی : 7 / 195 ، و ج 8 / 236 - 238 ، و مصادر دیگری که در آن جا ذکر شد .

ولی عثمان آن را به حارث بن حکم برادر مروان بخشید ! فدك را که بعد از پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم حضرت زهرا علیهاالسلام گاهی به عنوان ارث ، و زمانی به عنوان بخشش و نحله پیامبر ، مطالبه می کرد و به آن حضرت ندادند ، به مروان بخشید .(1)

دیگران نیز در مورد حیف و میل اموال عمومی و بیت المال مسلمین می نویسند :

عثمان مراتع اطراف مدینه را از دسترس مسلمانان خارج کرد و در اختیار بنی امیّه گذاشت .(2) تمام غنائم فتح آفریقا از طرابلس تا طنجه را یك جا به عبداللّه بن ابی سرح بخشید و یك نفر از مسلمانان را در آن شریك نساخت .(3) همان روز که صد هزار درهم از بیت المال به مروان داد ، دویست هزار درهم نیز به ابوسفیان بخشید !(4) و دخترش « ام ابان » را هم به مروان تزویج کرد(5) ... .

ابوموسی اشعری با اموال بسیاری از عراق آمد ، عثمان همه آن ها را در میان بنی امیّه تقسیم کرد ! دختر دیگرش « عایشه » را به حارث بن حکم تزویج کرد ، و صد هزار درهم دیگر از بیت المال به او بخشید .(6) کارهای دیگری هم مرتکب شد که مورد اعتراض مسلمانان واقع شد ، مانند : تبعید ابوذر غفاری به ربذه ،(7) و مضروب ساختن عبد اللّه بن مسعود که پهلوهایش درهم شکست(8) ...(سپس ابن ابی الحدید می گوید :) این ها موجب شد که بسیاری از مردم مدینه

1- . شرح نهج البلاغه ، ابن ابی الحدید : 1 / 198 ، در شرح خطبه شقشقیه .

2- . الغدیر ، امینی : 8 / 235 ، انساب الاشراف ، بلاذری : 5 / 37 ، السیرة الحلبیة : 2 / 87 .

3- . الغدیر ، امینی : 8 / 279 ، تاریخ ذهبی : 2 / 79 ، الکامل ، ابن اثیر : 2 / 46 ، أسد الغابة : 3 / 173 ، تاریخ ابن کثیر : 7 / 152 ، انساب الاشراف ، بلاذری : 5 / 26 .

4- . الغدیر ، امینی : 8 / 277 ، شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 1 / 67 .

5- . شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 1 / 67 .

6- . بعضی گفته اند : سیصد هزار درهم بود ، چنان که در : انساب الاشراف بلاذری : 5 / 52 ، 28 ، و الغدیر : 8 / 267 ، ذکر شده است .

7- . الغدیر : 8 / 292 - 386 ، انساب الاشراف ، بلاذری : 5 / 52 - 54 ، صحیح بخاری ، کتاب الزکاة و التفسیر . طبقات ابن سعد : 4 / 232 ، مروج الذهب : 2 / 339 ، تاریخ یعقوبی : 2 / 148 ط الغری ، فتح الباری : 3 / 213 ، عمدة القاری : 4 / 291 .

8- . الغدیر : 9 / 3 - 14 ، انساب الاشراف بلاذری : 5 / 36 ، تاریخ یعقوبی : 2 / 147 .

با افرادی که از مصـر رسـیده بودنـد تا بدعت های او را به اطلاعش برسانند ، جمع شدند و او را به جرم اعمالش به قتل رساندند . ولی لازم بود که او را از خلافت خلع کنند و در قتل وی شتاب ننمایند .(1)

بـدعت های عثمان را محـدّثان به طرق متعـدد و به طور متواتر روایت کرده انـد و امر مسـلّمی است ،(2) امـا در طعن بر عثمان آنچه که امیرالمؤمنین علیه السـلام در خطبه شقشـقیّه درباره اعمال و رفتار او در دوران خلافتش فرمودنـد ، کافی است . امیرالمؤمنین علیه السـلام فرمود :

... إلی أن قامَ ثالثُ القوم نافِجا حِضْنَیْهِ بَیْنَ نَثیلِهِ و مُعْتَلَفِه و قام معه بنو اَبیه یَخْضَمُونَ مالَ اللّه خَضْمَ الإبل نِبْتَة الرّبیع إلی اَنِ انْتَکَثَ فَتْلُه و اَجْهَزَ علیه عمَلُه و کَبَتْ به بِطْنَتُه ؛(3)

... تا این که سوّمین آن ها (عثمان) به خلافت رسـید ، دو پهلویش از پرخوری باد کرده (تکیه بر مسـند خلافت داد در حالی که) هنرش خوردن و دفع کردن بود . خویشاونـدان پدری او از بنی امیّه با وی روی کار آمدند و مانند شتر گرسـنه که در فصل بهار علف صـحرا را می بلعد ، اموال خدا را بلعیدند . تا آن که ریسـمان بافته او باز شد و اعمال او مردم را بر انگیخت و سبب سرعت در قتلش شد و شکم بارگی او را نابود کرد .

1- . شرح نهج البلاغة ، ابن ابی الحدی : 1 / 199 ، در شرح خطبه شقشقیه .

2- . از جمله شهرسـتانی در کتاب ملل و نحل در مقدمه چهارم از مقدّمات اول کتابش : 32 ، و ابن ابی الحدید در شرح نهج البلاغه اش : 1 / 198 ، تصریح به این بدعت ها نموده اند .

3- . الارشاد : 287 - 288 ، امالی الشـیخ الطوسی رحمه الله المجلس الثالث عشر : 1 / 272 - 273 ، حدیث 54 ، معانی الأخبار ، باب معاني خطبة لأميرالمؤمنين عليه السلام : 1 / 360 ، علل الشرایع : 1 / 150 - 153 ، نهج البلاغه ، خطبه 3 : 1 / 48 ، الاحتجاج : 191 - 194 ، نهج البلاغه راوندی : 1 / 131 - 133 ، علامه امینی رحمه اللهدر الغدیر : 7 / 82 ، مصادر زیادی از خاصّه و عامّه ذکر نمود . ابن ابی الحدید در شـرح نهج البلاغه : 1 / 197 ، در تعلیقه اش بر این کلام امیر المؤمنین علیه السـلام می گویـد : هذا من ممضّ الذم و أشدّ من قول الحُطيئة الذي قيل إنّه أهجى بيت للعرب : دعِ المكارمَ لا تَرحلْ لبُغْيَتِها واقْعُد فإنّك أنت الطّاعِم الكاسِي

طعن هفتم : اجتماع صحابه بر قتل عثمان

عثمان کسی است که به سبب کثرت ظلم و فساد ، صحابه پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم بر او شورش کردند و او را به ذلّت و خواری کشتند و از او بیزاری جستند و او را تفسیق و تکفیر کردند .

جمیع صحابه که در مدینه بودند از مهاجران و انصار و سایر مردم بلاد که به مدینه آمده بودند ، اجماع کردند بر قتل عثمان ، بعضی مرتکب آن شدند و بعضی کمك کردند و بعضی راضی بودند و انکار ننمودند ، و یاری او ننمودند مگر چند نفر قلیلی که در آن ظلم ها و بدعت ها با او شریك بودند .

کسانی که خلافت ابوبکر را به اجماع اثبات می کنند یا باید به وجوب قتل عثمان قائل شوند که کاشف از کفر او یا فسق و کبیره ای است که موجب قتل باشد و واضح است که هر دو با استحقاق خلافت منافی هستند ، و خلیفه واجب القتل معنا ندارد و یا باید به بطلان اجماع در مشروعیت خلافت ابوبکر اعتراف نمایند ؛ زیرا اکثر آن جماعت در این اجماع داخل بودند . حتّی عایشه هم راضی به قتل او بود و مکرّر می گفت : « اُقْتُلوا نَعثَلاً قتل اللّه نعثلاً ؛(1) بکشید نعثل را (یعنی : این پیر احمق را ، یا این مرد یهودی مانند را) خدا او را بکشد » (2).

ابن ابی الحدید از استاد خود ابویعقوب معتزلی نقل کرده است که گفت : حریص ترین مردم بر قتل عثمان که ایشان را تحریص و ترغیب می نمود ، عایشه بود .(3) حتّی افرادی مانند ابوذر و عمّار و سایر صحابه بزرگ نیز در این اجماع - بر قتل عثمان - داخل بودند که در بیعت ابوبکر مخالفت کردند . حتّی حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام در آن جا بیعت نکرد مگر بعد از شش ماه و آن هم به جبر و اکراه ، ولی در این جا

1- . نهایه ابن اثیر : 5 / 80 ، شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 6 / 215 ، تاج العروس : 15 / 745 ، لسان العرب : 14 / 198 ، فتوح ابن اعثم : 1 / 421 .

2- . نعثل ، یعنی : دراز ریش احمق ، یا پیر کفتار ، یا او را به مرد یهودی تشبیه می کردند .

3- . شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 9 / 199 .

به قول بسیاری از مخالفین ، فتوی به قتل او داد ، و به قول دیگران ، کراهت از آن نداشت بلکه راضی بود و گفت : « قتله اللّه و أنا معه ؛ خدا او را کشت و من با خدا بودم » .

هاشم بن عتبه (یکی از صحابه پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم) در جنگ صفّین ، در پاسخ جوان شامی می گوید :

و ما أنت و ابن عفان ؟ إنّما قتله أصحاب محمّد و قُرّاء النّاس حین أحدث أحداثا و خالف حکم الکتاب ، و أصحاب محمّد هم أصحاب الدین و أولی بالنظر في اُمور المسلمین ... . ؛(1)

ای جوان ! تو را با عثمان (و قاتلین او) چکار ؟ ! یاران رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم

و قاریان قرآن ، عثمان را به خاطر بدعت هایی که در دین اسلام به وجود آورده و با احکام قرآن مخالفت کرد به قتل رساندند . اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم دین خدا را (از تو) بهتر می فهمیدند و در اداره امور مسلمانان از دیگران اولی و سزاوارترند .

غیاث بکری می گوید :

سألت أبا سعید الخُدري عن قتل عثمان ، هل شهده أحد من أصحاب رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم ؟ قال : نعم ، لقد شهده ثمان مائة ؛(2)

از ابو سعید خُدری – صحابی بزرگ پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم – درباره چگونگی کشته شدن عثمان و مشارکت صحابه در قتل وی پرسیدم . ابوسعید در پاسخ گفت : آری ! هشتصد نفر از صحابه پیامبر صلی الله علیه و آله در قتل عثمان بن عفان مشارکت داشتند .

نکته قابل توجّه این که : اگر خلافت با رأی دادن یك یا دو نفر برای شخصی (مانند

1- . ابن مزاحم منقری ، وقعة صفین : 354 ، و طبری ، تاریخ الاُمم و الملوك : 3 / 94 ، حوادث سال 37 هجری قمری خبر هاشم بن عتبة المرقال .

2- . ابن شبه نمیري ، تاریخ المدینة المنورة : 4 / 1175 ، ما روي من الاختلاف فیمن أعان عثمان أو أعان علیه من أصحاب النبي صلی الله علیه و آله وسلم و ازواجه و غیرهم ، و ابن أبي الحدید ، شرح نهج البلاغة : 3 / 28 ، ذکر مطاعن التي طعن بها علی عثمان ، الطعن الأوّل .

ابوبکر) محقّق می شود ، چرا با مخالفت هشتصد صحابی از بین نرفته و باز هم عثمان خلیفه مسلمانان محسوب می شود ؟ ! آیا مخالفت هشتصد صحابی با عثمان و مشارکت آنان در قتل وی ، باعث عزل او از منصب خلافت نمی شود ؟

آن جماعتی که اتفاق بر قتل عثمان نمودند و مباشر قتل او بودند ، همان جماعت بعد از کشتن او ، اجماع بر خلافت حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام نمودند و با آن جناب بیعت کردند و مخالفین آن حضرت را به خاطر اجماع بر بیعت با او ، خلیفه و واجب الاطاعه می دانند ، چرا اجماع در این جا (یعنی انتخاب خلیفه) معتبر است ولی در آن جا (یعنی عزل خلیفه) معتبر نیست ! ؟ و این هم خود طعن دیگری است .

طعن هشتم : گواهی امیرالمؤمنین علیه السلام بر فسق عثمان

خطبه ها و کلمات بسیاری از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام ، دلالت صریح بر فسق و ظلم عثمان دارد ، چنان که خطبه شقشقیّه تصریح به این مطلب دارد .

ابن ابی الحدید بعد از نقل اخبار زیادی می گوید : از این اخبار ظاهر می شود که آن حضرت ، امر به قتل او و نهی از آن ، هیچ کدام ننمود .(1) پس خونش در پیش آن حضرت مباح بود ، و مباح بودن خون او نزد آن حضرت دلیل است بر کفر او یا ظلم و فسق عظیمی که موجب قتل او باشد . البته راضی نبودن به قتل عثمان ، دلالت بر اسلام و خوبی او ندارد ، بلکه از آن جهت بود که حضرت می دانست که قتل او سبب حدوث فتنه های بسیار خواهد شد ، و معلوم است که هر گاه قتل یك کافر مستلزم این همه فتنه باشد ، راضی به آن نتوان بود .

عامه روایت کرده اند که : آن حضرت بعد از قتل عثمان و استقرار بر سریر خلافت ، خطبه ای خواند که مشتمل بر این فقرات بود :

قد طلع طالع ، و لمع لامع ، و لاح لایح ، و اعتدل مایل ، واستبدل اللّه

1- . شرح نهج البلاغه : 3 / 66 ، الشافی : 4 / 308 .

بقوم قوماً ، و بیوم یوما ، و انتظرنا الغیرَ انتظارَ المُجدِب المطرَ ، و انّما الائمّة قوّام اللّه علی خلقه ، و عرفاؤه علی عباده ، و لا یَدخلِ الجنّةَ الاّ من عرفهم و عرفوه ، و لا یَدخلِ النّار الاّ من أنکرهم و أنکروه ؛(1)

آفتاب خلافت از افق ولایت طالع گردید ، و قمر امامت از برج حق ساطع شد ، و کوکب امارت در فلك وصایت درخشید ، و اموری که از منهاج حق میل به باطل کرده بود ، معتدل و راست گردید . و حق تعالی قومی را به قومی تبدیل نمود ، و روز حق را به جای روزگار باطل آورد ، و ما منتظر تغییر دولت های باطل بودیم ، چنان که مردم در سال های قحط ، منتظر باران رحمت می باشند . و ائمه و پیشوایان دین از اهل بیت رسالت از جانب خدا به امور خلق او قیام کنندگان هستند ... داخل بهشت نمی شود مگر کسی که ایشان را به امامت شناسد ، و ایشان او را به ایمان بشناسند ، و داخل جهنّم نمی شود مگر کسی که منکر ایشان باشد ، و ایشان منکر او باشند .(2)

طعن نهم : عدم تجهیز جنازه عثمان توسط مردم

طغیان و عصیان عثمان به حدی رسیده بود که اهل مدینه بعد از قتل او غسل و دفن و نماز بر او نکردند ! بعد از کشتن او سه روز اهل مدینه و اکابر صحابه او را در مزبله انداخته بودند و مردم را از نماز بر او و غسل و دفن او منع می کردند ، حتی وقتی که مروان و سه نفر دیگر از ملازمانش جنازه او را می بردند که دفن کنند ، مردم مطلع شدند و نعشش را سنگباران کردند . بعد از سه روز امیرالمؤمنین علیه السلام مردم را از

1- . نهج البلاغة : 212 ، خطبه 152 .

2- . نقل کرده اند : در زمان امیر تیمور گورکانی ، علماء عامّه ماوراء النهر ، اتفاق نموده و دستوری آماده کردند که بر همگان واجب است بغض علی بن ابی طالب علیهماالسلام را داشته باشند هر چند به اندازه دانه جو ، زیرا علیّ(علیه السلام) فتوی به قتل عثمان داد ! آنگاه امیر را بر آن داشتند که این دستور را الزام کند ، و در ممالك خود رواج دهد . امیر تیمور دستور داد : آن را نزد شیخ زین الدین ابوبکر بردند تا رأی او در این باب معلوم شود . شیخ در پشت آن نوشت : « وای بر عثمانی که علی مرتضی فتوی به خون او دهد » ! ! امیر را نوشته او خوش آمد و حکم علماء عامه را باطل و از الزام این دستور صرف نظر کرد .

ممانعت دفن او منع کردنـد . پس او را شب برداشـتند و در مقبره یهودیان دفن کردنـد (1) جـالب این که اکثراً نقل کرده انـد : عثمان را بی غسل و کفن دفن کردند و امیرالمؤمنین علیه السلام و هیچ یك از صحابه کبار و مسلمانان (غیر از چند نفر یاران او) در نماز بر بدن عثمان حاضر نشدند .(2)

بعد از آن که معاویه والی شد ، دسـتور داد دیواری که در میان مقبره یهودیان و مسـلمانان بود برداشتند ، و به امر او مسلمانان اموات خود را در حوالی قبر عثمان دفن کردند تا متصل به مقابر مسلمانان شد !(3)

در تاریخ ابن اعثم (الفتوح) - که در این زمان موجود است - مذکور است که حضرت امیر علیه السلام فرمود :

عثمان را دفن کردنـد و حال آنکه سه روز بود که او را در مزابل انـداخته بودند و سـگان یك پای او را بریده بودند ، پس او را برداشـته بر روی تخته دری کوچك گذاشتند که پایش از آن گذشته بود و سرش بر روی او می جنبید .(4)

و به روایت دیگر : « بر آن تخته می خورد و طق طق می کرد ، و حکیم بن حزام یا جبیر بن مطعم بر او نماز گذارد » .(5)

معلوم است که اگر امیرالمؤمنین علیه السلام و سایر صحابه او را مسلمان می دانستند

1- . مـداینی در مقتل عثمان و واقـدی و ابن اعثم کوفی و طبری و ابن عبـد البر و سایر علمای ایشان در تواریخ و کتب خود ذکر کرده اند ، فلاحظ : الاستیعاب المطبوع هامش الاصابة : 3 / 80 ، شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 2 / 158 ، و ج 10 / 6 - 8 ، الغدیر : 9 / 137 ، بحارالانوار : 31 / 166 « امّا ترکه غیر مدفون ثلاثه أیّام ».

2- . الغدیر : 9 / 288 - 296 ، تحت عنوان « تجهیز الخلیفة و دفنه » ، و در ج 9 / 294 می نویسد : « ذکر ابن ابی الحدید و ابن الاثیر و الدمیری أنّه أقام ثلاثة أیّام لم یُدفن و لم یصلّ علیه ... ».

3- . الغـدیر : 9 / 289 و 294 ، « و قـد اعتنی معاویـة فی أیّـام إمـارته بقبر عثمان ، و رفع الجـدار بینه و بین البقیع و امر الناس أن یـدفنوا موتاهم حوله ».

4- . راجع تاریخ ابن الاعثم الفتوح : 1 / 430 ، الکامل : 3 / 91 . حق الیقین علامه مجلسی رحمه الله : 273 .

5- . روصة الاحباب : 2 / 214 ، وفاء الوفا سمهودی : 2 / 99 ، الامامة والسیاسة ابن قتیبة : 1 / 62 ، حق الیقین علامه مجلسی رحمه الله : 273 .

از نماز او تخلف نمی کردند و سه روز جسد او را مانند کلاب در مزبله نمی گذاشتند که سگ و گربه او را بخورند .(1)

هر کس اندك انصافی داشته باشد خواهد دانست که میان اعتقاد به خلافت امیرالمؤمنین علیه السلام و خلافت عثمان نمی توان جمع کرد ؛ زیرا چگونه آن حضرت در ایذای عمّار و اخراج او آن قدر معارضه و انکار و اصرار می فرماید ، ولی در قتل عثمان و ترك نماز و دفن او - که به اعتقاد آن ها آن حضرت رعیت او بود - این قدر مسامحه و مداهنه نمودند و حاضر نشدند ، تا این که جسد او سه روز در مزبله بود و سگان یك پای او را بردند .(2)

این واقعه موجب طعن بر یکی از آن دو (امیرالمؤمنین علیه السلام و یا عثمان) است ، و از آن جایی که جلالت و عصمت آن حضرت مورد اتّفاق است ، پس اعتقاد به خلافت عثمان و خلافت آن هایی که خلافت عثمان متفرّع بر خلافت آن ها است ، باطل و مردود است .

ابن جوزی که از اکابر علمای عامه است روزی به تقلید از امیرالمؤمنین علیه السلام گفت : « سلوني قبل أن تفقدوني ؛ بپرسید از من هر چه می خواهید پیش از آن که مرا نیابید » پس زنی برخاست و سؤل کرد که می گویند سلمان در مدائن فوت شد و امیرالمؤمنین علیه السلام از مدینه که یك ماه راه است در یك شب آمد و او را تجهیز فرمود و بازگشت ، گفت : چنین روایت کرده اند . زن گفت : عثمان در مدینه کشته شد و سه روز در زباله دان (و جایی که در آنجا زباله می ریزند) افتاده بود و امیرالمؤمنین علی علیه السلام در مدینه حاضر بود و بر او نماز نکرد ، گفت : راست است . زن گفت : پس بر یکی از ایشان خطا لازم می آید !

1- . برای وقوف بر جریان تجهیز و دفن و کیفیّت خذلانش بعد از قتل ، به کتاب شریف الغدیر : 9 / 288 - 300 ، تحت عنوان « تجهیز الخلیفه و دفنه » مراجعه کنید ، علامه امینی رحمه الله مصادر فراوان از طرق عامه برای آن ذکر کردند .

2- . کتاب الفتوح : 2 / 436 . در کتب تاریخ آمده است که : إنّهم دفنوه بعد ما ذهب الکلاب بإحدی رجلَیه .

ابن جوزی گفت : اگر بی اذن شوهرت از خانه بیرون آمده ای ، لعنت بر تو باد ، و اگر به اذن او بیرون آمده ای ، لعنت بر او باد . زن گفت : عایشه به اذن پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم به جنگ امیرالمؤمنین علیه السلام از خانه بیرون رفت ، یا بی اذن آن حضرت ؟ ابن جوزی ملزم و ساکت شد .(1)

بدعت ها و اعمال و اقوال زشت و قبیح ابوبکر و عمر و عثمان ، زیادتر از آن است که در این مختصر بگنجد و هر کس طالب تفصیل بحث باشد به « بحار الانوار »(2) و « حدیقة الشیعة »(3) و ... مراجعه کند . و اگر آسمان ها کاغذ و دریاها مرکّب و جنّیان حسابگر و انسان ها نویسنده باشند ، نمی توانند تمام مطاعن و ظلم هایی که در حق اوّل مظلوم عالم امیرالمؤمنین علیه السلام و حضرت صدّیقه طاهره علیهاالسلام ، کرده اند - که در نتیجه ظلم به تمام انسان های روی زمین بلکه تمام موجودات تا قیامت است - را بنویسند .

1- . الصراط المستقیم : 1 / 218 ، بحارالانوار : 29 / 647 .

2- . بحارالانوار : 30 / 411 - 514 باب 22 تفصیل مطاعن ابی بکر . و جلد 30 / 529 - 705 و جلد 31 / 7 - 96 باب 23 تفصیل مثالب عمر . و جلد 31 / 149 - 253 باب 25 تفصیل مثالب عثمان .

3- . محقّق اردبیلی رحمه الله در حدیقة الشیعه ، در فصل نهم ، هفده 17 مورد از مطاعن عثمان را ذکر نموده است ، فمن أراد الوقوف علیها فلیراجع الیها .

باب چهارم : مطاعن عایش-ه بنت ابی بك-ر

اشاره

شیعه و مخالفین مـذهب ، اتفاق دارند که حضـرت فاطمه زهرا علیهاالسـلام سـیّده و سـرور زنان عالم است و در فضایل و مناقب همتایی ندارد .(1) اکنون سؤال اینجاست که چرا علمای عامّه در کتب فقهی و حـدیثی دائما در صدد تفضـیل عایشه هسـتند و کمتر نامی از بانوی بانوان حضرت صدیقه کبری علیهاالسلام به میان می آورند ؟ و حال آن که عایشه دارای مطاعن و عیوب بسیار است که ما به برخی از آن ها اشاره می کنیم ، اما قبل از آن برای این که بیشتر با عقاید و روحیات عایشه آشـنا شویم و به دشـمنی او با امیرالمؤمنین صلی الله علیه و آله وسـلم بیشتر پی ببریم ، به گفتگوی ابن عباس با او پس از فتح بصره توجه کنید . ابن ابی الحدید - که از علمای عامّه است - نقل می کند : علی [علیه السلام] ابن عباس را به بصره نزد عایشه فرستاد و فرمود به عایشه بگوید : علی [علیه السلام] مرا فرستاده و به تو

1- . ابن ابی الحدید می گوید : « کیف تکون عائشة أو غیرها في منزلة فاطمة ، وقد أجمع المسلمون کلّهم مَن یحبّها ومَن لا یحبّها منهم ، أنّها سیّدة نساء العالمین». شرح نهج البلاغة : ج 20 ص 17 . ابوبکر بن داود می گوید : « لا أُفضِّل ببضعة من رسول اللّه أحدا» . (إرشاد الساري : ج 6 ص 10 . غالیة المواعظ : ج 1 ص 270 . تاریخ الخمیس : ج 1 ص 265 . الروض الأنف : ج 1 ص 160) .

فرمان می دهد که به مدینه برگردی . ابن عباس بدون اجازه عایشه نزد او رفت و زیراندازی را برداشت و روی آن نشست ! عایشه گفت : پسر عباس ! بر خلاف سنّت رفتار کردی ، بدون اذن وارد شدی و بدون اجازه بر زیرانداز من نشستی ! ابن عباس گفت : اگر در خانه خود - که (قرآن و) پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم تو را به ماندن در آنجا دستور داده بودند - نشسته بودی ، بدون اجازه بر تو وارد نمی شدیم و بدون اجازه بر رحل تو نمی نشستیم ، سپس افزود : امیرالمؤمنین علیه السلام به تو فرمان می دهد که به مدینه (خانه خود) برگردی . عایشه گفت : امیرالمؤمنین عمر بود ! ابن عباس گفت : علی علیه السلام هم هست . عایشه جواب داد : نمی پذیرم و زیر بار نمی روم و از گفته او سر می تابم ... ابن عباس می گوید : تو به اندازه دوشیدن یك گوسفند حکومت کردی و دیگر نه فرمان می دهی و نه فرمان می پذیری ! پس عایشه ، های های گریه کرد و صدای گریه او شنیده می شد . آن گاه به ابن عباس گفت : من زود به سوی شهر خود می روم ، به خدا سوگند ! دشمن ترین شهرها در نظر من ، شهری است که شماها در آن باشید . ابن عباس پرسید : چرا ؟ ما تو را مادر مؤمنان ! ! و پدر تو را صدیق نمودیم !! عایشه گفت : تو به خاطر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم بر من منّت می گذاری ؟ ابن عباس گفت : چرا بر تو منّت نگذارم که اگر پیامبر از تو بود بر من منّت می گذاشتی ![1]

شما ملاحظه می کنید که پس از فتح امام علیه السلام و شکست آن ها ، عایشه از دشمنی دست بر نمی داشت و دشمن ترین شهرها در نظر او شهری بود که امام علیه السلام و بنی هاشم

در آن باشند و البته آن گریه او گریه شکست و مغلوبیت است نه گریه توبه و برگشت . پس باید عایشه را بشناسیم و علت تفضیل او را بدانیم .

اما برخی مطاعن او عبارتند از :

1- . شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 6 / 229 ، مروج الذهب مسعودی : 2 / 368 . علامه مجلسی رحمه الله در بحارالانوار : 32 / 269 - 270 ، از رجال کشی نقل کرده که با نقل این جا مختصر تفاوتی دارد .

طعن اوّل : مرکز فتنه و کفر خانه عایشه است !

بخاری از نافع بن عمر نقل می کند که گفت : پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم داشت خطبه می خواند پس به جانب خانه عایشه اشاره کرد و فرمود :

الفتنة تطلع من هنا ثلاثا حیث یطلع قرن الشیطان ؛(1)

فتنه از این ظاهر می شود ، فتنه از اینجا ظاهر می شود ، فتنه از این جاست ، جایی که شاخ شیطان طلوع می کند (و بیرون می آید) .

هم چنین بخاری روایت کرد :

خرج النبی صلی الله علیه و آله وسلم من بیت عایشة و قال : رأس الکفر هنا من حیث یطلع قرن الشیطان ؛(2)

پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم از خانه عایشه خارج شد و فرمود : سرآغاز کفر از این جا خواهد بود . که شاخ شیطان نیز از اینجا آشکار می شود .

با توجّه به همین فرمایشات رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم ، قبول مطاعن دیگر عایشه راحت خواهد بود و معلوم می شود که این جملات در حقیقت ، اخبار غیبی رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم از وضعیت عایشه و پرهیز دادن مسلمین از توجّه و پیروی از اوست .

نکته قابل توجه این که عجیب است که مخالفین بین همسران پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم علاقه عجیبی به دختر ابوبکر(3) دارند و تنها به عایشه اهمیّت می دهند و مقام او را تا حد عصمت بالا می برند !! و اگر کسی از عایشه کوچك ترین انتقاد کند ، او را مورد شدیدترین حملات خود قرار می دهند تا جایی که دنیا را بر سرش خراب می کنند !

اما به زنان دیگر پیامبر از جمله حضرت خدیجه علیهاالسلام و امّ سلمه علیهاالسلام که بعد از

1- . صحیح بخاری : 4 / 46 .

2- . البخاری ، 4 / 100 فی عنوان « ما جاء فی بیوت ازواج النبی صلی الله علیه و آله وسلم و ما نسب من البیوت الیهنّ ... » من باب فرض الجهاد من کتاب الوصایا قبیل کتاب بدء الخلق ، ط دار إحیاء التراث العربی ، مسند ابن حنبل : 2 / 23 .

3- . و بالطبع حفصه دختر عمر .

حضـرت خدیجه علیهاالسـلام ، با فضـیلت ترین زن پیامبر صـلی الله علیه و آله وسلم می باشد ،(1) هیـچ گونه اهمیتی نمی دهند و این جانبداری فقط یك دلیل دارد و آن « بغض و عداوت عایشـه(2) نسـبت به امیرالمؤمنین علی علیه السلام است » به همین خاطر او را گرامی می دارند و خطاها و گناهانش را نادیده می گیرند . ولی جناب ام سلمه به امیرالمؤمنین علیه السلام و خاندان رسالت شدیداً علاقمند بود به همین جهت مورد بی مهری مخالفان اهل بیت علیهم السلام می باشد .(3)

طعن دوّم : قذف ماریه قبطیّه

حضرت امام باقر العلوم علیه السلام فرمودند :

هنگامی که ابراهیم پسـر رسول خدا صـلی الله علیه و آله وسلم وفات کرد ، حزن شدیدی بر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم عارض شد . عایشه (از روی حسادت) گفت : چه چیز تو را بر ابراهیم محزون نمود ، ابراهیم فرزند جریح(4) بود !!

پیامبر صـلی الله علیه و آله وسـلم (با این که می دانست این مطلب خلاف واقع است ، اما برای این که شایـد عایشه از تهمت خویش باز گردد و همسـر پاك خویش را از این تهمت تبرئه نماید) پس از اسـتماع این کلام ، امیرالمؤمنین علیه السـلام را فرسـتاد و امر به قتل جریح فرمـود ، او در باغسـتانی بـود ، چـون آثـار غضب را در امیرالمؤمنین علیه السـلام مشاهـده نمود ، فرار کرد و بالاـی درخت خرمـا رفت . امیرالمؤمنین علیه السلام هم با شمشیر برهنه از درخت بالا رفت ، جریح از بالای نخل خود را روی

1- . عن الصادق علیه السـلام : « أفضـلهنّ - نساء النبی صـلی الله علیه و آله وسـلم - خدیجة بنت خویلد ثمّ اُمّ سـلمة بنت الحارث » . الخصال : 2 / 419 حدیث 13 ، بحارالانوار : 22 / 194 حدیث 7 .

2- . و نیز حفصه .

3- . یکی از موارد ثابت قدم بودن جناب امّ سـلمه و وفا داری او نسبت به ولایت امیرالمؤمنین علیه السلام قضیه « احتجاج ام سلمه رضی الله عنه بر عائشه در مخالفت با خروج او به جنگ با امیرالمؤمنین علیه السـلام است » (الاحتجاج : 1 / 166 ، بحارالانوار : 32 / 149 ، علامه امینی رحمه الله در الغدیر : 5 / 579 - نقلاً عن العامة - می فرماید : « ما ورد فی احتجاج امّ سـلمة علی عائشة من قولها : کنتُ أنا و أنت مع رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم فی سفر له و کان علیّ ... ».

4- . جریح نام غلامی بود که پادشاه اسکندریه همراه با ماریه برای پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم به عنوان هدیه فرستاد .

زمین انداخت ، عورتش ظاهر شد ، آن حضـرت دید که جریح نه عورت مردی دارد و نه زنی ! و برگشت خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم شرح قضیه را نقل کرد ، آن حضرت حمد الهی نمود که خداوند بدی را از ما اهل بیت دور فرمود .(1)

شخصـی از حضـرت صادق علیه السـلام پرسید : مگر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم نمی دانست که این مطلب دروغ و بر خلاف واقع است ؟ حضـرت فرمـود : می دانست ، لکن امر به قتـل برای این بـود که شایـد عـایشه از حرفش برگردد ولی او برنگشت و از کشـته شـدن مسلمانی بی گناه باك نداشت و حال آن که اگر این امر حتمی بود ، امیرالمؤمنین علیه السلام حتما جریح را به قتل می رساند .(2)

مرحوم صـدوق از عامر بن وائله به سـند متصل روایت می کند که حضـرت امیرالمؤنین علیه السـلام به اهل شورا فرمود : « قسم می دهم شما را به خدا آیا می دانید که عایشه به رسول خدا صـلی الله علیه و آله وسلم گفت که ابراهیم از تو نیست و پسر آن غلام قبطی است ، پس پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم فرمود : یا علی ! برو و آن غلام را بکش ، عرض کردم : مثل میخ آتش دیده در نمد باشم (یعنی فرمان شما را بی درنگ اجرا کنم) ، یا با تأمّل و تثبّت رفتار

کنم ؟ حضرت فرمود : تأمّل و تثبّت کن . پس از آن قصه را نقل می کند تا آنجا که امیرالمؤمنین علیه السلام به اهل شورا فرمود : شما را به خدا آیا این قضیه راست است ؟ همه شهادت دادند ، امیرالمؤمنین علیه السلام خدا را گواه گرفت و عرض کرد خداوندا شاهد باش .(3)

ابن ابی الحدید در شرح خطبه حضرت امیرالمؤنین علیه السلام خطاب به اهل بصره یکی

1- . تفسیر القمی : 2 / 99 - 100 ، بحار الانوار : 22 / 155 ، حدیث 8 ، و صفحه 155 ، حدیث 12 . لاحظ امالی المرتضی : 77 . مرحوم سیّد مرتضی در پیرامون حدیث بحث کرد .

2- . تفسیر القمی : 639 - 640 ، بحارالانوار : 22 / 154 ، حدیث 9 . « إنّما فعل رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم لترجع عن ذنبها فما رجعتْ و لا اشتدّ علیها قتلُ رجل مسلم بکذبها ».

3- . الخصال : 2 / 125 - 126 (فیما احتجّ به امیرالمؤمنین علیه السـلام علی أهل الشوری) ، بحار الانوار : 22 / 154 حدیث 10 . در کتاب غرر و درر سید مرتضی نیز این قصه مذکور است .

از علل عداوت عایشه را با امیرالمؤمنین علیه السلام همین شمرده و می گوید :

و جرت لمارية نكبة مناسبة لنكبة عايشة فبرأها على عليه السلام منها و كشف بطلانها أو كشفه اللّه تعالى على يده .(1)

باری ، از مجموع این اخبار معلوم می گردد که عایشه چنین نسبت ناروائی به ماریه داده ، و به نص آیه شریفه : « إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَناتِ الْغافِلاتِ الْمُؤْمِناتِ لُعِنُوا فِي الدُّنْيا وَ الآخِرَةِ وَ لَهُمْ عَذابٌ عَظِيمٌ »(2) مورد لعن و مستحق عذاب الهی گردیده است .(3)

طعن سوم : خیانت و آزار پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم

خداوند متعال فرمودند :

« وَإِذْ أَسَرَّ النَّبِيُّ إِلَى بَعْضِ أَزْوَاجِهِ حَدِيثاً فَلَمَّا نَبَّأَتْ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ عَرَّفَ بَعْضَهُ وَأَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِ قَالَتْ مَنْ أَنْبَأَكَ هَذَا قَالَ نَبَّأَنِي الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ * إِنْ تَتُوبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا وَإِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلاَهُ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلاَئِكَةُ بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ » .(4)

اکثر مفسّرین در تفسیر این آیات گفته اند : پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم رازی به حفصه سپرد و او

1- . شرح نهج البلاغه ، ابن ابی الحدید : 9 / 195 .

2- . سوره نور : 22 .

3- . حاکم نیشابوری داستان آن را با حدیث صحیح در مستدرك ، و ذهبی در تلخیص به نقل از خود عائشه آوردند . به مستدرك حاکم جلد چهارم و تلخیص آن صفحه 39 مراجعه نمائید . در تفسیر علی بن ابراهیم در ذیل آیات افك در سوره نور می گوید : « إنّ العامة روت أنّها نزلت في عائشة و ما رميت به في غزاة بني المصطلق من خزاعة » مخفی نماند که راوی روایتی که عامّه نقل کردند ، تنها عایشه است که تعریف خودش را می کند . و احدی از اصحاب نبی صلی الله علیه و آله وسلم آن را نقل نکرده اند . « وأمّا الخاصة فانّهم رووا أنّها نزلت في مارية القبطية و ما رمتها به عائشة » . بحار الانوار : 22 / 154

4- . التحریم : 3 - 4 .

بلافاصله به عایشه خبر داد و آن دو به اتفاق هم ، پدران خود را خبردار نمودند ! ! آنگاه بر افشاء آن راز و ایذاء رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم چندان تظاهر نمودند که خدای تعالی این آیات را فرستاد .(1)

نکته قابل توجه این است که در بحار الانوار از صحیح بخاری از ابن عباس نقل می کند که حتی عمر بن خطاب اعتراف به نزول آیات درباره عایشه و حفصه و توبیخ الهی آن دو می کند ! ابن عباس از عمر درباره آن دو زنی که بر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم تظاهر کردند پرسید و او پاسخ داد : عایشه و حفصه بودند .(2)

توبیخ و تهدید عائشه و حفصه در قرآن

آیه شریفه :

« ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً لِلَّذِینَ کَفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَ امْرَأَتَ لُوطٍ کانَتا تَحْتَ عَبْدَیْنِ مِنْ عِبادِنا صالِحَیْنِ فَخانَتاهُما فَلَمْ یُغْنِیا عَنْهُما مِنَ اللّهِ شَیْئاً وَ قِیلَ ادْخُلاَ النّارَ مَعَ الدّاخِلِینَ » ؛(3)

خداوند برای کسانی که کافر شدند به زن نوح و زن لوط مَثَل زد که زیر نظر دو بنده شایسته از بندگان ما بودند ، پس نسبت به آن ها خیانت ورزیدند و نوح و لوط آن دو زن را از عذاب مستغنی ننمودند ، و به آن ها گفته شد : همراه با جهنّمیان داخل آتش شوید .

زمخشری می نویسد :

در ضمن این دو مثال تعریض و طعنه به دو همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم (عایشه و حفصه) است که در اول سوره در باره ایشان سخن گفته شد ؛ چون آنان در اذیت و آزار رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بسیار زیاده روی کرده بودند .(4)

1- . المسائل العکبریّه للمفید : 76 - 77 ، الصراط المستقیم : 3 / 99 ، بحار الانوار : 22 / 246 ، ج 30 / 383 .

2- بحار الانوار : 22 / 246

3- 2 . بحار الانوار : 36 / 28 . . سوره تحریم : 10 .

4- . الکشاف : 4 / 571 - 572 . قال الزمخشری : فی طیّ هذین التمثیلین تعریض بأُمّی المؤمنین المذکورتین فی أوّلالسّورة و ما فرط منهما من التظاهر علی رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم بما کرهه و تحذیر لهما علی أغلظ وجه و أشدّه ؛ لما فی التمثیل من ذکر الکفر و نحوه من التغلیظ ؛ و آن زیاده روی آنان در تظاهر و تعاون بر ایذاء رسول صلی الله علیه و آله وسلم است و آنان را تحذیر و تحدیدی بر سخت ترین و شدیدترین وجه است ، برای آنچه در این تمثیل است از ذکر کفر و نحو آن در سختی و تغلیظ .

و در تفسیر برهان از حضرت صادق علیه السلام روایت می کند که آن حضرت در ذیل این آیه فرمود :

« مَثَل ضربه اللّه سبحانه لعائشة و حفصة ان تظاهرتا علی رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم و أفشتا سرّه ؛(1)

این مثلی است که خدای تعالی برای عایشه و حفصه زده برای این که بر اذیت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم تظاهر و تعاون نموده و سرّ آن حضرت را فاش کردند .

طعن چهارم : دشمنی با اهل بیت علیهم السلام

عداوت و دشمنی عایشه با حضرت امیرالمؤمنین و حضرت زهرا و حسنین علیهم السلام مورد اتّفاق همه مورّخین است(2) و اگر نبود مگر همین عداوت او ، برای فساد حالش کافی بود تا چه رسد به مطاعن دیگری که ارباب حدیث و سیر در کتب خود ذکر کرده اند .

حضرت امیر المؤمنین علی علیه السلام در نهج البلاغه در خطاب به اهل بصره می فرماید :

أَمَّا فُلاَنَةُ فَأَدْرَكَهَا رَأْيُ النِّسَاءِ وَ ضِغْنٌ غَلاَ فِي صَدْرِهَا كَمِرْجَلِ الْقَيْنِ وَ لَوْ دُعِيَتْ لِتَنَالَ مِنْ غَيْرِي مَا أَتَتْ إِلَيَّ لَمْ تَفْعَلْ ؛(3)

اما عایشه ! پس سستی رأی زنان و کینه ای که مانند دیگ آهنین در سینه اش می جوشید او را فرا گرفت ، و اگر آن گونه که بعد از قتل عثمان خلافت

1- . البرهان : 5 / 430 حدیث 10898 .

2- . عداوت او با آل رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم ، مسلّم جمیع ارباب حدیث و سِیَر و اتفاقی عامه و خاصه و جمیع فِرَق مسلمین ، بلکه هر کسی است که سر و کاری با تاریخ صدر اسلام داشته باشد .

3- . نهج البلاغه ، خطبه : 154 .

به من رسید به دیگری رسیده بود و عایشه را به خروج بر وی دعوت می کردند اجابت نمی کرد .

یعنی حقد و کینه ای که در دل خود نسبت به خصوص من « علی » داشت ، و پیوسته همچون کوره آهنگری مانند آهن گداخته در جوش بود ، او را وادار به چنین عملی کرد ، که سوار شتر شود ، و به عنوان ریاست لشکر با دوازده هزار نفر به بصره حرکت کند ، و عَلَم مخالفت را برافرازد ، و خود فرمانده سپاه گردد . و اگر حقد و حسد خصوصی با من نبود ، این عمل را حاضر نبود با کسی دیگر در روی خاك انجام دهد !

ابن ابی الحدید در شرح این کلام می گوید :(1) « بدان که این کلام محتاج به شرح است و من هنگام اشتغال به علم کلام آن را بر استادم ابی یعقوب یوسف بن اسماعیل ، خواندم و از اسباب عداوت عایشه با علی [علیه السلام] سؤل کردم ، و او جواب مبسوطی به من داد که خلاصه آن را در اینجا ذکر می کنم » و چون کلام ابن ابی الحدید طولانی است(2) مختصر آن را متذکّر می شویم :

اوّل : اول چیزی که سبب کینه عایشه با فاطمه و علی علیهماالسلام شد ، این بود که چون رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بعد از وفات حضرت خدیجه علیهاالسلام ، عایشه را تزویج نمود ، فاطمه علیهاالسلام برای عایشه به منزله هَوُو گردید ؛ برای این که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم میل و محبت زیادی به فاطمه علیهاالسلامداشت و به او بسیار احترام می کرد ، و محبت و اکرام پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم نسبت به او بیش از اندازه ای بود که پدران نسبت به دختران خود دارند ، و مکرّر در محضر خاص و عام می فرمود : « فاطمه سیده زنان عالمیان و عدیله مریم بنت عمران است » و می فرمود : « وقتی در موقف قیامت عبور می کند ، منادی از جهت عرش ندا می کند

1- . شرح نهج البلاغه ، ابن ابی الحدید : 9 / 193 - 199 .

2- . قال ابن ابی الحدید : « قد کنتُ قرأته علی الشیخ أبی یعقوب یوسف بن إسماعیل اللمعانی أیّام اشتغالی علیه بعلم الکلام و سألته عمّا عنده فیه فأجابنی بجواب طویل أنا أذکر محصوله بعضه بلفظه ... ». شرح نهج البلاغة : 9 / 192

که ای اهل محشر ! چشم های خود را فروگذارید تا این که فاطمه دختر محمّد صلی الله علیه و آله وسلم عبور نماید » و این ها از احادیث صحیحه است .

دوّم : نکاح فاطمه علیهاالسلام به علی علیه السلام بعد از آن بود که خدای تعالی او را در آسمان به شهادت ملائکه با علی علیه السلام تزویج فرمود .

سوّم : مکرّر در باره فاطمه علیهاالسلام می فرمود :

فاطمة بضعة منّي يريبني ما رابها و يؤيني ما يؤيها و يغضبني ما يغضبها ؛

فاطمه ، پاره تن من است ، موجب کراهت من است هر چه موجب کراهت او باشد ، و آزار می رساند مرا آنچه او را آزار می رساند ، و به خشم می آورد مرا آنچه او را به خشم آورد .

چهارم : تعریف ها و تمجیدهای پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم از علی علیه السلام و اختصاص دادن او به خود ، باعث زیادتی کینه عایشه می گردید .

پنجم : امیرالمؤمنین علی علیه السلام هنگامی که پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم در مورد قذف عایشه با او مشورت کرد ، عرض کرد :

یا رسول اللّه لم يضيق اللّه عليك و النساء سواها كثيرة سل الخادم و خوفها ؛(1) و إن أقامت الجحود فاضربها ؛

خداوند بر شما تنگ نگیرد و زنان غیر از عایشه بسیارند ، از خادمه (و جاریه که اسمش بریره بود) بپرس و او را بترسان و اگر بر انکار ایستادگی کرد او را تنبیه کن .

و این مشورت نیز باعث کینه عایشه شد .

ششم : فاطمه علیهاالسلام اولاد بسیار از پسر و دختر آورد و عایشه از پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم اولاد

1- . « و إن تسأل الجارية تصدقك فدعا رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم بريرة فقال يا بريرة ! هل رأيت شيئاً يريبك من عائشة ؟ ... ». بحار الانوار : 20 / 312

نیاورد ، و رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم پسران فاطمه را پسر خود می خواند و آنان را بسیار دوست می داشت .

هفتم : پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم به امر خداوند درِ خانه پدرش ابی بکر را از مسجد بست و در خانه علی علیه السلام را باز گذارد .

هشتم : پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم به امر خداوند ابی بکر را از بردن و خواندن سوره برائت بر اهل مکه عزل و علی علیه السلام را مأمور این کار فرمود .

نهم : موقعی که خداوند ابراهیم را از ماریه به پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم عنایت فرمود ، علی و فاطمه علیهماالسلام مسرور شدند ، و عایشه غضبناك گردید . و وقتی ابراهیم وفات کرد علی و فاطمه علیهماالسلام محزون ، و عایشه مسرور گردید .

ابن ابی الحدید پس از ذکر سخنان استادش در اسباب کینه و عداوت ، گوشه ای از رفتار عایشه را در بیماری رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و بعد از وفات آن حضرت ، و شماتت هائی که نسبت به حضرت زهرا علیهاالسلام می نموده(1) را نقل می کند ، و سپس می گوید :

این امور بین عایشه و علی همین طور در زمان خلافت پدرش و خلافت عمر و عثمان بود تا این که قتل عثمان پیش آمد و عایشه از سخت ترین کسانی بود که مردم را به قتل عثمان تحریص می نمود ، به امید این که خلافت بعد از او به طلحه (پسر عموی عایشه) برسد . اما وقتی خبردار شد که علی بر مسند خلافت نائل شد ، فریاد « وا عثماناه » او بلند شد و از همین جا آتش جنگ جمل شعله ور گردید .(2)

1- . و می گوید : ثمّ ماتت فاطمة علیهاالسلام فجاء نساء رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم کلّهنّ إلی بني هاشم في العزاء إلا عائشة فإنّها لم تأت و أظهرت مرضا و نقل إلی عليّ علیه السلام عنها کلام یدلّ علی السّرور . شرح النهج : 9 / 198

2- . شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 9 / 193 - 199 . در تاریخ آمده است چون جنگ جمل پایان یافت : « فجاء عليّ حتّی وقف علیها ، فضرب الهودج بقضیب و قال : یا حمیراء ! رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم أمرك بهذا ؟ ألم یأمرك أن تقري في بیتك ؟ واللّه ما أنصفك الذین أخرجوك إذا صانوا عقائلهم و أبرزوك ! ؛ امیر المؤمنین علیه السلام فرمودند : ای عائشه ! آیا پیامبر دستور خارج شدن از مدینه و به راه انداختن جنگ جمل را به تو داده بود ؟ آیا پیامبر سفارش نکرده بود که در (مدینه و) منزل خود بمانی ؟ به خدا قسم کسانی که از زنان و همسران خود محافظت کرده و آنان را در مدینه و خانه های شان نگه داشتند ، اما تو را (فریب داده و به بهانه خونخواهی عثمان) از مدینه خارج کردند ، انصاف را در حق تو رعایت نکردند . » (مسعودی ، مروج الذهب و معادن الجواهر : 2 / 406 ، ذکر الأخبار عن یوم الجمل و بدئه و ما کان فیه من الحرب و غیر ذلك ، مقتل محمّد بن طلحة) حقیر گوید : عجب است از بعضی معاصرین که از این رفتار امیرالمؤمنین علیه السلام با عائشه ، مدح و احترام عائشه برداشت نموده ، در حالی که - با توجّه به همه خصوصیات قضیّه جمل و پی کردن شتر عائشه و ... و این که منافقین به دنبال بهانه و دست آویز بودند و فتنه های بزرگی که به توسّط این زن در پیش هست و نیز با توجه به اخباری که از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم در باره مخالفین و محاربین و مبغضین امیرالمؤمنین علیه السلام صادر شده و نیز با مراجعه به سیره و فرمایشات بقیّه ائمّه علیهم السلام که در باره عائشه وارد شده است - این کلام هیچ وجهی نخواهد داشت .

طعن پنجم : بی توجّهی به هشدار پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم

مورّخان نوشته اند که ابن عباس گفت : پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم روزی به زنان خود که همگی در نزدش بودند فرمود :

کدام یك از شـما ، همان شترسواری خواهید بود که سگان منطقه « حوأب » به سوی او پارس می کنند ،(1) آنگاه افراد بسیاری در دفاع از او به قتل می رسند که همگی در آتش خواهند بود ؟(2)

مورّخان نوشـته اند که وقتی عایشه در راه جنگ با امیرالمؤمنین علیه السلام به « حوأب »(3) رسید ، طوری سگ ها به وی پارس کردند که شتران قوی بنیه او را رم دادند . یکی از یاران وی گفت : چقدر سگان حوأب زیاد هستند و چقدر پارس می کنند ؟ !(4)

1- . مسند ابن حنبل : 6 / 97 ، مستدرك الصحيحين : 3 / 120 .

2- . شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 2 / 498 .

3- . که آبی متعلّق به قبیله بنی عامر بن صعصعه بود .

4- . مرحوم فیروز آبادی در « فضائل الخمسة من الصّحاح السّتّة » : 2 / 269 بابی به این عنوان : « باب في نهي النبي صلى الله عليه و آله وسلم عائشة عن قتال عليّ عليه السلام و إخبارها أنّها تنبحها كلاب الحوأب فقاتلت و ندمت ؛ رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم عائشه را از جنگ کردن با علی علیه السـلام نهی کرد و به او اطلاع داد که سـگهای حوأب بر او پارس کنند ، او با حضـرت علی علیه السـلام نبرد کرد و پشـیمان شد » منعقد کرده و اخباری زیادی از طریق عامّه ذکر نمود . روی الحاکم بسـنده عن ام السلمة قالت : ذكر النبي صلى الله عليه و آله وسلم خروج بعض امهات المؤمنين فضحكت عائشة فقال : انظري يا حميراء أن لا تكوني أنت . مستدرك الصحيحين : 3 / 119 مسـتدرك حاکم به سـند خود ، از « امّ سـلمه » نقل می کند که رسول خدا صـلی الله علیه و آله وسـلم درباره خروج برخی از امّ المؤنین (همسـران پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم) یادآوری می کرد ، در همان لحظه « عایشه » خندید ، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم به او ، فرمود : ای حمیرا ! مواظب بـاش که تو آن زن نباشـی ! روی المتّقي عن طاووس أنّ رسول اللّه صـلى الله عليه و آله وسـلم قال لنسائه : أيّتكن تنبحها كلاب كذا و كذا ، إيّاك يا حميراء . قال : أخرجه نعيم بن حمّاد في الفتن قال : و سـنده صـحيح . (كنز العمّال : 6 / 84) كنز العمال از « طاووس » روایت می کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم به همسرانش فرمود : کدامیك از شماست که سگان حوأب بر او پارس خواهند کرد ؟ سـپس خطاب به « عایشه » ، فرمود : ای حمیرا ! زنهار که تو آن زن نباشـی . « نعیم بن حمّاد » این حدیث را در کتاب « الفتن » روایت کرده و سـند آن را صـحیح می داند . عن الزهری قال : بلغني أنّه لمّا بلغ طلحة و الزبير منزل على عليه السـلام بذي قار انصـرفوا إلى البصـرة فأخذوا على المنكدر ، فسـمعت عائشة نباح الكلاب فقالت : أى ماء هذا ؟ فقالوا : الحوأب ، فقالت : « إنّا للّه و إنّا إليه راجعون » إنّي لهيه قد سـمعت رسول اللّه صـلى الله عليه و آله وسلم يقول - و عنده نساؤ - ليت شعري أيتكنّ تنبحها كلاب الحوأب ؟ فأرادت الرجوع ، فأتاها عبد اللّه بن الزبير فزعم أنّه قال : كذب من قال : إنّ هذا الحوأب ، و لم يزل حتّى مضت ، فقدموا البصـرة (الحديث) . (تاریـخ ابن جریر الطبری : 3 / 485) تاریـخ ابن جریر طبری به سـند خود ، از « زهری » روایت می کنـد ، هنگامی که « طلحه » و « زبیر » به ذی قار که حضـرت علی علیه السلام در آنجا منزل کرده بود رسیدند ، راه بصره را در پیش گرفتند ، و در منکدر که صدای سگها به گوش « عایشه » رسـید ، پرسـید : این چه آبی است و چه مکانی ؟ در پاسخ گفتند : اینجا حوأب است . « عایشه » گفت : « إِنّا لِلّهِ وَ إِنّا إِلَيْهِ راجِعُونَ » آری من همان زنم که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم در حضور همسرانش فرموده بود که ای کاش می دانستم کدامیك از شماست که سـگان حوأب بر او پارس می کنند ؟ ! برای همین « عایشه » تصـمیم گرفت که از این سـفر منصرف شود ، لیکن « عبداللّه بن

زبیر » پیش او آمد و گفت : کسـی که گفته این محل ، حوأب است ، دروغ گفته است ! و همواره او را از بازگشـتن ممانعت کرد تا این که به بصره رسیدند .

حاکم نیشابوری به سند خود ، از « قیس بن ابی حازم » روایت می کند :

هنگامی که « عایشه » به یکی از دیار بنی عامر رسـید ، سگان آنجا پارس کردند و « عایشه » پرسید : این چه آبی است ؟ گفتند : حوأب . « عـایشه » گفت : اگر چنین است چـاره ای جز برگشـتن و انصـراف از این جنگ نـدارم . « زبیر » گفت : باز گشت تو پس از آن که از مـدینه بیرون آمده ای و مردم تو را دیدند ، درست نیست . به سـفر خود ادامه بده ، ممکن است خدای تعالی سازشـی در میان مردم برقرار سازد ! عائشه در جواب گفت : چاره منحصر به این است که از این

سفر صـرف نظر کنم ؛ چرا که پیامبر صـلی الله علیه و آله وسلم خطاب به همسران خود فرموده بود : چگونه خواهد بود هنگامی که سگان حوأب بر یکی از شما پارس کنند ؟ ![1]

« عسقلانی » در « فتح الباری » اظهار داشته است که « امام احمد » ، « ابو یعلی » و « بزّاز » این حدیث را روایت کرده اند و « ابن حبّان » آنرا صحیح می داند و « حاکم » می گوید : سند آن از شرایط صحت برخوردار است .

طعن ششم : جنگ با امیرالمؤمنین علیه السلام

عایشه کسی بود که با لشکر بزرگی به جنگ با نفس رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم یعنی

امیرالمـؤمنین علی علیه السـلام و اصـحابش رفت و بـا دسـتور خداونـد که فرمود : « وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ »[2] علنـاً مخـالفت نمود ، و هتك حرمت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم کرد . او با این که خودش در قتل عثمان دست داشت و با گفتن جمله : « اُقتلوا نعثلاً قتله اللّه »[3] مردم را به قتل او تحریك می کرد و وقتی خبر کشته شدن عثمان به او رسید ، خوشحال شد .[4] اما

1- . مستدرك الصحيحين : 3 / 120 . « لمّا بلغت عائشة بعض ديار بني عامر نبحت عليها الكلاب فقالت : أي ماء هذا ؟ قالوا : الحوأب . قالت : ما أظنني إلا راجعة ، فقال الزبير : لا بعد تقدمى و يراك الناس و يصـلح اللّه ذات بينهم ، قالت : ما أظنني إلا راجعة ، سمعت رسول اللّه يقول : كيف بإحداكنّ إذا نبحتها كلاب الحوأب ». قال العسـقلاني في فتح البارى : 16 / 165 ، أخرج هذا أحمد و أبو يعلي و البزار و صححه ابن حبان و الحاكم و سنده على شرط الصحيح .

2- . الاحزاب : 33 .

3- . النهاية ابن اثير : 5 / 80 ، تاج العروس : 8 / 141 ، لسان العرب : 14 / 193 ، الغدير : 9 / 80 ، 81 ، 84 ، شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد : 6 / 215 ، و ج 20 / 17 و 22 ، الغدير : 9 / 119 ، 120 ، 121 ، 125 ، 127 .

4- . مذمت کردن عایشه عثمان را از مسـلّمات تاریخ است ، ملاحظه شود : تاریخ یعقوبی : 2 / 152 ، ط الغری ، شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد : 2 / 77 ، 486 ، و ج 6 / 215 - 216 ، الاستيعاب بهامش الاصابة : 2 / 192 ، تذكرة الخواص : 61 ، 64 ، تاريخ طبرى : 4 / 407 ، 459 ، 465 ، الكامل ابن اثير : 3 / 206 ، تاج العروس : 8 / 141 ، لسان العرب : 14 / 193 ، الامامة و السياسة : 1 / 43 ، 46 ، 57 ، العقد الفريد : 4 / 295 - 306 ، الغدير : 9 / 77 به بعد ، الطبقات ابن سعد : 5 / 25 ط لندن ، و ج 5 / 36 ط بيروت ، أنساب الاشراف بلاذرى : 5 / 70 ، 75 ، 91 ، تاريخ أبى الفداء : 1 / 172 .

وقتی خبر بیعت مردم با امیرالمؤمنین علی علیه السلام را به او اطلاع دادند - از شدّت بغض و دشمنی با امیرالمؤمنین علیه السلام - بلا فاصله تغییر موضع داد و قتل عثمان را به گردن امیرالمؤمنین علیه السلام انداخت و برای خون خواهی عثمان قیام کرد و جمعیّت عظیمی را بدون جهت به کشتن داد ، و چه خون هایی از مهاجرین و انصار ریخته شد . و حال آن که خداوند در قرآن می فرماید : « وَمَنْ یَقْتُلْ مُؤْمِناً مُتَعَمِّداً فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ » .(1)

مرحوم سید بن طاووس می نویسد : چه قدر مرا به تعجب انداخت حدیثی که بر آن واقف شدم و آن این که : زنی از اهل کوفه بر عایشه وارد شد و گفت : ای ام المؤنین ! چه می گوئی درباره زنی که فرزند مؤن خود را عمداً کشته باشد ؟

عایشه گفت : آن زن با کشتن فرزند خود کافر می شود ؛ زیرا که خدای تعالی می فرماید:

« وَ مَنْ یَقْتُلْ مُؤمِناً مُتَعَمِّداً فَجَزاؤهُ جَهَنَّمُ خالِداً فِیها وَ غَضِبَ اللّهُ عَلَیْهِ وَ لَعَنَهُ وَ أَعَدَّ لَهُ عَذاباً عَظِیماً » ؛

هر کس مؤنی را به عمد بکشد، جزای او آتش جهنم است که در آن جاوید خواهد

بود ، خدا بر او خشم کند و بر او لعن نماید و برای او عذابی شدید مهیا سازد .

سپس آن زن کوفی گفت :

فما تقولین فی امرأة قتلت ستة عشر الفا من اولاده المؤنین ؟ ؛

چه می گوئی در حق آن مادری که شانزده هزار نفر فرزند را از اولاد مؤنان و مسلمانان بکشد ؟

عایشه فهمید که منظور آن زن ، خود اوست که در جنگ جمل باعث کشته شدن شانزده هزار نفر از مسلمانان شده است ، (از این سخن ناراحت شد و) گفت : این دشمن خدا را از من دور سازید .(2)

1- . النساء : 93 .

2- . الطرائف : 1 / 293 ، در ذیل حدیث 377 .

ابن عبد ربّه می گوید :

دخلتْ أُمّ أوفی العبديّة بعد الجمل علی عائشة ، فقالت لها : ما تقولين في إمرأة قتلتْ إبنا لها صغيرا ؟ قالت : وجبت لها النّار . قالت : فما تقولين في إمرأة قتلت من أولادها الأكابر ، عشرين ألفا في صعيد واحد ؟ قالت : خذوا بيد عدوّة اللّه ؛(1)

امّ أوفی بعد از جنگ جمل بر عائشه وارد شد و به او گفت : نظرتان در باره زنی که طفل صغیر خود را به قتل برساند چیست ؟ عائشه گفت : آتش جهنّم بر او واجب است . ام اوفی گفت : نظرت در مورد زنی که بیست هزار نفر از اولاد بزرگ خودش را در یك سرزمین به قتل برساند چیست ؟ عائشه برخورد تندی با ام اوفی کرد و او را دشمن خدا خواند و دستور داد او را از محفل بیرون کنند .

مخفی نماند که خروج او بر امیرالمؤنین علیه السلام که به اتّفاق خاصّه و عامّه امام مفترض الطاعة بود حرام ، بلکه موجب ارتداد و کفر می گردد .(2)

1- . العقد الفريد : 4 / 331 ، كتاب العسجدة الثانية في الخلفاء و تواريخهم و أخبارهم ، قولهم في أصحاب الجمل .

2- . دلیل بر این که خروج و جنگ با امیرالمؤمنین علی علیه السلام موجب کفر و ارتداد است به جهت روایات مسلم و متواتر بین شیعه و مخالفین است که به بعضی از آن ها اشاره می شود : الف) ما روی عن النبی صلی الله علیه و آله وسلم أنّه قال لعلی علیه السلام : « یا علی حربك حربی » (امالی الطوسی : 364 مجلس 13 ، بشارة المصطفی : 180 ، بحارالانوار : 40 / 43) شکی نیست که هر کسی جنگ با رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم کند کافر است . ب) ما روی عن أبی هریرة قال : نظر النبی صلی الله علیه و آله إلی علیّ والحسن و الحسین و فاطمة علیهم السلام فقال : « أنا سلم لمن سالمکم و حرب لمن حاربکم » رواه احمد بن حنبل فی المسند : 2 / 442 و رواه فی الفضائل الحدیث 1350 و فیه : « أنا حرب لمن حاربکم و سلم لمن سالمکم » و أخرجه الدار قطنی فی العلل : 1 / 106 و الحاکم فی المستدرك : 3 / 149 و الطبرانی فی المعجم الکبیر : 3 / 30 و الترمذی فی سننه : 5 / 699 ، ابن ماجه فی سننه : 1 / 52 ، و ذکره فی مجمع الزوائد : 9 / 169 . ج) قوله صلی الله علیه و آله وسلم لعلی علیه السلام : « من فارقنی فقد فارق اللّه و من فارقك فقد فارقنی » رواه ابن عساکر بعدّة أسانید فی تاریخ مدینة دمشق : 3 / 268 - 270 ، و رواه الحموینی فی فرائد السمطین : 1 / 299 ، و المتقی الهندی فی کنزالعمال : 9 / 156 ، والحاکم فی المستدرك : 3 / 123 . د) قوله صلی الله علیه و آله وسلم : « من ناصب علیّاً فهو کافر » ذکره فی اثبات الهداة : 2 / 331 و 364 .

تذکّر

در قرآن مجیـد آمـده : « إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالاْخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَاباً مُهِيناً »(1) و در روایات خاصّه و عامّه از رسول خدا صـلی الله علیه و آله وسلم نقل شده که به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند : « یا علی حربك حربی و سلمك سلمی »(2) و « لحمك لحمی و دمك دمی »(3) و « من حاربك فقد حاربنی و من حاربنی فقد حارب اللّه »(4) و نیز پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم به امیرالمؤمنین علیه السـلام و حضـرت فاطمه علیهاالسـلام و امام حسن و امام حسـین علیهماالسلام خطاب کرد و فرمود : « أنا حرب لمن حاربتم و سـلم لمن سالمتم »(5) و نیز آن حضـرت صـلی الله علیه و آله وسـلم فرمود : « حسـین منّی و أنا من حسین »(6) و فرمود : « فاطمة بضعة منّی من آذاها فقد آذانی و من اغضبها فقد أغضبنی » .(7)

حقیر گوید : ضمیمه کردن آیه شریفه با چهار روایت اول ، حکم عایشه و معاویه ، و ضمیمه کردن آیه با روایت چهارم و پنجم حکم یزید ، و ضمیمه کردن آیه با روایت ششم حکم خلیفه اول و دوم معلوم می شود . (انتهی)

1- . الاحزاب : 57 .

2- . قال ابن ابی الحدیـد فی شـرح نهج البلاغة : 4 / 221 طبع قاهرة : قـد ثبت أنّ رسول اللّه صـلی الله علیه و آله وسـلم قال لعلی علیه السلام : « حربك حربی و سلمك سلمی ».

3- . مناقب الخوارزمی : 129 حدیث 143 ، و صفحه 142 حدیث 163 و صفحه 145 حدیث 170 ، فرائد السمطین : 1 / 43 باب 2 حدیث 7 و صفحه 332 باب 61 حدیث 257 ، کفایة الطالب : 265 باب 62 ، المحاسن والمساوی ء : 1 / 44 ، انظر : مجمع الزوائد : 9 / 111 ، ینابیع المودة : 50 باب 6 .

4- . العمدة ابن البطریق : 320 ، بحارالانوار : 27 / 221 ، غایة المرام : 1 / 88 .

5- . در کتـاب احقاق الحق : 9 / 166 - 173 ، این حـدیث را از بسـیاری از مصادر عامه نقل کردنـد . و مسـتدرك حاکم : 3 / 149 ، المعجم الکبیر الطبرانی : 3 / 30 ، سنن الترمذی : 5 / 699 ، سنن ابن ماجه : 1 / 52 .

6- . صـحیح ابن حبان : 15 / 428 ، الصـحیح من السیرة : 6 / 176 ، ینابیع المودة : 2 / 34 و 38 ، تاج العروس : 10 / 273 ، تاریخ الکبیر للبخاری : 8 / 415 ، مسند احمد : 4 / 172 ، المصنّف لابن ابی شیبة : 12 / 104 ، المستدرك علی الصحیحین : 3 / 177 .

7- . لاحظ : صـحیح بخاری : 7 / 131 حدیث رقم 3767 ، در کتـاب احقاق الحق : 10 / 205 ، این روایت را متواترا به صورت هـای مختلف از طریق عامه نقل کرده است .

باری ، چون عامّه نتوانستند این خطای بزرگ او یعنی خروج عایشه بر امیرالمؤمنین علیه السلام را مخفی کنند ، از آن دو جواب دادند :

الف) عایشه توبه کرد و آمرزیده شد ![1]

ب) عایشه اجتهاد کرد و مجتهد در خطای خود معذور است ![2]

اما پاسخ اوّل : علاوه بر این که توبه کردن عایشه ثابت نیست و در هیچ منبعی حتّی اشاره هم نشده است ، دلیل بر عدم آن وجود دارد . چنان که سید مرتضی رحمه الله از محمد بن اسحاق روایت می کند :

أَنَّ عَائِشَةَ لَمَّا وَصَلَتْ إِلَى الْمَدِينَةِ رَاجِعَةً مِنَ الْبَصْرَةِ لَمْ تَزَلْ تُحَرِّضُ النَّاسَ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ علیه السلام وَ كَتَبَتْ إِلَى مُعَاوِيَةَ وَ أَهْلِ الشَّامِ مَعَ الْأَسْوَدِ بْنِ الْبَخْتَرِيِّ تُحَرِّضُهُمْ عَلَيْهِ علیه السلام ؛[3]

عایشه وقتی از بصره به مدینه برگشت ، دائما مردم را بر مخالفت با امیرالمؤمنین

علی علیه السلام تحریك می کرد ، و به معاویه و اهل شام به وسیله اسود بن البختری نامه نوشت و آنان را بر مخالفت امیرالمؤمنین علی علیه السلام تحریص می نمود .

عمرو عاص به عائشه گفت :

لَوَدِدْتُ أَنَّكِ قُتِلْتِ يَوْمَ الْجَمَلِ فَقَالَتْ وَ لِمَ لاَ أَبَا لَكَ ؟ قَالَ كُنْتِ تَمُوتِينَ بِأَجَلِكِ وَ تَدْخُلِينَ الْجَنَّةَ وَ نَجْعَلُكِ أَكْثَرَ لِلتَّشْنِيعِ عَلَى عَلِيٍّ ؛[4]

بسیار دوست داشتم که تو روز جمل کشته می شدی ! عائشه گفت : ای بی پدر ! برای چه ؟ گفت : تو به مرگ خدائیت می مردی و داخل بهشت می شدی ، و ما

1- . تاریخ الطبری : 4 / 545 ، منهاج السنة : 4 / 316 و ج 6 / 208 . مرحوم سیّد مرتضی علم الهدی رحمه الله در کتاب الشافی : 4 / 350 نوشتند : « قال صاحب الکتاب : فأمّا توبة عائشة فمشهورة لأنّ ... » مقصود مرحوم سیّد مرتضی از صاحب کتاب ، « القاضی عبد الجبّار ، صاحب المغنی فی الامامة » است .

2- . منهاج السنّة : 4 / 321 .

3- . الشافي في الامامة : 4 / 356 ، الاحتجاج : 1 / 165 ، تلخیص الشافی : 4 / 158 ، الجمل للمفید : 84 .

4- . شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 6 / 322 ، الاحتجاج : 1 / 165 ، بحارالانوار : 32 / 267 .

قتل تو را بزرگ ترین تشـنیع (و بـدگویی) بر علی می گردانیـدیم ، و در محافل و مجالس تشـنیع او می کردیم (یعنی : قتل تو را وسـیله و بهانه ای قرار می دادیم که بیشتر بر علی ناسزا و بدگویی کنیم) .

و نیز از مسروق روایت شده که گفت :

دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ فَجَلَسْتُ إِلَيْهَا فَحَدَّثَتْنِي وَ اسْتَدْعَتْ غُلاَماً لَهَا أَسْوَدَ يُقَالُ لَهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ فَجَاءَ حَتَّى وَقَفَ فَقَالَتْ يَا مَسْرُوقُ أَ تَدْرِي لِمَ سَمَّيْتُهُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ فَقُلْتُ لاَ فَقَالَتْ حُبّاً مِنِّي لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُلْجَمٍ ؛(1)

بر عایشه داخل شدم ، غلام سیاهی داشت که او را عبد الرحمن می گفت ، پس به من گفت : ای مسروق ! می دانی برای چه نام این غلام را عبد الرحمن گزاردم ؟ گفتم : نه ، گفت : برای آن محبّتی که به عبدالرحمن بن ملجم (قاتل علی علیه السلام) دارم.

اگر عایشه از جنگ با امیرالمؤنین علیه السـلام پشیمان گردیده بود پس چرا وقتی خبر شهادت آن حضرت را شنید ، سجده شکر بجای آورد چنانچه ابوالفرج اصفهانی نقل کرده :

لمّا أن جاء عائشة قتل امیر المؤنین علی سجدت ؛(2)

چون خبر قتل و شهادت امیرالمؤمنین به عائشه رسید ، سجده شکر نمود .

اگر واقعا توبه نموده و پشیمان گردیده بود پس چرا وقتی خبر شهادت آن حضرت را غلامی به او داد اظهار فرح و شادمانی نمود - چنان که طبری در تاریخش روایت کرد(3) -

---

1- . الشافی فی الامامة : 4 / 356 ، کتاب الجمل مفید رحمه الله : 84 طبع نجف ، بحارالانوار : 28 / 150 ، و ج 32 / 341 .
2- . ابوالفرج اصفهانی : مقاتل الطالبین : 26 و 27 ، عليّ بن أبي طالب
3- . ذكره في حوادث سـنة الأربعين من الهجرة في أواخر عنوان : « ذكر الخبر عن مقتل علي » من تاريخ الأُمم و الملوك : 5 / 150 ، و فی ط 1 : ج 1 / 3466 . و أيضا حديث عائشة هذا و تمثلها عند ما بلغها شهادة أمير المؤنين عليه السلامرواه جماعة منهم ابن سعد فی ترجمة أمير المؤنين من الطبقات الكبرى : 3 / 40 ، ط بيروت . و تذكرة الخواص : 165 .

و گفت :

فالقت عصاها و استقرت بها النوی *** کما قر عینا بالایاب المسافر(1)« القاء عصا » کنایه از اطمینان قلب و آسودگی خاطر می باشد که وقتی آدمی در مکان معیّنی قلبش آرام و فکرش آسوده شد گفته می شود : « القی عصاه »(2) مقصود عایشه از این شعر آن بود که : از بابت علی علیه السلامخیالم فارغ و سینه ام باز و فکرم راحت شد ؛ چون پیوسته انتظار چنین خبری را داشتم ، مانند کسی که انتظار مسافر خود را داشته باشد تا با آمدن مسافر چشمهایش روشن و قلبش آرام گردد ! !

یعنی من هم از شنیدن خبر مرگ علی علیه السلام چشمم روشن و قلبم آرام و خیالم راحت شد ! آنگاه از خبرآورنده سؤل کرد که چه کس او را به قتل رسانید ؟ گفتند : عبدالرحمن بن ملجم مرادی ، فوراً گفت :

فإن یك نائیا فلقد نعاه *** غلام لیس في فیه التراب

اگر علی دور از من است ، خبر مرگ او را غلامی آورد که خاك در دهان او مباد !

فَقَالَتْ زَیْنَبُ بِنْتُ أَبِي سَلَمَةَ أَ لِعَلِيٍّ تَقُولِینَ هَذَا فَقَالَتْ إِنِّي أَنْسَی فَإِذَا نَسِیتُ فَذَکِّرُونِي(3) یعنی : زینب دختر ام سلمه حاضر بود ، گفت : آیا سزاوار است درباره علی علیه السلام این طور خوش حالی کنی (و چنین کلماتی بگوئی و اظهار فرح و شادمانی بنمائی) ؟ در جواب گفت : « إنّی أنسی فإذا نسیت فذکّرني »(4) به خود نبودم و از روی سهو و فراموشی این طور گفتم ، چنان که باز این حالت به من دست دهد تذکّر دهید !

1- . چنانکه محمد بن جریر طبری در حوادث سال چهلم هجری تاریخ خود و ابو الفرج اصفهانی در آخر حالات آن حضرت در مقاتل الطالبین آورده اند .

2- . چنانچه مسکویه در تجارب الامم و دمیری در حیات الحیوان بیان نموده اند .

3- . و هذه سخریة منها بزینب و تمویه خوفا من شناعتها و معلوم أن الناسي و الساهي لا یتمثل بالشعر في الأغراض المطابقة و لم یکن ذلك منها إلا عن قصد و معرفة . بحار الانوار : 32 / 340 - 341

4- . ابن الدمشقي ، جواهر المطالب : 2 / 105 .

بنا بر این ، مسأله توبه حقیقت نداشته ، و تا دم مرگ به دشمنی خود با امیرالمؤمنین علیه السلام باقی بوده است .(1)

اما پاسخ دوم : - که گفته اند : عایشه اجتهاد کرد و مجتهد در خطای خود معذور است - آن هم فاسد است ؛ زیرا خروج بر خلیفه پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم و نصب عداوت او به اتفاق همه مسلمین جایز نیست بلکه چنین کسی واجب القتل و مهدور الدم است ، و ابوبکر نیز با همین منطق دست به کشتار مخالفین خودش (مالك بن نویره و قبیله مالك و ... که خلافت ابوبکر را به رسمیت نشناختند و زکات اموال شان را نفرستادند) زده و آن ها را « اهل الردّة » نامیده(2) و خالد بن ولید را با لشکری به طرف آنان فرستاده و آنان را اسیر نمودند و مردان آنان را کشتند و زنان و اموال شان را بین لشکریان تقسیم نمودند .(3)

علاوه بر این که اجتهاد در مقابل نصوص و مسلّمات قرآن و سنّت جایز نیست و هیچ مسلمانی حق ندارد بر خلاف نصوص و دستورات صریح قرآن و سنّت اجتهاد کند .

باری ، اجتهاد در مقابل خلیفه مسلّم پیامبرخدا صلی الله علیه و آله وسلم اجتهاد صحیحی نیست ، و اگر این راه را بگشاییم ، هیچ گنهکار و خطاکاری وجود نخواهد داشت ؛ زیرا هر خطاکاری خطای خویش را در لباس اجتهاد توجیه می کند و آن را نوعی استنباط و اجتهاد خویش تلقّی می کند ،(4) اگر چنین اجتهاداتی جایز باشد ، شیعیان هم بر تکفیر

1- . أما ما روي عنها من التلهف و التحسر على ما صدر عنها فلا يدل على التوبة إذ يجوز أن يكون ذلك من حيث خابت عن طلبتها و لم تظفر ببغيتها مع الذل الذي لحقها و ألحقها العار في الدنيا و الإثم في الآخرة . بحار الانوار : 32 / 342

2- . با این که آن ها اذان گفتند و نماز گذاردند و اظهار اطاعت و انقیاد نمودند ! ! چنان که این بحث سابقاً گذشت ، فلاحظ.

3- . تاریخ طبری : 3 / 241 ، تاریخ ابن اثیر : 3 / 149 ، اسد الغابة : 4 / 295 ، تاریخ ابن عساکر : 5 / 105 ، 112 ، تاریخ ابن کثیر : 6 / 321 ، تاریخ الخمیس : 2 / 233 ، الإصابة : 1 / 414 ، و ج 3 / 357 ، النهایة : 3 / 257 ، تاج العروس : 8 / 75 .

4- . أیّ اجتهاد هذا ؟ و هو یؤدّی إلی مخالفة حکم الکتاب بمنع أهل البیت علیهم السلام حقّهم ، فی الوقت الذی یؤدّی إلی إعطاء کلّ من عائشة و حفصة عشرات آلاف من أموال المسلمین .

و لعن و برائت سه خلیفه غاصب اجتهاد کردند و مقتضای اجتهادشان حکم به کفر و ارتداد آن ها است .

یزید و ابن زیاد نیز از همین توجیهات فاسد برای شهادت سیدالشهداء علیه السلام استفاده کردند و گفتند :

إنّ حسین بن عليّ خرج علی أمیر المؤنین یزید و من خرج علی یزید فدمه هدر ؛(1)

حسین بن علی بر یزید که امیرالمؤمنین است خروج کرده و هر کس بر امیر خروج کند ، ریختن خون وی حلال است !

طعن هفتم : منع دفن جنازه امام مجتبی علیه السلام و تیرباران کردن آن

عایشه با این که می دانست امام حسن علیه السلام وصیت به دفن در بقیع کرده و فقط جنازه مقدس را برای وداع کنار قبر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم می آورند ، با بغض و عنادی که داشت ، سوار بر قاطر شد و با جماعتی از بنی امیه و غلامان آن ها مانع آوردن بدن مطهر

آقای جوانان اهل بهشت شد و گفتند : نمی گذاریم امام حسن علیه السلام را در کنار قبر جدش دفن نمائید .(2)

ابن شهرآشوب در مناقب می نویسد :

وَ رَمَوْا بِالنِّبَال جَنَازَتَه حَتّی سُلَّ منها سَبعونَ نَبلاً ؛(3)

جنازه امام حسن علیه السلام را به نحوی تیر باران نمودند که تعداد هفتاد تیر از بدن مبارکش خارج کردند .

و اگر وصیت امام حسن علیه السلام نبود باز هم خون های زیادی ریخته می شد . حال آن که

1- . لاحظ : احقاق الحق : 29 / 614 . « قالوا : إنّما قتل الحسین بسیف جدّه . و أفتی قاضیهم : بأنّ الحسین خرج عن دین جدّه فدمه هدر ».

2- . تذکرة الخواص : 122 ، مروج الذهب مسعودی : 2 / 136 ، شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 4 / 18 .

3- . المناقب : 4 / 44 ، الارشاد : 174 - 176 ، بحارالانوار : 44 / 157 .

خود عایشه درخواست کرد جنازه سعد بن ابی وقاص ملعون (از اصحاب عقبه و صحیفه ملعونه) را به مسجد النبی صلی الله علیه و آله وسلم آورده و بر آن نماز گذارند ![1]

منع از ورود بدن مطهّر امام مجتبی علیه السلام به حجره پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم در حالی است که عایشه حقی در تملّك حجره پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم نداشت که اجازه دفن بدهد یا ندهد !! زیرا اگر حجره پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم به میراث تقسیم شود ، یك نهم از یك هشتم که یك حبه از هفتاد و دو حبه باشد ، به عایشه می رسد ، که ابوبکر و عمر را در آنجا (فراتر از آنچه حق داشت) دفن کرده بود .[2]

با این که زن به مذهب شیعه - مخصوصاً اگر صاحب ولد نباشد - از زمین ارث نمی برد .

علاوه بر این که با حرف پدرش ابوبکر در غصب فدك از حضرت زهرا علیهاالسلاممنافات دارد که مدّعی شد پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم فرموده است : « ما گروه انبیاء ارث باقی نمی گذاریم » و اگر میراث نبوده و عایشه نصیبی نداشت ، سبب منع ورود جنازه مطهّر امام مجتبی علیه السلامبه حجره پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم چه بود ؟

بحث فضال بن حسن با ابوحنیفه گذشت که به ابوحنیفه گفت : برادری دارم که معتقد است بهترین مردم بعد از پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم حضرت علی علیه السلام است نه ابوبکر و عمر ،

1- . سیر أعلام النبلا : ج 2 ص 605 . طبقات ابن سعد : ج 3 ص 148 . حقیر گوید : و این هم دلیل دیگری بر توبه نکردن و پشیمان نشدن اوست .

2- . ابن عباس در این هنگام به عائشه گفت : « تجمّلتِ تبغّلتِ و لو عشتِ تفیّلتِ لكِ التسع من الثمن ، و فی الکلّ تصرّفت » یعنی : ای عایشه ! روزی سوار شتر شدی جنگ جمل پدید آوردی و با امیرالمؤمنین علی علیه السلامجنگ کردی و امروز هم سوار استر شدی در صدد منع دفن کردن جنازه فرزند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بر آمدی و این هنگامه را به پا کرده ای و اگر زنده بمانی بر فیل هم سوار خواهی شد و به جنگ خدا خواهی رفت و حال آن که تو از یك هشتم ارث خانه پیامبر ، یك نهم می بری یعنی یك سهم از هفتاد و دو سهم ، ولی تو همه حجره را تصرّف کردی (پدر خود را در آن دفن کردی و نیز حفصه دختر عمر با وجود این که یك سهم از هفتاد و دو سهم برای او می شد ، در همه حجره تصرّف کرد و پدرش را در آن دفن کرد) ! ». (مناقب ابن شهرآشوب : 4 / 45 ، عند ذکر شهاده الإمام المجتبی علیه السلام ، کتاب اسرار الامامه طبری « مخطوط » : 261 ، خرائج راوندی : 1 / 243 ، بحار الانوار : 44 / 155)

دلیلی بگو که بر او غالب شوم ، ابوحنیفه گفت : بس است در کرامت ابوبکر و عمر که قبرهای آن ها در جوار قبر پیامبر صلی الله علیه و آله است ، فضـال گفت : من این را به برادرم گفتم ، او گفت : اگر آن حجره از حضـرت رسول صـلی الله علیه و آله وسـلم بود ، پس آن ها در جایی غصبی دفن شدنـد و در آن حقی نداشـتند و اگر مال آن ها بود که به پیامبر صـلی الله علیه و آلهبخشـیده بودنـد ، بد کردند رجوع در بخشـش خود کردند و عهد را شکستند . ابوحنیفه گفت : ابوبکر و عمر به میراث دخترهای خود در آنجا مدفونند ، فضال گفت : من هم این را به برادرم گفتم ولی برادرم گفت : پیامبر صـلی الله علیه و آله وسـلم که از دنیا رفت ، نُه زن داشت و به مجموع آن ها یك هشتم آن حجره می رسـید ، پس یك هشـتم آن حجره (که شایـد حدود یك متر است) باید میان نُه زن تقسـیم شود که به هر کدام بیش از یك وجب نمی رسد پس چگونه جنازه به آن بزرگی را دفن کردند ؟ ضـمن این که ایشان فاطمه علیهاالسـلام را از ارث محروم کردند و گفتند : پیامبر صلی الله علیه و آله را میراث نمی باشد ؛ چه شد که عایشه و حفصه میراث بردند ؟(1)

طعن هشتم : اباطیل عائشه

علمـای عـامه از عـایشه روایاتی را نقل می کننـد که واقعا انسان شـرم می کنـد از این که آن ها را بخوانـد ! چگونه این احادیث را محـدّثین بسـیاری از عامّه به افضل انبیاء صـلی الله علیه و آله وسـلم نسـبت دادند ؟ ! هر کس به قدر ذرّه ای حیاء و غیرت داشته باشد ، هرگز حاضر نیست برای همسرش این چنین بگویند و بنویسند . از باب نمونه :

بخاری به سـند خود از عایشه نقل کرد که او گفت : روز عیدی جمعی از سودانی ها در مسجد رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم جمع شده بودند و با اسـباب لهو و لعب مردم را سرگرم می نمودند ، رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم به من فرمود : میل داری تماشا کنی ؟ عرض کردم : بلی یا رسول اللّه ! حضـرت مرا پشت خود سوار نمود به طوری که (سرم را از روی کتف آن حضرت کشیده و) صورتم را به صورت مبارکش گذارده ، حضرت برای لذت بردن

1- . الفصول المختارة : 74 ، فصل سؤال فضّال الكوفي لأبي حنيفة حول الخلافة ، الاحتجاج : 2 / 382 ، بحار الانوار : 31 / 93 - 94 ، و ج 44 / 155 .

من آن ها را ترغیب می نمود که خوب تر بازی کنند تا زمانی که من خسته شده ام ، آنگاه مرا بر زمین گذارد ؟ ![1]

آیـا وقتی که حضـرت گونه اش را روی صورت عـایشه گـذاشت و تماشای لعب و بازی می کردنـد ، آن ها هم پیامبر صـلی الله علیه و آله وسـلم و عایشه را می دیدند یا نه ؟ آیا در میان مسـلمین کسی هست که راضی شود که مردم او را در حالی ببینند که صورتش روی صورت زن جوانش باشـد ؟ این از یـك نفر مسـلمان با غیرت صادر نمی شود ، چگونه از خاتم انبیاء و افضل و اعقل سـفرا و غیورترین بنـدگان این چنین افعالی صادر شده است ؟

نیز در صـحیح بخاری آمده است که : عائشه می گوید : در برابر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم دراز کشیده و می خوابیدم ، دو پایم را در محـل سـجده پیـامبر قرار می دادم ، چون ایشان به سـجده می رفت ، مرا « نیشـگون » می گرفت ! ! پس فورا پایم را جمع می کردم . چون پیامبر – برای رکعت دیگری – بر می خواست – دوباره پایم را دراز می کردم !![2]

واقعاً بر عقول این جهّال باید خندید که سر بر آستان کسی می نهند که عقده روانی و کمبود شخصیّت او را وا می دارد که این نسبت ها را به سیّد انبیاء و نخبه اصـفیاء صـلی الله علیه و آله وسـلم بدهد تا شاید بتواند ذرّه ای از دریای محبّت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم به حضـرت خدیجه علیهاالسـلام را برای خودش نیز وانمود کند ، و با ذکر این دروغ ها – که شـنیدنش بر هر شـخص مسلمان با غیرت بسیار دشوار و ناپسند است – قُرب و منزلتی برای خود نزد پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم جعل و ترویج نماید ؟ !

---

1 – . « روی البخاری بسـنده عن عایشة أنّها قالت ... کان یوم عید ، یلعب السودان بالدرق و الحراب فی المسـجد ، فإمّا سالت النبي صلی الله علیه و آله وسـلم و إمّـا قال : تشـتهین تنظرین ؟ قلت نعم ، فأقامني وراءه ، خـديّ علی خـدّه و هو یقول : دونکم یا بني أرفـدة حتّی إذا مللت ، قال : حسـبك . قلت : نعم . قال : فاذهبی » صحیح البخاری استانبول : 2 / 2 ، کتاب العیدین ، باب الحراب و الدرق یوم العید ، و ج : 3 / 228 ، کتاب الجهاد و السیر باب الدروق ، صحیح مسلم : 7 / 136

2– . « عن عائشه : کنت بین یدي رسول اللّه و رجلاي في قبلته – مزاحمة لسـجدته – فإذا سـجد غمزني فقبضت رجلي ، فإذا قام بسطتها » البخاري : 1 / 107 ، کتاب الصلاة ، باب الصلاة علی الفرائض ، و صفحه 136 ، باب التطوّع في خلف المرأة ، و صفحه 138 ، « باب هل یغمز الرجل إمراته عند السجود » و صحیح مسلم : 2 / 367 ، کتاب الصّلاة باب 51 ، الاعتراض بین یدي المصلّی .

اگر بخاری مردی دقیق و حدیث شـناس بود آیا - بر فرض شـنیدن چنین خبری - سزاوار است آن را در کتاب خود نقل نماید و اهل خلاف نیز آن را اصح کتب بعد از قرآن بدانند ، ولی حدیث ثقلین را که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم امت خود را بعد از خودش به تمسّك به قرآن و عترت امر فرموده به جهت این که نام عترت در میان است نقل ننمایند ؟ ! !

مرحوم فیروز آبادی در کتاب « سـبعة من السّلف »(1) دوازده باب منعقـد کرده و همه آن ها را با روایاتی از طریق عامّه توضـیح داده که آن باب ها عبارتند از :

1 . باب في سوء أدب عايشة مع النبي صلى الله عليه و آله وسلم و سوء تعبيرها للرّويا . (هشت حديث)

2 . باب في شدة حسد عائشة و بخلها . (ده حديث)

3 . باب في احتيال عائشة مع النبي

صلى الله عليه و آله وسلم . (سه حديث)

4 . باب أنّ عائشة تحدّث الرّجال بما جرى بينها و بين النبي صلى الله عليه و آله وسلم ممّا يقبح ذكره ، كالتّقبيل ، و مصّ اللّسان و الإدخال بغير انزال و نحو ذلك . (شش حديث)

5 . باب في الأباطيل التي تنسبها عائشة إلى النبي صلى الله عليه و آله وسلم . (سه حديث)

6 . باب أنّ عائشة تبغض عليّا عليه السلام و تحسده و قد سرّت بقتله عليه السلام . (سه حديث)

7 . باب أنّ فاطمة عليهاالسلام أوصت أنّها اذا ماتت لا تدخل عليها لا عايشة و لا غيرها . (يك حديث)

8 . باب أنّ اللّه و رسوله قد أمر نساء النبي صلى الله عليه و آله وسلم بلزوم البيت . (شش حديث)

9 . باب في نهى النبي صلى الله عليه و آله وسلم عائشة عن قتال علي عليه السلام و قد أخبرها أنّها تنبحها كلاب

الحوأب . (دوازده حديث)

10 . باب فى اخبار النبى صلى الله عليه و آله وسلم أنّ الفتنة و رأس الكفر من بيت عايشة . (سه حديث)

1- . سبعة من السّلف ، المقصد الخامس ، في بيان ما يختصّ بعائشة .

11 . باب أنّ عائشة قد ندمت من خروجها على علي عليه السلام و تمنّت أن تكون حيضة ملقاة . (نه حديث)

12 . باب ودّ النبي صلى الله عليه و آله وسلم أن تموت عائشة في حياته فيهياها ويدفنها.(1) (يك حديث)

مرحوم سيّد شرف الدّين موسوى نيز در كتاب « النّص و الاجتهاد » سيزده مورد از مطاعن عايشه را ذكر نموده است(2) و در آخرين مورد ، قيام عايشه بر ضد اميرالمؤمنين عليه السلام را مفصّل مورد بررسى قرار داده است .(3)

طعن نهم : رضاع كبير

عائشه معتقـد به جواز « رضاع كبير » بود ! يعنى براى اين كه مردى با زنى محرم شود ، كافى است كه آن مرد از پسـتان زن پنـج مرتبه شـير بخورد ، و در نتيجه آن زن ، مادر او محسوب مى شود و خواهر آن زن خاله او مى شود ! !

هر گاه عائشه دوست داشت مردى را ببيند و اجازه ورود به خانه اش بدهد ، دسـتور مى داد نزد دختران خواهرش (اسماء) برود و از پستان يكى از آنان پنج مرتبه شـير بخورد تا با عائشه محرم گردد ! ! اما ام سلمه و ساير زنان پيامبر صلى الله عليه و آله وسلم به شدّت با اين بدعت و عمل وقيحانه مخالفت مى كردند .(4)

عائشه در توجيه اين بى شرمى و كار زشت مى گويد :

لقد نزلت آية الرجم و رضاعة الكبير عشرا ، و لقد كان في صحيفة

1- . كتاب « سبعة من السّلف » با تحقيق سيّد مرتضى رضوى : 229 - 268 .

2- . النّص و الاجتهاد ، الفصل الرابع : 412 - 458 با تحقيق و تعليق أبومجتبى .

3- . النّص و الاجتهاد ، الفصل الرابع : 423 - 458 ، با تحقيق و تعليق أبومجتبى .

4- . « كانت عائشة تأمر بنات أخواتها و بنات إخوتها أن يرضعن من أحبّت عائشة أن يراها و يدخل عليها و إن كان كبيرا ، خمس رضعات ، ثمّ يـدخل عليها . و أبت امّ سـلمه و سائر ازواج النبي أن يـدخلن عليهن بتلك الرضاعـة أحدا حتّى يرضع في المهد ». سـنن أبي داود : 2 / 222 ، مسلم : 4 / 251 ، كتـاب الرضاع ، باب 7 ، دارمى :2 / 210 ، باب 59 حديث 2257 ، سـنن ابن ماجه : 1 / 625 ، باب 36 ، رضاع الكبير 1943 ، مصنّف عبد الرزاق : 7 / 460 و 13886 .

تحت سريري فلمّا مات رسول اللّه و تشاغلنا بموته دخل داجن فأكلها ؛(1)

آیه سنگسار زناکار و آیه رضاع کبیر ، از آیات قرآن بود و بر روی برگی نوشته شده بود و زیر بستر من بود ، ولی هنگام وفات رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم مشغول عزاداری بودیم که ناگهان گوسفندی آمده و آن را خورد .

و بر طبق این نقل باید گفت : اولین کسی که قائل به تحریف قرآن شد عایشه است .

طعن دهم : جزع عایشه وقت احتضار

عامه روایت کردند :

چون وقت وفات عایشه رسـید ، بی تابی می کرد به او گفته شد : چرا بی تابی می کنی ای مادر مؤمنین در حالی که تو همسر پیامبر و دختر ابوبکر هستی ؟ گفت : بـدرستی که واقعه جمـل (جنگ با امیرالمؤمنین علی علیه السـلام) در گلویم گیر کرده ، ای کاش مرده و فراموش شده بودم (و نامی از من نبود ! !)(2)

در ینابیع المودّة از خود عایشه نقل می کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم خطاب به امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمودند :

یا عليّ ! حسبك أن ليس لمحبّك حسرة عند موته و لا وحشة في قبره و لا فزع يوم القيامة ؛(3)

ای علی ! تو را همین بس که برای محبّ تو در حین مرگ حسـرت و افسوسی نیست و او را در قبرش وحشتی نخواهد بود ، و در روز قیامت او را نالهو فزعی نیست .

1- . سنن ابن ماجه : 1 / 625 ، دار الفكر ، بيروت ، باب رضاع الكبير .

2- . مسند ابن حنبل : 1 / 276 ، أعلام النساء لكحالة : 3 / 100 ، بلاغات النساء : 8 . « انّ عايشة لمّا حضرتها الوفاة جزعت . فقيل لها تجزعين يا امّ المؤمنين وأنت زوجة النبيّ و بنت الصديق ؟ فقالت : إنّ يوم الجمل معترض في حلقي ليتني متّ و كنت نسيّا منسيّا ».

3- . ينابيع المودّة ، القندوزي : 2 / 312 ، احقاق الحق : 17 / 271 ، باب 167 .

زمخشری در ربیع الابرار نقل می کند که جُمَیْع بن عُمیر گفت :

بر عایشه وارد شدم و به او گفتم : چه کسی نزد پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم محبوب تر بود ؟ گفت : فاطمه . گفتم : من از مردان سئوال می کنم ، گفت : شوهرش علی ، و چرا محبوب ترین مردم نزد پیامبر نباشد با این که او بسیار در روز ، روزه دار و در شب ، عبادت کننده است ، و جان رسول اللّه در کف دست علی روان شد ، و علی آن را به دهان خود برد . من گفتم : پس چه چیز ترا واداشت بر آنچه گذشت (یعنی چرا با او جنگ کردی ؟) چون این را شنید ، معجر را بر روی خود کشید و گریست و (و توجیه کرد به این که او در افعالش مجبور بوده و) گفت : بر من این نوشته شده بود !!(1)

و خود معترف است که پس از پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم مرتکب خلاف ها گشته چنان که روایت شده است که :

قِيلَ لَهَا قَبْلَ مَوْتِهَا أَ نَدْفِنُكِ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله وسلم ، فَقَالَتْ : لاَ إِنِّي أَحْدَثْتُ بَعْدَهُ ؛

پیش از وفات عایشه از او پرسیدند که ترا پیش رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم دفن کنیم ؟ گفت : نه ؛ زیرا که بعد از او کارهای ناشایست از من به وجود آمد .(2)

1- . « قَالَ جُمَيْعُ بْنُ عُمَيْرٍ دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ فَقُلْتُ مَنْ كَانَ أَحَبَّ النَّاسِ إِلَى رَسُولِ اللّه صلی الله علیه و آله وسلم فَقَالَتْ : فَاطِمَةُ علیهاالسلام ، قُلْتُ لَهَا : إِنَّمَا أَسْأَلُكِ عَنِ الرِّجَالِ ، قَالَتْ : زَوْجُهَا وَ مَا يَمْنَعُهُ فَوَ اللَّهِ إِنَّهُ كَانَ لَصَوَّاماً قَوَّاماً وَ لَقَدْ سَالَتْ نَفْسُ رَسُولِ اللّه صلی الله علیه و آله وسلم فِي يَدِهِ فَرَدَّهَا إِلَى فِيهِ قُلْتُ فَمَا حَمَلَكِ عَلَى مَا كَانَ ؟ فَأَرْسَلَتْ خِمَارَهَا عَلَى وَجْهِهَا وَ بَكَتْ وَ قَالَتْ أَمْرٌ قُضِيَ عَلَيَّ ». ربیع الابرار : 1 / 820 ، کشف الغمة : 1 / 244 ، رواه في آخر عنوان « وقعة الجمل » ، بحارالانوار : 32 / 268 . احقاق الحق : 8 / 668 ، 670 ، 671 ، و ج 10 / 169 ، از بسیاری از مصادر عامّه نقل کرد . الطرائف : 1 / 158 ، از مناقب ابن مغازلی شافعی ، الغدیر : 3 / 41 ، از جامع ترمذی و مستدرك حاکم و جمع دیگر نقل نموده است .

2- . حقیر گوید : از عجایب این است که خود عایشه اعتراف به خلاف خود می کند - و لو با این حال ، هرگز توبه نکرده و با مرگ جاهلیّت و کفر و نفاق از دنیا رفته - ولی علمای عامّه توجیه کار او می کنند !!!

باب پنجم : مطاعن مع-اوية بن ابی سفيان

طعن اوّل : نسب معاويه

يزيد و معاويه ، در روايات با عنوان « دعیّ بن دعیّ » زنازاده پسر زنازاده نامیده شده است . ابن کلبی گويد :

كان معاويه لاربعة نفر ، لعمارة بن وليد بن المغيرة المخزومي و لمسافر بن أبي عمرو ، و لأبي سفيان و لرجل آخر سمّاه . و كانت هند امّه من المعلمات و كان أحبّ الرجال إليها السودان ، و كانت اذا ولدت أسود قتلته ، و حمامة جدّة معاوية كانت من ذوى الرّايات في الزنا (1)؛

معاويه به چهار مرد نسبت داده می شود : به عمارة بن وليد و مسافر بن أبی عمرو و ابوسفيان و به شخصی - ظاهرا صباح - که نام او را برده اند .

1- . برای اطلاع بر مصادر اين مطلب به : مثالب العرب : 72 ، تذكرة الخواص : 116 ، نهج الحق : 307 ، شرح نهج البلاغه ابن ابی الحديد : 1 / 336 ، ربيع الابرار ، زمخشری : 3 / 549 . الغارات : 2 / 937 ، الطرائف : 2 / 501 ، بحار الانوار : 33 / 198 ، 200 ، إحقاق الحق الأصل : 263 ، الغدير : 10 / 242 ، قال رحمه الله : « كان معاوية يُعزى إلى أربعة : مسافر بن ابی عمرو ... » مراجعه كنيد كه با اختلاف مختصری روايت كرده اند .

و مادرش هند از بدکاران صاحب پرچم بوده و مردان سیاه پوست را بیشتر می پسندید و هر گاه نوزادش سیاه پوست به دنیا می آمد او را می کشت . حمامه ، مادر بزرگ معاویه از صاحبان پرچم در زنا بود .

زمخشری می نویسد : معاویه فرزند چهار پدر بود و نام آن ها را ذکر می کند .(1)

طعن دوّم : شرك معاویه

با مراجعه به تاریخ واضح می شود که معاویه (و پدرش ابوسفیان) رأس فساد و جنگ و تجهیز لشگر بر علیه اسلام و سر منشأ خیانت و جنایت و نفاق بود و در همه مدّت رسالت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم مشرك بود ، وحی را تکذیب می نمود و شرع را استهزاء می کرد و تا فتح مکه که در ماه رمضان سال هشتم هجری - از قدوم پیامبر به مدینه - بوده است او بر شرك خود پایدار بود و از پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم فراری بود .

در روایات وارد شده که حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم همیشه معاویه را لعنت می کرد و می فرمود : « الطلیق بن الطلیق ، اللعین بن اللعین »(2) طلیق به آزاده شده می گویند و چون رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم مکه را فتح کرد و اهل مکه را از کشتن و اسیر کردن آزادی داد ، لذا ایشان را « طلقاء » می گویند و معاویه و پدرش از آن جمله بودند و در تمام مدت بعثت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم مشرك بودند و مسلمانیِ ظاهریِ او پنج ماه پیش از رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بود و چون پدرش پیش از او اسلام ظاهری آورده معاویه در روز فتح مکه در مکه نبود و چون شنید پدرش اسلام آورد نوشت :(3) « از دین خود به دین محمّد(صلی الله علیه و آله وسلم) نقل نمودی و در میان عرب ما را رسوا کردی که مردم خواهند گفت : (ابن حرب) از لات و عزّی برگشت » ، و پدرش را سرزنش ها و هجو می نمود و حکم رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم صادر شد که : « هر کس معاویه را ببیند بکشد

1- . ربیع الابرار : 3 / 549 ، الاغاني : 9 / 49 ، العقد الفرید : 6 / 86 - 88 ، 6 / 86 - 88 .

2- . نهج الحق : 309 ، و لاحظ : فتوح ابن اعثم : 3 / 150 .

3- . نهج الحق : 310 .

و خونش هدر باشد » و او پیش از فتح مکه گریخت و از هیچ کس و هیچ جا ایمن نبود ، عاقبت خود را به عباس رسانید و به دست و پای او افتاد و اظهار اسلام کرد عباس به خدمت حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم رفت و از او شفاعت کرد و آن حضرت او را بخشید (1).

ابن ابی الحدید از قول استادش نقیب نقل می کند که :

إنّ معاویة من أهل النار ، لا لمخالفته علیّاً و لا بمحاربته إیّاه و لکن عقیدته لم تکن صحیحة و لا إیمانه حقّاً و کان من رؤس المنافقین هو و أبوه و لم یسلم قلبه قط ، و إنّما أسلم لسانه و کان یذکر من حدیث معاویة و من فلتات قوله و ما حفظ عنه من کلام یقتضی فساد العقیدة شیئاً کثیراً ... ؛(2)

به راستی معاویه اهل آتش است نه به خاطر مخالفت با علی [علیه السلام] و نه بخاطر جنگ کردن با آن حضرت ، بلکه به این جهت که اعتقاد صحیح و ایمان واقعی نداشت بلکه او و پدرش از بزرگان منافقین بودند و هرگز اسلام آوردن او قلبی نبود بلکه فقط زبانی بود . او در مورد معاویه و عیوب و انحرافاتش - که دلیل بر فساد عقیده و مذهب او باشد - بسیار ذکر می کرد ... .

و نیز کلامی از « جاحظ ابی عثمان » در مورد معاویه ذکر می کند که برای هر کسی که عقل و فهم داشته باشد ، حجّت را تمام می نماید (3).

ابن ابی الحدید در شرح کلام امیرالمؤمنین علیه السلام می گوید :

هل یُعاب المسلم بأنّ سلفه کان کفّاراً ؟ ! قلتُ : نعم إذا تبع آثار سلفه

1- . برای اطلاع از داستان فتح مکه و مسائل مربوط به خاندان ابوسفیان به کتاب : « المغازی » واقدی جلد 2 و شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : جلد 17 و مسأله شفاعت عباس از معاویه به دلائل الصدق : 3 / 223 قسم اول باب مطاعن معاویه ، مراجعه شود .

2- . شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 10 / 226 .

3- . شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 10 / 228 ، فلاحظ : 211 - 260 کتاب 193 .

و احتذی حذوهم ، و امیرالمؤمنین ما عاب معاویة بأنّ سلفه کفّار فقط ، بل بکون متّبعا ؛(1)

آیا جایز است بر مسلمانی عیب و ایراد گرفته شود که گذشتگانش کافر بودند ؟ بلی زمانی که این شخص آثار گذشگانش را تبعیّت کند و روش آن ها را بپیماید ، امیرالمؤمنین معاویه را فقط به این جهت ایراد نگرفته که گذشتگانش کافر بودند بلکه بخاطر این بود که او هم تابع گذشگانش می باشد .

طعن سوّم : معاویه در کلام پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم در پیش گویی شهادت عمّار ، معاویه را رئیس گروه ستمکار خوانده است که عمّار آن ها را به بهشت می خواند و آنان او را به آتش می خوانند .(2)

ابوسعید خدری می گوید :

ما آجرهای مسجد پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم را یکی یکی حمل می کردیم ، اما عمّار یاسر دوتا دوتا می آورد ، پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم از کنار او گذشت و غبار از سر او زدود و فرمود : وای ! که عمّار را گروه سرکش می کشند ! عمّار آن ها را به خدا دعوت می کند و آن ها او را به آتش دوزخ می خوانند !(3)

و مطابق کلام رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم عمّار در جنگ صفین در رکاب امیرالمؤمنین علیه السلام به شهادت رسید و چون خبر شهادت او به معاویه رسید ، گفت : آن کسی که او را

1- . شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 15 / 119 ، به کتاب الغدیر : 10 / 216 ، مراجع کنید ، علامه امینی رحمه اللهشواهد بسیاری بر کفر و شرك معاویه اقامه نموده است .

2- . فرمود : « ویح تقتله الفئة الباغیة ، یدعوهم إلی الجنّة و یدعونه إلی النّار ». صحیح بخاری ، کتاب الجهاد و السیر : 3 / 207 ، سال چاپ 1410 ، کنز العمّال : 11 / 722 حدیث 33531 ، عمدة القاری ، العینی : 4 / 208 ، چاپ بیروت ، و ج 14 / 109 ، 110 ، صحیح ابن حبان : 15 / 554 ، 555 ، چاپ 1414 ، تحقیق شعیب ارنؤوط . شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 15 / 177 ، الجامع الصغیر ، جلال الدین سیوطی : 718 شماره 9640 . مسند احمد : 3 / 91 .

3- . صحیح بخاری : 2 / 93 کتاب جهاد و سیر .

به جنگ ما آورده او را کشته است ! ابن عباس در جواب گفت : پس در این صورت باید رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم حضرت حمزه علیه السلام را کشته باشد ؛ چون پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم او را به جنگ با کفّار برد !![1]

عبداللّه بن عمر می گوید:

روزی خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم رسیدم و شنیدم فرمود : « یطلع علیکم رجل یموت علی غیر سنّتی ؛ هم اکنون مردی بر شما نمایان می شود که بر (دین و) سنت من نخواهد مُرد » و لحظاتی بعد معاویة بن ابوسفیان پدیدار شد .[2]

در کتب معتبر عامه از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم نقل کردند که فرمودند :

إذا رأیتم معاویة علی منبري فاقتلوه ؛[3]

زمانی که معاویه را بر بالای منبر من دیدید پس او را بکشید .

1- . نهج الحقّ : 306 ، دلائل الصدق : 3 / 351 . محمد بن عبدالباقی زرقانی در « شرح مواهب لدنیّة » در بحث حدیث : « ویح عمّار تقتله الفئة الباغیة » می گوید : « و هذا الحدیث متواتر » قرطبی می گوید : « و لمّا لم یقدر معاویة علی انکاره قال : إنّما قتله من أخرجه ، فأجابه علیّ بأنّ رسول اللّه إذاً قتل حمزة حین أخرجه » ابن دحیه می گوید : « و هذا من الإلزام المفحم الذی لا جواب عنه و حجة لا اعتراض علیها » قرطبی می گوید : « فرجع معاویة و تأوّله علی الطلب و قال : « نحن الفئة الباغیة ؛ أی الطالبة لدم عثمان ». عبقات الانوار : 20 / 393 مناوی در « فیض القدیر شرح الجامع الصغیر » : 6 / 365 - 366 در تعلیقه اش بر حدیث می نویسد : « ویح عمّار تقتله الفئة الباغیة » و هذا صریح فی بغی طائفة معاویة الّذین قتلوا عمّاراً فی وقعة صفّین و أنّ الحقّ مع علیّ و هو من الاخبار بالمغیّبات ... و هذا الحدیث من أثبت الأحادیث و أصحّها ، و لمّا لم یقدر معاویة علی إنکاره قال : إنّما قتله من أخرجه . فأجابه علیّ علیه السلام : بأنّ رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم إذن قتل حمزة حین أخرجه .

2- . تاریخ الطبری : 11 / 357 . کتاب صفین نصر بن مزاحم : 247 . منهاج الکرامة : 78 ، 79 . احقاق الحق (الاصل) : 265 . در کتاب الغدیر : 10 / 139 - 142 ، احادیث زیادی از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم در کفر و خباثت معاویه از طریق عامّه نقل نموده ، و اسناد آن ها را بررسی کرده است .

3- . انساب الاشراف ، البلاذری : 5 / 136 ، کنوز الدقائق ، المناوی : 1 / 19 ، الغدیر : 10 / 204 .

و فرمودند :

انّ معاوية في تابوت من نار في أسفل درك منها ؛(1)

معاویه در تابوتی از آتش در جایگاه زیرین دوزخ باشد .

و فرمودند :

اِست معاوية في النّار ؛(2)

پایین تنه (و دُبُر) معاویه در آتش است .

طعن چهارم : لعن و نفرین معاویه توسط پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم

نسائی که از صاحبان صحاح ستّه در نزد عامّه است ، وقتی به شام رفت دید اهل شام از امیرالمؤمنین علیه السلام منحرف هستند و چون اهل شام فهمیدند که او کتابی در خصائص امیرالمؤمنین علی علیه السلام نوشت از او طلب کردند که در خصائص معاویه هم کتاب بنویسد ،

نسائی گفت : من فضیلتی برای معاویه سراغ ندارم مگر « لا أشبع اللّه بطنه ؛ خداوند شکمش را سیر نکند » اهل شام نسائی را با پاهای شان لگد مال کردند و به سبب آن رحلت کرد.(3)

روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم ابوسفیان را سوار بر الاغ دید که معاویه جلودار او بود (و الاغ را می کشید) حضرت فرمود :

لعن اللّه القائد والراكب ؛(4)

خداوند جلودار و سواره هر دو را لعنت کند .

1- . تاریخ الطبری : 11 / 357 ، ج 10 / 58 ، کتاب صفّین : 243 ، ص 217 ج .

2- . شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 8 / 258 ، نقلاً عن الجاحظ فی کتاب السفیانیة ، الغدیر : 8 / 429 .

3- . قد تضافر أنّ الحافظ النسائی قال : لمّا دخلتُ دمشق وجدتّ أهلها منحرفین عن علیّ بن أبی طالب علیهماالسلام و لمّا علموا أنّی عملتُ خصائصَ علیّ علیه السلام طلبوا أن أعمل خصائص معاویة فقلتُ : ماذا أخرج له أخرج له : « لا أشبع بطنه » فصاروا یضربونه فی خصیته فحمل من دمشق إلی الرّملة فتوفّی بها و مات سنه 303 هجری . فلاحظ: مرقاة المفاتیح شرح مشکاة المصابیح : 1 / 22 ، ذکر العلامة القاری فی حدیثه عن کیفیة وفاة النسائی ، فقال : مات ضرباً بالأرجل من أهل الشام حین أجابهم لمّا سألوه عن فضائل معاویة لیرجّحوه بها علی علیّ ... ذکرها الذهبی فی تذکرة الحفاظ : 2 / 699

4- . تاریخ الطبری : ج 11 ص 357 . کتاب صفین: ص 243، 247 . الغدیر : ج 10 ص 139 .

روزی پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم شخصی را سراغ معاویه فرستاد که از او بخواهد خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بیاید . فرستاده نزد معاویه رفت ، به او گفته شد : «معاویه مشغول خوردن است»! آن شخص نزد پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم بازگشت و ماجرا را خدمت آن حضرت عرض کرد . و حضرت سه مرتبه شخصی را سراغ معاویه فرستاد و او را طلبید و معاویه به خاطر غذا خوردن از آمدن خودداری کرد ! ! از این رو رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم معاویه را نفرین کرد و فرمود: « لا اشبع اللّه بطنه ؛ خدا هیچگاه شکم او را سیر نکند .» این نفرین مستجاب گردید و معاویه تا آخر عمر هرگز از خوردن غذا سیر نشد !(1)

و نیز از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم نقل کرده اند که فرمود :

خدایا ! معاویه و عمرو بن عاص را به آتش دوزخ بیانداز ... .(2)

طعن پنجم : جنگ با امیرالمؤمنین علیه السلام

طعن پنجم : جنگ با امیرالمؤمنین علیه السلام(3)

معاویه بعد از آن که مردم با امیرالمؤمنین علیه السلام بیعت کردند ، با فرومایگان شام به جنگ آن حضرت رفت . بهانه ای که معاویه برای جنگ با امیرالمؤمنین علیه السلام مطرح کرده بسیار احمقانه و دور از وجدان و بداهت و انسانیت بوده و آن ، چند تهمت ناروا

1- . جواهر المطالب في مناقب الإمام عليّ علیه السلام ، ابن الدمشقی : 2 / 218 ، باب 71 ، فی ما وقع بین الحسن و المعاویة و اصحابه و ما أفحمهم من الجواب . و مسند ابی داود الطیالسی : 359 . خصائص امیرالمؤمنین علیه السلامنسائی : 23 . صحیح مسلم : 8 / 27 ، باب ذم ذی الوجهین و تحریم فعله . شرح مسلم ، النووی : 16 / 152 . الاستیعاب : 3 / 1421 . شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید : 15 / 176 . تاریخ مدینة دمشق : 41 / 151 . اسد الغابة : 4 / 386 . تهذیب الکمال ، المزی : 22 / 344 . سیر أعلام النبلاء ، الذهبی : 3 / 123 . میزان الاعتدال الذهبی : 3 / 240 . فتوح البلدان ، البلاذری : 3 / 582 . تاریخ الطبری : 8 / 186 . البدایة والنهایة ابن کثیر : 6 / 189 ، و ج 8 / 128 . المناقب (خوارزمی) : 11 .

2- . کتاب صفّین : 219 ، مسند احمد بن حنبل : 4 / 421 ، در مسند احمد به جای نام معاویه و عمروعاص ، فلان و فلان آمده است . در شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 8 / 258 نقل می کند : « عنه صلی الله علیه و آله وسلم : اللهمّ الْعنه و لا تشبعه إلا بالتراب » و نیز مراجعه شود به کتاب الغدیر : 8 / 429 .

3- . لاحظ الغدیر : 10 / 381 . « قتال ابن هند علیّاً امیرالمؤمنین علیه السلام » علامه امینی رحمه الله مفصلاً کفر و الحاد معاویه را ثابت کرده است .

و مضحکی بوده که خود طرفدارانش هم از آن تعجب کردند و موجب انکارشان می باشد : بهانه اول کافر و ملحد دانستن - العیاذ باللّه - امیرالمؤمنین علیه السلام بود . بهانه دوم نماز نخواندن آن حضرت بود و حال آن که اسلام و ایمان به شمشیر امیرالمؤمنین علیه السلام جان گرفت و برقرار شد و از گزند بدخواهان و مشرکان رهائی یافت ، و نماز به همّت او بر پا شد و او مقتدای نمازگذاران است . و معاویه با این کلامش به عوام ساده لوح و کم اطلاع شام این طور وانمود می کند که آن حضرت ، ایمانی به اسلام ندارد و نماز نمی خواند . لذا معاویه در آخر خطبه هایش می گفت : « خدایا ! ابوتراب ، ملحد گشت و راه دین تو را بست بنا بر این او را لعنت کن بدترین لعنت ها و او را عذاب کن عذابی دردناك » و این را به همه جا نوشت تا انجام دهند و این سخن تا دوره عمر بن عبد العزیز از فراز منبرها گفته و پخش می شد .(1)

بهانه دیگری که معاویه به عنوان دلیل شرعی برای جنگ بر علیه امیرالمؤمنین علیه السلام و دور ساختن مردم از کمك به آن حضرت ، تبلیغ می نمود این بود که خود را خونخواه عثمان معرفی می کرد و خون عثمان را به گردن امیرالمؤمنین علی علیه السلام انداخته بود .

بطلان این سخن با مراجعه به تاریخ واضح می شود ؛ زیرا اوّلاً : با این که خود معاویه شاهد قتل عثمان نبوده تا ببیند چه کسی او را کشته است ، او خودش برای رسیدن به حکومت مایل بود عثمان کشته شود تا خونش را بهانه تحرکات سیاسی و نظامی ساخته و به حکومت برسد .

ثانیاً : امیرالمؤمنین علیه السلام هنگام وقوع حادثه یا خارج از مدینه بود که در این صورت امکان مباشرت در قتل یا جنگ برایش وجود نداشته است ، یا در مدینه در خانه اش نشسته بود که نه به نفع عثمان کاری کرده و نه بر علیه او ، چون هیچ گزارشی از این که

1- . این حقیر ، خاك پای اسبِ قنبر غلامِ امیرالمؤمنین علیه السلام می گوید : ما هم معاویه و دودمان او و پیروانش را تا قیامت لعنت می کنیم و می گویم : « اللهمّ العن معاویة و أتباعها بعدد فضائل امیرالمؤمنین علیه السلام ».

امیرالمؤمنین علیه السلام در محاصره خانه عثمان حضور داشته باشد نرسیده ، پس چگونه کسی که آنجا حاضر نبوده متّهم به قتل عثمان می شود .

ثالثاً : عثمان را مهاجران و انصار و بر جسته ترین اصحاب عادل و نیکوکار رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم کشته اند که نخست حجّت را بر وی تمام کرده و ثابت کرده اند که در حکومتش از قرآن و سنّت منحرف گشته و به حکم قرآن خونش هدر است . پس کسی حق ندارد از ایشان انتقام بستاند یا آن ها را قصاص کند .

رابعاً : معاویه ولیّ خون عثمان و ذی حق در خون خواهی او نبوده و خون خواهان شرعی وی فرزندانش بوده اند و اگر فرضاً حق قصاص داشتند و از تحقق آن درمانده بودند باید از خلیفه وقت ، داد خواهی می نمودند تا وی - یعنی امیرالمؤمنین علی علیه السلام - به دعوای ایشان رسیدگی و قضاوت می کرد و او که به نص نبوی علیه السلام « داتاترین و شایسته ترین قاضی بود »(1) حکم خدا را به اجرا می گذاشت .

آری معاویه حق خون خواهی داشت اما نه حق خون خواهی عثمان را بلکه می توانست قصاص خون خویشاوندان مشرکش را از امیرالمؤمنین علی علیه السلامبخواهد ، قصاص خون برادرش حنظلة بن ابی سفیان و جدّ مادریش عتبة بن ربیعة و دائی اش ولید بن عتبة بن ربیعة و پسر عموهایش عاص بن سعید بن عاص بن امیه و عقبة بن ابی معیط بن ابی عمرو بن امیه ، را بخواهد . اما او هرگز از این موضوع دم نزد چون می دانست که مردم با او موافقت نخواهند کرد و خون آن مشرکان را هدر و غیر قابل قصاص می دانند ، لذا او خون عثمان را بهانه کرد .

بنابر این ، جنگ معاویه چیزی نبود جز شعله ای از آتش کینه های جنگ بدر و اُحُد و برای گرفتن انتقام خون مشرکان قبیله بنی عبد شمس که در میدان امیرالمؤمنین صلی الله علیه و آله وسلم به خاك هلاك افتاده بودند و این حقیقت بر همه روشن بود ... آیا این دلائل و دلائل دیگری که ذکر نکردیم برای معاویه و تابعین اش کافی نبود ؟ آیا معاویه ندید

1- . نور الابصار : 88 . « قال ابن ابی الحدید : 1 / 23 : و قد روت العامّة و الخاصّة قوله صلی الله علیه و آله وسلم : أقضاکم علیّ ».

خودخواهی و فریب کـاری و جـاه طلبی و دنیـاپرستی او هزاران انسان بیگناه و مرد و زن و کودك را به خاك و خون افکنـد آن هم در مقابل کشـته شدن یك شـخص که بسـیاری از اصحاب عادل و مؤمن پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم پس از اتمام حجت او را کشتند ؟ قتل عام مردم به بهـانه خون خواهی یك تن بر خلاف شـرع و قانون خـداست . امّا معاویه برای رسـیدن به آمال دنیوی و پیگیری مسـیر جاهلیّت که توسط سقیفه نشینان و اصحاب صحیفه ملعونه رقم زده شده بود ، با امیرالمؤمنین علی علیه السلامجنگید ،(1) در حالی که تعظیم و تکریم امیرالمؤمنین علی علیه السلام و اطاعتش به ضرورت دین واجب است ؛ زیرا او ولیّ مؤمنان بود .(2)

طعن ششم : لعن و سبّ امیرالمؤمنین علیه السلام

معاویه به سـبب کفر باطنی و ظاهری ، پس از شـهادت امیرالمؤمنین علی علیه السـلام سـعی در ترویج سبّ و لعن نسـبت به آن حضـرت داشت و تبلیغات مسـموم فراوانی را در ممالك اسلامی انجام داد ،(3) در حالی که تعظیم و تکریم امیرالمؤمنین علیه السـلام ، به ضرورت کتاب و سنّت ثابت است ، لذا سبّ آن حضرت ، دلیل بر کفر و الحاد معاویه است .

ابن جوزی می نویسد :

معـاویه اولین کسـی بـود که حضـرت علی را لعن کرد و مردم را نیز به این کـار تشویـق کرد . در پی این بـدعت ، هزار مـاه لعن حضـرت امیرالمؤمنین علی به دسـتور معـاویه بر فراز منبرهـا انجـام شـد . آیـا کتاب خـدا یا سـنّت رسول اللّه صـلی الله علیه و آله وسـلم یا اجماع مسلمانان ، سبّ و لعن حضرت علی خلیفه مسلمانان را تجویز کرده بود ؟!(4)

1- . به کتاب الغدیر : 10 / 272 - 278 ، (قتال ابن هند علیّا امیر المؤمنین علیه السلام) مراجعه کنید .

2- . به کتاب الغدیر : 10 / 278 - 280 ، رجوع کنید ، علامه امینی رحمه الله چهل حدیث از طرق عامّه در فضـیلت امیرالمؤمنین علیه السلام ذکر نمودند .

3- . رجوع شود به الغدیر : 10 / 257 - 271 ، جنایات معاویة في صفحات تاریخه السوداء ، سبّ معاویة علیّا علیه السلام .

4- . سـبط ابن جوزی ، تذکرة الخواص من الأمة بذکر خصائص الأئمّة : 1 / 360 ، الباب الثالث ، خلافةامیرالمؤمنین علیه السلام به نقل از غزالی . « ثمّ اسـتفاض لعن علیّ علی المنـابر ألف شـهر ، و کان ذلك بأمر معاویـة ، لأنّه أوّل من فعل ذلك و سـبّه و حثّ علیه ، أتراهم أمرهم بذلك کتاب اللّه أو سنّة أو اجماع ؟ ».

ابن ابی الحدید در بیان گستردگی ماجرای لعن می نویسد :

سبّ و لعن علی [علیه السلام] در طول دوران حکومت بنی امیّه بر فراز (بیش از هفتاد هزار(1)) منبر ادامه پیدا کرد و حکم سنّت را یافت ، تا زمان عمر بن عبدالعزیز که آن را منع کرد .(2)

و نیز می نویسد :

زمانی که عمر بن عبدالعزیز از این بدعت امویان ممانعت کرد ، با اعتراض شدید حاضرین در مسجد مواجه شد و متّهم بر ترك سنّت شد (3).

نکته قابل توجه این که حتی بعضی از نزدیکان معاویه از لعن و جسارت مستقیم به امیرالمؤمنین علیه السلام خود داری می کردند ، مسلم نیشابوری می نویسد :

از عامر بن سعد بن ابی وقّاص ، از پدرش نقل کرده که : معاویه به سعد بن ابی وقّاص امر کرد تا علی را سبّ کند و سعد از سبّ کردن امتناع کرد ، معاویه گفت : به چه جهت از سبّ ابوتراب امتناع ورزیدی ؟ ! سعد گفت : چون در باره علی سه خصلت از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم شنیدم که اگر هر یك از آن ها در من بود ، در نزد من محبوب تر بود از شتران سرخ مو ! از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم در حالی که علیّ را در بعضی از غزواتش به جانشینی خود در مدینه معیّن فرمود – و علیّ گفت : ای رسول خدا ! مرا بر زنان و کودکان خلیفه نمودی ؟ – شنیدم که می گفت : « أما ترضی أن تکون منّی بمنزلة هارون من موسی إلا أنّه لا نبوّة بعدی »و شنیدم که در روز خیبر می گفت : « لأُعطینّ الراية غداً رجلاً يحبّ اللّه

1- . ربیع الابرار ، زمخشری : 2 / 186 ، النصائح الکافیة : 79 ، لاحظ الغدیر : 2 / 102 و جلد 10 / 66 .

2- . ابن ابی الحدید معتزلی شافعی ، شرح نهج البلاغة : 4 / 56 ، شرح کلام 56 ، فصل فیما روي من سبّ معاویة و حربه لعلی علیه السلام . « إنّ معاوية أمر النّاس بالعراق و الشام و غيرهما بسبّ علی علیه السلام و البراءة منه و خطب بذلك علی منابر الاسلام و صار ذلك سنّة في أيّام بني اميّة إلی أن قام عمر بن عبدالعزيز فأزاله ».

3- . ابن ابی الحدید معتزلی شافعی ، شرح نهج البلاغة : 13 / 222 ، القول في اسلام أبي بكر و عليّ و خصائص كلّ منهما . « فلمّا ولي عمر بن عبدالعزيز كفّ عن شتمه ، فقال الناس : ترك السنة ».

و رسوله و يحبّه اللّه و رسوله » و ما گردن كشيديم و سر برافراشتيم كه شايد ما را بدين امر مأموريت دهد ، پيامبر فرمود : « ادعوا عليّاً » على نزد رسول خدا صلى الله عليه و آله وسلم آمد و چشمانش دردناك بود ، رسول خدا صلى الله عليه و آله وسلم آب دهان خود را به چشمان او زد و پرچم جنگ را به او سپرد و خداوند به دست على خيبر را فتح كرد . و چون اين آيه نازل شد : « فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَةَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ »(1) رسول خدا صلى الله عليه و آله وسلم ، على و فاطمه و حسنين را فرا خواند و به پروردگار عرض كرد : « اللهمّ هؤلاء أهل بيتى ! ؛ پروردگارا ! اين ها اهل بيت من هستند » .(2)

بلاذرى مى نويسد : معاويه طبق نامه اى به مغيرة بن شعبه دستور سبّ و شتم حضرت على [عليه السلام] را داد و چنين نوشت : « أظهر شتم عليّ و تنقّصه ».(3)

ابن اثير در تاريخش مى نويسد :

از جمله شروطى كه امام مجتبى در صلحنامه با معاويه ذكر كرد اين بود كه به اميرالمؤمنين دشنام ندهد و او قبول نكرد . امام مجتبى از معاويه خواست كه در حضورش به اميرالمؤمنين دشنام ندهد ، قبول كرد ولى به وعده اش وفا نكرد . (معاويه با گستاخى و با زير پاگذاشتن عهدنامه اى كه با امام حسن

1- . آل عمران : 61 .

2- . مسلم بن حجاج نيشابورى ، صحيح مسلم : 4 / 108 ، كتاب الفضائل ، باب من فضائل علي بن ابي طالب عليه السلام ، ابن حجر عسقلانى ، الاصابة : 2 / 503 ، ابن اثير جزرى ، اسد الغابة : 4 / 25 و 26 . « عن عامر بن سعد بن أبي وقاص عن أبيه قال : أمر معاوية بن أبي سفيان سعدا فقال : ما منعك أن تسبّ أباتراب ؟ فقال : أما ما ذكرت ثلاثا قالهنّ له رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم فلن أسبّه لأن تكون لي واحدة منهنّ أحبّ إليّ من حمر النّعم ، سمعت رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم يقوله له خلّفه في بعض مغازيه ، فقال له عليّ عليه السلام : يا رسول اللّه ! خلّفتني مع النّساء و الصبيان ! فقال له رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم : أما ترضى أن تكون منّي بمنزلة هارون من موسى إلا أنّه لا نبوّة بعدي . و سمعته يقول يوم خيبر : لأعطينّ الراية رجلاً يحبّ اللّه و رسوله و يحبّه اللّه و رسوله . قال : فتطاولنا لها ، فقال : ادعوا لي عليّا ، فأُتي به أرمد ، فبصق في عينه و دفع الرّاية إليه ، ففتح اللّه عليه . و لمّا نزلت هذه الآية : « فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ »دعا رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم عليّا و فاطمة و حسنا و حسينا ، فقال : اللّهم ! هؤلاء أهلى ».

3- . بلاذرى ، أنساب الأشراف : 5 / 30 ، شرح حال معاوية .

بسته بود ، آشکارا و در حضور امام حسن و امام حسین به سبّ و لعن امیرالمؤمنین علی علیه السلام می پرداخت) .(1)

معاویه آنقدر به دشمنی با امیرالمؤمنین علیه السلام و سبّ آن حضرت ادامه داد تا جایی که در تواریخ نقل شده :

کانت بنو اُمیّة إذا سمعوا بمولود اسمه عليّ قتلوه ؛(2)

دشمنی و عداوت بنی امیّه با علی [علیه السلام] به جایی رسیده بود که هر نوزادی را که اسمش علی بود ، به قتل می رساندند .

ابن قتیبه می نویسد :

(هر محدّثی که نامی از حضرت علی می برد یا حدیثی درباره فضائل ایشان بیان می کرد ، طرد می کردند) بسیاری از محدّثان از بازگو کردن فضائل حضرت علی خودداری نموده و به جمع آوری فضائل ساختگی معاویه و عمرو بن عاص پرداختند . هدف اصلی آنان از جمع آوری فضائل ساختگی معاویه و عمرو بن عاص تنقیص حضرت علی بود ، نه جمع آوری فضیلت برای معاویه و عمرو بن عاص (3).

1- . ابن اثیر جزری شافعی ، الکامل في التاریخ : 2 / 446 حوادث 41 هجری قمری ، ذکر تسلیم الحسن بن علی علیهماالسلام الخلافة إلی معاویة . الغدیر : 10 / 368 « و کان الذي طلب الحسن من معاویة ... . و أن لا یشتم علیّا ، فلم یجبه إلی الکفّ عن شتم عليّ ، فطلب أن لا یُشْتَم عليّ و هو یسمع ، فأجابه إلی ذلك ، ثمّ لم یف له به ایضا ».

2- . مزی ، تهذیب الکمال في أسماء الرجال : 13 / 266 شرح حال علی بن رباح ، ش 4651 ، ذهبی سلفی ، سیر أعلام النبلاء : 5 / 102 ، شرح حال علی بن رباح ، ش 35 ، و تاریخ الإسلام و وفیات المشاهیر و الأعلام : 7 / 427 ، حوادث و وفیات 101 - 120 هجری قمری ، شرح حال علی بن رباح ، ش 505 ، و ابن حجر عسقلانی شافعی در تهذیب التهذیب : 7 / 281 ، شرح حال علی بن رباح ، ش 541 .

3- . غماري ، فتح الملك العلي بصحة حدیث باب مدینة العلم علي : 274 ، به نقل از ابن قتیبه در « الاختلاف في اللفظ و الردّ علی الجهمیة و المشبهة » : 41 . « تحامی کثیر من المحدّثین أن یحدّثوا بفضائله ... . حتّی تحامی کثیر من المحدّثین أن یتحدّثوا بها و عنوا بجمع فضائل عمرو بن العاص و معاویة - یعنی الموضوعة - کأنّهم لا یریدونهما بذلك و إنّما یریدونه ».

طعن هفتم : شهادت امام مجتبی علیه السلام

معاویه به همسر امام حسن علیه السلام « جعده دختر اشعث » وعده داد که در صورت قتل و مسموم کردن امام به زهر ، اموال بسیاری به او هدیه دهد و وی را به ازدواج پسرش یزید در آورد ، اما پس از شهادت امام علیه السلام تنها اموال را به او داد و از ازدواج جعده و یزید ممانعت کرد .(1)

باری ، معاویه شقاوت و بی دینی اش به این حدّ و اندازه بود که امام مجتبی علیه السلام - که فضائل و مناقبش مسلّم بین خاصه و عامه است(2) - را به دست زنش « جُعْدَة بنت اشعث » مسموم و شهید کرد و بدین جهت به منظور و مراد خویش نائل آمد .(3)

طعن هشتم : ولیعهدی یزید

معاویه ، امام حسن علیه السلام را به صلح دعوت کرد ، امام حسن علیه السلام هم به امر الهی چاره ای جز صلح نداشت ، چون زیان صلح کمتر از جنگ با وی ، و محذورش نیز سهل تر است . به ویژه بعد از آن که معاویه در صلحنامه همه شروط امام حسن علیه السلام را پذیرفت ، و خود او آن را آغاز کرد و در عراق و شام آن را بر ملا ساخت . بسیاری از مورّخان مانند طبری(4) و ابن اثیر(5) روایت نموده اند که معاویه نامه سفید مهر کرده ای برای امام حسن علیه السلام فرستاد و جداگانه به وی نوشت که هر چه می خواهی در این نامه که پای آن را مهر کرده ام ، شرط کن که آن را می پذیرم .

1- . أسد الغابة : 2 / 15 ، الاستیعاب : 1 / 376 .

2- . لاحظ کتاب فضائل الخمسة من الصحاح الستّة : 3 / 205 - 313 ، المقصد الرابع و المقصد الخامس فی فضائل الحسنین علیهماالسلام من طریق العامة .

3- . الطبقات الکبری لابن سعد ، ترجمة الحسن علی علیهماالسلام : 84 ، المستدرك علی الصحیحین : 3 / 176 ، تاریخ ابوالفداء : 1 / 183 ، استیعاب ابن عبدالبرّ : 1 / 383 ، مروج الذهب : 2 / 50 ، شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 4 / 4 و 7 و 468 ، مقاتل الطالبین : 57 ، ترجمة الحسن بن علی علیهماالسلام من تاریخ دمشق : 211 ، تهذیب الکمال : 6 / 251 - 253 ، سیر اعلام النبلاء : 3 / 245 ، اسد الغابة : 2 / 9 ، تهذیب التهذیب : 2 / 260 .

4- . تاریخ طبری : 6 / 93 .

5- . تاریخ ابن اثیر : 3 / 162 .

سپس نامه و صحیفه سفید مهر کرده را به وسیله عبداللّه عامر برای امام حسن علیه السلام فرستاد ، ولی امام حسن علیه السلام نخواست شروط صلح به خط خود او باشد لذا آن را بر عبداللّه عامر املاء کرد و عبداللّه همان طور که امام حسن علیه السلام می فرمود می نوشت ، معاویه همه شروط را با خط خود نوشت و پای آن را مهر کرد و پیمان های موکّد و وعده های محکمی داد که همه آن ها را عمل کند ، سپس همه رؤسای شام را بر آن گواه گرفت و آن ها نیز پای عهد نامه را مهر کردند و به وسیله عبداللّه عامر برای امام حسن علیه السلام فرستاد .(1)

معاویه صلح نامه را به این عبارت ختم کرد : « بر معاویة بن ابی سفیان است که بار رعایت عهد و پیمان خدا و هر چه را خدا از بندگانش پیمان گرفته است ، تعهّدات خود را عمل نماید . » ولی معاویه تمام پیمان های خود را زیر پا نهاد(2) و در مقابل امام حسن و امام حسین علیهماالسلام در مسجد کوفه - که مملوّ از مردم بود و صلح را جشن گرفتند - به امیرالمؤمنین علی علیه السلام و امام حسن علیه السلام دشنام داد ! معاویه به این عمل زشت خواست مردم کوفه را ذلیل کند بلکه می خواست دشمنی خود را به خدا و رسول ظاهر نماید ، ولی امام حسن علیه السلام پس از سخنان معاویه به منبر رفت آنچه شایسته حق و اهل حق بود و موجب خواری باطل و اهل آن بود به زبان آورد .(3)

معاویه سیاست خود را با هر عمل که مخالف کتاب و سنّت بود - از قبیل کشتن افراد بی گناه و پاك و بی احترامی به اعراض و نوامیس مسلمین و غارت اموال مردم و به کار گماشتن ملحدین و منافقین و ... و مسموم ساختن امام مجتبی علیه السلام - تکمیل کرد ، تا بدین گونه راه را برای فرزند پلید ، شراب خوار و هتّاکش یزید ، هموار سازد .

1- . الامامة والسیاسة ابن قتیبه دینوری : 200 .

2- . الطبری : 4 / 124 ، الامامة والسیاسة : 164 طبع 1 ، شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 4 / 16 ، الغدیر : 11 / 17 . « قال معاویة : ألا إنّ کلّ شی ء أعطیته الحسن بن علیّ تحت قدمیّ هاتین لا أفی به ».

3- . مراجعه شود به خطابه حضرت در کتاب « صلح الحسن علیه السلام » تألیف شیخ راضی آل یاسین ، الارشاد ، الشیخ المفید رحمه الله : 275 : « کلامه علیه السلام لمّا نقض معاویة بن ابی سفیان شروط الصلح ».

یزیـدی که آن همه فجایع را در مکه و مدینه و کربلا به راه انداخت و هر روزی که از عمر دولتش می گذشت ، جنایتی مرتکب می شد و با خـدا و رسول به محاربه بر می خاست ، اعمال ناشایست و زننـده ای که جا داشت آسـمان ها از ارتکاب آن فرو ریزد و زمین منفجر شود و کوهها متلاشی گردد .

باری ، معاویه طبق قرار داد صلح با امام حسن علیه السلام حق تعیین جانشین نداشته ،(1) و باید امر خلافت پس از خود را ... اما او عهد شکنی کرد و بـا این شـرط - و سایر شـرطها - مخالفت نموده و یزیـد را تعیین کرد . پس خلافت یزیـد مشـروع نبوده و او فردی خارج از تعهدات پدرش است .

ابن حجر می نویسد :

هذا ما صالح علیه الحسن معاویة ... . و لیس لمعاویة أن یعهد إلی أحد من بعده عهدا بل یکون الأمر بعده شوری بین المسلمین ؛(2)

معاویه حق ندارد پس از خود ، خلافت را به کسی واگذار کند ، بلکه این امر پس از او به عنوان شورا بین مسلمین خواهد بود .

چنـان که با اقراری که خود معاویه می کنـد خلافت او هم مشـروعیت نداشـته است . او در نامه ای که به محمّـد بن ابی بکر می نویسـد ، اعتراف می کند که حق خلافت با حضرت علی علیه السلام بوده ولی ابوبکر و عمر آن را غصب کرده(3)

1- . قال أبوالفرج الاصـبهانی : کان الحسن علیه السلام شرط علی معاویة فی شروط الصلح أن لا یعهد إلی أحد بالخلافة بعده و أن تکون الخلافة له من بعده و أراد معاویة البیعة لابنه یزید ... . (الغدیر : 11 / 19)

2- . مطالب السؤول في مناقب آل الرّسول ، محمد بن طلحة الشافعی : 357 ، کشف الغمة : 193 ، ینابیع المودّة : 425 ، البدء و التاریخ : 5 / 236 ، الصواعق ، ابن حجر هیثمی : 2 / 399 ، بحار الانوار : 44 / 65 ، الغدیر : 11 / 6 ، اعیان الشیعة : 570 .

3- . ابن ابی الحدید می نویسد : « فلمّا اختار اللّه لنبیّه ما عنده ، و أتمّ له ما وعده و أظهر دعوته و أفلج حجّته ، قبضه اللّه إلیه ، فکان أبوك و فاروقه أوّل من ابتزّه و خالفه علی ذلك ، اتّفقا و اتّسـقا ثمّ دعواه إلی أنفسـهما » . شـرح نهـج البلاغه ابن ابی الحدید : 3 / 190 ، سیر اعلام النبلاء : 10 / 464 ، تاریخ بغداد : 11 / 364 ، بحار الانوار : 33 / 577 ، وقعة الصفین : 120 .

و خلافت آن ها هم مشروعیّت نداشته است .(1)

حاصل آن که : معاویه پسر ناپاك و ملعون و سگ باز و شراب خوار ملحدِ خودش(2) را خلیفه بر مسلمین قرار داد تا این که امام حسین علیه السلام را به شهادت رسانید و زنانش

1- . متن نامه جناب محمّد بن ابی بکر به معاویه ملعون این است : « و کتب محمّد بن أبیبکر إلی معاویة احتجاجا علیه « بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ » مِنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِیبَکْرٍ إِلَی الْغَاوِي مُعَاوِیَةَ بْنِ صَخْرٍ سَلاَمُ اللَّهِ عَلَی أَهْلِ طَاعَةِ اللَّهِ مِمَّنْ هُوَ أَهْلُ دِینِ اللَّهِ وَ أَهْلُ وَلاَیَةِ اللَّهِ أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ اللَّهَ بِجَلاَلِهِ وَ سُلْطَانِهِ خَلَقَ خَلْقاً بِلاَ عَبَثٍ مِنْهُ وَ لاَ ضَعْفٍ بِهِ فِي قُوَّةٍ وَ لَکِنَّهُ خَلَقَهُمْ عَبِیداً فَمِنْهُمْ شَقِیٌّ وَ سَعِیدٌ وَ غَوِیٌّ وَ رَشِیدٌ ثُمَّ اخْتَارَهُمْ عَلَی عِلْمٍ مِنْهُ وَ اصْطَفَی وَ انْتَجَبَ مِنْهُمْ مُحَمَّداً صلی الله علیه و آله وسلم وَ اصْطَفَاهُ لِرِسَالَتِهِ وَ ائْتَمَنَهُ عَلَی وَحْیِهِ فَدَعَا إِلَی سَبِیلِ رَبِّهِ بِالْحِکْمَةِ وَ الْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ فَکَانَ أَوَّلَ مَنْ أَجَابَ وَ أَنَابَ وَ أَسْلَمَ وَ سَلَّمَ أَخُوهُ وَ ابْنُ عَمِّهِ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ علیهماالسلام فَصَدَّقَهُ بِالْغَیْبِ الْمَکْتُومِ وَ آثَرَهُ عَلَی کُلِّ حَمِیمٍ وَ وَقَاهُ مِنْ کُلِّ مَکْرُوهٍ وَ وَاسَاهُ بِنَفْسِهِ فِي کُلِّ خَوْفٍ وَ قَدْ رَأَیْتُکَ تُسَاوِیهِ وَ أَنْتَ أَنْتَ وَ هُوَ هُوَ الْمُبَرَّزُ وَ السَّابِقُ فِي کُلِّ خَیْرٍ وَ أَنْتَ اللَّعِینُ بْنُ اللَّعِینِ لَمْ تَزَلْ أَنْتَ وَ أَبُوکَ تُبْغِضَانِ وَ تَبْغِیَانِ فِي دِینِ اللَّهِ الْغَوَائِلَ وَ تَجْتَهِدَانِ عَلَی إِطْفَاءِ نُورِ اللَّهِ تَجْمَعَانِ الْجُمُوعَ عَلَی ذَلِکَ وَ تَبْذُلاَنِ فِیهِ الْأَمْوَالَ وَ تُحَالِفَانِ عَلَیْهِ الْقَبَائِلَ عَلَی ذَلِکَ مَاتَ أَبُوکَ وَ عَلَیْهِ خَلَفْتَهُ أَنْتَ فَکَیْفَ لَکَ الْوَیْلُ تَعْدِلُ عَنْ عَلِيٍّ وَ هُوَ وَارِثُ عِلْمِ رَسُولِ اللَّهِ وَ وَصِیُّهُ وَ أَوَّلُ النَّاسِ لَهُ اتِّبَاعاً وَ آخِرُهُمْ بِهِ عَهْداً وَ أَنْتَ عَدُوُّهُ وَ ابْنُ عَدُوِّهِ فَتَمَتَّعْ بِبَاطِلِکَ مَا اسْتَطَعْتَ وَ تَبَدَّدْ بِابْنِ الْعَاصِ فِي غَوَایَتِکَ فَکَأَنَّ أَجَلَکَ قَدِ انْقَضَی وَ کَیْدَکَ قَدْ وَهَی ثُمَّ تَسْتَبِینُ لَکَ لِمَنْ تَکُونُ الْعَاقِبَةُ الْعُلْیَا « وَ السَّلاَمُ عَلی مَنِ اتَّبَعَ الْهُدی » » . و معاویه در پاسخ او نوشت : « هَذَا إِلَی الزَّارِي عَلَی أَبِیهِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِیبَکْرٍ سَلاَمٌ عَلَی أَهْلِ طَاعَةِ اللَّهِ ، أَمَّا بَعْدُ فَقَدْ أَتَانِي کِتَابُکَ تَذْکُرُ فِیهِ مَا اللَّهُ أَهْلُهُ فِي قُدْرَتِهِ وَ سُلْطَانِهِ مَعَ کَلاَمٍ أَلَّفْتَهُ وَ رَصَفْتَهُ لِرَأْیِکَ فِیهِ وَ ذَکَرْتَ حَقَّ عَلِيٍّ وَ قَدِیمَ سَوَابِقِهِ وَ قَرَابَتَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله وسلم وَ نُصْرَتَهُ وَ مُوَاسَاتَهُ إِیَّاهُ فِي کُلِّ خَوْفٍ وَ هَوْلٍ وَ تَفْضِیلَکَ عَلِیّاً وَ عَیْبَکَ لِي بِفَضْلِ غَیْرِکَ لاَ بِفَضْلِکَ فَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَرَفَ ذَلِکَ عَنْکَ وَ جَعَلَهُ لِغَیْرِکَ وَ قَدْ کُنَّا وَ أَبُوکَ مَعَنَا فِي زَمَنِ نَبِیِّنَا صلی الله علیه و آله وسلم نَرَی حَقَّ عَلِيٍّ علیه السلاملاَزِماً لَنَا وَ سَبْقَهُ مُبَرِّزاً عَلَیْنَا فَلَمَّا اخْتَارَ اللَّهُ لِنَبِیِّهِ مَا عِنْدَهُ وَ أَتَمَّ لَهُ مَا وَعَدَهُ قَبَضَهُ اللَّهُ إِلَیْهِ- وَ کَانَ أَبُوکَ وَ فَارُوقُهُ أَوَّلَ مَنِ ابْتَزَّهُ وَ خَالَفَهُ عَلَی ذَلِکَ وَ اتَّفَقَا ثُمَّ دَعَوَاهُ إِلَی أَنْفُسِهِمَا فَأَبْطَأَ عَلَیْهِمَا فَهَمَّا بِهِ الْهُمُومَ وَ أَرَادَا بِهِ الْعَظِیمَ فَبَایَعَ وَ سَلَّمَ لِأَمْرِهِمَا لاَ یُشْرِکَانِهِ فِي أَمْرِهِمَا وَ لاَ یُطْلِعَانِهِ عَلَی سِرِّهِمَا حَتَّی قَضَی اللَّهُ مِنْ أَمْرِهِمَا مَا قَضَی ثُمَّ قَامَ بَعْدَهُمَا ثَالِثُهُمَا یَهْدِي بِهُدَاهُمَا وَ یَسِیرُ بِسِیرَتِهِمَا فعتبه فَعِبْتَهُ أَنْتَ وَ صَاحِبُکَ حَتَّی طَمَعَ فِیهِ الْأَقَاصِي مِنْ أَهْلِ الْمَعَاصِي حَتَّی بَلَغْتُمَا مِنْهُ مُنَاکُمَا وَ کَانَ أَبُوکَ مَهَّدَ مِهَادَهُ فَإِنْ یَکُ مَا نَحْنُ فِیهِ صَوَاباً فَأَبُوکَ أَوَّلُهُ وَ إِنْ یَکُ جَوْراً فَأَبُوکَ سَنَّهُ وَ نَحْنُ شُرَکَاؤُهُ وَ بِهَذَا اقْتَدَیْنَا وَ لَوْ لاَ مَا سَبَقَنَا إِلَیْهِ أَبُوکَ مَا خَالَفْنَا عَلِیّاً وَ لَسَلَّمْنَا لَهُ وَ لَکِنَّا رَأَیْنَا أَبَاکَ فَعَلَ ذَلِکَ فَأَخَذْنَا بِمِثَالِهِ فَعِبْ أَبَاکَ أَوْ دَعْهُ وَ السَّلاَمُ عَلَی مَنْ تَابَ وَ أَنَابَ . » نقل از احتجاج طبرسی : 1 / 184

2- . الامامة و السیاسة : 1 / 160 .

را اسیر کرد .(1) و این جنایت یزید نسبت به امام حسین علیه السلام و اولاد و اصحابش از مسلّمات تاریخ شیعه و مخالفین است .

این ولیعهد جانی و عیّاش ، ذرّه ای به دین اسلام معتقد نبود . جنایاتی بزرگ - علاوه بر واقعه جانگداز کربلا - مرتکب شد که خواندن و نوشتن آن دشوار است . این ولیعهد جنایت کار ، کعبه را خراب کرد ،(2) و شهر مدینه را غارت کرد(3) و اموال و زنان اهل مدینه را تا سه روز بر لشکریانش مباح داشت تا هر چه خواهند از اموال ایشان غنیمت گیرند و با زنان و دختران زنا کنند ، لشکر شام که اصلاً دین نداشتند و به حکم « النّاس علی دین ملوکهم »(4) آئینی جز آئین یزید نمی دانستند ، دست تعدّی بر اموال و اعراض مسلمانان گشودند و فسق و فساد و زنا را مباح ساختند تا به حدّی که نقل شده که در مسجد رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم زنا کردند !(5) و مدائنی روایت کرده که : بعد از واقعه حرّه ، هزار زن بی شوهر فرزند زنا متولّد کردند و ایشان را « اَوْلاد الحَرّة » نامیدند ،(6) و به قولی دیگر ده هزار زن ،(7) و در « اخبار الدُّوَل قرمانی » است که با هزار دختر باکره زنا کردند !(8) در واقعه حرّه تعداد ده هزار و هفتصد و هشتاد نفر از مهاجرین و انصار و فرزندان ایشان و دیگر مسلمانان به قتل رسیدند .(9) و صدها

1- . الامامة و السیاسة : 1 / 7 .

2- . همان : 1 / 13 .

3- . همان : 1 / 193 .

4- . یعنی : مردم پیوسته روی سنّت طبیعی و پیروی از حواس نه از روی منطق و تعقّل ، دین و آئین خود را بر اساس دینِ حاکمان و شاهان خود قرار می دهند .

5- . تذکرة الخواص : 259 .

6- . تاریخ الاسلام ، حوادث 80 - 61 .

7- . تذکرة الخواص : 260 .

8- . أخبار الدُّوَل : 130 . چنان که سیوطی در تاریخ خلفا به آن تصریح کرد ، و در تعلیقه کتاب « النصّ و الاجتهاد : 466 » مرحوم سیّد شرف الدّین ، به بعضی از این قضایا اشاره نمودند .

9- . الامامة و السیاسة ابن قتیبة و دیگر مورّخان اهل خلاف . هم چنین به کتاب مروج الذهب : 3 / 84 - 85 ، و تذکرة الخواص : 259 ، مراجعه کنید .

جنایات دیگر که یزید خون خوار در مدت کوتاه عمر خود انجام داد و روی تاریخ را سیاه کرد ![1] معاویه چنین فرزند لعین و ناپاکی را بر تخت خلافت اسلامی و امامت مسلمین نشاند و به جامعه اسلام تحمیل نمود .

حمله به شهر مدینه و قتل عام هزاران نفر از صحابی و تابعین به فرماندهی مسلم بن عقبه[2] در واقعه حرّه ، از جانب معاویه از پیش طرّاحی شده بود و به دستور معاویه صورت گرفت .

چنان که سمهودی شافعی می نویسد :

معاویه در هنگام احتضار و جان دادن ، فرزندش را احضار کرده و گفت : اهل مدینه بالأخره با تو درگیر می شوند ، پس اگر این اتفاق روی داد ، مسلم بن عقبه را به جنگ با آنان بفرست ؛ چون به خیر خواهی و وفاداری او نسبت به (حکومت) ما کاملاً واقف هستم ... .[3]

1- . از عجایب این است که : ابن تیمیّة از هجوم امویان به مدینه منوّره و خون ریزی ها و هتك حرمت و تجاوز به زنان و دختران مسلمان در مدینه منوّره دفاع می کند . و می نویسد : فإنّ أهل المدینة النبویّة نقضوا بیعته و أخرجوا نوابه و أهله ، فبعث إلیهم جیشا و أمره إذا لم یطیعوه بعد ثلاث أن یدخلها بالسّیف و یبیحها ثلاثا ، فصار عسکره في المدینة النبویّة ثلاثا یقتلون و ینهبون و یفتضون الفروج المحرّمة . ثمّ أرسل جیشا إلی مکّة المشرفة ، فحاصروا مکّة و توفّي یزید و هم محاصرون مکة ، و هذا من العدوان و الظلم الذي فعل بأمره ... . و مع هذا فإن کان فاسقا أو ظالما فاللّه یغفر للفاسق و الظالم لا سیّما إذا أتی بحسنات عظیمة . و قد روی البخاري في صحیحه عن ابن عمر أنّ النبي صلی الله علیه و آله وسلم قال : « أوّل جیش یغزو القسطنطنیّة مغفور له » و أوّل جیش غزاها کان أمیرهم یزید بن معاویة ؛ یعنی اول لشکری که در قسطنطنیه به جنگ دشمن می رود ، مورد عفو و غفران خداوند قرار می گیرد . یزید فرمانده سپاهی بود که برای اولین بار به قسطنطنیه رفت . مجموع فتاوی ابن تیمیّة : 3 / 254 ، فصل في وجوب الاقتصاد و الاعتدال في أمر الصحابة

2- . وفاء الوفاء : 1 / 131 ، اخافة بسر الحرمین ، و تاریخ الطبری : 2 / 118 .

3- . وفاء الوفاء بأخبار دار المصطفی : 1 / 130 ، دار الکتب العلمیّة ، بیروت . « أخرج ابن أبي خیثمة بسند صحیح إلی جویریّة بن أسماء : سمعت أشیاخ أهل المدینة یتحدّثون أنّ معاویة لمّا احتضر ، دعا یزید ، فقال له : إنّ لك من أهل المدینة یوما ، فإن فعلوها فارمهم بمسلم بن عقبة فإنّي عرفت نصیحته ... » .

طعن نهم : قتل مهاجرین و انصار

صاحب کتاب « الهاویه » روایت کرده که : معاویه چهل هزار نفر از مهاجران و انصار و فرزندان شان را به قتل رساند ! ! در حالی که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند : « هر کس در کشتن مسلمانی یاری کند - هر چند به کلمه ای باشد - در قیامت به گونه ای با خداوند دیدار می نماید که بر پیشانی اش نوشته اند از رحمت خدا ناامید است »(1) در همان کتاب از ابن مسعود روایت کرده که : « هر چیزی آفتی دارد ، آفت این دین بنی امیه اند . »(2) بسر بن ارطاة به دستور معاویه سی هزار مسلمان مؤمن را به قتل رساند .(3)

ابن اعثم می نویسد :

معاویه خود دستورِ به دار آویختن گروهی از شیعیان را صادر کرد ،(4) « زیاد بن ابیه » که از طرف معاویه والی بصره و کوفه بود ، شیعیان را در مسجد جمع می کرد تا از علی اظهار بیزاری جویند ،(5) او در بصره نیز در جستجوی شیعیان بود و با یافتن آن ها آنان را به قتل می رساند .(6) عده ای از صحابه و تابعین به دستور معاویه به شهادت رسیدند . در سال 53 هجری معاویه حجر بن عدی و اصحابش را (پس از آن که با آن ها پیمان بست و امان شان داد برخلاف عهد خود عمل کرد و آن ها را) به شهادت رساند و او اولین کسی بود که به همراه اصحابش به شیوه قتل صبر در اسلام کشته شد .(7)

1- . سنن ابن ماجه : 2 / 872 .

2- . کنز العمال : 6 / 91 ، تطهیر الجنان در حاشیه الصواعق : 143 .

3- . ابن ابی الحدید در شرح نهج البلاغه : 2 / 10 ، و ملاحظه شود : مروج الذهب مسعودی : 3 / 21 - 22 . و نیز ابوالفرج اصفهانی ، و سمهودی در تاریخ المدینه ، ابن خلکان و ابن عساکر و طبری در تاریخ شان ذکر نمودند .

4- . المحبّر : 479 .

5- . مختصر تاریخ دمشق : 9 / 88 .

6- . همان .

7- . مروج الذهب : 3 / 3 - 4 ، سیر أعلام النبلاء : 3 / 462 - 466 ، کنزالعمال : 13 / 587 ، أُسد الغابة : 1 / 385 ، الصابة : 1 / 328 .

عمرو بن حمق خزاعی صحابی عظیم را - که امام حسین علیه السلام او را سیّدالشهدا نامید - بعد از آن که معاویه او را امان داد ، به قتل رساند .(1) نسّابه « ابوجعفر محمّد بن حبیب » می نویسد :

معاویه دستور داد سر بریده عمرو بن حمق خزاعی را که مردی شیعی بود ، بالای نیزه در بازارها بگردانند .

ابن کثیر گوید :

در شام و دیگر شهرها هم سر او را گرداندند و این اولین سر بود که آن را گردانده اند . آنگاه معاویه سر او را به زنش آمنه دختر شرید فرستاد - در حالی که او در زندان معاویه بود - و سر را در دامن او انداخت ، او دستش را در پیشانی آن گذاشت و دهانش را بوسید و گفت : مدت ها او را از من جدا کردید آنگاه کشته او را به من پس دادید ... .(2)

این جنایتی است که نخستین بار بر عموی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم (یعنی حمزه سیدالشهدا علیه السلام) وارد آمد . و این عملِ پدر را پسرش یزید بن معاویه نیز درباره پیشوای جوانان بهشت (امام حسین علیه السلام) روا داشت ، او و یاران بزرگوارش را با شنیع ترین وضعی به شهادت رسانید و سرهای گرامی شان را بر بالای نیزه ها در شهرها گردانید تا نفرین و پستی همیشگی خود را در صفحه روزگار به جا گذاشت که با گذشت روزگاران هرگز شسته نمی شود و ننگی ببار آورد که همیشه بر سر زبان ها است .

مالك اشتر یکی از اشراف و بزرگان عرب و یکی از فرماندهان جنگ های امیرالمومنین علیه السلام بود ، معاویه او را در مسیر مصر به وسیله سمّ به دست یکی از غلامانش به قتل رسانید .(3) رشید هجری از شاگردان امیرالمومنین علیه السلام و خواص وی بود ،

1- . سیر أعلام النبلاء : 4 / 34 - 35 .

2- . المحبّر : 490 .

3- . شذرات الذهب : 1 / 91 .

زیاد دستور داد که از حضرت علی علیه السلام برائت جسته و او را لعنت کند ، او امتناع ورزید و لذا دو دست و دو پا و زبان او را بریده و به دار آویخت .(1)

این ها نمونه ای از جنایات معاویه ملعون است که در صفحات تاریخ ثبت شد ،(2) و منشأ همه این ها همان کلام عمر بن خطاب است که گفت : « إنّ الرجل لیهجر » .

طعن دهم : شرب خمر

معاویه در دوران خلافتش شراب می خورد . احمد بن حنبل به نقل از عبداللّه بن بریده می گوید :

روزی با پدرم بریده بر معاویه وارد شدیم ، از ما احترام کرد و ما نشستیم و طعام آوردند و تناول نمودیم سپس شراب آورد و خودش نوشید و به پدرم تعارف کرد پدرم گفت : از روزی که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم آن را حرام کرده من شراب ننوشیده ام .(3)

اعتراف بزرگان علمای عامه

از جمله طعن بر معاویه این است که : بزرگان اهل حدیث از عامّه مانند حمّانی ، او را غیر مسلمان خوانده ،(4) و جمعی هم شدیدا با او دشمنی کردند و از او متنفّر بودند .

1- . شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 2 / 294 .

2- . لاحظ الغدیر : 10 / 361 . « جنایات معاویة فی صفحات تاریخه السوداء ».

3- . مسند احمد : 5 / 347 . سیر اعلام النبلاء ، ذهبی : 5 / 52 ، تاریخ الاسلام ، ذهبی : 7 / 394 ، فتح الملك العلی ، احمد بن الصدیق : 151 . علامه امینی رحمه الله در الغدیر : 10 / 179 - 184 ، تحت عنوان « معاویة و الخمر » مصادر بسیار از عامه ذکر نموده است . « دخلت انا و أبي علی معاویة ، فأجلسنا علی الفرش ، ثم اتینا بالطعام فأکلنا ثم أتینا بالشراب ، فشرب معاویة ، ثم ناول أبي ، ثم قال : ما شربته منذ حرّمه رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم ».

4- . معاویه در دوران خلافتش به تجارت و خرید و فروش بت مشغول بود . چنان که ابووائل می گوید : « کنت مع المسروق بالسلسلة ، فمرت به سفائن فیها أصنام من صُفر تماثیل الرجال ، فسألهم عنها ، فقالوا : بعث بها معاویة إلی أرض السند و الهند تُباع له ... ؛ همراه با مسروق در منطقه سلسله بودیم ، به مرکب هایی که مجسّمه هایی از مس بر آن ها بار شده بود ، برخورد کردیم . در باره محموله و صاحب آن ها سؤال کردیم ، گفتند : این بت ها به درخواست و سفارش معاویه از سرزمین هِند و سِند تهیه شده است ... ». بلاذری ، أنساب الأشراف : 5 / 137 ، شرح حال معاویه

مخلـد شـعیری می گویـد : در جلسه درس عبـد الرزاق بودیم که سـخن از معاویه به میان آمـد ، عبد الرزاق گفت : مجلس ما را با یاد نام فرزندان ابوسفیان نجس و کثیف نکنید .(1)

زیاد بن ایوب می گوید : از یحیی بن عبدالحمید حمّانی شـنیدم که می گوید : معاویه پیرو آئین اسلام نبود .(2) هم چنین حاکم نیشابوری معاویه را منحرف و گمراه می دانست و در طعن و بدگوئی او کوتاه نمی آمد ،(3) و همچنین علی بن جعد او را دشمن داشتند .(4)

فضائل دروغین !

معاویه را از آن جهت خال المؤنین می خواننـد که برادر امّ حبیبه(5) همسـر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم می باشد ، بر این اساس برادران همه همسـران پیامبر بایـد خال المؤنین باشـند و از جمله همسـران رسول خـدا صـلی الله علیه و آله وسـلم عایشه می باشد که نزد علمای عامّه هم مقام بالاتری از ام حبیبه دارد و هم پدرش ابوبکر ، از پدر ام حبیبه – ابوسفیان – بالاتر است ، و هم در تاریخ بیشتر مطرح است . از آنجایی که مسـلمین مخصوصاً عامّه محمـد بن ابوبکر را خال المؤنین نمی دانند ، لذا اسـتفاده از واژه خال المؤنین برای معاویه ، قطعاً دلایل و انگیزه های سیاسی دارد . این انگیزه ها

1- . میزان الاعتدال : 2 / 610 ، کنت عند عبد الرّزاق فذکر رجل معاویة ، فقال : لا تقذّر مجلسنا بذکر ولد أبي سفیان .

2- . میزان الاعتدال : 4 / 392 ، سمعت یحیی بن عبد الحمید الحمّانی یقول : کان معاویة علی غیر ملّة الاسلام .

3- . سیر اعلام النبلاء : 17 / 175 ، تذکرة الحفاظ : 3 / 1054 ، المنتظم : 7 / 75 .

4- . سیر اعلام النبلاء : 10 / 464 ، تاریخ بغداد : 11 / 364 .

5- . امّ حبیبه دختر ابوسـفیان و یکی از همسران رسول خدا است که ابن ابی الحدید درباره او می نویسد : کانت تبغض علیّا ، علی بن ابی طالب را دشـمن می داشت . شـرح نهج البلاغة ، ابن ابی الحدید : 18 / 65 ، بحارالانوار : 33 / 123 و جلد 38 / 89 . و نیز به کتاب « قاموس الرجال : 12 / 198 » مراجعه شود .

صرفاً مخالفت با خانـدان رسالت و عترت و اهل بیت نبوت است . همین انگیزه های سیاسـی است که عنوان خال المؤنین را به معاویه ای می دهد که به جنگ با عترت طاهره علیهم السلام برخاست . او بعد از جنگ با امام الموحدین امیرالمؤمنین علیه السلام ، او را سبّ و لعن می کرد ، و دو فرزند بزرگوارش امام حسن و امام حسین علیهماالسلام را که ریحانه های

پیامبر و دو سـیّد اهل بهشت می باشـند ، به قتل رساند .(1) نه فقط محمـد بن ابوبکر را - که تربیت شده امیرالمؤنین علیه السـلام ، فرزند خلیفه اول ، برادر عایشه (که ام المؤمنین اش می دانند) ، و از شـیعیان خالص عترت طاهره علیهم السلام می باشد ، - خال المؤنین نمی خوانند ، بلکه حتی او را شـتم و لعن و سبّ نیز می نمایند . بدتر این که او را از ارث پدر هم محروم ساختند ، حتی بعد از فتح مصر توسط معاویه و عمرو عاص ، آب را به رویش بستند و او را در شکم الاغ مرده ای نهاده ، آتش زدند و شهیدش کردند .

از کسانی که معاویه را خال المؤنین می خوانند این سؤل پرسـیده می شود که : آیا خال المؤنین - معاویه - می تواند خال المؤنین دیگری - محمـد بن ابوبکر - را آزار و شـکنجه دهـد و سـپس او را به قتل برساند ؟ اگر پاسخ این سؤل منفی است ، بنابراین عنوان خال المؤنین برای معاویه ، نباید ارزشی محسوب شود ! !

و این نیز شاهدی دیگر بر بطلان طریقه عامه ، است .

تکمیل بحث

از جمله شواهد برای بطلان طریقه عامّه (و مخالفین مذهب ما) این است که : مثل امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیهماالسلام که امام چهارم آن ها است . هر گاه معاویه و عایشه و طلحه و زبیر با او جنگ و قتال کنند ، و معاویه در مدت بسـیار امر به لعن و سبّ آن حضرت کنـد ، این قبایـح و جنایات را نادیـده می گیرنـد و خود را راضـی می کننـد به این بهانه که بگوینـد معاویه اجتهاد کرده بود و خطا کرد ، امّا معذور است و عایشه هم از کارش توبه کرد .

1- . با خلیفه قرار دادن یزید پلید و ... . نقشه قتل امام حسین علیه السلام را کشید .

اگر معـاویه در این خطا و اجتهادش (که سبّ و لعن نفس پیامبر صـلی الله علیه و آله وسـلم و برادر آن حضـرت و باب مـدینه علم نبی و حجّت عظمای پروردگار) معـذور باشـد ، پس چرا هر گاه اعاظم علمای امامیّه اجتهاد کننـد که سبّ و لعن شـیخَین (اولی و دومی) می توان کرد ، ایشان در این خطا معذور نباشند و واجب القتل باشند ؟

پس اگر ادّعا کنند که معاویه مرد صالحی بود و در اجتهاد خود کوتاهی نکرده و از راه عصبیّت و حمیّت نبوده است ، فلذا معذور است . ما هم همین دعوی را در حق علمای خود می کنیم . همان طوری که مخالفین از ما نمی پذیرند ما هم ادعای آن ها را نمی پذیریم .

چنان که در حدیث مسلّم از خاصّه و عامّه از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم روایت شده است که فرمودند : « یا عليّ حربك حربي و سلمك سلمي »(1) جنگ با علی علیه السلام ، جنگ با پیامبر است و همان طوری که جنگ و قتال با پیامبر کفر است ، هم چنین جنگ با امیرالمؤمنین علی علیه السلام کفر است .

نکته قابـل توجه این است که بزرگـان عامّه نظیر ابن تیمیّه و عینی و ابن حجر و فیروز آبادی و ... اعتراف کرده انـد که تمامی احادیثی که در فضیلت معاویه نقل می کنند ، دروغ است و حتی یك روایت صحیح در فضل او نداریم ! !

ابن تیمیه می گوید :

طائفة وضعوا لمعاوية فضائل و رووا الحديث عن النبی صلی الله علیه و آله وسلم في ذلك كلّها كذب ؛(2)

1- . شـرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 2 / 296 ، ج 18 / 24 ، ج 20 / 221 ، المناقب الموفق الخوارزمی : 129 ، کشف الغمّة : 1 / 291 ، ینـابیع المودّة القنـدوزی : 1 / 172 ، 200 ، 253 ، امالی الصـدوق : 156 مجلس 21 حدیث 1 ، و صـفحه 656 مجلس 83 حدیث 2 ، الغارات : 1 / 62 ، شـرح الاخبار القاضی النعمان : 1 / 216 ، ج 2 / 102 ، امالی الطوسی : 364 ، 486 ، مناقب آل ابی طالب : 3 / 18 ، العمدة ابن البطریق : 214 ، 450 ، الصراط المستقیم : 1 / 200 ، 334 ، بحارالانوار : 26 /349 و ج 27 / 203 و ج 32 / 93 و 217 و321 .

2- . منهاج السنة : 2 / 207 .

طائفه ای برای معاویه فضائل جعل کردند و از پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم در این باره حدیث روایت کردند که همه دروغ است .

عینی می گوید :

اگر بگوئید : در فضیلت معاویه احادیث زیادی نقل شده است ، می گوئیم : آری ، ولی هیچ کدام از نظر سند صحیح نیست ! این معنا را علمایی همچون اسحاق بن راهویه و نسایی و دیگران نیز گفته اند . از این رو بخاری در عنوان بحث معاویه گفته است : « باب ذکر معاویه » نام خود معاویه را آورد ، و نگفته « باب فضل و یا مناقب معاویه » ؛ چون مناقب و فضائل او به سند صحیح نرسیده است .(1)

شوکانی می گوید :

اتّفق الحفاظ علی أنّه لم یصح في فضل معاویه حدیث ؛(2)

به اتفاق همه محدّثین حتی یك حدیث صحیح در فضیلت معاویه نداریم .

ابن حجر در شرح حال اسحاق بن محمّد سوسی می گوید :

این شخص همان جاهل و نادانی است که احادیث جعلی و دروغ را در فضیلت معاویه آورده است . و عبیداللّه سقطی از او نقل می کند ، و فرد متّهم به دروغ و جعل ، یکی از آن دو نفر است .(3)

باری ، اگر بخواهیم اعمالی را که معاویه مرتکب شده و احکامی را که تغییر داده

1- . عمدة القاری : 16 / 249 . « فإن قلت : قد ورد في فضیلته - معاویة - أحادیث کثیرة . قلت : نعم ، و لکن لیس فیها حدیث یصح من طریق الأسناد . نصّ علیه ابن راهویه و النسایي و غیرهما . فلذلك قال البخاري : باب ذکر معاویة و لم یقل : فضله ، و لا منقبته ».

2- . الفوائد المجموعة : 407 ، انظر : 423 ح 192 .

3- . لسان المیزان : 1 / 374 . سفر السعاده فیروز آبادی : 2 / 420 ، کشف الخفاء عجلونی : 420 ، عمدة القاری : 16 / 249 شماره 254 . « ذلك الجاهل الذي أتی بالموضوعات السمجة في فضائل معاویة ، رواها عبیداللّه السقطي عنه فهو المتّهم بها او شیخه ».

و حـدودی را که تعطیـل نموده ، و حوادث دردنـاك و جرائم بی شـمار او را شـرح دهیم این مختصـر گنجـایش آن را نـدارد .(1) چنان که گنجایش ندارد که اعمال و جنایات عُمّال او را شرح دهد ، مانند : مغیرة بن شعبه ، عمروعاص ، بُسْر بن ارطاة ،(2)

1- . مرحوم سـیّد شـرف الـدین در کتـاب « النص و الاجتهاد ، الفصل السادس » بعضـی از جنایات معاویه را از طریق عامّه ، بیان نموده است . آن مواردی که ذکر کرده عبارت انـد از : الف) معاویه ، زیاد را به پدر خود ملحق کرد . با این که پیامبر صـلی الله علیه و آله وسـلم فرمود : « الولد للفراش و للعاهر الحجر » ب) یزید پلید را ولیعهد خود کرد و بر مسلمان مسلّط نمود . و یزید کرد ، آنچه کرد . ج) بُسر بن أرطاة را به یمن - که اهالی آن از شـیعیان امیرالمؤمنین علیه السـلام بودند - فرسـتاد ، و او بچه هایشان را می کشت ، و زنانشان را اسیر می کرد . و جنایات وحشـتناك و جانگداز بُسر نسبت به اطفال عبیداللّه بن عباس ، در تاریخ ذکر شده است . د) امام حسن مجتبی علیه السلام را با سـمّی که برای همسـرش - جعـده دختر اشـعث - فرسـتاده ، شـهید کرد . حجر بن عـدی و عمر بن حمق را به جرم ولایت و محبّت امیرالمؤمنین علیه السـلام به قتل رسانیـد . ه-) اعمال ننگین و ظالمانه او و عمّال وی مثل : زیاد بن ابیه ، مروان حکم ، سـمرة بن جندب ، مغیرة بن شـعبه ... . در تاریخ ثبت شده است . و) دشـمنی او با امیرالمؤمنین علی علیه السـلام ، که از مسلّمات تاریخ است . و همین در کفر او بس است . مرحوم سـیّد شـرف الدین روایات بسـیار در اهمیت ولایت و محبّت امیرالمؤمنین علیه السلام از طریق عامّه ذکر نمود ، مثل : ما عن ابن عبّاس : نظر النبی صلی الله علیه و آله وسلم إلی عليّ فقال : یا علي أنت سیّد في الدنیا ، سیّد في الآخرة ، حبیبك حبیبي و حبیبي حبیب اللّه و عـدوّك عـدوّي و عـدوّي عـدوّ اللّه عزّوجلّ ، والویل لمن أبغضك بعدی . أخرجه الحاکم في اول ص 129 من الجزء الثـالث من المسـتدرك ، ثمّ قال : هـذا حـدیث صـحیح علی شـرط مسـلم و لم یخرجاه . ز) معاویه در نماز و منبر لعن امیرالمؤمنین علیه السـلام می کرد و مردم را وادار به لعن بر آن حضرت می نمود ، با این که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمود : « من سبّ علیّا فقد سبّني » لعن و سبّ امیرالمؤمنین علی علیه السـلام لعن و سبّ من است . ح) با امیرالمؤمنین علی علیه السلام جنگ کرد . با این که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمود : « حرب علي حربي و سلمه سلمی » و فرمود : « أنا حرب لمن حاربهم و سلم لمن سالمهم و عدوّ لمن عادلهم » و « اللهمّ وال من والاه و عاد من عاداه » و ... . ط) احادیث دروغین بسـیار در مذمت و سـرزنش امیرالمؤمنین علیه السـلام جعـل نمود . ی) به عهـد و پیمـانش به امـام حسن مجتبی علیه السـلام عمل نکرد ... . برای اطلاع به مصادر این موارد ده گانه به تعلیقه و حواشی « النص و الاجتهاد » مراجعه شود .

2- . معاویه به بُسر بن ارطاة - آن جنایتکار وحشی - نوشت : « أُقتل شیعة عليّ حیث کانوا » . شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 2 / 6 او بُسر بن ارطاة را با لشکری خونخوار به مدینه و به یمن فرستاد که او تنها در یمن ، سی هزار زن و مرد و پیر و جوان و حتّی کودکان شیر خوار را کشت ، و سه روز نـاموس مردم را بر سـربازان خود حلال کرد . زنان یمن را که شـیعی بودنـد و اسـیر کردنـد ، در بازار به معرض فروش گذاشت . و اعمالی انجام داد که هر صاحب ترحّمی از شنیدن آن شرم دارد . حال آیا معاویه مسلمان است ؟ !(کامل ابن اثیر : 3 / 166 ، تاریخ شیعه ، مظفر : 208) او پسـر بچه های ابن عبّاس را (که والی یمن بود) در حالی سر از بدن جدا کرد که مشغول تلاوت قرآن بودند .(کامل ابن اثیر : 3 / 166) در سال های بعد ، یزید به مدینه تاخت ، و سـردار جنگی او ، مدینه را قتل عام کرد و خون و عرض مردم را تا سه روز بر لشـکریان خود مباح ساخت . (یعقوبی : 2 / 243) و رسوایی به جایی کشـید که مردم تا چند سال ، در ازدواج دختران شـرط بکارت را نمی پذیرفتند ، و این جنایات به اسم دین و اسـلام انجام می گرفت ، آن هم توسط کسـی که خود را امام المسلمین می دانست و مدّعی بود که از امیرالمؤمنین علی و امام حسن علیهماالسلام برتر است . در تاریخ ابوالفداء متوفی 362 آمده است که : کار شیعه کشی و قتل عام آنان ادامه یافت . تنها در سال 362 هجری قمری در بغداد ، هفده هزار تن از شـیعیان در محلّه کرخ ، به قتل رسیدند . ابن اثیر می نویسـد : در سال 443 هجری قمری در عراق ، گروهی از جبّاران چنان به قتل شـیعیان همّت گماشـتند که ماننـد آن دیـده نشـد . (کامل

التواریخ حوادث 443) هم اکنون مردم موصل ، چاهایی را می شناسند که با اجساد شیعیان پر شد ، و گورهایی که در آن شیعیان به صورت جمعی مدفونند . (تاریخ شیعه مظفر) چرا شیعیان کشته شوند ؟ و این جنایات ، گوشه ای از نتائج شؤم سقیفه است . فلعنة اللّه علیهم و علی المائلین إلیهم و علی المانعین للعنهم و الساکتین عن لعنهم .

سمرة بن جندب ،(1) مروان حکم ، زیاد بن ابیه ،(2) عبید اللّه بن زیاد ، ولید بن عقبه و سایر

1- . سمرة بن جندب که در عصر « زیاد » رئیس شهربانی کوفه بود ، در غیبت او ، هشت هزار شیعه را کشت . ابوالسواد عدوی می گوید : او از اقوام در یـك روز ، هفتاد و چهار نفر را کشت که همه آنان حافظان قرآن بودنـد . تاریـخ طبری : 6 / 132 او در روز عاشورا در کربلا حضور داشت و مردم را برای جنگ با امام حسین علیه السلام تشویق می کرد . (شرح نهج البلاغه ، ابن ابی الحدید : 4 / 79)

2- . زیاد بن ابیه یعنی : زیاد پسـر پدرش ، چون پدر معلومی نداشت ، و مادرش از فاجران بود . و این که زیاد پسر کیست ، بر سر زبان ها بود ، و معاویه برای جلب او مدّعی شد که او پسـر ابوسـفیان است . زیاد بن ابیه حاکم معاویه بود که در کوفه ، عده ای را زنده در قبر کرد . روزگاری بود که زیاد بن ابیه ، هفتاد تن از شـیعیان را جمع کرد و به آنان پیشنهاد کرد که : یا علی بن ابی طالب علیه السلام را لعن کنند و یا کشته شوند ، و آنان لعن علی علیه السلام را جایز ندیدند و مرگ را اختیار کردند . چنان که کامل ابن اثیر : 2 / 235 نوشته است .

جنایتکارانی که مرتکب بدترین اعمال و افعال شدند و فروج و دماء مسلمین را ضایع نموده و به قتل و اسارت زن و بچه هایشان پرداختند .

برای شرح این فجایع باید کتاب ها نوشت و دفترها سیاه کرد تا شاید بتوان به گوشه ای از جنایات عُمّال معاویه اشاره نمود .(1)

چه خوب شعری مرحوم صاحب بن عباد در مطاعن معاویه گفته :

قالتْ تُحبُّ معاویه *** قلتُ اسکتی یا زانیه

قالت : أسأتَ جوابنا *** فأعدْتُ قولی ثانیه

یا زانیه یا ابنة ألفی زانیة *** أأحبُّ من شَتَم الوصیّ علانیه

فَعَلی یزیدٍ لعنةٌ *** و علی أبیه ثمانیة

و نعم من قال :

دوستدارِ پسرِهند مگر آگه نیست *** که ازو و سه کس او به پیمبر چه رسید

پدرِ او لب و دندانِ پیمبر بشکست *** مادرِ او جگرِ عمّ پیمبر بمکید

او بناحق حقِّ دامادِ پیمبر بگرفت *** پسرِ او سرِ فرزند پیمبر ببُرید

بر چنین شخص کسی لعنت ونفرین نکند *** لعن اللّه یزیدا و علی آل یزید

1- . مرحوم فیروز آبادی در کتاب « سبعة من السلف ، المقصد السادس ، في بیان ما ورد في معاویة ابن أبي سفیان » : 271 - 333 ، بیست و سه مورد از مطاعن معاویه را از طرق عامّه بررسی نموده و به گوشه ای از جنایات این ملعون اشاره نموده است .

فصل چهارم : امامت سائر ائمه علیهم السلام

اشاره

این فصل مشتمل بر یك مقدمه و چهار باب است

ص: 297

مقدمه :

شیعه معتقـد است چون منصب ریـاست دین و دنیـای مردم در زمان رسول خـدا صـلی الله علیه و آله وسـلم با آن حضـرت بوده است ، جانشین پیامبر هم باید شایسته رهبری دین و دنیای مردم باشد و همان طور که پیامبر را خداوند انتخاب و نصب می کند ، جانشین پیامبر را نیز خداونـد متعال بایـد نصب کنـد و پیامبر بایـد خلیفه خود را که از جانب خداونـد نصب شـده به مردم معرفی کنـد از این رو با توجه به احادیث متواتر از رسول خدا صـلی الله علیه و آله وسـلم ما معتقدیم که دوازده امام ، جانشـین پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم بوده اند ، اوّل آن ها حضرت امیرالمؤمنین علیّ علیه السلام و سپس یازده نفر از فرزندان پاك و معصوم آن حضرت می باشند.

امام و پیشوای اوّل حضـرت امیرالمؤمنین علی علیه السـلام ، پدرش ابوطالب عموی پیامبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم است و کنیه آن حضـرت ، ابوالحسن و ابوتراب و لقب مشـهورش مرتضـی است . آن حضـرت همسـر حضرت فاطمه زهرا علیهاالسلام دختر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم است .

طبق روایات متواتر و مسلّم که از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم رسیده است ،(1) شیعه معتقد

1- . و نیز با وجود نصّ مسـلّم امام سابق بر امام لاحق و نیز با وجود معجزه باهره برای همه امامان معصوم علیهم السلام و افضلیت آن ها در تمام کمالات خصوصاً علم بر همه اهل زمان و عصمت ... امامت بعد از پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم منحصر در آن ها است.

است پس از امیرالمؤمنین علیه السلام یازده نفر از فرزندان او به این ترتیب دارای مقام امامت هستند :

امام مجتبی حسن بن علی علیهماالسلام ، سیّدالشهدا حسین بن علی علیهماالسلام ، حضرت زین العابدین علی بن الحسین علیهماالسلام ، امام محمّد بن عليّ الباقر علیهماالسلام ، امام جعفر بن محمّد الصادق علیهماالسلام ، امام موسی بن جعفر الکاظم علیهماالسلام ، امام عليّ بن موسی الرضا علیهماالسلام ، امام محمّد بن عليّ الجواد علیهماالسلام ، امام عليّ بن محمّد النقي علیهماالسلام ، امام حسن بن علي العسکری علیهماالسلام و امام دوازدهم صاحب عصر و زمان « م ح م د » بن حسن قائم آل محمّد علیهم السلام ، است که امام زنده و مفترض الطّاعة و خلیفه منصوب از جانب پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم به امر خداوند متعال می باشند .

دلیل بر امامت این دوازده امام علیهم السلام بسیار زیاد و از حدّ تواتر خارج است که ما به بعضی از آن دلایل اشاره می کنیم :

دلائل امامت سائر ائمّه علیهم السلام

اشاره

ص: 301

باب اوّل :

نص بر امامت سائر امامان علیهم السلام

گذشت(1) که اثبات امامت به سه طریق (نص ، اعجاز ، افضلیّت) معلوم می شود . اما طریق اول که نص است :

دلیل اول : آیه اولی الأمر

یکی از آیاتی که برای اثبات امامت امیرالمؤمنین و فرزندان معصوم آن حضرت از آن استفاده می شود ، آیه شریفه :

« یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا أَطِیعُوا اللَّهَ وَأَطِیعُوا الرَّسُولَ وَأُوْلِي الْأَمْرِ مِنْکُمْ » ؛(2)

ای کسانی که ایمان آورده اید ! خدا را اطاعت کنید و از رسولش و اولیای امرتان (اوصیای پیامبر) اطاعت کنید.

این آیه شریفه - با قطع نظر از روایاتی که در تفسیر آن آمده و بر عصمت اولی الامر تصریح نموده اند - از دو جهت بر عصمت اولی الامر دلالت می کند :

اول : با توجّه به این که اطاعت از غیر خدا در معصیت حرام است ، الزام مؤمنین

1- . در اوایل بحث امامت خاصه تحت عنوان « امامت نزد شیعه ».

2- 2 . سوره نساء : 59 .

و امر به اطاعت بدون قید و شرط از « اولی الامر » ، بیانگر این است که آن ها معصوم از خطا و معصیت هستند .

دوم : عطف « اولی الامر » بر « رسول » بیانگر آن است که ملاك اطاعت از « اولی الامر » همان ملاك اطاعت از « رسول » است ، پس همان گونه که پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم معصوم است ، اولی الامر نیز معصومند .

از طرف دیگر ، تعیین معصوم جز از طرف خداوند متعال امکان ندارد ، لذا باید از اولی الأمر نیز مثل رسول ، خطا و دروغ و گناه و سهو صادر نشود وگرنه ، ممکن است فرمان او بر خلاف فرمان خدا و رسول باشد که در این صورت ، امر به اطاعت خدا و رسول و امر به اطاعت ولیّ امر ، امر به ضدّین خواهد بود و محال است .

در روایت آمده است که : « این که حق تعالی بعد از امر به اطاعت خود و اطاعت از رسولش ، بدون فاصله اطاعت از اولی الأمر را ذکر کرده ، برای آن است که : مراد از اولی الامر – که حق تعالی در وجوب اطاعت و انقیاد و فرمانبرداری ، آن ها را در ردیف خود و رسولش قرار داده – جمعی هستند که به عصمت و طهارت ذاتی از جمیع بندگان ، ممتازند . »(1) فخررازی که از بزرگان علمای عامّه است به این حقیقت اعتراف کرده که « اولی الامر در این آیه ، باید معصوم باشد » .(2)

جابر بن عبداللّه انصاری می گوید : زمانی که آیه « أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُوْلِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ » نازل شد ، از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم پرسیدم : ما خدا و رسول را شناختیم ، اما اولی الامر چه کسانی هستند که خداوند طاعت شان را در ردیف طاعت شما قرار داده است ؟ فرمود :

آن ها جانشینان من هستند ، نخستین آن ها علیّ بن ابی طالب است ، سپس حسن ، بعد حسین ، آن گاه علیّ بن الحسین ... .(3)

1- . نور الثقلین : 1 / 501 ، حدیث 339 ، و حدیث 336 و 337 .

2- . تفسیر فخررازی : 10 / 144 .

3- . اکمال الدین : 1 / 253 حدیث 3 ، بحارالانوار : 23 / 289 حدیث 16 . « عن جابر بن عبداللّه الانصاری : لما انزل اللّه عزّوجلّ علی نبیّه محمّد صلی الله علیه و آله وسلم : « يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُوْلِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ » النساء : 59 قلتُ : یا رسول اللّه ! عرفنا اللّه و رسوله فمن اولوا الأمر الّذین قرن اللّه طاعتهم بطاعتك ؟ فقال : هم خلفائی یا جابر و أئمّة المسلمین من بعدی أوّلهم علیّ بن أبی طالب ثمّ الحسن ثمّ الحسین ثمّ علیّ بن الحسین ثمّ محمد بن علیّ ... ».

حض-رت رسول صلی الله علیه و آله وسلم در ادامه سخ-ن ، تك تك امامان را به نام یاد ف-رم-ودند .

دلیل دوّم : روایات

در این بخش مـا به دو دسـته از روایـات اشـاره می کنیم ، دسـته اول روایـاتی است که به تعـداد و برخی ویژگی های خلفای پیامبر علیهم السلام اشاره می کند . و دسته دوّم روایاتی است که جانشینان پیامبر را به اسم مشخّص و معرّفی کرده است .

امّا دسته اول : در کتب صحیحه خاصّه و عامّه به طرق بسیار از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم روایت کرده اند که فرمودند :

یکون بعدي إثنا عشر خلیفة کلّهم من قریش ؛(1)

بعد از من دوازده امام و خلیفه و جانشین می باشند که همه آن ها از قریش هستند.(2)

و در بعضی از احادیث این چنین است که « خلافت قریش تا روز قیامت باقی است .(3)

بعضـی از روایاتی که از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم در کتب عامّه نقل شده و به عنوان دوازده خلیفه و دوازده امیر و قریشی بودن آن ها اشاره می کند عبارتند از :

1 . صـحیح بخاری : « عن جابر بن سمرة قال : سمعت النبی صلی الله علیه و آله وسلم یقول : یکون اثناعشر امیرا فقال : کلمة لم اسمعها فقال ابی : انّه قال : کلّهم من قریش » .(4)

1- . صحیح مسلم : 3 / 1452 ، کنزالعمال 12 / 32 - 33 ، اصول کافی 1 / 286 ، بحارالانوار 1 / 286 .

2- . غایة المرام بحرانی رحمه الله : 191 ، اعلام الوری طبری : 361 .

3- . عن النبی صـلی الله علیه و آله وسلم : « لا یزال الدین قائما حتّی تقوم الساعة أو یکون علیکم إثنی عشر خلیفة کلّهم من قریش ... » . اعلام الوری ، طبری : 362 ، چاپ غفاری به نقل از صحیح مسلم .

4- . صحیح بخاری آخر کتاب احکام : 9 / 81 ، مسند احمد حنبل : 5 / 93 .

2 . صحيح مسلم : « عن جابر بن سمرة قال : دخلت مع ابى على النبى صلى الله عليه و آله وسلم فسمعته يقول : ان هذا الأمر لا ينقضي حتّى يمضى فيهم اثنا عشر خليفة ، قال : ثم تكلّم بكلام خفى علىّ ، قال : فقلت لأبى : ما قال ؟ قال : كلّهم من قريش » .(1)

3 . صحيح مسلم : « عن جابر بن سمرة قال : سمعت النبىّ صلى الله عليه و آله وسلم ، يقول : لا يزال امر الناس ماضيا ما وليهم اثناعشر رجلاً ، ثم تكلّم النبّى صلى الله عليه و آله وسلم بكلمة خفيت علىّ ، فسألت ابى : ماذا قال رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم ، فقال : كلّهم من قريش » .(2)

4 . صحيح ابن حبّان : « سمعت رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم يقول : يكون بعدي اثنا عشر خليفة كلّهم من قريش » .(3)

5 . جامع ترمذى : « يكون من بعدي اثنا عشر اميرا ، قال : ثم تكلّم بشيى ء لم افهمه ، فسألت الّذى يلينى فقال : قال كلّهم من قريش » .(4)

6 . مسند احمد : « يكون بعدي اثنا عشر خليفة ، كلّهم من قريش » .(5)

7 . مسند احمد : « يكون بعدي اثنا عشر اميرا ثمّ لا أدرى ما قال بعد ذلك ، فسالت القوم كلّهم ، فقالوا : قال : كلّهم من قريش » .(6)

8 . مسند ابن الجعد : « يكون بعدي اثنا عشر اميرا ، غير ان حصينا قال في حديثه : ثمّ تكلّم بشيى ء لم أفهمه ، و قال بعضهم فسألت أبى و قال بعضهم فسألت القوم فقال كلّهم من قريش » .(7)

9 . مسند أبى يعلي : « يقول لا يزال الدين قائما حتّى تقوم الساعة و يكون عليكماثنا عشر خليفة كلّهم من قريش » .(8)

10 . مستدرك حاكم : « عن مسروق قال : كنّا جلوسا ليلة عند عبداللّه يقرأنا القرآن

1- . صحيح مسلم : 12 / 201 (كتاب الامارة ، الخلافة في قريش)
2- . صحيح مسلم : 12 / 202 و مسند احمد حنبل : 5 / 98 .
3- . صحيح بن حبان : 15 / 43 .
4- . جامع ترمذى : 4 / 501 رقم 2223 .
5- 5 . مسند احمد : 5 / 92 .
6- 6 . مسند احمد : 5 / 92 .
7- 7 . مسند ابن جعد : 390 ، رقم 2660 .
8- 8 . مسند ابى يعلى : 13 / 456 .

فسأله رجل فقال : يا أبا عبـد الرحمن هل سألتم رسول اللّه صـلى الله عليه و آله وسـلم كم يملك هـذه الامة من خليفة ؟ فقال : عبداللّه ما سألني عن هذا أحد منذ قدمت العراق قبلك ، قال : سألناه ، فقال : اثنا عشر عدة نقباء بنى اسرائيل » .(1)

روايات وارده در اين موضوع منحصـر به مواردى نيست كه ذكر شـده است ، بلكه بيش از آن است ، و به جهت اختصار به اين مقـدار اكتفا شد .(2) مرحوم فيروزآبادى هم در كتاب « فضائل الخمسة من الصّحاح السـتّة » بابى به اين عنوان : « باب في قول النّبي صلى الله عليه و آله وسلم يكون بعدي اثناعشر خليفة » منعقد كرده است .(3)

از اين روايـات ، حصـر خلفـاء در دوازده نفر و اسـتمرار خلافت آن دوازده نفر تا قيامت ، و وابسـته بودن عزّت و اسـتقرار دين و قوام آن از جهت علمى و عملى به آنان ، و تنظير به نقباى بنى اسرائيل كه كاشف از نصب الهى است ،(4) و قريشى بودن همه آن ها استفاده مى شود .

1- . مستدرك حاكم : 4 / 501 .

2- . المستدرك على الصحيحين : 3 / 618 ، سنن أبي داود : 4 / 106 ، رقم 4280 ، مسند أحمد بن حنبل : 1 / 398 ، رقم 3781 و 1 / 406 ، رقم 3859 ، و 5 / 86 ، 87 ، 88 ، 89 ، 90 ، 94 ، 95 ، 97 ، 100 ، 101 ، 106 ، 107 ، 108 . مسند أبي يعلي : 8 / 444 ، رقم 5031 ، و 9 / 222 ، رقم 5322 . المعجم الكبير : 2 / 196 ، 197 ، 199 ، 206 ، 207 ، 208 ، 214 ، 215 ، 218 ، 223 ، 226 ، 240 ، 248 ، 253 ، 254 ، 255 ، و 10 / 157 ، رقم 10310 ، و 22 / 120 . الآحاد والمثاني : 3 / 128 . التاريخ الكبير : 3 / 185 ، رقم 627 ، و 8 / 410 . تهذيب الكمال : 3 / 223 ، و 33 / 272 ، رقم 7335 . الثقات : 7 / 241 . طبقات المحدّثين باصبهان و الواردين عليها : 2 / 89 . مسـند أبي داود الطيالسي : 105 ، رقم 767 و صفحه 180 ، رقم 1278 . المعجم الأوسط : 1 / 263 ، رقم 863 . تعجيل المنفعة بزوائد رجال الأئمّة الأربعة : 538 ، و مصادر ديگر عامه . عيون أخبار الرضا عليه السلام : 1 / 49 باب 6 حديث 9 ، خصال : 267 ، الأمالي للصّدوق : 386 ، المجلس الحادي والخمسون ، حـديث 4 و صفحه 387 ، كمال الدين : 68 ، 271 ، كفاية الأثر : 35 ، 49 ، روضة الواعظين : 261 ، 262 ، دلائل الإمامة : 20 ، شرح الأخبار : 3 / 400 ، كتاب الغيبة : 103 ، 117 ، 118 ، 120 ، الغيبة للطوسى : 128 ، منـاقب آل أبي طالب : 1 / 295 ، العمدة : 416 ، الطرائف : 169 ، و كشف الغطاء : 1 / 7 ، و مصادر ديگر خاصّه .

3- . فضائل الخمسة من الصّحاح السّتّة : 2 / 23 .

4- . چنان كه از آيه 112 سوره مائده : « وَبَعَثْنَا مِنْهُمْ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيباً » « از ايشان دوازده نقيب و رئيس بر انگيختيم » استفاده مى شود .

خلفایی که دارای این مزایا باشند آیا جز بر مذهب و طریقه شیعه إثناعشریه و دوازده امام علیهم السلام قابل انطباق می تواند باشد ؟ !

واضح و روشن است که این احادیث - چنان که حافظ سلیمان قندوزی حنفی اعتراف کرده اند - نه قابل انطباق بر خلفای بعد از پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم است ؛ چون کمتر از دوازده نفرند و نه قابل حمل بر ملوك بنی امیه ؛ به جهت ظلم و ستم ، و زیادتشان بر دوازده نفر ، و نه قابل حمل بر ملوك بنی عباس ، به جهت زیادتشان بر دوازده نفر ، و ظلم و ستم شان به فرزندان رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم ، و عدم رعایت شان به آیه : « قُلْ لاَ أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْراً إِلاَّ الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى »(1) لذا این احادیث محملی ندارد جز ائمّه اثناعشر از اهل بیت رسالت علیهم السلام ؛ زیرا آن ها از جهت علم و ورع و تقوی و حسب و نسب و قرب الی اللّه و ... . بر همه افضل و مقدم بودند .(2)

مصادر دیگر این نصوص : مرحوم سیّد هاشم بحراني رحمه الله در کتاب « الانصاف في النّص على الأئمّة الاثنى عشر من آل محمّد : » سیصد و بیست و شش حدیث از شیعه

1- . سوره شوری : 23 .

2- . در کتاب ینابیع المودّة - که از کتب معروف عامه است - باب 76 : في بيان الأئمّة الإثنى عشر بأسمائهم و باب 77 : (في تحقيق حديث بعدي إثنى عشر خليفة) می نویسد : « قال بعض المحققين : إنّ الأحاديث الدالة على كون الخلفاء بعده صلّى اللّه عليه وآله وسلّم إثنى عشر قد اشتهرت من طرق كثيرة ، فبشرح الزمان و تعريف الكون و المكان علم أن مراد رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم من حديثه هذا : « الائمة الإثنى عشر » من أهل بيته و عترته ؛ إذ لا يمكن أن يحمل هذا الحديث على الخلفاء بعده من أصحابه لقلّتهم عن إثنى عشر . ولا يمكن أن يحمله على الملوك الأمويّة لزيادتهم على إثنى عشر و لظلمهم الفاحش ... . و لكونهم غير بني هاشم لأنّ النبيّ صلى الله عليه و آله وسلم قال : كلّهم من بني هاشم ... . ولا يمكن أن يحمله على الملوك العبّاسيّة لزيادتهم على العدد المذكور ولقلّة رعايتهم الآية : « قُلْ لاَ أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْراً إِلاَّ الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى » و حديث الكساء ، فلابد من أن يحمل هذا الحديث على الأئمة الإثنى عشر من أهل بيته وعترته صلى الله عليه و آله وسلم ؛ لأنهم كانوا أعلم أهل زمانهم وأجلّهم وأورعهم وأتقاهم وأعلاهم نسبا وأفضلهم حسبا وأكرمهم عنداللّه وكان علومهم عن آبائهم متّصلاً بجدّهم صلى الله عليه و آله وسلم وبالوراثة واللدنيّة ، كذا عرفهم أهل العلم و التحقيق و أهل الكشف و التوفيق ، ويؤيّد هذا المعنى - أي أنّ مراد النبى صلى الله عليه و آله وسلم : الائمة الإثنى عشر من أهل بيته - ويشهده ويرجّحه : حديث الثقلين والأحاديث المتكرّرة المذكورة في هذا الكتاب و غيرها . (ينابيع المودة : 2 / 535 ، انتشارات الشريف الرضى ، قم)

و چهل حدیث از عامّه نقل نموده که شامل نص بر امامت امامان دوازده گانه است .

در کتاب « منتخب الاثر » نیز در چند بخش متفاوت ، نصوص وارد شده در این زمینه را ذکر کرده است که عبارتند از :

باب اول از فصل اول ، 271 حدیث از خاصه و عامه نقل شده که :

إنّ الأئمّة اثنا عشر ؛

امامان دوازده نفرند .

باب دوّم از فصل اوّل ، 40 حدیث نقل شده که :

إنّ الأئمّة بعدد نُقباء بني اسرائيل و الأسباط(1) و حواريّ عيسى ؛

امامان به عدد نقبای بنی اسرائیل و اسباط و یاران عیسی اند .

باب سوّم از فصل اول ، 133 حدیث نقل شده که :

إنّ الأئمّة إثنا عشر و أوّلهم عليّ عليه السلام ؛

امامان دوازده نفرند که اوّل شان علي عليه السلام است .

باب چهارم از فصل اول ، 91 حدیث نقل شده که :

إنّ الأئمّة اثنا عشر و اوّلهم عليّ و آخرهم المهدى عليهم السلام ؛

امامان دوازده نفرند که اول شان علی علیه السلام و آخرشان مهدی علیه السلام هستند .

باب پنجم از فصل اول ، 94 حدیث نقل شده که :

إنّ الأئمّة اثنا عشر و آخرهم المهدى عليهم السلام ؛

امامان دوازده نفرند که آخرشان حضرت مهدی علیهم السلام است .

باب ششم از فصل اوّل ، 139 حدیث نقل شده که :

إنّ الأئمّة اثنا عشر و أنّ التسعة منهم من ولد الحسين عليهم السلام ؛

امامان دوازده نفرند که نه نفر از آن ها از فرزندان امام حسین علیهم السلام هستند .

1- . الأسباط في بني يعقوب كالقبائل في ولد اسماعيل ، و هم اثنا عشر ولدا ليعقوب . مجمع البحرين ، سبط

باب هفتم از فصل اوّل ، 107 حدیث نقل شده که :

إنّ الأئمّة اثنا عشر و انّ تسعة منهم من ولد الحسین و تاسعهم قائمهم و مهدیهم ؛

امامان دوازده نفرند که نه نفر از آن ها از فرزندان امام حسین علیهم السلام هستند و نهمی آن ها قائم شان و مهدی آن هاست .

باب هشتم از فصل اوّل ، 50 حدیث نقل شده که :

إنّ الأئمّة اثنا عشر بأسمائهم ؛

امامان دوازده نفرند که اسم های همه آن ها بیان شده است .(1)

امّا دسته دوّم : روایاتی است که به امامت امامان با ذکر اسامی آن ها تصریح نموده اند و خاصه و عامه آن ها را نقل نموده اند و این روایات بسیار است و ما در این جا فقط به برخی از آن ها اشاره می نمائیم . این روایات به دو نحو ذکر شده است :

اول : آن دسته از احادیث که در آن ها تصریح به نام تمام ائمه اثناعشر علیهم السلام شده است ، مثل : خبر لوح و کتاب مختوم و امثال آن ها که در کتب امامیّه ذکر شده است .(2)

حدیث لوح

ابوبصیر از امام صادق علیه السلام نقل نمود که آن حضرت فرمود : پدرم امام باقر علیه السلام به جابر بن عبداللّه انصاری فرمود : با تو کاری دارم چه وقت برایت راحت تر است که تنها نزد من آیی تا مطلبی را از تو بپرسم ؟ جابر گفت : هر وقت که شما بخواهی ، پس یك روز با جابر خلوت نموده و فرمودند : درباره لوحی که در دست مادرم حضرت زهرا علیهاالسلام دیده ای و مطالبی که درباره آن برایت فرموده برایم نقل کن ، جابر عرض کرد : خدا را گواه می گیرم روزی در زمان رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم به جهت تبریك و تهنیت

1- . این روایات که اسامی اهل بیت علیهم السلام را بیان می کند ، در دسته دوّم هم داخل هستند .

2- . در کتاب منتخب الاثر در باب هشتم از فصل اوّل ، 50 حدیث نقل شده بر این که : « امامان دوازده نفرند که اسم های همه آن ها بیان شده است . » چنان که سابقا به آن اشاره کردیم .

تولّد امام حسین علیه السلام به خدمت مادرت حضرت زهرا علیهاالسلام رسیده بودم که در دست آن حضرت لوح سبز رنگی دیدم که گمان کردم از زمرّد است و در آن لوح نوشته ای سفید به درخشش نور خورشید بود ، عرض نمودم : پدر و مادرم به فدایت ای دختر پیامبر ! این لوح چیست ؟ فرمود : این لوح را خداوند به رسولش اهدا فرموده است و در آن اسامی پدر و شوهر و نیز دو پسرم و اسم اوصیای از فرزندانم نوشته شده است و پدرم آن را به عنوان مژدگانی به من عطا فرموده ، جابر افزود : سپس مادرت آن را به من داد ، من آن را خواندم و از آن نسخه ای برداشت نمودم .

امام صادق علیه السلام فرمود : پدرم به جابر گفت : آن را به من نشان می دهی ؟ عرض کرد : آری ، آنگاه پدرم با جابر به منزل او رفت ، سپس پدرم صحیفه ای از پوست را در آورده و گفت : ای جابر ! تو در نوشته ات نگاه کن تا برایت بخوانم ، جابر نیز در نسخه اش نگریست و پدرم خواند ، و هیچ حرفی با حرفی اختلاف نداشت ، آنگاه جابر گفت : خدا را شاهد می گیرم که من به همین ترتیب در آن لوح ، نوشته ای دیدم :

بسم اللّه الرحمن الرحیم

این نامه از جانب خداوند عزیز حکیم برای محمّد پیامبر او است ... . به درستی که من تو را بر پیامبران برتری دادم و وصی تو را بر اوصیای دیگر تفضیل دادم ، و تو را به دو فرزند و دو نوه ات حسن و حسین گرامی داشتم و حسن را بعد از گذشتن روزگار پدرش ، معدن علم خود قرار دادم ، و حسین را خزانه دار وحی خود ساختم ، و او را به شهادت گرامی داشتم و پایان کارش را به سعادت رساندم ، پس او برترین شهدا و مقامش از همه شهدا بالاتر است . کلمه تامّه ام (معارف و حجج) را همراه او و حجّت رسای خود (براهین قطعی امامت) را نزد او قرار دادم . به سبب عترت او (فرزندان) پاداش و کیفر می دهم . اوّل آن ها علیّ سرور عابدان و زینت اولیای گذشته من است . پسر او که مانند جدّ محمود خود محمّد است ، شکافنده علم من و معدن حکمت من است . بزودی شك کنندگان درباره جعفر هلاك می شوند ، کسی که او را ردّ کند مانند کسی است که مرا ردّ کرده است . سخن حق و ثابت من است که : مقام

جعفر را گرامی می دارم و او را نسبت به پیروان و یاران و دوستانش مسرور سازم . پس از او موسی است که (در زمان او) آشوبی سخت و حیران کننده فرا گیرد ؛ زیرا رشته وجوب اطاعت من منقطع نگردد و حجت من پنهان نشود و به درستی که اولیای من با جامی سرشار سیراب شوند . هر کس یکی از آن ها را انکار کند ، نعمت مرا انکار کرده است و هر کس یك آیه از کتاب خدا را تغییر دهد ، بر من دروغ بسته است . پس از گذشتن دوران بنده و دوست و برگزیده ام موسی ، وای بر افترابندان و منکران علی (امام هشتم) و دوست و یاور من و کسی که بارهای سنگین نبوّت را به دوش او گذارم و به وسیله انجام دادن آن ها امتحانش کنم . او را مردی پلید و گردنکش (مامون) می کشد در شهری که (طوس) بنده صالح (ذو القرنین) آن را ساخته است . و پهلوی بدترین مخلوقم (هارون) به خاك سپرده می شود . سخن حق و ثابت من است که او را به وجود پسرش و جانشین و وارث علمش محمّد مسرور سازم ، پس او معدن علم من و محل راز من و حجّت من بر خلقم می باشد ، هر بنده ای به او ایمان آورد ، بهشت را جایگاهش سازم و شفاعت او را نسبت به هفتاد تن از خاندانش که همگی سزاوار دوزخ باشند ، بپذیرم ، و عاقبت کار پسرش علی را که دوست و یاور من و گواه در میان مخلوق من و امین وحی من است به سعادت رسانم ، از او به وجود آورم دعوت کننده به سوی راهم و خزانه دار علمم ، حسن (امام عسکری علیه السلام) را ، و این رشته را به وجود پسر او « م ح م د » که رحمت برای عالمیان است کامل کنم ، او کمال موسی و رونق عیسی و صبر ایوب دارد ... .(1)

1- . الکافی 1 / 527 - 528 ، باب ما جاء في الاثنی عشر والنص علیهم ، حدیث 3 ، بحارالانوار 36 / 195 - 196 ، الاختصاص : 210 ، عیون الأخبار : 1 / 42 ، کمال الدین 1 / 309 - 310 ، المناقب : 1 / 296 . « بسم اللّه الرحمن الرحیم* هذا کتاب من اللّه العزیز الحکیم لمحمّد نبیّه ... . إنّي فضّلتك علی الأنبیاء و فضّلت وصیّك علی الأوصیاء وأکرمتك بشبلیك و سبطیك حسن و حسین ، فجعلت حسنا معدن علمي بعد انقضاء مدّة أبیه ، و جعلت حسینا خازن وحیي وأکرمته بالشهادة و ختمت له بالسعادة ، فهو أفضل من استشهد ، و أرفع الشّهداء درجة ، جعلت کلمتي التّامة معه و حجّتي البالغة عنده ، بعترته اُثیب و اُعاقب . أوّلهم عليّ سیّد العابدین وزین أولیائي الماضین ، وابنه شبه جدّه المحمود ، محمّد الباقر علمي والمعدِن لحکمتي . سیهلك المرتابون في جعفر ، الرّاد علیه کالرّاد عليّ ، حقّ القول منّي لأُکرمنّ مثوی جعفر و لأسرّنّه في أشیاعه و أنصاره و أولیائه ، اُتیحت بعده موسی فتنة عمیاء حندس ؛ لأنّ خیط فرضي لا ینقطع و حجّتي لا تخفی وأنّ أولیائي یسقون بالکأس الأوفی ، من جحد واحدا منهم فقد جحد نعمتي ، ومن غیّر آیة من کتابي فقد افتری عليّ ، ویل للمفترین الجاحدین عند انقضاء مدّة موسی عبدي و حبیبي و خیرتي في عليّ ولیّي و ناصري و مَن اَضع علیه أعباء النبوّة وامتحنه بالإضطلاع بها ، یقتله عفریت مستکبر ، یدفن في المدینة الّتي بناها العبد الصّالح إلی جنب شرّ خلقي . وحقّ القول منّي لأسرّنّه بمحمّد ابنه و خلیفته من بعده و وارث علمه فهو معدِن علمي و موضع سرّي و حجّتي علی خلقي لا یؤمن عبد به إلاّ جعلت الجنّة مثواه و شفّعته في سبعین من أهل بیته کلّهم قد استوجبوا النّار ، واختم بالسّعادة لإبنه عليّ ولیّي وناصري و الشاهد في خلقي وامیني علی وحیي ، اُخرج منه الداعي إلی سبیلي و الخازن لعلمي الحسن ، و اُکمّل ذلك بإبنه « م ح م د » رحمة للعالمین ، علیه کمال موسی و بهاء عیسی و صبر ایّوب ... » .

تذكّر

شيخ جليل القدر كلينى رحمه الله بابى منعقد كرده با عنوان « ما جاء في الاثنى عشر و النّص عليهم عليهم السلام » و در اين باب حدود بيست حديث ذكر نموده است كه ما يكى از آن احاديث را در اين جا ذكر كرديم .

دوّم : آن كه در حق هر يك از امامان معصوم عليهماالسلام وارد شده است . شيخ بزرگوار مرحوم كلينى هم چنين در كتاب كافى اين ابواب را ذكر نموده است :

1 . باب الإشارة والنص على أميرالمؤمنين عليه السلام .

2 . باب الإشارة والنص على الحسن بن على عليهماالسلام .

3 . باب الإشارة والنص على الحسين بن على عليهماالسلام .

4 . باب الإشارة والنص على عليّ بن الحسين عليهماالسلام .

5 . باب الإشارة والنص على أبي جعفر عليه السلام .

6 . باب الإشارة والنص على أبي عبداللّه جعفر بن محمّد الصّادق عليهماالسلام .

7 . باب الإشارة والنص على أبي الحسن موسى عليه السلام .

8 . باب الإشارة والنص على أبي الحسن الرضا عليه السلام .

9 . باب الإشارة والنص على أبي جعفر الثاني عليه السلام .

10 . باب الإشارة والنص على أبي الحسن الثالث عليه السلام .

11 . باب الإشارة والنص على أبي محمّد عليه السلام .

12 . باب الإشارة والنص إلى صاحب الدار عليه السلام .

باری ، این روایات آن قدر زیاد است که انسان یقین به صحّت و صدور آن ها پیدا می کند ؛ زیرا این احادیثِ بسیار را علمای با ورع و صلحا و اتقیا روایت کرده اند ، با

وجود این که به دنبال جلب منافع دنیوی نبودند ، بلکه همیشه (مانند امامان پاك شان)

خائف و ترسان و پنهان بودند و انگیزه نقل و ضبط این احادیث جز دین داری و صفای نیّت ایشان نبود ؛ زیرا در ضبط و حفظ این احادیث خطر عظیم به جهت مال و جان و عِرْض برای ایشان وجود داشت ، با این حال ، تمام همّت شان را در حفظ و ضبط آن ها گماشتند تا به این حدّ جمع شد ، و این قرائن و قرائن دیگر - که علما در

محلّش ذکر نموده اند - موجب یقین و علم به صحت و صدور این اخبار می شود .

دلیل سوّم

دلیل سوّم(1)

اتفاق میان خاصّه و عامّه هست(2) در این که آیه تطهیر : « إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً »(3) در حق خمسه طیّبه یعنی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم و امیرالمؤمنین و حسنین و حضرت زهرا علیهم السلام (بلکه تمام اهل بیت علیهم السلام)(4) نازل شده پس طهارت و عصمت آن ها ثابت است .

1- . مقصود دلیل سوّم بر اثبات امامت باقی أئمّه اثناعشر علیهم السلام است ، دلیل اول ، آیه شریفه « اولی الأمر » است که بحث شد ، و دلیل دوّم روایاتی بود که به دو دسته تقسیم می شد ، و دسته دوم به دو نحو ذکر شد .

2- . مراجعه شود به احقاق الحق : 9 / 1 مفصّل اخبار عامّه را ذکر نموده و تواترش را اثبات کرده است ، و می فرماید : « ما ورد فی اختصاص أهل البیت المذکور فی آیة التطهیر بعلیّ و نافلتیه : الحسن و الحسین و امّهما العذراء البتول علیهم السلام » و قد تقدّم منّا نقل جملة من الأحادیث الواردة فی ذلك فی ج 2 ص 502 - 547 عن ثمانیة و سبعین کتاباً و نورد هاهنا ما وقفنا علیها بعد ذلك و هی مشتملة علی أحادیث .

3- . الاحزاب : 33 .

4- . چنان که بعضی از روایات دلالت دارد بر این که این آیه در شأن تمام اهل بیت علیهم السلام نازل شده است .

و شکی نیست که امام حسن و امام حسین علیهماالسلام ادّعای امامت و خلافت کردند . پس کسانی که عصمت شان را آیه تطهیر گواهی داده ، صدق و راستی ادعای شان محقّق و ثابت خواهد بود ، لذا امامت و خلافت ایشان ثابت می شود و با ثبوت خلافت ایشان ، مذهب امامیّه ثابت شده و ثبوت آن مستلزم بطلان خلافت غیر آن ها است .

دلیل چهارم

اتفاق شیعه و مخالفین بر پاکی و طهارت و راست گویی و عدالت ائمّه اثنی عشر است ،(1) و احدی شك ندارد در این که ، این دوازده نفر مدّعی امامت امّت و خلافت از پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم بودند به نحوی که شیعه معتقدند و این مطلب از بدیهیّات و مسلّمات مذهب شیعه است که احتیاج به اقامه برهان و دلیل ندارد . لازمه این مطلب ، یکی از دو چیز است : یا صدق و حقانیّت ایشان در ادّعایی که کرده اند . (که همین حق و درست است) ، و یا – نعوذ باللّه – کذب و فسق و معصیت و ادعای خلاف واقع نمودن آن ها ؛ زیرا عدم انقیاد و قبول ننمودن خلافتِ خلیفه حق و مفترض الطاعة و بلکه در مقابل او ادّعای خلافت و امامت نمودن ، اگر به درجه کفر نرسد ، لا اقل از گناهان کبیره و فسق آشکار خواهد بود . از آنجایی که با توجّه به اتّفاق خاصّه و عامّه بر عصمت ائمّه اثنی عشر ،(2) التزام به این امر (کذب و ادّعای خلاف واقع) در حق آن ها ممکن نیست ، پس صدق و راستی آن ها در ادّعای خلافت و امامت ثابت خواهد شد .(3)

1– . وقتی از تعلیقه قبل ثابت شد که اتفاق خاصه و عامه در این است که « آیه تطهیر » در شأن خمسه طیّبه علیهم السلام نازل شد ، با تأمّل در « آیه تطهیر » پاکی و طهارت و راست گویی و عدالت بلکه عصمت آن ها هم ثابت خواهد شد .

2– . به مقتضای آیه « تطهیر » و آیه « إنّما ولیّکم اللّه ... » و آیه « اطیعوا اللّه ... » و حدیث « ثقلین » و « سفینه » و ...

3– . اگر کسی بگوید : مخالفت اهل بیت علیهم السلام با خلفای زمان خود ، از روی اجتهاد بوده ، پس موجب فسق نمی شود . در جواب گوئیم : خود عامّه معتقدند که بعد از استقرار خلافت به بیعت ... دیگر اجتهاد محلّ و ارزشی ندارد ، و خطای آن غیر معذور و مانند مخالفت عمدی است و معلوم است که امامان دوازده گانه ما ، تا آخر بر اعتقاد به امامت و خلافت خود و انکار خلافت غیر خود ثابت و مستمر بودند .

دلیل پنجم

بعـد از این که معلوم شـد که امام بایـد معصوم و حافظ همه احکام بعـد از پیامبر باشـد ، - چنان که در بحث نبوّت گـذشت - امامت این دوازده نفر متعیّن می شود و امامت منحصـر در این ها خواهـد شـد ؛ زیرا به اتفاق شـیعه و اهل خلاف ، غیر از این ها ، احدی از مدّعیان امامت معصوم نبوده اند .

به عبارت دیگر : در بحث نبوّت گـذشت که در هر عصـری از اعصار بایـد امامی باشـد و آن امام هم باید معصوم باشد و به اتفاق کلّ ، در عصرِ هیچ یك از امامان ما ، معصومی دیگر نبود .(1) پس باید که خلفای پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم همان کسانی باشند که شیعیان و مخالفین(2) به عصمت ایشان قائل هستند .

دلیل ششم

اگر کسی حالات رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را ملاحظه نماید و با چشم بصیرت نظر کند ، به علم الیقین خواهد دانست که تمام همّت آن حضـرت صـلی الله علیه و آله وسـلم به تقدیم و ترویج امامت امیرالمؤمنین علیه السـلام و اولاد معصومینش علیهم السلام بوده است و از ابتـدای عمر شـریفش تا آخر آن به أنحاء مختلف - به قول و فعل و ایماء و اشاره و به تلویح و تصـریح و در هر محل و مقامی که ممکن بوده است - در تأکید و تشـیید این امر مهم (خلافت و امامت امیرالمؤمنین و اولادش علیهم السلام) اهتمام تمام داشت و در این باب چیزی کم نگذاشت ، حتی در حین احتضار و نفس آخر قلم و دوات خواست که این مطلب را بنویسد ،(3)

1- . غیر از اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام .

2- . در ذیل آیه شـریفه « اطیعوا اللّه و اطیعوا الرسول ... » و « کونوا مع الصادقین » و « إنّما یریدُ اللّه لیذهب عنکم الرجس ... » و غیر آن ها را مراجعه کنید تا ضرورت وجود معصوم در هر عصری و اعتراف بزرگان عامّه به این مطلب ، معلوم شود .

3- . در کتاب « اسـرار آل محمّد ، سـلیم ابن قیس هلالی » : 877 ، « ... فقال : یا أخی ، أما سـمعتَ ما قال عـدوّ اللّه أتانی جبرئیل قبلُ فأخبرنی أنّه سامریّ هـذه الأُمّـة و أنّ صاحبه عِجْلها و أنّ اللّه قد قضـی الفُرقة و الاختلاف علی امتی من بعدی ... فأملی علیه أسـماء الأئمّة الهداة من بعده رجلاً رجلاً و علیّ علیه السـلام یخطّه بیده ... » روایت کرده است که سـلمان می گفت : بعد از بر خواستن آن منافقین ... فقط امیرالمؤمنین و فاطمه و حسـنین علیهم السـلام باقی ماندند ، من و دو رفیقم ابوذر و مقداد هم خواستیم بر خیزیم که علی علیه السلام به ما فرمود : بنشـینید . پیامبر صـلی الله علیه و آله وسلم فرمود : برادرم ! نشنیدی دشمن خدا چه گفت ؟ جبرئیل کمی قبل از این ، نزد من آمـد و به من خبر داد که او سامری این امّت است و رفیقش ابوبکر گوساله آن است، و خداونـد تفرقه و اختلاف را بعد از من بر امّتم نوشـته است ، لذا جبرئیل به من دسـتور داد بنویسم آن نوشته ای را که می خواستم در کتف بنویسم و این سه نفر را بر آن شاهد بگیرم و برایم ورقه ای بیاوریـد . برای حضـرت ورقه ای آوردند ، پیامبر صـلی الله علیه و آله وسـلم نام امامان هدایت کننده بعد از خود را یکی یکی املا می فرمود و علی علیه السـلام به دست خویش می نوشت ، هم چنین فرمود : من شـما را شاهد می گیرم که برادرم و وزیرم و وارثم و خلیفه ام در امّتم علی بن ابی طالب علیهماالسلاماست ، و سپس حسن و بعد حسین و بعد از آنان نه نفر از فرزندان حسین علیهم السلام هستند .

ولی از کتابت آن مانع شدند و نسبت هذیان به جناب اقدس او دادند و قلب مبارکش را آزردند .(1)

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم در واپسین روزهای عمر شریف خود امر فرمود که اولی و دوّمی ... به سپاه اسامه در بیرون مدینه ملحق شوند تا این که در حین وفاتش آن ها در

مدینه حاضر نباشند حتی در آخر ، متخلّف از جیش اسامه را لعنت فرمود ،(2) و با همه این ها ، ابوبکر و عمر امر آن حضرت را مخالفت نموده و نرفتند .

باری ، چون مانع کتابت آن حضرت شدند و دوّمی ملعون جسارتی به ساحت آن جناب کرد و کفر خود را آشکارتر نمود و گفت : « ان الرجل لیهجر ، حسبنا کتاب اللّه » و درجه نفاق آن ها معلوم و ظاهر گردید که غیر از مخالفت در امر امامت ، عزم و همّتی ندارند ، آن حضرت با کمال یأس و دل آزردگی فرمود : « ولیکن اوصیکم بأهل بیتی خیرا »(3) و بر همه آن ها واضح بوده که مقصود آن حضرت از این کلام این بود که : حال که از امر من سرپیچی می کنید و امامت اهل بیتم را قبول نمی کنید لااقل ایشان را بعد از من اذیّت و آزار ننمائید و حق مرا درباره ایشان رعایت کنید .

اگر کسی اشکال کند که : با توجّه به این که عده ای در آن جلسه جانب پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم را

1- . بحث حدیث « قلم و دوات » در مطاعن عمر بن خطاب گذشت .

2- . « لعن اللّه من تخلّف عن جیش الاسامه » . شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 6 / 52

3- . الارشاد : 1 / 184 ، بحار الانوار : 22 / 468 .

گرفتنـد و گفتند قلم و کاغذ حاضـر کنید تا رسول اللّه وصـیّتش را بنویسد و با توجّه به اهمیّت بسـیار زیاد مسـئله امامت ، چرا آن حضـرت اعراض کردند و در جواب فرمودند « أبعد ما قلتم » ؟؟

در پاسـخ می گوییم : - علاـوه بر آنچه گـذشت - اگر مستشـکل معنای کلمه اخیر را می فهمیـد این اشـکال را نمی کرد ؛ زیرا مقصود آن حضرت این بود که بعد از آن که در مخالفت این امر (امامت) این قدر آمادگی دارید که نسبت هذیان به من دادید ، دیگر چه جای نوشتن است ؛ زیرا که به نوشته من هم این نسبت را خواهید داد .

باری ، اگر رسول خدا صـلی الله علیه و آله وسـلم در حین احتضار این قدر اهتمام به امر خلافت و امامت اهل بیت علیهم السـلام داشته باشـد ، در حال صـحت و سـلامت و دیگر احوال ، چه قـدر اهتمام خواهـد داشت ؟ و تفصـیل آن چه ذکر شده است را در کتب شـیعه و مخالفین ملاحظه کنید که بطور واضح و مشروح ذکر کرده اند .

دلیل هفتم

بعد از این که مذهب عامه را (که بزرگترینِ فرقه های مسلمانان هستند) باطل کردیم ، و دلیلی هم بر حقانیت سایر ادیان و مذاهب نیست ، پس مذهب فرقه اثناعشـریه که معتقدند به این که این دوازده نفر بعد از رسول خدا صـلی الله علیه و آله وسلم امام و خلیفه الهی هستند ، ثابت خواهد شد ؛ زیرا باید دین حقی در میان مردم باشد و آن هم منحصر در مذهب امامیّه خواهد بود .

دلیل هشتم

این دلیل بر دو مقدّمه مبتنی است :

مقدّمه اوّل : شـکی نیست در این که طهارت و ولایت و مودّت اهل بیت پیامبر صـلی الله علیه و آله وسـلم ضـروری دین اسلام و به نصّ قرآن ثابت است .(1)

1- . قـال اللّه تعالی : « إِنَّمَا يُرِيـدُ اللَّهُ لِيُـذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً » احزاب : 33 و « قُـلْ لاَ أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْراً إِلاَّ الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى » . (شوری : 23)

علاـوه بر سوابق و مناقب آن ها ، خواه از قرآن کریم و خواه از زبان پیامبر صـلی الله علیه و آله وسـلم که درباره اهل بیت خود در مواضـع عدیـده و مناسـبات مختلف با تأکیـدات شدیده و سـفارشات بلیغه فضائل و مناقب آن ها را بیان فرموده ، خصوصا در حق امیرالمؤمنین و صـدیقه طـاهره علیهماالسـلام و امـام حسن و امـام حسـین علیهماالسـلام که این فضائل در کتب خاصّه و عامّه ذکر شـده و قابل احصا و شمـارش نیست و کمتر چیزی که این فضائـل و منـاقب و تصـریحات و ... . دلالت بر آن دارد این است که : احترام و توقیر و تجلیل شان واجب و اهانت و ایذای آن ها به هر نحوی حرام و با دین اسـلام و قرآن منافات دارد و ثبوت این مطلب از کتاب و سـنّت ضروری و بدیهی است به نحوی که هیچ قابل ردّ و انکار و مناقشه نیست .

مقدّمه دوّم : شکی نیست در این که بعد از پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم در سقیفه بنی ساعده ، مسند خلافتی گسترده و تبانی کردند که مردم هر که را به خلافت اختیار نمودند او امام حق و خلیفه پیامبر صـلی الله علیه و آله وسـلم باشد و اسـمش را شوری و اتفاق صـحابه و اجماع امت نامیدند و اشخاصـی به طمع خلافت و حکومت به تعاقب و پشت سـرهم در مسند خلافت نشستند . و برای از پیش بردن این هـدف شوم خود می گویند : مناط رأی اکثریت مردم است ،(1) و گویند : مخالفت اشـخاص کم و نادر ضرری ندارد ، پس اجماع کلّ به طوری که احدی تخلّف نکند ، لازم نیست .

بر شـخص بصـیر واضح است که اولین کسانی که با این ظلم و جنایت و گمراهی آشکار ، مخالفت کردند و آنی به آن راضی نشدند ، خود اهل بیت پیامبر علیهم السـلام بودنـد . و اگر احیانا در ظاهر مـدارا و اظهار موافقتی کرده باشـند ، بر همگان معلوم و واضح بوده که فقط به حسب صورت و تقیه بوده ، و در غایت مخالفت و انکار بودند .

لهـذا (با در نظر گرفتن این مقدّمه دوّم) می بینیم اهل بیت علیهم السـلام چه اذیت ها و آزارهایی را تحمّل کردند و از مباشـرین غصـب خلافت ، مستحق هتك و شتم و لعن و قتل و غارت و اسارت و حبس و امثال این ها گردیدند .

1- . در سابق گذشت که در سقیفه رأی اکثر هم وجود نداشت .

نتیجه این دو مقـدمه آن است که : خلافت خلفای بنی امیه و بنی عباس یا به حق بود و یا به باطل ؟ و در صورت اوّل - که خلافت آن ها به حق بوده باشد - آن ها خلیفه به حق

و مفترض الطاعة خواهند بود ، و تمرّد و سرپیچی از آن ها ، سرپیچی و تمرّد از خدا و رسول خواهد بود و لازم آید که آن ها در اذیت و آزار و قلع و قمع مخـالفین و منـازعین خود در امر خلافت و حکومت - که اهل بیت علیهم السـلام باشـند - کار خلافی نکرده باشـند ، بلکه مأجور و مثاب خواهند بود و بلکه دفع چنین کسانی لازم و واجب خواهد بود و این معنا بالضـروره باطل است ، و با مقدمه اوّل منافات تام دارد . پس لابد باید به یکی از دو چیز ملتزم شویم : یا انکار ولایت و وجوب مودّت اهل بیت علیهم السلام و یا بطلان آن خلافت و مَسند مجعوله ، و از آن جا که ولایت و محبت و مودّت اهل بیت علیهم السلام به ضرورت دین و کتاب و سنّت ثابت و مسلّم است ، پس متعیّن می شود بطلان آن مَسند و خلافت خلفا - غیر از آل الرسول علیهم السلام - و به بطلان آن ، امامت و خلافت ائمه ما علیهم السلام ثابت و محقق می شود .

توضیح و تکمیل مقدمه دوم

توضیح و تکمیل مقدمه دوم(1)

از باب نمونه و اشاره می گوئیم :

امّا امیرالمؤمنین علیه السـلام که پسر عم و داماد و برادر و وصی و خلیفه پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم بود ، چه ظلم های عظیمی بر او وارد شد ، از جمله : بدون اذن آن حضـرت داخل خانه اش شدند و ریسـمان به گردنش انداختند و از خانه اش بیرون کشـیدند ، و به همان حالت تا مسجد بردند ... تا به حدّی که آن حضرت خطاب به قبر مطهّر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم نمود :

یابنَ اُمَّ ! إنّ القوم استضعفونی و کادوا یقتلوننی .(2)

1- . مقـدمه اوّل : وجوب اطاعت و تعظیم اهل بیت علیهم السـلام و حرمت ظلم و اذیت و توهین آن ها که امری مسـلّم است . مقـدمه دوّم : ورود این همه ظلم و اذیت و توهین بر آن ها بر سـر امر خلافت که بنایش در سـقیفه گذاشـته شد و استمرار یافت و اهل بیت علیهم السلام مخالفت آن ها نموده و متحمّل آن همه ظلم و ستم و اذیت شدند .

2- . الاختصاص : 186 ، بحارالانوار : 28 / 220 ، الامامة و السیاسة ابن قتیبة : 19 ، احقاق الحق : 33 / 360 ، شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 2 / 19 .

بعـد از آن ، معاویه – لعنة اللّه علیه – چه ظلم هایی را در حق آن حضـرت مرتکب شد حتی در قنوت نمازش امیرالمؤمنین علیه السـلام را لعن می کرد ، و بعد از آن به دسـتور خلفای بنی امیه ، سال های طولانی در خطبه ها و منبرها سبّ و لعن آن حضـرت شایع و مرسوم شـد (1).

امّا حضـرت صـدیقه علیهاالسـلام : چه ظلم هایی بر آن حضـرت وارد کردند و هتك حرمتش نمودند ، و بی اذنش داخل خانه اش شدند ، آتش به در خانه اش زدند ، در میان در و دیوار فشارش دادند و جنین او را که پیامبر صـلی الله علیه و آله وسـلم محسن نام نهاده بود ، سقط نمودند .(2) و اسـتخوان پهلویش را شکسـتند و سـیلی به صورت مطهّرش زدند ، غلاف شمشـیر و تازیانه بر کتف و بازویش زدند ،(3) و حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام را به زور و قهر و غلبه از دستش گرفتند . و حضرت زهرا علیهاالسلام به جهت همان صدمات به شهادت رسیدند .(4)

1- . عن جابر بن یزیـد الجعفی قال : لمّا افضت الخلافـة إلی بنی امیّـة سـفکوا فیها الدم الحرام و لعنوا فیها امیرالمؤمین علیه السـلام علی المنابر الف شـهر و تبرّؤا منه و اغتالوا الشـیعة فی کلّ بلدة و استأصلوا بنیانهم من الدنیا لحطام دنیاهم فخوّفوا الناس فی البلدان و کلّ من لم یلعن امیرالمؤمنین علیه السـلام و لم یتبرّأ منه ، قتلوه کائنا من کان . قال جابر بن یزید الجعفی فشـکوت من بنی امیّة و أشـیاعهم إلی الإمام المبین أطهر الطاهرین زین العباد و سیّد الزهاد و خلیفة اللّه علی العباد ، علی بن الحسین – صلوات اللّه علیهما – فقلت یا ابن رسول اللّه ، قـد قتلونـا تحت کـلّ حجر و مـدر ، و استأصـلوا شافتنـا و أعلنوا لعن مولانـا أمیرالمؤمنین – صـلوات اللّه علیه – علی المنابر و المنارات و الأسواق والطرقات و تبرّؤا منه حتی أنّهم لیجتمعون فی مسجد رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم فیلعنون علیا علیه السلام علانیة لاینکر ذلك أحـد و لاینهر ، فان أنکر ذلك أحـد منّا حملوا علیه بأجمعهم و قالوا : هـذا رافضـی ، ابوترابی ، واخـذوه إلی سـلطانهم و قالوا هذا ذکر أباتراب بخیر ، فضـربوه ثم حبسوه ثمّ بعد ذلك قتلوه . فلمّا سـمع الامام – صـلوات اللّه علیه – ذلك منّی ، نظر إلی السماء ، فقال : سبحانك اللّهم سـیّدی ، ما أحلمك وأعظم شأنك فی حلمك و أعلی سـلطانك یا ربّ قـد أمهلت عبادك فی بلادك حتّی ظنّوا أنّك أمهلتهم أبـدا ... . بحارالانوار 26 / 8 حدیث 2

2- . تلخیص الشافی ، شیخ طوسی رحمه الله : 3 / 156 – 157 ، فرائد السمطین ، جوینی : 2 / 34 – 35 ، الملل والنحل ، شهرستانی : 1 / 59 ، میزان الاعتدال ، ذهبی : 1 / 139 ، الوافی بالوفیات ، صفدی : 6 / 17 ، شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 14 / 319 .

3- . فلاحظ : بحارالانوار : 30 / 294 ، و ج 22 / 476 حدیث 27 .

4- . دلائل الامامـة ، ابوجعفر محمـد بن جریر طبری از علمای امامیه قرن چهارم : 45 طبع دوم نجف اشـرف ، بحار الانوار : 43 / 170 حدیث 11 .

و فدك را از دستش گرفتند و دل مبارکش را پر درد و غم و غصه کردند . حتی روزی رؤسای سقیفه و ستم برای عذر خواهی دروغین آمدند ، و آن حضرت عذر آن ها را نپذیرفته و دست به درگاه اِله برداشته و گفت : « اللّهم انّهما آذیانی »(1) و حتی در حین شهادت وصیت فرمود که احدی از آن ها را نگذارند برای نماز و دفن و تشییع جنازه اش حاضر شوند .(2) و بعد از دفن می خواستند قبر مطهّر او را نبش کنند و جنازه اش را بیرون آورند .(3)

امّا حضرت امام حسن مجتبی علیه السلام : پس آن جناب را یاری نکردند به نحوی که به امر الهی ، مأمور به صلح شد ، و حضرت شروطی قرار داد که به آن عمل نکردند . بعد از آن که آن بزرگوار را تکفیر و توهین نمودند و عبا از دوش مبارکش و مَسند از زیر پایش کشیده بودند . و قصد قتل آن جناب را نمودند و خنجر به ران شریفش زدند(4) و مذلّ المؤمنین خطابش کردند ،(5) و انواع توهین ها از معاویه و پیروانش به آن حضرت وارد کرده ، حتی مجلس مخصوص فراهم می آوردند و آن حضرت را حاضر می نمودند، به جهت فحش و شتم و اهانت آن سرور ،(6) و در حضور مبارکش خطیب ها بالای منابر اسم پدر بزرگوارش امیرالمؤمنین علیه السلام را به بدی یاد می کردند .(7) به همین منوال مبتلای به آن اراذل و اوباش و کفره و فجره بود تا این که در روز بسیار گرمی که آن حضرت

1- . کامل البهائی فی السقیفة : 1 / 395 ، کفایة الاثر : 65 ، بحار الانوار : 28 / 303 ، و ج 36 / 308 .

2- . بحارالانوار : 43 / 214 - 215 ، احقاق الحق : 10 / 454 .

3- . علل الشرایع : 1 / 188 ، بحارالانوار : 28 / 305 . « فقال عمر لعلیّ علیه السلام : دع عنك هذه الهمهمة أنا أمضی إلی المقابر فأنبشها حتّی اُصلّی علیها ... ».

4- . کشف الغمة : 1 / 540 ، بحارالانوار : 44 / 47 ، شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 16 / 26 .

5- . بحارالانوار : 44 / 24 .

6- . الاحتجاج : 1 / 270 ، احقاق الحق : 11 ، 211 . « قالوا لمعاویة : أرسل لنا إلی الحسن لنسبّ أباه و نصغّره بذلك ... ».

7- . سبط ابن جوزی ، تذکرة الخواص : 1 / 360 ، الباب الثالث ، شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 4 / 56 شرح کلام 56 . لاحظ الغدیر : 10 / 257 - 271 جنایات معاویة فی صفحات تاریخه السوداء .

روزه دار و تشـنه و گرسـنه بود در وقت افطار با زهر شـهیدش نمودنـد ، و جنازه شـریف آن حضـرت را تیر باران نمودند و چوبه های تیر به جسد مقدّسش زدند .(1)

امّا حضرت سیّدالشهدا علیه السلام : از مصائب آن حضرت ، دل عالم و عالمیان خون است و تفصیل آن بر همه معلوم است ، و هزار یك آن را نه قلمی توان نوشتن و نه زبانی یارای گفتن دارد ، و در عظمت مصیبتش کافی است که در حدیث آمده :

لقد عجبت من صبرك ملائكة السماء ... ؛(2)

پس ملاحظه نما صبر آن حضـرت را که ملائکه از آن تعجّب نمودنـد ، در آن هنگامی که بر خاك گرم افتاده ، تمام اعضایش از صدمه تیر و سنان و شمشـیر مجروح و پاره پاره ، سرش شکافته ، پیشانی مبارکش شکسته ، سینه اش از تیر سوراخ گشته ، قلبش از تیر سه شعبه چاك ، تیری در حلقومش نشسـته ، و تیر دیگر حنکش را خسـته ، تیری پهلویش را شـکافته ، زبانش از خشکی به کام چسبیده ، جگرش از تشنگی تفتیده ، لب هایش از عطش خشك شده ، قلبش برای اصـحاب شـهیدش و عیال بی کس اش سوخته ، دسـتش از ضـربت زرعة بن شریك قطع شده ، نیزه به پهلویش جا گرفته ، سر و رویش از خون خضاب شده ، صدای استغاثه عیال و اطفالش از یك طرف و شماتت دشمنان از طرف دیگر ، چون چشم می گشاید کشـته ها بعضـی بر روی دیگر افتاده ، با وجود همه این ها آهی نکشـید و قطره اشـکی نریخت و همی گفت : « صبرا علی قضـاءك ، لاـ معبود سواك ، یـا غیـاث المسـتغیثین ؛ بر قضـای تو شـکیبایم ، معبودی جز تو نیست ، ای فریادرس پناه جویان !(3)

اما حضرت سیّد الساجدین زین العابدین علیه السلام : پس در مصیبت آن حضرت همین بس ،

1- . الطبقات الکبری لابن سـعد ، ترجمة الحسن بن علی علیهماالسلام : 84 ،المستدرك علی الصحیحین : 3 / 176 ، تاریخ ابی الفداء : 1 / 183 ، ترجمة الحسن بن علی علیهماالسلام من تاریخ دمشق : 211 .

2- . مزار الکبیر لابن المشهدی : 504 ، بحارالانوار : 98 / 240 ، 322 .

3- . خصائص الحسینیه : 39 ، اشك روان بر امیر کاروان : 128 .

که ف-رم-ود :

وکیف لا أجزع وأهلع ، وقد أری سیّدی وإخوتی وعمومتی و ولد عمّی وأهلی مضرّجین بدمائهم مرمّلین ، بالعراء مسلّبین ، لا یکفنون ولا یوارون ؛(1)

چگونه جزع و بیتابی نکنم که دیدم آقایم (ابا عبداللّه الحسین علیه السلام) و برادرانم و عموهایم و عمو زاده هایم و اهلم ، در بیابان کربلا غرقه به خون افتاده اند ، (لباس و وسائل) آن ها را به یغما بردند ، کفن نشدند و مدفون نگردیدند .

و با چشم خودش دید که :

تسابق القوم علی نَهب بیوت آل الرّسول و قرّة عین البتول علیهاالسلام ، حتی جعلوا ینتزعون ملحفة المرئة علی ظهرها ... ؛(2)

(وقتی امام حسین علیه السلام به شهادت رسید) دشمنان (بی رحم که به خاطر دنیا به جنگ با آن حضرت آمده بودند) برای غارت خیمه های اهل بیت رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم هجوم آوردند (دست بند از دست زنان کشیدند و گوش پردگیان را در گرفتن گوشواره دریدند و جامه های زنان را غارت می کردند) تا آنجا که چادری را که بانویی از خاندان نبوّت به کمرش بسته بود ، کشیده و می بردند ، فریاد وامحمّداه واعلیاه واحسناه واحسیناه از اهل بیت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بالا گرفت .

و خودش را با همه این مصائب در قید و زنجیر اسیری ، سر برهنه و بی عبا سوار شتر برهنه به همراهی حرم خدا و رسول صلی الله علیه و آله وسلم (یعنی زنان و دختران آل رسول) شهر به شهر و دیار به دیار گردانیدند . مصائبی که عقل بشر از تصوّر یك هزارم آن عاجز است .

و مصیبت عظیمی که عمّه جانش زینب کبری در مجلس یزیدِ پلید بازگو کرد

1- . بحارالانوار : 45 / 179 .

2- . اللهوف فی قتلی الطفوف : 55 - 59 ، بحارالانوار : 45 / 57 - 58 .

و خدا می داند که بر امام سجاد علیه السلام چه گذشت وقتی عمّه اش فرمود :

أمن العـدل یابن الطّلقاء ! تخدیرك حرایرك وإماءك ، و سوقك بنات رسول اللّه سـبایا ؟ قد هتکتَ سـتورهنّ ، وأبدیتَ وجوههنّ ، تحدوا بهنّ الأعداء من بلد إلی بلد ویستشرفهنّ أهل المناهل والمناقل ، ویتصفّح وجوههنّ القریب والبعید والدّنیّ والشریف ، لیس معهنّ من رجالهنّ ولیّ ولا من حماتهنّ حمیّ ؛(1)

ای فرزنـد آزاد شدگان ! این رسم عدالت است که زنان و کنیزان خود را پشت پرده جای داده ای ، ولی دختران رسول خدا صـلی الله علیه و آله وسـلم اسـیر و دست بسـته در برابرت ، پرده های احترامشان هتك شده و صورت های شان نمایان ، دشـمنان آنان را شـهر به شـهر می گردانند ، و در مقابل دیدگان مردم بیابانی و کوهسـتانی ، و در چشم انداز هر نزدیك و دور و هر پست و شریف قرار گیرند ، نه از مردان شان سرپرستی دارند و نه از یارانشان حمایت کننده ای .

اما امام باقر علیه السـلام : توبیخ و توهین های هشام بن عبدالملك لعین و اصحابش نسبت به آن حضرت و جسارت هایشان به حضرت ، و زندانی کردن آن حضـرت ، و هم چنین دستور دادن هشام به این که در مسیر برگرداندن حضرت به سوی مدینه ، بازارها برایش باز نشود ، و اهانت و تهمت ها به امام باقر علیه السـلام بزننـد ، و مردم را منع کنند از فروختن چیزی به ایشان ، و از سـلام و مصافحه با آنان و ... . و کسـی به آن ها آب و غذا ندهد ، تا این که سه روز آب و طعامی نیافتند تا این که به شـهر مدیَن رسـیدند ، درِ شهر را به رویشان بستند و ... (2).

هم چنین هر یـك از ایشـان مبتلا به محنت های شدیـده و توهین ها و اذیت های شـنیع از خلفای زمان و اتباع آن ها و سایر دنیا پرسـتان بودند .

اما امام صادق علیه السلام : منصور لعین امام صادق علیه السلام را در سن پیری در جلوی خود

1- . بحار الأنوار : 45 / 134 .

2- . الکافی : 1 / 471 حدیث 5 ، المناقب لابن شهر آشوب : 4 / 189 .

ایستاده نگه داشت ، و با بی شرمی و بی حیایی تمام ، گفت : « قتلنی اللّه إن لم أقتلك ، أتلحد فی سلطانی ؛(1) خدا مرا بکشد اگر من او را نکشم ، آیا تو در سلطنت من (طعن می زنی و دشمنی و) دسیسه می کنی ؟ » آن حضرت به ملایمت و فروتنی تمام انکار می فرمود . و آن ملعون آنچه از کلمات شنیع که از ذکر و استماع آن ها نفوس مؤمنین مشمئز می شود ، به امام صادق علیه السلام می گفت .(2)

اما امام موسی بن جعفر علیهماالسلام : سال های طولانی از حبسی به حبس دیگر منتقل تا در زندان سندی بن شاهك ملعون ، مسموم شده و از دنیا رحلت فرمود . و جنازه مقدّسش را روی جِسر بغداد گذاشته و منادی ندا می داد : « هذا إمام الرافضة فاعرفوه ؛(3) این پیشوای رافضیان است او را بشناسید » سپس چند حمّال جنازه را برداشتند و حمل می کردند !

اما حضرت رضا علیه السلام : قضایایش با مأمون و ظلم و ستم به آن حضرت ،(4) مشهور و معروف است .(5) مأمون لعین آن حضرت را مسموم کرد و امام رضا علیه السلام تا پنجاه بار از هوش رفت و افتاد و نشست و مانند مار گزیده به خودش می پیچید .(6) به قدری از ناحیه مأمون به آن حضرت ناراحتی روحی وارد شد که روز جمعه در مسجد جامع دست به دعا بلند می کرد و می گفت :

اللّهم إن کان فَرَجی ممّا أنا فیه بالموت فَعَجِّلْ لی السّاعةَ ؛

خدایا ! اگر گشایش کار من در چنین وضع ناگواری که هستم با مرگ انجام می شود ، هم اکنون در مرگ من شتاب کن .

1- . الإرشاد : 2 / 182 ، بحار الانوار : 47 / 174 ، حدیث 21 .

2- . بحارالانوار : 47 / 197 ، مهج الدعوات : 192 .

3- . کمال الدین : 1 / 38 ، عیون أخبار الرضا علیه السلام : 1 / 99 ، حدیث 5 ، بحار الانوار : 48 / 227 ، حدیث 29 .

4- . عیون الاخبار : 2 / 15 ، الباب 30 ، حدیث 34 ، بحارالانوار : 49 / 140 حدیث 13 .

5- . فلاحظ الارشاد : 315 باب وفاة الرضا علیه السلام ، عیون الاخبار : 2 / 240 باب 61 حدیث 1 ، منتخب التواریخ : 578 .

6- . عیون الاخبار : 2 / 240 باب وفاة الرضا علیه السلام مسموماً باغتیال المأمون . « فمصّ منه ملاعق و خرج المأمون . . حتی قام الرضا علیه السلام خمسین مجلساً ... ».

سپس مأمون لعین یك شبانه روز مرگ حضرت را پنهان کرد و ... تا آن که حضرتشبانه بدون تشییع مردم ، غریبانه به خاك سپرده شد .(1)

اما امام جواد علیه السلام : همان امام بزرگواری که در جوانی در حالی که بیست و پنج سال از بهار عمرش بیشتر نگذشته بود ، معتصم لعین آن حضرت را از مدینه به بغداد آورد و به دست دختر مأمون (زوجه حضرت) بعد از ورود به بغداد ، مسموم کرد .(2) امام جواد علیه السلام این گونه مظلومانه به شهادت رسید و مانند پدرش مهمان و در دیار غربت بود ، به راستی عجب مهمان نوازی کردند !

اما امام هادی علیه السلام : قضایای متوکّل با حضرت امام هادی علیه السلام و اذیت های او به آن جناب اظهر من الشمس است ، حتی به حدّی بود که سعید حاجب را امر کرد که شبانه به خانه حضرت هجوم بَرد و خانه اش را غارت کند ، و آن هم شبانه وارد خانه شد و کرد آنچه مأمور بود .(3) و ظلم و ستم شان به حدّی رسید که می خواستند حضرت را به حیله در مجلس شراب حاضر کنند(4) و به این عمل شنیع ، آن جناب را میان مردم رسوا و مفتضح نمایند . و آن حضرت نیز سال ها دور از وطن و غریبانه در سامرا تحت نظر بود و سر انجام در اواخر حکومت معتمد عباسی ، بر اثر زهری ، مسموم و به شهادت رسید ، و فرزند بزرگوارش امام عسکری علیه السلام از شدّت ناراحتی با سر برهنه و گریبان دریده شده بیرون آمد(5) و متکفّل غسل و کفن و نماز و دفن پدر گردید و جنازه آن مظلوم غریب تبعید شده را در خانه خودش در سامرا به خاك سپردند .(6)

اما امام عسکری علیه السلام : اذیت و ستم هایی که به حضرت امام عسکری علیه السلام از خلفای

1- . عیون الاخبار : 2 / 242 باب 62 ذیل حدیث 1 . « و غُسِّلَ أبوالحسن علیه السلام فی اللیل و دُفِنَ ».

2- . اثبات الوصیة : 192 . فلاحظ الارشاد : 326 - 327 .

3- . الارشاد للمفید رحمه الله : 329 .

4- . مروج الذهب : 4 / 10 .

5- . اثبات الوصیّة : 243 . « خرج بعده أبومحمّد علیه السلام حاسراً مکشوف الرأس مشقوق الثیاب ».

6- . مناقب ابن شهرآشوب : 6 / 401 .

زمان خود رسید بسیار است و غالباً در زندان ها به سر برده است . همیشه تحت نظر و در فشار سخت و در صدد قتل آن سرور بودند به هر حیله ای که بتوانند ، ولیمیسورشان نمی شد ، حتی مستعین ، قاطر چموشی داشت که برای احدی تمکین نمی کرد ، به بهانه فرستاد تا آن حضرت را حاضر نمود . حیله اش این بود که آن جناب را به سوار شدن آن مرکب وادار کند ، و آن حیوان ، آن حضرت را زمین بزند و هلاك نماید . پس از آن جناب خواهش کرد که او را لجام کند و زین نماید ، آن حضرت برخاست و مرکب را لجام زد و زین نمود ، بعد خواهش کرد سوار شود ، آن حضرت هم سوار آن شد ، و در همه این حالات ، آن حیوان در نهایت تمکین و خضوع برای آن سرور بود .(1) « وَيَأْبَى اللَّهُ إِلاَّ أَنْ يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ »(2) و آن حضرت به دستور معتمد عباسی مسموم شد و در بستر بیماری قرار گرفت و در آخرین ساعات ، بیماری آن حضرت شدید شد که آن حضرت توان دوا خوردن را نداشت ... وقتی نگاه امام عسکری علیه السلام به فرزند کم سنّش امام زمان علیه السلام افتاد ، گریه کرد و فرمود :

یا سیّد أهلبیته إسقنی الماءَ فإنّی ذاهب إلی ربّی .

اما امام عصر علیه السلام : چون پس از امام عسکری علیه السلام ، سلطان به طلب و تجسّس فرزند آن حضرت - که به اعتقاد امامیّه و بسیاری از عامّه ، امام منتظر و حجّت ثانی عشر و قائم آل محمّد صلی الله علیه و آله وسلم است - به شدّت و جدّیت تمام بر آمده و تعدّی و افراط و فتنه و فساد ، از حد گذشت ، آن حضرت از انظار غایب شد و بلکه از اوّل ولادت به همین علت از عامه خلق مستور بود ، و او را به شخصه ، کسی جز خواص شیعه نمی شناختند .

این اشاره ای بود به ظلم های ستم کاران و خلفای جور به اهل بیت و عترت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم که اوصیا و خلفای به حق آن حضرت بودند ، و امامان راستین و حجت های پروردگار بر خلایق بودند .

1- . الإرشاد : 2 / 327 ، اثبات الهداة : 5 / 12 ، حدیث 5 ، بحار الانوار : 50 / 265 ، حدیث 25 .

2- . توبه : 32 .

باب دوم : معجزه سائر امامان علیهم السلام

بعد از نصّ که اولین و مهمترین راه اثبات امامت است، دوّمین راه « معجزه » است.

معجزات صـادره از هر یك از امامان معصوم علیهم السـلام – که در میان خاصه و عامّه متواتر است – دلالت واضـح بر امامت و خلافت شان می کنـد و چون ذکر آن ها محتاج به تفصـیل است و در کتب اصـحاب ما و غیر آن ها به طور مشـروح ، ثابت و مذکور است ، مانند کتاب « خرایـج و جرایـح » راونـدی و « اصول کافی » و « ارشاد » مفید و « حلیة الأبرار » و « مدینة المعاجز » و « الثاقب في المناقب » و ... که بعضی از این معجزات پیش هر موافق و مخالف ، محقق و مشهور است . و در کتب عامه همبسیاری از آن ها ذکر شده است چنان که محمد ابن طلحه شافعی در « مطالب السؤول في مناقب آل الرسول » و ابن صبّاغ مکی مالکی در «الفصول المهمّه » و ملاجامی (عبد الرحمن بن احمـد الجامی) در « شواهد النبوّة » و دیگران از علمای عامّه در کتب خود ایراد نموده اند و آن ها را کرامات نام کرده اند ، لذا از ذکر آن ها صرف نظر کرده و اکتفا به نوشته اصحاب ما (امامیه) نمودیم ، و هر که طالب باشد به آن ها مراجعه نماید .

ص: 329

بـاری ، از ملاحظه این همه اخبار متواتر از خاصه و عامه قطع حاصل می شود به صـدور معجزه از امامان معصوم ، و معجزه همان طوری که دلیل بر نبوّت و پیامبری هست ، دلالت بر امامت و خلافت الهی هم می کنـد . اگر برای شـخص چشم عبرت باشد ، همین تعزیه ها و زیارت سـیّد الشهداء علیه السلام و سایر ائمّه هدی علیهم السلام معجزه مستمرّی است که تا قیامت باقی است ، که همیشه مردم در عزای ایشان چشم گریان و قلب سوزان دارند . اگر عزیزی از شخصی بمیرد ، حدّ اکثر تا یك سال عزاداری و سوگواری او باقی است و کم کم دل ساکن می شود و قلب آرام می گیرد . اما مصـیبت آن پاکان و بزرگواران علیهم السـلام متجاوز از هزار سال چنان تازه است که گویا امروز واقع شده است ، چنان که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند :

انّ لقتل الحسين حرارة في قلوب المؤمنين لا تبرد أبدا .(1)

قبور پادشاهان و سـلاطین و خلفای جور ، همه متروك و مهجور گشـته ، امّا قبرهای آل اللّه علیهم السـلام محلّ آمال و آرزوهای شـیعیان بوده و همیشه مردم عالم ، از اطراف و اکناف بعیده ، ترك خانه و کاشانه و اهل و عیال نموده ، تن به محنت سرما و گرما داده ، و ترس قتل و غارت و حبس و شـکنجه ها را بر جان خریده و اعتنا نکرده و به پابوسـی آن پاکان و برگزیدگان از سـلاله محمدی و جگر گوشه های رسول احمدی می روند .(2)

1-) مستدرك الوسائل : 10 / 318 ، حدیث 12084 .

2- . شیخ اجلّ علیّ بن عیسی اربلی در کتاب کشف الغمّه - که در سنه ششصد و هفتاد و هفت تألیف کرده - نقل نموده که حکایت کرد برای من بعضـی اصـحاب که : مستنصـر باللّه خلیفه عبّاسـی یك سال به سامرّه رفت و زیارت کرد عسـکریّین علیهماالسلام را ، و چون از روضه مقـدّسه آن دو امـام بیرون آمـد ، رفت به زیـارت تربت خلفـاء آل عبّـاس از پـدران و اهل بیت خود ، و قبور ایشان در قبّه ای بود که خرابی و ویرانی به آن رو برده بود ، و باران داخل آن می گشت ، و بر قبرها و تربت ایشان فضـله های طیور و پرنـدگان بود . علی بن عیسـی می گوید که من هم مشاهده کرده ام تربت ایشان را به همین حال ، پس به مستنصـر گفتند که شـما خلیفه های روی زمین و پادشاهان دنیا می باشید ، و از برای شما است فرمان و امر در عالم ، و قبرهای پدران شما به این کیفیّت و حال باشد ، نه کسی زیارت کند ایشان را و نه به خاطری خطور شود ، و نداشـته باشـند کسـی را که فضـلات و کثافات را از ایشان دور کند . و قبور این علویّین مزاری است به این خوبی و پـاکیزگی که مشاهـده می نماییـد بـا پرده هـا و قنـدیل هـای آویخته و فرش ها و گستردنی ها و فرّاش و خادم و شـمع و بخور و غیر ذلك . مستنصـر خلیفه گفت : این امری است آسـمانی یعنی از جانب خـدا است و حاصل نمی شود به کوشـش و اجتهاد ما ، و اگر ما مردم را بر این کار واداریم قبول نخواهند کرد ، و زور و سعی ما در این باب فایده نخواهد نمود . و راست گفته ؛ زیرا که اعتقادات به قهر و غلبه حاصل نخواهد شد و به اکراه نتوان اعتقاد در کسی پدید آورد انتهی . (کشف الغمه : 2 / 519 ، منتهی الآمال : 3 / 1948)

اگر چشم عبرتی باشد همین برای حقانیّت مذهب شیعه اثناعشریه کافی است .

ص: 331

باب سوم : افضلیّت سائر ائمّه علیهم السلام

طریق سوّم اثبات امامت « طریق افضـلیّت » است . از نظر عقل تقدیم مفضول بر فاضل ، یا فاضل بر افضل ، قبیح است ، و خداوند از هر فعـل قبیـح و ناروایی منزّه است . بنا بر این ، حکم شـرع و عقل در این باره هم آهنگ است . در نتیجه ، امام بایـد در همه صـفات (علم و شجاعت و زهد و سخاوت ... .) افضل از دیگران باشد . آیات و روایات بسیاری بر این حکم عقلی دلالت دارند .

خداوند متعال در قرآن کریم می فرماید :

« قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لاَ يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُوْلُوا الْأَلْبَابِ »(1) و « أَفَمَنْيَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمَّنْ لاَ يَهِدِّي إِلاَّ أَنْ يُهْدَى فَمَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ »(2) و « قَالَ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ »(3)

از حضرت رضا علیه السلام نقل شده که فرمودند :

الإمام واحد دهره ، لا یدانیه أحد ، و لا یعادله عالم ، و لا یوجد منه

1- . الزمر : 9 .

2- 2 . یونس : 35 .

3- 3. البقرة : 247 .

بدل ، و لا له مثل و لا نظیر ، مخصوص بالفضل کلّه ، من غیر طلب منه و لا اکتساب ؛

امام یگانه روزگار خود است ، و هیچ کس مانند او نیست . دانشمندی با او برابر نیست ، جایگزین ندارد ، مانند و نظیر ندارد ، بدون تحصیل مخصوص به فضل است و از طرف مفضّل منّان بدان اختصاص یافته است .

محقّق طوسی رحمه الله در مورد این شرط و صفت امام در کتاب تجرید می نویسد :

و قبح تقدیم المفضول معلوم ؛ در این باره که تقدیم مفضول بر فاضل از نظر عقل قبیح است ، تردیدی نیست .

پس از نظر کبرای بحث که امام باید افضل باشد ، در مسئله شکی نیست و خاصه و عامه(1) بر آن متفق هستند .

برای هر کس که به تاریخ مراجعه کند ، شکی باقی نمی ماند که هر یك از ائمّه اهل بیت علیهم السلام در پاسخ هیچ سؤالی فرو نمی ماندند و در همه علوم و فنون ، سر آمد روزگار خود بودند ، پس چه دلیلی از این گویاتر بر امامت آنان وجود دارد ؟ ؟(2)

از مسلّمات تاریخ است که آنان هرگز از کسی کسب علم و دانش نکرده اند ، امّا دیگران از علم و دانش آنان بهرها گرفته اند . « قتاده » فقیه اهل بصره چهل مسئله آماده کرد تا از امام باقر علیه السلام بپرسد ، وقتی به خدمت آن حضرت رسید ، امام علیه السلام رو به او کرد و فرمود : تو کیستی ؟ گفت : من قتادة بن نعامه بصری هستم ، حضرت فرمود :

تو فقیه اهل بصره هستی ؟ گفت : آری ، حضرت فرمود : وای بر تو ای قتاده ، خداوند گروهی از بندگان خویش را حجّت بر خلق خود قرار داده ، آن ها به امر خدا پایه ها و استوانه های زمین هستند ، و برگزیدگان علم خدایند ، آن ها را قبل از آفرینش مردم برگزیده که سایه های طرف راست عرش خدا بودند .

1- . شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 9 / 166 - 175 ، منهاج السنة ابن تیمیة : 3 / 277 .

2- . شیخ صدوق رحمه الله این مطلب را به عنوان یکی از روشن ترین دلائل امامت یاد کرده است . کمال الدین و تمام النعمة : 91

قتاده - بعد از سکوت طولانی - عرض کرد :

اصلحك اللّه واللّه لقد جلستُ بين يدى الفقهاء و قدّام ابن عبّاس فما اضطرب قلبى قدّام واحد منهم ما اضطرب قدّامك ؛(1)

خـدا به شـما خير دهد من در مقابل فقهاى زيادى و پيش ابن عباس نشسـته ام ، هيچ وقت دلم نمى تپيد و مضـطرب نشد آن طورى كه در پيش شما شدم .

حضـرت فرمود : مى دانى كجا هستى ؟ تو در مكانى هستى كه : « بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالاْصَالِ * رِجَالٌ لاَ تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلاَ بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلاَةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ »(2) تو در چنين جايى هستى و ما آن ها هستيم ، قتاده گفت : راست مى فرمائيد خدا مرا فداى شـما كند اين خانه از گل و سـنگ نيست . قتاده گفت : راجع به پنير مرا مطلع فرماييد ؟ حضرت باقر عليه السلام تبسّمى نمود و فرمود : تمام سؤالات تو بالاخره به پنير رسيد ؟ گفت : همه را فراموش كردم ، حضرت فرمود : اشكالى ندارد .

ابوحنيفه كه در نزد عامّه به عنوان « الإمام الأعظم » لقب يافته است ، گفته است : « لولا السـنتان لهلك النعمان ؛(3) اگر آن دو سال نبود ، هلاك شده بودم » مقصود دو سالى اسـتكه وى در مدينه محضـر امام صادق عليه السلام را درك نموده و از آن حضرت كسب علم و دانش كرده است . ابوحنيفه در جاى ديگر گفته است : « ما رأيت أفقه من جعفر بن محمّد عليه السـلام ؛ فقيه تر از امام صادق عليه السلام نديدم » .(4)

و مناظرات امام رضا عليه السلام با دانشمندان مختلف و اعتراف آن ها به عظمت و فضيلت و ... بر متتبّع خبير مخفى نيست .

1- . الكافى : 6 / 256 حديث 1 .

2- . النور : 36 - 37 .

3- . احقاق الحق : 28 / 443 و ص 467 ، التحفة الاثنا عشرية ، الآلوسى البغدادى : 8 ، الامام الصادق و المذاهب الأربعة : 1 / 58 .

4- . سير اعلام النبلاء : 6 / 258 ، تذكرة الحفاظ : 1 / 157 ، احقاق الحق : 19 / 509 و ج 28 / 442 .

از یحیی بن اکثم – که قاضی بزرگ آن زمان بود – خواستند تا پرسشی از امام جواد علیه السلام نماید که او درمانده شود و قادر به پاسخ آن نباشد و برای این کار وعده های فراوان به او دادند ، مأمون نیز روزی را برای این کار معیّن کرد و در آن روز همه مردم اجتماع کردند و یحیی بن اکثم هم حاضر شد ، امام جواد علیه السلام در آن وقت هفت یا نه سال بیشتر نداشت . وقتی یحیی بن اکثم سؤال کرد : نظر شما درباره شخصی که در حال احرام ، شکاری را بکشد چیست ؟ حضرت فرمود : در خارج از حرم کشته یا داخل حرم ؟ عالم به مسئله بوده یا جاهل ؟ عمداً کشته یا خطاً ؟ آزاد بوده یا برده ؟

اولین بار بوده یا پیش از آن نیز انجام داده ؟ شکار از پرندگان بوده یا غیر آن ؟ شکار کوچك بوده یا بزرگ ؟ اصرار بر این کار داشته یا نادم و پشیمان است ؟ شکار در شب اتفاق افتاده یا در روز ؟ در احرام عمره بود یا در احرام حج ؟ یحیی بن اکثم از فرمایشات امام علیه السلام مات و مبهوت شد و آثار عجز و ناتوانی در سیمایش هویدا شد و زبانش به لکنت افتاد به طوری که اهل مجلس آن را فهمیدند .(1)

علی بن جعفر علیهماالسلام که مردی است عالم و محدّث و خبیر و راوی روایات و فقیه و زاهد در سنّ پیری که از ریش سفیدان بنی هاشم و بنی الزهراء و اولاد حضرت سیّد الشهداء علیه السلام و عموی پدر امام جواد علیه السلام بود ، با تمام این مقامات و درجات ، امامتِ طفلِ هفت ساله « حضرت جواد علیه السلام » را پذیرفت و در مقابل آن حضرت تسلیمو خاضع و از احترام و شرایط ادب ابداً دریغ ننمود و از محضر علمی آن حضرت استفاده ها کرده است ، و چون امام جواد علیه السلام روی بدان ها می کرد بر می خاست و دستهایش را می بوسید و هنگامی که امام جواد علیه السلام خارج می شد کفش های او را منظّم در برابر حضرت می نهاد .

مخفی نماند که علی بن جعفر علیهماالسلام علمش را از پدرش امام صادق علیه السلام و برادرش حضرت امام کاظم علیه السلام و برادر زاده اش امام رضا علیهم السلام اخذ نموده است ، اگر علم امام علیه السلام

1- . الارشاد : 319 – 322 .

با تحصـیل و اکتساب بود ، علی بن جعفر علیهماالسلام از امام جواد علیه السلام تحصیلش بیشتر بود ، و اگر امامت منوط به سنّ بود علیّ بن جعفر از لحاظ سنّ بزرگ ترین آن ها و از مشایخ شان محسوب بود . علاوه بر این که در ایامی که پدر امام جواد علیه السـلام در هنگام مسـافرت به سوی خراسان از وی جـدا گردیـد ، امام جواد علیه السـلام حـدوداً پنـج ساله بود و اگر فرض کنیـد علوم و معارف شان از نزد خودشان نبوده پس آن کس که امام جواد علیه السـلام را پس از پـدرش تعلیم داده – تا آن که وی را به مقام رفیع و منزلت عظیم رسانیـده – چه کسی بوده ؟

علاوه بر این که هر کس نظر کند در علومی که از آن بزرگواران در کلام و تفسـیر و اخلاق و تاریخ و طب و ... منتشـر گشته ، یقین می کند که آن ها جز از جانب خداوند متعال نیست .

هم چنین اگر کسـی معرفت پروردگار و طریقه پرسـتش و مسـئلت از خدا ، و حقیقت حمد و ثنا و اسـتغاثه و ابتهال و انابه را بخواهد ، باید تامّل کنـد در دعاها مناجات هایی که آن ها با پروردگارشان داشـته اند . و باید به نهج البلاغه و صـحیفه سـجادیّه – که مشـهور به زبور آل محمّد علیهم السـلام و انجیل اهل بیت علیهم السـلام است که به کتاب های آسمانی شباهت دارد – و به دعای کمیل و ابوحمزه ثمالی و غیر آن ها مراجعه و تأمّل نماید تا راه و رسم بندگی و ... را بیاموزد .

باری ، امامان پاك ما – در علم و صـلاح و زهـد و ورع و فضایل و مناقب و. . . – افضل بودند از جمیع اهل عصـر خود خصوصا جماعتی که ادّعای امامت می کردندو خلفایی که حق ایشان را غصب کرده بودند و این مورد اتّفاق موافق و مخالف است .

بلکه اصـلاً جای مقایسه و مقابله برگزیدگان خدای سـبحان و معصومان و پاکان از شـجره طیّبه با ظالمان و هواپرسـتان و طاغیان از شـجره خبیثه نیست ، تا در صدد تفاضل و مقایسه بر آئیم . بحث افضـلیّت شـرطش زمانی محقّق است که دو طرف در صفات فضیلت ، اشتراك و مجانستی داشته باشند ، و یکی از آن دو در این اوصاف بر دیگری برتری داشته باشد ، مانند فرمایش خداوند تعالی : « تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا

بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ »(1) از آن جـایی که اشتراك در فضـیلت و سـنخیّت و مجـانست در کمالات ، شـرط در مقایسه هست ، پس نور را با ظلمت و علم را با جهل و حق را با باطل و معصوم را با غیر معصوم نمی شود مقایسه کرد .

چه مشارکتی بین امیرالمؤمنین علیّ علیه السـلام که : « خیر الخلق » و « خیر البشر » و « خیر الاُمّة » و « قرآن ناطق » و « باب مدینة علم الرّسول » و « نفس الرّسول » و « صـاحب سـلوني قبـل أن تفقـدوني » است ، و بین خلیفه نـاحق و غـاصب و جاهل که خودش اقرار کرده است : « کلّ الناس أفقه من عمر حتّی المخـدّرات في الحجال »(2) و خلیفه ظـالم و غاصب و جاهل دیگر که خود گفته است : « أقیلوني أقیلوني فلست بخیرکم و علیّ فیکم »(3) وجود دارد . و واقعا باید بر این مصیبت عُظمی خون گریست ، و لذا خود آن حضرت فرمودند :

الدّهر أنزلنی ثمّ أنزلنی ثمّ أنزلنی(4) حتّی قیل معاویة و علیّ ؛(5)

1- . بقره : 253 .

2-) شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 1 / 182 ، الشافی : 4 / 183 ، الصراط المستقیم : 3 / 15 ، دلائل الصدق : 3 / 76 .

3-) الصواعق المحرقه : 31 ، الامامة والسیاسة ، ابن قتیبه : 1 / 24 ط مصر سنه 1328 ، کنز العمّال في کتاب الخلافة : 3 / 132 و 135 و 141 .

4- . « مع أنّه علیه السـلام کان شمس فلك الحقیقة و بدر بروج الطریقة و قطب سماء المعرفة و مرکز دائرة الشریعة و ماحی أهواء الطبیعة و مروّج الملّـة » البراهین القاطعة : 3 / 297 و لـذا قال الشافعی فی مـدحه علیه السـلام : کفی فی فضل مولانا علیّ وقوع الشکّ فیه أنّه اللّه و مات الشافعیّ و لیس یـدری علیّ ربّه أم ربّه اللّه أنا عبـد لفتی أنزل فیه هل أتی إلی متی أکتمه أکتمه إلی متیقوم أتی فی مـدحهم هل أتی ما شکّ فی ذلك إلا ملحداً شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 16 / 115

5- . فرحة الغری : 7 ، و قریب هذا المعنی فی شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 20 / 326 . « ثمّ لم یرض الدّهر لی بذلك حتّی أرذلنی فجعلنی نظیراً لابن هنـد و ابن النّابغة ». حقیر گوید : این انزلنی های سه گانه هریك شاید اشاره به یکی از خلفای سه گانه باشد و آخرالامر طرف منازعه با ابن آکلة الاکباد واقع شدند !

روزگار (و مغرور شدن اهل روزگار به او و اعراض کردن ایشان از قبول حق) مرتبه و منزلت مرا فرود آورد و فرود آورد و فرود آورد به حدّی که (مشتبه شدم به معاویه و گفت گو شد که آیا معاویه حق است یا علیّ و) مرا با معاویه برابر گردانید .

و قبح تفضیل جاهل بر عالم ، عقلی و فطری و بدیهی است و نیاز به اثبات ندارد .

اگر جای مقایسه ای باشد(1) باید سؤال را این چنین طرح کرد - چنان که صعصعة بن صوحان چنین سؤالی را از امیرالمؤمنین علیه السلام کرد - که آیا علیّ بن ابی طالب علیهماالسلام افضل است یا آدم و نوح و ابراهیم و عیسی و موسی علیهم السلام تا خود امیرالمؤمنین علیه السلام وجه افضلیّت اش را بیان بفرماید ... .(2)

و یا رسول خاتم صلی الله علیه و آله وسلم در بیان افضلیّت حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام بفرماید : « من أحبّ أن ینظر إلی آدم في علمه و إلی نوح في تقواه ، و إلی إبراهیم في حلمه و إلی موسیفي هیبته و إلی عیسی في عبادته ، فلینظر إلی علیّ بن ابی طالب علیهماالسلام »(3) ، که فضائل بارز

1- . اعلم ، أنّ من تتبّع الأخبار و الآثار ، و جاس خلال تلك الدیار ، ظهر عنده کالشّمس في رائعة النّهار ، أنّ أفضل جمیع المخلوقات ، و أشرف جمیع الموجودات ، هم الأنوار الأربعة عشر ، و یکون کلّ من الأنوار الأربعة عشر أفضل من الأنبیاء حتّی أولي العزم منهم .

2- . روي عن کتاب المناقب مسندا إلی صعصعة بن صوحان أنّه دخل علی أمیرالمؤمنین علیه السلام لمّا ولي ، فقال : یا أمیرالمؤمنین ! أنت أفضل ، أم آدم أبوالبشر ؟ قال علیّ علیه السلام : تزکیة المرء نفسه قبیح ، قال اللّه تعالی لآدم : « یا آدم اسکن أنت و زوجك الجنّة ... . » ، و إنّ أکثر الأشیاء أباحنیها اللّه ، و ترکتها و ما قاربتها . ثمّ قال : أنت أفضل أم نوح ؟ فقال علیّ علیه السلام : إنّ نوحا دعا علی قومه ، و أنا ما دعوت علی ظالمي حقّي . و ابن نوح کان کافرا ، و ابناي سیّدا شباب أهل الجنّة . قال : أنت أفضل أم موسی ؟ قال علیه السلام : إنّ اللّه تعالی أرسل موسی إلی فرعون ، فقال : « إنّي أخاف أن یقتلون » و أنا ما خفت حین أرسلني رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم بتبلیغ صنادیدهم ، فذهبت إلیهم و قراتها علیهم و ما خفتهم . قال : أنت أفضل أم عیسی بن مریم ؟ فقال علیه السلام : عیسی کانت امّه في بیت المقدس ، فلمّا جائت وقت ولادتها سمعت قائلاً یقول : أخرجي ، هذا بیت العبادة لا بیت الولادة . و أمّا اُمّي فاطمة بنت أسد لمّا قرب وضع حملها کانت في الحرم ، فانشقّ حائط الکعبة و سمعت قائلاً یقول لها : اُدخلي ، و دخلت في وسط البیت و أنا ولدت به ، و لیس لأحد هذه الفضیلة لا قبلي و لا بعدي .

3- . احقاق الحق : 15 / 610 - 622 ، الحدیث الثالث : « شباهة علیّ علیه السلام بآدم و نوح و یحیی و ابراهیم و سلیمان و عیسی و موسی علیهم السلام » و هو علی أنواع . روایات زیادی به همین مضمون از طرق عامه ذکر کرده اند . وجه استدلال ما بر مخالفین این چنین است که : « فالنبي صلی الله علیه و آله وسلم قد أوجب مساواته علیه السلام للأنبیاء في صفاتهم ، والأنبیاء أفضل من باقي الصّحابة ، فکان علیّ أفضل من باقي الصّحابة ، لأنّ المساوي للأفضل أفضل من ذلك المفضول علیه . »

انبیا یك جا در امیرالمؤمنین علیه السلام جمع است . و یا در احادیث دیگر بفرمایند : « لا یقاس بآل محمّد صلی الله علیه و آله وسلم من هذه الأُمّة أحد »(1) و « لا یقاس بنا بشر »(2) ... .

و همین کلام را در مورد بقیه اهل بیت علیهم السلام با غاصبین و مدّعیان دروغین خلافت می گوئیم . حال که بناست لفظ افضلیّت را در این مقام مجازا و توسّعا استعمال کنیم می گوئیم : هم چنین امام حسن علیه السلام و امام حسین علیه السلام افضل از معاویه و یزید - لعنة اللّه علیهما - بودند . و علی بن الحسین علیهماالسلام افضل از عبدالملك بن مروان ، و هم چنین سایر خلفای بنی امیه و بنی عباس در هر زمان که ادّعای خلافت کردند ، همه شان اقرار به افضلیت اهل بیت علیهم السلام داشتند . و این امر بر تمام عالم ظاهر بود .(3)

1-) نهج البلاغة : 25 ، الخطبة الثانية . أقول : قوله عليه السلام « لا يقاس بآل محمد صلّى اللّه عليه و آله أحد » فيه دلالة على أنّ قياس الشيء على الشيء لابدّ أن يكون بينهما وجه جامع حتى يقاس المقيس على المقيس عليه ، و لا يشارك إلى النبي صلى الله عليه و آله وسلم أحد من الناس فيما يقاس عليهم من صفة الكمال . و لذلك قال : لا يسوى بهم غيرهم حتى يقاس عليهم ، فانّ المقايسة لابدّ لها من المساواة في الوصف الجامع ، و كيف تكون المساواة ، فانّهم ممّن جرت نعمته عليهم من نعمة علة الخلق و الايجاد ، و نعمة الهداية و الارشاد ، و نعمة قوام الدين و الدنيا ، و نعمة الاجر في الآخرة و الاولى ، كما قيل .

2- . بحار الأنوار : 26 / 12 .

3- . أَنَّ هِشَامَ بْنَ عَبْدِ الْمَلِكِ حَجَّ فِي خِلاَفَةِ عَبْدِ الْمَلِكِ وَ الْوَلِيدِ فَطَافَ بِالْبَيْتِ وَ أَرَادَ أَنْ يَسْتَلِمَ الْحَجَرَ فَلَمْ يَقْدِرْ عَلَيْهِ مِنَ الزِّحَامِ فَنُصِبَ لَهُ مِنْبَرٌ فَجَلَسَ عَلَيْهِ وَ أَطَافَ بِهِ أَهْلُ الشَّامِ فَبَيْنَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ أَقْبَلَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عليهماالسلام وَ عَلَيْهِ إِزَارٌ وَ رِدَاءٌ مِنْ أَحْسَنِ النَّاسِ وَجْهاً وَ أَطْيَبِهِمْ رَائِحَةً بَيْنَ عَيْنَيْهِ سَجَّادَةٌ كَأَنَّهَا رُكْبَةُ عَنْزٍ فَجَعَلَ يَطُوفُ بِالْبَيْتِ فَإِذَا بَلَغَ إِلَى مَوْضِعِ الْحَجَرِ تَنَحَّى النَّاسُ حَتَّى يَسْتَلِمَهُ هَيْبَةً لَهُ وَ إِجْلاَلاً فَغَاظَ هِشَاماً ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الشَّامِ لِهِشَامٍ : مَنْ هَذَا الَّذِي قَدْ هَابَهُ النَّاسُ هَذِهِ الْهَيْبَةَ وَ أَفْرَجُوا لَهُ عَنِ الْحَجَرِ ؟ فَقَالَ هِشَامٌ : لاَ أَعْرِفُهُ لِأَنْ لاَ يَرْغَبَ فِيهِ أَهْلُ الشَّامِ . فَقَالَ الْفَرَزْدَقُ وَ كَانَ حَاضِراً لَكِنِّي أَعْرِفُهُ . فَقَالَ الشَّامِيُّ : مَنْ هُوَ يَا أَبَا فِرَاسٍ ؟ فَقَالَ : هَذَا الَّذِي تَعْرِفُ الْبَطْحَاءُ وَطْأَتَهُ وَ الْبَيْتُ يَعْرِفُهُ وَ الْحِلُّ وَ الْحَرَمُ هَذَا ابْنُ خَيْرِ عِبَادِ اللَّهِ كُلِّهِمْ هَذَا التَّقِيُّ النَّقِيُّ الطَّاهِرُ الْعَلَمُ هَذَا عَلِيُّ رَسُولُ اللَّهِ ص وَالِدُهُ أَمْسَى بِنُورِ هُدَاهُ تَهْتَدِي الظُّلَمُ إِذَا رَأَتْهُ قُرَيْشٌ قَالَ قَائِلُهَا إِلَى مَكَارِمِ هَذَا يَنْتَهِي الْكَرَمُ يُنْمِي إِلَى ذِرْوَةِ الْعِزِّ الَّتِي قَصُرَتْ عَنْ نَيْلِهَا عَرَبُ الْأَسْلاَمِ وَ الْعَجَمُ يَكَادُ يُمْسِكُهُ عِرْفَانَ رَاحَتِهِ رُكْنُ الْحَطِيمِ إِذَا مَا جَاءَ يَسْتَلِمُ يُغْضِي حَيَاءً وَ يُغْضَى مِنْ مَهَابَتِهِ فَمَا يُكَلَّمُ إِلاَّ حِينَ يَبْتَسِمُ يَنْشَقُّ نُورُ الدُّجَى عَنْ نُورِ غُرَّتِهِ كَالشَّمْسِ تَنْجَابُ عَنْ إِشْرَاقِهَا الظُّلَمُ هَذَا ابْنُ فَاطِمَةَ إِنْ كُنْتَ جَاهِلَهُ بِجَدِّهِ أَنْبِيَاءُ اللَّهِ قَدْ خُتِمُوا هَذَا ابْنُ فَاطِمَةَ الْغَرَّاءِ نِسْبَتُهُ فِي جَنَّةِ الْخُلْدِ يَجْرِي بِاسْمِهِ الْقَلَمُ الاختصاص : 191

اگر ممکن بود قدح و ایراد در فضـلیت ایشان ، البتّه خلفای عصـر ایشان ، چنین کاری می کردند ، خصوصا مثل هارون الرشید و مأمون – لعنة اللّه علیهما – که پادشاه روی زمین بودند و جمیع علمای روی زمین رعیت آن ها بودند .

و بر هر عـاقلی واضـح است که امثـال این خلفا که ادّعای خلافت پیامبر صـلی الله علیه و آله وسـلم داشـتند ، بایستی خود را به کمالات ظاهری و باطنی بیارایـند تا بتواننـد قلوب عوام را تسـخیر کنند ، و تا ممکن می شد که در لباس اسـتحقاق و قابلیّت ، ادّعای خلافت کنند ، اَوْلی بود از این که به زور و شمشـیر و جبر و سرنیزه متوسّل شوند ، و این چنین اختیار خلافت کنند . پس اگر برای پادشاهان مبسوط الید ، امکان داشت که قـدح و عیبی در فضـیلت آن بزرگواران بکننـد ، البتّه چنین می کردنـد ، و اظهار عـدم قابلیت آن ها می نمودنـد تا مردم را چنـان که در ظـاهر مطیع خود کرده بودنـد ، در باطن هم مریـد خود کننـد ، و مجبور نشونـد که آن بزرگواران را به زهر و سمّ و شمشـیر به شهادت برسانند و خود را رسوای دنیا و آخرت کنند .

البتّه سـعی بسـیار نمودنـد چنـان که مأمون لعین جمیع علمای ممالك از یهود و نصاری و غیر آن ها را جمع کرده که با حضـرت علیّ بن موسی الرضا علیهماالسلام بحث

و مناظره کنند تا بتواند قدح و عیبی در آن حضرت ایجاد کند ،(1) و آن حضرت همهآن ها را مغلوب ساخته و حجّت وافی و جواب شافی به همه شان داده ، و آبرویی برای آن ها و مأمون نگذاشته ، و مانند طفل خردسالی در پیش عالم علوم اوّلین و آخرین ، سرافکنده و شرمسار و ساکت گشتند .(2)

هم چنین سایر خلفا هم طریقه شان با سایر ائمّه علیهم السلام این چنین بود و این مطلب ما ، نظیر همان کلامی است که در اعجاز قرآن گذشت که : اگر کفار قریش ، قدرت آوردن یك سوره کوچك مثل سوره های قرآن را داشتند ، می آوردند و رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را ملزَم می کردند ، و به آن همه جنگ و جدال و اسارت و غیر آن محتاج نمی شدند .

1- . ونعم ما ذكره العلامة المجلسيّ قدس سره حيث قال : هذه الجناية على الدين وتشهير كتب الفلاسفة بين المسلمين من بدع خلفاء الجور المعاندين لأئمّة الدين ليصرفوا الناس عنهم وعن الشرع المبين ، ويدلّ على ذلك ما ذكره الصفديّ في شرح لامية العجم : إنّ المأمون لمّا هادن بعض ملوك النصارى - أظنّه صاحب جزيرة قبرس - طلب منهم خزانة كتب اليونان - وكانت عندهم مجموعة في بيت لا يظهر عليه أحد - فجمع الملك خواصّه من ذوي الرأي واستشارهم في ذلك فكلّهم أشار بعدم تجهيزها إليه إلاّ مطران واحد فإنّه قال : جهزها إليهم ، ما دخلت هذه العلوم على دولة شرعيّة إلاّ أفسدتها وأوقعت الاختلاف بين علمائها ... وقال في موضع آخر : إنّ المأمون لم يبتكر النقل والتعريب - أي لكتب الفلاسفة - بل نقل قبله كثير ، فإنّ يحيى بن خالد بن برمك عرّب من كتب الفرس كثيرا مثل كليلة ودمنة ، وعرّب لأجله كتاب المجسطي من كتب اليونان ، والمشهور أنّ أوّل من عرّب كتب اليونان خالد بن يزيد بن معاوية لمّا أولع بكتب الكيمياء . ويدل على أن الخلفاء وأتباعهم كانوا مائلين إلى الفلسفة وأنّ يحيى البرمكيّ كان محبا لهم ناصرا لمذهبهم ما رواه الكشّيّ بإسناده عن يونس بن عبد الرحمن قال : كان يحيى بن خالد البرمكيّ قد وجد على هشام شيئا من طعنه على الفلاسفة ، فأحبّ أن يغري به هارون ويضربه على القتل . . ثمّ ذكر قصّة طويلة في ذلك أوردناها في باب أحوال أصحاب الكاظم عليه السلام ، وفيها : أنّه أخفى هارون في بيته ودعا هشاما ليناظر العلماء وجرّوا الكلام إلى الإمامة وأظهر الحقّ فيها ، وأراد هارون قتله فهرب ومات من ذلك الخوف رحمه اللّه ، وعدّ أصحاب الرجال من كتبه كتاب الردّ على أصحاب الطبائع ، والرد على أرسطاطاليس في التوحيد ، وعدّ الشيخ منتجب الدين في فهرسه من كتب قطب الدين الراونديّ كتاب تهافت الفلاسفة ، وعدّ النجاشيّ من كتب الفضل بن شاذان كتاب ردّ على الفلاسفة وهو من أجلة الأصحاب ، وطعن عليهم الصدوق رحمه الله في مفتتح كتاب إكمال الدين . بحارالأنوار 57 / 197

2- . احتجاج طبرسى رحمه الله : 2 / 401 ، 415 ، فلاحظ الاحتجاج : 2 / 396 ، احتجاج أبي الحسن عليّ بن موسى الرضا عليهماالسلام في التوحيد و العدل و غيرهما على المخالف و المؤالف و الأجانب و الأقارب .

پوشیده نماند که : فضائلی که از امامان معصوم و پاك ما در زمان هر یك از خلفا ظاهر شده است حدّ و حصر ندارد ، با وجود این که در دولت خلفای جور ، اهل بیت علیهم السلام غالبا محبوس و مقهور بودند و شیعیان جرأت استفاده کردن از ایشان را نداشتند .(1) بله ، در زمان امام باقر و امام صادق علیهماالسلام که اواخر دولت بنی امیه و اوایلدولت بنی عباس بود ، که دشمنان به یکدیگر گرفتار بودند و جنگ و جدال داشتند ، زمان قلیلی فرصتی برای شیعیان حاصل شد که توانستند از خدمت آن دو امام بزرگوار استفاده کنند که این همه احادیث در کتب ما شیعیان ، غالبا در آن مدت قلیل از

آن دو منبع علم و امامت صادر شده است و چهار هزار نفر از فُضَلا - که نامشان در رجال شیخ طوسی رحمه الله گردآوری شده است - به خدمت امام صادق علیه السلام می رسیدند و اخذ حدیث و علم می کردند و اصحاب بسیار با مبانی علمی قوی در خدمت آن جناب تربیت شدند که مدافع حریم تشیّع بودند ، و بحث های آنان با مخالفان از جمله بحث و مناظرات مؤمن طاق(2) با ابوحنیفه ملعون و غیر آن ها معروف

1- . خلفای جور و بنی امیّه و بنی عبّاس با غصب خلافت ، باب های مدینه علم پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم را مسدود کردند و برای پر کردن خلأ به وجود آمده ، درهای جهل و ضلالت را با ترویج و نشر فلسفه و عرفان و تطبیق آن ها با تأویلات قرآنی ، به روی مردم گشودند . آن ها حاملان علوم آسمانی را کنار زدند و برای مردم ، عارفان و فیلسوفان و زاهدانی را به جای آن ها تراشیدند تا پلی باشند برای رسیدن حکومت ها به هدفشان . لذا فلسفه در دوران خلفای بنی عبّاس وارد حوزه اسلام شده است تا مکتبی در مقابل اهل بیت علیهم السلام عَلَم شود و بتوانند مردم را از علوم آسمانی و معارف وحیانی بی نیاز کنند و سرگرم تعلیم و تعلّم اندیشه های وارداتی یونان سازند .

2- . رُوِيَ أَنَّهُ أي أباحنيفة قَالَ يَوْماً مِنَ الْأَيَّامِ لِمُؤمِنِ الطَّاقِ- إِنَّكُمْ تَقُولُونَ بِالرَّجْعَةِ ؟ قَالَ : نَعَمْ . قَالَ أَبُو حَنِيفَةَ : فَأَعْطِنِي الآنَ أَلْفَ دِرْهَمٍ- حَتَّى أُعْطِيَكَ أَلْفَ دِينَارٍ إِذَا رَجَعْنَا ، قَالَ الطَّاقِيُّ لِأَبِي حَنِيفَةَ : فَأَعْطِنِي كَفِيلاً- بِأَنَّكَ تَرْجِعُ إِنْسَاناً وَ لاَ تَرْجِعُ خِنْزِيراً . وَ قَالَ لَهُ يَوْماً آخَرَ : لِمَ لَمْ يُطَالِبْ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ بِحَقِّهِ بَعْدَ وَفَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه و آله وسلم إِنْ كَانَ لَهُ حَقٌّ ؟ فَأَجَابَهُ مُؤمِنُ الطَّاقِ فَقَالَ : خَافَ أَنْ تَقْتُلَهُ الْجِنُّ- كَمَا قَتَلُوا سَعْدَ بْنَ عُبَادَةَ بِسَهْمِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ . وَ كَانَ أَبُو حَنِيفَةَ يَوْماً آخَرَ يَتَمَاشَى مَعَ مُؤمِنِ الطَّاقِ- فِي سِكَّةٍ مِنْ سِكَكِ الْكُوفَةِ- إِذَا بِمُنَادٍ يُنَادِي مَنْ يَدُلُّنِي عَلَى صَبِيٍّ ضَالٍّ- فَقَالَ مُؤمِنُ الطَّاقِ : أَمَّا الصَّبِيُّ الضَّالُّ فَلَمْ نَرَهُ ، وَ إِنْ أَرَدْتَ شَيْخاً ضَالاًّ فَخُذْ هَذَا عَنَى بِهِ أَبَا حَنِيفَةَ . وَ لَمَّا مَاتَ الصَّادِقُ علیه السلام رَأَى أَبُوحَنِيفَةَ مُؤمِنَ الطَّاقِ فَقَالَ لَهُ : مَاتَ إِمَامُكَ ؟ قَالَ : نَعَمْ . أَمَّا إِمَامُكَ فَمِنَ الْمُنْظَرِينَ إِلى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ . الاحتجاج : 205 ، بحار الانوار : 47 / 400

و مشهور است و امامان مخالفین و علما و قضات آن ها همواره از ائمّه علیهم السلام و اصحاب آنان استفاده می کردند .

خلاصه این که ، ملاحظه احوال و اخلاق و صفات و حرکات اهل بیت علیهم السلام که در کتب تواریخ و سِیَر و اخبار مشروح و مشهور است ، برای هر کسی که چشم بصیرت و بینایی دارد و کور باطن نباشد ، اقوی دلیل بر امامت آن هاست .

و جلالت آن ها در علم و فضل و معرفت و کمالات ظاهریه و باطنیه و تقدّمشان درزهد و تقوی و عبادت و سایر مناقب که در کتب امامت و اخبار و تواریخ از خاصه و عامه مسطور و مشهور است ، جای انکار نیست . و هر یك از امامان را که مقایسه و موازنه می کنیم با معاصر خود از سلاطین و خلفای وقت که امامت دائر بین آن دو است ، مثل حضرت سید الشهدا علیه السلام با یزید بن معاویه و ... . هیچ عاقلی بلکه مجنونی بعد از اطلاع فی الجمله به احوال دو طرف – که در کتب سِیَر اظهر من الشمس بیان شده است – شکی برایش در ارجحیّت و مزیّت اهل بیت علیهم السلام – از جهات غیر معدوده – بر آن ها باقی نماند بلکه یقین می کند که مقایسه کردن این خلفای جور و پلید و مؤسّسین ظلم و ستم و طاغیان سرکش که دائما مستِ ملاهی و شهوت پرستی بودند ، با آل الرسول علیهم السلام که معدن علم و حکمت و رحمت الهی اند ، ظلمی بزرگ و بلایی عظیم و جنایتی کبری است .

امیرالمؤنین علیّ ابن ابی طالب علیهماالسلام راجع به مقامات آل محمّد علیهم السلام فرمودند :

هُمْ مَوْضِعُ سِرِّهِ وَ لَجَأُ أَمْرِهِ وَ عَيْبَةُ عِلْمِهِ وَ مَوْئِلُ حُكْمِهِ وَ كُهُوفُ كُتُبِهِ وَ جِبَالُ دِينِهِ بِهِمْ أَقَامَ انْحِنَاءَ ظَهْرِهِ وَ أَذْهَبَ ارْتِعَادَ فَرَائِصِهِ وَ مِنْهَا يَعْنِي قَوْماً آخَرِينَ زَرَعُوا الْفُجُورَ وَ سَقَوْهُ الْغُرُورَ وَ حَصَدُوا الثُّبُورَ لاَ يُقَاسُ بآلِ مُحَمَّدٍ صلى الله عليه و آله وسلم مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ أَحَدٌ وَ لاَ يُسَوَّى بِهِمْ مَنْ جَرَتْ نِعْمَتُهُمْ عَلَيْهِ

ص: 344

أَبَداً هُمْ أَسَاسُ الدِّينِ وَ عِمَادُ الْيَقِينِ إِلَيْهِمْ يَفِيءُ الْغَالِي وَ بِهِمْ يَلْحَقُ التَّالِي وَ لَهُمْ خَصَائِصُ حَقِّ الْوَلاَيَةِ وَ فِيهِمُ الْوَصِيَّةُ وَ الْوِرَاثَةُ ؛(1)

آل محمّد علیهم السلام محلّ و مخزن اسرار الهی هستند ، و پناهگاه امر خدا هستند - که بدان قیام نمایند - و صندوق و خزینه علم خدایند ، و مرجع اسرار و حکمت های او هستند ، و کهف ها و مخزن های کتب آسمانی - از قرآن و غیر آن که بر انبیاء سلف نازل شده است و تأویل و تفسیر آن - می باشند ، و کوه های دین اویند - که نگاه دارنده زمین دین او از زلزله ها و بادها و اضطرابها که همانوساوس شیطانی و نفوس امّاره است از تحریف و تغییر و تبدیل باشند - و به آل محمّد ، خداوند ، کژی و اعوجاج و انحنای پشت دین خود را راست فرمود ، و لرزش بندها و مفاصل دین را بزدود (کنایه از آن که بدون قیمومت آل محمّد ، دین داری کژی و انحناء و دارای لرزش و اضطراب است ، کسی که آل محمّد را رها کند و کتاب خدا را بگیرد ، دینش کوژ پشت و لرزان و پیوسته مضطرب است ، و به آل محمد پشت دین و کتاب خدا راست و به واسطه این قیّمان معصوم الهی بدن دین آرام و مطمئنّ و بدون اضطراب است) .

امّا آن کسانی که دین و کتاب خدا را از آل محمّد علیهم السلام جدا نمودند و خلافت را از مقرّش منسلخ و در غیر موضع خود نهادند ، تخم نافرمانی و فجور را در دل های امّت مسکین کاشتند و در سینه های پر کینه خود مخفی داشتند ، و با هوس ها و آرزوها و غرور نفس امّاره پیوسته آن را آبیاری نمودند تا بالنّتیجه حاصل زراعت و محصول درو شده آنان ضلالت و هلاکت شد ؛ زیرا که با آل محمّد علیهم السلام هیچ فردی در این امّت قابل مقایسه و برابری نخواهد بود .

هرگز کسانی که نعمت آل محمّد علیهم السلام بر آن ها جاری است قابل قیاس با ایشان نیستند . آل محمّد علیهم السلام اساس و پایه های دینند و ستون های یقین ، غلوّ کنندگانی که در دین تندروی نموده و از صراط مستقیم تجاوز کرده اند باید به قول و راه و روش آل محمّد علیهم السلام برگردند و خود را با مقیاس عقائد و سیره و سنّت آنان معتدل بنمایند ، و عقب افتادگانی که به علّت سستی و کاهلی از

1- . نهج البلاغه : 1 / 29 ، خطبه دوّم .

علوم و راه یقین و سلوك رضا عقب مانده اند ، باید برای سعادت ، خود را به آل محمّد علیهم السلام برسانند و از رویّه و روش آن ها پیروی کننـد . اختصاصـات ولاـیت - از علوم و معجزات و کرامت هـا (که خداونـد آن ها را بـدان خلعت مزیّن نموده است) - برای آل محمّد علیهم السلام است . در ایشان مقام وصایت و وراثت خاتم المرسلین صلی الله علیه و آله وسلم است .

همچنین فرمود:

نَحْنُ الشِّعَارُ وَ الْأَصْحَابُ وَ الْخَزَنَةُ وَ الْأَبْوَابُ لاَ تُؤْتَى الْبُيُوتُ إِلاَّ مِنْ أَبْوَابِهَا فَمَنْ أَتَاهَا مِنْ غَيْرِ أَبْوَابِهَا سُمِّيَ سَارِقاً فِيهِمْ كَرَائِمُ الْقُرْآنِ وَ هُمْكُنُوزُ الرَّحْمَنِ إِنْ نَطَقُوا صَدَقُوا وَ إِنْ صَمَتُوا لَمْ يُسْبَقُوا ؛(1)

مائیم نزدیکترین أفراد به رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم ، همانند لباس زیرین او که بر بدنش ملصق و متّصل است ، و مائیم اصحاب رسول خدا صـلی الله علیه و آله وسـلم ، و مائیم خزانه داران وحی و أحکام و اسرار رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم ، و مائیم درهای ورود به رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم ، هرگز در خانه ها داخل نشوند مگر از درهای آن ها ؛ زیرا که هر کس در خانه ها داخل شود از غیر درهای آن ، دزد نامیـده می شود ! درباره اهل بیت رسول خدا صـلی الله علیه و آله وسـلم ، آیه های کریمه قرآن نازل شده است ، و ایشانند گنجهای خداوند رحمن . اگر لب به سـخن بگشایند ، راست می گویند ، و اگر ساکت بمانند ، کسی نمی تواند از ایشان پیشی گیرد و سخنی بگوید .

1- . نهج البلاغه ، خطبه 153 .

باب چهارم : دلائل امامت امام زمان علیه السلام

اشاره

از آنچه ذکر شد ، دلیل بر امامت امام عصر علیه السلام هم واضح شد و احتیاج به دلیل دیگری نیست .(1) ولی ما در این جا به اختصار به بعضی از دلایل اشاره می کنیم :

دلیل اول : به مقتضای برخی آیات و روایات مثل آیه « کُونُوا مَعَ الصَّادِقِینَ »(2) و « تَنَزَّلُ الْمَلائِکَةُ وَالرُّوحُ فِیهَا بِإِذْنِ رَبِّهِم مِّن کُلِّ أَمْرٍ »(3) و حدیث متواتر « من مات و لمیعرف امام زمانه مات میتة جاهلیّة »(4) در هر زمانی باید حجّت و امام معصومی وجود داشته باشد . از نظر مسلمانان آن حجّتی که همیشه در میان مردم هست ، منحصر به امام عصر - ارواحنا له الفداء - است و بر دیگری صادق نیست ؛ زیرا طبق آیات و روایات هر زمانی امامی لازم دارد و باید آن امام ، معصوم باشد و ادعای وجود چنین کسی را غیر از شیعه اثنا عشریه نکرده است .

1- . در امامت باقی ائمّه علیهم السلام ، هشت دلیل با تذکّری که ذکر شد همه در این بحث می آید .

2- . سوره توبه : 119 .

3- . سوره قدر : 4 .

4- . بحارالانوار : 23 / 92 ، الغدیر : 10 / 359 .

به بیان دیگر : شیعه و مخالفین به نحو متواتر از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم روایت کرده اند که آن حضرت فرمود :

من مات و لم یعرف امام زمانه مات میتة جاهلیة ؛(1) هر کس بمیرد و امام زمانش را نشناخته باشد پس به تحقیق که به مرگ جاهلیت مرده است .

و ما به امام زمان خود اعتراف داریم ، امّا عامّه (و اهل خلاف که خود را اهل تسنّن خوانده اند) چه می کنند ، بعضی از عامّه گفته اند : امام زمان پادشاه است . امّا این عجیب است . آیا فردای قیامت خداوند می فرماید : باید فلان شخص را عذاب کنید چون یزید بن معاویه و متوکّل عباسی را نشناخت ؟ ! واقعا باید بر عقل شان خندید !

دلیل دوم : بعد از بطلان مذهب عامّه ، کسی اقامه دلیل بر خلاف شیعه نکرده است و با وجود این که باید دینی ثابت باشد ، هر گاه دینِ غیر شیعه باطل شد ، ثابت می شود

حقانیّت دین و آئین شیعه ، و آن همین است که امام و حجّت امروز خداوند متعال ، حجة بن الحسن العسکری علیهماالسلام است .

دلیل سوّم : نبوّت و رسالت پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله وسلم ختم شد ولی قرآنی که بر آن حضرت نازل شده ، برای همیشه برنامه تعلیم و تربیت بشر ، و نیازمند به مربّی و معلّمی است که به آنچه در قرآن است عالم باشد . قرآن کتابی است که به منظور هدایت تمام بشر از ظلمات فکری و اخلاقی و عملی به عالم نور نازل شده است : « كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ »(2) و حصول چنین منظوری ممکن نیست مگر به وسیله انسانی که خود از تمام ظلمات رسته

1-) شرح مقاصد تفتازانی : 5 / 239 ، و لاحظ : صحیح مسلم : 6 / 22 ، مسند طیالسی : 259 حدیث 1913 ، الجواهر المضیئة ، علی قاری : 2 / 457 ، 509 ، مسند احمد حنبل : 4 / 96 ، مجمع الزوائد هیثمی : 5 / 218 ، المعجم الکبیر طبرانی : 19 / 388 ، حدیث 910 ، حلیة الاولیاء ابونعیم : 2243 ، شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید : 3 / 262 ، ینابیع المودّة : 117 ، بحار الانوار : 8 / 368 - 369 .

2- . ابراهیم : 1 .

و افکار و اخلاق و اعمال او سراسـر نور باشد و این همان امام معصوم است ، اگر چنین انسانی نباشد تعلّم کتاب و حکمت و قیام به قسـط در امّت چگونه میسّر می شود ؟ قرآنی که برای رفع اختلاف آمده ، از ناحیه افکار خطاکار و نفوسِ اسیر هواها و هوسها ، خود وسیله و ابزار اختلاف می گردد .

لذا می فهمیم نکته کلام رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را که فرمود :

من مات بغیر إمام مات میتةً جاهلیةً ؛(1)

کسی که بمیرد و امام زمانش را نشناسد به مرگ جاهلیّت مرده است .

و حدیث ثقلَین که مورد اتّفاق فریقَین است ، دلیل وجود چنین شخصیّتی است که او از قرآن و قرآن از او برای همیشه جدا شدنی نیست .

ابن حجر هیثمی - که تعصّب او در برابر حق واضح است - می نویسد :

... والحاصل أنّ الحثّ وقع علی التمسك بالکتاب و السـنة و بالعلماء بهما من أهل البیت و یستفاد من مجموع ذلك بقاء الأمور الثلاثة إلی قیام السّاعة . ثمّ إعلم أنّ لحدیث التمسك بذلك طرقا کثیرة وردت عن نیّف و عشرین صحابیا .(2)حاصل سخنش این است که : تمام امّت به مقتضای روایتی که بیست و چند نفر از اصحاب از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم روایت کرده اند ، مأمورند به تمسّك به کتاب و سنّت و علمای از اهل بیت علیهم السلام ، و از مجموع آن ، بقاء و ماندگاری این سه امر تا قیام قیامت استفاده می شود .

این کلام حقّی است که بایـد همراه قرآن ، عالمی از اهل بیت علیهم السـلام باشـد که به جمیع آنچه در قرآن است ، آگاه باشد و به اعتقاد شیعه آن شخص امام زمان و حجة بن الحسن العسکری علیهماالسلام است .

1- . المعجم الکبیر : 19 / 388 ، مسند الشامیین : 2 / 437 ، مسند امام احمد بن حنبل : 4 / 96 .

2- . الصواعق المحرقة : 150 .

اما دلیل نقلی از آیات بر وجود چنین شخصی بسیار است . مرحوم سید هاشم بحرانی کتاب « المحجة فیما نزل فی الحجة » را در این باب نوشته و بیش از صد آیه که در مورد امام عصر علیه السلام بوده را جمع آوری نموده است .(1) و نیز در کتاب « آیات الولایة » مرحوم سیّد باقر محمدی نسب قزوینی در بخش آخر این کتاب ، آیات راجع به امام زمان علیه السلام را ذکر نموده اند .(2)

دلیل چهارم : اثبات امامت آن حضـرت از روی معجزات باهرات که در ایّام غیبت صغری و زمان تردّد و رفت و آمد خواص و نوّاب نزد آن حضـرت از آن جناب صادر شد و با آن ها حیات و مهدویت آن حضـرت ثابت می شود و آن معجزات بسیار است . و اکابر علمای اتقیای معروف به صلاح و صدق و فضل در نزد خاصّه و عامّه ، آن ها را نقل کردند .

علامه مجلسـی رحمه الله در کتاب « بحار الانوار » بابی تحت عنوان « ما ظهر من معجزاتهصـلوات اللّه علیه » منعقد کرده و حدود هفتاد معجزه از امام عصر – عجّل اللّه تعالی فرجه الشریف – نقل نموده است .(3)

علامه محدّث نوری رحمه الله در کتاب « النجم الثاقب » در باب شـشم، حدود چهل معجزه نقل کردند ، از کتبی که نزد علامه مجلسـی رحمه الله نبوده ، و یا بوده و نقل نکرده است .(4)

دلیل پنجم : خاصّه و عامّه در کتاب های خود احادیث بسیاری در مورد امامت

1- . مانند : « وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِن بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ » . الانبیاء105 و « وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُم فِي الْأَرْضِ » . (النور55) و « هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ » . (التوبة33) نیز آیه 3 سوره بقره ، و آیه 33 سوره نور ، و آیه 61 سوره زخرف ، و آیه 4 سوره شعرا ، و آیه 5 سوره قصص ، و ... . و با مراجعه به تفاسـیر عامّه و خاصّه در ذیل این آیات ، به وضوح ظاهر می شود که این آیات به ظهور حکومت آن حضـرت علیه السلام تفسیر شده است .

2- . اما دلیل نقلی از روایات ، به زودی به آن اشاره خواهیم کرد .

3- . بحارالانوار : 51 / 293 – 343 ، باب 15 « ما ظهر من معجزاته علیه السلام و فیه بعض أحواله و أحوال سفرائه ».

4- . النجم الثاقب ، یا مهدی موعود علیه السلام ، باب ششم : 190 – 207 .

امام زمان علیه السلام نقل کرده اند که در آن ها حتّی تصریح شده که اسم آن حضرت « م ح م د » است و او پسر امام حسن عسکری علیه السلام است که غایب می شود . و از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم نقل کرده اند که آن حضرت خبر دادند از ظهور حضرت مهدی علیه السلام و متولّد شدن آن جناب و این که زمین را پر از عدل و داد می کند آن چنان که پر از ظلم و جور شده باشد و این که اسم امام زمان علیه السلام همان اسم پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم است .

اخباری که از خاصّه و عامّه در این باب نقل شده است از هزار حدیث متجاوز است و به مراتب ، فوق تواتر است(1) و بسیاری از آن کتاب ها قبل از ولادت آن حضرتتألیف شده است ،(2) و این اخبار علاوه بر این که از جهت تواتر مفید یقین است ،

1- . وضوح امر مهدویّت به حدّی است که احدی از مسلمین در آن شك و تردیدی ندارد ؛ چون روایات این باب به مقداری است که انسان یقین به صدور آن از منبع وحی پیدا می کند . چنان که - از علمای عامه - حافظ ابن حجر عسسقلانی می گوید : « تواترت الأخبار بأنّ المهدی من هذه الأُمة و أنّ عیسی بن مریم سینزل و یصلّی خلفه ». (فتح الباری : 5 / 362) ابن حجر هیثمی می گوید : « الأحادیث التی جاء فیها ذکر ظهور المهدی علیه السلام متواترة ». (صواعق المحرقة : 2 / 211) تفتازانی می گوید : « ممّا یلحق بباب الإمامة خروج المهدی علیه السلام و نزول عیسی و هما من أشراط الساعة و قد وردت فی هذا الباب أخبار صحاح » . (شرح مقاصد : 2 / 62) علامه مناوی می گوید : « أخبار المهدی کثیرة شهیرة أفردها غیر واحد فی التألیف ». (فیض القدیر ذیل حدیث 9245) قاضی شوکانی می گوید : « و هی متواترة بلا شكّ و شبهة بل یصدق وصف التواتر علی ما دونها علی جمیع الاصطلاحات المحرّرة فی الاصول » . (ابراز الوهم المکنون : 4 ، به نقل از رساله التوضیح شوکانی) ابن تیمیّه حرانی در کتاب (منهاج السنّة : 4 / 211) و سیّد احمد زینی دحلان در کتاب (الفتوحات الاسلامیة : 2 / 322) ابوالأعلی مودودی در کتاب (البیات : 116) و شیخ عبدالعزیز بن باز در (مجلة جامعة الاسلامیة) و شیخ عبدالمحسن بن حمد العباد در (عقیدة أهل السنة و الأثر فی المهدی المنتظر) و دکتر عبدالعلیم عبدالعظیم بستوی در (المهدی المنتظر فی الاحادیث) ... قریب به همین مضمون ذکر نموده اند .

2- . مانند ، صحیح بخاری (محمد بن اسماعیل بخاری ، متوفای 256 هجری قمری است .) و سنن ابی داود (ابوداود سلیمان بن اشعث بن اسحاق ، متوفای 275) و صحیح مسلم (مسلم بن حجّاج نیشابوری ، متوفای 261 هجری قمری) و مسند احمد (ابو عبداللّه احمد بن محمد بن حنبل ، متوفای 241) سنن ابن ماجه (ابن ماجه ابو عبداللّه محمد بن یزید ، متوفای 273 .)

به خاطر اشتمال بر اخبار از ولادت و وقوع ماجراهای آینده ، مقرون به اعجاز نیز می باشند .(1)

1- . یکی از بهترین کتاب ها در اثبات وجود مطهّر و نازنین حضرت بقیة اللّه - عجّل اللّه تعالی فرجه الشریف - کتاب ارزشمند « منتخب الاثر » است که موضوعات مختلفی را مورد بررسی قرار داده است : باب اول از فصل دوم : « في ما يدلّ على ظهوره عليه السلام و خروجه و البشارة به » در این باب 657 حدیث نقل شده است . باب دوم از فصل دوم : « فيما يدلّ على أنّه من عترة رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم و من أهل بيته و ذريته » در این باب 389 حدیث نقل شده است . باب سوم از فصل دوم : « في أنّ اسمه اسم رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم و كنيته كنيته و أنّه أشبه الناس به شمائلاً وأقوالاً وأفعالاً وأنّه يعمل بسنّته» در این باب 48 حدیث نقل شده است . باب چهارم از فصل دوم : « فيما يدلّ على شمائله عليه السلام » در این باب 21 حدیث نقل شده است . باب پنجم از فصل دوم : « في أنّه من ولد أميرالمؤمنين عليه السلام» در این باب 214 حدیث نقل شده است. باب بیست و چهارم از فصل دوم : « فيما يدلّ على أنّه عليه السلام الثاني عشر من الائمّة و خاتمهم » در این باب 136 حدیث نقل شده است . باب بیست و پنجم از فصل دوم : « فيما يدلّ على أنّه عليه السلام يملأ الأرض قسطا و عدلاً كما ملئت جورا و ظلما » در این باب 123 حدیث نقل شده است . باب بیست و ششم از فصل دوم : « في أنّ له غيبتَين، إحديهما أقصر من الاُخرى» در این باب 10 حدیث نقل شده است . باب بیست و هفتم از فصل دوم : « في أنّ له غيبة طويلة إلى أن يأذن اللّه تعالى له بالخروج» در این باب 91 حدیث نقل شده است. باب بیست و هشتم از فصل دوم : « في علة غيبته » در این باب 7 حدیث نقل شده است. باب بیست و نهم از فصل دوم : « في بعض فوائد وجوده و انتفاع النّاس منه في غيبته و تصرّفه في الامور » در این باب 7 حدیث نقل شده است . باب سی ام از فصل دوم : « في أنّه عليه السلام طويل العمر جدّا » در این باب 318 حدیث نقل شده است . باب سی و یکم از فصل دوم : « في أنّه عليه السلام شاب المنظر لا يهرم بمرور الأيام » در این باب 8 حدیث نقل شده است . باب سی و دوم از فصل دوم : « في أنّه عليه السلام خفى الولادة » در این باب 14 حدیث نقل شده است . باب دوم از فصل سوّم : « في معجزاته عليه السلام في حياة أبيه عليه السلام » در این باب 9 حدیث نقل شده است . باب سوم از فصل سوم : « فيمن رآه في ايام أبيه عليه السلام » در این باب 19 حدیث نقل شده است . باب اول از فصل چهارم : « فيمن فاز برؤيته عليه السلام في الغيبة الصغرى » در این باب 25 حدیث نقل شده است . باب دوم از فصل چهارم : « في ذكر بعض معجزاته عليه السلام في الغيبة الصغرى » در این باب 27 حدیث نقل شده است . باب سوم از فصل چهارم : « في ذكر حالات سفرائه عليه السلام و نوّابه في الغيبة الصغرى » در این باب 22 حدیث نقل شده است . باب اول از فصل پنجم : « في معجزاته عليه السلام في الغيبة الكبرى » در این باب 12 حدیث نقل شده است . باب دوم از فصل پنجم : « فيمن رآه عليه السلام في الغيبة الكبرى » در این باب 13 حدیث نقل شده است .

پاسخ به برخی شبهات مهدویت

از آنچه گفتیم روشن می شود که اعتقاد به مهدویت و وجود امام عصر – ارواحنا له الفداء – از مشترکات خاصّه و عامّه است و آنان خود در این زمینه کتب بسیاری تألیف کرده اند که ما به چند نمونه اشاره می کنیم :

اما تألیفات علمای خاصّه

اما تألیفات علمای خاصّه(1)

1 . کتاب « الملاحم » از ابراهیم بن حکم فزازی که فضل بن شاذان از او روایت می کند .(2)

2 . کتاب « الملاحم » از حسن بن علی بن فضّال کوفی از خواصّ اصحاب امام رضا علیه السلام .(3)

3 . کتاب « الملاحم » از احمد بن میثم فقیه کوفی ، ثقة .(4)

4 . کتاب « الملاحم » از حسین بن سعید بن حمّاد اهوازی ، ثقه عالم از اصحاب امام رضا علیه السلام .(5)

5 . کتاب « الغیبة » از ابی الفضل عباس بن هاشم ناشری اسدی ، ثقه جلیل متوفای سال 219 یا 220 هجری .(6)

1- . تذکّر : این تألیفات علمای شیعه قبل از ولادت امام زمان علیه السلام است که ما به جهت اختصار به ده مورد اکتفا می کنیم .

2- . رجال نجاشی : 15 .

3- . رجال نجاشی : 34 رقم 72 .

4- . فهرست شیخ طوسی : 25 و 26 رقم 67 .

5- . رجال نجاشی : 58 رقم 137 ، فهرست طوسی : 53 رقم 186 .

6- . رجال نجاشی : 28 رقم 741 .

6 . کتاب « القائم » از ابی الحسن علی بن مهزیار اهوازی که از امام رضا و امامجواد علیهماالسلام روایت می کند .(1)

7 . کتاب « القائم » از فضل بن شاذان .(2)

8 . کتاب « الملاحم » از فضل بن شاذان .(3)

9 . کتاب « الملاحم » از اسماعیل بن مهران سکونی ، کوفی ثقة ، از اصحاب امام رضا علیه السلام .(4)

10 . کتاب « ما سئل عن الصادق علیه السلام من الملاحم » از علیّ بن یقطین بغدادی ثقة ، جلیل ، متوفّای سال 182 قمری »(5)

اما تألیفات علمای عامّه

1 . عباد بن یعقوب رواجنی متوفای 250 ق ، صاحب کتاب « اخبار المهدی » .(6)

2 . ابوبکر بن أبی خیثمه متوفای 279 ق ، سهیلی می گوید : احادیث وارد در امر مهدی علیه السلام بسیار است و ابوبکر بن ابی خیثمه آن را در کتابی جمع نموده است.(7)

3 . ابوالحسین احمد بن جعفر منادی متوفای 336 ق ، ابن حجر در شرح احادیث دوازده خلیفه ، به نقل از کتاب کشف المشکل می گوید : « ابن المنادی این مطلب را در کتابی که در باره حضرت مهدی علیه السلام نوشته ، آورده است .(8)

1- . رجال نجاشی : 253 رقم 664 .

2- . الذریعة : 17 / 1 و 3 .

3- . الذریعة : 22 / 189 .

4- . رجال نجاشی رحمه الله : 26 ، فهرست شیخ طوسی رحمه الله : 11 .

5- . فهرست شیخ طوسی رحمه الله : 91 رقم 378 .

6- . المهدی المنتظر فی الاحادیث الصحیحة ، دکتر بستوی : 30 .

7- . الروض الأنف ، سهیلی : 1 / 60 .

8- . فتح الباری : 13 / 312 .

4 . ابونعیم احمد بن عبداللّه اصفهانی متوفای 430 ق ، صاحب کتاب « المهدی ».(1)

5 . شهاب الدین احمد بن احمد بن اسماعیل حلوانی شافعی متوفای 308 ق ، صاحب کتاب « القطر الشهدی فی أوصاف المهدی » .

6 . محمد بن یوسف گنجی شافعی متوفای 658 ق ، صاحب کتاب « البیان بأخبار صاحب الزمان » .

7 . یوسف بن یحیی سلمی شافعی متوفای 685 ق ، صاحب کتاب « عقد الدرر فی أخبار المهدی المنتظر » .

8 .

ابن قیّم جوزیه متوفای 751 ق ، صاحب کتاب « المهدی » .

9 . جلال الدین سیوطی متوفای 911 ق ، صاحب کتاب « العرف الوردی من أخبار المهدی » .

10 . احمد ابن حجر هیثمی مکی متوفای 974 ق ، صاحب کتاب « القول المختصر فی علامات المهدی المنتظر » .

11 . علی بن حسام الدین متقی هندی متوفای 975 ق ، صاحب کتاب « البرهان فی علامات آخر الزمان » .

12 . ملا علیّ بن سلطان قاری حنفی متوفای 1014 ق ، صاحب کتاب « المهدی من آل الرسول صلی الله علیه و آله وسلم » .

13 . قاضی محمد بن علی شوکانی متوفای 1250 ق ، صاحب کتاب « التوضیح فی تواتر ما جاء فی المهدی المنتظر و الدجال و المسیح » .

و غیر این کتاب ها از علمای عامه که مجال ذکر آن ها در این مختصر نیست .

با این حال ، برخی از عامّه خلافاً للملّة و البتّه بیشتر بخاطر مخالفت با شیعه شبهاتی را مطرح کرده اند که ما برخی از مهم ترین آن ها را مطرح کرده و پاسخ می دهیم .

1- . المهدی المنتظر ، بستوی : 127 .

یك : چگونه امکان دارد ولادت این امام(1) مخفی باشد و اکثریت مطلع نباشند؟پاسخ آن است که مشابه این ولادت در امت های پیشین نیز به وقوع پیوسته است :

الف : در زمان نمرود ، منجّمان خبر دادند که کسی خواهد آمد و باعث نابودی حکومت او خواهد شد . نمرود دستور داد که بین مردان و زنان فاصله افکنند تا نطفه چنین فرزندی منعقد نگردد . اما پدر حضرت ابراهیم علیه السلام با مادرش مخفیانه مقاربت نمود و حضرت ابراهیم علیه السلام مخفی در غاری متولد شد و مدتی پنهان ماند .(2)

ب : در زمان فرعون ، منجّمان خبر دادند که از بنی اسرائیل کسی متولد می شود که سبب هلاکت او خواهد شد. فرعون دستور داد تا نوزادان پسر بنی اسرائیل را به قتل برسانند ؛ و حمل و ولادت حضرت موسی علیه السلام مخفیانه به وقوع پیوست . از سوی دیگر ، هنگامی که حضرت موسی علیه السلام بزرگ شد و با آن شخص قبطی درگیر شد و او را به قتل رساند و هراسان فرار کرد ، مدتی در حوالی مصر بود و فرعون با آن سلطنت و قدرت، بر مکان اختفای او مطلع نگردید .

ج . میان حضرت یعقوب و یوسف علیهماالسلام هیجده روز فاصله بود ،(3) و یعقوب پیامبر بود و یوسف پادشاه ! اما چون خداوند اراده کرده بود به یعقوب ثوابی عظیم عطا کند ، سال ها گذشت و او بر وجود فرزند خود و احوال وی مطلع نشد .

این حکایات معروف و مشهور است و در قرآن و احادیث مذکور است ، پس چه مانعی دارد که چون خلفای جور و فرعون های زمان ، شنیده بودند که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و ائمه هدی علیهم السلام خبر داده بودند که « حضرت مهدی علیه السلام ظاهر خواهد شد و زمین را پر از عدل و داد کند بعد از آن که پر از ظلم و جور شده باشد » و خلفای جور و سلاطین ظالم را از بین خواهد برد ، و شیعه پیوسته انتظار ظهور او را می کشید ، سلاطین جور

1- . تذکّر : ولادت امام عصر عجّل اللّه تعالی فرجه الشریف : روز نیمه شعبان تاریخ 255 هجری قمری بوده و روزوفات امام عسکری علیه السلام و امامت حضرت صاحب الزمان ، سال 260 هجری بود .

2- . حق الیقین : 480 ، انتشارات سرور .

3- . البته بعد از این که مژده وی به حضرت یعقوب علیه السلام رسید ، نه روزه این راه را طی کرد .

و فرعون های زمان در تفحّص احوال آن بزرگوار بودند ، و در صدد اطلاع و دستیافتن بر آن ذخیره اهل بیت علیهم السلام بر آمدند ، تا آن حضرت را به شهادت برسانند ، لذا امام علی النقی و امام عسکری علیهماالسلام را در « سامرا » محبوس گردانیده و پیوسته از حمل و ولادت آن حضرت خبر می گرفتند و در مقام تضییع آن گوهر بودند .

اما خداوند متعال به قدرت کامله و فضل و رحمت خود ، حمل مادر آن حضرت و ولادت آن حضرت را از دشمنان مخفی کرد ، چنان که حمل و ولادت حضرت موسی علیه السلام

مخفیانه بود . و فقط جمعی از دوستان خاص بر آن مطّلع بودند ، و بعد از آن جمع بسیاری از شیعیان به خدمت آن حضرت می رسیدند و از خدمت امام عصر - عجّل اللّه تعالی فرجه - بهره مند می شدند و اخبار و احادیث زیادی از آن حضرت نقل کردند .(1)

دو : چگونه ممکن است یك انسان چنین عمر طولانی داشته باشد ؟ !

این اشکال و استبعاد هم مردود است ؛ زیرا اوّلاً :

طول عمر یك انسان - حتّی تا چندین هزار سال - نه محال عقلی است و نه محال عادی ؛ زیرا محال عقلی آن است که به اجتماع یا ارتفاع دو نقیض منتهی شود ، مثل محال بودن وجود و عدم با هم در یك شی ء ، و لذا هر چیزی یا هست و یا نیست . هم چنین نمی شود که یك شی ء ، نه موجود باشد و نه معدوم . پس اجتماع دو نقیض و ارتفاع آن دو در یك شی ء محال است .

محال عادی هم آن است که به نظر عقل ممکن است ، ولی مخالف قوانین طبیعت است ، مانند این که شخصی در آتش بیافتد و نسوزد .

طول عمر انسان و بقاء سلول های بدن به حال جوانی ، نه از قسم اوّل است و نه از قسم دوّم ، پس طول عمر انسان از نظر عقلی و علمی ممکن است ، هر چند راز آن برای بشر کشف نشده باشد .

1- . نیز این استبعاد آن ها ، از استبعاد کفّار و منافقان زیادتر نبود که در امر معاد و زنده کردن استخوان های پوسیده ، می کردند . و اموری که به براهین قطعی ثابت شده است ، هرگز نمی توان به محض استبعاد نفی آن کرد .

ثانیاً : باید توجه داشت که اعتقاد به امام زمان علیه السلام در مرتبه بعد از اعتقاد به قدرتمطلقه خداوند متعال و اعتقاد به نبوّت انبیاء و تحقّق معجزات است . به این جهت ، قـدرتی که آتش را بر حضـرت ابراهیم علیه السـلام سـرد می کند ، و سِـحر ساحران را با عصای حضـرت موسـی علیه السـلام نابود می نماید ، و مرده را به دست حضرت عیسی علیه السلام زنده می کند ، و اصحاب کهف را قرن ها در خواب - بـدون آب و غـذا - نگه می دارد ، برای او نگه داشـتن انسانی هزاران سال با نشاط و جوانی ، به جهت حکمت بقای حجّت در زمین و غلبه حق بر باطل ، سهل و آسان است .

ثالثاً : وقتی که دلایل قطعی در احادیث متواتره بر وجود حضـرت حجـة بن الحسن علیهماالسـلام قائم شـده است ، انکار آن حضـرت به محض استبعاد طول حیات آن حضرت ، وجهی ندارد .

رابعاً : با مراجعه به منابع عامه ، در می یابیم که آنان مثل همین مطلب را در وجود حضـرت خضر و الیاس علیهماالسلام قائل شده اند(1) که مدّت ها قبل از پیامبر ما بودند . و در عمر حضـرت نوح علیه السلام به زیاده از هزار سال معتقدند(2) و موافق روایات معتبره ، دو هزار و پانصد سال بوده است .(3) و عمر لقمان بن عاد را سه هزار سال قائل شده اند .(4)

حضرت عیسی علیه السلام را تا زمان ظهور حضرت مهدی علیه السلام زنده می دانند و عمر شیطان

1- . فرائد السمطین : 2 / 136 حدیث 432 ، الغدیر : 6 / 68 ، حافـظ گنجی شافعی در « البیان فی اخبار صاحب الزمان » : 148 باب 25 ، برای اثبات طول عمر حضرت مهدی علیه السلام به بقاء حضرت عیسی و حضرت خضر علیهماالسلامو بقاء دجّال و ابلیس استدلال نموده است ، و نیز از بیهقی و ابن جوزی هم نقل شده است . . و لاحظ : کشف الغمة : 3 / 246 و مقدمه غیبت نعمانی : 15 .

2- . در قرآن کریم آمده : « وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحاً إِلَى قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلاَّ خَمْسِينَ عَاماً فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ » . العنکبوت : 14

3- . در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده است که حضرت نوح علیه السلام دو هزار و پانصد سال زیسته است . بدین شرح : پیش از بعثت 850 سال و پس از بعثت میان قوم خود 950 سال و پس از نزول از کشتی که آب طوفان فرو کشید و شهر سازی کرد و اولاد خود را در شهرها جا داد 700 سال ، سپس ملك الموت آمد و او در آفتاب بود و عرض کرد ... » کمال الدین : 523

4- . بحار الانوار : 51 / 240 ، حق الیقین ، علامه مجلسی رحمه الله : 331 .

که قبل از زمان خلق آدم علیه السلام تا قیامت خواهد بود ، پذیرفته اند . پس چه استبعاد دارد که خداوند متعال حضرت مهدی علیه السلام را در این مدت طولانی باقی بدارد تا وقتی کهمصلحت را در خروج آن حضرت داند و او را امر به خروج نماید .

سه . چگونه امکان دارد چنین امامی – که طبق اعتقاد شیعه ، عالَم و زمین به وجود او وابسته است – در غیبت باشد ؟ ! و مخفی بودن او چه سودی دارد ؟ !

اما غایب بودن آن جناب ، پس از عصیان و طغیان دشمنان است نه به اختیار خود امام علیه السلام و هر گاه غیبت های طولانی از پیامبران سابق به روایات مسلّم بین خاصه و عامه(1) واقع شده باشد ، و رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم مدّت ها در شعب ابی طالب و در طایف و در غار تا ظاهر شدن در مدینه ، از اکثر خلق پنهان شده بود . هر فایده ای که در وجود

و غیبت آن ها بود ، در وجود و غیبت آن حضرت نیز می تواند باشد .

اگر فایده اش تنها این باشد که شیعیان با اعتقاد به امامت و وجود آن حضرت و انتظار ظهور آن سرور ، به ثواب های بسیار نائل شوند ، کافی است .(2) و حال آن که در غایب بودن امام زمان علیه السلام فوائد بسیار هست ، مانند آفتابی که در پشت ابر باشد ،(3)

1- . حضرت موسی علیه السلام در آن مدتی که در نزد شعیب علیه السلام بود ، از اهلش غایب شد و اهلش از او خبر نداشتند . و حضرت یوسف علیه السلام که در مصر بود ، برادرانش نمی دانستند و او را نمی شناختند . چنانکه امام صادق علیه السلام می فرماید: « صاحب این امر شبیه است به حضرت یوسف ، این اَشباه به خوك چرا این را انکار می کنند ؟ برادران یوسف عُقَلاـ و دانایان و اسباط پیامبران بودند و به نزد آن حضرت رفتند و با او سخن گفتند ... . و او را نشناختند تا آن که خود را به ایشان معرفی کرد ، پس چه انکاری می کنند این امت حیران که حق تعالی در وقتی از اوقات بخواهد که حجّت خود را از ایشان پنهان کند ، در میان ایشان تردّد کند و در بازارهای ایشان راه برود و پا بر روی فرش های ایشان گذارد و ایشان او را نشناسند تا آن که خدا او را رخصت دهد که خود را به ایشان بشناساند ، چنان که یوسف را رخصت داد که خود را به برادران خود بشناساند » . اصول کافی : 1 / 336 با اندکی تفاوت

2- . چنان که از امیرالمؤمنین علیه السلام پرسیدند که کدام عمل محبوبتر است نزد خدا ؟ حضرت فرمودند : انتظار فرج . من لا یحضره الفقیه : 4 / 383 و روایات زیادی در این باره وارد شده است .

3- . رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم به جابر فرمودند : « إنّهم یستضیئون بنوره و ینتفعون بولایته في غیبته کانتفاع النّاس بالشّمس ان سترها سحاب ... » . علامه مجلسی رحمه الله در حق الیقین : 529 نشر سرور می فرماید : تشبیه به آفتاب پشت ابر اشاره به چند چیز است: (اول) آن که به مدلول اخبار معتبره نور وجود و علم و هدایت و سایر فیوض و کمالات و خیرات به برکت ایشان به خلق می رسد و به برکت ایشان و شفاعت ایشان و توسل به ایشان ، حقایق و معارف بر شیعیان ظاهر می گردد ، و بلاها و فتنه ها از ایشان رفع می شود . چنانچه حق تعالی فرموده است « وَ ما کانَ اللّهُ لِیُعَذِّبَهُمْ وَ أَنْتَ فِیهِمْ » و عامه و خاصه روایت کرده اند از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم که اهل بیت من امان اهل زمین اند چنانچه ستاره ها امان اهل آسمان اند ، و هر که دیده دلش اندکی به نور ایمان منوّر شده باشد ، می داند که هر گاه ابواب فرج بر کسی مسدود گردد و چاره کار خود را نداند ، یا مطلب دقیقی و مسئله مشکلی بر او مشتبه گردد ، همین که متوسّل به ارواح مقدسه ایشان شود ، به قدر توسّل ، البته ابواب رحمت و هدایت بر او مفتوح می گردد . (دوم) هم چنان که آفتاب که به ابر پوشیده باشد ، با وجود انتفاع خلق به ضوء او آنا فآنا منتظر رفع سحاب و کشف حجاب هستند ، هم چنین شیعیان مخلص ، پیوسته در

ایام غیبت ، منتظر فرج هستند و مأیوس نمی گردند و ثواب های عظیم می برند . (سوم) آن که منکر وجود آن حضرت ، با وجود سطوح انوار و ظهور آثار آن جناب ، مانند منکر آفتاب است هر گاه پوشیده به سحاب باشد . (چهارم) آن که چنانچه گاهی مستور بودن آفتاب به سحاب برای عباد اصلح است ، هم چنین گاهی غیبت آن حضرت از برای شیعیان با وجود انتفاع ایشان به آثار آن حضرت ، اصلح باشد از ظهور آن حضرت بوجوه شتی (یعنی : به وجوه متعدد و مختلف) که ذکر آن ها موجب تطویل است . (پنجم) آن که نظر به قرص آفتاب ، اکثر دیده ها را ممکن نیست ، و بسا باشد که باعث کوری چشم نظرکننده شود . هم چنین دیدن شمس جمال آن حضرت را ، بسا باشد که باعث کوری بصیرت ایشان گردد . چنانچه بسیاری از مردم پیش از بعثت انبیاء ایمان به ایشان می آورده اند ، و بعد از بعثت به سبب اغراض فاسده ، انکار می کردند . مانند : یهود مدینه . و بعید نیست که اکثر شیعیان در این زمان غیبت نیز چنین باشند . (ششم) آن که در روز ابر ، بعضی از مردم آفتاب را از فرجه ها می بینند که بعضی نمی بینند ، هم چنین در ایام غیبت ، ممکن است که بعضی از شیعیان به خدمت آن حضرت رسند ، و بعضی نرسند . چنانچه حضرت صادق علیه السلام فرمود که : حضرت قائم علیه السلام را دو غیبت خواهد بود : یکی کوتاه و یکی دراز ، و در غیبت او نخواهند دانست جای او را مگر خواصّ شیعیان او ، و در غیبت دویم نخواهند دانست مکان او را مگر مخصوصان و موالیان او . و در روایت دیگر وارد شده است که : سی نفر از مخصوصان آن حضرت همیشه در خدمت او خواهند بود ، یعنی هر یك که بمیرند ، دیگری به جای او خواهد آمد . هفتم آن که آن حضرت و آباء اطهار او علیهم السلام مانند آفتابند در عموم نفع ، و کسی به غیر کور بی بهره از نفع ایشان نیست ، چنانچه حق تعالی در حق آن کورباطنان فرموده : « مَنْ كانَ فِي هـذِهِ أَعْمى فَهُوَ فِي الآخِرَةِ أَعْمى وَ أَضَلُّ سَبِيلاً » و وجوه دیگر بسیار است که این رساله گنجایش ذکر آن ها را ندارد .

و مانند امتحان بندگان در اعتقاد به آن حضرت و در انتظار او بودن ، بعد از اقامه دلیل

ص: 360

بر وجود مبارکش(1) و مانند ایمان به غیب که حق تعالی آن را در قرآن مدح کرده است .(2)

علاوه بر آن که : از کجا معلوم است که منافع آن حضرت - به نحوی که کسی او را نشناسد - در ظاهر هم به مردم نمی رسد ؟ چنان که در روایت آمده است که :آن حضـرت هر سال به حج می آید و مردم را می شناسد ، و مردم او را نمی شناسند ، و چون آن حضرت ظاهر شود گویند که ما او را می دیدیم و نمی شناختیم .(3)

ضمن این که عقل ناقص ما به حکمت ها و مصالح بسـیاری از امور پی نمی برد . مانند حضـرت موسی علیه السلام که مصاحبت بنده ای از بندگان خدا را - که حضـرت خضر علیه السلام بود - طاقت نیاورد و نتوانست حکمت کارهای او را (در مسئله سوراخ کردن کشتی ، و کشـتن جوان ، و درست کردن دیواری که می خواست خراب شود بدون مزد و اجرت(4)) بفهمد ، پس چگونه عقول ضعیف ما می تواند که جمیع اسرار و حکمت های الهی را بفهمد و به حقیقت آن ها پی ببرد ؟

غیبت صغری و غیبت کبری

در غیبت صـغری ، امام زمان - عجّل اللّه تعالی فرجه الشـریف - جمعی از سـفراء و نوّاب داشت که مردم عریضه هایشان را به ایشان می دادند و مسائل خود را می پرسیدند، و جواب به خطّ شریف آن حضرت بیرون می آمد و خمس و نذرها که می بردند ،

1- . امیرالمؤمنین علیه السـلام فرمودند : « أما لَیَغیبَنَّ عنهم تَمْییزا لأهلِ الضـلالة ... ؛ آگاه باشید حتماً آن حضرت از مردم غایب خواهد شـد تا خالص از گمراه و مؤمن از غیر مؤمن جـدا شود » (دلائل الامامه : 535 ، بحارالانوار : 51 / 112) و در حدیث دیگر از امام باقر علیه السلام آمده است : « لِیَعْلَمَ اللّهُ مَنْ یُطیعُهُ بِالغَیْب و یُؤمِنُ به ... ؛ تا این که معلوم کند چه کسی او را به غیب و نهانی اطاعت می کند و به او ایمان می آورد » (کمال الدین : 1 / 331)

2- . حق تعـالی می فرمایـد : « الَّذِینَ یُؤْمِنُونَ بِـالْغَیْبِ وَیُقِیمُونَ الصَّلاَةَ ... » که در روایات ، یکی از مصادیق غیب در این آیه ، امام زمان علیه السلام دانسته شده است .

3- . کافی : 1 / 337 ، کمال الدین : 351 ، دلائل الامامة : 482 .

4- . در حال شدّت گرسنگی و منع کردن اهل قریه ایشان را از طعام .

آن ها می گرفتند و به خدمت حضرت عرضه می کردند و حضرت می فرمود که : به سادات و فقرای شیعه برسانند .

توسط سفراء معجزات عظیمه ظاهر می شد که مردم به یقین می دانستند که ایشان از جانب آن حضرت منصوبند ، چنان که مقدار مال را می گفتند ، و نام کسی که مال را فرستاده بود ، می بردند ، و آنچه بر ایشان در راه گذشته بود خبر می دادند ، و موت و بیماری و سایر احوال آینده ایشان را می فرمودند . و در این غیبت جماعت بسیار از غیر سفراء به خدمت آن حضرت رسیدند . و مدّت این غیبت تقریبا هفتاد و چهارسال بود .(1)

و سفراء بسیار بودند ، اما سفرای معروف که همیشه شیعیان ایشان را می شناختند و به ایشان رجوع می کردند ، چهار نفر بودند . اول ایشان ، عثمان بن سعید اسدی بود ،

و بعد از او ، پسر او ابوجعفر محمد بن عثمان قائم مقام او گردید و بعد از او ابوالقاسم

حسین بن روح نوبختی جانشین او شد و بعد از او علی بن محمّد سمری آخرین سفیر دوره غیبت صغری بود و پس از فوت او که ابتدای دوره غیبت کبری(2) آغاز شد .

علی بن محمد بن احمد مالکی (المعروف بابن الصباغ) که از اکابر و فحول علمای عامه است در آخر کتاب « الفصول المهمّه » در مناقب ائمه اثناعشر در احوال حضرت حجت علیه السلام می نویسد ،

هو صاحب السيف القائم المنتظر كما ورد في صحيح الخبر و له قبل قيامه غيبتان ، إحديهما أطول من الاُخرى فأمّا الأولى فهي القصرى فمنذ ولادته إلى انقطاع السفارة بينه و بين شيعته . و أمّا الثانية فهي الطولى فهي التي بعد الأولى في آخرها يقوم بالسّيف . قال اللّه تبارك و تعالى : « وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِن بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الأَرْضَ يَرِثُهَا

1- . حق اليقين : 481 ، انتشارات سرور .

2- . غيبت كبرى يعنى مدت طولانى كه ديگر آن حضرت نايب خاصّ ندارد .

عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ »(1) و قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم : لم تنقض الأيّام و الليالي حتّى يبعث اللّه رجلاً من أهل بيتي يواطى اسمه اسمی ، يملأ الأرض عدلاً و قسطا كما ملئت ظلما و جورا ؛(2)

او همان صاحب شمشیر و قیام کننده ای است که مردم انتظار او را می کشند چنان که در خبر صحیح وارد شد ، و او قبل از قیام کردن دو غیبت دارد که یکی طولانی تر از دیگری است : اما اول غیبت کوتاه و صغری است که از زمان بهدنیا آمدن او بود تا وقتی که سفارت (و وساطت) میان او و شیعیانش قطع شد (و وسائط و سفرای او فوت کردند و از میان رفتند) . اما غیبت دومی که بعد از اولی است ، پس آن طولانی تر است که در پایان آن زمان ، حضرت با شمشیر قیام خواهد کرد . خداوند متعال فرمودند : در زبور بعد از ذکر (که نزد خداست) نوشتیم : بندگان شایسته ام وارث زمین خواهند شد . و رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند : روزها و شب ها منقضی نمی شود و نمی گذرد (و دنیا پایان نپذیرد) تا این که خداوند مردی از اهل بیت مرا برانگیزد که همنام من است و زمین را پر از عدل و داد کند چنان که پر از ظلم و ستم شده باشد .

در کتاب « ابهی المراد » کلمات چهل (40) نفر از بزرگان علمای عامه را ذکر کرده که همه شان اعتراف نمودند به ولادت امام زمان - عجل اللّه تعالی فرجه الشریف - در سال دویست و پنجاه و پنج (255) هجری قمری ، و به زنده بودن آن حضرت تا این که خداوند اذن ظهور بدهد که ما به جهت طولانی نشدن بحث ، از ذکر آن مطالب صرف نظر می کنیم ، و طالبین تفصیل بحث را به آن کتاب ارجاع می دهیم .(3)

1- . الانبیاء : 105 .

2- . الفصول المهمّة : 291 - 292 ، فلاحظ : الارشاد : 346 ، کشف الغمة : 2 / 446 .

3- . کتاب « أبهی المراد فی شرح مؤتمر علماء بغداد » ، شیخ محمّد بن جمیل حمّود : 2 / 567 - 588 ، تحت عنوان « اعتقاد جمّ غفیر من أکابر علماء العامّة بولادة الامام المهدی عجّل اللّه فرجه الشریف » چهل نفر از علمای عامه را ذکر نموده است .

فصل پنجم : شیعه معتقد است

اشاره

در این فصل اعتقاد اختصاصی شیعه ، یعنی رجعت مورد بررسی قرار می گیرد

ص: 365

رجعت

رجعت در لغت به معنـای بـازگشت است و در اصـطلاح ، به معنـای بـازگشت گروهی از مؤمنان خالص و برخی از منافقان فاجر پیش از قیامت به این جهان است .

علامه مجلسی رحمه الله در کتاب اعتقادات می فرماید :

ایمان و اعتقاد به رجعت واجب است و قطعا رجعت از ویژگی های شـیعیان است و ثابت بودن و مسـلّم بودن آن از امامان معصوم علیهم السـلام در میان خاصّه و عامّه مشهور است و از اهل بیت علیهم السلام روایت شده است : « کسی که به رجعت ما (و بازگشت ما به دنیا قبل از قیامت) ایمان نداشـته باشـد ، از ما نیست ! » .(1)و آنچه از روایـات ظـاهر می شود این است که : حق تعـالی در زمان ظهور امام عصـر علیه السـلام یا (انـدکی) پیش از آن ، گروهی از مؤنان را محشور می کنـد (زنـده می نمایـد) تا چشـمان شان به دیدار ائمّه علیهم السلام و سلطنت و حکومت آن ها روشن شود و نیز گروهی از کافران و مخالفان را محشور می کند تا در دنیا نیز از آن ها انتقام گرفته شود . و امّا مستضـعفان از این دو فرقه (کسانی که حق به آن ها نرسـیده و آن را نشـنیده انـد و با آن به مبارزه برنخاسـته انـد و با مؤنان عدوات و دشمنی نکرده اند) پس آن ها (زنده و محشور نمی شوند و) رجعت نمی کنند مگر روز قیامت و رستاخیر بزرگ .

1- . بحار الانوار 53 / 92 حدیث 101 .

امّا رجعت و بازگشت امامان معصوم علیهم السلام (1) ، پس احادیث فراوانی بر رجعت حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام(2) و اخبار زیادی به رجعت حضرت سیّدالشهداء امام حسین علیه السلام(3) دلالت دارند و برخی روایات هم بر رجعت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و دیگر

امامان معصوم علیهم السلام (4) دلالت می کند .(5) امّا این مطلب که بازگشت و رجعت آن ها در زمان امام عصر علیه السلام است یا پیش از آن حضرت و یا بعد از آن ، پس روایات درباره آن مختلف است . بنا بر این ، لازم است اقرار و اعتقاد اجمالی به رجعت بعضی از مردمان و امامان معصوم علیهم السلام داشته باشی ، و علم تفصیلی و شرحو بسط خصوصیّات و جزئیات رجعت را به خود ائمّه علیهم السلام واگذار نمایی .اخباری را که درباره رجعت وارد شده ، در کتاب بحارالانوار آورده ام و نیز رساله ای مستقل در خصوص رجعت نوشته ام .(6)

1- . بحار الانوار 53 / 39 - 144 باب الرجعة .

2- . همان : 53 / 47 .

3- . همان : 53 / 46 .

4- . همان : 53 / 56 .

5- . اما رجعت انبیاء الهی علیهم السلام ، پس در حدیث صحیح السند چنین آمده : قال علی بن ابراهیم : أبي عن ابن أبي عمير عن عبداللّه بن مسكان عن أبي عبداللّه عليه السلامفي قوله : « وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ » قال : ما بعث اللّه نبيّا من لدن آدم إلا و يرجع إلى الدنيا فينصر أمير المؤمنين ، و قوله : « لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ »يعنى رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم ، « وَلَتَنْصُرُنَّهُ » يعنى أمير المؤمنين عليه السلام ؛ هنگامی را که خداوند از پیامبران و پیروان آن ها پیمان مؤکّد گرفت که هر گاه کتاب (آسمانی) و حکمت به شما دادم سپس پیامبری به سوی شما آمد که آنچه را نزد شماست تصدیق می کند ، به او ایمان بیاورید و او را یاری کنید . امام صادق علیه السلام (در مورد این آیه) فرمودند : خداوند پیامبری نفرستاده از زمان حضرت آدم مگر این که به دنیا بر می گردد پس امیرالمؤمنین علیه السلام را یاری می کند . این که خداوند فرمود : « لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ »یعنی به رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم ایمان بیاورید . و این که فرمود : « وَلَتَنْصُرُنَّهُ » یعنی امیرالمؤمنین علیه السلام را یاری کنید . (بحار الأنوار 52 / 61 حدیث 50)

6- . و يجب أن تؤن بالرجعة ؛ فإنّها من خصائص الشيعة و اشتهر ثبوتها عن الأئمّة عليهم السلام بين الخاصّة و العامّة ، و قد روي عنهم عليهم السلام : « ليس منّا من لم يؤن بكرّتنا » . والّذي يظهر من الأخبار هو أنّه يحشر اللّه تعالى في زمن القائم عليه السلامأو قبله جماعةً من المؤنين لتقرّ أعينهم برؤة أئمّتهم و دولتهم ، و جماعةً من الكافرين و المخالفين ، للانتقام عاجلاً في الدّنيا . و أمّا المستضعفون من الفريقَيْن ، فلايرجعون إلا يوم القيامة الكبرى . و أمّا رجوع الأئمّة عليهم السلام فقد دلّت الأخبار الكثيرة على رجعة أميرالمؤنين عليه السلام و كثير منها على رجعة الحسين عليه السلامو دلّ بعض الأخبار على رجوع النبى صلى الله عليه و آله وسلم و سائر الأئمّة عليهم السلام و أمّا كون رجوعهم في زمان القائم عليه السلام أو قبله أو بعده ، فالأخبار فيه مختلفة . فيجب أن تقرّ برجعة بعض الناس و الأئمّة عليهم السلام مجملاً ، و تردّ علم ما ورد من تفاصيل ذلك إليهم عليهم السلام و قد أوردت الأخبار الواردة فيها في كتاب بحارالأنوار ، و كتبت رسالة مفردة أيضا في ذلك .

روایاتی که بر ثبوت رجعت دلالت دارد فوق تواتر است چنان که علامه مجلسی رحمه الله می فرماید :

گمان نمی کنم که شك نمایی در این مسئله ای که شیعیان در جمیع زمان ها بر آن اتفاق دارند و مثل خورشید در وسط آسمان ، این مسئله بین شان مشهور بوده است و ... چگونه مؤمن به حقانیت ائمه اطهار علیهم السلام در آنچه به نحو تواتر از آن ها در نزدیك به دویست حدیث صریح رسیده است ، شك می کند در حالی که بیش از چهل نفر از علماء اعلام و بزرگان مورد وثوق ، آن را در بیش از پنجاه کتاب از تألیفات شان ذکر نموده اند ، مثل : ثقة الاسلام کلینی و صدوق و شیخ طوسی و سید مرتضی و نجاشی و کشی(1) و ... اگر احادیث رجعت متواتر نباشد پس در چه موردی می توان ادّعای تواتر کرد ؟ با این که همه شیعیان نسل به نسل آن را روایت کرده اند و به گمانم هر کس در امثال این روایات شك دارد ، در حقیقت در امامان دین شك دارد و نمی تواند آن را بین مؤمنین اظهار کند ، پس در تخریب دین قویم حیله می کند !(2)

مرحوم شیخ حرّ عاملی در کتاب « الایقاظ من الهجعة » می فرماید :ثبوت رجعت نزد جمیع علماء معروف و مؤلّفین مشهور از ضروریّات مذهبامامیه است حتی مخالفین هم می دانند که از ضروریّات مذهب شیعه ، اعتقاد به رجعت است .(3)

1- . سپس نام بیش 40 نفر از علمای شیعه را نام می برد .

2- . بحارالانوار : 53 / 122 - 123 . قال رحمه الله : « إعلم یا أخی ! أنّی لا أظنّك ترتاب بعد ما مهّدتُ و أوضحتُ لك فی القول بالرّجعة التی اجتمعت الشیعة علیها فی جمیع الأعصار و اشتهرت بینهم کالشّمس فی رابعة النّهار ... ».

3- . الایقاظ من الهجعة بالبرهان علی الرجعة : 60 . قال رحمه الله : « إنّ ثبوت الرجعة من ضروریّات مذهب الإمامیّة عند جمیع العلماء المعروفین و المصنّفین المشهورین ، بل یعلم العامّة أنّ ذلك من مذهب الشیعة ».

این عالم بزرگوار شیعه می نویسد :

این روایـات ، برخی از احـادیثی هسـتند که بـا توجه به کمی وقت برای تتبّع کامـل و کمی کتبی که برای این منظور احتیـاج است به آن ها دسترسی پیدا کردم . شکی نیست که این روایات ، فوق تواتر معنوی است ... . چه بسا روایاتی که به ما نرسیده بیشتر از اخباری باشد که به دست ما رسیده است .(1)

ابن ابی الحدید نیز مذهب امامیه را بیان کرده و اعتقاد آن ها را به رجعت تصریح نموده است و می گوید :

اگر گفته شود : آن مردی که وعده آمدنش داده شده و در موردش حضرت فرمود : « پدرم فدای فرزند بهترین کنیزان باد » ، کیست ؟ جواب داده می شود : امـا شـیعه امـامیه معتقدنـد که امـام دوازدهم شان است و او پسـر کنیزی است که اسـمش نرجس است . اما اصـحاب ما معتقدند که او فاطمی (از اولاد حضرت فاطمه علیهاالسلام) است و الآن وجود ندارد و در آینده از کنیزی متولد می شود .

اگر گفته شود : از بنی امیّه چه کسانی در آن وقت وجود دارنـد تا از آن ها انتقام بکشد ... ؟ جواب داده می شود : اما شـیعه امامیّه اعتقاد به رجعت دارنـد و می گوینـد : وقتی امام منتظر شان ظاهر شود ، قومی از بنی امیّه و غیر آن ها بر می گردانده می شوند و از آن ها (و از همه دشمنان آل محمّد علیهم السلام) انتقام خواهد کشید ... اما اصحاب ما معتقدند که خداوند در آخر الزمان مردی از فرزندانفاطمه را خلق می کند که الآن موجود نیست ، و زمین را پر از عدل می کندچنان که پر از ظلم و ستم شده است و از ظالمین انتقام می گیرد .(2)

1- . الایقاظ من الهجعة : 391 . قال رحمه الله : « فهذه جملة من الأحادیث الّتي حضـرتْني في هذا الوقت مع ضـیق المجال عن التتبّع التّام و قلّـة وجود الکتب التي یحتاج إلیها في هـذا المرام ، و لا ریب في تجاوزها حـدّ التواتر المعنوی ... . و لعلّ ما لم یصل إلینا في هـذا المعنی أکثر ممّا وصل إلینا ». شیخ طبرسی رحمه الله در مجمع البیان در ذیل آیه « وَیَوْمَ نَحْشُرُ مِنْ کُلِّ أُمَّةٍ فَوْجاً » . النمل : 83 هم به این حقیقت تصریح نموده اند . (مجمع البیان في تفسیر القرآن : 7 / 367)

2- . شرح نهج البلاغة ، ابن ابی الحدید : 7 / 59 . ابن ابی الحدید معتزلی در شرح فرمایش حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام که فرمودند : « فیغریه اللّه ببني اُمیّـة حتّی یجعلهم حطاما » می نویسـد : إن قیل : مَن هذا الرّجل الموعود به الذی قال علیه السـلامعنه : بأبی ابن خیرة الإماء ؟ قیل : أمّا الإمامیّة فیزعمون أنّه إمامهم الثاني عشـر و أنّه ابن أمة اسـمها نرجس . و أمّا أصحابنا فیزعمون أنّه فاطمي یولد في مستقبل الزمان لأُم ولـد ، و لیس بموجود الآن . فإن قیل : فمَن یکون من بني اُمیّة في ذلك الوقت موجودا حتّی یقول علیه السـلام في أمرهم ما قال : من انتقام هذا الرّجل منهم ... ؟ قیل : أمّا الإمامیّة ، فیقولون بالرّجعة و یزعمون أنّه سیعاد قوم بأعیانهم من بني اُمیّة و غیرهم إذا ظهر إمامهم المنتظر ، و أنّه یقطع أیـدي أقوام و أرجلهم . و یسـمل عیون بعضـهم و یصـلب قوما آخرین ، و ینتقم من أعـداء آل محمّـد علیهم السـلام المتقدّمین و المتأخرین . و امّا أصحابنا فیزعمون أنّه سیخلق اللّه تعالی في آخر الزمان رجلاً من ولد فاطمة علیهاالسلام لیس موجود الآن ، و أنّه یملأ الأرض عدلاً کما ملئت جورا و ظلما ، و ینتقم من الظالمین ».

امکان رجعت

بعد از وقوع رجعت در امت های سابق ، امکان آن مسلّم و مفروغ عنه خواهد بود ؛ چون هر چه که واقع شده است حتما ممکن بوده که به وقوع پیوسته ، وگرنه امر محال هرگز تحقق خارجی پیدا نمی کند .

آیات رجعت

در قرآن کریم به وقوع رجعت در امّت های سابق تصریح شده است و ما به ذکر چند مورد اکتفا می کنیم :

1 . « أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّى يُحْيِي هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ قَالَ لَبِثْتُ يَوْماً أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَلْ لَبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ فَانظُرْ إِلَى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ وَانظُرْ إِلَى حِمَارِكَ وَلِنَجْعَلَكَ آيَةً لِلنَّاسِ وَانظُرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نُنشِزُهَا ثُمَّ نَكْسُوهَا لَحْماً فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ » ؛(1)

یا همانند داستان کسی (یکی از پیامبران) که بر کنار یك دهکده ای عبور کرد که دیوارهای آن روی سقف ها فرو ریخته بود ، (و مردمان آن همه مرده و استخوان های شان پوسیده و پراکنده بود ، او با خود) گفت : چگونه خدا

1- . البقرة : 259 .

این ها را پس از مرگ زنده می کند؟ ! (این سخن را برای این گفت که از خدا در خواست کند تا آشکارا به او نحوه زنده نمودن را نشان دهد نه این که در قدرت خداوند شکی داشت) پس خداوند او را صد سال میراند ؛ سپس زنده کرد و به او گفت : چقدر درنگ کردی ؟ گفت : یك روز یا بخشی از یك روز ! فرمود : نه ، بلکه صد سال درنگ کردی ! نگاه کن به غذا و نوشیدنی خود (که همراه داشتی ، با گذشت صد سال) هیچ گونه تغییر نیافته است ! (خدایی که یك چنین مواد فاسدشدنی را در طول این مدّت حفظ کرده ، بر همه چیز قادر است) و به الاغ خود نگاه کن (که چگونه از هم متلاشی شده ! این کار را با تو انجام دادیم) برای این که تو را نشانه ای برای مردم (در مورد معاد و زنده نمودن مرده ها) قرار دهیم . (اکنون) به استخوان ها (ی مرکب خود) نگاه کن که چگونه آن ها را برداشته به هم پیوند می دهیم ، و گوشت بر آن می پوشانیم ! هنگامی که (این حقایق) بر او آشکار شد ، گفت : می دانم خدا بر هر کاری تواناست .

شیخ حرّ عاملی رحمه الله می نویسد :

این آیه صریح است در این که فرد مذکور در آیه صد سال مُرد ، آن گاه خداوند او را زنده کرد و به دنیا باز گردانید و الاغش را نیز زنده کرد و چون آیه ، متضمّن وحی و خطاب به آن شخص است ، ظاهرا این شخص یکی از انبیاء بوده است . در احادیثی که خواهد آمد ، تصریح شده که او از انبیاء است . در برخی از روایات آمده است که او « ارمیا » نبی بوده است . و در بعضی دیگر او را « عُزیر » نبی گفته اند . این روایات را عامّه و خاصّه نقل کرده اند .(1)

2 . « أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ ... » ؛(2)

1- . الایقاظ من الهجعة : 79 . « فهذه الآية صريحة في أنّ المذكور فيها مات مائة سنة ثمّ أحياه اللّه و بعثه إلى الدّنيا و أحيى حماره . و ظاهر القرآن يدلّ على أنّه من الأنبياء لما تضمّنه من الوحي و الخطاب له ، و قد وقع التصريح في الأحاديث الآتية بأنّه كان نبيّا ، ففي بعض الروايات أنّه ارميا النبي ، و في بعضها أنّه عُزير النبي عليهماالسلام و قد روى ذلك العامة و الخاصة ».

2- . البقرة : 243 .

آیا ندیـدی جمعیتی را که از ترس مرگ ، از خانه های خود فرار کردنـد و آنان هزاران نفر بودنـد ؟ ! خداونـد به آن ها فرمود : بمیریـد ! (پس مردند) سپس خدا آن ها را زنده کرد ... .

شیخ حرّعاملی رحمه الله درباره این آیه گفته است :

احادیثی که در آینـده خواهـد آمد و غیر آن ها از اخبار روایت کرده اند که افراد مذکور در این آیه هفتاد هزار نفر بوده اند و خداوند آن ها را برای مدتی طولانی میراند و سپس زنده کرد و به دنیا باز گردانید ، و برای مدت طولانی هم زندگی کردند .(1)

3 . « يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ »(2) ... . « وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى نَرَى اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمُ الصَّاعِقَةُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ وَظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوَى كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ » (3)؛

ای بنی اسـرائیل ! نعمتی را که بر شـما ارزانی داشتم به یاد آورید ... . و (نیز به یاد آورید) هنگامی را که گفتید : ای موسی ! ما هرگز به تو ایمان نخواهیم آورد مگر این که خدا را آشـکارا (با چشم خود) ببینیم ، پس صاعقه شـما را گرفت ، در حالی که تماشا می کردید . سـپس شما را پس از مرگتان ، حیات بخشیدیم ، شاید شکر (نعمت او را) به جا آورید . و ابر را بر شما سایبان قرار دادیم ، و منّ (شیره مخصوص و لذیذ درختان) و سـلوی (مرغان مخصوص ، شبیه کبوتر) را بر شـما فرسـتادیم (و گفتیم :) از نعمت های پاکیزه ای که به شـما روزی داده ایم بخورید .و آیات دیگری که صریح در رجعت اند .(4) و ادلّ دلیل بر امکان چیزی وقوع

1- . الایقاظ الهجعة : 78 .

2- . البقرة : 47 .

3- . البقرة : 55 - 57 .

4- . در آیه دیگر فرمودنـد : « وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِ الْمَوْتَى قَالَ أَوَلَمْ تُؤْمِنْ قَالَ بَلَى وَلَكِنْ لِيَطْمَئِنَّ قَلْبِي قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلَى كُلِّ جَبَلٍ مِنْهُنَّ جُزْءاً ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْياً ... » . البقرة : 260

آن است ، لذا از وقوع آن در امت های سابق نتیجه می گیریم که قول به محال بودن آن باطل است .

روایات رجعت

لازم به تذکّر است که رجعتی که اخبار متواتر وقوع آن را در این امت خبر داده اند ، در زمان ظهور امام زمان علیه السلام واقع خواهد شد .

اخباری که بر رجعت دلالت دارند ، چند دسته اند :

الف) اخباری که دلالت دارند بر این که : « جمعی از مؤمنان و کافران خالص باز می گردند » .

شیخ طبرسی رحمه الله در تفسیر مجمع البیان درباره قول خداوند متعال : « وَيَوْمَ نَحْشُرُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجاً » .(1) گفته است :

قد تظاهرت تلك الأخبار عن أئمّة الهدى من آل محمّد عليهم السلام في أنّ اللّه سيعيد عند قيام المهدي عليه السلام قوما ممّن تقدّم موتهم من أوليائه و شيعته ليفوزوا بثواب نصرته و معونته و يبتهجوا بظهور دولته و يعيد أيضا قوما من أعدائه لينتقم منهم و ينالوا بعض ما يستحقّونه من العذاب و القتل على أيدي شيعته ، و الذلّ و الخزي بما يشاهدون من علوّ كلمته ؛(2)

اخبار بسیاری از امامان هدایت از آل محمّد علیهم السلام دلالت دارند بر این که خداوند هنگام قیام امام زمان علیه السلام گروهی از اولیاء و شیعیان آن حضرت را که قبلاً از دنیا رفته اند باز می گرداند تا به ثواب یاری کردن آن حضرت برسند و به ظهور دولت آن حضرت خوشحال شوند و نیز گروهی از دشمنان آن حضرت را باز می گرداند تا از آنان انتقام بگیرد و به برخی از عذاب هایی که استحقاق آن را دارند برسند و به دست شیعیان آن حضرت کشته شوند و با مشاهده برتری کلمة اللّه ، خوار و ذلیل گردند .

1- . النمل : 83 .

2- . مجمع البيان في تفسير القرآن : 7 / 367 .

در «مختصر البصائر» از امام صادق علیه السلام روایت شده است که حضرت فرمودند :

إنّ الرجعة ليست بعامّة و هي خاصّة ، لا يرجع إلاّ من مَحَضَ الإيمان محضا أو مَحَضَ الشّرك محضا ؛(1)

رجعت عمومی نیست ، بلکه گروهی خاص رجعت خواهند کرد که از ایمان خالص یا از شرك خالص برخوردارند .

به همین جهت علامه مجلسی رحمه الله گفته است :

الرجعة عندنا يختصّ بمن محض الايمان و محض الكفر ، دون من سوى هذين الفريقين ؛(2)

رجعت نزد ما امامیه اختصاص به مؤمنان و کافران خالص دارد و غیر این دو گروه رجعت ندارند .

ب) اخباری که دلالت می کنند بر این که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و امامان

علیهم السلام رجعت دارند .

بکیر بن اعین می گوید :

قال لي من لا أشك فيه ، يعنى أبا جعفر

عليه السلام : إنّ رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم و أميرالمؤمنين عليه السلامسيرجعان ؛(3)

همانا رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و امیرمؤمنان علیه السلام به زودی رجعت خواهند کرد .

از امام صادق علیه السلام روایت شده که فرمودند :ليس منّا من لم يؤمن بكرّتنا ؛(4)

از ما نیست هر که به رجعت ما ایمان نداشته باشد .

1- . بحار الانوار : 53 / 39 ، حديث 1 ، باب 29 ، الرجعة .

2- . همان : 53 / 137 .

3- . الإيقاظ من الهجعة : 379 ، الثالث والاربعون بعد المائة ما رواه سعد بن عبداللّه في مختصر البصائر .

4- 4 . من لا يحضره الفقيه : 3 / 458 ، حديث 4583 ، باب المتعة . دنباله حديث : « و يستحلّ مُتْعَتَنا » دارد و اين عبارت عطف بر منفى است يعنى : « و لم يستحلّ متعتنا الّتي حكمنا بجوازها ». مجلسى اول رحمه الله در شرح كافى مى نويسد : « قال الصادق عليه السلام ليس منا » و من شيعتنا « من لم يؤن بكرّتنا » أي برجوعنا في الرجعة الصغرى عند قيام القائم صلوات اللّه عليه « و يستحل » أي من لم يستحل « متعتنا » و قد قال اللّه تعالى : « وَ يَوْمَ نَحْشُرُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجاً مِمَّنْ يُكَذِّبُ بِآيَاتِنا » و ورد الأخبار المتواترة من النبي و الأئمة عليهم السلام فيها ، و كتب أكثر محدثينا كتابا مفردا في ذكر الأخبار الواردة فيها ، و كذا في المتعة حتى إن مسلم بن الحجاج ذكر في مبتدأ كتابه جابر بن يزيد الجعفي و قال : لا أستحل أن أروي عن جابر شيئا لأنّه قال : بالرجعة ، و ذَكَر أنه سمع من أبي جعفر عليه السلام محمد

بن علي الباقر عليهماالسـلام سـبعين ألف حديث من الأسرار . مع أنّهم رووا في صحاحهم عن أبي هريرة أكثر من هذا مع أشياء كثيرة تدلّ على أنه كان مشـتهرا بالكذب في زمانه . و ظاهر عند أولي الألباب أنّه ما كان سـبب عداوة جابر إلا انتسابه بأهل البيت عليهم السلام عكس أبي هريرة ، و من تتبع كتبهم يعلم أنّهم قاطبة معادون لأهل البيت عليهم السـلام و لكن لا يُظْهِرون العداوة سيما فضلاؤم إلا أن يكونوا من الشيعة و لا يوجد واسطة بينهم .

در بعضی از زیارات این گونه آمده است :

إنّي لَمِنَ الْقَائلينَ بفَضْلِكُمْ مقرّ برجعتكم ؛(1)

من از کسانی هستم که به فضل شما اعتقاد دارم و به رجعت شما اقرار می کنم .

و در زیارت جامعه آمده است :

وَ جَعَلَني مِمَّنْ يَقْتَصُّ آثارَكُم و يَسْلُكُ سَبيلَكُمْ وَ يَهْتَدِي بِهُديكُمْ وَ يُحْشَرُ فِي زُمْرَتِكُمْ و يَكِرُّ في رَجْعَتِكُمْ ؛(2)

و مرا از کسانی قرار بدهد که از آثار شـما پیروی می کند و به راه شـما می رود و با هدایت شما ، هدایت می شود ، و از کسانی قرار دهد که در گروه شما ، محشور می گردد و در رجعت شما باز می گردد .

1- . مصـباح المتهجّد : 1 / 289 ، « يسـتحب زيارة النبى صـلى الله عليه و آله وسـلم و الائمّة عليهم السـلام في يوم الجمعة » ، وسائل الشيعة : 14 / 579 ، باب 96 « باب استحباب زيارة النبيّ و الأئمّة . . . » حديث 19857 . الايقاظ من الهجعة : 301 .

2- . من لا يحضره الفقيه : 2 / 615 ، باب « زيارة جامعة لجميع الأئمّة عليهم السلام » حديث 3213 . تهذيب الأحكام : 6 / 99 ، باب « زيارة جامعة لسائر المشاهد على أصحابها السّلام » حديث 177 ، عيون الأخبار : 2 / 276 ، زيارة اُخرى جامعة ...

و در زیارت امام حسین علیه السلامآمده است :

أَشْهَدُكُمْ أَنّي بِكُمْ مُؤْمِنٌ و بِإيابِكُمْ مُوقِنٌ ؛(1)شما را گواه می گیرم که به شما مؤمن هستم و به رجعت شما یقین دارم .

ابو خالـد کابلی از امام سـجاد علیه السـلام روایت می کند که حضـرت درباره فرمایش خداوند : « إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُّكَ إِلَى مَعَادٍ »(2) فرموده است :

یرجع إلیکم نبیّکم و أمیر المؤمنین و الائمة علیهم السلام ؛(3)

پیامبر شما و امیر مؤمنان و امامان علیهم السلام به سوی شما باز می گردند .

و روایات بسیار دیگری که در این باره وارد شده است .

ج) روایاتی که بر رجعت بعضی از امامان علیهم السلام - مانند امیر المؤمنین

علیه السلام - دلالت دارند .

ابوبصیر در ضمن حدیثی از امام صادق علیه السلام روایت می کند که آن حضرت فرمودند :

إنّ رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم قال لعلّي علیه السلام : یا علي ! إذا کان في آخر الزمان

اخرجك اللّه في أحسن صورة و معك مِيْسَم تَسِمُ به أعداءك ؛(4)

رسول خدا صـلی الله علیه و آله وسـلم به امیرالمؤمنین علیه السـلام فرمود : ای علی ! چون آخر الزمان فرا رسد ، خداوند تو را در زیباترین صورت ظاهر می سازد و در دست تو میسمی(5) هست که دشمنانت را با آن علامت می گذاری .

1- . الإیقاظ من الهجعة : 239 .

2- . القصص : 85 . یعنی : آن کس که قرآن را بر تو فرض کرد تو را به جایگاهت باز می گرداند .

3- . تفسیر الصافي : 4 / 107 .

4- . تفسیر القمی : 2 / 130 . مختصر البصائر : 152 .

5- . المِيْسَم : هي الحدیـدة الّتي یکوی بها . و اصـله : مِوْسَم ، فقلبت الواو یاءً لکسـرة المیم . میسم در لغت به معنی آلت نشانه گذاری و آهنی است که با آن گوسفندان را داغ می کنند و نشانه می گذارند تا با گوسفندان دیگر اشتباه نشوند .

بعضی از روایات از رجعت امام حسین علیه السلام خبر داده اند مثل این روایت که معلی بن خنیس و زید شحّام می گویند از امام صادق علیه السلام شنیدیم که می فرمود :أوّل من تکرّ في رجعته الحسين بن علی علیهماالسلام یمکث في الأرض حتّییسقط حاجباه علی عینیه (1)؛

اوّلین کسی که به دنیا رجعت می کند امام حسین علیه السلام است و به قدری در زمین می ماند (و حکومت می کند که از کثرت سنّ) ابروهایش روی دیدگانش می ریزد .

و غیر این روایات .

د) روایاتی که دلالت بر رجعت انبیاء دارند .

امام صادق علیه السلام درباره سخن حق تعالی : « وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ »(2) فرمودند :

ما بعث اللّه نبیّا من لدن آدم و هلمّ جرّا إلا و یرجع إلی الدّنیا فینصر رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم و أمیر المؤمنین ... ؛(3)

و (به خاطر بیاورید) هنگامی را که خداوند ، از پیامبران (و پیروان آن ها) پیمان مؤکّد گرفت که هر گاه کتاب و دانش به شما دادم ، سپس پیامبری به سوی شما آمد که آنچه را با شماست تصدیق می کند ، به او ایمان بیاورید و او را یاری کنید . » فرموده است : از حضرت آدم تا رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم خداوند پیامبری را مبعوث نکرده است جز این که به دنیا بر می گردد و رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و امیر مؤمنان را یاری کنند ... .

ه) روایاتی که دلالت بر رجعت بعضی از شیعیان خاص دارند .

شیخ طوسی رحمه الله در کتاب « الغیبة » از مفضّل بن عمر روایت می کند که ایشان

1- . مختصر البصائر : 91 ، حدیث 58/ 4 ، الایقاظ من الهجعة .

2- . آل عمران : 81 .

3- . الایقاظ من الهجعة : 332 ، و لاحظ : 1 / 359 ، حدیث 218 .

گفته است :

ما درباره حضـرت قائم علیه السـلام و یاران منتظر آن حضـرت که از دنیا رفته بودند ،سخن به میان آوردیم ، در این هنگام امام صادق علیه السـلام فرمود : هر گاه حضـرت قیام کنـد در قبر مؤمن به او گفته می شود : ای مؤمن ! صاحب تو ظهور کردهاست ، اگر می خواهی به او ملحق شوی ملحق شو و اگر می خواهی در کرامت الهی اقامت کنی پس در همان جا اقامت نما .(1)

و) روایاتی که دلالت دارند بر این که امیر مؤمنان علیه السلام چند بار رجعت می کند .

ابو حمزه ثمالی از امام باقر علیه السلام از امیرالمؤمنین علیه السلام روایت می کند که فرمودند :

برای من رجعتی پس از رجعت و بازگشتی پس از بازگشت است . من صاحب رجعت ها و بازگشت ها ، و صاحب حمله ها و انتقام ها و دولت (و حکومت) هـای عجیب و غریبم ... من دابّـة الارض (یعنی : جنبنـده زمین) و صاحب عصا و میسم (آهنی که برای علامت گزاری استفاده می شود) هستم .(2)

و غیر این از روایات دیگر .

بعضی در مقام اقامه دلیل عقلی بر رجعت نوشته اند :

إنّ الرّجعـة و ان کانت من حیث هي ممّا لا دلیل عقلي علی نفیه و إثباته ، و لکن یمکن إقامة الدّلیل العقلي علی اثبات رجعة الأئمة علیهم السلام فیما إذا خلت الأرض عن الحجة بن الحسن علیه السلام - إن أمکن ذلك کما أُشیر إلیه في بعض الأخبار - فإنّ برهان اللطف حینئذ یحکم بالرّجعة بعد فرض عدم تجاوز عدد الأئمة عن اثني عشر کما لا یخفی . ؛

1- . الغیبة ، الطوسی : 459 ، بحار الانوار : 53 / 91 ، حدیث 98 . « ذکرنا القائم علیه السلام و من مات من أصحابنا ینتظره ؛ فقال لنا أبو عبد اللّه علیه السلام : إذا قام أُتِيَ المؤمن في قبره ، فیقال له : یا هذا إنّه قد ظهر صاحبك فإن شئت أن تلحق به فالحق ، و إن تشاء أن تقیم في کرامة ربّك فاقم ».

2- . الإیقاظ من الهجعة بالبرهان علی الرجعة : 365 . « قال امیر المؤمنین علیه السلام : ... و إنّ لي الکرّة بعد الکرّة و الرّجعة بعد الرّجعة ، و أنا صاحب الکرّات و الرّجعات ، و صاحب الصّولات و النقمات و الـدّولات العجیبات و أنا دابّة الأرض و أنا صاحب العصا و المیسـم ».

اقامه دلیل عقلی بر اثبات رجعت امامان به این گونه ممکن است : وقتی که فرض این است که عدد امامان از دوازده نفر تجاوز نمی کند و (با توجّه به این که) زمانی که زمین از امام زمان علیه السلام (حضرت مهدی عجّل اللّه تعالی فرجه الشریف) خالی شود - اگر این امر ممکن باشد چنان که برخی از روایات به آن اشاره کرده اند - در این صورت برهان لطف حکم می کند که باید رجعتصورت گیرد ، (و حجّت های دیگری برای هدایت بشر و حفظ و بقای زمین ، رجعت کنند ؛ زیرا زمین آنی از حجّت خدا خالی نخواهد بود وگرنه با اهلش فرو می رود .) فتأمّل !

پاسخ به شبهات درباره رجعت

اشاره

در باب معاد شبهاتی وارد کرده اند که آن شبهات در موضوع رجعت نیز می آید ، ما در این قسمت ، اساس این شبهات را به همراه پاسخ آن ذکر می کنیم :

1. استحاله اعاده معدوم

گفته اند : لازمه زنده کردن انسان ها بعد از مرگ ، اعاده معدوم است ؛ زیرا انسان با مردن نابود می شود و از بین می رود ، پس اگر دوباره او را به این دنیا بر گردانند ،

معنایش این است که معدوم برگردانده و اعاده شده است ، و اعاده معدوم محال است . بنا بر این ، رجعت که همان بر گرداندن انسان معدوم است محال است .

در بیان این که اعاده معدوم محال است چنین گفته اند : یکی از مقوّمات هر شخصی زمان و وقتی است که در آن زندگی می کند . مثلاً زید که در روز جمعه زندگی می کند و وجود دارد ، روز جمعه از مقوّمات اوست و بدون روز جمعه و آن زمان خاص ، زید وجود ندارد .

بنا بر این ، اگر زید در روز جمعه صد سال پیش مرده باشد و بعد از صد سال در رجعت ، او را در یکی از روزها - مثلاً پنجشنبه - زنده کردند ، می گوییم : یك آن از زمان پیش از مرگ ، جزء مقوّمات و مشخّصات زید بود . و زید بدون آن زمان ،

زید نبود . اکنون که او را بر می گردانند ، آیا زمانی که حیات داشت و از مقوّمات او بود با او بر می گردد یا نه ؟

اگر بگویی زمان را بر نمی گردانند ، بنا بر این ، زید تمام بر گردانده نشده است ؛ زیرا زمان جزء مشخّصات او بود ، پس معدوم تمام و کمال بر گردانده نشده است .و اگر بگویی زمان نیز با او برگردانده می شود ، مستلزم تضاد و یا خلف است که محال است ؛ زیرا با قبول این که زمان از مشخّصات و مقوّمات انسان است می گوئیم : اگر زیدِ صد سال پیش را با زمان صد سالِ پیش بر گردانند و الآن هم که زمان صد سال بعد است ، الآن این زید هم زیدِ با زمانِ صد سال پیش است ، و هم زیدِ با زمانِ صد سال بعد (یعنی زمان حال) است ، و این اجتماع نقیضین است ؛ زیرا زمانِ صد سال قبل نمی شود زمان الآن باشد .

و اگر زیدِ زمانِ صد سال پیش نباشد بلکه زیدِ زمانِ حال باشد ، خلف فرض است ، یعنی آنچه را که می خواستید بدست نیاوردید .

و اگر دفع محذور را این گونه بنمایید که : زمان اوّل فرقش با زمان دوّم به این است که زمان اوّل در زمانی واقع شده است و زمان دوّم در زمان دیگری ، و تضاد پیش نمی آید ، نقل کلام در آن زمان می شود که زمان اوّل و زمان دوّم در آن واقع بود و هست ، و کار منتهی به تسلسل می گردد ، و در نتیجه محذور دفع نمی گردد .

پاسخ : اولاً این که گفتید زمان جزء مشخّصات و مقوّمات انسان است ، درست نیست . شخصیّت و تقوّم انسان به زمان نیست بلکه زمان ظرف برای انسان است و این موضوع آن قدر واضح است که از هر کس سؤال شود می داند که انسانیّت انسان ، به زمان نیست و جواب می دهد که زمان ظرفی است که انسان در آن زندگی می کند نه این که انسانیّت انسان به زمان وابسته باشد .

ثانیاً : معاد و رجعت از اموری است که مبتنی بر مطالب فلسفی و دقت های عقلی نیست بلکه میزان در آن قضاوت عرف و عقلاست .

و باید دید که اگر کسی بعد از مردن زنده شد ، عقلاء چه می گویند ، آیا حکم می کنند که این همان است که برگشته است یا غیر آن است ؟ اگر کسی بمیرد و بعد از مردن به دعای امام زمان علیه السلام زنده گردد ، بازماندگانش خوشحال می شوند و اظهار سرور و شادی می کنند ؟ و یا خوشحال نمی شوند و می گویند این که زنده شده کسیغیر از میّت ماست ؟ مسلّماً خوشحال می شوند و اگر در آن میان کسی محال بودن اعاده معدوم را مطرح کند بر او می خندند .

مخفی نماند که از نظر عرف و عقلاء هر شخصی دارای شخصیتی است که آن را نفس ناطقه می گویند و به آن به عنوان « من » و «او » و « تو » اشاره می کنند ، اگر چه تغییر کند و رنگ عوض نماید ، باز هم مردمی که او را می شناختند ، او را همان می دانند که صد سال قبل وی را می شناختند ، اگر چه در طول این مدت صد سال – مثلاً – که عمر طولانی کرده ، سلول های بدن او عوض شده و گذشته ها از بین رفته و جای آن ها را سلول های دیگری گرفته اند ، ولی عرف مردم به او همان خطاب صد سال قبل را می کنند و معتقدند او همان است .

بنا بر این ، آن کس که در رجعت بر می گردد همان است که سال های پیش مرده بود و الآن مردم می گویند : این انسانی که سال ها پیش مرده بود ، برگشت نموده است و هرگز شبهه محال بودن اعاده معدوم را به نظر نمی آورند .

علامه مجلسی رحمه الله در بحث معاد جسمانی در جواب از شبهه استحاله اعاده معدوم می فرماید : بدان که بر تقدیر عدم قول به امتناع اعاده معدوم (یعنی بگوئیم : اعاده معدوم محال نیست بلکه ممکن است) – بنا بر آن که دانستی دلیلی بر امتناع قائم نشده است و دعوی بداهت ممنوع است – در اثبات معاد جسمانی اشکالی نیست ، خصوصا بنا بر قول به انعدام جمیع اشیاء که از قول به عدم امتناع (اعاده معدوم) چاره ای نیست چنان که مذکور خواهد شد إن شاء اللّه .

اگر کسی قائل به امتناع باشد نیز قول به حشر جسمانی ممکن است به آن که

بگوئیم : در اعاده اشـخاص که در شـرع وارد شده است همین بس است که از آن ماده بعینها یا از آن اجزاء بعینها مخلوق شود خصوصا در وقتی که شبیه باشد به آن شـخص در صفات عوارض به حیثیّتی که اگر او را ببینی بگویی این فلان است ؛ زیرا که مدرك لذّات و آلام ، روح است اگر چه به توسّط آلات باشـد . و لهذا می گوئیم که آدمی را ازوقتی که روح در او دمیده می شود تا هنگام پیری همان شـخص اسـت هر چند متبدّل شود صورت او و هیئت او ، و اجزای او به تحلیل رود و بدل آن ها بیاید . بلکه اگر بسـیاری از اعضای او را قطع کنند باز می گوینـد شـرعا و عرفا که همان شـخص است . و اگر در جوانی به حـدّی یا قصاصـی محکوم شود ، در پیری از او استیفاء می کننـد . و اگر غلامی در جوانی گناهی کرده باشـد و آقایش در پیری بر او دست بیابـد و او را تأدیب کنـد نمی گوینـد بر او سـتم کرده است و این ها یا به اعتبـار اجزاء اصـلیّه است ، یابه اعتبار این است که کار با روح است و همین که شـخص به حسب عرف همان شـخص است عقل تجویز تعذیب او می کند و ظلم نمی شمارد .

و هم چنین تعـذیب بعـد از موت ؛ زیرا که روح بنا بر مشـهور بعینه باقی است و نصوص دلالت نمی کند مگر بر آن که آن شـخص بر می گردد به نحوی که حکم کنند به حسب عرف بر آن که آن شخص است ، هم چنان که حکم می کنند بر یك آب ، هر گاه بر دو ظرف بریزند که این همین آب است که در یك ظرف بود و به حسب شرع و عرف ... .

و در بعضی از آیات و اخبار إشعار به این هست چنان که حق تعالی فرموده است :

« أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَى وَهُوَ الْخَلاَّقُ الْعَلِيمُ » ؛(1)

آیا آن کسی که آسمان ها و زمین را خلق کرده است ، قادر بر آن نیست که مثل ایشان را خلق کند .

1- . یس : 81 .

و باز فرموده است در وصف عذاب اهل جهنم :

« كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ جُلُوداً غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ » ؛(1)

هر گاه پوست های تنشان (در آن) بریان گردد (و بسوزد) پوست های دیگری‌به جای آن قرار می دهیم ، تا عذاب را بچشند .

و در احادیث عامه و خاصه وارد شـده است که محشور می شونـد متکبران ماننـد موران و عامّه نقل کرده انـد که دندان کافر مانند کوه احد خواهد بود ، و اهل بهشت بی موی بدن ، ساده و سرمه کشیده خواهند بود .

و از احادیث خاصه و عامه در احتجاج شـیخ ابوطالب طبرسـی و در مجالس شـیخ طبرسـی روایت کرده اند که : ابن ابی العوجاء ملحد از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام سؤال کرد از آیه « بَدَّلْنَاهُمْ جُلُوداً غَيْرَهَا » و گفت گناه این پوست چیست که آن را عذاب می کنند؟

حضرت فرمود :

وای بر تو این همـان پوست است و غیر آن است . ابن ابي العوجاء گفت : مثل آن را از امور دنیا بفرما ، فرمود : که مثل آن است که خشتی را بشـکنند و گِل کنند و بار دیگر در همان قالب بریزند ، می توان گفت همان است و می توان گفت غیر آن است . گفت : بلی خدا مردم را از وجود شما بهره مند گرداند .(2)

و با این مراتب احوط و اولی آن است که تصـدیق نمایند آنچه را در نصوص متکاثره متواتره وارد شده است و به ضـرورت ادیان و ملل ثابت شـده است از ثبوت حشـر جسـمانی و آنچه وارد شـده است از خصوصـیات آن ، و خوض نکننـد و تفکّر ننماینـد در امثال این امور ؛ زیرا مکلّف نشـده انـد به تفکّر و نظر کردن در آن ها چرا که ممکن است اذعان کنند امری را که مطابق واقع نباشد و در آن معذور نباشـند چنان چه سابقا مذکور شد .(3)

1- . النساء : 56 .

2- . حق اليقين : 382 ، طبع علميّه اسلاميّه .

3- 2 . الاحتجاج : 2 / 354 .

2. آکل و مأکول

شبهه اتحاد آکل و مأکول این است که : در قیامت بایـد همه انسان ها برای رسـیدن به پاداش و کیفر اعمالشان زنـده شوند ، بنا بر این ، اگر انسانی در ایام قحطی و گرسـنگی شدید یکی از افراد همنوع خود را بخورد و انسان مأکول جزء بدن آکل گردید ، بهنوعی که از هم امتیازی ندارند و در خارج یك نفر دیده می شوند ، و دو چیز نیسـتند که هر دو محشور بشوند ، آیا در این صورت معاد و بازگشت برای کدام هست ؟ آکل یا مأکول ؟ اگر آکل محشور شود و مأکول حشری نداشته باشد ، و یا بر عکس باشد ، خلاف ضرورت و اتفاق و دلایل شرعیّه است !

اگر بگویی : هر دو محشور می شونـد ، فرض این است که مـأکول از بین رفت و جزء بـدن آکـل گشت و دو نفر نیسـتند . بنا بر این ، معاد جسمانی و رجعت محال خواهد بود و لذا بسیاری از فلاسفه به معاد روحانی معتقد شدند .

جواب : اگر کسـی خدا را بشـناسد و به قدرت او معتقد باشد ، جواب از این شـبهه برای او آسان است . چگونه می شود سدّ راه قدرت حق تعالی کرد ؟ و او جلّ و علا هر چه اراده کند و متعلّق اراده اش ممکن باشد واقع می شود .

خداوند قادر است ماده اصـلی مأکول را نگه دارد که از بین نرود و جزء اصلی آکل نگردد ، و در روز قیامت آن را بعینه برگرداند و روح را به آن ملحق نمایـد . پس ممکن است اجزاء اصـلیه مأکول جزء آکل نشود و بر فرض که جزء آن شود ، جزء اجزای فضـلیّه آکل شود نه جزء اصلی آن .(1)

3. بازگشت فعل به قوّه

بعضـی در مقام ابطال رجعت گفته انـد : مرگ بر هیـچ زنـده ای عارض نمی شود مگر بعـد از آن که آن موجود زنده به حدّ کمال رسـیده و زندگی اش کامل شده باشد و آنچه

1- . ما در « شرح کشف المراد » در بحث معاد ، جواب های متعددی از این اشکال ذکر نمودیم پس به آنجا مراجعه کنید .

در قوّه اش بوده به فعلیّت رسیده باشد . چنین موجودی که تمام کمالات بالقوّه اش فعلیّت یافته ، اگر بعد از مردن به دنیا بر گردد ، در حقیقت دوباره به حالت قوّه و استعداد برگشته است . و این که امرِ فعلیّت یافته به قوّه تبدیل شود امرِ محالی است .

جواب : اوّلاً اصل مبنا باطل و نادرست است . چنان که اشاره خواهیم نمود . و برفرض تسلیم و پذیرفتن اصل مبنا ، بعضی چنین جواب داده اند :

رجعت مثل معاد ، مستلزم این نیست که چیزی که تمام کمالات بالقوه اش فعلیّت یافته ، دوباره به حالت قوّه و استعداد بر گردد ؛ زیرا ممکن است انسان (بعد از آن که به مرگ غیر طبیعی از دنیا رفته) در زمان دیگر مستعدّ کمالی شود که در زمانی غیر از زمان زندگی اش موجود و فراهم شده است و بعد از مردن ، دوباره زنده می شود تا آن کمال را به دست آورد و یا ممکن است اصل استعدادش مشروط باشد به این که مقداری در برزخ زندگی کند . چنین کسی بعد از مردن و دیدن برزخ ، دارای آن استعداد می شود و دوباره به دنیا بر می گردد که آن کمال را بدست آورد و در هر یك از دو فرض ، مسأله رجعت و بازگشت به دنیا جایز است و مستلزم محذور محال نیست .(1)

بعضی دیگر گفته اند :(2)

تناسخ یعنی برگشت روح به بدن دیگر با همان فعلیّت اولی و ضعف وجودی که داراست . اما بازگشت روح - با بقای کمال و جوهریّت مخصوص به خودش که بسبب مرگ ، بدست آمده ، - برای تدبیر بدن ، به نحو کامل تر از تدبیر گذشته است ، و این تناسخ محال نیست بلکه این نوع بازگشت مانند تمثّل یافتن بعضی از ملائکه است که با آن که برای استکمال خود نیازی

1- . قال : « إنّ الرّجعه كالمعاد لا تستلزم عود ما خرج من القوّة إلى الفعل إلى القوة ثانيا ؛ فإنّ من الجائز أن يستعدّ الانسان لكمال موجود في زمان بعد زمان حياته الدنيويّة الأُولى فيموت ثمّ يحيى لحيازة الكمال المعدّ له في الزمان الثاني أو يستعدّ لكمال مشروط بتخلّل حياة ما في البرزخ فيعود إلى الدّنيا بعد استيفاء الشرط ، فيجوز على أحد الفرضين الرّجعة إلى الدنيا من غير محذور المحال » .

2- . این دو جواب بر طبق مبنای ما خالی از مناقشات نیستند که بحث آن مربوط به « معاد » است .

به بـدن محسوس ندارنـد ، ولی در مواردی به امر خـدای تعـالی تمثّـل می یابنـد ، آن هم در بـدن های مخصوص ، ماننـد تمثّل جبرئیل به صورت بشر در قصه حضرت مریم علیهاالسلام .(1)

بازگشت فعل به قوّه و جواب کامل تر

می گویند :(2) موجودی که استعداد کمال را دارد ، هنگامی که کمالات استعدادیِ آن ، جنبه فعلیّت به خود بگیرد ، - از قوّه به فعل در آید - دیگر نمی تواند به حال اوّلی بر گردد ؛ زیرا رجوع از فعلیّت به قوّه محال است .

نفس انسانی با مردن از مادّه تجرّد پیـدا می کند و یك موجود مجرّد مثالی یا عقلی می شود ، که این دو (یعنی مثالی و عقلی) از مرتبه مادّه برتر بوده و وجود آن ها از

وجود مادّه قوی تر است . اگر مجدّدا نفس بعد از مرگ به مادّه تعلّق پیدا کند ، لازم

می آید که از فعل به قوّه باز گردد و آن محال است .

جواب از این شبهه به وجوهی است : دو جواب نقضی و یك جواب حلّی است :

1 . قرآن به صـراحت از زنده شدن مردگان در امّت های سابق خبر داده است که بعضی از آن موارد را ذکر کردیم . اشکال کننده ، در مورد رجعتِ اقوام گذشته هر پاسخی به شبهه خود بدهد ما هم در مورد رجعت امت اسلامی در زمان ظهور و بعد از ظهور همان جواب را می دهیم .

2 . پیروان همه ادیان آسـمانی به معاد عقیـده دارنـد و بـدون شك در روز قیامت ، روح به بـدن باز می گردد و انسان ها زنده می شوند و به سزای اعمال خود می رسند .

1- . رساله اثبات رجعت ، سید ابوالحسن رفیعی : 33 . قال : « إنّ التناسخ هو عود الرّوح إلی البدن الآخر مع ما علیه من الفعلیة الأوّلیة و ضعف الوجود . و امّا رجوع الرّوح مع بقاء کماله و جوهریّته المخصوصـة الّتي حصـلت له بالموت لتـدبیر بدن علی نحو أکمل من التدبیر السـابق فلیس بتناسـخ محـال ، بـل الرّجوع المـذکور کتمثّل بعض الملائکـة فانّهم مع عـدم احتیاجهم إلی الاسـتکمال من ناحیـة البـدن المحسوس تمثّلوا في موارد بأمره تعالی في أبدان مخصوصة کتمثّل جبرئیل بصورة بشر في قصة مریم علیهاالسلام » .

2- . بیان اشکال و جواب به طریق دیگر .

اشکال کننده ، در مورد معاد هر جوابی به شبهه خود بدهد ، ما همان پاسخ را در مورد رجعت می گوییم .این دو جواب نقضی است .

3 . اما جواب حلّی : موت معنایش انفکاك روح از بدن است . و روح هیچ گونه تجرّدی ندارد چنان که در اخبار به آن تصریح شده است .(1)در رجعت به امر پروردگار ، روح به بدن اصلی باز گردانده می شود و هرگز نفس از جسمیّت و ماده بودن ، خارج نمی شود و یك موجود مجرّد مثالی یا عقلی نمی گردد تا اشکال قوّه و فعل پیش آید .

و هرگز امکان ندارد چیزی که دارای اجزاء است ، در ذات و جوهرش حرکت و رشد کند تا این که از زمان و مکان و قوّه و مقدار - که از لوازم غیر قابل انفکاك وجود آن هستند - خارج شود و از مقدار و اجزاء که مقوّم ذات آن هستند ، فارغ گردد .

روشن است که هر حقیقت عددی و مقداری ، مخلوق است و وجود هر مخلوقی قائم به اجزاء و ابعاض خود بوده و خروجش از آن مستلزم خروج شی ء از ذات خویش و مساوی با انعدام آن می باشد . پس آنچه دارای زمان و مکان است و حقیقتی عددی است و قابل زیاده و نقصان می باشد ، هرگز قابل خروج از آن نیست و برای همیشه چنان خواهد بود و خروجش از مقدار و اجزاء ، مساوی با خروج آن از ذات خویش و عین نیستی و عدم آن است .

فلاسفه معتقدند که روح مجرّد از مادّه است ، ولی در مقابل ، از آیات قرآن کریم و احادیث عترت معصومین علیهم السلام استفاده می شود که : روح جسمی لطیف و دارای شکل و هیکل است ؛ مانند اجسام لطیف می رود و می آید ؛ سخن می گوید ؛ وارد بدن می شود ؛ بیرون می رود ؛ همراه جنازه اش راه می رود و دارای شکل و طول و عرض است که از خواص جسم می باشند .

1- . به کتاب « شرح رساله اعتقادات علامه مجلسی رحمه الله » : 304 - 318 مراجع کنید .

مرحوم علامه مجلسی

رحمه الله در این باره می گوید :

اخبار بسیار که در باب تنزیه حق تعالی وارد شده ، ظاهرا دلالت می کند بر آن که : تجرّد از صفات مختصّه حق تعالی است .(1) و اکثر احادیث قبض روح و همراه بودن روح با میّت و آمدن به نزد اهل خود و منتقل شدن به وادی السّلامو امثال آن ها ، دلالت بر تجسّم می کند ... و هم چنین احادیثِ خلق ارواح پیش از اجساد و بودن آن ها بر دور عرش و امثال آن ها دلالت بر جسمیّت می کنند ، مگر آن که تأویل کنند آن ها را به تأویلات بعیده که بدون ضرورت ، از طریقه ارباب دیانت بعید است .(2)

4. تناسخ

می گویند : آیا رجعت همان تناسخ نیست که ضرورت ادیان بر خلاف آن است ؟

در پاسخ می گوییم : تناسخ ، انتقال روح (پس از نوعی تکامل) از بدنی به بدن دیگر است که از هر جهت با بدن اوّل جدا است که بدون هیچ شبهه ای محال است .

ولی رجعت این چنین نیست ؛ زیرا از نوع معاد جسمانی است که روح به بدن اوّلی با همان مشخّصات شخصی و گذشته اش باز می گردد . تنها فرق بین معاد و رجعت این است که زمان رجعت در دنیاست ولی زمان معاد در آخرت می باشد .

5. اجماع منقول

می گویند : دلیل قائلین به رجعت ، اجماع منقول است و آن به منزله خبر واحد است که در این بحث مفید نیست !

1- . در مرآة العقول آمده است : انّه لا یظهر من الأخبار وجود مجرّد سوی اللّه تعالی ... لکن تجرّد النفس لم یثبت لنا من الأخبار ، بل الظاهر منها مادّیتها کما بیّنّاه فی مظانّه . مرآة العقول 1 / 27 - 29

2- . حق الیقین : 601 انتشارات سرور ، و صفحه 377 انتشارات علمیّه اسلامیه . برای اطلاع از تفصیل این بحث و وقوف بر دلائل و مدارك آن ، به « شرح اعتقادات علامه مجلسی رحمه الله » و « شرح تجرید الاعتقاد » از این حقیر مراجعه شود .

در پاسخ می گوییم : اوّلاً دلیل ما منحصر به اجماع نیست بلکه برخی از آیات بر آن دلالت دارد و روایات متواتر بر اثبات آن وجود دارد .

ثانیاً : اجماع ادّعا شده ، اجماع منقول نیست بلکه اجماع محصّل است .

ثالثاً : مساله بالاتر از اجماع است و به تعبیر مرحوم شیخ حرّ عاملی ، اعتقاد به رجعت ، یکی از ضروریّات مذهب شیعه است .(1)مرحوم شبر رحمه الله در کتاب « حق الیقین » می گوید :

بدان که ثبوت رجعت از اموری است که شیعه حقّه و فرقه مُحقّه بر آن اجتماع دارند بلکه از ضروریّات مذهب آن هاست .(2)

6. خبر واحد

می گوینـد : روایات رجعت متواتر نیست ؛ زیرا شـرط خبر متواتر آن است که خبر در تمام مراتب به حـدّ تواتر برسد و چنین خبری به اقرار اعاظم ، بسیار نادر است . بلکه روایات آن خبر واحد است و ناقلانش چند راوی بیش نیستند و به نحوه ای نیست که انسان از نقل آنان یقین پیدا کند ، پس رجعت ثابت نمی شود .

پاسخ : روایات رجعت خبر واحد نیست بلکه متواتر است و تواتر بر سه قسم است : 1 - تواتر لفظی 2 - تواتر معنوی 3 - تواتر اجمالی .

بسـیاری از اعاظم در مورد احادیث رجعت ، ادّعای تواتر معنوی و اجمالی کرده انـد .(3) ولی شـیخ طوسی رحمه الله در مورد برخی از احادیث رجعت ، ادعای تواتر لفظی هم نموده است .(4) و علامه مجلسی رحمه الله با تأکید می گوید : اگر روایات رجعت متواتر

نباشد ، پس در دنیا روایت متواتر وجود ندارد .(5)

1- . الایقاظ من الهجعة : 60 .

2- . حق الیقین ، السیّد عبداللّه شبّر : 2 / 2 .

3- . الایقاظ : 31 ، مجمع البیان : 7 / 234 ، تفسیر صافی : 4 / 76 ، المجلی : 490 .

4- 4 . بحار الانوار : 53 / 127 .

5- 5. بحار الانوار : 53 / 123 .

علامه مجلسی رحمه الله می فرماید :

« بـدان ای برادر که من گمان نـدارم برایت تردیـدی در رجعت حاصل شود بعـد از آنچه که درباره رجعت (که شـیعه بر ثبوت آن در همه اعصار اجماع کرده) بیان کردیم ، و کلام را روشن ساختیم . و مسأله در نزد آنان مانند روز روشن است تا جایی که در اشعار خود آن را به نظم در آورده انـد ، و در تمام مناطق باآن بر مخالفین احتجاج نموده انـد و این موضوع به اندازه ای واضح است که مخالفان ، آن را بهانه ای برای طعن بر شیعه قرار داده اند و در کتاب های خود ذکر کرده اند ، مانند : فخررازی و نیشابوری و غیر این دو نفر .

چگونه می شود شك و تردید کرد در حقانیت فرمایش ائمه اطهار علیهم السلام درباره موضوعی که به نحو تواتر از آن ها وارد شده و حدود دویست روایت صـریح رسیده است که چهل و چند نفر از بزرگان ثقات و علماء اعلام در بیش از پنجاه کتاب از کتاب های شان آن را ذکر کرده انـد . اکنون نام عـدّه ای که آن را ذکر کرده انـد در این جا می آوریم : ثقة الاسـلام کلینی ، صدوق ، شـیخ طوسـی ، سـید مرتضـی ، نجاشـی ، کشـی ، علی بن ابراهیم ، سـلیم بن قیس هلالی ، شـیخ مفید ، کراجکی ، نعمانی ، صفّار ، سعدبن عبداللّه ، ابن قولویه ، علی بن عبد الحمید ، سـید علی بن طاووس ، پسـرش صاحب کتاب زوائد الفوائد ، محمد بن علی بن ابراهیم ، فرات بن ابراهیم ، نویسنده کتاب « التنزیل و التحریف » ، ابوالفضل طبرسی ، ابراهیم بن محمد ثقفی ، محمد بن عباس بن مروان ، برقی ، ابن شهر آشوب ، حسن بن سلیمان ، قطب راوندی ، علامه حلّی ، سیّد بهاءالدین علی بن عبد الکریم ، احمد بن داود بن سعید ، حسن بن علی بن أبی حمزه ، فضل بن شاذان ، شیخ شهید محمد بن مکی ، حسین بن حمدان ، حسن بن محمد بن جمهور عمّی نویسنده کتاب الواحدة ، حسن بن محبوب ، جعفر بن محمد بن مالك سـکونی ، طهر بن عبداللّه ، شاذان بن جبرئیل صاحب کتاب « الفضائل » ، نویسـنده کتاب « العتیق » ، نویسـنده کتاب « الخطب » و غیر این ها از مؤلّفان که کتاب های شان نزد ما موجود است و نویسـنده ها را شـخصا نمی شناسـیم و از این رو ، روایات را به آنان نسبت نمی دهیم ، هر چند که این روایات در آن کتاب ها موجود است . اگر بنا باشد مسأله ای مانند مسأله رجعت متواتر

نباشد ، پس تواتر در چه مسئله ای پیدا می شود ؟ در عین حال که همه شیعیان یکی بعد از دیگری و آیندگان از گذشتگان آن را نقل کرده اند .

من گمان می کنم کسی که در مانند رجعت شك کند ، در اصل ائمّه دین شك دارد ، ولی از آنجایی که نمی تواند در اجتماع ، آن را اظهار کند ، بین مؤمنان برای تخریب دین استوار ، حیله ای بکار می برد به این نحو که شبهاتی را القاء می کند که عقولضعیفه و سست آن را می پذیرد ، و مانند ملحدان و بی دینان تشکیك می نماید .(1)

7. استبعاد

می گویند : رجعت چیزی است که عقل آن را بسیار بعید می شمارد خصوصا در بعضی از احادیث آمده است که مدت سلطنت آل محمّد صلی الله علیه و آله وسلم هشتاد هزار سال است . لذا نمی شود رجعت را قبول کرد .

پاسخ : اوّلاً بعید شمردن چیزی ، دلیل بر بطلان آن نیست ؛ زیرا اگر استبعاد چیزی علامت بطلان آن باشد ، باید همه معجزات انبیاء – العیاذ باللّه – باطل باشد ، در حالی که

پیروان همه ادیان آسمانی ، وجود اعجاز و وقوع معجزه را قبول کردند . بلی اگر چیزی محال ذاتی باشد ، قدرت بر آن تعلق نمی گیرد . ولی اگر چیزی بر خلاف عادت باشد ، هیچ اشکالی ندارد ؛ زیرا همه معجزات و خوارق عادات از این قبیل هستند .

ثانیا : ما الآن بر خصوص این مدت یعنی هشتاد هزار سال اصرار نداریم بلکه فعلاً در صدد آنیم که بگوئیم اصل رجعت امکان ثبوتی دارد و مانعی از آن نمی یابیم ، امّا مدت سلطنت بحث دیگری است .

ثالثا : این استبعاد برای چیست ؟ آیا این گونه تفضّلات و عنایات نسبت به آل محمّد علیهم السلام زیاد و بی مورد است و آنان – العیاذ باللّه – لیاقت و شایستگی این همه عنایات را ندارند ؟ یا این که این همه لطف و بزرگواری نسبت به فضل و کرم حق تعالی زیاد است ؟ هر کدام را اختیار کنی به باطل رفته ای و خلاف واقع گفته ای ، پس اصل استبعاد بی وجه و مردود است .

1- . بحار الانوار : 53 / 122 – 125 .

8. اجتماع دو امام

می گوینـد : اگر امامان در عصـر حضـرت مهـدی علیه السـلام رجوع کننـد ، اجتماع دو امام در یك زمان لازم می آیـد ، و اگر بعد از آن حضـرت رجعت نماینـد ، در آن فاصـله ، زمین خالی از حجّت می باشـد .جواب : اوّلاً چنان که در بحث رجعت طرح شده است ، امام حسین علیه السلام اولین امامی است که رجعت می کند و رجعت او در آخرین روزهای زندگی حضرت امام زمان علیه السلام است ، که آن حضـرت را غسل ، کفن و دفن می کند و بعد از او حکومت می نماید . طبق این بیان ، نه اجتماع دو امام است و نه خالی بودن زمین از حجت محقق خواهد شد .

ثانیاً : اجتماع دو امام در یك زمان که یکی امام ناطق باشد و دیگری امام صامت چه اشکالی دارد ؟ همانند زمان رسول خدا صلی الله علیه و آله وسـلم و امیرالمؤمنین علیه السـلام به شـهادت آیه شـریفه : « إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلاَةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ »(1) و حدیث متواتر غدیر : « من کنت مولاه فعلی مولاه » و ... .

همچنین مانند زمان امام حسن علیه السـلام و امام حسـین علیه السـلام که هر دو در یك زمان امام بودند . چنان که رسول خدا صـلی الله علیه و آله وسلم فرمود : « الحسن و الحسین امامان قاما او قعدا ».(2)

ثالثا : شاید این مطلب مربوط به زمان تکلیف و دنیای قبل از رجعت باشد ، و در آن وقت اجتماع دو امام بدون محذور باشد .

9. آثار سوء

ابوالقاسم بلخی می گوید :

رجعت جایز نیست ؛ زیرا اگر مردم بدانند که رجعت هست ، در گناهان غوطه ور می شوند ، به امید این که در رجعت توبه کنند .

جواب : اگر با این احتمال بتوان رجعت را غیر مجاز اعلام کرد ، در مورد توبه

1- . المائدة : 55 .

2- . علل الشرایع : 1 / 211 ، بحارالانوار : 43 / 291 حدیث 54 .

و شفاعت و امثال آن ها نیز می توان گفت که این ها موجب ارتکاب گناه می شوند و لذا مجاز نیستند .

اما جواب حلّی این است که : آنان که معتقد به رجعت هستند برای رجعت کنندگان درِ توبه را بسته می دانند .در ذیل آیه شریفه : - « يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لاَ يَنفَعُ نَفْساً إِيمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْراً »(1) آن روزی که بعضی از آیات پروردگار ظاهر شود ، کسی را که جلوتر ایمان نیاورده باشد ، ایمان آوردنش سودی نمی بخشد » - روایاتی ذکر شده که دلالت بر این موضوع دارد ، از جمله :

از امام باقر علیه السلام در تفسیر این آیه روایت شده که فرمودند :

هنگامی که خورشید از مغرب طلوع کند ، دیگر هر کس در آن روز ایمان بیاورد ایمانش او را سود نبخشد .(2)

از امام باقر و امام صادق علیهماالسلام در تفسیر این آیه روایت شده که فرمودند :

طلوع خورشید از مغرب ، خروج دابّة و ظهور دجّال است . کسی که در گناهان غوطه ور باشد تا این نشانه ها ظاهر شود ، دیگر ایمان آوردنش او را سود ندهد .(3)

مرحوم طبرسی نیز در جواب از این شبهه می گوید :

آنان که به رجعت عقیده دارند ، نمی گویند که همه مردم رجعت می کنند ، بلکه می گویند : گروهی از مردم بر می گردند . لذا هر کسی که احتمال می دهد جزء رجعت کنندگان نباشد ، نمی تواند به امید رجعت از توبه صرف نظر کند .(4)

1- . الانعام : 158 .

2- . تفسیر نور الثقلین : 1 / 782 ، تفسیر البرهان : 1 / 564 .

3- . تفسیر نور الثقلین : 1 / 781 ، تفسیر البرهان : 1 / 565 .

4- . مجمع البیان : 1 / 115 ، تفسیر تبیان : 1 / 255 .

10. بطلان قیامت

می گوینـد : اگر رجعت حتمی باشـد ، باید رسـتاخیز باطل شود ؛ زیرا مجرمین در رجعت مجازات می شوند و دیگر نیازی به روز قیامت نمی ماند .

جواب : در مورد اجرای حدود شرعی هم همین اشکال لازم می آید . اگر مجرم راحدّ شرعی بزنند و قصاص کنند و در همین دنیا مجازات نماینـد ، پس نیاز به قیامت از بین می رود ! ! در حالی که عذاب و انتقام در دنیا جای عقاب آخرت را نمی گیرد . کسانی که مسـتحق خلود در جهنم هستند اگر در رجعت بر گردند و با وسایل دنیوی مجازات شوند ، این مجازات حتی به اندازه یك دقیقه آتش دوزخ درد آور نیست .

مجازات مجرمین در این دنیا به عنوان جزای اعمال آن ها نیست بلکه به عنوان تشـفّی خاطر مؤمنان است ، اما جزای کامل آن ها به آخرت می ماند .(1)

11. اوّل یوم من الآخره

می گویند : در بعضـی از روایات وارد شده است : هنگامی که میّت را در قبر می گذارند سـزاوار است وی را این گونه تلقین نمایند : « هذا أوّل یوم من إیّـام الآخرة و آخر یوم من أیّام الـدّنیا ؛ این نخستین روز از روزهای آخرت و آخرین روز از روزهای دنیا است » . و از این جمله استفاده می شود که رجعت در کار نیست وگرنه آخرین روز از روزهای دنیا و اولین روز از روزهای آخرت نخواهد بود .

جواب از این اشکال به وجوهی است :

اولاً : رجعت ماننـد روز قیامت نیست که تمام مردگان بر گردند ، بلکه اشـخاص معیّنی بر می گردند . از این جهت هر کسـی را که در قبر می گذارند مستحب است این کلمات را به او تلقین نمایند ؛ زیرا که احتمال باز نگشتن در رجعت درباره او وجود دارد .

1- . یا گفته شود : مجازات مجرمین در این دنیا به عنوان جزای بسیار ناچیز است نه تمام جزای اعمال شان .

ثانیـاً : ممکن است گفته شود اسم آخرت بر ایّـام رجعت نیز اطلاـق می شود ، همـان گونه که اسم دنیـا نیز بر آن اطلاـق می شود . به ایام رجعت آخرت می گویند برای این که بعد از مرگ است . و به آن دنیا می گویند برای این که به این دنیا برگشته است . پس به

اعتبار این که آخرت است ، اشکال ندارد به میت بگوییم : « این نخستین روز از ایامآخرت است » ؛ چون که ایّام رجعت روی این فرض از آخرت بشمار می آید .

ثالثاً : بعضـی احتمال دادنـد و گفته انـد : مسـلّم نیست که افراد انسان در زمان رجعت دارای تکلیف باشـند بلکه این احتمال هست که در زمان رجعت تکلیف نباشـد . و مقصود از دنیا در حـدیثی که ذکر گردید ، دنیایی است که در آن مردم مکلّف باشـند . بنا بر این ، درسـت است که به میت بگوئیم : امروز آخرین روز از روزهای دنیا است ؛ چون که بعـد از این روز – حتی در رجعت – تکلیفی در کار نیست . « فتأمّل ! »

ص: 396

فصل ششم : وهابی معتقد است

اشاره

این فصل مشتمل بر سه باب است

ص: 397

باب اوّل : بنیان وهّابیّون و سلفیّون

اشاره

وهابیان و سلفیان و تکفیریان ادامه دهنده مسیر ضلالتی هستند که خلفای غاصب و بنیان گذاران سقیفه پایه گذاری کردند و عثمان و معاویه و یزید و ... ادامه دادند .

معاویه در اعمال و رفتار و گفتار خود کاملاً نشان می داد که در صدد محو کردن نام پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم است . مغیرة بن شعبه در یکی از ملاقات های خود با معاویه به او گفت :

بنی هاشم اقتدار خود را از دست داده اند و خطری از ناحیه آنان حکومت تو را تهدید نمی کند ! چه بهتر که بر آنان سخت نگیری و آنان را مورد مهر و محبّتقرار دهی .

معاویه گستاخانه در پاسخ گفت :

پس از مرگ ابوبکر و عمر و عثمان ، هیچ اثری از آنان باقی نمانده و نامی از آنان برده نمی شود .

« وإنّ أخاهاشم يُصْرَخ في كلّ يوم خمس مرّات : أشهد أنّ محمّدا رسول اللّه ، فأيّ عمل يبقى مع هذا ؟ لا أمّ لك واللّه إلا دفنا دفنا ؛ امّا هر روز پنج مرتبه فریاد : أشهد أنّ محمّدا رسول اللّه ، به گوش می رسد . با این وضع ، دیگر چه

چیزی برای ما بنی امیّه باقی مانده است ؟ به خدا سوگند تا نام پیامبر را دفن نکنم و از زبان ها نیاندازم ، آرام نخواهم گرفت . »(1)

همچنین روزی معـاویه هنگـام شـنیدن صـدای مؤذن که به رسـالت پیامبر اکرم صـلی الله علیه و آله وسـلم شـهادت و گواهی می داد ، به اعتراض گفت :

للّه أبوك یا بن عبداللّه ، لقد کنتَ عالی الهمّة ، ما رضیتَ لنفسك إلا أن یقرن اسمك بإسم ربّ العالمین ؛(2)

ای پسر عبداللّه ! همّت بلندی داشتی و به کمتر از این که نامت کنار نام خدا برده شود ، رضایت ندادی .

با تأمّل در این دو خبر ، منشأ فکر وهابی گری و سـلفیّت دانسـته می شود که سـیاست سـقیفه و بنی اُمیّه بر این بود که نام و آثار رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را دفن و محو کنند و اساس اسلام و ایمان را نابود نمایند .

بعـد از معـاویه هم مروان بن حکم و پس از او حجـاج بن یوسف ثقفی(3) ، از تبرّکو توسّـ ل و زیارت قبر رسول خـدا صـلی الله علیه و آله وسـلم با اهانت و توهین منع می نمودند ، و با سـنگ خواندن قبر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم ، سعی نمودند از زیارت قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بلکه مطلق قبور و از تبرّك و توسّل جلوگیری کنند !

منع مروان از زیارت قبر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم

احمد بن حنبل از داود بن ابی صالح نقل می کند که :

روزی مروان ، مردی را دید که صورتش را روی قبر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم گذاشته بود ،

1- . شـرح نهـج البلاغة ابن ابی الحدید معتزلی شافعی : 5 / 129 - 130 ، ذیل خطبه 60 ، اخبار متفرّقـة عن معاویة ، و مروج الذهب مسعودی شافعی : 4 / 48 - 49 ، ذکر خلافة المأمون ، نداء المأمون في أمر معاویة و سببه ، و الأخبار الموفقیات : 576 .

2- . شرح نهج البلاغة ابن ابي الحدید : 10 / 101 ذیل خطبه 183 .

3- . استان دار عبدالملك بن مروان در عراق بود .

مروان در حالی که گردن او را گرفته بود ، گفت : می دانی چه می کنی ؟ هنگامی که زائرِ قبرِ پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم صورتش را بسوی مروان بر گرداند ، ناگهان مروان با ابوایوب انصاری صحابی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم مواجه شد . ابوایوب انصاری در پاسخ به مروان گفت : بله به دیدار پیامبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم آمده ام نه دیدار سنگ ؛ از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم شنیدم که فرمود : زمانی که دین داران ، امور دینی مردم را بر عهده دارند ، بر حال دین گریه نکنید . زمانی باید بر دین گریه کرد که نااهلان ، عهده دار امور دینی مردم شوند .(1)

در این خبر ، مروان بن حکم قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را سنگ خوانده و ابوایّوب

انصاری را از زیارت قبر شریف آن حضرت و تبرّك جستن به آن باز داشت .

حاکم نیشابوری این حدیث را صحیح دانسته و می گوید : « هذا حدیث صحیح الإسناد و لم یُخرجاه ؛ این حدیث اسنادش صحیح است و بخاری و مسلم آن را نقل نکردند » و ذهبي سلفي هم در تعلیقه خود بر مستدرك حاکم ، آن را صحیح دانسته است .(2)علامه امینی با توجه به این حدیث می فرماید :

إنّ هذا الحدیث یعطینا خبرا بأنّ المنع عن التوسّل بالقبور الطاهرة إنّما هو من بدع الأمویّین و ضلالاتهم منذ عهد الصحابة و لم تسمع اذن الدنیا قطّ صحابیا ینکر ذلك غیر ولید بیت اُمیة مروان الغاشم ؛(3)

1- . احمد بن حنبل در المسند : 5 / 422 حدیث ابي ایوب الانصاری ، و حاکم نیشابوری شافعی در المستدرك علی الصحیحین : 4 / 560 کتاب الفتن و الملاحم ، حدیث 8571/ 279 ، و ابن عساکر دمشقی شافعی در تاریخ دمشق الکبیر : 60 / 217 - 218 شرح حال مروان بن حکم ، و هیثمی در مجمع الزوائد و منبع الفوائد : 5 / 245 کتاب الخلافة ، باب ولایة المناصب غیر أهلها . قال : « أقبل مروان یوما فوجد رجلاً واضعا وجهه علی القبر فأخذ برقبته و قال : أتدري ما تصنع ؟ قال : نعم ! فأقبل علیه فإذا هو أبو أیوب الانصاري فقال : جئتُ رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم و لم آت الحجر ، سمعت رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم یقول : لا تبکوا علی الدین إذا ولیه أهله و لکن أبکوا علیه إذا ولیه غیر أهله ».

2- . حاکم نیشابوری شافعی در المستدرك علی الصحیحین : 4 / 560 حدیث 8571 / 279 کتاب الفتن و الملاحم .

3- . علامه امینی رحمه الله در الغدیر في الکتاب و السنة و لأدب : 5 / 219 زیارة المشاهد المشرّفة ، الحثّ علی زیارة النبي صلی الله علیه و آله وسلم و کیفیتها .

این حـدیث ، این آگاهی را به ما می دهد که منع از توسّل به قبور طاهره از بدعت های امویان و گمراهی های آنان از زمان صـحابه است و هیچ گاه گوش روزگار نشنیده که صحابی ای منکر آن باشد مگر زاده بیت امیّه مروان ستمکار که آن را انکار کرده است .

ابن حبان شافعی ماجرای دیگری از ممانعت مروان از نماز خواندن اُسامة بن زید در کنار قبر پیامبر اکرم صـلی الله علیه و آله وسلم را ذکر می کند :

روزی مروان اسامة بن زید را در حال خواندن نماز در کنار قبر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم مشاهده کرد و او را به خاطر این عمل مورد سـرزنش قرار داد و گفت : چرا به سوی قبر پیامبر نماز می خوانی ؟ اسامه بدون این که جسارتی به مروان کرده باشد ، فقط پاسخ داد : پیـامبر صـلی الله علیه و آله وسـلم را دوست دارم . مروان بـا الفـاظی زشت به اسامه توهین کرد و به او فحش داد . اسامه خطاب به مروان گفت : ای مروان ! با الفاظی که به کار بردی ، مرا اذیت و ناراحت کردی . از رسول خـدا صـلی الله علیه و آله وسـلم شـنیدم که فرمودند : خداوند افراد بد زبان و ناسـزاگو را دوست ندارد و گواهی می دهم که تو انسان بد زبان و ناسزاگویی هستی .(1)البته از مروان اموی جز این انتظاری نیست ؛ چرا که او از شـجره ملعونه(2) و فرزنـد حکم بن ابی العاص ، همان طرد شده پیامبر اکرم صـلی الله علیه و آله وسـلم از مدینه است .(3) او رئیس

1- . ابن حبان بستی شافعی در صـحیح ابن حبان : 5 / 358 ، کتاب الخطر و الاباحـة ، باب الاسـتماع المکروه و سوء الظن و الغضب و الفحش ، حدیث 5704 ، و ابن عبد البرّ قرطبی مالکی در الاستیعاب في معرفة الاصحاب : 10 / 171 ، شرح حال اُسامة بن زید ، ش 21 ، و ابن اثیر جزری شافعی در اُسـد الغابة في معرفة الصـحابة : 1 / 66 ، شـرح حال اُسامة بن زید ، و ابن عساکر دمشـقی شافعی در تاریخ دمشق الکبیر : 60 / 217 شرح حال مروان بن حکم ، ش 7464 ، و ذهبی سلفی در سیر أعلام النبلاء : 2 / 502 شرح حال اُسامة بن زید ، ش 104 . قال : « عن عبید اللّه بن عبداللّه قال : رأیت اُسامة بن زید یصـلّي عند قبر رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم فخرج مروان بن الحکم ، فقال : تصلّي إلی قبره ؟ فقال : إنّي اُحبّه . فقال له قولاً قبیحا ، ثم أدبر . فانصرف اُسامة ، فقال : یا مروان ! إنّك آذیتني و إنّي سمعت رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم یقول : إنّ اللّه یبغض الفاحش المتفحّش و إنّك فاحش متفحّش ».

2- . جامع البیان : 9 / 141 ، عمدة القاری : 19 / 30 ، شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 6 / 285 .

3- . مروج الذهب مسعودی : 1 / 35 ، الملل و النحل شهرستانی : 1 / 34 ، تاریخ ابوالفداء : 1 / 168 ، الغدیر : 8 / 363 ، « ان الحکم طرید رسول اللّه ... ».

تیراندازان به جنازه امام حسن مجتبی علیه السلام بوده ،(1) و به طور آشکارا به امام حسن علیه السلام و امیر مؤمنان علی علیه السلام و اهل بیت پیامبر علیهم السلام دشنام می داد و می گفت : « أنتم أهل بیت ملعونون !! »(2) او همان کسی است که به والی مدینه پیشنهاد قتل امام حسین علیه السلام را در مدینه و پیش از عزیمت آن حضرت به کربلا داد .(3)

او در جنگ جمل به دست سپاه امیر مؤمنان علی علیه السلام اسیر شد و در این حال

خواست با آن حضرت بیعت کند ، حضرت فرمود :

إنّها کفّ یهودیّة ، ستلقی الأُمّة منه و من ولده یوما أحمر ؛(4)

این دست یهودی است ، و به زودی امت از او و از فرزندانش روز خونینی خواهند دید .

عائشه نیز می گوید :

لکن رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم لعن أبامروان و مروان في صلبه ؛(5)پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم پدر مروان و خود مروان را که در صلب پدرش بود لعن کردند .

عبد الرحمن بن عوف می گوید : هر کس صاحب فرزند می شد فرزندش را نزد پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم می آورد تا آن حضرت در حق او دعا کند ، هنگام تولّد مروان ، وقتی او رانزد حضرت آوردند ، پیامبر با قورباغه خواندن مروان و پدرش ، هر دوی آنان را لعنت کردند ، و فرمودند :

الوزغ ابن الوزغ الملعون ابن الملعون .(6)

1- . کامل البهائی فی السقیفة : 2 / 200 ، احقاق الحق : 33 / 544 ، الصوارم المهرقة فی رد الصواعق المحرقة : 161 . « فرکبت عائشة علی البغلة مع مروان و جماعة من أتباعه للمدافعة حتی جری بینها و بین ابن العباس ... و آل الأمر إلی أن رموا جنازة الحسن علیه السلام بالسهام و وصل بعض النصال إلی بدنه الشریف ... ».

2- . مجمع الزوائد هیثمی : 10 / 72 ، کنزالعمال : 6 / 90 ، احقاق الحق : 33 / 489 ، « قال : اهل بیت ملعونون »

3- . سیر أعلام النبلاء : 3 / 478 ، الطبقات الکبری : 5 / 37 .

4- . نهج البلاغة : خطبه 73 .

5- . حاکم نیشابوری شافعی در المستدرك علی الصحیحین : 4 / 528 ، کتاب الفتن و الملاحم حدیث 8483 / 191 .

6- . حاکم نیشابوری در المستدرك علی الصحیحین : 4 / 526 ، کتاب الفتن و الملاحم ، حدیث 8477 / 185 ، و مناوی شافعی در فیض القدیر ، شرح الجامع الصغیر من أحادیث البشیر النذیر : 2 / 81 ، شرح حدیث « اقتلوا الوزغ ولو في جوف الکعبة » ش 1326 ، و حلبی شافعی در السیرة الحلبیّة في سیرة الأمین المأمون : 1 / 509 ، باب عرض قریش علیه صلی الله علیه و آله وسلم أشیاء .

حاکم نیشابوری شافعی این حدیث را صحیح می داند و می گوید :

هذا حدیث صحیح الاسناد و لم یخرجاه ؛(1)

این حدیث اسنادش صحیح است و بخاری و مسلم آن را تخریج نکردند .

این جریان آن قدر شهرت داشت که مردم مدینه در جریان واقعه حَرّه به خاطر خیانت و نقش وی در جنایات واقعه حرّه ، وی را وزغ بن وزغ صدا می زدند .(2)

عبد اللّه بن زبیر نیز می گوید :

و ربّ الکعبة ! إنّ الحکم بن أبي العاص و ولده ملعونون علی لسان محمّد صلی الله علیه و آله وسلم ؛(3)

قسم به خدای کعبه ! حکم بن ابی العاص و فرزندان او مورد لعن و نفرین پیامبرند .

ذهبی نیز می گوید : مروان اعمال زشت و جنایات بسیاری مرتکب شد .(4) ابن ابی الحدید می نویسد :مروان بن حکم پست تر و کوچك تر از آن است که در شمار صحابه ذکر شود . به خاطر این که مروان و پدرش آشکارا به خدا کفر ورزیدند ، و با پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم بهدشمنی پرداختند . این دو نفر نفرین شده و رانده شده پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم هستند .(5)

1- . حاکم نیشابوری شافعی ، المستدرك علی الصحیحین : 4 / 526 ، کتاب الفتن و الملاحم ، حدیث 8477 / 185 .

2- . « فتصایح النّاس و جعلوا ینالون من مروان و یقولون : الوزغ بن الوزغ » ابن سعد در الطبقات الکبری : 5 / 67 ، الطبقة الأُولی من أهل المدینة من التابعین ، شرح حال عبداللّه بن حنظله ، و ابن عساکر دمشقی شافعی در تاریخ دمشق الکبیر : 29 / 296 ، شرح حال عبداللّه بن حنظلة ، ش 3351 .

3- . ذهبی سلفی در سیر أعلام النبلا : 2 / 108 ، شرح حال حکم بن أبی العاص ، ش 14 .

4- . ذهبی سلفی در میزان الاعتدال في نقد الرّجال : 4 / 89 ، شرح حال مروان بن حکم ، ش 8422 .

5- . شرح نهج البلاغة : 4 / 71 . قال : « فأمّا مروان بن الحکم فأحقر و أقلّ من أن یذکر في الصّحابة ... . لأنّه کان مجاهرا بالإلحاد ، هو و أبوه الحکم بن أبي العاص و هما الطریدان اللعینان ، کان أبوه عدّو رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم یحکیه في مشیه و یغمز علیه عینه و یدلع له لسانه و یتهکّم به و یتهانف علیه ... . و أمّا مروان ابنه فأخبث عقیدة و أعظم إلحادا و کفرا ».

ابن ابی الحدیـد ، مروان را خبیث تر از پدرش دانسـته و به سـبب جسارت های مروان به اهل بیت پیامبر صـلی الله علیه و آله وسـلم او را مذمت می کند .(1) و غیر این از جنایات بسیاری که صفحات تاریخ را سیاه نموده است .

بـا این حـال بخاری در کتاب صـحیح خود از مروان حـدیث نقل می کنـد . چنان که بعضـی از علمای عامه هم او را از این جهت ، مورد انتقاد قرار دادند .(2)

غرض از نقـل این کلمـات ، این بود که ابتـدای تفکّر سـلفی گری و وهـابی گری ، از امویـان بود . همـان ها که با زور و تزویر ، شمشـیر و خونریزی ، بی رحمی و سـفاکی و قساوت و خشونت بر گُرده مردم مسـلط و سوار شدند ، و سال ها به نام اسـلام به مسخ عقاید و باورهای اسلامی پرداختند .

منع حجّاج از زیارت قبر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم

ذهبی می گوید :

حجّاج بسـیار سـتمگر ، زورگو ، خبیث و خون ریز بود . او عبداللّه بن زبیر را در کعبه محاصـره کرد و کعبه را با منجنیق سنگ باران نمود و مسـلمانان مکّه و مـدینه را ذلیل و خوار گردانیـد . ما او را دوست نداشـته و دشـنام می دهیم ، بلکه به خاطر رضای خـدا بغض او را در دل داریم .(3)

1- . شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید : 4 /71 - 72 ، ذیل خطبه 56 ، فصل في ذکر الأحادیث الموضوعة في ذمّ علی علیه السلام .

2- . ابن حجر عسقلانی شافعی در تهذیب التهذیب : 10 /83 ، شرح حال مروان بن حکم ، ش 167 .

3- . ذهبی سلفی در سیر أعلام النبلاء : 4 / 343 ، شرح حال حجّاج ، ش 117 . « أهلکه اللّه في رمضان سنة خمس و تسعین کهلاً ، و کان ظلوما جبّارا خبیثا سـفّاکا للدّماء قد سُقْتُ من سوء سـریرته في تاریخي الکبیر و حصاره لابن الزّبیر بالکعبة و رمیه إیّاها بالمنجنیق ، و إذلاله لأهل الحرمین ، ثمّ ولایته علی العراق و المشـرق کلّه عشـرین سـنة ... . فنَسُبّه و لا نحبّه بل نبغضه في اللّه ؛ فإنّ ذلك من أوثق عُری الایمان ».

و نیز نسائی و ابواحمد حاکم و ابن حجر عسقلانی حجّاج را مردود دانسته اند .(1)

کلمات حجّاج بن یوسف خونریز ، گستاخانه تر و بی شرمانه تر از مروان است ؛ زیرا در تاریخ آمده است که : روزی حجّاج بن یوسف در توبیخ زائرین قبر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم خطاب به آنان گفت : ای زیان کاران ! به زیارت قبر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم رفته ، چوب ها و استخوان های پوسیده را طواف می کنید ؟ چرا به طواف قصر امیر مؤمنان عبد الملك بن مروان نمی روید ؟ آیا نمی دانید که خلیفه خدا - عبد الملك بن مروان - بهتر از رسول خداست ؟!!!(2)

او در این سخنش پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم و قبر آن حضرت را مشتی چوب و استخوان پوسیده خوانده و با برتر دانستن عبدالملك بن مروان از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم به زائرین قبر شریف آن حضرت دستور داد به جای زیارت قبر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم قصر عبدالملك بن مروان را زیارت کنند .

مبرّد می گوید :

فقهای عامّه حجّاج را به خاطر سخنان و جسارت های یاد شده به ساحت پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم کافر دانسته اند .(3)

این تفکّر امویان در از بین بردن اساس اسلام و دشمنی با رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم در اعتقاد و عمل ابن تیمیّه و محمّد بن عبد الوهّاب به طور واضح نمایان است .

ابن تیمیّه حنبلی با تحریم زیارت قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و فتوی دادن به قتل کسانی که به قبور پیامبران و صالحان متوسّل می شوند ، تفکّرات بنی اُمیّه را در

1- . ابن حجر عسقلانی شافعی در لسان المیزان : 2 / 218 ، شرح حال حجّاج ، ش 2349 / 1756 .

2- . ابن ابی الحدید معتزلی شافعی در شرح نهج البلاغة : 15 / 242 ، فضل بني هاشم علی بني عبد شمس ، شرح نامه 28 . « خطب الحجّاج بالکوفة ، فذکر الّذین یزورون قبر رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم بالمدینة ، فقال : تبّا لهم ! إنّما یطوفون بأعواد و رمّة بالیة ! هلاّ طافوا بقصر أمیرالمؤمنین عبد الملك ! ألا یعلمون أنّ خلیفة المرء خیر من رسوله ؟ !! ».

3- . الکامل في اللغة و الأدب : 1 / 58 ، قال : « ممّا کفرت به الفقهاء الحجّاج بن یوسف قوله و النّاس یطوفون بقبر رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم و منبره ... . إنّما یطوفون بأعواد و رمة ».

قرن هفتم هجری رواج داده است . او می گوید :

هر کس بر سر قبر پیامبر یا شخص صالحی بیاید و حاجتش را از او بخواهد ... پس این امور شرك صریح است (و صاحبش مشرك است) که واجب است از آن توبه کند . پس اگر توبه کرد چه بهتر و گرنه کشته می شود ... .(1)

ابن تیمیّه می گوید :

اتّفاق علماست که هر کس به زیارت قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم یا غیر او از انبیا و صلحا - از صحابه و اهل بیت و غیر آن ها - می رفت ، قبر او را مسح نمی کرد و نمی بوسید ، بلکه در دنیا جماداتی نیست که تقبیل و بوسیدنش جایز باشد مگر حجر الأسود .(2)

و نیز می گوید :

قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم از مسجد آن حضرت تا زمان ولید بن عبدالملك ، جدا بود و اصحاب برای هیچ کاری ، وارد حجره ای که قبر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم در آن قرار داشت ، نمی شدند ، بلکه نمازهای خود را در مسجد می خواندند ، و قبر حضرت را مسح نمی کردند ، و در کنارش دعا نمی کردند ، بلکه همه این اعمال را در مسجد پیامبر انجام می دادند .(3)همچنین سخن بعضی از پیروان محمّد بن عبد الوهاب در حضور وی که می گفتند :

این عصای من بهتر از محمّد صلی الله علیه و آله وسلم است ؛ زیرا من از عصای خود در کشتن مار

1- . ابن تیمیّه حنبلی ، زیارة القبور و الإستنجاد بالمقبور : 17 و 21 ، حکم من یأتي إلی قبر نبي أو صالح و یسأله و یستنجد به . قال : « من یأتي إلی قبر نبي أو صالح و یساله حاجته و یستنجده . . . فهذا شرك صریح ، یجب أن یستتاب صاحبُه . فإن تاب و إلاّ قتل » در بحث توسّل تمام کلامش را نقل کردم فلاحظ .

2- . ابن تیمیّه حنبلی حرانی ، مجموعة الفتاوی : 27 / 48 . قال : « اتّفق العلماء علی أنّ من زار قبر النبي صلی الله علیه و آله وسلم أو قبر غیره من الأنبیاء و الصّالحین - الصحابة و أهل البیت و غیرهم - أنّه لا یتمسّح به و لا یقبله ، بل لیس في الدّنیا من الجمادات ما یشرع تقبیلها إلا الحجر الأسود ».

3- . ابن تیمیّه حنبلی حرانی ، مجموعة الفتاوی : 27 / 107 . قال : « و کان الصحابة و التابعون لما کانت الحجرة النبویّة منفصلة عن المسجد ءالی زمن الولید بن عبدالملك لا یدخل أحد إلیه ، لا لصلاة هناك و لا تمسح بالقبر و لا دعاء هناك ، بل هذا جمیعه انّما کانوا یفعله في المسجد ».

و عقرب و غیره استفاده می کنم ، در حالی که محمّد مرده است و دیگر هیچنفعی در او نیست ! او فقط پیغام رسان بود .(1)

و این کلام همان تفکّر و عقائد بنی امیّه است که در قرن دوازدهم هجری قمری ظهور پیدا کرد .

زیارت و توسل و تبرك در قرآن

زیارت و توسل و تبرك در قرآن(2)

مخالفت سلفی ها با تبرّك و توسّل و شفاعت در حالی است که قرآن با صدای بلند در مشروعیّت این اعتقادات می فرماید :

الف) « يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ » ؛(3)

ای کسانی که ایمان آوردید ! از خدا بترسید و برای تقرب به او وسیله ای بجوئید ... .

ب) و می فرماید :

« وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّاباً رَحِيماً » ؛(4)

و اگر آنان که به خود ستم کرده بودند ، نزد تو می آمدند و از خدا آمرزش می خواستند ، و پیامبر نیز برای آنان طلب آمرزش می کرد ، به یقین خدا راتوبه پذیر و مهربان می یافتند .

1- . زینی دحلان شافعی در الدّرر السنيّة في الرّد على الوهابيّة : 28 - 29 ، و جميل صدقی ، الفجر الصادق في التوسّل و الكرامات و الخوارق : 13 . قال : « عصاي هذه خير من محمّد ؛ لأنّها ينتفع بها في قتل الحيّة و نحوها ، و محمّد قد مات و لم يبق فيه نفع أصلاً و إنما هو طارش » .

2- . اوّل به طور مختصر و مجمل به این سه مورد زیارت و توسّل و تبرّك در قرآن اشاره می کنم و بعد هریك را جداگانه شرح مختصری می دهم .

3- . المائدة : 35 .

4- . النساء : 64 .

ج) و می فرماید :

« قَالُوا يَا أَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا إِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ قَالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْرَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ » ؛(1)

فرزندان یعقوب گفتند : ای پدر ! از خدا آمرزش گناهان ما را بخواه که به راستی ما خطا کار بودیم . گفت : به زودی برای شما از پروردگارم آمرزش می خواهم ، به راستی که او آمرزنده و مهربان است .

دلالت این سه آیه بر جواز و مشروعیّت توسّل به انبیاء و اوصیاء ، و واسطه قرار دادن آن ها بین خود و خداوند واضح است .

د) از قول حضرت یوسف علیه السلام می فرماید :

« اذْهَبُوا بِقَمِيصِي هَذَا فَأَلْقُوهُ عَلَى وَجْهِ أَبِي يَأْتِ بَصِيراً(2) ... فَلَمَّا أَنْ جَاءَ الْبَشِيرُ أَلْقَاهُ عَلَى وَجْهِهِ فَارْتَدَّ بَصِيراً ... » ؛(3)

پیراهن مرا ببریـد و به صورت پـدرم افکنیـد تا دیدگانش بینا گردد ... آنگاه که بشارت دهنده آن پیراهن را بر رخسار او افکند ، بینایی وی باز گشت .

حضـرت یعقوب علیه السـلام بـا تبرّك جسـتن از پیراهن حضـرت یوسف علیه السـلام بنیایی خود را باز یافت، و انبیاء الهی معصوم از هر گناهی هستند و پناه می بریم به خداوند متعال از نسبت دادن شرك به دو پیامبر الهی .

ه .) « قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَى أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمْ مَسْجِداً » ؛(4)

آن جماعتی که بر امر ایشان غالب شدند (یعنی : پادشاه و مؤمنین آن عصـر) یا آن ها که از رازشان آگاهی یافتند ، گفتند : بر روی قبر آنان مسجد می سازیم(و در آنجا نماز می گذاریم و تبرّك به مکان آن ها می جوئیم) .

1- . یوسف : 97 - 98 .

2- . همان : 93 .

3- 3 . همان : 96 .

4- 4. الکهف : 21 .

و) شکی نیست که تبرّك و زیارت و توسّل و ... تعظیم شعائر است ، و حسن تعظیم شعائر عقلاً و نقلاً معلوم است و موجب قرب بهحق تعالی می شود . چنان که خداوند متعال می فرماید : « وَمَنْ يُعَظِّمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ » ؛(1)

هر کس شعائر الهی را بزرگ دارد ، این کار نشانه تقوای دل ها است .

و شکی نیست که ماجرای اصحاب کهف و مقام حضرت ابراهیم علیه السلام و ... نمونه های دیگری از تعظیم شعائر الهی است که در قرآن کریم به آن اشاره شده است . چون کلام به این جا رسید لازم می بینم که مختصری از بحث تبرّك و افکار وهابیّون و سلفیّون نسبت به آن را ذکر کنم .

1- . الحج : 32 .

باب دوم : تبرك

اشاره

تبرك(1)

تـبرّك در لغت یعنی طلب برکت و طلب زیـادتی خیر ،(2) و در اصـطلاح به معنایطلب فزونی و زیادتی از خـداست ،(3) اما به یکی از سبب ها ، مثل وجود رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم (و به سبب پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم ما از خداوند طلب زیادتی و فزونی می کنیم) چه این زیادتی و فزونی ، دنیایی - مثل زیادی رزق و زیادی اولاد - باشد ، و یا اخروی - مثل علوّ درجات ... - .

1- . وهابی ها و سـلفیّون توسّل ، شفاعت ، تبرّك ، استغاثه ، زیارة قبور ، نماز گذاردن و دعا کردن در کنار قبور ، تعمیر قبور ، ساختن گنبد و روشن کردن چراغ بر روی قبرها ، نذر برای غیر خدا ، سوگند به غیر خدا ، برگزاری جشن ها و محافل سـرور و گریه و اقامه مجالس عزاء و سوگواری ... . همه را حرام بلکه کفر و شرك می دانند . ما برای بطلان ادعاهای موهوم و خیالی شان ، یکی از این موارد را بحث می کنیم و مشت نمونه خروار است تا حال بقیه ادعاهای شان روشن شود .

2- . البركـة : النمـاء و الزیـادة ، مـاده برك . ابن منظور ، لسـان العرب ، و بـارك علی محمّـد و آل محمّـد أي أثبت له و أدِم مـا أعطیتَه من التشـریف و الکرامـة ، و تطلق البركـة أیضا علی الزیادة . (ابن اثیر جزری ، النهایـة في غریب الحـدیث و الأثر ، ماده برك .) و بسـیاری از لغویین نوشته اند : « التبرّك في اللغة : طلب البركة » یا « الزیادة و النماء ».

3- . و في الاصطلاح : طلب البركة من اللّه بسبب من الأسباب کالنّبي صلی الله علیه و آله وسلم سواء کانت البركة دنیویّة او اُخرویّة .

پس معنای تبرّك این شد که : انسان (مسـلمان) از خداوند متعال به واسطه وجود پیامبران و انسان های صالح و یا از آثار به جا مانده از آن ها ، خیر و زیادی طلب کند . از این رو هر چیزی که دارای خیر زیاد باشد ، برکت گفته می شود .(1)

مراد مسلمانان از تبرّك ، همان چیزی است که مأمون از یحیی بن اکثم (که از فقهای عامّه و قاضی القضاة دولت مأمون بوده)(2) پرسید . مأمون از یحیی بن اکثم سؤال کرد : اگر شخصی که مورد اعتمادم نیست ، قطعه چوبی یا شی ء دیگری را که بیش از یك درهم ارزش ندارد ، نزد من آورد و ادّعا کند که این شی ء ، مال پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم است

و یـا این که پیـامبر صـلی الله علیه و آله وسـلم دسـتان مبارکش را روی آن گذاشـته و آن را لمس کرده است و دلیلی هم بر راستی قول این شخص نداشـته باشم ، اما من به خاطر محبت به رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم کلام آن شخص را بپذیرم و آن قطعه چوب یا شی ء را به هزار دینار یا کمتر و بیشتر بخرم ، سـپس آن را روی صورت و چشـمانم بگذارم و با نگاه کردن و لمس کردن آن ، به آن تبرّك بجویم ، و وقتی که خودم یا یکی از نزدیکانم مریض شدیم از آن طلب شفا و سلامتی کنم و همچون جان خود از آن مراقبت نمایم ، آیا اشکالیدارد ؟ یحیی بن اکثم در پاسخ مأمون گفت : چنین اعمال و اعتقاداتی اشکالی ندارد .(3)

وهابیّون و سـلفی ها که پیروان ابن تیمیّه (که در قرن هفتم می زیست) و محمـد بن عبد الوهّاب (که در قرن دوازدهم ظهور کرد) و پس مانده های بنی امیه هستند ، تبرّك

1- . احمد بن زینی دحلان - از اعلام عامه - در الدرّ السنیّه : 13 می نویسد : توسّل ، شفاعت و استغاثه همه دارای یك معنا می باشد ، و حقیقت آن چیزی جز تبرّك به ذکر دوستان خداوند نیست . و این تبرّك جستن به این دلیل است که : خداوند به برکت دوستان خود ، چه در حال حیاتشان و یا پس از آن ، به بندگانش رحمت داده و آن ها را مورد ترحّم قرار دهد ، و مؤثّر واقعی خداوند است .

2- . سیر أعلام النبلاء : 12 / 5 - 16 ، شرح حال یحیی بن أکثم ، ش 1 ، و البدایة و النهایة : 10 / 330 حوادث 237 هجری قمری .

3- . قال المأمون لیحیی بن أکثم : إنّ الرجل لیأتیني بالقطعة من العود أو بالخشـبة أو بالشيء الذي لعلّ قیمته لا تکون إلا درهما أو نحوه ، فیقول : إنّ هذا کان للنبي صـلی الله علیه و آله وسلم أو قد وضع یده علیه أو مسّه ، و ما هو عندي بثقة و لا دلیل علی صدق الرجل ... . ابن طیفور ، بغداد في تاریخ الخلافة العباسیّة : 40

جستن به قبور ، ساییدن دست و صورت بر آن ها و بوسیدن آن ها را حرام می دانند ، و به انجام دهندگان این اعمال ، نسبت شرك و کفر می دهنـد ، و آن ها را « قبوریّون » و « عبّاد القبور » می نامنـد ، و کار آن ها را مثل کار مردم در دوران جاهلیّت می دانند که عبادت بت ها می کردند . و از دیدگاه وهابیّون کسی که جلب منفعت و دفع ضرری را در مخلوقی جستجو کند ، او را معبود گرفته است .

من تبرّك بحجر أو شـجر أو مسح على قبر أو قبّة يتبرّك أصحابها ، فقد اتّخذها الهة . إنّ من دعا نبيّا او ملكا او جنّيا أو ندبه او استغاثه به أو نذر له أو ذبح ، فقد خرج من الإسلام و هذا هو الكفر ؛(1)

کسی که به سنگ یا درختی تبرّك بجوید ، یا قبر و قبّه ای را مسح کند و به صاحبانش تبرّك بجوید ، پس او را خدای خود قرار داده است . هر کس نبی یا ملك یا جنّی را بخواند و یا ندبه و استغاثه به آن ها کند ، یا نذر و ذبح برای شان کند ، همانا از اسلام خارج شده و این همان کفر است .

ادله جواز تبرّك

جواز تبرّك در نظر خـاصه و عامه امر مسـلّمی است که دلائل عقلی و نقلی قطعی بر جایز بودن آن دلالت دارد که ما به عنوان نمونه به چند دلیل اشاره می کنیم :

دلیل اوّل : قرآن کریم از قول حضـرت یوسف علیه السلام می فرماید :« اذْهَبُوا بِقَمِيصِي هَذَا فَأَلْقُوهُ عَلَى وَجْهِ أَبِي يَأْتِ بَصِيراً(2) ... فَلَمَّا أَنْ جَاءَ الْبَشِيرُ أَلْقَاهُ عَلَى وَجْهِهِ فَارْتَدَّ بَصِيراً ... » ؛(3)

پیراهن مرا ببریـد و به صورت پـدرم افکنیـد تا دیدگانش بینا گردد ... آنگاه که بشارت دهنده آن پیراهن را بر رخسار او افکند ، بینایی وی باز گشت .

1- . عقيدة الشيخ : 347 .

2- . يوسف : 93 .

3- . يوسف : 96 .

آیا می شود به دو پیامبر خدا - حضـرت یعقوب و حضـرت یوسف علیهماالسلام - نسبت خلاف توحید داد . حضرت یعقوب علیه السلام با برکت جستن از پیراهن حضرت یوسف علیه السلام بنیایی خود را باز یافت .

دلیل دوّم : نیز می فرماید :

« قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَى أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمْ مَسْجِداً » ؛(1)

آن جماعتی که بر امر ایشان غالب شدند (یعنی : پادشاه و مؤمنین آن عصـر) یا آن ها که از رازشان آگاهی یافتند ، گفتند : بر روی قبر آنان مسجد می سازیم (و در آنجا نماز می گذاریم و تبرّك به مکان آن ها می جوئیم) .

دلیل سوّم : تبرّك به پیامبر اکرم صـلی الله علیه و آله وسـلم و علما و صلحا و آثار به جا مانده از آنان ، در حقیقت تعظیم شعائر الهی است .(2) و بلکه مـاجرای « پیراهن حضـرت یوسف و بینـایی حضـرت یعقوب علیهماالسـلام » و « سـاختن مسـجد در محـل به خواب رفتن اصحاب کهف » و « انتخاب مقام ابراهیم برای عبادت » و « تابوت بنی اسرائیل » ... . نمونه های دیگری از تعظیم شعائر الهی است که در قرآن کریم به آن اشاره شده است .(3)

و از طرفی ، حُسْن تعظیم شعائر عقلاً و نقلاً معلوم است و موجب قرب بهحق تعالی می شود . چنان که خداوند متعال می فرماید :

« وَمَنْ يُعَظِّمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ » ؛(4)

هر کس شعائر الهی را بزرگ دارد ، این کار نشانه تقوای دل ها است .(5)

1- . الکهف : 21 .

2- . مخفی نماند که احترام پیامبران ، علما و صالحان با مرگ آن ها هم از بین نمی رود و همواره واجب است . چنان که مالك بن انس در منـاظره خود بـا منصور دوانیقی می گویـد : « إنّ حرمته میّتـا کحرمته حیّـا ؛ احترام پیـامبر پس از مرگ او ماننـد احترام او در دوران حیات اوست » . شفاء السّقام (الأسقام في زيارة خير الأنام عليه أفضل الصّلاة و السّلام : 163)

3- . این صغرای دلیل است .

4- . الحج : 32 .

5- . این کبرای دلیل است .

و با مراجعه به منابع تفسیری مختلف عامّه مثل تفسیر زمخشری و فخررازی و طنطاوی و غیر این ها ، در قضیّه پیراهن حضرت یوسف و بینایی حضرت یعقوب علیهماالسلام ، و در قضیّه ساختن مسجد در محل به خواب رفتن اصحاب کهف(1) و در قضیّه انتخاب مقام ابراهیم برای عبادت(2) و ماجرای تابوت بنی اسرائیل ... حق روشن تر می شود .

دلیل چهارم : اگر تعظیم شعائر - که عبادت به شمار می رود - و احترام به قبور و بوسیدن آن ها حرام و شرك باشد ، پس باید تعظیم کعبه ، مقام ابراهیم علیه السلام ، مسجد النبی صلی الله علیه و آله وسلم ، و مشاعر و تعظیم حجر الأسود و بوسیدن آن ، و سجود فرشتگان در برابر حضرت آدم علیه السلام ،(3) و سجده برادران حضرت یوسف علیه السلام در برابر او(4) ، و تعظیم پدر

و مادر هم شرك باشد .

و شکی نیست که تعظیم در این موارد نه تنها حرام و شرك نیست بلکه از عبادات و افضل قُربات است .

دلیل پنجم : نظر و دیدگاه وهابی ها بر خلاف عمل صحابه ، صالحان و علمای عامه است . بنا به تاریخ مسلّم بین خاصه و عامه ، صحابه پیامبر ، صالحان و مسلمانانهمواره به این سیره ، عمل می کردند و تبرّك می جستند .

از آنجایی که وهابیّون مانند دیگر مخالفین ، روی عمل کردن صحابه بسیار تأکید دارند ، ما هم مشروعیّت تبرّك را از طریق فعل و عمل صحابه ثابت می کنیم :

1 . حضرت زهرا علیهاالسلام در - نزد آن ها لااقل - یك صحابی است (که سرور زنان بهشت

1- . گروهی برای بزرگ داشت مقام اصحاب کهف و جلوگیری از فراموش شدن آنان ، بر روی قبور آن ها مسجد و عبادت گاه بنا کرده اند .

2- . خداوند مردم را امر فرموده است به بزرگ داشت مقام حضرت ابراهیم علیه السلام و فرمود : « و اتّخذوا مِنْ مَقام إبراهیم مُصلی » بقره : 125 به مردم گفتیم : از مقام ابراهیم عبادت گاهی برای خود انتخاب کنید .

3- . سوره بقره : 34 .

4- . سوره یوسف : 100 .

و پاره تن پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم است) در روایت آمده است که :

لمّا رمس رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم جاءت فاطمة رضي اللّه تعالی عنها ، فوقفتْ علی قبره صلی الله علیه و آله وسلم ، و أخذتْ قبضة من تراب القبر ، و وضعتها علی عینیها ، و بکت وأنشأت تقول :

ماذا علی من شمّ تربة أحمد

أن لا یشمّ مدی الزمان غوالیا

صبّت عليّ مصائب لو أنّها

صبّت علی الأیّام صرن لیالیا(1)وقتی پیامبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم دفن شدند ، حضرت فاطمه علیهاالسلام کنار قبر وی ایستاد و مقداری از خاك قبر را برداشت و بر صورت نهاد ، و اشك ریخت و این دو شعر را خواند :

« چه می شود کسی را که خاك قبر احمد را ببوید تا زنده است از بوییدن مشك های گران قیمت بی نیاز شود . مصیبت هایی بر من وارد شد که اگر بر روزگاران روشن فرود می آمد ، به شب تار تبدیل می شد » .(2)

2 . احمد بن حنبل و حاکم نیشابوری و ذهبی - به سند صحیح در نزد آن ها - نقل می کنند که :

أقبل مروان یوماً فوجد رجلاً واضعاً وجهه علی القبر ، فقال : أتدري ماتصنع ؟ فأقبل علیه فإذا هو أبو أیّوب ، فقال : نعم . جئت رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم و لم آت الحجر . سمعت رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم یقول : لا تبکوا علی الدین إذا ولیه أهله ، و لکن أبکوا علیه إذا ولیه غیر أهله ؛(3)

1- . رواه ابن عساکر في التحفة ، وابن الجوزي في الوفاء ، وابن سید الناس في السیرة : 2 / 340 ، والقسطلاني في المواهب مختصراً ، والقاري في شرح الشمائل : 2 / 210 ، والشبراوي في الاتحاف : 9 ، والسمهودي في وفاء الوفاء : 2 / 444 ، والخالدي في صلح الاخوان : 57 ، والخمراوي في مشارق الأنوار : 63 ، ودحلان في السیرة : 3 / 391 ، وعمر رضا کحالة في أعلام النساء : 3 / 1205 ، وابن حجر في الفتاوی الفقهیة ، والخطیب الشربیني في تفسیره : 1 / 349 ، والقسطلاني في إرشاد الساري : 2 / 390 2 / 352 .

2- . الاتحاف ، شبراوی : 90 ، وفاء الوفاء باخبار المصطفی : 4 / 1404 ، ارشاد الساری : 3 / 352 چاپ دار الفکر .

3- . مسند أحمد : 5 / 422 ، و الغدیر : 5 / 218 ، عن المستدرك للحاکم : 4 / 515 ، و صحّحه هو والذهبي في تلخیصه ، وشفاء السقام للسبکي ، والسمهودي في وفاء الوفاء : 2 / 410 - 443 ، و في طبعة : 4 / 1359 و مجمع الزوائد : 4 / 2 ، والبیان للعلاّمة الخوئي : 558 ، قسم التعلیقات عن المستدرك للحاکم ، والمنتقی لابن تیمیة : 2 / 261 - 263 ، و شفاء السقام : 126 ، عن أخبار المدینة لأبي الحسن الحسیني .

روزی مروان وارد شد ، دید مردی صورت بر قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم گذاشته است . مروان گردن آن مرد را گرفت وگفت : می دانی چه می کنی ؟ آن شـخص متوجه مروان شـد ، دیدنـد ابوایوب انصاری است . ابوایوب گفت : آری می دانم چه کار می کنم . من کنار سنگ نیامده ام ، بلکه به حضور رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم آمده ام . از آن حضرت شنیدم که می فرمود : اگر متولیان دین ، اهل باشند بر دین گریه نکنید . زمانی بر دین گریه کنید که متولیانش نااهل باشند .(1)

سبکی با استناد به همین حدیث می نویسد :

اگر اسناد چنین حدیثی صحیح باشد ، مس دیوار قبر مکروه نخواهد بود .(2)

مرحوم علامه امینی می فرماید :

از این حـدیث اسـتفاده می شود که جریان منع توسّل و مسـئله تبرّك و ... . از بـدعت های اُمویّین بوده است ، و اساس و پایه گـذاری این بدعت از آن هاست .(3)

3 . تبرّك عبداللّه بن عمر فرزند خلیفه دوم که عامّه او را یکی از فقهای بزرگ می دانند .

ابن حَمله می گوید :أنّ ابن عمر کان یضع یده الیمنی علی القبر الشریف ؛ و أنّ بلالاً وضع خدّه علیه ؛(4)

1- . المستدرك علی الصحیحین : 4 / 560 ، حدیث 8571 / 279 ، کتاب الفتن و الملاحم ، روافد الایمان : 40 ، حاکم نیشابوری در مستدرك و ذهبی سلفی نیز در تعلیقه خود بر مستدرك حاکم ، این حدیث را صحیح دانستند .

2- . سمهودی ، وفاء الوفاء بأخبار دار المصطفی : 4 / 1404 .

3- . قال الأميني رحمه الله : إنَّ هذا الحديث يعطينا خبراً بأنَّ المنع عن التوسّل بالقبور الطاهرة إنّما هو من بدع الأمويّين و ضـلالاتهم منذ عهد الصحابة ، و لم تسمع أُذن الدنيا قطُّ صحابيّا ينكر ذلك غير وليد بيت أُميّة مروان الغاشم . الغدير : 5 / 219 ، زيارة المشاهد المشرّفة ، الحثّ علی زيارة النبي صلی الله عليه و آله وسلم و كيفيتها

4- . وفاء الوفاء بأخبار المصطفی : 4 / 1405 ، و شرح الشفاء : 2 / 199 . کشف الارتیاب : 434 .

عبداللّه بن عمر همواره برای تبرّك دست راست خود را بر قبر شـریف پیامبر صـلی الله علیه و آله وسلم قرار می داد و بلال گونه اش را بر آن می گذاشت .

أقول : و قد روي أيضا : « وأنّ معاذ بن جبل جاء وجلس عند القبر يبكي ؛(1)

و نیز روایت شده که معاذ آمد و نزد قبر آن حضرت نشست و گریه می کرد .

وأنّ بلالاً جعل يبكي ويمرّغ وجهه على تراب القبر الشريف ؛(2)

و بلال گریه می کرد و صورت خود را به خاك قبر شریف می مالید .

وأنّ المسلمين كانوا يستشفون بتراب قبر حمزة رحمه الله ... ؛(3)

مسلمین به خاك قبر حضرت حمزه علیه السلام استشفاء می کردند ... .

غزالی نیز که از علمای عامه است در کتاب احیاء العلوم می گوید :

هر کس که در زمان حیات پیامبر صـلی الله علیه و آله وسلم با مشاهده آن حضرت تبرّك می جست ، بعد از وفات آن حضرت می تواند با زیارت آن بزرگوار تبرّك بجوید و برای همین امر ، انسان می تواند برای زیارت پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم بار سفر ببندد .(4)

4 . ذهبی – شاگرد ابن تیمیه – درباره ابن المنکدر تابعی می گوید :كان ابن المنكدر يجلس مع أصـحابه قال : و كان يصيبه الصمات فكان يقوم كما هو يضع خدّه على قبر النبي صـلى الله عليه و آله وسـلم ثمّ يرجع فعوتب في ذلك ،فقال : إنّه ليصـيبني خطرة ، فإذا وجدت ذلك استشفيت بقبر النبي صلى الله عليه و آله وسلم و كان يأتي موضعاً من المسجد في الصحن فيتمرّغ فيه ويضطجع ،

1- . سنن ابن ماجه : 2 / 1320 .

2- . الغدير : 5 / 147 ، شفاء السقام : 39 ، أسد الغابة : 1 / 208 ، وفاء الوفاء : 2 / 408 .

3- . وفاء الوفاء : 1 / 116 .

4- . احياء العلوم : 1 / 258 . و نیز می نویسد : و كذلك يقصد الآبار التي كان رسول اللّه صـلى الله عليه و آله وسلم يتوضأ منها و يغتسل و يشرب منها و هي سبع آبار ، طلبا للشفاء و تبرّكا به . احياء علوم الدين : 1 / 260

فقيل له في ذلك . فقال : إنّي رأيت النبي صلى الله عليه و آله وسلم في هذا الموضع (يعني في النوم) ؛(1)

او در مسجد پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم جلسه درس داشت . گاهی زبانش بند می آمد ، و یا مطالبی را فراموش می کرد ، منبر را ترك می کرد و از منبر پایین می آمد و به کنار قبر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می رفت و صورت بر روی قبر می گذاشت ، و دوباره بر می گشت و بحث اش را دنبال می کرد . به او گفتند : چه کار می کنی ؟ این کارها چیست ؟ می گفت : گاهی تأمّلی برای من پیش می آید و حرفم را فراموش می کنم و نمی توانم دنبال کنم در این صورت به قبر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم استشفا می کنم ، و همیشه به صحن مسجد می آمد و بدن خود را به آن جا می سایید و دراز می کشید ، چون علّت این کار را از او پرسیدند ، گفت : « دیدم که پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم در این مکان بود .(2)

5 . شکی نیست که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم به هنگام طواف خانه خدا ، حجرالاسود را استلام می نمود و یا می بوسید . بخاری در صحیح خود می گوید :

سأل رجل ابن عمر عن استلام الحجر فقال : رأيت رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم يستلمه ويقبّله ؛(3)

مردی از عبداللّه بن عمر درباره استلام حجر سؤال کرد ، و او در پاسخ گفت : پیامر صلی الله علیه و آله وسلم را مشاهده کردم که حجرالاسود را استلام می نمود و می بوسید .اگر لمس کردن و یا بوسیدن سنگی ، شرك به خدا بود ، هرگز رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بهچنین کاری اقدام نمی کرد .

1- . سير أعلام النُبَلاء : 3 / 213 . وفاء الوفاء : 2 / 444 ، و كشف الارتياب : 436 - 437 . كان ابن المنكدر أحد أعلام التابعين ، الغدير : 5 / 221 .

2- . چون او از تابعین بود و رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را درك نکرد . مقصودش از دیدم ، یعنی در خواب دیدم . وفاء الوفاء باخبار المصطفى : 4 / 1406 ، و سير أعلام النبلاء : 5 / 359 .

3- . صحیح بخاری : 2 / 152 - 151 ط مصر ، کتاب الحج ، باب تقبیل الحجر .

حقیر گوید : احادیثی که از طریق عامه نیز وارد شده در لمس ارکان و بوسیدن آن و بوسیدن حجر الاسود از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و اصحاب آن حضرت و ائمه معصومین علیهم السلام ، بسیار است که ذکر آن ها موجب طولانی شدن بحث و خسته شدن خواننده آن می شود ، و طالبین ، جهت اطلاع بیشتر ، به مصادر ذیل مراجعه نمایند .(1)

اگر بوسیدن در و دیوار و ضریحِ حرم آل اللّه ، و لمس کردن آن ها حرام و شرك است ، پس چرا بوسیدن حجر الاسود و جلد قرآن و همسر و فرزند شرك نباشد ؟!

6 . در صحیح مسلم و در بسیاری از کتب معتبره عامه آمده است که :

فقالت : (اسماء) هذه جبّة رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم فأخرجتْ إليّ جبّة طيالسة كسروانيّة لها لبنة ديباج و فَرْجَيْها مكفوفَيْن بالدّيباج ، فقالت : هذه كانت عند عائشة حتّى قبضتْ فلمّا قبضتْ قبضتُها و كان النبي صلی الله علیه و آله وسلم يلبسها فنحن نَغْسِلها للمرضى يستشفى بها ؛(2)

اسماء (خواهر عایشه و دختر ابوبکر و همسر زبیر) می گوید : قبای پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم نزد عایشه بود تا فوت شد ، وقتی فوت شد من که خواهرش هستم آن قبا را در دست گرفتم و پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم این لباس را می پوشید . و مریض

1- . البداية و النهاية : 5 / 153 - 155 ، الوفاء لابن الجوزی : 2 / 526 ، دلائل النبوّة للبيهقی : 1 / 153 ، مستدرك الحاكم : 1 / 456 ، تاريخ الخميس : 2 / 126 ، مسلم : 2 / 924 ، سنن ابن ماجة : 2 / 983 - 987 ، البخاري : 2 / 183 ، الترغيب و الترهيب : 2 / 152 ، كتاب الأمّ للشافعی : 2 / 145 ، النسائی : 5 / 226 ، 228 ، 233 ، 262 ، 431 ، الترمذي : 3 / 214 ، 292 ، سنن أبي داود : 2 / 175 ، 176 ، 181 ، الدارمی : 2 / 42 ، 46 ، مسند احمد : 1 / 214 ، 217 ، 237 ، 267 ، 291 ، ج 3 / 430 و كنز العمّال : 5 / 91 ، 95 ، المصنف لعبد الرزاق : 5 / 29 ، 40 ، 41 ، 43 ، 71 و الوسائل : 9 / 402 - 413 ، مستدرك الوسائل : 2 / 148 - 149 ، الغدير : 6 / 103 ، البيان للسيد الخوئی رحمه الله : 558 .

2- . مسلم بن حجّاج نيشابوری ، صحيح مسلم : جلد 2 قسم اوّل ، صفحه 315 ، كتاب اللباس و الزّينة ، باب تحريم الذهب و الحرير على الرجال و إباحته للنّساء ، رقم : 3855 . و كتاب الجمع بين الصحيحين : 4 / 204 ، باب افراد مسلم ، رقم 3526 ، السنن الكبرى ، بيهقی : 2 / 423 ، باب 518 باب العلم فی التحرير ، رقم 4381 ، و ج 3 / 270 باب 18 رقم 6301 . و مصادر بسيار ديگر .

و بیمار که می آمـد و دوایی که می خواستیم به او بدهیم این بود که آب روی قبا می ریختیم ، و آب این قبا را به قصد دارو به او می دادیم تا شفا یابد .

نووی شافعی با استناد به این حدیث می نویسد :

یکی از اموری که از این حدیث استفاده می شود این است که تبرّك به آثار صالحان و لباس آنان مستحب است .(1)

نیز از مسلم و بخاری نقل شده که از اسماء دختر ابوبکر :

إنّها أخرجتْ جُبة طیالسیّة کسروانیّة لها لبنة دیباج و فرجیها مکفوفین بالدیباج و کان النبي صلی الله علیه و آله وسلم یلبسها ، فنحن نغسلها للمرضی نستشفي بها؛(2)

او یك رداء زیبایی را از جنس حریر بیرون آورد که بر روی آن نقش و نگارهایی با نخ حریر ترسـیم کرده بودند ، و پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم آن را می پوشید و ما آن را بر بیماران مان می پوشاندیم تا شفاء یابند .

7 . در صحیح بخاری آمده است که :

إذا توضّأ کادوا یقتتلون علی وضوئه ؛(3)

هرگاه پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم وضوء می گرفت ، نزدیك بود مسلمانان برای به دست آوردن آب وضوی آن حضرت (برای استشفاء از قطرات آب وضوی حضرت) با همبجنگند و نزاع کنند .

مرحوم فیروز آبادی در کتاب « فضائل الخمسة » بابی به این عنوان « باب في تبرّك النّاس بوضوء النبي صلی الله علیه و آله وسلم و ببصاقه و بشعر رأسه »(4) منعقد کرده است ، فلاحظ .

1- . نووی شافعی ، المنهاج في شـرح صـحیح مسلم ، کتاب اللباس و الزینة ، باب تحریم الذهب و الحریر علی الرجال و إباحته للنساء ، حدیث 10 / 2069 .

2- . مشکوة : 366 و 383 روایت از مسلم و بخاری .

3- . صحیح بخاری : 3 / 195 ، باب ما یجوز من الشـروط في الاسلام ، باب الشروط فی الجهاد و المصالحة ، و مسند احمد : 5 / 427 - 429 ، و ابن ماجه : 1 / 216 ، 249 ، فتح الباری : 1 / 157 ، 256 - 257 ، تاریخ طبری : 3 / 475 .

4- . فضائل الخمسة : 1 / 20 .

اگر تبرّك به آب وضوی رسول خدا صـلی الله علیه و آله وسـلم - که بخاری ذکر کرده - و تبرّك به قبای آنحضـرت - که مسلم ذکر نموده - شرك و کفر باشد ، چگونه بخاری و مسلم ذکر کرده اند ؟ با این که این دو کتاب مورد قبول و اعتماد تمام علمای عامه بلکه مورد قبول

سلفیّون و وهابی ها است ؟ اگر این اعمال شرك و کفر باشد ، پس باید صحابه رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم - که خواهر عائشه هم از جمله آنان است - مشرك باشند ، همان صحابه ای که خود عامّه معتقدند که « کلّهم عدول ؛ همه شان عادل اند » .

پس تبرّك اعتقاد همه مسلمین است ، حتّی وهّابیّون و سلفیّون ، و منحصر به شیعیان نیست .

8. تبرّك مسلمانان به سریر و تختی که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم بر روی آن استراحت

می کرد و می خوابید ، و پس از شهادت نیز بر روی همان تخت ، غسل داده شد .

عائشه می گویـد : « فطلبه النّاس منّا یحملون علیه موتاهم ، فحمل علیه أبوبکر و عمر و النّاس یطلبون برکته ... . مردم آن تخت را از ما می گرفتنـد و اموات خود را (به خاطر تبرّك) روی همین تخت تشـییع می کردند . ابوبکر و عمر نیز بر روی همین تخت تشـییع شدند . تخت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم که جزء میراث عایشه شده بود ! ![1] توسط عبداللّه

بن اسحاق (یکی از دوست داران معاویه) به مبلغ چهارهزار درهم خریداری شد ! ![2]

9 . تبرّك جسـتن به آثار و اشـیای باقی مانده از پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم مثل منبر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم که مردم آن را لمس می کردند و به آن تبرّك می جستند .[3] و لذا فقهای عامه به جواز تبرّك و دست زدن به منبر رسول خدا صـلی الله علیه و آله وسلم فتوی می دادند .[4]

1- . با این که پدرش برای غصب حق حضـرت زهرا علیهاالسلام از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم نقل کرد : « نحن معاشر الأنبیاء لا نورّث ما ترکناه صدقة » . صحیح البخاری : 6 / 227 کتاب فرض الخمس ، حدیث 3094

2- . علامه امیني رحمه الله ، الغدیر : 5 / 227 ، زیارة المشاهد المشرّفة ، الحثّ علی زیارة النبي صلی الله علیه و آله وسلم و کیفیّتها .

3- . وفاء الوفاء بأخبار المصطفی : 2 / 39 ، و الآثار النبویّة : 31 .

4- . العلل و معرفة الرجال : 2 / 492 ح 3243 ، وفاء الوفاء : 4 / 1404 و ص 1405 ، شفاء السقام عن مسند احمد : 5 / 422 ، و انظر : وفاء الوفاء : 4 / 1407 . به زودی بعضی از آن فتاوی ذکر می شود .

از استادِ مالك ، - یعنی یحیی بن سعید انصاری(1) و مالك ابن عمر و ابن مسیب - نقلشده است که آنان ساییدن دست به دسته منبر پیامبر را جایز می دانستند .(2)

10 . تبرّك به موی پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم : انس بن مالك می گوید :

روزی سلمانی سر مبارك رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را می تراشید و اصحاب اطراف او

را گرفته بودند و هر تار مویی از آن حضرت در دست یکی از یارانش بود .(3)

در روایتی نقل شده که احمد بن حنبل همواره تار مویی را همراه داشت و مدعی بود که از پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم است .(4)

عبداللّه بن احمد می گوید :

پدرم احمد بن حنبل را دیدم که مویی از پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم را گرفته بود و آن را روی لباسش می گذاشت و می بوسید ، به گمانم آن مو را بر روی چشمانش می گذاشت . هم چنین آن را در آب فرو می برد و از آن آب برای شفاء می نوشید . روزی دیدم که کاسه (ظرف) پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم را در مخزن آب می شست و بعد از آن می نوشید .

ذهبی پس از نقل تبرّك احمد بن حنبل به مو و کاسه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم در مقابل ابن

تیمیّه و کسانی که منکر این امور هستند ، موضع گیری کرده و آنان را خارجی و مبتدع معرّفی کرده و می نویسد :

أین المتنطع المنکر علی أحمد ، و قد ثبت أنّ عبداللّه سأل أباه عمّن یلمس رُمّانة منبر النبي صلی الله علیه و آله وسلم و یمسّ الحجرة النبویّة فقال : لا أری بذلك بأسا ، أعاذنا اللّه و إیّاکم من رأي الخوارج و من البدع ؛(5)

1- . وفاء الوفاء : 4 / 1403 ، الردّ علی الأخنائی قاضی المالکیة : 127 .
2- . کشف الارتیاب فی أتباع محمد بن عبدالوهاب : 349 .
3- . جامع الاصول : 4 / 102 .
4- . سیر أعلام النبلاء : 11 / 256 و 230 .
5- . ذهبی سلفی ، سیر أعلام النبلاء : 11 / 212 ، شرح حال احمد بن حنبل ، ش 78 .

کجاست آن انسان لجبازی که کار احمد را انکار کند ؟ در حالی که عبداللّه از پدرش درباره کسی که دسته منبر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم و حجره نبوی را لمس می کرد ،پرسید ، او گفت : اشکالی در این عمل نمی بینم . از این افکار انحرافی خوارج و اهل بدعت به خدا پناه می برم ! »(1)

11 . از امّ ثابت روایت شده که گفت :

رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بر من وارد شد و از دهانه مشکی که آویزان بود ، ایستاده آب نوشید ، و من برخاستم و دهانه مشك را بریدم .

در خبری آمده : امّ ثابت ، دهانه مشك رابرید تا جای دهان پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم را نگهداری

کند و به آن تبرّك بجوید .(2)

ابن ماجه در ادامه این روایت می گوید :

سزاوار است از جایی که پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم دهان مبارکش را بر آن گذاشته ، تبرّك جسته شود .(3)

ترمذی این روایت را نقل کرده و آن را معتبر و صحیح دانسته است . این روایت را احمد بن حنبل نیز از انس از امّ سلیم نقل می کند .(4)

عینی حنفی می نویسد :

إنّما كانوا يشربون من قدح النبي صلى الله عليه و آله وسلم لأجل التبرّك به ، أمّا في حياته فلا نزاع فيه و أمّا بعد موته فكذلك للتبرّك به ؛(5)صحابه و مسلمانان به خاطر تبرّك به ظروفی که پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم در آن آب نوشیده

1- . سیر اعلام النبلاء : 11 / 212 .

2- . تبرّك الصحابة ، محمد طاهر مكّی : 29 ، فصل اول ، و صحیح مسلم : 7 / 79 ، کتاب الفضائل ، باب قرب النبي صلى الله علیه و آله وسلم من النّاس و تبرّكهم .

3- . سنن ابن ماجه : 2 / 1132 .

4- . الجامع الصحیح ترمذی : 4 / 306 ، مسند احمد : 3 / 119 .

5- . عمدة القاری ، شرح صحیح البخاری : 21 / 204 ، کتاب الأشربة ، باب الشرب من قدح النبي صلى الله علیه و آله وسلم و آنیته .

بود ، از این ظروف آب می نوشیدند ، اما در زمان حیات آن حضرت که نزاعی در آن نیست ، و اما بعد از وفات آن حضرت ، باز هم به جهت تبرّك جایز است .او پس از نقل این حدیث می نویسد :

و فیه أنّ الشرب من قدحه صلی الله علیه و آله وسلم و آنیته من باب التبرّك بآثاره ؛(1)

یکی از اموری که از این روایت می توان استفاده کرد این است که : آب نوشیدن از ظروفی که پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم در آن ها آب نوشیده اند به خاطر تبرّك جایز است .

12 . قبور و جنازه هایی که در تاریخ مورد تبرّك واقع شد ، بسیار زیادند که ما قادر بر شمارش آن ها نیستیم ، و فقط به چند نمونه اشاره می کنیم :

علمای عامه در تواریخ و کتب شان نقل کرده اند که : احمد بن حنبل امام حنبلی ها در سال 241 هجری در گذشت ، قبر او مشهور و زیارتگاه است و مردم بدان تبرك می جویند .(2)

همچنین درباره وفات بخاری و دفن او می نویسند : وقتی بخاری به خاك سپرده شد ، مردم از خاك قبر او بر می داشتند تا این که خود قبر مشخص شد و ممکن نبود از قبر هم محافظت شود . لذا بر روی قبر ، چهار چوبی قرار داده شد که این چهار چوب به صورت مستطیل یا مربع ، دارای روزنه هایی بود و دیگر کسی نتوانست به قبر دسترسی پیدا کند .(3)

عبداللّه بن غالب حدانی در سال 183 هجری در روز ترویه کشته شد ، مردم از خاك قبرش می گرفتند و در لباس شان می گذاشتند .(4)

پیروان ابن تیمیّه به جنازه او و به آب غسل وی تبرّك می جستند و در تشییع

1- . همان : 205 .

2- . طبقات الحنابلة ، ابویعلی : 2 / 251 ، قیل : الآن اثری از قبر او در بغداد نیست

3- . طبقات الشافعیة الکبری : 2 / 233 ، سیر أعلام النبلاء : 12 / 467 .

4- . حلیة الأولیاء : 2 / 258 .

جنازه اش مردم بسیاری شرکت کردند و برای تبرّك دستمال و عمامه های خود را روی جنازه می انداختند ، و چوب نعش او را شکستند و برای تبرّك به همراه بردند . بلکه نقل شده است که : ریسمانی را که آغشته به جیوه بود و ابن تیمیّه برای دفع شپشهمیشه آن را به همراه داشت ، به 150 درهم فروختند .(1)

آیا هواداران و تشییع کنندگان او کافر و مشرك و مهدور الدم بودند ؟ یا این که جواز تبرّك و لمس ، امر عقلائی و مرتکز اذهان مسلمین بوده و سیره قطعیّه بین مسلمانان بوده که شارع هم با آن مخالفت نکرده است ؟ !

13 . تبرّك به آثار باقی مانده از صالحان - در نزد آن ها - هم در طول تاریخ فراوان نقل شده است ، مثل : تبرّك کمیت بن زید اسدی به پیراهن امام سجاد علیه السلام ،(2) تبرّك به لباس و شمشیر شقیق بن ابراهیم بلخی (متوفای 194 هجری قمری)(3) ، تبرّك احمد بن حنبل به پیراهن شافعی(4) ، تبرّك شافعی به پیراهن احمد بن حنبل(5) ، تبرّك صالح فرزند احمد بن حنبل به پیراهن پدرش(6) ، تبرّك به درهم اعطایی احمد بن حنبل(7) و موارد بسیار دیگر .

و تبرّك به افراد در زمان حیات آنان نیز بسیار است ، مثل تبرّك به محمّد بن طلحة

1- . البداية و النهاية : 14 / 136 ، و الكُنى و الالقاب : 1 / 237 .

2- . ابن عساكر دمشقی شافعی ، تاريخ دمشق الكبير : 53 / 180 ، شرح حال کمیت بن زید ، ش 5945 ، و ذهبی سلفی ، سير أعلام النبلاء : 5 /388 ، شرح حال کمیت بن زید ، ش 177 .

3- . ابونعیم اصفهانی ، حلية الأولياء و طبقات الأصفياء : 8 / 59 ، شرح حال شقیق بلخی ، ش 295 ، و ذهبی سلفی ، سير أعلام النبلاء : 9 / 313 ، شرح حال شقیق بن ابراهیم ، ش 98 .

4- . عینی حنفی ، عمدة القاري شرح صحيح البخاري : 9 / 241 ، كتاب الحج ، بيان مشروعية تقبيل الحجر الأسود و السرّ في ذلك ، شرح حدیث 189 .

5- . سبکی شافعی ، طبقات الشافعيّة الكبرى : 2 / 36 ، شرح حال احمد بن حنبل ، ش 7 .

6- . ذهبی سلفی ، سير أعلام النبلاء : 11 / 230 ، شرح حال احمد بن حنبل ، ش 78 . « فرزند احمد بن حنبل پیراهنی از پدر خود را به یادگار نگه داشت و می گفت : در آن نماز می خوانم و به آن تبرّك می جویم »

7- . ابن عساکر شافعی دمشقی ، تاريخ دمشق الكبير : 5 / 315 ، شرح حال احمد بن حنبل ، 335 ، و ابن کثیر سلفی ، البداية و النهاية : 10 / 344 ، حوادث سال 241 هجری قمری ، شرح حال احمد بن حنبل .

بن عبیـداللّه (متوفای 36 هجری قمری)(1) ، تـبرّك به یزیـد بن سـیاه اسواری فرمانـده سـپاه عبـدالملك بن مروان ، تبرّك به سـلیمان بن عبدالملك تابعی (متوفای 99 هجری قمری) ، تـبرّك امیر قیروان به پیر زن ، تبرّك دارقطنی به قَوّاس (متوفـای 385 هجری‌قمری) و موارد بسیار دیگر .(2)

فتاوی علمای عامه درباره تبرك

الف . احمد بن حنبل : عبد اللّه پسر احمد می گوید : از پدرم پرسیدم :

عن الرّجل یمسّ منبر رسول اللّه و یتبرّك بمسّه و یقبّله و یفعل بالقبر مثل ذلك ؛ رجاء ثواب اللّه ؛(3)

مردی منبر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را مس می کرد و از آن تبرّك می جست و منبر شریف را می بوسید ، و همین اعمال را هم با قبر انجام می داد ، و به قبر متبرك می شد ، و این کار را برای ثواب انجام می داد . آیا این عمل جایز است ؟ پدرم گفت : اشکالی ندارد .

این روایت در کتاب « الجامع في العلل و معرفـة الرجال » با این زیادی آمـده است : « این مرد به واسـطه این اعمال به خداونـد عزّ و جلّ تقرب می جوید ؟ » احمد بن حنبل در پاسخ گفت : اشکالی ندارد .(4)

ابن العلاء می گوید :

من نظر احمد بن حنبل را به ابن تیمیّه نشان دادم ، او از این دیدگاه احمد

1- . حاکم نیشابوری ، المستدرك علی الصحیحین : 3 / 422 ، کتاب معرفة الصحابة ، ذکر مناقب محمد بن طلحة بن عبیداللّه .

2- . به کتاب هایی که در باره « تبرّك » نوشته شده مراجعه کنید .

3- . فیض الغـدیر : 4 / 1414 ، سبیل الهـدی و الرّشاد : 12 / 398 ، عمـدة القاري : 9 / 241 . احمـد بن حنبل ، الجامع في العلل و معرفة الرجال : 2 / 32 ، ش 250 .

4- . الجامع في العلل و معرفة الرجال : 3 / 32 . کتاب ، نوشته خود احمد است

در شگفت شد و گفت : من خیلی در شگفتم ، « أحمد عندي جليل هذا كلامه ! ؛(1)احمد در نزد من مرد بزرگی است . آیا به راستی این کلام احمد است ؟ »سؤال ما از ابن تیمیه این است که چرا به احمد چوب تکفیر نزدی و حکم به کفرو شرك احمد نکردی ؟ ! عزامی شافعی هم وقتی حرف ابن تیمیه را می آورد می گوید : ما در شگفتیم و تعجب می کنیم .(2)

ب . رملی شافعی :

إن كان قبر نبي أو ولي أو عالم و استلمه أو قبّله بقصد التبرّك فلا بأس به ؛(3)

اگر انسان به قبر پیامبر یا ولیّ یا عالمی دست بکشد و یا آن را به قصد تبرّك ببوسد اشکالی ندارد .

ج . محبّ الدین طبری شافعی :

يجوز تقبيل القبر و مسّه و عليه عمل علماء الصّالحين ؛(4)

بوسیدن قبر و مس آن جایز است و عمل علمای صالح بر همین منوال بود .

د . شهاب الدّین خفاجی حنفی و ابي الصيف يمانی(5) : فتوای طبری شافعی را صحیح می داند .

1- . وفاء الوفاء بأخبار المصطفى : 4 / 1414 . عمدة القاري شرح صحيح البخاري : 9 / 241 ، كتاب الحج ، بيان مشروعيّة تقبيل الحجر الأسود و السرّ في ذلك ، شرح حديث 189 .

2- . فرقان القرآن : 133 ، و روافد الايمان : 45 .

3- . كنز المطالب ، حمزاوی : 219 . این فتوا را شراملسی از شیخ ابي ضیاء در حاشیه مواهب اللدنية ، نقل کرده است .

4- . أسنى المطالب : 1 / 331 ، وفاء الوفاء بأخبار المصطفى : 4 / 1407 .

5- . شرح الشفاء : 3 / 331 .

زرقانی در شرح مواهب لدنیّه می گوید :

تقبیل القبر الشریف مکروه إلا لقصد التبرّك فلا کراهة ؛(1)بوسیدن قبر شریف که اگر به قصد تبرّك باشد کراهت هم ندارد .

اختلاف نظر وهّابیّون در مسئله تبرّك

با مطالعه دقیق در متون و مستندات وهابیان ، ظاهر می شود که نظر آن ها در مسأله تبرّك واحد و یکسان نیست ؛ زیرا ابن تیمیّه مطلق تبرّك - حتّی تبرّك به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم و آثار بجا مانده از آن حضرت - را جایز نمی داند .

اما ظاهر عبارات وهابیان امروزی این است که : تبرّك به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم در زمان حیات آن حضرت ، و تبرّك به آثار بجا مانده از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم پس از رحلت آن حضرت جایز است ،(2) امّا تبرّك به افراد دیگر و آثار به جا مانده از آنان را حرام می دانند . و برای تحریم این تبرّك ، دو دلیل ذکر کرده اند :

1 . صحابه به غیر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم (از سایر انبیاء و اوصیاء و صلحاء و صحابه و تابعین و علماء) و آثار به جا مانده از آنان ، تبرّك نجسته اند . اگر تبرّك به غیر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم و آثار به جا مانده از آنان جایز و نیکو بود ، صحابه پیشی می گرفتند و انجام می دادند !

2 . تبرّك به غیر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم و آثار به جا مانده از آنان ، منجر به شرك می شود ؛ چون چنین تبرّکی باعث غلو و عبادت آنان می شود و عبادت غیر خدا شرك است . برای پیشگیری از وقوع مردم در شرك ، باید تبرّك به غیر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم و آثار به جا مانده از آنان را تحریم کنیم .(3)

1- . الغدیر ، علامه امینی رحمه الله : 5 / 225 ، زیارة المشاهد المشرّفة ، شماره 16 . به نقل از زرقانی مالکی ، شرح المواهب اللدنیّة : 8 / 315 .

2- . مخفی نماند که : وهابیان امروز مانند ابن تیمیّه عملاً تبرّك به آثار بجا مانده از پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم را نیز به مسلمانان اجازه نمی دهند .

3- . نصّ عبارت شان این است : الصّواب ، المنع من ذلك لوجهین : أحدهما : أنّ الصحابة لم یفعلوا ذلك مع غیر النبي صلی الله علیه و آله وسلم ، و لو کان خیرا لسبقونا إلیه ، و النبي صلی الله علیه و آله وسلم لا یقاس علیه غیره لما بینه و بین غیره من الفروق الکثیرة . الوجه الثاني : سدّ ذریعة الشرك ؛ لأنّ جواز التبرّك بآثار الصّالحین یفضي إلی الغلو فیهم و عبادتهم من دون اللّه ، فوجب المنع من ذلك . ابن حجر عسقلانی شافعی ، فتح الباري بشرح صحیح البخاری : 3 / 172 ، کتاب الجنائز باب 28 من استعدّ الکفن في زمن النبي صلی الله علیه و آله وسلم فلن ینکر علیه ، شرح حدیث 1277 پاورقی دوّم عبد الرحمن بن حسن نوه محمد بن عبد الوهّاب نیز همین امور را باعث تحریم تبرّك دانسته و می نویسد : و أمّا ما ادّعاه بعض المتأخّرین من أنّه یجوز التبرّك بآثار الصّالحین فممنوع من وجوه : منها : أنّ السابقین الأوّلین من الصّحابة و من بعدهم لم یکونوا یفعلون ذلك مع غیر النبي صلی الله علیه و آله وسلم لا في حیاته و لا بعد موته ، و لو کان خیرا لسبقونا إلیه ... . منها : أنّ في المنع من ذلك سدّا لذریعة الشرك کما لا یخفی . (بن باز ، مجموع فتاوی و مقالات متنوّعة : 4 / 354 ، تنبیهات مهمّة ، به نقل از عبدالرحمن بن حسن در فتح المجید)

لذا ابن باز(1) در پاسخ به سؤالی که حکم تبرّك به علما و صالحان را از او پرسیده اند ،می نویسد :

به غیر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم تبرّك جایز نیست ؛ چون چنین تبرّکی سبب شرك و عبادت غیر خداست .(2)

جواب از این خرافات : این اعتقادِ فاسد و پوچِ علمای عامه (به خصوص وهابیان و سلفیان) پاسخ های بسیاری دارد ، از جمله :

1 . وهابیّان نه تنها تبرّك به علما و صالحان و آثار به جا مانده از آنان را حرام می دانند و مسلمانان را از این نوع تبرّك منع می کنند ، بلکه تبرّك به آثار به جا مانده از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم را نیز منع می کنند ، و اجازه تبرّك به قبر و ضریح شریف رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم ، و بوسیدن و دست کشیدن به آن ها را نمی دهند . چنان که ابن تیمیّه از تبرّك احمد بن حنبل به موی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم اظهار

1- . « عبد العزیز بن باز » مفتی اعظم سعودی و از علمای متعصّب وهابیّون در زمان حاضر است .

2- . همان : 7 / 67 ، أسئلة علی العقیدة و أجوبتها ، السؤال الخامس . نصّ کلامش این است : « لا یجوز التبرّك بأحد غیر النبي صلی الله علیه و آله وسلم لا بوضوئه و لا بشعره و لا بعرقه و لا بشيء من جسده ، بل هذا کلّه خاصّ بالنبي صلی الله علیه و آله وسلم ، لما جعل اللّه في جسده و ما مسّه من الخیر و البرکة . و لهذا لم یتبرّك الصحابة بأحد منهم لا في حیاته و لا بعد وفاته صلی الله علیه و آله وسلم لا مع الخلفاء الرّاشدین و لا مع غیرهم ، فدلّ ذلك علی أنّهم قد عرفوا أنّ ذلك خاصّ بالنبي صلی الله علیه و آله وسلم دون غیره ، و لأنّ ذلك وسیلة إلی الشّرك و عبادة غیر اللّه سبحانه » .

تعجّب می کند . لذا ادّعای پذیرش تبرّك به رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و آثار به جا مانده از آن حضرت ، دروغی بیش نیست .

2 . این ادعا که « صحابه به احدی غیر از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و آثار به جا مانده از آن حضرت ، تبرّك نجسته اند » از دروغ های واضح است که بعضی از موارد تبرّك صحابه به صحابه و آثار به جا مانده از آنان را ذکر نمودیم .

3 . بر فرض که صحابه عمل نکرده باشند ، آیا صِرف عمل نکردن صحابه ، دلیل بر حرمت آن عمل است ؟ ! و بلکه (بالاتر) دلیل کفر عامل آن و وجوب قتل اوست ؟ !4 . سیره مسلمین از صدر اسلام تا الان بر این بوده است که : به رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و علماء و صلحاء ، و آثار به جا مانده از آنان تبرّك می جستند .

5 . اگر ملاكِ حرمت تبرّك به علماء و صلحاء و آثار به جا مانده از آن ها ، ترس از غلو و پرستش آنان باشد ، این ملاك و علّت در تبرّك به رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و آثار به جا مانده از آن حضرت نیز وجود دارد . و فرق گذاشتن بین تبرّك به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و دیگران و آثار به جا مانده از آنان ، هیچ وجهی ندارد . (چرا تبرّك به پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم و آثار به جا مانده از آن حضرت را جایز می دانند ، اما تبرّك به علماء و صالحان و آثار به جا مانده از آنان را حرام می دانند ؟)

6 . تبرّك به رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و علماء و صلحاء و آثار به جا مانده از آنان ، نه تنها باعث وقوع مسلمین در شرك و حرام نمی شود ، بلکه از جهت شرعی جایز بلکه راجح است ؛ زیرا این گونه از اعمال ، نوعی تعظیم شعائر الهی است ، و عقل و نقل به حسن تعظیم شعائر حکم می کنند . و احترام انبیاء و اوصیاء و علماء و صلحاء با مرگ آنان نیز از بین نمی رود و واجب است .

7 . عمل صحابه و صالحان بر خلاف اعتقادات و باورهای وهابیان بوده که با مطالعه تاریخ واضح می شود . آن ها قبور رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و صحابه را

مس می کردند و می بوسیدند و خود را به قبور می ساییدند ، و به خاك قبور تبرّك می جستند . فلاحظ .(1)

تبرك از دیدگاه شیعه

در نظر ما شیعیان جواز تبرّك ، امری مسلّم و قطعی است که آیات بسیار(2) و احادیث متواتره بر جایز بودن آن دلالت دارند ، که ما تبرّکا به چند حدیث اکتفا می کنیم :

1 . امام باقر علیه السلام از پدر بزرگوارشان نقل می کنند که ایشان وقتی به زیارت پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم می آمدند ، خودشان را به قبر شریف می چسباندند .(3) (که این همان معنای تبرّك و استشفاء است .)

2 . ابن فضال می گوید :

خودم دیدم امام رضا علیه السلام می خواستند برای حج عمره بروند ، خودشان را به قبر شریف پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم چسباندند ، و کنار منبر آمدند ، بعد از زیارت منبر ، دوباره کنار قبر آمدند و بدن خودشان را به قبر چسباندند .(4)

3 . امام صادق علیه السلام دستور می دادند :

إذا فرغتَ من الدعاء عند قبر النبي صلى الله عليه و آله وسلم فأئت المنبر فامسحه بيدك

1- . تذکّر : غرض ما در این جا ، فقط اشاره ای اجمالی ، به این بحث بود نه بیشتر . و برای وقوف بر تفصیل این بحث ، و اطلاع بر تبرّك به قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و سایر اموری که مربوط به رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بود ، و تبرّك به آثار رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم - حیّا و میّتا - و تبرّك به آثار به جا مانده از صالحان در طول تاریخ ، و قبور و جنازه هایی - غیر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم - که مورد تبرّك قرار گرفته اند ، و تبرّك به افراد کثیری ، در زمان حیات آن ها ، و نظر علماء عامّه در این باره ، به کتاب های مربوطه مراجعه نمائید ، که از جمله آن ها ، کتاب « درسنامه نقد وهابیّت » و « شناخت وهابیّت » است .

2- . چنان که به بعضی از آن ها اشاره نمودیم .

3- . وسائل الشیعه : 14 / 342 .

4- . همان : 14 / 359 .

و خذ برمّانَتَيْه – و هما السُّفلاوان – وامسح عينيك و وجهك به ، فإنّه يقال : إنّه شفاء للعين ؛(1)

آنگاه که از دعا در نزد قبر پیامبر صـلی الله علیه و آله وسلم فارغ شدی ، نزد منبر بیا و آن را با دست خود لمس کن ، و دو دسته آن را که در دو طرف منبر قرار دارند ، در دست بگیر ، و چشم و صورتت را به آن بسای ، چرا که این کار موجب شفای چشم است .

4 . خاصّه و عامّه از حضـرت زهرا علیهاالسـلام نقل می کنند :وقتی که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم را به خاك سپردند ، حضرت زهرا علیهاالسلام آمدند :« فوقفتْ علی القبر و أخذتْ قبضة من ترابه و وضعتها علی عینها ... ؛ کنار قبر

شریف ایسـتادند ، کمی از خاك قبر پیامبر صـلی الله علیه و آله وسلم برداشتند و روی چشمان گذاشتند و گریه کردند ، و به خواندن مراثی مشغول شدند » .(2)

از این حدیث استفاده می شود که : حضرت زهرا علیهاالسلام قصد زیارت کرد و زیارت

زنان هم محذوری ندارد ! و تبرّك به خاك قبر و نیز روضه خواندن ، جایز بلکه رجحان شرعی دارد .

5 . امام رضا علیه السلام فرمودند :

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم در اتاق بودند ، بلال حبشی از اتاق بیرون آمد ، « و معه فضل وضوئه فابتدرهم النّاس فمن أصاب منه شیئا تمسح بها ... ؛ در حالی که باقی مانده آب وضوی

1- . وسائل الشیعه : 1 / 270 باب 7 .

2- . ارشاد الساری : 3 / 352 .

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم همراه بلال بود ، مردم هجوم آوردند تا آب

وضوی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم را بگیرند ، هر کسی یك قطره آبی که گیرش آمد آن را به سر و صورت خود مالید ، اگر دستش به آب وضوی پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم نمی رسید ، برای تبرّك روی دست آن کسی می گذاشت که آب به او رسیده بود » .

سپس امام رضا علیه السلام فرمودند :

« و کذلك فعل بفضل وضوء امیر المؤمنین

علیه السلام ، باقی مانده آب وضوی امیر المؤمنین علی علیه السلامهم این طور بود . » وقتی که وضو می گرفتند مردم برای باقی مانده آب وضوی ایشان هجوم می بردند ، تا قطره ای از آن را بر دارند و متبرّك بشوند .

با توجّه به احادیث فوق و احادیث بسیار دیگر که ما ذکر نکردیم و نیز گزارش های تاریخی بسیار معلوم می شود که سیره امامیّه و غیر امامیه بر جواز تبرّك بوده ، و این سیره مورد ردع و نهی واقع نشده بلکه مورد امضاء و تایید شارع قرار گرفته است ، حتی اگر - بر فرض محال - دلیلی هم برای مشروعیّت تبرّك نداشتیم ، خود عمومات : « کل شیء لك حلال » و « اصالة البرائة عن الحرمة » برای اباحه و جواز تبرّك کافی بود .

باب سوم : توسل

اشاره

توسّ ل در لغت به معنـای تقرّب و نزدیکی است و در اصـطلاح عبـارت است از این که انسان برای تقرّب به خداونـد ، پیامبران و امامان و صالحان را به خاطر احترام و آبرومند بودن آن ها نزد پروردگار ، واسطه قرار دهد .(1)

وهّابیان ، مسـلمانان جهان به خصوص شـیعیان را به بهانه متوسّل شدن به پیامبرانالهی وائمه طاهرین و صالحان ، مشرك می دانند وآن ها را تکفیر نموده و خون و مال آنان را هدر می دانند .

ابن تیمیّه معتقد است : کسانی که با استناد به نزدیك بودن پیامبران و صالحان به خداوند ، به آنان متوسّل می شوند ، گمراه و مشرك هستند .

او می گوید :

هر کس بر سر قبر پیامبر یا شخص صالحی بیاید و حاجتش را از او بخواهد ،

1- . مثال واضح عرفی اش این است که : مثلاً ما برای شفای خود پیش دکتر می رویم ، در این صورت آیا دچار شرك هستیم ؟ هرگز ! هیچ عاقلی چنین توهّمی نمی کند ؛ زیرا ما می دانیم که دکتر وسیله ای برای اعطای شفاء از خداوند به ما است .

مثلاً از او شـفای مرض خودش یا حیوانش را بخواهد ، یا بخواهد که او بدهی اش را بر آورده کند ، یا از دشـمنش برای او انتقام بگیرد ، یا به او و اهل و عیالش و مرکب هایش عافیت دهد و غیر این ها از اموری که جز خداوند کسـی بر آن ها قادر نیست ، پس این امور شرك صریح است (و صاحبش مشرك است) که واجب است از آن توبه کند . پس اگر توبه کرد چه بهتر و گرنه کشته می شود . بسیاری از گمراهان می گویند : این شخص (که من به او توسّل کردم) از من به خدا نزدیك تر است و من از خدا دورم و نمی توانم او را جز به این واسطه بخوانم ، و مانند این از اقوال مشرکین را می گویند .(1)

محمد بن عبد الوهاب نیز با پیروی از تفکرّات ابن تیمیّه می نویسد :

کسانی که به ملائکه ، پیامبران و اولیای خداوند متوسّل می شوند و آنان را واسطه قرار می دهند و به وسیله آنان به خداوند تقرّب می جویند ، مرتـد و کافر هسـتند ، و جان و مال شان ارزش و احترام ندارد . » و « هر کس گمان کند که پیامبران و صالحان بین خدا و خلقش واسـطه اند ، و حوائج از آن ها خواسـته می شود ، سوء ظن نسـبت به خداوند دارد ! » و « پیامبر اکرم صـلی الله علیه و آله وسـلم بین بت پرستان و کسانی که صالحان را واسطه قرار می دادند ، فرقی قائل نشدهاست ، و هر دو گروه را کافر دانسته و با هر دو گروه به جنگ پرداخته است ! ! ! » و « توسّل به انبیاء و اوصـیاء و صـلحا منافی و معارض با توحیـد است و پـذیرش اسـلام ، منوط است به برائت از کسانی که به پیامبران و صالحان متوسّل می شوند ، و منوط به کافر دانسـتن آن ها است . » و « کسـی که شب و روز خدا را عبادت کند سـپس کنار قبر نبی یا ولیّ رود و آن ها را بخواند و به آن ها متوسّل شود پس به دو خدا معتقد شده و به خدای یگانه گواهی نداده است ؛

1- . ابن تیمیّه حنبلی ، زیارة القبور و الإسـتنجاد بالمقبور : 17 و 21 ، حکم من یأتي إلی قبر نبي أو صالح و یسأله و یسـتنجد به . قال : « من یأتي إلی قبر نبي أو صالح و یساله حاجته و یسـتنجده ، مثل أن یسأله أن یزیل مرضه أو مرض دوابّه أو یقضـي دینه ، أو ینتقم له من عدوّه أو یعافي نفسه و أهله و دوابّه و نحو ذلك ممّا لا یقدر علیه إلاّ اللّه عزّ و جلّ ، فهذا شـرك صـریح ، یجب أن یستتاب صاحبُه . فإن تاب و إلاّ قتـل » و « قـال کثیر من الضـلال : هـذا أقرب إلی اللّه منّي و أنـا بعیـد من اللّه لا یمکنني أن أدعوه إلا بهـذه الواسـطة ونحو ذلك من أقوال المشرکین » .

زیرا فقـط خـداست که خوانـده می شود ، (و او غیر خداونـد را هم خوانـده است .) و « اتفاق تمام مـذاهب این است که : هر کسـی بین خودش و خدا واسطه هایی قرار دهد و آن ها را بخواند ، کافر و مرتدّ است که مال و خونش حلال است !!!(1)

بن باز – که از علمای معاصـر وهابیان است – نیز توسّل جسـتن و واسطه قرار دادن رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را شرك و موجب غلو در حق پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم می داند و می گوید :

توسّـ ل و واسـطه قرار دادن جـاه و مقام رسول خـدا صـلی الله علیه و آله وسـلم و ذات و صـفت و برکت او ، جایز نیست ؛ زیرا دلیلی بر آن نیست ، و از اسـباب شـرك و غلو در حق آن حضرت است ، و اصحاب آن حضرت نیز این کار را نکرده اند . اگر کار خوبی بود ، اصحاب آن حضـرت بر ما سـبقت می گرفتند و نیز این کار (توسّل به رسول خدا صـلی الله علیه و آله وسـلم) خلاف ادله شرعیّه است ، و خداوند متعال فرمودند : برای خداست اسمای حسنا ، پس خدا را به آن اسماء بخوانید ، و امر نکرد که خدا را به جاه و منزلت و حق و برکت احدی بخوانید .(2)

وهّابیان می گویند :

لا یجوز تزویج بنات أهل السنّة من أبناء الشیعة و لا من الشیوعیین ،

1- . وهـابیت از منظر عقل و شـرح : 208 – 210 ، به نقل از محمـد بن عبدالوهاب در کشف الشـبهات : 58 و مجموع مؤلّفات الشیخ محمد بن عبدالوهّاب : 6 / 115 ، رسالة کشف الشبهات ، و ج 5 / 241 و ج 6 / 146 ، 147 ، 213 ، 227 ، 232 و 242 . قال : « و إنّ قصـدهم الملائکـة و الأنبیاء و الأولیاء یریدون شـفاعتهم و التقرّب إلی اللّه بذلك ، و هو الذي أحلّ دماءهم و أموالهم » و « مَن ظنّ أنّ بین اللّه و بین خلقه وسائط ترفع إلیهم الحوائج ، فقد ظنّ باللّه سوء الظن » و « إنّ محمّد صـلی الله علیه و آله وسـلم لم یفرّق بین من اعتقد في الأصـنام و من اعتقد في الصالحین بل قاتلهم کلّهم و حکم بکفرهم » و « لا یصحّ دین الإسلام إلا بالبرائة ممّن یتقرّب إلی اللّه بالصلحاء و تکفیرهم » و « من عبداللّه لیلاً و نهارا ثمّ دعا نبیّا أو ولیّا عند قبره ، فقد اتّخذ إلهین اثنین و لم یشـهد أن لا إله إلا اللّه لأنّ الإله هو المدعوّ » و « اجماع المذاهب کلّهم علی أنّ من جعل بینه و بین اللّه وسائط یدعوهم أنّه کافر مرتدّ حلال المال و الدم ».

2- . بن باز ، مجموع فتاوی و مقالات متنوّعة : 7 / 67 ، أسئلة علی العقیدة و أجوبتها ، السؤال الخامس . قال : « و هکذا لا یجوز التوسّل إلی اللّه سـبحانه بجاه النبي صـلی الله علیه و آله وسلم أو ذاته أو صفته أو برکته ، لعدم الدلیل علی ذلك . و لأنّ ذلك من وسائل الشرك به و الغلو فیه علیه الصـلاة والسلام ، و لأنّ ذلك أیضا لم یفعله أصحابه . و لو کان خیرا لسبقونا إلیه ؛ و لأنّ ذلك خلاف الأدلة الشرعیة ، فقد قال اللّه عزّوجلّ » « وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَی فَادْعُوهُ بِهَا » الاعراف : 180 و لم یامر بدعائه سبحانه بجاه أحد أو حق أحد أو برکة احد ».

و إذا وقع النكاح فهو باطل ؛ لأنّ المعروف عن الشيعة دعاء أهل البيت و الاستغاثة بهم و ذلك شرك اكبر ؛(1)

ازدواج دختران سنّی ها با پسران شیعه ، به خاطر متوسّل شدن شیعیان به اهل بیت و کمك خواستن از آن ها جایز نیست و حتی در صورت وقوع ، ازدواج باطل است ؛ زیرا متوسّل شدن به اهل بیت و کمك خواستن از آنان از مصادیق شرك اکبر است .

وهابی ها ازدواج با شیعه را حرام می دانند ، و خوردن ذبیحه شیعیان را هم حرام اعلام کرده اند ؛ زیرا شیعیان به اهل بیت علیهم السلام متوسّل می شوند و هنگام بلند شدن از زمین « یا علی » و « یا حسین » می گویند ، و لذا شیعیان را مشرك و مرتد و از دائره مسلمین خارج می دانند .

در استفتاء چنین آمده است :

من از قبیله ای هستم که در مرزهای شمالی زندگی می کنم و با جماعت عراقی ها

اختلاط داریم و مذهب آن ها شیعه بت پرست هستند ! آن ها گنبدها را پرستش می کنند و اسمش را امام « حسن » و امام « حسین » و حضرت « علی » می نامند و هر وقت یکی از آن ها بخواهد بایستد « یا علی » و « یا حسین » می گوید ، بعضی از قبائل ما در ازدواج و سایر احوال با آن ها اختلاط دارند .

در جواب آمده است :

اگر آنچه در سؤال ذکر شده ، درست باشد ، آنان که به حضرت علی و امامحسن و امام حسین متوسّل می شوند و « یا علی » ، « یا حسن » و « یا حسین » می گویند ، مشرك بوده و از دائره مسلمین خارج می باشند و ازدواج دختران و زنان اهل سنّت با مردان آنان جایز نیست . و مردان اهل سنّت نیز نباید با دختران و زنان آنان ازدواج کنند و خوردن ذبیحه آنان نیز حرام است .(2)

1- . فتاوی اللجنة الدائمة للبحوث العلميّة و الإفتاء : 18 / 299 ، كتاب النكاح 1 ، الفتوى رقم 20011 .

2- . فتاوى اللجنة الدائمة للبحوث العلميّة و الافتاء : 2 / 373 ، حكم أكل ذبائح مَن يدعون الحسن و الحسين و عليّا عند الشدائد ، السؤالُ الأوّلُ من الفتوى رقم 3008 . سؤال : « أنا من قبيلة تسكن في الحدود الشمالية و مختلطين نحن و قبائل من العراق و مذهبهم شيعة وثنية يعبدون قببا و يسمّونها بالحسن و الحسين و عليّ ، و إذا قام أحدهم ، قال : يا عليّ ، يا حسين ، و قد خالطهم البعض من قبائلنا في النكاح و في كلّ الأحوال ... » . جواب : « إذا كان الواقع كما ذكرت من دعائهم عليّا و الحسن و الحسين و نحوهم ، فهم مشركون شركا أكبر يخرج من ملّة الإسلام . فلا يحلّ أن نزوّجهم المسلمات و لا يحلّ لنا أن نتزوّج من نسائهم و لا يحلّ لنا أن ناكل من ذبائحهم ».

از عجایب این است که اعضای همین هئیت افتای سعودی ، ازدواج با یهود و نصاری را که خداوند در قرآن کریم ، آن ها را مشرك معرفی نموده است ،(1) جایز می دانند ،(2) اما ازدواج با شیعیان امیرالمؤمنین علی علیه السلام را که به وحدانیت خداوند

متعال و رسالت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم اقرار نموده و به سوی کعبه نماز می خوانند و به حج و روزه و زکات و سایر احکام خدا معتقدند و به آن عمل می کنند ، جایز نمی دانند .

لازم به تذکّر است که اختلاف مسلمانان با وهّابیان در مساله توسّل ، توسّل به پیامبران و صالحان بعد از رحلت آنان می باشد .(3)

وهابی ها می گویند : بعد از رحلت پیامبران خدا و اوصیاء الهی و صالحان ، ارتباط آنان با این عالم قطع می شود و قادر بر انجام کاری نیستند و توسّل به شخص عاجز و ناتوان عقلاً باطل و موجب شرك می باشد .آلوسی – که از علمای عامه است – درباره توسّل به انبیاء و صلحا می نویسد :

إنّ الاستغاثة بمخلوق و جعله وسيلة بمعنى طلب الدعاء منه ، لا شك في جوازه إن كان المطلوب منه حيّا ... . و أمّا إذا كان المطلوب منه ميّتا

1- . خداوند تعالی می فرماید : « وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ يُضَاهِئُونَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ » . توبه :30

2- . الذخيرة فی علم الكلام : 477 . « قد أجاز جميع المسلمين إلا الشيعة الإمامية النكاح الى اليهود و النصارى مع مقامهم على الكفر ... » أقول : فلاحظ مجموع فتاواهم و مقالاتهم و رسالاتهم .

3- . مخفی نماند که بحث های توسّل و شفاعت و استغاثه و تبرّك و زیارت قبور به هم نزدیك می باشند و در بعضی از مطالب با هم تداخل دارند .

أو غائبا فلا يستريب عالم أنّه غير جائز و أنّه من البِدَع الّتي لم يفعلها أحد من السلف ؛(1)

استغاثه و توسّل به شخص زنده بدون شك جايز است ، اما استغاثه و متوسّل شدن به شخصى كه از دنيا رفته و يا غايب است ، جايز نيست و بدعتى است كه احدى از گذشتگان آن را انجام ندادند .

صاحب تعليقه بر كتاب « فتح البارى فى شرح صحيح البخارى » در تعليقه اش(2) بر روايت ابوصالح سمان نيز توسّل به قبر رسول خدا صلى الله عليه و آله وسلم را غير جايز بلكه شرك مى داند .(3)

1- . آلوسى ، روح المعاني في تفسير القرآن العظيم و السبع المثاني : 6 / 402 - 403 ، ذيل تفسير آيه 35 سوره مائده .

2- . فتح البارى : 2 / 495 ، قسم التعليقة .

3- . روى ابن أبي شيبة باسناد صحيح من رواية أبي صالح السمّان عن مالك الداري - و كان خازن عمر - قال : أصاب الناس قحط في زمن عمر ، فجاء رجل إلى قبر النبي صلى الله عليه و آله وسلم ، فقال : يا رسول اللّه هلك الناس ، استسق لأُمّتك ، فأتاه رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم في المنام ، فقال : إئت عمر فاقرأه منّي السلام ، وأخبره أنّهم مسقون (مستقيون) وقل له : عليك الكيس ! عليك الكيس ! قال : فأتى الرجل عمر فأخبره ، فبكى عمر ، وقال : يا رب ما آلو إلاّ ما عجزت عنه . (المصنف لابن أبي شيبة : 7 / 482 . ولاحظ طبقات ابن سعد : 5 / 12) قال ابن حجر : رواه ابن أبي شيبة باسناد صحيح .(فتح الباري : 2 / 412 ، باب سؤل الناس الإمام الاستسقاء إذا قُحطوا) وقال ابن كثير : هذا اسناد صحيح . (البداية والنهاية في حوادث سنة ثماني عشرة) وأضاف ابن حجر وقال : روى سيف بن عمر التميمي في « الفتوح الكبير » أنّ الذي رأى المنام المذكور هو بلال بن الحارث المزني أحد الصحابة . (فتح الباري : 2 / 412) قلت : سواء أكان السائل هو بلال بن الحارث أم غيره ، فإنّ دعاء النبي من قبل الرجل لم يكن أمراً سريّاً ، بل كان بمرأى ومسمع من مالك الداري . ونصّ ابن حجر أنّ لمالك إدراكاً - لعصر النبي صلى الله عليه و آله وسلم - فهو صحابي صغير روى عنه أربعة من الثقات . ولو كان نداء النبي شركاً موجباً للخروج عن الدين لما خفي على خازن الخليفة ، كونه شركاً ولنهاه عنه . إنّ من العجيب أن تكون العقيدة الشخصية مقياساً لصحّة الرواية وبطلانها ، فهذا هو عبد العزيز بن باز لمّا رأى أنّ الرواية تخالف ما ورثه من ابن تيمية وابن عبد الوهاب - ومن أتى بعدهما - حول التوسّل بالنبي ودعائه ، أخذ يناقش في صحّة الرواية فقال في تعليقته على فتح الباري : هذا الأثر على فرض صحّته - كما قال الشارح (يريد ابن حجر) - ليس بحجّة على جواز الاستسقاء بالنبي صلى الله عليه و آله وسلم بعد وفاته لماذا ؟ : 1 . لأنّ السائل مجهول . 2 . ولأنّ عمل الصحابة رضي اللّه عنهم على خلافه ، وهم أعلم الناس بالشرع . 3 . ولم يأت أحد منهم إلى قبره يسأله السقيا ولا غيرها ، بل عدل عمر عنه لمّا وقع الجدب إلى الاستسقاء بالعباس ، ولم ينكر ذلك عليه أحد من الصحابة ، فعلم أنّ ذلك هو الحقّ وأنّ ما فعل هذا الرجل منكَر ووسيلة للشرك . (فتح الباري : 2 / 495 ، قسم التعليقة) الجواب عنه : أنّ الرجل لو لم يكن متمسّكاً بالعقيدة الموروثة ، لما ردّ الرواية بما ذكر من الأُمور الثلاثة الواهية . أمّا الأوّل : من أنّ الرجل مجهول ، فهذا لا يضرّ ، لأنّ أساس الاستدلال هو دعاء النبي بمرأى ومسمع من مالك الداري الصحابي الذي كان خازن عمر . أمّا الثاني : من أنّ عمل الصحابة كان على خلافه ، وأنّه لم يأت إلى قبره أحد يسأل السقيا ، فموهون جداً ، لأنّ من قال بمرجعية الصحابة ، فإنّما قال بحجّية أقوالهم وأفعالهم على الجواز والإباحة ، لا بحجّية تروكهم على الحرمة والشرك ، فعدم قيام الصحابة بهذا الفعل لا يعدّ دليلاً على التحريم ولا على كونه شركاً وخروجاً عن الدين . أمّا الثالث : من أنّ عمر توسّل بالعباس عم النبي ، لا به صلى الله عليه و آله وسلم فموهون أيضاً ، لأنّ التوسّل بعمّ الرسول صلى الله عليه و آله وسلم ، لا يكون دليلاً على بطلان التوسّل بالرسول . على أنّ العارف إذا أمعن النظر في قول عمر : « إنّا نتوسّل إليك بعمّ نبيّنا فاسقنا » ، يقف على أنّ

التوسل كان في الحقيقة بالرسول ، وأنّ التوسّل في الظاهر بالعباس كان لأجل صـلته بالرسول صـلى الله عليه و آله وسـلم ، كما ذكره بعض المحقّقين . تذكّر : داستان توسّل عمر بن خطاب به عبّاس بن عبدالمطلب در مواقع قحطی ، را بخاری در صحیح اش در باب نماز استسقاء : 2 / 32 چاپ محمد علی صبیح ذکر نمود .

توسل در قرآن

پس از این که نظر وهـابیّت در مورد توسّـ ل روشن شـد ، برای پاسـخ و ابطـال اعتقاد آنان و اثبات جواز توسّل ، آیاتی از قرآن را شاهـد می آوریم و به روایات خاصّه و عامّه

و عمل صحابه در این مسئله تمسّك می جوئیم :

الف . خداوند متعال می فرماید :

« وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ

لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّاباً رَحِيماً » ؛(1)

و اگر این مخالفان ، هنگامی که به خود سـتم می کردنـد (و فرمان های خداونـد را زیر پا می گذاردنـد) ، به نزد تو می آمدند و از خداوند طلب آمرزش می کردند و پیامبر هم برای آن ها استغفار می کرد ، خداوند را توبه پذیر و مهربان می یافتند .

استدلال به آیه شریفه این گونه است که : خداوند متعال در این آیه ، به گناه کاران

1- . النساء : 64 .

دستور می دهد که برای بخشیده شدن گناهان شان پیامبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم را واسطه و شفیع خود قرار بدهند . این آیه بیانگر این است که برای طلب بخشش از خداوند ، بایدواسطه و وسیله آبرومندی مثل پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم را پیدا کرد تا خداوند به خاطر او حاجات انسان را بر آورده سازد .

تمام مسلمانان متوسّل شدن به پیامبران الهی و واسطه قرار دادن آن ها را بین خود و خداوند در زمان حیات و زندگی شان پذیرفته اند ، پس جواز توسّل به انبیاء و اوصیاء به دلیل همین آیه(1) و روایاتی که دلالت دارند بر این که انبیاء پس از مرگ هم حیات دارند ،(2) ثابت می شود .

1- . از جمله آیاتی که بر آن دلالت دارد : « ولا تَحْسَبَنَّ الَّذینَ قُتِلُوا فی سَبیلِ اللّهِ أمْواتا بَلْ أحْیاء عِنْدَ رَبِّهِمْ یُرْزَقُونَ » آل عمران : 169 دلالت آیه واضح است ، وقتی شهداء زنده هستند و نزد پروردگار روزی می خورند پس چگونه انبیاء و اوصیاء زنده نباشند ؟ علاوه بر این که - به حسب آیات و اخبار - موت فنا و انعدام نیست بلکه خروج روح از بدن دنیوی و تعلّقش به بدن دیگر و انتقال از عالمی به عالم دیگر است و لذا فرمودند : « یَتَوَفّاکُم مَلَكُ الموت الذی وُکِّلَ بکم ثمّ إلی ربّکم تُرْجَعونَ » ، علاوه بر این که حیات بعد از مرگ مختص به انبیاء و صدّیقین و شهدا نیست بلکه رؤس کفر و نفاق هم بعد از مفارقت روحشان از بدنشان زنده اند و لکن در عذاب هستند : « وحاقَ بآلِ فرعون سوءُ العذاب ، النّارُ یُعْرَضُونَ عَلَیها غُدُوّا وعَشِیّا » (غافر : 45 - 46) این عرض آتش پیش از قیامت است . و با توجّه به این آیات واضح می شود که مرگ به معنای فنا و انعدام نیست بلکه انتقال از عالمی به عالم دیگر است . چه زیبا فرمود ارباب بی کفن ما امام حسین علیه السلام : « صبرا یا بنی الکرام فما الموت إلا قنطرة تعبر بکم عن البؤس و الضراء إلی الجنان الواسعة و النعم الدائمة فأیّکم یکره أن ینتقل من سجن إلی قصر ، و ما هو لأعدائکم إلا کمن ینتقل من قصر إلی سجن و عذاب ... » . (کامل الزیارات : 37)

2- . قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم : « من زارنی بعد وفاتی وسلّم علیّ ، رددتُ علیه السلامَ عشرا و زارَه عشرةٌ من الملائکة کلّهم یسلّمون علیه و من سَلَّم عَلَیّ فی بیته ردّ اللّه عَلَیَّ روحی حتّی أُسَلّم علیه » راجع سنن أبی داود : 2 / 218 ، کنزالعمال : 10 / 381 ، طبقات الشافعیة : 3 / 406 - 408 و قوله صلی الله علیه و آله وسلم : « مَن صَلّی عَلَیّ عند قبری سمعتُه و من صَلّی عَلَیّ نائیا ابلغته » (أخرجه البیهقی فی شعب الایمان : 2 / 218 ح 1583 ، و الخطیب البغدادی فی تاریخه : 3 / 291 - 292) و قوله صلی الله علیه و آله وسلم : « صلّوا عَلَیّ فإنّ صلاتکم تبلغنی حیث کنتم » (راجع سنن أبی داود : 2 / 218 ، کنزالعمال : 10 / 381 ، و غیرهما من کتب الحدیث) و قوله صلی الله علیه و آله وسلم : « الانبیاء أحیاء فی قبورهم یصلّون » (أخرجه البیهقی فی حیاة الانبیاء : 15 ، ابویعلی فی مسنده : 6 / 147 ، ابن عدی فی الکامل : 2 / 739 ، الهیثمی فی المجمع : 8 / 211) و قوله صلی الله علیه و آله وسلم : « أتیتُ علی موسی لیلةَ أُسری بی عند الکثیب الأحمر و هو قائم یصلّی فی قبره » (اخرجه احمد فی مسنده : 3 / 148 ، 248 ، و مسلم فی صحیحه : 2 / 268) و قوله صلی الله علیه و آله وسلم : « ما من أحد یُسلّم عَلَیّ إلا ردّ اللّه عزّوجلّ عَلَیّ روحی حتّی اردّ علیه السلامَ » (سنن أبی داود : 2 / 218 ، کنزالعمال : 10 / 381 ، و غیرهما من کتب الحدیث) و قوله صلی الله علیه و آله وسلم : « ما من نبیّ یموتُ فیقیم فی قبره إلا أربعین صباحا حتّی تردّ إلیه روحُه » (شرح القصیدة النونیة : 2 / 18 ، أنّ القصیدة النونیة لابن قیّم الجوزیة) و قوله صلی الله علیه و آله وسلم : « إنّ لِلّه تعالی ملائکةً سیّاحینَ فی الأرض تبلّغنی عن اُمّتی السلام » (سنن النسائی : 3 / 43 ، مسند احمد : 1 / 441 ، سنن الدارمی : 2 / 317) و واضح أنّه لا یُبَلّغ السلام إلا إذا کان حیّا .

محمود سعید ممدوح - یکی از علمای اُردن - در توضیح آیه شریفه می نویسد :

این آیه شامل حال حیات و بعد از موت می شود و هر کس بخواهد آیه را اختصاص به حال حیات پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم دهد به حق نرفته است ؛ زیرا هر گاه فعلی

بعد از حروف شرط قرار گیرد به معنای عموم است و بالاترین صیغه های عموم آنی است که در سیاق شرط واقع شود ... و مفسّرین هم از آیه شریفه ، عموم را فهمیدند و در نتیجه توسّل به پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم پس از رحلت آن حضرت هم جایز است و کسانی که توسّل به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم را مقیّد به زمان حیات و مخصوص وقت زنده بودن آن حضرت کرده اند ، به گمراهی رفته اند .(1)

مالك بن انس پیشوای مالکی ها ، احترام پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم را پس از رحلت مانند زمان

1- . محمود سعید ممدوح ، رفع المنارة لتخریج أحادیث التوسّل و الزیارة : 53 . قال : « و هذه الآیة تشمل حالتي الحیاة و بعد الانتقال ، و من أراد تخصیصها بحال الحیاة فما أصاب ؛ لأنّ الفعل في سیاق الشرط یفید العموم ، و أعلی صیغ العموم ما وقع في سیاق الشرط کما في إرشاد الفحول : 122 . و قال شیخنا العلامة المحقّق السیّد عبداللّه بن الصدیق الغماري : فهذه الآیة عامّة تشمل حالة الحیاة و حالة الوفاة ، و تخصیصها بأحدهما یحتاج إلی دلیل و هو مفقود هنا . فإن قیل : من أین أتی العموم حتّی یکون تخصیصها بحالة الحیاة دعوی تحتاج إلی دلیل ؟ قلنا : من وقوع الفعل في سیاق الشرط . و القاعدة المقرّرة في الأصول : أنّ الفعل إذا وقع في سیاق الشرط کان عامّا ؛ لانّ الفعل في معنی النکرة ؛ لتضمّنه مصدرا منکّرا ، و النکرة الواقعة في سیاق النفي أو الشرط تکون للعموم و ضعا . فالآیة الشریفة طالبة للمجيء إلیه صلی الله علیه و آله وسلم في جمیع الحالات ، لوقوع « جاؤوك » فیها في حیّز الشرط الذي یدلّ علی العموم . و قد فهم المفسّرون من الآیة ، العموم . و لذلك تراهم یذکرون معها حکایة العتبی الذي جاء للقبر الشریف ».

حیات آن حضرت می داند و با استدلال به آیاتی از قرآن کریم ، زیارت قبر شریف آن حضرت را به منصور دوانیقی تعلیم داده است .

مالك به منصور دوانیقی گفت : در مسجد رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم با صدای بلند حرف نزن ؛ زیرا خداوند قومی را ادب کرده (و نحوه صحبت کردن با آن حضرت را به آن ها یاد داده) و فرموده است : « صدای خود را از صدای پیامبر بلندتر نکنید ! » و عده ای دیگر را مدح و ستایش کرده و فرموده : « آن ها که صدای خود را نزد رسول خدا کوتاه می کنند ، همان کسانی هستند که خداوند دل های شان را برای تقوا خالص نموده ،و برای آنان آمرزش و پاداش عظیمی است » و عده ای دیگر را مذمّت و سرزنش کرده و فرمودند : « کسانی که تو را از پشت حجره ها ، بلند صدا می زنند ، بیشترشان نمی فهمند » و احترام پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم بعد از وفات شان مانند زمان حیات است .

منصور دوانیقی از مالك پرسید : رو به قبله بایستم و دعا کنم یا رو به قبر شریف پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم ؟ مالك با استناد به آیه : « وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّاباً رَحِيماً »(1) پاسخ داد : چرا از قبر شریف پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم رو گردانیده و سمت قبله بایستی ؟ پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم همان طور که در روز قیامت بین حضرت آدم علیه السلام و خداوند واسطه خواهد شد ، بین تو و خدا نیز وساطت خواهد کرد ، رو به قبر شریف پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم کن و با واسطه قرار دادن ایشان ، از خداوند بخواه تا تو را ببخشد ، خداوند نیز وساطت آن حضرت را خواهد پذیرفت .(2)

1- . النساء : 64 .

2- . الشفاء بتعریف حقوق المصطفی : 2 / 201 ، وفاء الوفا : 4 / 1376 ، الغدیر : 5 / 200 . « أخرج القاضي عیاض باسناده عن ابن حمید قال : ناظر أبوجعفر أمیر المؤمنین مالکا في مسجد رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم ، فقال له مالك : یا أمیر المؤمنین ! لا ترفع صوتك في هذا المسجد ؛ فإنّ اللّه تعالی أدّب قوما فقال : « لاَ تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ » الحجرات : 2 و مدح قوما فقال : « إِنَّ الَّذِينَ يَغُضُّونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُوْلَئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ » (الحجرات : 3) و ذمّ قوما فقال : « إِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لاَ يَعْقِلُونَ » (الحجرات : 4) و إنّ حرمته میّتا کحرمته حیا ، فاستکان لها أبوجعفر و قال : یا أبا عبداللّه ! أستقبل القبلة و أدعو ، أم أستقبل رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم ؟ فقال : و لِمَ تصرف وجهك عنه و هو وسیلتك و وسیلة ابیك آدم علیه السلام إلی اللّه تعالی یوم القیامة . بل استقبله و استشفع به فیشفعك اللّه تعالی . قال اللّه تعالی : « وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّاباً رَحِيماً » النساء : 64

این آیه شریفه بر اموری دلالت دارد از جمله :

1 . دلیل بر مشروعیّت توسّل است - چنان که بیان شد - .

2 . دلیل بر جواز و مشروعیّت زیارت است .

3 . دلالت بر رجحان دعا در کنار قبر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم هم می کند ؛ چون کلمه « جاؤوك » هم شامل حیات و هم شامل پس از رحلت است .4 . دلالت بر جواز طلب شفاعت هم دارد .

ب . خداوند متعال می فرماید :

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ

لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ » ؛(1)

ای کسانی که ایمان آورده اید ! از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید ، و وسیله ای برای تقرّب به او بجوئید ، و در راه او جهاد کنید ، باشد که رستگار شوید .

از این آیه شریفه استفاده می شود که : مسلمانان در تمام دوران و زمان ها حتی پس از شهادت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم مأمور شده اند که برای تقرّب به خداوند متعال ، دنبال وسیله باشند ، و تمسّك به آن کنند . و نیز دستور می دهد که هر وسیله ای که سبب تقرّب به خداوند است به آن تمسّك بجویند و وسیله ، منحصر در عمل به فرائض و اجتناب از محرّمات نیست بلکه « وسیله » مفهومی وسیع تر از این دارد .

مستحبّات که از جمله آن ها توسّل به انبیاء است نیز وسیله می باشد ، پس توسّل فرزندان یعقوب علیه السلام به پدرشان نیز از جمله موارد ابتغاء وسیله است . و این مطلب

1- . المائدة : 35 .

با توجه به گفتگوی امام مالکی ها (مالك) با منصور ، و با توجه به باران طلبیدن خلیفه

دوم (عمر بن خطاب) از طریق توسّل به عموی پیامبر (عبّاس بن عبد المطلب)(1) کاملاً روشن می شود .

لفظ « وسیله » در آیه شریفه عام است ، هم شامل اشخاصِ با فضیلت مانند پیامبران و صالحان در حیات و پس از وفات می باشد ، و هم شامل اعمال صالحی که به آن مأمور هستیم .(2)

رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم در باره جنگ خوارج با امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمودند :هم شرّ الخلق و الخلیقة ، یقتلهم خیر الخلق و الخلیقة و أقربهم عندالله وسیلة ؛(3)

خوارج بدترین افراد و مخلوقات هستند . بهترین خلق از میان انسان ها که نزدیك ترین وسیله به سوی خداوند است ، آنان را خواهد کشت .

در این حدیث ، رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم امیرالمومنین علی علیه السلام را نزدیك ترین وسیله به خداوند معرفی کرده است .

حضرت زهرا علیهاالسلام می فرماید :

و أحمد اللّه الذي لعظمته و نوره یبتغي من في السّماوات و الأرض إلیه الوسیلة و نحن وسیلته في خلقه ؛(4)

تمام آنچه در آسمان و زمین هستند ، برای تقرّب به خداوند به دنبال وسیله هستند و ما وسیله و واسطه خداوند در میان خلقش هستیم .

1- . صحیح بخاری : 2 / 32 ، باب صلوة الاستسقاء ، چاپ محمد علی صبیح .

2- . تذکّر : همه این ها با توجه به تفسیر و اعتقاد خصم در معنای وسیله است ، وگرنه به حسب اخبار و احادیث ما ، معنای « وسیله » واضح است .

3- . ابن ابی الحدید معتزلی شافعی ، شرح نهج البلاغه : 2 / 267 ، ذیل خطبه 36 نقل از مسند احمد ، و المناقب ابن المغازلی شافعی : 56 حدیث 79 .

4- . ابن ابی الحدید ، شرح نهج البلاغه : 16 / 211 ، و السقیفه و فدك : 101 ، و بلاغات النساء بغدادی : 14 .

در این دو حدیث هیچ قرینه ای و دلیلی بر اختصاص توسّل به زمان حیات رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و اهل بیت علیهم السلام نیست ، بلکه سفارش مسلمانان به توسّل برای همیشه هست .

ج . خداوند می فرماید :

« قَالُوا يَا أَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا إِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ قَالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ » ؛(1)برادران حضرت یوسف گفتند : پدر ! از خدا آمرزش گناهان ما را بخواه که ما خطاکار بودیم . گفت به زودی برای شما از پروردگارم آمرزش می طلبم ، که او آمرزنده و مهربان است .در این آیه شریفه برادران حضرت یوسف علیه السلام برای بخشش گناهان خود به پدر خود متوسّل شدند و او را واسطه قرار دادند و از او خواستند تا از خداوند بخواهد که گناهان شان را ببخشد .

حضرت یعقوب علیه السلام نیز بدون هیچ گونه اعتراضی ، درخواست فرزندانش را پذیرفت و نگفت که چرا خودتان مستقیما سراغ خداوند نمی روید و به من متوسّل شده اید ، بلکه به آن ها وعده داد که از خداوند برای آن ها طلب بخشش خواهد کرد .

اگر توسّل به انبیاء و صلحاء شرك باشد ، برادران حضرت یوسف علیه السلام نیز با این درخواست شان مشرك شده اند ، و باید حضرت یعقوب علیه السلام درخواست شان را ردّ کند و آن را قبول نکند ؛ چون در این صورت فرقی بین توسّل در زمان حیات و توسّل بعد از مرگ نیست و در هر دو صورت شرك خواهد بود .(2)

1- . یوسف : 97 - 98 .

2- . و الحاصل ، إن هذه الآية الشريفة صريحة في سؤالهم و توسّلهم بأبيهم إلى اللّه في الاستغفار و طلب العفو و نزول الرّحمة في الدّنيا قبل الآخرة . فالمستفاد من الآية الأُولى أنّ استغفار الرّسول موجب لغفران الذنوب ، و أنّ العاصين متى جاؤوا إلى الرّسول تائبين ، و جعلوا يتوسّلون به في طلب المغفرة من اللّه ، و استغفر عند ذلك لهم الرّسول لوجدوا اللّه توّابا رحيما ، فلو كان التوسّل و الاستشفاع من النبي صلى الله عليه و آله وسلم شركا للّه لما وجدوا اللّه توابا رحيما ؛ لأنّ اللّه سبحانه لا يغفر أن يشرك به . كما كان المستفاد من هذه الآية : أنّ دعاء يعقوب ، موجب لغفران ذنوب أبنائه لقولهم : « يَا أَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا » فأجابهم يعقوب عليه السلام إذ قال : « سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي » و هو كاشف عن جدوى استغفاره إذ لولا ذلك لما وعدهم به ، و عندئذ يجوز أن يطلب من الرّسول الدّعا و الاستغفار و هو طلب النفع الأُخروي .

توسل در روایات

با ملاحظه ورود اخبار بسیاری که در مورد توسّل انبیاء گذشته به رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله وسلم قبل از به دنیا آمدن آن حضرت ، و نیز توسّل خلفا ، صحابه و تابعین به رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم در زمان حیات و بعد از رحلت آن حضرت ، و تصحیح و تأیید این روایات توسّط علمای رجال خاصّه و عامّه ، هیچ شکی در جواز و مشروعیّت توسّل باقی نمی ماند و بطلان نظریه وهّابیان که قائل به حرمت هر گونه توسّل و واسطه قرار دادن انبیاء و اوصیا پس از مرگ آنان هستند ، بر همه روشن می شود .(1)

لذا لازم است روایاتی که بیان گر توسّل به انبیاء و صلحا قبل از ولادت و یا پس ازرحلت شان است را از طریق مخالفین ذکر کنیم تا حق بر همگان واضح شود و فساد نظریّه این مسلمان نماها هر چه بیشتر روشن تر شود .

1 . توسل حضرت آدم

علیه السلام به رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم :

عن عمر بن الخطاب قال : قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله وسلم : لمّا اقترف آدم الخطیئة ، قال : یا ربّ ! أسألك بحقّ محمّد لما غفرت لي ... ؛(2)

از عمر بن خطاب روایت شد که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمود : هنگامی که حضرت آدم علیه السلام مرتکب اشتباه شد (یعنی ترك اولی از او صادر شد) به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم متوسل شد ، و با واسطه قرار دادن آن حضرت از خداوند طلب مغفرت کرد و عرض کرد : خداوندا ، از تو درخواست می کنم بحق محمّد مرا ببخشی .

1- . مخفی نماند که وهابیان ، توسّل به انبیاء و صالحان ، در زمان حیات آنان را پذیرفته اند . و اختلاف مسلمان ها با وهابیان مربوط به توسّل به انبیاء و صالحان پس از رحلت شان است .

2- . حاکم نیشابوری شافعی ، المستدرك علی الصّحیحین : 2 / 672 ، کتاب تواریخ المتقدّمین من الأنبیاء و المرسلین ، حدیث 4228 / 238 .

2 . سیوطی شافعی روایات متعددی درباره متوسّل شدن حضرت آدم علیه السلام به پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله وسلم نقل کرده است . یکی از آن روایات این است که : پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم فرمود : حضرت آدم علیه السلام به درگاه خداوند چنین توسّل جست :

اللّهم إنّي أسئلك بحقّ محمّد و آل محمّد سبحانك لا إله إلا أنت ، عملتُ سوء و ظلمتُ نفسي ، فاغفر لي إنّك أنت الغفور الرّحيم ؛(1)

خدایا ! از تو درخواست می کنم به حق محمّد و آل محمّد که تو پاك و منزّهی و غیر از تو خدایی نیست . من کار ناشایست(2) انجام دادم و به خود ظلم کردم ،

پس مرا ببخش که تو مهربان و بخشنده ای .

3 . ابوهریره می گوید : پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم درباره حضرت آدم علیه السلام و توسّل او چنین فرمود : خداوند متعال به آدم علیه السلام خطاب فرمود :یا آدم ! هؤلاء صفوتي ... فإذا كان لك لي حاجه فبهؤلاء توسّل ؛ای آدم ! اینان (اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم) برگزیدگان من هستند ... هر وقت حاجتی داشتی این ها را واسطه قرار بده .

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم در ادامه فرمود :

نحن سفينة النّجاة ، و من تعلّق بها نجا و من حاد عنها هلك ، فمن كان له إلى اللّه حاجة فليسألنا أهل البيت ؛(3)

ما کشتی نجات هستیم ، هر کس سوار این کشتی شود نجات خواهد یافت ، و هر کس سرپیچی نماید ، هلاك خواهد شد . » هر کسی حاجتی به سوی خداوند دارد ، باید ما اهل بیت را واسطه قرار دهد .

4 . توسّل صحابه به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم بعد از رحلت آن حضرت : مسلمانان

1- . سیوطی شافعی ، الدرّ المنثور في التفسير بالمأثور : 1 / 60 ذیل آیه « فتلقّی آدم من ربّه کلمات » . بقره : 37 .
2- . منظور ترك اولی است .
3- . فرائد السمطین : 1 / 36 ، حدیث 1 .

در جنگ با مسیلمه کذّاب ، برای رسیدن به پیروزی ، به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم متوسّل شدند . « کان شعارهم یومئذ یا محمّداه ؛(1) شعار لشگر ابوبکر که صحابه نیز در آن حضور داشتند یا محمّداه بود » .

5 . توسّل ابوبکر به پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم : پس از شهادت پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم ، ابوبکر به حجره آن حضرت آمد و با دیدن پیکر پاك رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم خود را روی بدن آن حضرت انداخت و در حالی که گریه می کرد و آن حضرت را می بوسید ، خطاب به آن بدن مطهّر کرد و گفت :

طبتَ حیّا و میّتا ، اُذکرنا یا محمّد عند ربّك و لنکن من بالك ؛(2)ای پیامبر ! در زندگی و مرگت پاك و طاهر بودی ، ای پیامبر خدا ! نزد پروردگارت ما را یاد کن و فراموش ننما .6 . عسقلانی در فتح الباری می نویسد : به سند صحیح نقل شده که در زمان خلیفه دوّم خشك سالی و قحطی شد . بلال بن حارث صحابی ، کنار قبر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم آمد و عرضه داشت : امّت تو نابود شدند ، از خدای عالم ، بارانِ رحمت طلب کن . پیامبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم به خواب او آمد و فرمود : باران رحمت نازل خواهد شد .(3) این ماجرا در زمان صحابه متحقّق شد ، و صحابه آن را رد نکرده اند .

1- . ابن جریر طبری ، تاریخ الاُمم و الملوك : 2 / 281 ، حوادث 11 هجری قمری ، ذکر بقیة خبر مسیلمة الکذّاب و قومه من أهل الیمامة ، و ابن کثیر دمشقی سلفی ، در البدایة و النّهایة : 6 / 329 ، حوادث 11 هجری قمری ، مقتل مسیلمة الکذّاب ، و ابن اثیر جزری ، الکامل في التاریخ : 2 / 37 ، حوادث 11 هجری قمری ، ذکر مسیلمة و أهل الیمامة .

2- . زیني دحلان شافعی ، الدّرر السّنیّة في الرّد علی الوهّابیة : 34 .

3- . ابن حجر عسقلانی ، فتح الباری بشرح صحیح البخاری : 2 / 575 ، کتاب الاستسقاء ، باب سؤال النّاس الإمام الاستسقاء إذا قحطوا . ابن أبی شیبة ، المصنّف في الأحادیث و الآثار : 7 / 482 ، کتاب الفضائل ، ما ذکر في فضل عمر بن الخطاب حدیث 35 ، و ابن عساکر دمشقی شافعی ، تاریخ دمشق الکبیر : 60 / 3 ، شرح حال مالك بن عیاض ، ش 7332 ، و ابن حجر عسقلانی شافعی ، الإصابة في تمییز الصّحابة : 3 / 484 ، شرح حال مالك بن عیاض ، ش 8356 ، و ابن کثیر دمشقی سلفی ، البدایة و النّهایة : 7 / 93 ، حوادث 18 هجری قمری ، و متّقی هندی در کنز العمّال في سنن الأقوال و الأفعال : 8 / 431 ، حدیث 23535 .

7 . توسّل شـخص گرفتار به پیامبر اکرم صـلی الله علیه و آله وسلم بعد از شهادت آن حضرت با راهنمایی عثمان بن حنیف و خواندن این دعا :

اللّهم إنّي أسئلك و أتوجّه إليك بنبيّنا محمّد نبيّ الرّحمة ، يا محمّد ! إنّي أتوجّه بك إلى ربّي فتقضي لي حاجتي .(1)

بار خدایا ! همانا من به وسـیله پیامبر ما حضـرت محمّد صـلی الله علیه و آله وسـلم که پیامبر رحمت است از تو می خواهم و به سوی تو روی می آورم. ای محمّد! همانا من به وسیله تو به سوی پروردگارم روی آوردم تا حاجتم بر آورده شود (یا بر آورده کنی) .

عثمان بن حنیف گوید :

شخص یاد شده آن اعمال را انجام داد ... حاجتش بر آورده شد .(2)

8 . توسّل عرب بادیه نشـین به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم سه روز بعد از رحلت آن حضرت در حضور صحابه ، و عدم اعتراض صحابه به آن مرد عرب . سـپس مرد عرب این شـعررا زمزمه کرد :(3)یا خیر من دُفنت بالقاع أعظمه فطاب من طيبهنّ القاع و الألم نفسـي الفـداء لقبر أنت سـاكنه فيه العفاف و فيه الجود و الكرم(4)ای بهـترین کسـی که در دل زمین دفن شـده ای ! زمین و کوه هـای اطراف آن به وسیله تو پاك و پاکیزه شدند .

جانم فدای آن قبری که تو در آن ساکن هستی ، قبری که در آن عفت و پاکی ، جود و کرم مدفون شده است .

1- . طبراني ، المعجم الكبير : 9 / 30 - 31 ، شـرح حال و روايات عثمان بن حنيف ، حديث 8311 ، و هيثمي ، مجمع الزوائد و منبع الفوائد : 2 / 279 ، كتاب الصّلاة ، باب صلوة سيّدنا رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم .

2- . المستدرك على الصحيحين : 3 / 108 ، الاصابه : 4 / 382 ، حلية الاولياء : 3 / 121 ، سير اعلام النبلاء : 2 / 118 .

3- . اين قصه را ابن كثير در تفسيرش : 1 / 492 ، و نووى در كتاب ايضاح : 498 باب ششم نقل كرده اند .

4- . سـيوطي شافعى ، الدرّ المنثور في التفسير بالمأثور : 1 / 238 ، ذيل آيه 203 ، سوره بقره ، و سُبكى شافعى ، شفاء السّقام في زيارة خير الأنام عليه أفضل الصلاة و السلام : 151 ، و زينى دحلان شافعي ، الدُرَر السّنية في الردّ على الوهّابية : 21 .

9 . توسّل مردم مدینه به پیامبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم پس از رحلت آن حضرت برای دفع شرّ زیاد بن ابیه و مستجاب شدن آن و هلاك شدن زیاد بن ابیه بعد از سه روز .(1)

10 . توسّل حضرت زینب علیهاالسلام به پیامبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم در روز عاشورا : که با صدای بلند فریاد زد :

یا محمّداه ! یا محمّدا صلّی علیك ملائکة السّماء هذا الحسین بالعراء مرمّل بالدّماء ؛

یا محمّداه ! یا محمّداه ! درود ملائکه آسمان بر تو باد ! این بدن در خون غوطه ور شده حسین توست .چنان که ابن جریر طبری و ابن اثیر جزری و ابن کثیر دمشقی – که سه تن از مورّخان و اعلام عامّه اند – نوشته اند .(2)

11 . در واقعه حرّه امام سجاد علیه السلام به قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم پناه برده و با واسطه قرار دادن آن حضرت ، برای نجات مردم دعا می کرد .(3)

1- . مسعودی شافعی ، مروج الذهب و معادن الجوهر : 3 / 32 ، موت زیاد . مسعودی شافعی می نویسد : « في سنة ثلاث و خمسين هلك زياد بن أبيه بالكوفة في شهر رمضان و قد كان كتب إلى معاوية أنّه قد ضبط العراق بيمينه ، و شماله فارغة ، فجمع له الحجاز مع العراقين ، و اتّصلت ولايته بأهل المدينة ، فاجتمع الصغير و الكبير بمسجد رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم و ضجّوا إلى اللّه و لاذوا بقبر النبي صلى الله عليه و آله وسلم ثلاثة أيّام ، لعلمهم بما هو عليه من الظلم و العسف ؛ در سال 53 هجری قمری زیاد بن ابیه حاکم عراق ، در نامه ای به معاویه چنین نوشت : تمامی عراق را با دست راستم قبضه کرده ام و دست چپم خالی است یعنی ولایت دیگری را به من تحویل دهید معاویه پس از خواندن نامه ، اداره امور منطقه حجاز را نیز به زیاد بن ابیه سپرد ، اهالی مدینه منوّره پس از اطلاع این خبر به مسجد پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم آمدند و به آن حضرت متوسّل شدند و از آن حضرت خواستند تا شرّ زیاد بن ابه را از سر آنان کم کند ، مردم مدینه به خاطر آگاهی از ظلم و ستم و جنایات زیاد بن ابیه سه روز به قبر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم پناهنده شده بودند و به آن حضرت متوسّل شدند . سپس دعای شان مستجاب شد و زیاد بن ابیه سه روز بعد هلاك شد » .

2- . طبری ، تاریخ الأُمم و الملوك : 3 / 336 ، حوادث 61 هجری قمری ، ذكر الخبر عمّا كان فيها من الأحداث ، و ابن اثیر جزری ، الكامل في التاريخ : 2 / 574 ، حوادث 61 هجری قمری ، ذكر مقتل الحسين عليه السلام ، و ابن کثیر دمشقی ، البداية و النهاية : 8 / 195 ، حوادث 61 هجری قمری .

3- . مسعودی ، مروج الذهب و معادن الجوهر : 3 / 85 ، وقعة الحرّة . « و نظر النّاس إلى عليّ بن الحسين عليهماالسلام و قد لاذ بالقبر و هو يدعو ... ؛ مردم به امام زین العابدین علیه السلام نظر کردند در حالی که آن حضرت به قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم پناه برد و دعا می کرد ... » مسرف بن عقبه از دست امام سجاد علیه السلام ناراحت بود و از آن حضرت و پدرانش برائت می جست ، اما وقتی امام سجاد علیه السلام را دستگیر کردند و نزد مسرف آوردند ، دست و پای مسرف به لرزه افتاد و از جا بلند شد و امام سجاد علیه السلام را کنار خودش نشاند و به آن حضرت گفت : هر حاجتی داری بگو تا بر آورده کنم .

12 . توسّل مردم به قبر دانیال نبی در زمان خلیفه دوّم ، و عدم اعتراض خلیفه دوّم

(عمر) و صحابه ، « کان أهل تلك البلاد یستسقون بجثّته إذا قحطوا ؛(1) مردم و اهالی این منطقه وقتی قحطی و خشك سالی پیش می آمد به قبر او متوسّل می شدند و با واسطه قرار دادن آن

حضرت از خداوند طلب باران می کردند » .

13 . توسّل امیرالمؤمنین علی علیه السلام به قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بعد از وفات رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم :

بأبي أنت و اُمّي یا رسول اللّه ! لقد انقطع بموتك ما لم ینقطع بموت غیرك من النّبوّة و الإنباء و أخبار السّماء ... بأبي أنت و اُمّي ! اُذکرنا عند ربّك واجعلنا من بالك ؛(2)

ای رسول خدا ! پدر و مادرم به فدایت ! به تحقیق که با رحلت شما - وحی الهی و پیام های آسمانی - قطع شد که به مردن غیر تو قطع نشد ... پدر و مادرم فدای‌تو ! ما را نزد پروردگارت یاد کن و (ما را فراموش نکن و) در خاطر خود قرار بده.14 . توسّل اهالی بصره به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم در سال 81 هجری قمری ، برای نجات از ظلم حجّاج و می گفتند : « فجعلوا یبکون و ینادون : یا محمّداه یا محمّداه ؛(3) گریه می کردند و برای نجات از ظلم و جنایت های حجّاج به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم متوسّل می شدند و فریاد « یا محمّداه یا محمّداه » سر می دادند » .

1- . حموی ، معجم البلدان : 3 / 281 ، سوس شوش

2- . نهج البلاغة : خطبه 235 .

3- . طبری ، تاریخ الاُمم و الملوك : 3 / 648 ، حوادث 83 هجری قمری ، ذکر الأحداث الّتي کانت فیها . و ابن اثیر جزری ، الکامل في التاریخ : 3 / 146 ، حوادث 81 هجری قمری ، ذکر خلاف عبد الرحمن بن محمد بن الأشعث علی الحجاج .

15 . توسّل اسرای مسلمان به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم در زمان هشام بن عبدالملك . « أما

تسمعون أطيط العجل عليها المسلمون و المسلمات أسارى ينادون : وا محمّداه وا أبالقاسماه ؟(1) آیا صدای مسلمانان در بند و اسیر شده را نمی شنوید که با گفتن : « وامحمّداه و وا أبا القاسماه » به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم متوسّل شده اند و پیامبر را صدا می زنند و از آن حضرت کمك می خواهند ؟ ».

16 . توسّل ابوعلی خلال یکی از علمای بزرگ حنابله به قبر امام کاظم علیه السلام برای رفع مشکلات و گرفتاری ها و می گفت :

ما همّني أمر فقصدتُ قبر موسى بن جعفر ، فتوسّلتُ به إلاّ سهّل اللّه تعالى لي ما أحبّ ؛(2)

هر مشکلی برایم پیش می آمد ، کنار قبر امام کاظم علیه السلام می رفتم و آن حضرت را واسطه قرار می دادم ، خداوند نیز به واسطه آبروی آن حضرت ، خواسته و مشکل مرا حلّ و آسان نمود .

17 . توسّل شافعی به قبر ابوحنیفه ؛ می گوید:

إنّي لأتبرّك بأبي حنيفة و أجيء إلى قبره في كلّ يوم يعني زائرا ، فإذاعرضت لى حاجة صلّيتُ ركعتين و جئت إلى قبره و سألتُ اللّه تعاليالحاجة عنده ؛(3)

من به ابوحنیفه تبرّك می جویم و هر روز به زیارت قبر او می آیم ، هر گاه حاجتی داشته باشم و با مشکلی مواجه شده باشم ، دو رکعت نماز می خوانم و کنار قبر ابوحنیفه می آیم و (با توسّل به ابوحنیفه) در کنار قبر ابوحنیفه از خداوند می خواهم حاجت مرا بر آورده کند .

1- . ابن اعثم کوفی ، الفتوح : 8 / 277 ، ذکر الرجل الرستاقی)

2- . خطیب بغدادی شافعی ، تاریخ بغداد أو مدینة السّلام : 1 / 120 ، باب ما ذُكِر في مقابر بغداد .

3- . خطیب بغدادی شافعی ، تاریخ بغداد أو مدینة السلام : 1 / 123 ، ما ذُكِرَ في مقابر بغداد ، مقبرة باب الدیر .

18 . توسّل محمد بن علی بن سهل ماسرجسی (از فقهای شافعی مذهب) به قبر حضرت رضا علیه السلام . او می گوید :

ما عرض لي مهم من أمر الـدّين و الـدنيا ، فقصدتُ قبر الرضا عليه السـلاملتلك الحاجة و دعوتُ عند القبر إلا قضـيت لي تلك الحاجة ، و فرّج اللّه عنّي ذلك المهمّ و قد صارت إليّ هذه العادة أن أخرج إلى ذلك المشهد في جميع ما يعرض لي فإنّه عندي مجرّب ؛(1)

هنگامی که در امور دینی و دنیوی به مشـکلی بر خورد می کردم ، به زیارت قبر شـریف امام رضا علیه السلاممی رفتم و کنار آن قبر شریف دست به دعا بر می داشـتم ، خداونـد مشـکل مرا بر طرف ساخته و در مشـکلات من گشایش حاصل می شد ، آثار و برکاتی که از متوسّـل شدن به این امام مشاهده کردم ، باعث شد تا توسّل به این امام برایم به صورت یك عادت در آمده و در تمامی مشـکلات خود به زیارت آن بارگاه رفته و امام رضا علیه السلام را واسطه قرار دهم ؛ چرا که استجابت دعا در آن مکان برای من به تجربه ثابت گردید .

19 . توسّل حاکم نیشابوری شافعی به قبر امام رضا علیه السلام ، او می گوید :

مدت ها گرفتار پا درد بودم به گونه ای که با سـختی و مشقّت حرکت می کردم ، باهمین وضعیت به زیارت قبر امام رضا علیه السلام رفتم و شب را آنجا ماندم ، صبح روز بعد هیچ اثری از درد پایم نبود و به سلامت به نیشابور باز گشتم .(2)و ده ها مورد دیگر - اگر نگوییم صدها مورد - فلاحظ کتب القوم حتّی تجد صحّة ما ذکرناه .

امّا توسّل به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم و اوصیاء و صالحان در زمان حیات آنان ، پس از مسلّمات و متواترات است . مثل :

1- . جوینی شافعی ، فرائـد السّـمطين في فضائل المرتضـى و البتول و السّـبطين و الأئمّة من ذرّيتهم عليهم السـلام : 2 / 165 - 166 ، سمط دوّم ، باب 42 حدیث 483 .

2- . همان ، حدیث 485 و حدیث 484 و حدیث 481 .

20 . متوسّل شدن شخص نابينا به رسول خدا صلى الله عليه و آله وسلم و امر كردن رسول خدا صلى الله عليه و آله وسلم به آن مرد كه وضو بگيرد و بگويد :

أللّهمّ إنّي أسألك و أتوجّه إليك بنبيّك محمّد نبيّ الرّحمة ، يا محمّد ! إنّي توجّهتُ بك إلى ربّي في حاجتي هذه لتقضي لي ، أللّهمّ فشفّعه فيّ .(1)

فرد نابينا پس از گرفتن وضو و گفتن جملات ذكر شده به بركت دعاى پيامبر اكرم صلى الله عليه و آله وسلم سلامتى و بينايى خود را به دست آورد .

21 . متوسّل شدن عمر بن خطاب ، در وقت قحطى و خشك سالى به رسول خدا صلى الله عليه و آله وسلم و عباس عموى پيامبر و مى گفت :

أللّهمّ ! إنّا كنّا نتوسّل إليك بنبيّنا إذا قُحطنا فتسقينا و إنّا نتوسّل إليك بعمّ نبيّنا فاسقنا ؛(2)خدايا ! وقتى قحطى مى شد ما به وسيله پيامبر به تو توسّل مى جستيم و باران بر ما مى فرستادى ، و (الآن) به وسيله عموى پيامبرمان به تو توسّل مى جوييم پس باران رحمتت را بر ما نازل كن .

لحظاتى بعد باران شروع به باريدن كرد .

1- . ترمذى ، الجامع الصحيح معروف به سنن ترمذى : 5 / 49 ، كتاب الدعوات ، باب 119 حديث 3578 ، و ابن ماجه ، سنن ابن ماجه : 1 / 441 ، كتاب إقامة الصلاة و السنّة فيها ، باب 189 ، ما جاء في صلاة الحاجة ، حديث 1385 ، و احمد بن حنبل ، المسند : 4 / 138 ، حديث عثمان بن حنيف ، و حاكم نيشابورى شافعى ، المستدرك على الصحيحين : 1 / 458 ، كتاب صلاة التطوّع ، حديث 1180 / 30 و ص 700 كتاب الدعاء و التكبير و التهليل و التسبيح و الذكر ، حديث 1909 / 109 .

2- . بخارى در صحيح البخارى : 1 / 179 كتاب الجمعة ، أبواب الاستسقاء ، باب سؤال النّاس الإمام الاستسقاء إذا قحطوا ، و ابن سعد در الطبقات الكبرى : 4 / 28 - 29 ، الطبقة الثانية من المهاجرين و الأنصار ، شرح حال عباس بن عبد المطلب ، و بيهقى شافعى ، السّنن الكبرى : 5 / 168 - 169 ، كتاب صلاة الاستسقاء ، باب الاستسقاء بمن ترجى بركة دعائه ، حديث 6522 ، ابن حجر عسقلانى شافعى ، فتح البارى بشرح صحيح البخارى : 2 / 574 ، كتاب الاستسقاء باب سؤال النّاس الإمام الاستسقاء إذا قحطوا ، و ابن كثير دمشقى سلفى ، البداية و النهاية : 7 / 94 حوادث 18 هجرى قمرى .

22 . متوسّ ل شـدن عبـدالمطلب در قحطی و خشـك سـالیِ مکه ، به پیـامبر صـلی الله علیه و آله وسـلم در دوران کودکی آن حضـرت . عبدالمطّلب جدّ رسول خدا صـلی الله علیه و آله وسـلم قنداقه پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم را روی دست گرفت و مقابل کعبه ایستاد و عرض کرد :

یـا ربّ ! بحقّ هـذا الغلاـم و رمـاه ثانیـا و ثالثـا ... . و کان یقول : بحقّ هـذا الغلام ، اسـقنا غیثا مغیثا دائما هاطلاً فلم یلبث ساعـة ان طبق السّحاب وجه السّماء و أمطر حتّی خافوا علی المسجد . و أنشد أبوطالب ذلك الشعر اللامي الّذي منه :

و أبیض یستسقی الغمام بوجهه ثمال الیتامی عصمة للأرامل(1)خدایا ! به حق این نوزاد ، باران رحمتت را همواره بر ما نازل فرما . لحظاتی بعد ابرها آسـمان مکه را پوشانده و باران شدیدی بارید ، بارش باران به حدی شدید و زیاد بود که اهالی مکه از جاری شدن سـیل و خرابی خانه خدا به وحشت افتادند . پس از متوسّل شدن عبدالمطّلب به پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم و نازل شدن باران ، بزرگان قریش وجود چنین فرزند با برکتی را به عبدالمطّلب تبریك گفتند . ابوطالب عموی پیامبر هم شعر ذکر شده را در مورد همین ماجرا گفته است .بخاری و مسـلم در صـحاح شان روایات متعدّدی از متوسّل شدن اهالی مدینه منوّره برای طلب باران به پیامبر اسـلام صلی الله علیه و آله وسلم در زمان حیات آن حضرت را نقل کرده اند .(2)

1- . شهرستانی ، الملل و النحل : 2 / 249 ، الباب الثاني ، المحصلة من العرب ، 1 ، علومهم . ابن سعد ، الطبقات الکبری : 1 / 89 - 90 ، شـرح حـال عبـدالمطلب ، و طبرانی ، المعجم الکبیر : 24 / 259 - 260 ، احادیث رقیقه ، حـدیث 661 ، و ابن عساکر دمشـقی شافعی ، تاریـخ دمشق الکبیر : 60 / 140 ، شـرح حـال مخرمه بن نوفل ، ش 7426 ، و ابن حجر عسـقلانی شافعی ، الإصابـة في تمییز الصحابة : 4 / 303 ، شـرح حال رقیقه بنت أبي صیفي ، ش 425 ، و هیثمی ، مجمع الزوائـد و منبع الفوائد : 8 / 219 ، کتاب علامات النبوّة ، باب في کرامة أصـله . و ابن ابي الحدید معتزلی شافعی ، شرح نهج البلاغة : 7 / 270 - 271 ، ذیل خطبه 114 ، أخبار و أحادیث في الإستسقاء ، و علامه مجلسی رحمه الله ، بحار الأنوار : 15 / 403 .

2- . صحیح بخاری : 1 / 178 - 182 ، کتاب الجمعة ، أبواب الإستسقاء ، و صحیح مسلم : 1 / 347 - 349 ، کتاب صلاة الاستسقاء .

تاج الدین سبکی که از علمای عامه است ، توسّل و استغاثه به رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را امری نیکو و پسندیده دانسته و با گمراه و جاهل و بدعت گذار دانستن ابن تیمیّه می نویسد :

توسّل و استغاثه به خداوند با واسطه قرار دادن رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم امری پسندیده و نیکو است ، و احدی از گذشته گان و بعدی ها آن را انکار نکردند ، تا این که زمان ابن تیمیّه(1) رسید ، و او این امور را انکار کرده و از راه راست منحرف شده و بدعتی را که احدی از علماء نگفته بود ، بنا گذاشته است .(2)

لازم به تذکّر است که انسان ، گاهی مستقیما به خداوند متوسّل می شود و فضل و رحمت او را واسطه قرار می دهد ، و گاهی به انبیاء و اوصیاء و صلحاء متوسّل می شود و آنان را واسطه قرار می دهد ، و گاهی اوقات به اعمال صالح خود متوسّل می شود ، مانند جریان : گرفتار شدن سه نفر در درون غار و متوسّل شدن شان به بهترین و خالص ترین عملی که برای خداوند انجام دادند ، و کنار رفتن سنگ ، و باز شدنِ درِ غار ، چنان که در مصادر عامّه نیز ذکر شده است .(3)

گاهی اوقات انسان های مریض و ضعیف و بلکه حیوانات ، واسطه رحمتالهی می شوند . چنان که در بعضی از روایات از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم نقل شده است .(4)

1- . متوفّای 728 هجری قمری .

2- . آلوسی ، روح المعاني في تفسير القرآن العظيم و السّبع المثاني : 6 / 404 ، ذيل تفسير آيه 35 ، سوره مائدة .

3- . احمد بن حنبل ، المسند : 12 / 116 ، مسند عبد اللّه بن عمر . أبوداود سجستانی ، سنن أبي داود : 3 / 256 ، كتاب البيوع ، باب في الرّجل يتجر في مال الرجل بغير إذنه ، حديث 3387 ، طبراني ، المعجم الكبير : 12 / 235 ، شرح حال و روايات عبداللّه بن عمر ، حديث 13188 . « عن ابن عمر قال : قال رسول اللّه صلى الله عليه و آله وسلم : من استطاع منكم أن يكون مثل صاحب فرق الأرز فليكن مثله ، قالوا : يا رسول اللّه ! و ما صاحب فرق الأرز ؟ قال : خرج ثلاثة فغيمت عليهم السماء فدخلوا غاراً فجاءت صخرة من أعلى الجبل حتّى طبقت الباب عليهم ، فعالجوها ، فلم يستطيعوها ، فقال بعضهم لبعض : لقد وقعتم فى أمر عظيم ، فليدع كلّ رجل بأحسن ما عمل لعلّ اللّه تعالى أن ينجينا من هذا . فقال احدهم : اللهمّ إنّك تعلم أنّه كان لى ابوان شيخان كبيران ... ».

4- . احمد بن حنبل ، المسند : 1 / 173 ، مسند سعد بن مالك معروف به سعد بن ابى وقاص . حديث : « هل تنصرون و ترزقون إلا بضعفائكم ».

و چنان که ماجرای حضرت سلیمان علیه السلام و مورچه هم از این موارد است .(1)

پس با مراجعه به آیات و روایات و سیره صحابه و تابعین و علماء و جمیع مسلمین در طول تاریخ خصوصا قرون اوّل اسلام ، فساد افکار وهابیان روشن تر می شود و مقتضای نظر این فرقه این است که همه مسلمانان را - از صدر اسلام تا به امروز - مشرك به شرك اکبر بدانیم .

غرض ما در این جا فقط اشاره ای به این دو بحث (تبرّك و توسّل) بود ، و بر محقّق متتبّع است که برای اطلاع و شناخت مباحث : شفاعت ، استغاثه ، زیارت قبور ، رفتن زنان به زیارت قبور ، نماز گزاردن و دعا کردن در کنار قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم ، تعمیر قبور و ساخت گنبد ، روشن کردن چراغ بر روی قبرها ، سوگند به غیر خدا ، برگزاری جشن ها ، مجالس بکاء و اقامه عزاء ... . به کتب فراوانی که علمای امامیّه در این رابطه

نوشته اند ، مراجعه کند تا بر مخالفت فرقه ضاله وهّابیّت با ضروریات اسلام و مسلمین و مسلّمات قرآن و سنّت ، بیشتر واقف شود .

و سخن آخر اینکه ...

این کمترین (یعنی پست تر از خاكِ نعلِ اسبِ قنبر ، غلام امیرالمؤمنین علیه السلام که خاك پای موالیان آن حضرت را سرمه چشم خود می کند) می گوید : اعتقاد ما شیعیان همان است که امام صادق علیه السلام در نیایش روز غدیر بیان نمود :اللهمّ إنّا نُشْهدك أنّا نَدین بما دان به محمّد وآل محمّد صلّی اللّه علیه و علیهم و قَوْلنا ما قالوا و دینُنا ما دانوا به . ما قالوا به قلنا

1- . حضرت سلیمان علیه السلام با عدّه ای برای خواندن نماز باران به سوی صحرا رفتند ، دید مورچه ای از خداوند طلب باران می کند ، حضرت سلیمان علیه السلام فرمود : برگردید ، به خاطر دعای مورچه باران خواهد آمد ، و لازم نیست نماز باران بخوانیم . نووی شافعی از علمای عامّه است ، با استناد به این ماجرا ، معتقد است که در نماز استسقاء مستحب است نماز گذاران ، حیوانات را نیز همراه خود ببرند . نووی ، المجموع : 5 / 66 ، کتاب الصلاة ، باب صلاة الإستسقاء

و مـا دانوا به دِنّا و ما أنكروا أنكرنا و مَن والَوا والينا و مَن عادوا عادَينا و مَن لَعَنوا لعنّا و مَن تبرّؤوا منه تَبرّأنا منه و مَن تَرحّموا عليه تَرحّمنا عليه (1)؛

خـدایا ، تو را شاهـد می گیریم که ما به آنچه محمّـد و آل محمّـد به آن ایمان آورده و اقرار کرده اند ، ایمان و اقرار داریم . سـخن ما همانند سخن آن ها و دین و عقیـده ما ، همان عقیده آن هاست . آنچه آن ها به آن اعتقاد و ایمان و اقرار دارند ، ما نیز اعتقاد و ایمان و اقرار داریم و هر چه را انکار کنند ، ما نیز انکار می کنیم . هر که را آن ها دوست بدارند ، دوست داریم و با هر که آن ها دشمنی کنند ، دشمنی می کنیم و هر کس را لعنت کننـد ، مـا هم لعنت می کنیم و از هر کس بیزاری بجوینـد ، مـا هم از او بیزاری می جوییم و بر هر کس ترحّم کننـد و رحمت فرستند ، ما هم بر او ترحّم می نماییم و رحمت می فرستیم .

آری ، ما شـیعیان در کارها و سخنان خویش باید تابع و پیرو اهل بیت علیهم السلام باشیم چنان که - در حدیث صحیح السند - امام باقر علیه السلام فرمود :

أما لو أنّ رجلاً قام ليله وصام نهاره وتصـدّق بجميع ماله وحجّ جميع دهره ولم يعرف ولاية وليّ اللّه فيواليه ويكون جميع أعماله بدلالته إليه ما كان له على اللّه حقّ في ثوابه ولا كان من أهل الإيمان ؛(2)

اگر کسـی در شب های عمر خود به نماز ایستد و روزهایش را روزه بدارد و تمام اموالش را صدقه دهد و در تمام سال های عمر خود حج به جا آورد ،ولی به ولایت ولیّ خدا معرفت نداشته باشد تا در نتیجه آن معرفت ، از اوپیروی کند و تمام اعمالش را با راهنمایی او انجام دهد ، چنین کسی را در ثواب الهی بهره ای نیست و از اهل ایمان هم نخواهد بود .

1- . اقبال الاعمال : 473 .

2- . اصول کـافي 2 / 19 حديث 5 ، محاسن 1 / 287 حديث430 ، تفسـير العيّاشيّ 1 / 259 حديث202 ، بحارالأنوار 23 / 294 حديث33 و65 / 333 حديث10 .

ملتمسانه به ولی نعمت خویش می گویم :

یا مولاي یا أمیرالمؤمنین ! یا أمین اللّه یا ولیّ اللّه !

إنّ بیني و بین اللّه عزّ و جلّ ذنوبا قد أثقلت ظهري ، فبحقّ من ائتمنك علی سرّه و استرعاك أمر خلقه و قرن طاعتك بطاعته ، کن لي إلی اللّه شفیعا و من النّار مجیرا

و علی الدّهر ظهیرا ، و صلّی اللّه علی محمد و آله الطّاهرین و لعنة اللّه علی أعدائهم ، ما کانت درکات الجحیم معدّة لشدائد العقوبات واللعن علی أعداء الدین ، معدودة من أفضل العبادات .

و لنعم من قال :

یا کثیر العفو عمّ- ن کثر الذنب لدیه

جاءك المذنب یرجوا ال- صفح عن جرم یدیه

أنا ضیف و جزاء ال- ضّیف إحسان إلیه

و من قال :

لو أنّ عبدا أتی بالصالحات غدا ***و ودّ کلّ نبي مرسل و ولیّ

و صام ما صام صوّام بلا ضجر ***و قام ما قام قوّام بلا ملل

و حجّ ما حجّ من فرض و من سنن ***و طاف ما طاف حاف غیر منتعل

و طار في الجوّ لا یأوي إلی أحد ***و غاص في البحر مأمونا من البلل

یکسو الیتامی من الدیباج کلّهم ***و یطعم الجائعین البرّ بالعسل

و عاش في النّاس آلافا مؤلّفة ***عار من الذنب معصوم من الزّلل

ما کان في الحشر عند اللّه منتفعا ***إلاّ بحبّ أمیر المؤمنین علیّ

و قال :

کثر الشك و الخلاف فکلّ ***یدّعي الفوز بالصراط السویّ

فاعتصامي بلا إله سواه ***ثمّ حبّي لأحمد و علیّ

فاز كلب بحبّ أصحاب كهف ***كيف أشقى بحبّ آل النبيّ

ص: 461

و قال :

ولايتي لأمير النّحل تكفيني ***

عند الممات و تغسيلي و تكفيني

و طينتي عجنت من قبل تكويني ***

بحبّ حيدر كيف النّار تكويني

و قال :

سوّدتُ صحيفة أعمالي ***و وكلتُ الأمر إلى حيدر

يا من قد أنكر من آيات ***أبي حسن ما لا ينكر

إن كنتَ لجهلك بالأيّام ***جحدت مقام أبي شُبّر

فاسأل بدرا و اسأل اُحدا ***و سل الأحزاب و سل خيبر

قاسوك أباحسن بسواك ***وهل ساووا نعلي قنبر ؟

و قال :

لا تلمّني في ترك مدح علي ***أنا أدري بالأمر منك و أخبر

إنّ أهل السّماء والأرض في العجز ***سواء عن حصر أوصاف قنبر

و فى الختام – شُكرا من الوالدين ؛ فإنّ لهما عليّ حقوقا عظيمة – نقول :

لا عذّب اللّه اُمّى أنّها شربتْ ***حبَّ الوصيّ و غذتنيه باللبن

قد كان لى والد يهوى اباحسن ***فصرت من ذى و ذا أهوى اباحسن

يقول العبد الجانى و الأسير الفانى و العاصى المفتقر إلى رحمة ربّه الكريم مؤلّف هذا الكتاب جعله اللّه من اولى الألباب و وفّقه لترويج الحق و الصواب ، أرجو ممّن نظر

فيه أن لا يؤاخذنى بما يجد فيه من الخطأ و الخطل و النسيان ، و يدعو لى و لآبائى و لمشايخى و أسلافى بالرحمة و الغفران . و الحمدللّه ربّ العالمين كثيراً كما هو أهله و على كلّ حال و على كلّ نعمة كانت أو هى كائنة . و صلّى اللّه على سيّدنا و نبيّنا محمّد و أهل بيته الطاهرين المعصومين – صلوات اللّه عليهم أجمعين – لا سيّما اوّلهم مولاناامیرالمؤمنين و سيّد الوصيّين و خاتمهم صاحب العصر و

الزمان ، بقيّة اللّه الأعظم ، مولانا ، الحجّة الثانى عشر و القائم المنتظر المهدىّ ، الغائب عن الابصار و الحاضر

ص: 462

فی الامصار – سلام اللّه علیه و عجّل اللّه تعالی فرجه الشریف و جعلنا من أنصاره و أعوانه – و لعنة اللّه علی أعدائهم و من قتلهم بالأیدی و الألسن و غاصبی حقوقهم و منکری فضائلهم و مناقبهم و مدّعی شوؤنهم و مراتبهم أجمعین من الأوّلین و الآخرین أبد الآبدین آمین آمین آمین یا ربّ العالمین .(1)

1- . تجدید نظر دوباره – در تارخ 2 ذی القعده 1437 هجری قمری برابر با 17 مرداد ماه 1395 هجری شمسی در منطقه کوهستانی گریوده از مناطق شمال ، ساعت تقریبا 12 شب – به پایان رسید . « و للّه الحمد و الشکر »

درباره مرکز

بسمه تعالی

جَاهِدُواْ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ

با اموال و جان های خود، در راه خدا جهاد نمایید، این برای شما بهتر است اگر بدانید.

(توبه : 41)

چند سالی است که مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه موفق به تولید نرم‌افزارهای تلفن همراه، کتاب‌خانه‌های دیجیتالی و عرضه آن به صورت رایگان شده است. این مرکز کاملا مردمی بوده و با هدایا و نذورات و موقوفات و تخصیص سهم مبارك امام علیه السلام پشتیباني مي‌شود.

براي خدمت رسانی بیشتر شما هم می توانید در هر کجا که هستید به جمع افراد خیراندیش مرکز بپیوندید.

آیا می‌دانید هر پولی لایق خرج شدن در راه اهلبیت علیهم السلام نیست؟

و هر شخصی این توفیق را نخواهد داشت؟

به شما تبریک میگوییم.

شماره کارت :

6104-3388-0008-7732

شماره حساب بانک ملت :

9586839652

شماره حساب شبا :

IR390120020000009586839652

به نام : (موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه)

مبالغ هدیه خود را واریز نمایید.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک 129/34- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 88318722 ـ 021

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانه‌ای
قائمیه
اصفهان
www
برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹